NEXÖ

PELLE CUCERITORUL

★

CLASICII
LITERATURII
UNIVERSALE

În romîneşte de
Elisabeta Găläţeanu şi *V. Adrian*

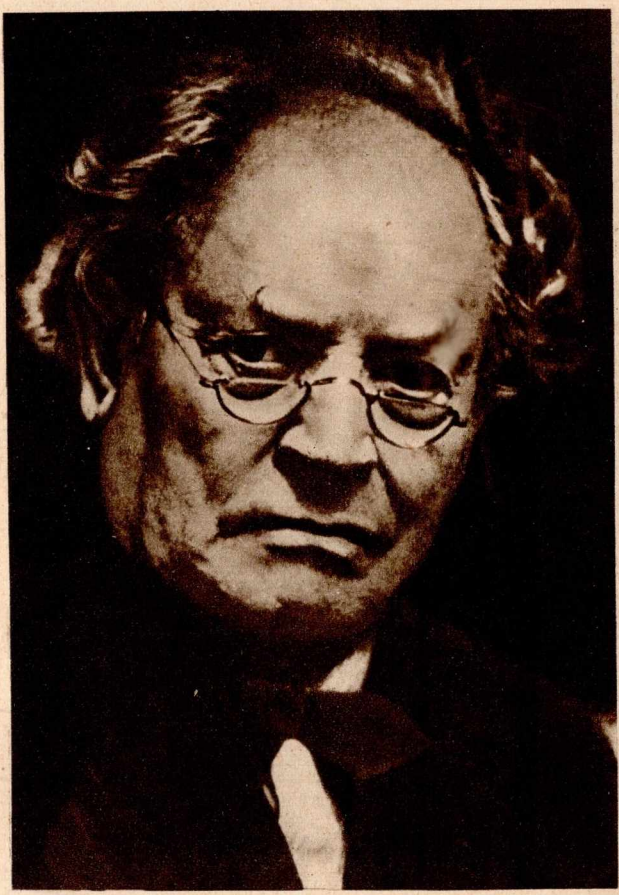

Martin Andersen Nexö

MARTIN ANDERSEN

NEXÖ

PELLE CUCERITORUL

★

EDITURĂ DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

PREFAȚA

Martin Andersen-Nexö a fost supranumit „un Gorki al Nordului". In general, toți cei care au citit cărțile scriitorului danez și au încercat să le pătrundă înțelesul, să caracterizeze arta autorului lor, s-au simțit tentați să împerecheze aceste două nume: Alexei Maximovici Gorki și Martin Andersen-Nexö. De la împrejurările exterioare ale vieții lor, ale formației lor intelectuale și politice, pînă la credința lor arzătoare în dreptatea istorică a cauzei proletariatului, de la mijloacele artei lor și pînă la caracterul combativ al acestei arte — totul justifică comparația între cei doi uriași ai literaturii, pătrunși de spiritul partidului clasei muncitoare. Esența evoluției și reușitei finale a celor doi scriitori, ca și deosebirile dintre ei, au fost definite în chipul cel mai concis și mai pregnant posibil de către Romain Rolland: „Gorki și Nexö — a arătat el în mesajul adresat scriitorului danez cu prilejul împlinirii vîrstei de 70 de ani — sînt tot atît de diferiți ca Danemarca și vechea Rusie. Dar ei au ceva esențial în comun: aspirația către adevărul în artă".

Nexö însuși a formulat în chip foarte fericit valoarea artistică și umană a operei lui Gorki și această formulare este întru totul valabilă și pentru creația scriitorului danez: „Maxim Gorki — a scris Nexö — este nu numai un artist excepțional, ci ceva mai mult: întruchiparea vie a timpului său. Cu ajutorul său își pot spune cuvîntul milioane de oameni, își pot spune cuvîntul toți asupriții, și și-l pot spune în așa fel, încît nu mai pot fi reduși la tăcere. El nu este singurul

care a venit, sau mai bine zis a fost trimis din adîncurile societății, spre a deschide ochii celor care nu îndrăznesc să ia cuvîntul, spre a le povesti despre viața nouă, pentru care trebuie să lupte. Dar este unul dintre puținii care nu i-a uitat pe acei care l-au trimis".

La o altă extremitate a continentului european, în alte împrejurări politice și sociale, Martin Andersen-Nexö a întruchipat și el atît de complet timpul său, încît el însuși, ca și opera sa literară, au evoluat neîncetat o dată cu acest timp. Dictonul latin *„Vita brevis, ars longa"* nu se aplică lui Nexö. El a avut o viață îndelungată și a reușit să dea o expresie artistică adecvată și completă tuturor momentelor acestei vieți. În cei 85 de ani ai vieții lui Nexö, și țara sa de baștină, Danemarca, și țara sa de adopțiune, Germania, au suferit transformări adînci; clasa cu ale cărei interese s-a identificat în întregime, clasa muncitoare, s-a maturizat și a cîștigat o experiență extraordinar de bogată; două războaie mondiale au acoperit pămîntul de sînge și ruine; Rusia, a cărei primă revoluție, aceea din 1905, a fost salutată de Nexö într-un articol intitulat *Steagul roșu*, a devenit Țara Sovietelor, nădejdea și mîndria omenirii progresiste. Trebuiau o minte și o inimă într-adevăr excepționale pentru a păstra, în vîrtejul tuturor acestor evenimente, simțul nealterat al noului, pasiunea mereu vie de a înțelege și de a exprima adevărul istoric și artistic, viziunea mereu clară a viitorului. Nexö a avut o inimă caldă și o inteligență lucidă și acestea i-au îngăduit să pătrundă fără șovăire și în chipul cel mai direct, în situații istorice din cele mai complicate și care se schimbau cu repeziciune, pînă în esența lucrurilor. Ceea ce este însă și mai vrednic de luare-aminte este faptul că întreaga viață și creație a lui Nexö s-au mișcat pe o linie ascendentă. Cu cît anii căutau să-l împovăreze mai mult, cu atît se afirma mai viguroasă forța geniului său creator; cu cît sfîrșitul se apropia mai neîndurător, cu atît el își afirma cu mai multă strălucire încrederea nestrămutată într-o primăvară a omului și a omenirii. Unde trebuie căutat izvorul acestei nesecate vitalități, în ce constă explicația acestei neîncetate ascensiuni spre culmile adevărului și măiestriei artistice?

În ultimii ani ai perioadei dintre cele două războaie mondiale, Martin Andersen-Nexö și-a descris drumul vieții sale în lucrarea autobiografică intitulată *Amintiri*. Citind-o, îți dai seama că nu este vorba, ca în nemuritoarea operă autobiografică a

lui Goethe, de un amestec de „poezie și adevăr". În lucrarea lui Nexö predomină căutarea pasionată a ceea ce „atrage omenirea înainte, spre victorie și spre făurirea unei lumi noi"; concluzia ei este că „în vecii vecilor nu va fi alt drum spre victorie decît drumul renașterii omului din noroi"; exemplul pe care îl oferă este cel al „slujirii a ceea ce este mai înălțător în lumea întreagă: omenirea pașnică, omenirea care muncește cinstit". Spre sfîrșitul drumului său, cu brațele pline de roadele unei activități îndelungate și încordate, sigur de izbînda sa, Nexö constată că „am devenit ceea ce sînt nu în virtutea unor aptitudini deosebite, ci în vîltoarea vieții, în luptă cu mizeria, deziluziile și bucuriile pe care le-am împărtășit cu alți oameni". Fiindcă a cunoscut din plin toate acestea, Nexö se socoate „un reprezentant al omenirii, care ar ști să povestească multe semenilor săi, în primul rînd celor de aceeași obîrșie cu el și confraților săi întru literatură, dar în aceeași măsură și tuturor celorlalți oameni!"

Cum a devenit Nexö „un reprezentant al omenirii"?

Ca și Gorki, Nexö a avut în întreaga perioadă a formației sale sufletești și intelectuale doi tovarăși de drum nedespărțiți: munca și foamea. Evocînd tinerețea și adolescența sa, Nexö scria: „Muncisem aproape de cînd începusem să merg de-a busilea și nu din porniri idealiste, ci de nevoie, fără să primesc o răsplată deosebită pentru munca mea. Atît înainte de prima comuniune, cît și în anii de ucenicie, auzisem numai că nu sînt în stare să răscumpăr nici măcar bucata de pîine pe care o mănînc, iar cîștigurile mele de mai tîrziu nu-mi îngăduiau nici măcar să mă îmbrac!" În ceea ce privește foamea, Nexö arată de ce propria sa experiență nu-i îngăduia să se lase impresionat de *Foamea* scriitorului norvegian Knut Hamsun. Citirea acestei cărți „l-a dezamăgit și l-a întărîtat". El n-a regăsit acolo „adevărata foame a oamenilor săraci, care de ani de zile n-au știut niciodată ce înseamnă să mănînci pe săturate".

Munca și foamea, foamea și munca, au constituit esența primelor experiențe ale lui Nexö. Nici un moment, însă, acestea n-au putut învinge dragostea de viață a scriitorului danez, n-au putut să clintească optimismul său robust. „Dacă n-aș fi fost optimist în adîncul sufletului meu — scrie el — mi-aș fi pierdut de mult încrederea în proletariat și mi-aș fi vîndut dreptul de prim născut pe un blid de linte."

Nexö și-a adunat primele experiențe într-un cartier munci-

toresc din Copenhaga, unde, în mansarda unei case care primea lumina dintr-o curte interioară, locuia familia cioplitorului în piatră Hans-Jörgen-Andersen. Trecuseră abia cinci ani de la înfrîngerea Danemarcei în războiul cu Prusia, din 1864. În romanul său *Pelle Cuceritorul,* Nexö zugrăveşte o frescă puternic colorată şi plină de mişcare a stărilor social-politice din Danemarca ultimii treimi a secolului al XIX-lea. Primele începuturi de organizare a mişcării muncitoreşti, ca secţie a primei Internaţionale, fuseseră repede înăbuşite de represiunea poliţienească. Manifestările de nemulţumire ale proletariatului de la oraşe şi ale ţăranilor săraci erau urmate de perioade de apatie şi de pasivitate. Nexö a descris mai tîrziu impresia ce i-o producea această stare de lucruri: „...Din anii adolescenţei şi pînă la vîrsta de treizeci de ani am suferit de melancolie sau, mai curînd, de un fel de *Weltschmerz* — o compătimire pentru întreaga lume. Mi-era milă de masele largi ale omenirii şi sufeream cumplit la gîndul că se supun ca o turmă. Oamenii mi se păreau prea blajini şi gata să primească orice. Se împăcau în chip de neiertat şi cu jandarmeria, şi cu «legile provizorii» de tip prusac, şi cu sărăcia, şi cu mizeria. Pe vremea aceea încă nu înţelegeam că răbdarea îndelungată a maselor populare şi încetineala mişcării lor înainte sînt legate de procesul dezvoltării interioare, al maturizării lor".

O impresie neuitată a produs asupra micului Martin viaţa în insula Bornholm, unde părinţii săi se mutaseră cînd el abia împlinise zece ani, fugind de sărăcia cenuşie a cartierelor muncitoreşti din Copenhaga, în căutarea mirajului unei vieţi mai uşoare. Despre frumuseţile mării care scaldă ţărmurile Bornholmului, despre pitorescul orăşelului Nexö, al cărui nume scriitorul l-a adăugat mai tîrziu la numele său de familie, există numeroase pasaje pline de lirism în opera lui Martin Andersen. Iată, de pildă, cum vorbeşte acesta despre orăşelul Nexö într-o schiţă intitulată *Ţărmul copilăriei mele:* „Mica aşezare care se întinde de-a lungul coastei este o desfătare pentru ochi, petele roşii şi albe ale caselor seamănă cu nişte podoabe de mărgean azvîrlite de valuri pe uscat şi încrustate în ţărm — încît îţi face impresia că se contopesc cu fondul de o măreţie neobişnuită". Dragostea pentru locurile unde şi-a petrecut copilăria reapare în multe din lucrările scriitorului: „Amintirile copilăriei sînt legate de nişte locuri unde fiecare petic de pămînt este însufleţit..." „În golful Balko, ce se încovoaie ca o semi-

lună luminoasă cu vîrful adus chiar lîngă gura Pîrîului Şerpilor, s-a scurs copilăria mea şi fiecare pas făcut acolo reînvie în mine amintiri puternice. Aci, pe nisip, te poţi odihni cu adevărat, ca nicăieri în lume."

Dar în mijlocul naturii fermecate a Bornholmului, familia cioplitorului Andersen a regăsit sărăcia lucie de care fugise din Copenhaga. Cu toate că ajunseseră „într-o altă lume, rămasă cu cel puţin un secol în urma lumii de curînd părăsite", Andersenii au trebuit să-şi dea seama curînd că în ciuda aparenţelor unei vieţi simple şi patriarhale, în Bornholm era rezervată o pîine amară nu numai pentru „străini", pentru argaţii suedezi, dar şi pentru ţăranii săraci localnici, *husmannii*. Tînărul Martin şi-a putut da repede seama de ceea ce este inegalitatea socială, cînd a trebuit să se angajeze mai întîi ca cioban şi apoi ca argat.

Nexö şi-a continuat viaţa „printre străini" ca ucenic cizmar în orăşelul Rönne de pe insula Bornholm. Avea cincisprezece ani. Începuse să priceapă despre ce vorbeau în jurul lui muncitorii cizmari, despre ce povesteau cărţile favorite ale meşterului Andres, despre ce se discuta în contradictoriu, în şedinţele organizate de unii tovarăşi ai săi de muncă şi de unii învăţători ai şcolii populare superioare din Östermarie.

Tînărul Martin a fost atras îndeosebi de cercul muncitoresc al tîmplarului Munk, unde se discutau durerile vieţii de toate zilele ale celor care se vedeau siliţi să-şi închirieze forţa de muncă pe un preţ de nimic. De la Munk, Martin Andersen a aflat şi înţelesul politic al învăţăturii partizanilor armoniei între clase care, după imaginea tîmplarului, „pun muncitorilor ochelari verzi pentru ca ei să creadă că mănîncă salată atunci cînd li se dă paie". Mulţi ani după aceea, Nexö era chinuit în somn de coşmarul amintirii anilor lui de ucenicie ca cizmar. „«Ai plîns în somn — îmi spunea uneori Setr — şi mi-a fost tare milă de tine.» Visasem pesemne că sînt cizmar, că ziua mea de lucru de paisprezece ore nu se va mai sîrşi niciodată şi că-mi voi petrece toată viaţa stînd cocîrjat pe un scăunel cu trei picioare şi bătînd cuie de lemn, iar în faţa ochilor mei se va bălăbăni de-a pururi, în cîrligul lămpii, calfa Blom. Se spînzurase din dezgust pentru meseria lui."

O mare influenţă asupra lui Andersen a avut-o şi un lucrător geamgiu, de origine germană, socialist convins, pe care viitorul scriitor l-a întîlnit în vara anului 1891, pe cînd lucrau

împreună la construcția unei biserici, în orășelul Östermarie. Andersen fusese repartizat pe lîngă muncitorul german ca salahor și ca interpret totodată, deoarece mama scriitorului era fiica un fierar german. Despre această întîlnire, Nexö a scris mai tîrziu : „El tăia sticla colorată și o fixa în ramele de plumb, sau se suia pe scara sa și muncea de-i curgea sudoarea șiroaie pe obraz. In același timp, însă, pălăvrăgea cu mine, fluiera Internaționala, îmi ținea discursuri socialiste și bea bere. El a reprezentat cea dintîi întîlnire a mea cu Germania, unde mai tîrziu trebuia să găsesc «a doua mea patrie».“ De la geamgiul german a aflat Nexö adevărul fundamental că emanciparea proletariatului trebuie să fie opera muncitorilor înșiși și același tovarăș de lucru pare a fi întrezărit primul vocația lui Nexö dîndu-i în grijă, la despărțirea lor, „să nu uite de clasa muncitoare cînd va ajunge scriitor“.

Nu se poate însă spune că de pe atunci Nexö îmi ățișase socialismul științific și că ajunsese să-și dea limpede seama de rolul istoric al clasei din care făcea parte. Pînă acolo, Nexö mai avea de parcurs un drum destul de lung și destul de greu. Simțea nevoia în primul rînd să-și însușească o cultură mai întinsă și mai temeinică. Trebuia apoi să curețe zgura teoriilor grundtvigiene, la modă pe atunci în Danemarca. Amîndouă aceste etape au fost parcurse în mare parte de Nexö în anii petrecuți la școala populară superioară din Askov. Asupra acestei perioade din viața sa, Nexö se ocupă pe larg în amintirile sale ; el i-a acordat un foarte mare loc în procesul formației sale intelectuale. Despre școala de la Askov, Nexö a scris și cu recunoștință, și cu acea detașare pe care o simți pentru o perioadă a vieții de mult și definitiv depășită. Recunoștința se îndrepta spre locul unde, pentru prima oară, viitorul scriitor își putuse potoli foamea intelectuală. „De cînd începusem să slujesc la stăpîn — povestește Nexö — nu mai umblam chiar atît de flămînd. In schimb, mă chinuia o foame intelectuală, care devenea din ce în ce mai ascuțită și cerea tot mai stăruitor să fie potolită. Dar iată-mă aici, (la Askov), la masa îmbelșugată a științei. Orarul nostru școlar era cu adevărat doldora de atîtea feluri de mîncare. Tăbărîi pe cursuri, pe lucrările de laborator și pe temele date acasă cu lăcomia unui puiandru de lup flămînd, ajuns aici din altă lume.“

Dar multă vreme, Nexö, născut și crescut printre proletari, rebel din fire și veșnic în căutarea căilor de reînnoire a so-

cietății și a mentalității oamenilor, nu se putea împăca cu atmosfera școlii de la Askov. Aici domina, necontestată de nimeni și proslăvită de toți, teoria pastorului Grundtvig despre unitatea poporului prin comuniunea întru cele spirituale. Țăranul înstărit era considerat ca pilonul de susținere al întregului edificiu social și ca cel mai vajnic paladin al democrației. Progresul social era considerat a fi ajuns la ultima lui expresie prin stăpînirea unui petic de pămînt. În practică, scria Nexö, ideile pompoase și romantice ale lui Grundtvig „ajunseseră să fie tălmăcite sub formă de munți de unt, de ouă și de carne de porc pentru export". Asemenea idei și asemenea idealuri erau organic străine lui Nexö. El și-a dat repede seama că sarcina școlii grudtvigiene nu consta atît în a trezi și a dezvolta în tineret valoroasa tendință spre progres, cît a învăța tineretul să respecte tradițiile fără să-și pună prea multe probleme. „Ca și conservele — scria Nexö — predarea în școală era lipsită de vitamine; ea ne închidea perspectivele de viitor, propunîndu-și drept sarcină să lege tineretul numai de preocupările «prezentului, care se sprijină pe trecut»". Amintirile lui Nexö despre școala de la Askov culminează într-un strigăt de acuzare: „Acuz cel mai mult — scria el — școala de la Askov pentru faptul că, după ce ne ajuta pe noi tinerii să descoperim o lume nouă și minunată, ne silea să-i călcăm în picioare grădinile în floare, neavînd altă ieșire, alt drum spre viitor."

Instrăinîndu-se tot mai mult de ideile și țelurile grundtvigiene, el însuși era considerat ca un intrus în școala de la Askov. „Find singurul reprezentant al proletariatului de la oraș, eram acolo un fel de pasăre rară." Spre dînsul se întorceau și privirile profesorilor atunci cînd strecurau, în lecțiile lor, atacuri împotriva mișcării muncitorești, și privirile colegilor săi. Dar această izolare, departe de a-l intimida, îl făcea, povestește Nexö, să-și formeze o conștiință proletară și să se simtă tot mai mult „un adevărat proletar". Atitudinea lui Nexö față de socialism, în acel timp, este definită de dînsul în următorii termeni: „Pe vremea aceea eram și nu prea eram socialist. Aveam sentimente socialiste, nu posedam însă nici o convingere socialistă întemeiată și nu puteam da argumentării mele o formă definitivă. Totuși, unii germeni sau anumite semne, care te fac să deduci ce fel de roade vor ieși

dintr-o anumită sămînță, îngăduiau probabil atît profesorilor cît și elevilor să ghicească în mine un socialist."

Etapa următoare a vieții lui Nexö a fost determinată de îmbolnăvirea lui de tuberculoză în anul 1893. La sfîrșitul amintirilor sale, Nexö atribuie acestei boli o oarecare contribuție la formarea sa ca scriitor. Cert este că extraordinara încordare a voinței care i-a fost necesară pentru a putea învinge boala, a contribuit la formarea caracterului său. În amintirile lui Nexö, paginile în care sînt descrise eforturile pline de dîrzenia și încăpățînarea „caracteristice celor din Bornholm" — spune el — de a căuta „punctul vulnerabil în care ar putea să dea morții lovitura hotărîtoare", sînt printre cele mai pline de tensiune interioară.

Și iată-l pe viitorul scriitor înarmat cu cîteva sute de coroane, adunate de vreo doi-trei binevoitori, pornind spre țările pline de lumină ale Sudului, pentru a-și reface sănă[illegible]tea. În toamna lui 1894, Nexö pleacă spre Italia și Spania. [illegible] corespondențele trimise de Nexö ziarului *Bornholms Tidende* din Rönne, corespondențe reproduse de vreo duzină de alte ziare de provincie și plătite autorului lor cu o coroană și jumătate bucata, se conturează principala temă a întregii creații a lui Nexö: soarta omului sărac. Pribegia prin țări străine, în căutarea soarelui după care jinduia atît de mult, i-a revelat lui Nexö trăsăturile comune ale „omului de rînd" de pe toate latitudinile. Desigur, aceasta n-a fost unica temă a corespondențelor lui Nexö; în cuprinsul lor se găsesc și reminiscențe istorice și mărturia setei cu care autorul lor își umplea ochii cu frumusețile peisajelor sudice. Dar din toate aceste corespondențe lipsește completamente și pedantismul turistului savant, și contemplarea care își găsește satisfacția în ea însăși a estetului. La Roma, pe Monte Pincio, la Napoli, la picioarele Vezuviului, la Sevilla, la umbra turnului La Hiralda, Nexö caută pretutindeni cauzele care determină comportarea oamenilor, relevă contrastul între generozitatea soarelui și a naturii, între tradițiile vechi și glorioase și oamenii reduși la ultima expresie a sărăciei. Pe Monte Pincio, Nexö întîlnește „drojdia Romei, care își spală, pe lespezile de marmură ale fîntînii monumentale, cămășile peticite"; la Napoli, el vede pe *lazzaroni* în zdrențe și cu pielea arsă de soare care consideră că cea mai prețioasă comoară este un copil, rahitic sau infirm, care poate inspira milă; la Sevilla, admiră mulțimea de *„las*

cigarieras", lucrătoarele de la fabrica de țigarete, dintre care cea mai bătrînă are aproape o sută de ani și cea mai tînără abia treisprezece. Pretutindeni, însă, în contactul cu oamenii obișnuiți, de rînd, Nexö și-a întărit convingerea optimistă și profund revoluționară că „există o serie de însușiri dintre cele mai frumoase pe care le găsești la mai toți oamenii, deosebirile dintre ei fiind accentuate prin trăsături mai puțin valoroase". În același timp, regăsind pretutindeni sărăcia apăsătoare pe care o cunoscuse de cînd deschisese ochii, Nexö constata că nicăieri, acolo unde stăruie sărăcia produsă de capitalism, nu poate fi vorba despre o adevărată libertate. „Se spun multe cuvinte frumoase despre libertate — scria el — deși nimic pe lume nu-l face pe om mai puțin liber decît sărăcia."

Se pare că lui Nexö i s-a reproșat de multe ori că a pus în centrul creației sale, mai cu seamă în primii ani ai activității sale scriitoricești, tema sărăciei. Cel puțin de două ori apar în opera lui Nexö ecouri ale acestor reproșuri. Prima oară este atunci cînd el povestește despre impresia produsă asupra doamnei Molbeck — soția poetului danez Molbeck, protectoare providențială a tînărului Martin în perioada școlii de la Askov și a îmbolnăvirii sale — de primele lui încercări literare din timpul convalescenței, înainte încă de prima plecare în străinătate. Era vorba de nuvela *Suedezul și biletul de loterie*. Doamna Molbeck i-a declarat că „de cînd am citit această lucrare nu mai dorm noaptea. Ar trebui interzis să se mai scrie despre săraci în felul acesta."

În romanul lui Nexö *Morten cel Roșu* se găsește un dialog între Morten și bătrîna sa mamă: „Scrii doar despre săraci, spunea bătrîna. Nu cunoști nimic altceva decît sărăcia, spun oamenii." „În orice caz — răspunse Morten — asta este ceea ce cunosc mai bine, iar despre bogați se scrie destul și fără mine."

Nexö nu s-a sinchisit niciodată de obiecțiuni de acest fel, ba mărturisește chiar, în amintirile sale, că nici nu-i displăceau. El considera ca o vestire a operei sale, prezicerea făcută de scriitorul și criticul danez Hermann Bang, cam în anii cînd Nexö a scris primele sale nuvele: „Acum va începe, în Parnas, tropotul saboților de lemn". Singura lui grijă era ca acest tropot al saboților de lemn să fie destul de puternic pentru a produce insomnii întregului Parnas. „Nu aveam — scria Nexö —

nimic împotriva faptului ca povestirile mele despre săraci să răpească oamenilor înstăriţi pofta de mîncare şi somnul."

Martin Andersen-Nexö a avut, desigur, mulţi precursori în ceea ce priveşte tratarea literară a temei sărăciei. Aceasta este una din temele cele mai des întîlnite în opera genialului povestitor danez Hans Christian Andersen, de pildă. Fiu al păturilor sociale desmoştenite şi oropsite, nici H. C. Andersen nu a putut uita niciodată sărăcia copilăriei şi adolescenţei sale. S-a făcut socoteala că în aproximativ o sută din cele o sută cincizeci şi şase de povestiri ale celui mai cunoscut volum de povestiri ale acestuia, motivul principal este sărăcia. Eroii acestor povestiri sînt sau băiatul care se ruşinează că trebuie să se ducă la o comuniune cu o haină cu mîneci prea scurte, sau fetiţa care îngheaţă în noaptea de Anul Nou, sau „micul Puck", care nu-şi poate face lecţiile fiindcă trebuie să ţină loc de dădacă surorii sale mai mici, sau familia care consideră [illegible] o sărbătoare ziua în care are de mîncare cartofi fierţi la [illegible]ă. Sărăcia descrisă de H. C. Andersen are trăsături oarecum idilice; este vorba de mici neplăceri personale care pot fi alinate peste noapte prin intervenţia unor oameni de inimă şi de bunăvoinţă; şi apoi, numai în casele săracilor se pot întîmpla bucurii atît de mari ca venirea neaşteptată a unui dar, iar izvorul celei mai mari satisfacţii este resemnarea cu puţinul ce-l poate da traiul cel mai modest. Toate necazurile şi toate mizeriile se estompează în evocarea blîndă a lui „a fost odată".

Cu totul altfel apare tema sărăciei în opera lui Martin Andersen-Nexö; ea este punctul de plecare al unei întregi concepţii asupra lumii; ea determină şi soarta personală a eroilor săi şi naşterea forţelor care o vor transforma; ea justifică chemarea arzătoare a unui viitor reparator.

Hans Christian Andersen a fost poetul lui „ a fost odată". Martin Andersen-Nexö a anunţat în întreaga lui operă: „va fi o dată". Marea fericire a vieţii sale a fost că a putut să vadă începutul realizării mesajului său într-o singură ţară mai întîi şi apoi în întreg spaţiul cuprins între Elba şi Oceanul Pacific. In povestirile lui Hans Christian Andersen, fondul bun al omului învinge în lumea şi cu mijloacele basmului; în opera lui Martin Andersen-Nexö, ceea ce este uman în om se valorifică prin solidaritatea lumii muncitoare.

Cunoscutul critic și filozof maghiar G. Lukacz definește ceea ce este nou față de reprezentanții burghezi din Danemarca ai realismului critic și ai „naturalismului", în felul în care Martin Andersen-Nexö a tratat tema sărăciei: „Andersen-Nexö are un loc deosebit în avîntul realismului în patria sa. El nu este, ca unii contemporani ai săi mai în vîrstă, în primul rînd un crainic al autocriticii și al problematicii culturii și civilizației burgheze. Opera sa este, dimpotrivă, un act de acuzare pornită de jos a acestei culturi și civilizații. El este scriitorul epic al vieții populare daneze, povestitorul muncitorilor și țăranilor..."

Primele scrieri ale lui Martin Andersen-Nexö, scrierile apărute în ultimii ani ai secolului al XIX-lea și în primii ani ai secolului al XX-lea, poartă încă pecetea influenței naturalismului. De altfel și primul mare roman al lui Nexö, *Pelle Cuceritorul,* este dedicat lui Henric Pontoppidan, romancier danez de inspirație naturalistă, pe care Nexö îl numește „maestrul" său. Eroii acestor prime scrieri fac parte dintr-o lume strivită de călcîiul de fier al capitalismului: țărani ruinați, marinari și pescari dezrădăcinați, vagabonzi care nu știu ce înseamnă să ai un acoperiș deasupra capului și femei care nu-și pot întemeia un cămin. Capitalismul făcuse, în acel timp, destule progrese în agricultura daneză pentru a deposeda o mare parte din micii producători de mijloacele lor de producție, pentru a adînci contrastele sociale în țară, dar abia începuse să creeze acel proletariat industrial care, singur, poate să dea un program de acțiune tuturor păturilor sociale deposedate. Nexö vedea prea bine toate aceste contraste. „Vedeam — scrie el — că pe lîngă fiecare conac boieresc se află cam o sută de cocioabe. Palatele marilor bogătași sugeau parcă toată vlaga umilelor așezări țărănești, aproape tot așa cum orașele mari seacă rezervoarele de apă pe vaste întinderi în jurul lor." Propria lui experiență îl făcea să fie foarte sensibil la soarta acestor familii de țărani pauperizați; el cunoștea soarta rezervată copiilor lor, fie că ajungeau să îngroașe rîndurile celor care băteau străzile orașelor în căutarea unei pîini nesigure, fie că se avîntau pe întinsurile oceanelor. Culegerea de nuvele *Umbre* (1898), ca și romanele *Păcatul* (1899), *O mamă* (1900), *Familia Frank* (1901), *Belșugul* (1902), arată felul în care Nexö privea fenomenele create de destrămarea relațiilor patriarhale, de pătrunderea bruscă și brutală a capitalismului. *Suedezul și biletul de loterie,* de pildă, este povestea unuia dintre zilerii sue-

dezi care se așezaseră pe insula Bornholm. Suedezul își pusese întreaga nădejde într-un bilet de loterie. În așteptarea norocului, el este copleșit de sărăcie, de beție și de desperare. De-abia cînd își vinde lozul, suedezul își poate aduna mințile și se poate pune pe treabă. Dar tocmai lozul suedezului este cîștigător ; un accident mortal îl va salva însă de un nou acces de desperare.

Romanul *Familia Frank* descrie nefericirea pricinuită de pasiunea pentru alcool a croitorului Frank. De-abia cînd acesta este zvîrlit în mare de prietenii săi de chef, familia sa poate respira și o dragoste și mai strînsă leagă pe veșnic neobosita soție a croitorului de fiul ei.

Dar Nexö pătrunde în literatura universală — și anume pe primul plan al literaturii universale — cu romanul său *Pelle Cuceritorul*. Este neîndoielnic că romanul reprezintă o adevărată epopee a clasei muncitoare, care se deștepta și își strîngea rîndurile. Dar autorul s-a ferit să facă o cronică istorică, el a tins și a izbutit să producă o operă artistică. După apariția lui *Pelle*, într-un interviu acordat ziarului danez *Politiken*, Nexö a spus : „Sînt romancier și nu istoric. Deși subiectul cărții mele coincide cu dezvoltarea din ultimii treizeci de ani, acțiunea ei nu cuprinde nici o aluzie la unele întîmplări."

În același interviu, Nexö a pus față în față figurile centrale ale cărții sale : de o parte conducătorii reformiști ai social-democrației daneze, „regii socialismului", cum îi numea Nexö, de altă parte, masele muncitoare, „care tind spre fericire".

Ideea unui roman care să oglindească dezvoltarea mișcării muncitorești în Danemarca l-a preocupat pe Nexö timp de mai mulți ani. Ea a început să fie realizată în anul 1906, cînd a fost publicată prima parte a romanului. Ultima parte a fost publicată în 1910. *Pelle Cuceritorul* trage concluziile evoluției ideologice a lui Nexö pînă în momentul apariției romanului. Romanul reflectă nu numai apariția și primii pași ai mișcării muncitorești din Danemarca, ci și plasează aceste procese în cadrul avîntului general al mișcării muncitorești internaționale, în cadrul evenimentelor al căror punct culminant a fost prima revoluție rusă din 1905. *Pelle Cuceritorul* cuprinde povestirea vieții unei întregi serii de eroi, reprezentanți ai țărănimii și proletariatului danez. Dar viața acestor eroi, toate conflictele lor sufletești, întreaga lor evoluție spirituală se desfășoară pe fundalul unei situații istorice dominate de dezvoltarea mișcării

muncitorești De aceea, *Pelle Cuceritorul* reprezintă o nouă treaptă în creația lui Nexö.

Viața principalului erou al cărții, Pelle, apare în romanul lui Nexö împărțită în două părți distincte. In primele două cărți ale romanului, Pelle, copilul unui muncitor agricol suedez, care a venit să-și caute norocul pe insula Bornholm, trăiește viața plină de minuni a unei imaginații bogate, deși trebuie să facă repede cunoștință cu pîinea amară cîștigată „la stăpîni". Ultimele două cărți îl aduc pe Pelle în vîltoarea marelui oraș, plin de conflicte gata să izbucnească. In aceste împrejurări se formează caracterul lui Pelle, care poartă de la bun început pecetea individualismului și care nu va putea uita niciodată mirajul „izbăvirii de sărăcie" prin efortul încăpățînat și steril al pălmașului care tinde să învingă, în luptă singulară, forța covîrșitoare a legilor economice ale capitalismului. În toată desfășurarea romanului, Pelle este însoțit de prietenul său din copilărie, scriitorul adînc atașat de popor, Morten, ca de o umbră, ca de „conștiința sa nefericită". Dacă pentru Morten orașul mare înseamnă din ce în ce mai mult un focar al contradicțiilor sociale, Pelle, după ce se pusese în fruntea luptelor greviste ale muncitorilor metalurgiști din „crunta iarnă" a anului 1898, după ce trebuise să ispășească cu doi ani de închisoare „păcatele" tinereții sale revoluționare, sfîrșește prin a se dedica încercării, de la început condamnate la eșec, de a „reforma" capitalismul, fără a depăși granițele înguste pe care acesta le pune oricărei încercări de a ameliora soarta muncitorimii.

Nu trebuie uitat că *Pelle Cuceritorul* a fost scris într-o perioadă de declin a mișcării muncitorești din Danemarca. De aceea, în ultima parte a romanului lui Nexö, organizarea cooperativelor de producție meșteșugărești ocupă un loc foarte mare. Devenind unul dintre „regii socialismului", unul dintre liderii reformiști, Pelle se izolează din ce în ce mai mult de lupta maselor, concentrîndu-și eforturile în culegerea fărîmiturilor rămase de la ospățul capitalist. Către 1910, în Danemarca, domina într-adevăr varianta cooperatistă a reformismului, credința că chestiunea socială poate fi rezolvată prin libera concurență între cooperația de producție și întreprinderile capitaliste. Această variantă a reformismului a făcut obiectul dezbaterilor congresului Internaționalei a II-a de la Copenhaga, care a avut loc în 1910. La acel congres, după cum a arătat V. I Lenin, s-au ciocnit două concepții asupra coope-

raţiei. Cea dintîi considera cooperaţia ca un instrument al luptei de clasă, ca un mijloc auxiliar în această luptă. A doua concepţie, concepţia mic-burgheză asupra cooperaţiei, nu făcea nici o deosebire între poziţia muncitorească şi poziţia capitalistă faţă de problema cooperaţiei şi considera că această problemă poate să joace un rol primordial faţă de toate celelalte probleme ale luptei de clasă. In ultima fază a evoluţiei sale, Pelle devenise un partizan al celei de a doua concepţii asupra cooperaţiei.

Primul mare roman al lui Nexö nu este lipsit de perspectiva viitorului. Dacă Pelle se împotmoleşte în mlaştina reformismului, în noua generaţie de tineri muncitori apar elemente pătrunse de convingerea că mîntuirea nu poate fi adusă de iluzia organizării cooperatiste în cadrul capitalismului. Dar şi aceşti tineri vestitori ai unui nou avînt al mişcării muncitoreşti sînt deocamdată legaţi de mîini şi de picioare de prejudecăţile anarho-sindicalismului. De altă parte, şi scriitorul Morten, deşi considera că misiunea sa este de a fi „ochiul care priveşte în viitor", deşi îşi dădea bine seama de decăderea prietenului său Pelle, rămînea totuşi, în acel moment, un izolat. Izolat şi prin concepţia ce o avea asupra rolului scriitorului şi prin neînţelegerea rolului maselor.

De aceea, critica completă şi adîncă a poziţiei lui Pelle va fi făcută de către Nexö abia în romanele care reprezintă continuarea lui *Pelle Cuceritorul: Ditte, fiica omului* şi *Morten cel roşu*.

Incă în primele scrieri ale lui Nexö, ca şi mai tîrziu, în romanele sale, apare figura lui Per Zdrenţărosul, personaj legendar, erou al basmelor daneze, care întruchipează forţa de neînvins a maselor muncitoare. Adeseori, Per intervine activ în acţiunea imaginată de Nexö, care subliniază în felul acesta posibilitatea ca uriaşul legendar „să risipească întunericul şi să transforme lumea". Prin invocarea lui Per Zdrenţărosul, Nexö îşi afirmă încrederea în acţiunea maselor populare în transformarea vieţii şi a lumii.

Pelle Cuceritorul a avut un răsunet extraordinar de puternic. Imediat după publicarea traducerii în limba germană, V. I. Lenin a consemnat acest eveniment în notele sale bibliografice. In anul 1949, în mesajele trimise lui Nexö cu ocazia împlinirii a optzeci de ani, o serie de conducători ai mişcării muncitoreşti din diferite ţări — Wilhelm Pieck, Matias Rakosi şi

alţii — au amintit rolul jucat de romanul lui Nexö în istoria mişcării internaţionale a clasei muncitoare. In Germania, romanul a fost supranumit „biblia muncitorului" şi mulţi muncitori germani au dat numele de Pelle copiilor lor.

Fireşte, critica literară burgheză a primit romanul sau cu ostilitate făţişă sau cu obiecţiuni care mascau iritarea faţă de această clasică manifestare a epos-ului clasei muncitoare. Caracteristice sînt, de pildă, observaţiile lui Georg Brandes, socotit în acel timp nu numai ca o autoritate a criticii literare daneze, ci şi a întregii critici burgheze europene. Referindu-se la *Pelle Cuceritorul,* Brandes scria: „Este primul mare roman proletarian în literatura daneză, o carte trăită în cea mai mare parte şi care oferă o mulţime covîrşitoare de observaţii, al căror adevăr îl simţi în mod nemijlocit, ca şi o bogată galerie de individualităţi masculine şi feminine. Dar prezentarea dezvoltării socialismului în Copenhaga este neistorică şi fantastică, iar în ultimul său volum vine în contradicţie cu realitatea şi cu ceea ce trebuia să dovedească: victoria proletariatului prin propriile sale forţe. Punctul de vedere al cărţii este din păcate exclusiv acel al omului de rînd; reprezentanţii claselor de sus sînt trataţi cu vitregie. Lipseşte aici raza de soare care vine din înălţimi. Dar este o operă mare..."

Intr-o scrisoare din 1935, Nexö arăta că intenţia sa a fost de a face din *Pelle Cuceritorul* prima parte a unei trilogii. *Ditte, fiica omului* este partea a doua a acestei trilogii, iar partea a treia, scria Nexö, trebuia să descrie noua generaţie, „copiii lui Pelle şi ai lui Ditte, deveniţi revoluţionari conştienţi, spre deosebire de părinţii lor". Dar pentru a ajunge la *Ditte,* şi mai ales la *Morten,* scriitorul însuşi trebuia să mai treacă prin experienţa care a exercitat o atît de adîncă influenţă asupra lui, experienţa primului război mondial.

Nexö a urmărit cu o atenţie pasionată prolegomenele şi desfăşurarea războiului, prin numeroase articole publicate între anii 1914—1918 — adevărate acte de acuzare împotriva măcelului dezlănţuit de „cel mai îngust egoism de clasă". Ideea esenţială a acestor articole era aceea că nici lumea în general, nici fiecare om în parte nu va putea ieşi din imensa băltoacă de sînge şi noroi a războiului fără a suferi transformări adînci. „Cred — scria Nexö în unul din articolele sale din acel timp, un articol care a produs mult zgomot şi care a fost adeseori retipărit — că mulţimea celor din tranşee pregăteşte ceva nou.

Au fost siliți să-și afunde prea adînc mîinile în sîngele fraților lor și acum s-a deșteptat omul în ei. Cred că au o răfuială cu vechea orînduire a lumii." Războiul n-a făcut decît să întărească convingerea lui Nexö că solidaritatea internațională a clasei muncitoare poate pune capăt războaielor. Chiar din primele zile ale războiului, el s-a pronunțat împotriva acelora care, aţîţînd șovinismul, aruncau popoarele unele împotriva altora. Iar către sfîrșitul războiului, Nexö a dezvăluit rațiunea adîncă a măcelului în următoarea frază: „Războiul are multe cauze, dar în fond el reprezintă încercarea desperată a timpurilor vechi de a nimici concepția noastră asupra lumii..."

Era firesc ca Martin Andersen-Nexö să fie în Occident unul dintre oamenii care au priceput cel mai curînd, cel mai bine, însemnătatea istorică a Marii Revoluții Socialiste din 1917. Inima și gîndurile lui Nexö au îmbrățișat în întregime cauza Uniunii Sovietice, pe care nici un moment n-a despărțit-o de cauza progresului întregii omeniri. Nexö a părăsit atunci rîndurile partidului social-democrat danez și a devenit membru al partidului muncitoresc socialist, care s-a transformat apoi în Partidul Comunist. Cu toate piedicile ce i-au fost puse, Nexö a izbutit încă în 1922 să ajungă în țara în care își punea nădejdea, în care vedea întruchipate visurile sale de artist și cetățean. Nexö l-a văzut pe V. I. Lenin la al IV-lea Congres al Internaționalei Comuniste și a descris impresia profundă ce i-a făcut-o personalitatea marelui învățător al proletariatului din toate țările: „Înfățișarea sa exterioară, modestia sa vădeau pe omul unor timpuri noi. Omul cel mai simplu simțea, atunci cînd stătea de vorbă cu el, că în fața sa se afla unul din acei oameni excepționali care se nasc la o sută sau poate la o mie de ani o dată." Și mai departe: „Se părea că el trăiește viața întregii omeniri. Cunoștea situația din toate țările: soarta oamenilor săraci și metodele de exploatare folosite în toate țările. Ne arăta și cîte din aceste metode au fost inventate pînă în zilele noastre. Aceasta era știință, dar o știință nouă, cu totul deosebită. Nu era o înțelepciune scoasă din cărți, ci din viața vie. Această știință explica soarta muncitorului industrial și a culi-ului, a croitoresei și a măturătorului de stradă. Istoria omenirii, istoria culturii umane apăreau în fața noastră cînd vorbea Lenin."

Tocmai în acești ani, în anii cînd lumea lua o altă înfățișare și vechiul vis al „deșteptării omului" lua forme concrete,

între 1917 și 1921, Nexö a scris *Ditte, fiica omului* care se poate număra, fără îndoială, printre marile opere ale literaturii universale. În această carte, Nexö a creat tipul de neuitat al unei femei simple, care își irosește puterile în lupta înverșunată dusă pentru a smulge vieții ingrate o fărîmă de fericire pentru dînsa și pentru semenii săi. Despre Ditte s-a spus pe bună dreptate că este sora daneză a Nilovnei, „mama" lui Gorki. Oricît de deosebite au fost împrejurările descrise de cei doi scriitori, eroinele lor au trăsături comune: bunătatea nemărginită, curajul simplu, dar de neînfrînt, capacitatea nelimitată de a se jertfi. În cartea despre Ditte, tema acțiunii revoluționare rămîne încă în perspectiva istoriei. În această carte apar figurile unor oameni capabili să se avînte în luptă, se descrie geneza protestului social, a revendicărilor revoluționare, care ajung să fie exprimate de păturile cele mai depărtate de ideea organizării, de oamenii cei mai copleșiți de goana după pîinea zilnică, ca Ditte. Dar ceața groasă a pasivității, a supunerii oarbe nu este încă risipită. Ditte nu poate depăși convingerea înrădăcinată în sufletul ei încă din copilărie că „i-a fost scris să slujească la străini". Nexö a definit figura lui Ditte în introducerea scrisă pentru traducerea în limba rusă a romanului său: „Calvarul lui Ditte începe cu nouă luni înainte de nașterea ei — din momentul concepției. Ea este un *paria* în adevărata accepțiune a cuvîntului; mai jos decît dînsa nu este nimeni, nici o ființă omenească; mai sus decît dînsa de asemenea nu poate fi pus nimeni; ea este așadar omul însuși!" Povestea Dittei este considerată de autorul romanului ca povestea tipică a fiicei unui trădător al pămîntului, ea însăși cea mai sărmană dintre sărmani, care trece prin cele mai grele încercări, dar al cărei suflet pare a deveni tot mai bogat, tot mai plin, pe măsură ce trebuie să facă față unor greutăți tot mai mari. Despre Ditte a spus cîteva cuvinte foarte adevărate cunoscuta luptătoare germană Clara Zetkin în toamna anului 1932: „A suferi și a avea totuși încredere în viață, a suferi și a lupta totuși pentru o viață mai bună. O asemenea femeie-eroină a putut descrie numai unul singur dintre scriitorii Europei occidentale: Martin Andersen-Nexö."

În romanul *Ditte, fiica omului,* Pelle este pomenit numai în treacăt. Totuși pasajele în care se vorbește despre Pelle arată cît de departe a fost împinsă critica acestuia. Dar răfuiala definitivă cu lumea de idei reprezentată de Pelle este făcută abia

în a treia parte a trilogiei lui Nexö, în romanul *Morten cel roşu.* Figura centrală a acestei a treia părţi a trilogiei, care se ridică în opera lui Nexö ca o catedrală în mijlocul caselor din preajma ei, este scriitorul Morten, cunoscut cititorilor şi din romanele *Pelle Cuceritorul* şi *Ditte, fiica omului,* ca un socialist consecvent. Apariţia lui Morten pe primul plan al trilogiei coincide şi cu ivirea unei etape noi în dezvoltarea istorică. Figura tipică a timpurilor noi nu mai este Pelle, omul care n-a ştiut să rămînă credincios lui însuşi şi clasei sale, nu mai este Ditte, veşnica victimă, veşnic jertfită, ci luptătorul care vesteşte ieşirea din pasivitate a clasei muncitoare, deplina ei maturizare. In primul volum al lui *Morten cel roşu,* Nexö îl arată pe eroul său înapoindu-se în patrie după îndelungi peregrinări prin Italia, Spania şi Germania. Pretutindeni, el a întîlnit acelaşi fenomen primordial al timpurilor noi: activizarea maselor muncitoreşti, cristalizarea conştiinţei rolului lor istoric. Propria sa gîndire a evoluat în direcţia unei concepţii active asupra rolului maselor şi al scriitorului.

In introducerea la *Morten cel roşu,* Nexö face o paralelă între Pelle şi Morten: „Morten — scrie el — n-a făcut niciodată o taină din cele ce se petreceau în sufletul său, nici că se gîndise vreodată să-şi ascundă părerile. Cînd Pelle îi reproşa acest lucru în discuţiile lor violente şi cînd declara faţă de toţi cei ce-i ascultau că Morten nu este un om politic, acesta îi răspundea rîzînd: «Vrei să spui că nu sînt diplomat. De diplomaţie au nevoie oamenii care navighează între diferite puncte de vedere politice». După părerea lui Morten, tocmai Pelle şi cei din cercul său nu erau oameni politici; ei voiau să unească, fără să se bage de seamă, ziua de azi cu cea viitoare şi această încercare trebuia să dea greş. Cine poartă încărcătură cinstită şi îşi cunoaşte ruta, nu are nevoie să umble cu farurile stinse. Dacă ar fi să rezumăm discuţia dintre ei, punctul nevralgic ar fi următorul: Pelle nu avea deplină încredere în mase şi credea că nu trebuie să le spui totul pe faţă; masele nu ar fi destul de coapte şi apoi nici nu e bine să laşi adversarul să-ţi cunoască cărţile. Morten voia, dimpotrivă, să dea întreaga putere şi întreaga răspundere maselor şi să facă să participe la această răspundere şi pe omul de rînd; ţelurile mişcării trebuiau să fie limpezi pentru toată lumea. Orice echivoc i se părea dăunător; el considera lupta proletariatului ca o luptă împotriva haosului. Nu trebuia să ascunzi nimic nici faţă de duşman; dimpo-

trivă, cu cît programul timpurilor noi era mai complet cunoscut de către întreaga lume, cu atît era mai bine pentru mişcarea muncitorească".

Deşi acţiunea primului volum din *Morten cel roşu,* apărut în 1945, este brodată în jurul căsniciei — începute sub semnul unei complete comuniuni sufleteşti, dar care se termină într-un chip dureros — lui Morten cu Vera Hansen, fiica unui mic negustor de zarzavaturi, scriitorul nu se lasă nici un moment stăpînit în mod exclusiv de problematica vieţii individuale. In toate etapele acestei acţiuni, relaţiile între diferiţii eroi sînt componente organice ale marilor evenimente ale contemporaneităţii.

In al doilea volum, care poartă titlul *Generaţia pierdută* şi a apărut în 1948, scriitorul ne face să asistăm la ultimele zvîrcoliri ale Germaniei imperiale, înainte de înfrîngerea din 1918. Romanul descrie ecoul profund al Revoluţiei din Octombrie în Germania şi în Danemarca; eroul romanului, Morten, pleacă în Uniunea Sovietică, care trebuia să facă faţă atunci războiului civil, intervenţiei străine, dezorganizării economice, foametei. Şi în această etapă a vieţii sale, Morten trebuie să învingă multe dezamăgiri, atît în activitatea sa politică, cît şi în viaţa sa personală. Morten are însă şi multe satisfacţii. O valoare simbolică are întîlnirea sa cu Svend Trost, fiul lui Pelle, care păşeşte pe calea plină de primejdii, dar şi cea care singură poate duce la izbîndă, a luptei maselor muncitoare. In primul rînd, Morten aduce din călătoria sa din Uniunea Sovietică credinţa nestrămutată în victoria cauzei poporului sovietic.

Pelle-Ditte-Morten, această uriaşă frescă a vieţii şi luptei maselor muncitoare, care a fost zămislită în timp de peste patruzeci de ani, (primul volum al lui *Pelle* a apărut în 1906 şi ultimul volum al lui *Morten* în 1948), n-a absorbit în întregime forţa de creaţie a lui Martin Andersen-Nexö. In acest lung interval, Nexö şi-a întregit opera capitală a vieţii sale prin publicarea a numeroase povestiri, reportaje, nuvele şi lucrări cu caracter polemic, izvorîte din comoara unei îndelungate experienţe, scrise de un om înzestrat cu un mare dar al povestirii şi de un publicist care nu ştia ce înseamnă frica în căutarea adevărului. Fără îndoială că una din cele mai caracteristice dintre aceste lucrări este culegerea de povestiri *Călătorii de pe locurile neocupate.* „Lumea întreagă e plină de locuri neocupate — exclamă Nexö în prefaţa scrisă pentru această culegere.

Dar o orînduire nedreaptă împiedică pe cei care nutresc toată viața lor visul de a-și găsi un loc măcar pentru o clipă — să le ocupe. Nu poate găsi un asemenea loc de pildă, doamna Johnsen, o bătrînică din Copenhaga, care a trebuit să renunțe la visul de a-și revedea satul în care s-a născut fiindcă nu-și putea plăti biletul de cale ferată și care fusese o dată alungată din tren, deși se așezase doar pe un loc neocupat". Fiecare din povestirile lui Nexö înfățișează cîte o doamnă Johnsen pentru care „locurile neocupate" evocă împlinirea unui vis imposibil de realizat în orînduirea capitalistă. „Deasupra locurilor neocupate — scrie Nexö — planează totdeauna un roi de suflete omenești înfometate."

După cum se știe, Martin Andersen-Nexö a luat o parte activă la luptele politice din țara sa, totdeauna în primele rînduri ale acelora care luptau pentru eliberarea clasei muncitoare și pentru progresul omenirii. Dar, preocupat, firește, m[illegible] ales de soarta muncitorului danez, de soarta țării sale, ale c[illegible] frumu-seți le-a cîntat cu atîta căldură, cu atîta elan, Nexö s-a simțit în orice clipă, în orice împrejurare, răspunzător de soarta marii bătălii pentru democrație și socialism din toate colțurile lumii. Nu a existat nedreptate care să se fi făcut, nu a existat eveniment mai de seamă al vieții internaționale, nu a existat campanie pentru apărarea păcii și pentru apărarea culturii față de care Nexö să nu fi luat poziție. Dacă un cercetător al viitorului n-ar avea la dispoziție decît opera publicistică a lui Nexö, încă ar putea nu numai să-și dea seama de gîndurile și speranțele, de năzuințele și frămîntările oamenilor din prima jumătate a veacului al XX-lea, dar ar putea să tragă și concluzia că marile nădejdi într-o lume mai dreaptă, mai bine organizată, au cuprins și au însuflețit mase din ce în ce mai largi de oameni. Din momentul cînd, la 8 noiembrie 1917, Nexö a trimis, în numele său și al unui grup de tovarăși, lui V. I. Lenin o telegramă pentru a saluta „cu dragoste înflăcărată și cu un entuziasm fără margini" victoria proletariatului rus, scriitorul danez a pus mereu în centrul activității sale publicistice apărarea Uniunii Sovietice, urmărirea succeselor construcției socialismului, explicarea importanței acestor succese pentru cultura și civilizația omenirii. Nexö a închinat problemelor sovietice în perioada dintre cele două războaie mondiale, în afară de numeroase alte manifestări publicistice, trei cărți: *În întîmpinarea noii dimineți* (1923), *Două lumi* (1934), *Jos mîinile* (1935).

Tema dominantă a acestor cărți este opunerea nădejdilor trezite de succesele tînărului stat sovietic lipsei de perspective a lumii capitaliste. Nexö a acordat o atenție deosebită revoluției culturale din Uniunea Sovietică. Ca și Lenin, ca și Gorki, Nexö concepea cultura nu ca o creație a cîtorva puțini aleși, a unor aristocrați ai spiritului, ci ca rezultat al străduaniei milioanelor de oameni ai muncii. Nexö și-a expus în repetate rînduri concepția sa asupra culturii ca manifestare a solidarității umane; el considera individualismul și egoismul nu numai ca fenomene străine culturii, dar și ca fenomene care înăbușă adevărata înflorire a personalității. De aceea, conchidea Nexö, orice adevărat scriitor trebuie să sădească în sufletele oamenilor simțul solidarității: „nervul vital al proletariatului", „temelia concepției socialiste asupra vieții", „cea mai frumoasă floare și rodul cel mai ales al culturii umane". Nexö privea revoluția culturală din Uniunea Sovietică și afirmarea principiilor eticei socialiste ca unele din cele mai elocvente dovezi ale însemnătății general umane a Revoluției din Octombrie. În nenumărate rînduri, Nexö a subliniat rolul ce l-a jucat și-l joacă literatura sovietică în viața popoarelor Uniunii Sovietice; el a constatat că scriitorii sovietici continuă „opera tovarășilor lor mai bătrîni", opera marilor scriitori realiști ruși. Despre literatura clasică rusă, Nexö avea o înaltă părere. La festivitatea ce a avut loc la Teatrul Mare din Moscova cu prilejul jubileului Pușkin în 1949, Nexö a spus: „Poetul Pușkin a fost un bard. La vechii scandinavi, bardul mergea în fruntea oastei și o însuflețea cu cîntecele sale la luptă, la atac. Un asemenea bard, un asemenea scald a fost Pușkin și poeziile sale sînt și astăzi vii. Scriitorii zilelor noastre trebuie să învețe de la el adevărul că locul scriitorului se află în avangarda umanității."

Activitatea publicistică a lui Nexö a fost deosebit de intensă după instaurarea regimului hitlerist în Germania. După 1933. Nexö a devenit una din principalele figuri ale mișcării antifasciste mondiale. În multe țări europene a răsunat glasul scriitorului danez în apărarea victimelor teroarei fasciste: Dimitrov, Thälmann și alții. Orice pas făcut de către fascismul german spre dezlănțuirea unui al doilea război mondial a fost întîmpinat de protestul și de avertismentele lui Nexö. Articolele sale împotriva fascismului și împotriva războiului au străfulgerat groaznicul întuneric ce se pogorîse asupra Europei

centrale; oriunde se organiza rezistența împotriva pătrunderii fascismului, articolele, discursurile, studiile lui Nexö constituiau surse de îmbărbătare și de încredere. Congresul internațional pentru apărarea culturii, care a avut loc în 1936, l-a ales ca președinte pe Nexö. Călătoria la Madrid, în anii cînd poporul spaniol lupta împotriva rebeliunii fasciste, i-a dat lui Nexö prilejul să scrie schițele cuprinse în cartea sa *Spania* (1937). Multe pagini ale acestei cărți sînt închinate eroismului poporului spaniol, pe care Nexö îl aprecia atît de mult încă de la prima sa călătorie în Spania. Dar pagini la fel de călduroase sînt închinate și eroicilor voluntari din toate țările, (voluntarii danezi erau constituiți într-un detașament care purta numele lui Nexö), care își vărsau sîngele pe pămîntul Spaniei în numele solidarității internaționale.

In 1940, scriitorul cu renume universal Martin Andersen-Nexö, în vîrstă de peste șaptezeci de ani, a fost zvîrlit în închisoare de ocupanții hitlerişti, iar mai tîrziu a trebuit să facă ucenicie și cu lagărele de concentrare. Abia în 1943, Nexö a izbutit să evadeze și să se refugieze în Suedia. De acolo, el a plecat în Uniunea Sovietică. Dar spiritul de luptă și capacitatea de creație a lui Nexö n-au putut fi înfrînte. In acei ani grei, Nexö a scris numeroase articole pătrunse de voința de a lupta și de a învinge; o parte dintre acestea au circulat ilegal în Danemarca ocupată. Mai tîrziu, articolele lui Nexö din anii ocupației, împreună cu discursurile și versurile răspîndite prin postul de radio Moscova, au fost publicate în cartea *Scrisori către un compatriot* (1946). Cu o nouă forță răsună în această carte recunoștința marelui scriitor față de Uniunea Sovietică: „Care ar fi fost viitorul nostru — spunea Nexö într-un discurs radiodifuzat la 1 ianuarie 1945 — dacă n-ar fi existat Armata Roșie? Dacă n-ar fi existat pe pămînt poporul sovietic, al cărui sînge este mai roșu, a cărui voință de a trăi este mai puternică decît a oricărui alt popor și a cărui credință în viitor este nestrămutată."

Inapoierea lui Nexö în patria sa eliberată a fost cu adevărat triumfală. Peste o sută de mii de locuitori ai Copenhagăi l-au salutat pe marele scriitor și cetățean, în 1945, cu prilejul împlinirii a șaptezeci și șase de ani. Curînd, însă, cercurile reacționare din Danemarca, mai cu seamă după includerea acestei țări în pactul Atlanticului de Nord, au dezlănțuit o furibundă campanie de calomnii împotriva lui Nexö. Aceasta l-a determinat pe

cel mai mare scriitor al Danemarcei zilelor noastre să-şi petreacă ultimii ani ai vieţii în Republica Democrată Germană. La atacurile pline de ură ce s-au îndreptat împotriva sa, Nexö a răspuns cu un ton plin de demnitate, într-un interviu publicat în ziarul danez *Lang og Folk* din 22 mai 1952: „Prin creaţia mea literară, am făcut pentru ţara mea mai mult decît oricare dintre acei care, denaturînd şi forţînd faptele, încearcă acum să inventeze diferite învinuiri împotriva mea; în cărţile mele mi-am arătat dragostea pentru Danemarca cea adevărată." In acelaşi interviu, Nexö numea Danemarca „o ţară minunată, una din cele mai frumoase ţări". Şi totuşi el adăuga imediat că „sînt acasă acolo unde înfloreşte viaţa, unde omul se poate îmbogăţi sufleteşte". „Mie nu-mi place deviza: «Fie că are, fie că n-are dreptate — este ţara mea». De mult am abandonat o astfel de concepţie, dacă am împărtăşit-o vreodată... Atîta timp cît omul are vlagă într-însul şi poate lupta pentru o cauză dreaptă, atîta timp cît se poate opune nedreptăţii — el îşi găseşte locul acolo unde este nevoie de toate forţele sale pentru a-şi putea îndeplini misiunea. Dar cînd atingi vîrsta mea, începi să vrei să vezi în jurul tău cum se trezeşte şi înfloreşte viaţa." In Republica Democrată Germană, Nexö a văzut îndeplinindu-şi un vechi vis al său: crearea unui stat muncitoresc-ţărănesc german; el a găsit acolo „o democraţie reală, veritabilă" şi, de aceea, în amurgul vieţii a hotărît să-şi înceteze peregrinările începute din prima tinereţe şi să se stabilească la Dresda. Acolo a şi primit premiul naţional pentru literatură al R. D. Germane.

*

La sfîrşitul amintirilor sale, Nexö îşi pune întrebarea: cum ajunge cineva scriitor ? Firește, răspunsul la această întrebare trebuia să explice cum şi de ce a ajuns scriitor Martin Andersen-Nexö, cum a izbutit el să dureze o operă care este considerată, pe drept cuvînt, ca una din culmile artei socialiste. Care a fost partea care revine talentului, partea care revine experienţei şi partea care revine stăruinţei în muncă ? Nexö nu considera că ar exista deosebiri esenţiale între un scriitor şi oamenii care folosesc alte unelte decît tocul şi hîrtia: „Intre scriitori şi ceilalţi oameni — scria Nexö — nu există o prăpastie nici măcar de lărgimea unui jgheab pentru scurgerea apei".

Mai mult decît atîta : Nexö a căutat să lupte împotriva a tot ceea ce îl putea deosebi de ceilalţi oameni, a tot ceea ce îl putea tîrî spre contemplaţie, spre evaziune. Avînd o sensibilitate exacerbată de anii îndelungaţi de suferinţă şi de izloare, Nexö ar fi putut să lunece uşor, după cum se exprima el însuşi, „pe calea contemplării propriului său buric". „Corespondenţele", în înţelesul pe care îl dă Baudelaire acestui cuvînt, se iveau şi se înlănţuiau spontan şi năvalnic în mintea lui. „Pe vremuri — povesteşte Nexö — cînd mă întorceam de la Uniunea Studenţească, împreună cu Iakob Hansen, în cartierul nostru prost iluminat, pe la orele două-trei noaptea, după discuţiile aprinse la care luam parte atît de des, puteam să recunosc şi să numesc pe întuneric, fără greş, doar după miros, toate prăvăliile prin faţa cărora treceam."

In altă parte, Nexö evocă lanţul de imagini şi reprezentări pe care i-l provocau unele mirosuri : „Astăzi n-o să mănînci ou moale ; am nimerit unul clocit, îmi spuse într-o zi Karen, aducîndu-mi mîncarea de dimineaţă. In aceeaşi clipă, mi se păru că desluşesc în aer un miros uşor de hidrogen sulfurat, iar în faţa ochilor mei apăru numaidecît ţărmul Bornholmez plin de alge intrate în putrefacţie. Apoi zăream un covor de lobodă, mai deasă şi mai plină de sevă ca oriunde şi, o dată cu aceasta, adulmecam aburul cartofilor fierţi. Tăişul cuţitului avea uneori un miros care aducea cu un vag parfum de viorele ! Viorelele acelea care creşteau la noi pe marginile rîpei, dincolo de imaş, miroseau atît de puternic a fier, ca şi cum prin apropiere s-ar fi aflat o oaste întreagă, ferecată în armuri."

Cu asemenea sensibilitate, şi chiar cu o sensibilitate mai puţin spontană, mai forţată, mulţi scriitori „moderniştî" şi-au construit o întreagă vogă, o înşelătoare şi vremelnică faimă literară. Nexö a disprefuit toate aceste jocuri ale imaginaţiei şi sensibilităţii. El n-a ascuns intenţia sa de a da „fraţilor mei, oamenii, pîine de secară" şi nu produsele unei bucătării destinate excitării apetiturilor stinse de saţietate. El a înţeles să se supună felului de a fi şi de a gîndi al lumii din care făcea parte prin originea şi educaţia sa. In acea lume, însă, a scris Nexö, „nimeni nu acordă prea mult timp şi atenţie propriei sale persoane şi celui, care n-ar găsi nimic altceva de făcut decît aceasta, nu i-ar merge prea bine". In mod voluntar, deliberat, Nexö a lepădat de la sine tot ceea ce l-ar fi putut deosebi şi deci l-ar fi putut îndepărta de oamenii lumii sale. „Cît mă

străduiam să nu fiu mai mofturos ca ceilalți oameni!" exclamă el. Niciodată n-a vrut să vadă în scriitori în general și deci și în sine însuși decît „un frate bun al celorlați oameni, în toate și în totul". Din această concepție asupra poziției scriitorului față de semenii săi derivă și forma artistică a operei și alegerea subiectelor asupra cărora s-a oprit Nexö. Nexö n-a practicat niciodată fuga după cuvîntul rar, după fraza rotunjită, după imaginea izbitoare. „Mă împăcam — scrie el — cu ideea că forma artistică a operei mele mai lasă mult de dorit". Ceea ce îl interesa în primul rînd era să nu se depărteze de viață, să exprime complet și cinstit realitatea. Și totuși ce minunate rezultate artistice a dat această totală și plină de modestie „supunere la subiect"! Criticii literari danezi au relevat originalitatea și bogăția vocabularului în care a scris Andersen-Nexö, după cum au subliniat că multe din expresiile folosite de el prima oară au ajuns să fie considerate proverbe și zicători populare. Problematica creației lui Nexö aducea ceva cu totul nou în literatura vremii cînd el a început să scrie. „Pe vremea aceea — scria Nexö — a înfățișa însușiri comune tuturor oamenilor era socotit drept ceva vulgar". Nu capacitatea de a sezisa și de a exprima tipicul era criteriul de apreciere a operei de artă, ci, dimpotrivă, etalarea a tot ce este rar, unic, excepțional și deci într-un anumit sens, monstruos, în viața oamenilor. Pentru a epata pe „burghezul" cu simțurile tocite, se căutau teme și subiecte riscate și uneori chiar extravagante. Naturalismul și estetismul erau tendințele dominante ale zilei. Nexö a ales repede o altă cale. El a arătat că sosise timpul „de a nu se mai desconsidera adevărata, nemuritoarea viață: viața de toate zilele." De la început, prin opera sa, el a demonstrat adevărul că viața oferă singurul material valabil pentru o creație puternică. Condiția unei asemenea creații, Nexö a văzut-o în adîncirea „legăturii vii" cu realitatea. Prin exemplul său, el a contribuit la dezvoltarea literaturii „care oglindește din ce în ce mai mult măreția realității apropiată tuturor".

Nexö a subliniat că oglindirea realității în opera de artă nu este un proces ușor, care poate fi îndeplinit de mîntuială, la repezeală. Oglindirea realității îi cere scriitorului o severă disciplină a muncii. „Viața nu-i îngăduie omului ca în loc să-și poarte capul pe umeri, să hoinărească ținîndu-l la subsuoară." Nu poți să rezolvi problemele pe care le pune viața, la întîmplare, în necunoștință de cauză, alegînd prima soluție care ți

se oferă. „Realitatea — scrie Nexö — nu cunoaşte decît o singură soluţie justă în fiecare împrejurare, şi opera de artă care va da această dezlegare va găsi un viu răsunet în păturile cele mai largi ale omenirii". In concepţia lui Nexö, soluţia artistică a problemelor vieţii pare a nu fi principial deosebită de soluţia ştiinţifică a acestor probleme. Amîndouă presupun ceea ce Nexö numeşte „condensarea la maximum a materialului". Pe temeiul unei astfel de condensări a materialului se pot produce „inspiraţii bruşte, care pot oferi o rezolvare mai adevărată şi mai profundă a problemei, decît orice efort al conştiinţei. Asemenea rezolvări, arată Nexö, constituie „un fel de anticipare a unor fapte ce abia urmează a se produce în viitor". De aceea, a crea înseamnă, după Nexö, „a te pune în slujba viitorului". „Slujirea viitorului", acesta este primul şi ultimul cuvînt al lui Martin Andersen-Nexö.

Opera lui Nexö rămîne o operă puternică, valabilă, durabilă, fiindcă autorul ei a ştiut să se pună complet, fără reticenţe, fără şovăiri, „în slujba viitorului". Răsunetul şi influenţa acestei opere a depăşit cu mult graniţele ţărişoarei natale a scriitorului, care s-a considerat totdeauna ca un produs şi un reprezentant al unei colectivităţi mult mai largi. Martin Andersen-Nexö este un scriitor al lumii.

ALEXANDRU LEON

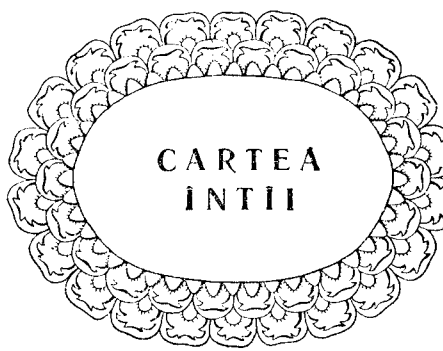
CARTEA
ÎNTÎI

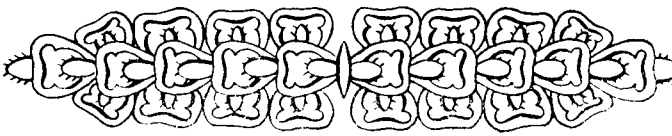

1

Era în zorii zilei de 1 mai 1877. Din largul mării se revărsa ceaţa, lăsînd în urmă o dîră cenuşie care se tîra greoaie peste ape. Din cînd în cînd negura se frămînta de parc-ar fi voit să se destrame, dar în clipa următoare se închega din nou, abia lăsînd să se vadă o frîntură de mal pe care zăceau două bărci răsturnate cu fundul în sus ; cîţiva paşi mai încolo prin aerul pîclos, se zărea bompresul altei bărci şi o bucată din dig. Limba prelungă şi cenuşie a unui val luneca din ceaţă la intervale egale, lingînd pietrişul care scrîşnea pe ţărm, apoi se retrăgea. Părea un monstru uriaş, care din adîncurile ceţoase, ar fi încercat să înghită uscatul.

Cîţiva corbi înfometaţi se abătuseră peste un morman negru — vreun hoit de cîine. Ori de cîte ori un val lingea nisipul, păsările îşi luau zborul, rotindu-se o vreme prin aer, cu ghearele răşchirate asupra prăzii, ca şi cum fire nevăzute le-ar fi ţinut legate de ea. Iar cînd marea îşi retrăgea cu un geamăt apele, se lăsau din nou, înfigîndu-şi adînc ciocul în hoit ; îşi ţineau însă tot timpul aripile întinse, gata să-şi ia zborul de îndată ce valurile ar fi năvălit din nou. Şi toată mişcarea asta se repeta cu o regularitate de ceasornic.

Deodată un strigăt izbucni deasupra portului şi o clipă mai tîrziu se auzi zgomotul greoi al unor vîsle care se loveau de marginile bărcii. Zgomotul se de-

părtă de mal și în cele din urmă se stinse cu totul. Apoi începu să sune un clopot de aramă, undeva la capătul digului. Dinspre larg, din direcția în care se pierduse bătaia vîslelor, îi răspunse urletul unei sirene. Și așa, continuară să-și răspundă, la intervale de cîteva minute.

Orașul era învăluit în neguri; cînd și cînd liniștea era spintecată de potcoavele de fier ale saboților vreunui muncitor de la carierele de piatră sau de caolin, care călca pe caldarîm. Bocănitul cadențat al pașilor se auzea o bucată de vreme, pînă se stingea brusc la vreo cotitură. La un moment dat se deschise o ușă și cineva căscă zgomotos, apoi se apucă să dea cu mătura pe trotuar. Ici-colo, se deschidea cîte o fereastră și fel de fel de zgomote pătrundeau ca un salut în lumina cenușie a zilei. „Porcule, iar te-ai ud[illegible]!" izbucni un glas răgușit de femeie; se auzi niște palme scurte și răsunătoare, urmate de plînsetul unui copil. Un cizmar începu să bată o bucată de piele; de la o vreme prinse să cînte un cîntec religios, în ritmul bocănitului:

Voi frați iubiți, un singur lucru are preț pe-acest pămînt:
E cel ce ne-a purtat povara de păcate: mielul sfînt.

Era melodia unuia din *„Cîntecele fără cuvinte"* ale lui Mendelssohn.

Pe o bancă, rezemați de zidul bisericii, ședeau oamenii din echipajul unui vas pescăresc; toți aveau privirile ațintite spre largul mării. Ședeau aplecați, cu mîinile împreunate atîrnînd între genunchi și pîcîiau din lulea. Cîteșitrei purtau verigi în urechi ca să se păzească de răceală și de alte boli, și stăteau cu toții în aceeași poziție, de parcă le-ar fi fost teamă ca vreunul din ei să se deosebească întrucîtva de ceilalți.

Un călător coborî agale dinspre hotel în întîmpinarea pescarilor. Își ridicase gulerul pînă peste urechi, zgribulit de frigul dimineții.

— S-a întîmplat ceva? întrebă el politicos, scoțîndu-și căciula. Avea vocea răgușită, ca după somn.

Unul dintre pescari — şeful echipajului — făcu o mişcare cu mîna, abia vizibilă, spre pălărie. Ceilalţi priveau mai departe, netulburaţi, drept înainte, cu feţele împietrite.

— Întreb, pentru că bate clopotul şi se aude şi sirena de la barca pilotului din larg, adăugă el. Vine cumva vreun vapor?

— Se poate; asta nu se ştie niciodată! răspunse rece cîrmaciul.

Străinul se întunecă la faţă ca şi cum i-ar fi fost dat să audă o mitocănie, totuşi se stăpîni. Îşi dădea seama că nu era la mijloc decît felul lor închis de a fi — acea înrădăcinată neîncredere faţă de oricine nu vorbea pe limba lor şi nu arăta întocmai ca ei. Cu toate că rămaseră mai departe înlemniţi, în fundul sufletului erau neliniştiţi şi îl priveau cu coada ochiului, dorind din toată inima să-l ştie plecat cît mai repede. Dar călătorul avu poftă să-i mai zgîndăre puţin:

— Ei, drăcie, te pomeneşti c-o fi vreun secret? făcu el rizînd.

— Ba nu, după cîte ştiu, răspunse pescarul ursuz.

— Ei lasă, că doar nu vă cer nimic de pomană! Că de, gura dac-o tot deschizi şi o-nchizi, se toceşte şi ea. Cît luaţi de obicei pentru aşa ceva? Străinul duse mîna la pungă, căci avea chef să le dea peste nas.

Pescarii priviră pe furiş spre cîrmaci — de nu şi-ar ieşi omul din sărite!

Cîrmaciul scoase luleaua dintre dinţi şi se întoarse către tovarăşii săi:

— Da, da, cum vă spuneam mai înainte, unii oameni vîntură lumea şi ştiu să scoată bani şi din piatră seacă. Şi le făcu cu ochiul, zîmbind viclean.

Tovarăşii lui încuviinţară din cap; era limpede că-şi rîdeau de el, se dumeri voiajorul comercial văzîndu-le chipurile nătăfleţe.

Clocotea de furie; nu numai că nu-l băgau în seamă, dar mai făceau şi glume pe socoteala lui.

— Ce dracu', măi oameni, n-aţi învăţat că atunci cînd te întreabă cineva omeneşte trebuie să răspunzi la fel? izbucni el scos din ţîţîni.

Pescarii ridicară ochii spre el; păreau că se sfătuiesc între ei, pe tăcute.

— Uite că vă răspund : păi de venit o veni el o dată şi o dată, mormăi cîrmaciul într-un tîrziu.

— Care el, lua-l-ar naiba ?

— Vaporul ! Cam la vremea asta vine de obicei.

— Sigur că da, se-nţelege, i-o întoarse voiajorul în zeflemea. Dar o fi înţelept să se vorbească despre asemea lucruri aşa, în gura mare ?

Pescarii îi întoarseră spatele şi se apucară să-şi cureţe pipele.

— Noi, ăştia de-aici, nu prea avem obiceiul să trăncănim vrute şi nevrute ca alţii, şi uite că tot ne cîştigăm bucata de pîine, grăi cîrmaciul către ceilalţi, care mormăiră în barbă, cum că asta ca-i aşa ar fi.

Străinul o porni de vale, spre port, urmărit de privirea pescarilor care răsuflară uşuraţi.

— Mare şmecher ! spuse unul. Voia să facă pe grozavul. Dar lasă că i-ai zis vreo două — să le ţină minte !

— Da, nu le uită el ! răspunse cîrmaciul mulţumit de sine. Cu cît e omul mai cu moţ să te fereşti mai tare de el.

La jumătatea drumului care cobora în port, un birtaş stătea în uşa prăvăliei căscînd de zor. Voiajorul îi puse şi lui aceeaşi întrebare şi primi pe dată răspuns : birtaşul era din Copenhaga.

— Păi, să vedeţi, aşteptăm să vină un vapor de la Ystad cu un transport grozav de sclavi. Vite de povară care nu costă nimic că, mă-nţelegeţi, trăiesc cu scrumbii sărate şi pîine neagră şi de muncit muncesc cît trei. Ăştia, zău aşa, nu merită decît să-i baţi pînă la sînge, cît despre tîlharii de chiaburi, tot aşa. Nu doriţi, má rog, un bitter, aşa pe stomacul gol ?

— Nu, mulţumesc, e prea devreme.

— Mă rog, nu face nimic. Dar de la atîta nu pot da rest.

Pe chei se şi adunaseră o sumedenie de căruţe şi mereu veneau altele, coborînd povîrnişul în goana mare. Noii sosiţi îşi mînau caii cît mai în faţă, măsu-

rînd din ochi gloabele vecinilor şi apoi se aşezau, ca să mai moţăie o leacă, zgribuliţi, cu gulerele de blană ridicate şi cu cîte un strop mare şi limpede aninat de vîrful nasului. Vameşi în uniformă şi piloţi care semănau cu nişte pinguini uriaşi se foiau fără astîmpăr de colo-colo, privind tot timpul spre larg şi trăgînd cu urechea. La capătul celălalt al digului clopotul suna mereu, iar sirena de la luntrea pilotului îi răspundea de undeva, din negura de peste ape, cu un urlet prelung, sinistru, de jivină bolnavă.

— Da' ce dracu' mai fu şi asta ? întrebă un ţăran, abia sosit, înşfăcînd speriat hăţurile. Spaima lui cuprinse pe loc şi dobitoacele. Cu nările-n sus şi cu o licărire de teamă şi de nedumerire în ochi, caii ascultau încordaţi, ciulind urechea spre mare :

— Ei, şarpele de mare şuieră şi el o leacă, îi spuse un vameş. Pe ceaţa asta suferă de crampe... că aşa-i el, înghite aer.

Vameşii începură să şoptească între ei, rînjind.

Marinari tineri şi sprinteni, în costume albastre şi cu fulare albe la gît, umblau încoace şi încolo, mîngîind caii sau gîdilîndu-i cu cîte un pai în nas, ca să-i facă să se ridice pe picioarele dindărăt.

Cînd ţăranii se trezeau şi-i ocărau, se prăpădeau de ris şi cîntau :

> Necazuri multe are marinarul
> Noroc puţin, noroc puţin, noroc puţin...

O matahală de pilot, într-o haină islandeză şi cu mănuşi cu un singur deget se învîrtea fără astîmpăr cu un cornet în mînă, mormăind îmbufnat ca un urs. Din cînd în cînd se ducea pînă la capul digului, punea cornetul la gură şi răcnea peste ape : „Auziţi — ce — va ?“ Răcnetul lui călătorea departe, pe valuri, din creastă în creastă, lăsînd în urmă, pe uscat, o tăcere apăsătoare. Şi deodată, de sus, din oraş, îi răspunse ecoul gîngav şi nedesluşit, făcîndu-i pe oameni să rîdă.

„Nu-u“, se auzi după o clipă din larg un glas tărăgănat şi subţire. Şi din nou răsună urletul sirenei, un

urlet răguşit şi prelung, care se legănă spre ţărm o dată cu valurile, frîngîndu-se de pilonii şi de parapetul digului.

Ţăranii, la drept vorbind, n-aveau habar de toate astea ; dormeau ori se jucau cu biciul ca să-şi omoare timpul. Ceilalţi, însă, aşteptau încordaţi. Incetul cu încetul, se adunase în port o mulţime de oameni : pescari, marinari fără slujbă şi mici meseriaşi, pe care nerăbdarea îi alungase din atelier. Veneau în goană, cu şorţurile de piele atîrnate dinainte, să discute situaţia cu sufletul la gură, folosind tot felul de expresii marinăreşti, pentru că cei mai mulţi cutreieraseră în tinereţe mările. Sosirea vaporului era un eveniment care-i aduna întotdeauna pe localnici în port ; de astă dată, însă, vasul avea pe bord o mulţime de călători şi trecuse un ceas de cînd ar fi trebuit să sosească. Ceaţa atît de primejdioasă sporea peste măsura încordarea care, cu cît trecea vremea, făcea tot mai mult loc unei nelinişti surde, chinuitoare. Ceaţa e cel mai aprig duşman al marinarului şi se puteau întîmpla atîtea lucruri înspăimîntătoare. In cel mai bun caz, vaporul luase o direcţie greşită, prea la nord sau prea la sud şi se împotmolise, iar acum stătea undeva în larg, urlînd şi măsurînd adîncimea apei fără să îndrăznească să se mişte din loc. Căpitanul era pesemne negru de supărare, iar marinarii săreau ca pisicile. Stop ! — Incet înainte ! — Stop ! — Incet înapoi ! Mecanicul şef supraveghea personal maşinile, pămîntiu la faţă şi încordat. Jos, în sala maşinilor, nu ştiau nimic din cele ce se întîmplau afară şi ciuleau urechile fără folos ; sus pe punte, însă, se dădea o luptă pe viaţă şi pe moarte. Cîrmaciul privea cu atîta încordare mîna căpitanului care conducea manevra prin semne, încît era lac de sudoare, iar observatorul de la provă privea şi asculta în ceaţă cu atita băgare de seamă, încît îşi auzea pînă şi bătăile inimii. Pe punte oamenii se agitau desperaţi, în timp ce sirena cu aburi suna necontenit alarma. Cine ştie, poate că vaporul se şi scufundase.

Cunoşteau cu toţii lucrurile acestea, pentru că fiecare trecuse într-un fel sau altul prin asemenea clipe

de extremă încordare — ca marinar, fochist, căpitan, bucătar — şi acum le simţea iarăşi, clocotindu-i în sînge. Numai ţăranii erau departe de toate astea : dormeau duşi, trezindu-se la răstimpuri cu o smucitură şi căscînd zgomotos.

Marinarii şi ţăranii nu se prea împăcau îndeobşte între ei ; erau tot atît de deosebiţi unii de alţii ca pămîntul de mare. Astăzi mai ales, ţăranii erau priviţi cu furie din pricina nepăsării lor. Pilotul cel gras se şi luase la harţă cu ei de vreo cîteva ori, pentru că-i stăteau în cale ; iar cînd unul îşi dădu în petic, tăbărî cu gura pe el. Era un ţăran mai bătrîn, care se trezise pentru că alunecase cu capul înainte ; atunci deschise ochii şi se uită nerăbdător la ceas :

— Ei — spuse el — se cam lungeşte treaba ; precum văd eu, căpitanul nu nimereşte azi poarta grajdului.

— Păi, da, s-o fi abătut pe la vreo cîrciumă în drum, îi răspunse pilotul, scăpărînd de mînie.

— Mai ştii ! rosti ţăranul, fără să-şi mai dea osteneala să se dumerească asupra căilor mării. Cei care ascultaseră, izbucniră într-un hohot de rîs batjocoritor ; şi, din gură-n gură, vorba începu să facă înconjurul portului. Oamenii se strînseră grămadă în jurul nesăbuitului. Cineva strigă : „Cîte cîrciumi sînt de-aici şi pînă-n Suedia ?“

— Păi, tocmai asta-i beleaua, că o dată pornit nu-i mare lucru să te pomeneşti, bîldăbîc, în scăldătoare! urmă pilotul. Altminteri orice mocofan ar putea să conducă un vapor. O ţii pe dreapta, ocoleşti ograda lui Hansen, şi dai în şosea. Şi încă ce mai şosea ! Cu sîrme de telegraf, cu şanţuri şi cu cîte un rînd de plopi de o parte şi de alta — o şosea pe cinste, dreasă chiar acum de administraţia comunală. Te ştergi pe barbă de untură, pe urmă toc-toc — rămas bun nevastă — şi hopa sus, pe puntea de comandă ! Ţi-e unsă maşina, Hans ? Ei, atunci dă-i drumul, cu Dumnezeu înainte şi adă-ncoace biciuşca a bună !

Maimuţărea graiul ţăranilor.

— Ia vezi, tăticule, să nu te înnădeşti la vreo cîrciumă ! adăugă apoi subţiindu-şi glasul ca o fe-

meie. Un hohot de rîs izbucni deodată, răsunînd ciudat în atmosfera aceea apăsătoare.

Ţăranul înghiţi ocara fără să clipească ; doar capul şi-l plecă puţin. Cînd rîsul se mai potoli ridică biciul şi, arătînd spre pilot, spuse către cei din jur :

— Uliu, ce urît tată a mai avut şi ăsta, ia uitaţi-vă ce pocitanie ! Al cui eşti, măi zgîmboiule ? urmă el întorcîndu-se spre pilot.

Se auziră rîsete şi pilotul cel cu gîtul gros se făcu roşu ca racul de furie. Apucînd căruţa de o loitră începu s-o zgîlţîie cu atîta putere, încît ţăranul abia se ţinea să nu cadă.

— Pîrlitul dracului, calicule, gunoierule ! zbieră el ca turbat. Cine eşti tu să-mi spui „mă" şi „zgîmboi", mie, om în toată firea ! Ce te bagi tu în naviga'.e, mă păduchiosule, coate-goale ? Dac-ai ajunge vre ıtă să înveţi să-ţi scoţi scufia aia slinoasă din cap şi ın faţa altor oameni decît a paracliserului de la voi din sat, atunci să ştii că merită s-o scoţi şi-n faţa comandantului care pe o ceaţă ca asta izbuteşte să intre cu vasul în port ! Salută-l din partea mea şi spune-i că eu te-am învăţat să faci aşa.

Dădu drumul atît de brusc loitrei, încît căruţa se aplecă în partea cealaltă.

— Ba cred mai degrabă c-o să mă-nchin în faţa ta, pentru că ălălalt, cum se vede, nu ştiu zău dac-o să mai nimerească azi drumu-ncoace, spuse ţăranul rînjind şi-şi scoase căciula din cap, descoperindu-şi scăfîrlia mare şi cheală.

— Acoperă mai repede fundul ăla gol de nu, să fiu al dracului dacă nu ţi-l fac chisăliţă ! urlă pilotul orbit de furie şi dădu să se cţere pe căruţă.

In aceeaşi clipă veni din larg un strigăt depărtat şi slab ca dintr-un telefon : „A-u-zim o si-re-nă !"

Pilotul sări pe chei, lovind în treacăt caii ţăranului, care se ridicară în două picioare ; oamenii se repezeau la babale, apoi aduceau în goană puntea de debarcare ; căruţele cu chilna plină de paie, ca şi cum ar fi venit la tîrg după vite, se urniră toate deodată, deşi nu aveau unde să înainteze şi începură să se învîrtească în loc. Totul se pusese în mişcare. Samsari cu

nasul roşu şi cu ochi şireţi, care stătuseră pînă atunci la căldură în cîrciuma marinărească de pe deal, o porniră şi ei în goană de vale.

Şi, ca şi cum o gheară uriaşă s-ar fi abătut deodată asupra forfotei de pe chei, toţi încremeniră, ciulind urechile: undeva departe, în larg, începu să se tînguie o sirenă. Oamenii se strînseră grupuri-grupuri, ascultînd încordaţi şi privind chiorîş la căruţele care nu-şi mai găseau locul; să fi fost aievea sau era numai o închipuire trezită de dorinţa care ardea în inimi? Sau poate încolţea ca o presimţire în sufletul tuturor gîndul că în momentul acela vaporul se scufundă? Marea are întotdeauna grijă să dea de veste cînd face o poznă; de pildă, cînd se prăpădeşte capul familiei, ai săi aud scîrţîind o fereastră sau trei ciocănituri în geamurile dinspre mare; sînt o sumedenie de semne prin care marea dă de ştire oamenilor.

Dar strigătul se auzi iarăşi, zburînd de astă dată în unde uşoare peste ape, un fel de ţipăt frînt şi tremurător, ca acela al păsărilor cînd îşi iau zborul: trăia. Sirena de afară, din radă, îi răspunse, pe cînd clopotul de aramă bătea la capătul cheiului; şi iarăşi se auzi urlînd sirena de la şalupa pilotului, apoi, în depărtare, sirena vaporului. Şi tot aşa mai departe, cînd una, cînd alta, ca un fir sonor depănat între mal şi zarea cenuşie a mării. De aici, de pe pămînt, se putea ghici foarte lămurit cum înaintau dibuind cei de pe mare, orientîndu-se după sunetul sirenei; urletul răguşit se întetea, lunecînd ba spre sud, ba spre nord, şi se auzea din ce în ce mai limpede. Şi alte sunete răzbăteau acum: un zăngănit greoi de fiare şi zgomotul elicei, cînd bătea apa înainte sau înapoi.

Şalupa pilotului ieşi încet din ceaţă. Plutea în mijlocul radei, înaintînd prevăzătoare spre mal şi urlînd fără încetare. Şi urletul acesta tîra după sine o întreagă lume nevăzută în care se învălmăşeau strigătele şi ţipetele a sute de glasuri laolaltă cu paşi răsunători, o lume de zgomote ce se revărsau orbeşte în văzduh, aproape de tot. Apoi, prin ceaţă miji o umbră tocmai acolo unde nimeni nu se aştepta şi vaporaşul — care în primele clipe de surprindere li se păruse

tuturor un colos — ieşi în sfîrşit la iveală, ancorînd în mijlocul radei.

Ultimele urme de încordare dispărură cu totul; fiecare se simţea obligat să facă ceva, ca să se destindă. Apucau caii ţăranilor de căpăstru şi-i dădeau înapoi, băteau din palme, încercau să facă o glumă sau rîdeau în gura mare tropăind pe caldarîm. „Aţi călătorit bine?" întrebară în acelaşi timp o duzină de glasuri.

— *All right!* răspunse căpitanul voios. Răsufla şi el uşurat şi comenzile pe care le striga îi veneau de la sine pe buze; elicea se zbuciuma învîrtindu-se invers, baloturi zburau prin aer şi se auzea huruitul macaralei cu aburi care se punea în mişcare. Vaporul manevra, lipindu-se de-a lungul cheiului.

La provă, pe punte, jos în cală — pretutindeni mişunau oameni; un adevărat furnicar ce se foia năuc, aidoma oilor cînd vin buluc unele peste altele, căscînd boturile.

— Fain transport de vite! strigă matahala de pilot căpitanului, tropăind încîntat cu saboţii pe dig.

Se zăresc căciuli de oaie, chipie vechi milităreşti, pălării bătînd în roşu de atîta periat şi basmalele negre, pitoreşti ale femeilor. Nu găseşti două chipuri să semene între ele, cum nu seamănă nici pielea de porc veche şi zbîrcită cu fructul tînăr, care abia dă în pîrg; pe toate, însă, se citeau aceleaşi nevoi şi nădejdi şi aceeaşi poftă de viaţă. Clipa aceasta neobişnuită le aşternea pe faţă o umbră de nerozie; era de ajuns să-i vezi cum se înghesuiau căţărîndu-se unii peste alţii, privind cu ochi mari ţara aceasta, unde se spune că iefurile sînt grase şi rachiul tare ca otrava.

În port aşteptau chiaburi pîntecoşi, în blănuri şi samsari cu obrajii rumeni de alergătură.

Nu ştiau ce să facă şi încurcau drumul; marinarii îi goneau de colo-colo înjurînd, sau le azvîrleau peste picioare baloturi de marfă fără să strige „păzea!"

— Dă-te dracului la o parte, hei, suedezule! se răţoi un marinar, dînd să deschidă uşile de fier.

Suedezul se trase zăpăcit în lături, băgînd instinctiv mîna în buzunar şi pipăind cu degete înfrigurate lama briceagului.

Schela fu în sfîrşit aşezată şi cei o sută cincizeci de călători începură să se scurgă de pe bord — pietrari, hamali, slujnice, zilieri (femei şi bărbaţi), argaţi, văcari şi ici-colo cîte un ciobănaş stingher sau vreun croitor spilcuit, care se ţinea deoparte de ceilalţi. Printre ei se aflau atît flăcăi, drepţi ca bradul şi chipeşi, aşa cum nu găseşti nicăieri aici pe insulă, cît şi biete epave, istovite de muncă şi de nevoi, pe care de asemenea nu le întîlneşti nicăieri pe insula aceasta. Vedeai chipuri pe care răutatea era săpată adînc, sau altele scăpărînd de energie, ori sluţite de cicatrice uriaşe.

Cei mai mulţi nu aveau alt bagaj decît îmbrăcămintea de pe ei — hainele de dîrvală ; pe alocuri, doar, răsărea vreunul cu cîte o unealtă în spate — o lopată sau o rangă de fier. Cei ce veniseră cu calabalîc trebuiau să se supună unui control straşnic din partea vameşilor. Stofele erau doar atît de ieftine în Suedia. Uneori, cîte o fată mai voinică n-avea încotro şi era nevoită să înghită, fără supărare, vreo glumă de-a lor mai pipărată, ca de pildă, Sara, o fetişcană nurlie din Cimirshamn, pe care o cunoştea toată lumea. Cum venea toamna, Sara pleca acasă, pentru ca în primăvara următoare să se întoarcă din nou, cu burta la nas. „Miroase a contrabandă !“ ziceau vameşii, arătînd-o cu degetul ; în fiecare an făceau aceeaşi glumă, pe care şi acum ca şi în alte dăţi abia aşteptau să i-o toarne. Sara, care altminteri era bună de gură şi gata oricînd să răspundă, îşi pironi de astă dată ruşinată ochii-n pămînt ; era înfăşurată sub fuste cu douăzeci de coţi de postav.

Acum ţăranii se treziseră de tot. Cine avea în seama cui să-şi lase caii se amesteca în mulţime, ceilalţi îşi alegeau din ochi omul de trebuinţă, strigîndu-l apoi în gura mare. Fiecare avea unitatea lui de măsură — umeri laţi, aer sfielnic, îmbrăcăminte sărăcăcioasă ; pe cei cu cicatrice pe faţă sau cu mutre fioroase îi ocoleau temători, lăsîndu-i în seama vătafilor de pe moşiile mari. Se vorbea de simbrii, oamenii începeau să se tocmească şi în fiecare clipă se mai căţărau cîte

un suedez sau doi în chilna de paie a căruței; apoi căruța se urnea din loc.

Ceva mai la o parte sta un bătrînel gîrbov, cu o traistă în spinare, ținînd de mînă un băiat de vreo optnouă ani; la picioarele lor se afla o ladă verde. Amîndoi priveau cu luare-aminte în jur și de cîte ori o căruță se depărta cu vreo cîțiva de-ai lor, copilul îl trăgea nerăbdător de mînă pe moșneag; acesta încerca să-l domolească cu vorba. Omul îi cerceta gînditor pe țărani, rînd pe rînd, mișcînd din buze — chibzuia. Privea cu atîta băgare de seamă, încît ochii lui roșii și văduviți de gene lăcrimau într-una și era silit să și-i șteargă cu capătul murdar al traistei.

— Îl vezi pe ăla de colo? îi spuse el la un moment dat copilului, arătîndu-i un țăran mic și îndesat, cu obrajii rumeni ca merele. Ce zici? Ăsta treb ie să fie milos cu copiii. Ce-ar fi băiete, să încercăm?

Piciul înțuviință cu seriozitate și se îndreptară către țăran. Cînd auzi că voiau să rămînă împreună, acesta strîmbă din nas — băiatul era prea mic ca să-și poată cîștiga pîinea. Și de fiecare dată o păținră la fel.

Omul era Lasse Karlsson de fel din Tommelilla, din regiunea Ystad, iar băiatul, Pelle, fecioru-său.

Lasse nu era chiar străin de locurile astea, căci mai fusese o dată pe insulă, cu vreo zece ani în urmă. Pe atunci însă, spre deosebire de azi, era mai tînăr — un om în putere, ca să zic așa — și nu-l ținea de mînă pe băiat, de care nu s-ar fi despărțit pentru nimic în lume. Asta se întîmplase în anul cînd i se înecase vaca la cariera de marnă și cînd Bengta aștepta un copil. Stăteau cum nu se poate mai prost, însă Lasse pusese totul pe o singură carte și cu cele cîteva coroane dobîndite pe pielea vacii plecase la Bornholm. Toamna, cînd se întorsese acasă, erau trei guri; în schimb izbutise să încropească un sutar și cu agoniseala asta putea să aștepte iarna fără grijă.

Lasse se dovedise deci în stare, atunci, să iasă din ananghie; și astăzi încă, de cîte ori își amintea de fapta lui eroică, trupul i se îndrepta ca o lumînare. Mai tîrziu, cînd începură iar să tragă mița de coadă, Lasse spunea mereu c-ar fi mai bine să-și vîndă boar-

fele şi să se mute de tot la Bornholm. Dar Bengta bolea într-una după lăuzia ei tîrzie, aşa că planurile lui fură zădărnicite cel puţin pînă la moartea nevestii, care se săvîrşise de curînd din viaţă, chiar în primăvară, după opt ani de suferinţe. Lasse vîndu atunci bruma de lucruri ce-i mai rămăsese şi pentru care căpătă o sută de coroane în cap. Irosi banii plătindu-şi datoriile; boala lungă a Bengtei făcuse găuri mari. Casa şi pămîntul erau ale moşierului. Nu păstră decît lada verde, zestrea Bengtei. În lădiţa asta băgă toate boarfele trebuincioase împreună cu cîteva mărunţişuri de-ale răposatei şi o trimise înainte, în port, cu un geambaş care avea căruţă şi cal. Îndesă catrafusele care nu îmbiaseră pe nimeni într-o traistă pe care o aruncă pe umăr şi, cu copilul de mînă, o porni pe jos spre Ystad, unde se oprea vaporul din Ronne. Banii cîţi avea, îi ajunseră tocmai bine pentru călătorie.

Era atît de sigur că ceea ce pusese el la cale va ieşi bine, încît pe drum îi povesti lui Pelle tot felul de minunăţii despre ţara asta, unde simbriile erau neînchipuit de mari, unde uneori ţi se dădea şi udătură pe lîngă bucata de pîine şi unde ulcica de bere nu-ţi lipsea niciodată, aşa încît, pe timpul secerişului, sacaua cu apă nici nu trecea pe la muncitori, ci o aduceau pe cîmp numai pentru vite. Cît despre rachiu, puteai să-l bei ca apa—asta, firește, cine voia — atît era de ieftin; în schimb era atît de tare, încît la al treilea pahar cădeai sub masă. Îl făceau din cereale curate — nu din cartofi stricaţi — şi îl beau la fiecare masă. Acolo băiatul n-o să mai sufere de frig, fiindcă oamenii purtau rufărie de lînă, nu din pînză de asta nealbită, prin care te pătrundea frigul pînă la oase. Acolo, un muncitor tocmit fără mîncare putea să cîştige uşor două coroane pe zi. Nu ca la ei, nişte păcătoase de optzeci de öre — cît le plătea moşierul la care munceau, tot fără mîncare.

Pelle auzise poveştile astea de nenumărate ori din gura lui taică-său, a lui Ole şi a lui Anders, a Karnei şi a altor o sută, care fuseseră şi ei pe aici. Iarna, cînd aerul parcă se învîrtoşea din pricina gerului, a

viscolelor şi a mizeriei oamenilor, toţi vorbeau numai despre asta în cătunele lor de-acasă. Iar închipuirea celor care nu puseseră niciodată piciorul pe insulă, ci o cunoşteau numai din istorisirile altora, se lua la întrecere cu gheaţa de pe geamuri care plăsmuia cele mai fantastice flori.

Pelle ştia foarte bine că aici chiar şi copiii cei mai nevoiaşi purtau în toate zilele hainele cele mai bune şi mîncau pe săturate pîine cu untură presărată cu zahăr. Banii curgeau gîrlă, ca noroiul pe drumuri şi cei din Bornholm nici nu trebuiau măcar să se plece ca să-i ridice. Pelle, însă, îi va culege şi atunci tata Lasse va trebui să golească traista cu boarfe în lădiţa verde, ca să aibă unde-i pune. Şi chiar şi aşa, cine ştie dacă au să încapă. De s-ar urni o dată de aici ; şi copilul îl trase iarăşi nerăbdător de mînă pe tata.

— Da, da, spuse Lasse, care simţea un nod în gît. Da, da, să avem răbdare ! Se uita nehotărît în jur. Să se afle aici, în mijlocul atîtor minunăţii, şi să nu fie în stare să găsească un locşor cît de mic pentru sine şi pentru băiat ! Asta nu putea pricepe. Să se fi întors oare lumea pe dos ? Cînd plecă şi ultima căruţă, îl trecu un fior pînă în vîrful degetelor bătătorite. Un timp o petrecu descumpănit cu privirea, apoi tîrî, împreună cu băiatul, lada verde lîngă un zid şi mînă în mînă se îndreptară spre oraş.

Pe drum, Lasse mişca într-una din buze, chibzuind. De obicei îi venea mai uşor să gîndească, vorbindu-şi sieşi cu glas tare. Astăzi însă, toate simţurile lui erau treze şi de aceea îi era de ajuns să mişte din buze.

Pe cînd mergea aşa, tropăind, gîndurile care îl frămîntau se tălmăciră în cuvinte prin care încerca să se dezvinovăţească.

— Dracu' să-i ia, strigă el, săltîndu-şi traista în spate ca s-o aşeze mai temeinic. Nici nu-i bine să închei tîrgul cu cine-ţi iese mai întîi în cale ; nu-i lucru cuminte ! Lasse trebuie să lupte pentru doi, precît ştiu. Las' că ştie el ce face, ba bine că nu ! Am mai fost eu şi altă dată printre străini, ce Dumnezeu ! S-o ştii de la mine, băiete, că lucrurile bune vin totdeauna la urmă.

Pelle asculta şi nu prea. El îşi şi uitase necazurile, iar spusele lui taică-său, că bucuriile vin totdeauna la urmă, nu erau pentru el decît expresia slabă a unui adevăr izbitor — anume că lumea, cît era ea de mare, cu toate minunăţiile ei, avea să fie toată a lor. Şi se şi pregătea parcă să pună stăpînire pe ea, avîntîndu-se cu gura larg deschisă.

Văzîndu-l cum mergea acum, ai fi zis că voia să înghită tot portul, cu vapoare şi cu bărci şi cu stivele cele mari de cherestea care păreau goale pe dinăuntru, cu tot. Ei da, aici era loc de joacă berechet; numai că nicăieri nu se zărea picior de copil! Oare şi aici or fi băieţii aşa ca la ei acasă? Nu întîlnise încă nici unul. Te pomeneşti că ăştia de pe aici aveau alte şmecherii cînd se luau la trîntă, decît cele pe care le ştia el! Dar las' c-o să le arate el ce poate — numai de-ar veni cîte unul. A, uite colo, pe uscat, coşcogea vaporul pe care nişte oameni tocmai se pregăteau să-l jupoaie de piele. Măi, să fii! Ba încă vaporul avea şi coaste, taman ca vacile!

In dreptul unui şopron mare, care se înălţa chiar în mijlocul pieţei din faţa portului, Lasse îşi puse traista jos. Îi dădu băieţaşului un codru de pîine şi-i spuse să-l aştepte acolo şi să păzească traista; apoi plecă mai departe şi se făcu nevăzut. Pelle, pe care-l răzbise foamea, apucă codrul de pîine cu amîndouă mîinile şi începu să muşte lacom din el.

După ce ciuguli de pe hăinuţă şi ultimele fărîmituri, începu să se uite mai cu luare-aminte în jur. Negreala din cazanul uriaş, acela cît toate zilele, era catran, ştia el bine, dar niciodată nu văzuse atîta dintr-o dată. Oho, să te pună dracul să cazi într-un cazan ca ăsta, în clocot, nu ştiu zău dacă te-ai simţi mai bine decît în cazanele cu pucioasă din fundul iadului. Şi tot acolo mai erau ditai cîrligele ca nişte undiţe, aidoma celor aninate de lanţurile groase de fier ce ieşeau pe nările vaporului! Or mai fi trăind oare şi în vremea de azi uriaşi care să pescuiască cu ele? Nici Johann voinicul, cît era el de vînjos, n-ar fi putut să le urnească din loc!

Judecînd după cîte le vedea cu ochii lui, stivele de scînduri erau într-adevăr goale la mijloc şi ar fi putut coborî foarte uşor înăuntru, dacă nu era traista pe care trebuia s-o tîrască după el. Taică-său îi spusese să fie cu ochii-n patru, aşa că n-o lăsă o clipă din mîini ; şi cum era prea grea ca s-o poată ridica, trebuia s-o tîrască după el de colo-colo.

Mai descoperi şi un fel de vaporaş, cît să poată încăpea un om întins în el ; avea fundul şi marginile găurite cu sfredelul ; tot cutreierînd aşa, ajunse la gresia dulgherului, înaltă cît un stat de om. Acolo zăceau împrăştiate o grămadă de scînduri încovoiate, în care erau bătute nişte piroane mari cît ţăruşii cei noi ai primarului lor de acasă, din sat ; şi vaporul era şi el legat cu odgoane de ele ; dar ăla de cc'o n-o fi cumva un tun, un tun adevărat ?

Pelle le privea pe toate, cercetînd fiecare lucru în parte, temeinic, ba scuipîndu-l dispreţuitor, ca să-şi exprime astfel părerea, ba lovindu-l cu piciorul, ba zgîriindu-l cu briceagul. Iar dacă se întîmpla să dea peste vreo minunăţie nemaivăzută, care nu putea pătrunde altcum în creieraşul lui, atunci se urca pe ea călare.

Era aici o lume cu desăvîrşire nouă, pe care Pelle se pregătea s-o cucerească. Nu voia să lase să-i scape nici o fărîmă. Ehei, să fi fost acum cu el tovarăşii de joacă din Tommelilla, cum le-ar mai fi tălmăcit el totul, din fir-a-păr, şi i-ar fi făcut să le priceapă pe loc. Ce ochi ar fi căscat băieţii ! Dar las' c-o să le povestească el totul, cînd s-o înapoia în Suedia ; iar ei au să-i spună că-i un „mincinos" ; cel puţin aşa nădăjduia el.

Pelle încălecase pe un catarg uriaş, întins de la un cap la altul al dulgheriei, pe nişte capre de stejar. Îşi strîngea pictoarele sub el, aşa cum auzise că făceau cavalerii de demult, şi parcă se şi vedea în toiul unei lupte săltînd o dată cu calul şi cu toate cele din jur. Cutreiera călare lumea asta nouă abia descoperită, umflîndu-şi pieptul, mîndru ca un cuceritor, lovind cu palma peste crupa calului, dîndu-i pinteni şi răcnind

un cîntec cît îl ţinea gura. Ca să se cațere pe catarg trebuise să lase traista din mînă.

Cu pistoalele în mînă încărcate,
Joacă-n Smaaland pui de drac pe înnoptate,
Tartorul din scripcă zdrăngăne cu foc,
Hopa, drăcuşorii bat copita-n joc.

În toiul bucuriei lui gălăgioase aruncă o privire în sus şi, izbucnind deodată într-un hohot de plîns, îşi dădu drumul în mormanul de talaş. Sus, pe şopronul lîngă care îl lăsase taică-său, stătea un om negru, cu doi dulăi ca smoala, cu gurile căscate; omul se întindea spre el peste marginea acoperişului, privindu-l ameninţător. Era o figură veche cu care se împodobea odinioară prova corăbiilor, dar Pelle, convins că nu putea fi decît diavolul care venea să-l pedepsească pentru cîntecul lui obraznic, o rupse la fugă pe uliţă, tremurînd ca varga. Fugi o bucată pînă ce, aducîndu-şi aminte de traistă, se opri locului. De traistă nu-i părea rău şi ştia că dac-ar fi lăsat-o acolo n-ar fi păţit nimic, fiindcă taică-său Lasse nu avea obiceiul să-l bată; se mai gîndea că necuratul, dacă s-ar fi încumetat să se întoarcă, l-ar fi înfulecat dintr-o dată — în cel mai bun caz — căci îi vedea aievea cum suflau cu foc pe nări, şi el şi dulăii lui.

Totuşi Pelle îşi luă seama. Taică-său ţinea atîta la traistă, încît ar fi fost tare amărît, săracul, s-o piardă; sau, mai ştii, poate c-ar şi plînge, ca atunci cînd o pierduse pe mama Bengta.

Pentru prima oară în viaţa lui copilul se afla într-o încurcătură atît de mare; avea de ales — aşa cum avuseseră atîţia alţii înaintea lui — între a se jertfi pe sine, sau bunul altora. Dragostea pentru taică-său, mîndria lui de băiat, simţul datoriei — un dar pe care societatea burgheză îl pune în leagănul săracului — toate astea, îmbinate la un loc, aplecară cumpăna balanţei. Băiatul trecu încercarea, firește fără vitejie; urlînd într-una cu ochii ţintă la dihanie şi la dulăi, se apropie binişor de traistă, o înşfăcă şi o tuli la fugă pe uliţă, tîrînd-o după el.

De bună seamă, nimeni nu este erou înainte de a fi trecut primejdia. Dar Pelle nici după ce ieşi din impas nu avu răgaz să se cutremure de propriul lui curaj, pentru că abia apucase să scape din hotarul omului negru şi spaima care ar fi trebuit să-l părăsească luă deodată o altă înfăţişare: unde era tata? Spusese doar că vine numaidecît! Ce-ar fi să nu se mai întoarcă de loc? Poate că plecase anume, ca să scape de el, fiindcă-i era o povară şi fiindcă din pricina lui cu chiu cu vai avea să-şi găsească o slujbă.

Şi cum urca aşa, bocind, şi cu traista tîrîş după el, îl cuprinse desperarea, simţind dintr-o dată lămurit că lucrurile stăteau într-adevăr aşa. La fel păţiseră şi alţi copii a căror poveste o ştia pe de rost. Numai că aceia dăduseră la urmă de o căsuţă de turtă dulce, unde le mersese de minune; Pelle chiar se gîndea să facă şi el aşa: dar, ia să vedem, n-ar fi mai bine să se ducă de-a dreptul la rege? O să-l ia în palat să se joace cu prinţii cei mici şi cine ştie dacă n-o să-i dea şi un castel mai mic, aşa ca pentru el, în care să locuiască. Iar lui tata Lasse n-o să-i dea nimic, nici atîtica; pentru că între timp, deşi mai plîngea încă de sălta cămaşa pe el, Pelle se făcuse tare hain şi răzbunător. O să-l lase să stea afară la uşă trei zile încheiate, să bată şi să se milogească şi numai cînd o să-l audă plîngînd amarnic — adică nu, mai bine să-l lase să intre de la început, pentru că plînsul lui tata Lasse era atît de jalnic că ţi se rupea inima de milă. Dar n-o să-i dea nimic, nici măcar un cui din cele cu care-şi umpluse buzunarele, jos, la dulgherie; iar cînd nevasta regelui le va aduce cafeaua la pat... în clipa aceea plînsul desperat al lui Pelle se curmă brusc o dată cu visurile lui minunate; sus, în capul străzii, îl zărise tocmai pe tata Lasse în carne şi oase, ieşind dintr-o cîrciumă. Părea grozav de încîntat şi ţinea o sticlă în mînă.

— Rachiu danez, băiete! strigă el, vînturînd sticla. Mă-nchin cu plecăciune în faţa rachiului danez! Dar ce-i asta, ai plîns? Aşa, va să zică ţi-a fost frică. Şi de ce ţi-a fost frică? Unul e Lasse — Lasse Karlsson, din Kungstorpet — nu ştii? — şi ăsta-i taică-tău. Să

nu se pună nimeni cu el, că dacă-i sare mustarul — dă, nu se-ncurcă! Care-i ăla de sperie băieții? Măi, al dracului! Ar face mai bine să-și păzească mădularele! De-ar fi lumea plină de lighioane, ție să nu-ți fie teamă, băiete, că Lasse-i lîngă tine!

Pe cînd ocăra atît de mînios, șterse drăgăstos cu dosul mîinii aspre nasul și obrajii murdari de lacrimi ai băiatului și luă din nou traista-n spinare. Era înduioșător să-l vezi așa gîrbov și nevolnic, mîngîindu-l pe băiețel și lăudîndu-se în gura mare. Apoi coborî cu el de mînă în port. Se poticnea la tot pasul în cizmoaiele lui văcsuite, ale căror urechi ieșeau în afară, semănînd în chip izbitor cu urechile lui Pelle. Din buzunarele lăbărțate ale paltonului ieșeau la iveală într-o parte basmaua roșie, iar în cealaltă sticla. Genunchii îi tremurau nițel mai tare și traista îl trăgea la vale, gata-gata să-l doboare, silindu-l să coboare colina în fugă. Părea o căzătură de om, lucru pe care poate că-l scotea și mai mult în vileag lăudăroșenia lui. Ochii însă îi străluceau plini de încredere și se uita cu fața zîmbitoare în jos, la micuțul care tropăia lîngă el, ținîndu-l de mînă. Cînd se apropiară de șopron, Pelle îngheță de frică: omul negru era tot acolo. Băiețașul trecu îndată de partea cealaltă a lui taică-său și se agăță de el încercînd să-l facă să ocolească piața.

— Uite-l, tot aici e! spuse el scîncind.

— Va să zică de ăsta te-ai speriat? întrebă Lasse, rizînd din toată inima. Păi, ăsta e din lemn! Ce să zic, n-am mai văzut, zău, băiat viteaz ca tine! Ce mai încolo-încoace, cînd o fi la o adică, îți dau o bită în mînă și te trimit să te măsori cu un cocoș mort.

Lasse rîdea cu poftă, scuturîndu-l vesel pe băiat. Lui Pelle, însă, îi venea să intre în pămînt de rușine.

Jos, lîngă baraca vameșilor, întîlniră un vechil de moșie care sosise prea tîrziu în port și nu mai găsise nici un om. Vechilul opri căruța și-l întrebă pe Lasse dacă nu cumva caută de lucru.

— Da, amîndoi căutăm, îi răspunse Lasse semeț. Vrem să slujim pe aceeași moșie — cum i-a spus, adicătelea, vulpea gîștii.

Vechilul era un om vînjos cît muntele şi Pelle rămase cu gura căscată văzînd îndrăzneala cu care-i vorbise taică-său.

Dar matahala de om rîse îngăduitor.

— Da' cu gîgîlicea asta ce facem, îl punem vătaf peste argaţi ? grăi el, atingîndu-l pe băiat cu şfichiul biciului.

— Las' c-o să ajungă el şi acolo ! răspunse Lasse cu tărie.

— Mă rog, numai că pînă atunci o să mănînce cîteva căuşe de sare. Uite ce e, eu am nevoie de-un văcar : ţi-oi da o sută de coroane pe an, deşi, după cum te văd, nu ştiu, zău, cum o să dovedeşti treaba. Pentru băiat, s-o găsi un codru de pîine, numai că pentru asta trebuie să muncească şi el, mult-puţin, cît o putea. Eşti bunicu-său, nu ?

— Ba îi sînt tată — în faţa Domnului şi-a oamenilor, răspunse Lasse mîndru.

— Ei, bravo, atunci înseamnă că tot mai eşti bun de ceva — firește numai dacă l-ai făcut într-adevăr dumneata. Ei, ce mai stai, haide, urcă-te sus, dacă nu vrei să fugi de noroc, că eu n-am vreme de pierdut. Aşa chilipir nu găseşti tu în fiecare zi.

Pentru Pelle o sută de coroane însemna coşcogea grămada de bani ; Lasse însă, ca mai vîrstnic şi mai priceput, simţea el că era mult prea puţin. Cu toate că nu-şi dădea încă bine seama, încercările din dimineaţa aceea îi cam zdruncinaseră încrederea în viitor, iar rachiul îl făcuse îngăduitor şi nepăsător.

— Mă rog, din partea mea, fie ! făcu el cu un gest larg. Dar să ştie domnul de la bun început că n-avem chef să mîncăm de trei ori pe zi scrumbii sărate şi ciorbă de cartofi. Şi-apoi am vrea să avem şi noi o odaie ca lumea. Şi duminica, să fim slobozi. Şi după ce-şi urca traista şi băiatul în chilna căruţei, sări şi el după ei.

Vechilul începu să rîdă :

— Cum văd eu, ai mai fost pe aici, moşule ? Lasă, că ne-mpăcăm noi ; de cîte ori îi deschide gura ţi-o pica în ea numai muşchiuleţ de porc cu stafide şi vin de revent cu piper.

Coborîră mai întîi în port să ia lada şi după aceea o porniră spre moşie. Pe drum, Lasse, care cunoştea locurile, îi arăta băiatului ba una, ba alta, explicîndu-i fiecare lucru pe larg. Din cînd în cînd, trăgea pe furiş cîte o duşcă din sticlă, aşa ca să nu-l vadă vechilul. Lui Pelle i se făcuse frig şi se ghemuise cît putuse mai bine în paie. Pînă la urmă, se vîrî chiar sub taică-său.

— Ia şi tu o gură ! îi şopti Lasse, întinzîndu-i într-ascuns sticla. Dar ia seama să nu te vadă, că ăsta-i om hapsîn. E iudeu.

Pelle nu voia să bea rachiu.

— Ce-i aia, iudeu ? întrebă el în şoaptă.

— ...Iudeu... mamă Doamne, băiete, nu ştii tu ce-i aia iudeu ? Păi bine mă, iudeii l-au răstignit pe Christos şi de asta trebuie să rătăcească acum prin lume şi să vîndă mărunţişuri, ace şi alte marafeturi de-astea ; ăştia, oriunde s-ar duce, sînt puşi pe înşelăciune. Nu-ţi mai aduci aminte de ăla care a păcălit-o pe maică-ta Bengta, cu părul ? Şi ce păr frumos avea Bengta ! Adică de un' să ştii că nici nu veniseşi încă pe lume? Şi ăla tot iudeu era. A venit într-o zi cînd nu eram eu acasă şi şi-a întins taraba cu mărunţişuri : piepteni, ace cu gămălie de sticlă albastră şi fel de fel de basmale, numai marfă de soi. Ştii cum sînt muierile, la zorzoane nu se pot împotrivi, se topesc aşa, ca unul de-alde noi, adicătelea, cînd îi vîri sub nas o sticlă cu rachiu. Şi mama Bengta nu avea nici o lăţcaie, dar pîrdalnicul de negustor i-a spus că-i dă o basma dacă-i îngăduie să-i taie o bucăţică de coadă. Şi, ce crezi c-a făcut ? I-a retezat coada de sus, de la ceafă. Aoleu, mămucă Doamne, şi s-a făcut ea atunci foc şi pară şi unde mi ţi-a înşfăcat vătraiul şi l-a scos pe om valvîrtej din casă ! Coada însă a rămas la el, iar basmaua era otreapă curată, că nici nu se putea altfel. Pentru că iudeii sînt diavoli împieliţaţi, că pe Domnul nostru Isus ei l-au... şi Lasse o luă iarăşi de la început.

Pelle abia mai asculta bodogăneala lui taică-său. Era vorba de mama Bengta, dar dînsa murise şi zăcea acum în întunecimea pămîntului ; nu-i mai încheia

pieptărașul la spate și nici nu-i mai încălzea minuțele, cînd îi înghețau.

„Va să zică așa, pe aici friptura de porc se face cu stafide; ăștia trebuie să fie putrezi de bogați. Nu-i vorbă, bani nu prea vedeai să zacă pe drumuri și nici casele și curțile nu erau prea arătoase. Mai curios decît toate, însă, era că pămîntul avea aceeași culoare ca și pe la ei, deși se aflau în țară străină. La ei, în Tommelilla, văzuse o hartă pe care fiecare țară era însemnată cu altă culoare. Care va să zică toate erau numai scorneli!"

Lasse amuțise de mult; adormise cu capul pe spatele băiatului. Și uitase să ascundă sticla.

Pelle tocmai se pregătea s-o vîre sub paie, cînd vechilul — care de altfel nu era iutlandez, ci zeelandez — se întoarse și, dînd cu ochii de ea, îi porunci băiatului s-o arunce în șanț.

Ajunseră abia către amiazi. Lasse se trezi în clipa în care roțile căruței se învîrteau pe caldarîmul ogrăzii largi și începu să dibuie în neștire cu mîna prin paie. Dar deodată își dădu seama unde se afla și se dezmetici pe loc. Va să zică ăsta era noul lor cămin! Singurul de care erau legați și care le mai rămăsese pe lumea aceasta. Iar cînd își aruncă ochii peste ograda largă unde tocmai suna toaca de amiazi, chemîndu-i la masă pe argații, slujnicele și zilierii ce ieșeau de pretutindeni, toată încrederea lui în sine se spulberă într-o clipă. Îl cotropi dintr-o dată o deznădejde adîncă și simțămîntul neputinței și al grijii pentru soarta copilului făcu să i se încrețească fața.

Se dădu jos din căruță, cu mîinile tremurînde și rămase un timp locului, șovăind, pradă privirilor curioase ale celor care se adunaseră la gura pivniței încăpătoare a conacului. Trăncăneau ceva pe seama lui și a țîncului și făceau haz între ei. Zăpăcit, Lasse își spuse că-i bine ca oamenii să aibă de la început o părere cît mai bună despre el și începu să-i salute, scoțîndu-și căciula pînă la pămînt în fața fiecăruia dintrei ei. Băiatul, care era lîngă el, făcu la fel ca taică-său. Văzîndu-i, ai fi zis că-s niște clovni de bîlci; oamenii adunați la gura pivniței se stricau de

rîs, ploconindu-se întocmai ca şi ei, ba începură chiar să chiuie. Dar vechilul se apropie iar de căruţă şi cît ai clipi se afundară cu toţii în pivniţă. De sus, din casă, venea un zvon depărtat şi monoton, care stăruia, făcîndu-le inima şi mai grea.

— Ce-aţi înlemnit aici? îi luă la zor vechilul. Hai, duceţi-vă jos după ceilalţi şi îndopaţi-vă. Lăsaţi scălîmbăielile pe al'dată.

La cuvintele lui de îmbărbătare, omul îşi luă băieţaşul de mînă şi se îndreptă agale, abătut, spre gura pivniţei. Îi plîngea sufletul după Tommelilla şi Kungstorpet. Pelle se lipi speriat de el. În închipuirea lor, viitorul luase deodată înfăţişarea unui balaur fioros.

Jos, în gangul pivniţei, se auzea şi mai tare zvonul acela curios şi prelung. Şi, deodată, îşi dădură amîndoi seama că era un plîns de femeie.

2

Moşia Steinhof, care de aci înainte avea să fie căminul lui Lasse şi Pelle, era una dintre cele mai întinse de pe insulă. Dar bătrînii din partea locului îşi aminteau că odinioară, pe vremea cînd bunicii lor erau copii, se afla acolo doar o mică gospodărie care n-avea decît doi căluţi; era a unui oarecare Vevest Köller, nepot de-al lui Jens Kofod, eliberatorul Bornholmului. În mîna lui gospodăria cea mică crescu; omul muncea pe rupte şi abia de se îndura să bage ceva în gură sau să le dea celorlalţi de mîncare. Şi aceste două deprinderi — mîncarea proastă şi nevoia de a-şi întinde stăpînirea — se moşteneau în familia lui din generaţie în generaţie.

Nu trecuse prea multă vreme de cînd cîmpurile de prin părţile acestea fuseseră numai pietre şi buruieni; oamenii cei mărunţi luptaseră din greu cu pămîntul şi, rînd pe rînd, se istoviseră muncind ca să-l facă roditor. De jur împrejurul Steinhof-ului trăiau sume-

denie de țărani săraci care nu aveau pe lume decît casa în care locuiau și cîte doi căluți agonisiți din trudă și foame; s-ar fi putut crede despre ei că mai curînd ar fi vîndut mormintele părinților decît peticul lor de pămînt; țineau cu dinții de el, pînă cînd într-o bună zi se duceau pe lumea cealaltă sau se abătea asupra lor cine știe ce nenorocire. Stăpînii de la Steinhof, însă, ar fi vrut să cumpere, să tot cumpere mereu pămînt și să se întindă; și asta n-o puteau face decît profitînd de asemenea nenorociri. Oriunde era proastă recolta sau îl lovea boala pe om, sau cine știe ce bucluc cu vitele, făcîndu-l să se piardă cu firea, alde Köller se și înființau să cumpere. Astfel, Steinhof-ul creștea mereu, acareturile se înmulțeau și erau tot mai arătoase; Steinhof-ul ajunsese un vecin hrăpăreț ca și marea, care mănîncă bucată cu bucată pămîntul țăranului, fără ca acesta să-i poată ține piept. Și așa, ogoarele oamenilor erau înghițite unul după altul; fiecare știa că mai curînd sau mai tîrziu avea să-i vină și lui rîndul. Cu marea nu se putea nimeni pune; dar cea mai mare pacoste și nenorocire care pîndea viața săracului, de-acolo venea, de sus. Acolo sălășluiau puterile întunericului și cei slabi de înger arătau mereu în sus, spre Steinhof. „E pămînt îngrășat din belșug", spuneau de obicei oamenii din partea locului, cu tîlc, în așa fel încît cuvintele lor sunau a blestem; mai mult, însă, nu și-ar fi îngăduit.

Cei din neamul Köller nu erau simțitori din fire și le pria de minune lumina tulbure care învăluia conacul din pricina atîtor priviri înfricoșate — ei luau asta drept mărturie a puterii lor. Bărbaților le cam plăcea băutura și jocul de cărți, dar niciodată nu întreceau măsura, bînd în așa fel ca să-și păstreze limpezimea minții și a ochilor; iar dacă în faptul serii se întîmpla să piardă vreunul la joc un cal, apoi, peste noapte, cîștiga doi în loc.

Cînd veniră Lasse și Pelle la Steinhof, mai erau în partea locului bătrîni care-l apucaseră în copilărie pe Janus Köller, țăranul care făcuse să înflorească gospodăria mai mult decît oricare altul. În tinerețe,

Janus se luptase într-o noapte cu dracul, sus, în turla bisericii, îl biruise şi, de atunci, pe ce punea mîna, îi mergea în plin. Care va fi fost adevărul, nimeni nu ştia; oricum, însă, cît trăise el, vecinii scăpătaseră unul cîte unul şi Janus era întotdeauna la faţa locului, însuşindu-şi avutul lor. Cînd îi trebuia un cal, îl cîştiga la cărţi; şi tot aşa făcea şi cu celelalte; dracul le potrivea pe toate ca să-i fie lui bine. Cea mai mare plăcere a lui Janus era să înveţe caii sălbatici în buiestru şi oricine se întîmplase să se nască în noaptea de ajun, la miezul nopţii, putea să-l vadă aievea pe diavol, stînd cocoţat sus pe capră lîngă el, cu hăţurile în mînă. Soarta îi hărăzise însă o moarte năprasnică, aşa cum era şi de aşteptat! Într-o dimineaţă, caii se înapoiară singuri acasă, în goana mare: pe el îl găsiseră la o margine de drum, cu capul zdrobit de un copac.

Fiu-său fusese ultimul vlăstar bărbătesc al neamului. Era dracul pe pămînt, dar avea şi părţile lui bune; dacă cineva îi stătea împotrivă, îl făcea zob; dacă auzea însă că un om se află la ananghie, nu pregeta niciodată să-i sară-n ajutor. Aşa se făcuse că-n vremea lui nimeni nu fusese nevoit să-şi părăsească gospodăria şi casa. Dar cum şi în el mocnea patima de a-şi spori moşia, cumpăra pămînturi părăginite, stîncoase. Avusese însă înţelepciunea să nu se atingă de ele, lăsîndu-le aşa cum erau. Ajutînd în dreapta şi-n stînga, legase mîinile multor oameni de nevoile conacului, silindu-i să depindă de el, aşa fel ca nimeni să se mai poată elibera vreodată. Cînd trimitea după ei, ţăranii n-aveau încotro şi-şi lăsau treburile baltă, iar el nu ducea niciodată lipsă de braţe de muncă ieftine. Le dădea hrană de calic, numai că şi stăpînul mînca la rînd cu ei, din aceeaşi strachină. Cînd îi veni ceasul din urmă, popa nu se clinti de la căpătîiul lui; iar după moarte, nimeni n-avu ce spune de rău pe socoteala lui.

Ingropase cu zile două femei şi numai una din ele, ultima, îi dăruise o fată. Măcar să fi fost de soi, dar abia împlini unsprezece ani şi sîngele şi începu să-i clocotească în vine; alerga după bărbaţi şi se lega de

toţi. Nimeni, însă, nu se încumeta măcar să ridice ochii la ea, fiindcă se temeau de flinta chiaburilor de la Steinhof. Pe urmă, fata îşi schimbă cu totul apucăturile, umbla cu un băţ în mînă, ca bărbaţii, şi în loc să se îndeletnicească cu ale gospodăriei, bătea coclaurii, singură printre stînci. Şi nu lăsa pe nimeni să se apropie de ea.

Kongstrup, stăpînul de acum al Steinhof-ului, era un venetic. Venise pe insulă de prin alte părţi, acum vreo douăzeci de ani, şi nimeni nu izbutise să afle vreodată lămurit ce era cu el. Odinioară îi plăcuse şi lui, ca şi fetei, să cutreiere pămînturile în paragină şi să nu facă nici o treabă, aşa încît nu-i de mirare că în cele din urmă se pomeni cu flinta bătrînului în piept şi trebui s-o ia de nevastă. Fusese lată rău.

Era un om ciudat, dar te pomeneşti că aşa o fi fost lumea prin părţile acelea de unde se trăgea el. Mereu născocea cîte ceva: ba sporea plata muncitorilor cu ziua, fără să i-o fi cerut nimeni, ba făcea o carieră de piatră cu plata în acord. Chiar din primele zile îi dăduseră în gînd tot felul de idei năstruşnice: astfel îi lăsa pe ţărani slobozi să facă aşa cum îi trăgea inima şi să vină sau nu la conac să muncească; mersese atît de departe cu trăsnăile, încît cînd ploua îi trimetea acasă să-şi strîngă bucatele, în timp ce grînele lui putrezeau pe cîmp. Se înţelege însă că treburile începură să-i meargă cam prost cu timpul şi se văzu silit să renunţe rînd pe rînd la nebuniile lui.

Oamenii de prin partea locului se împăcaseră cu starea de atîrnare în care se aflau, fără să crîcnească. Erau obişnuiţi din tată în fiu să intre şi să iasă pe porţile Steinhof-ului şi să facă acolo tot ce li se cerea, ca şi cum ar fi fost clăcaşi. În schimb îşi abătuseră toată nevoia lor de tragism, întreaga lor teamă de viaţă şi negurile misticismului asupra Steinhof-ului. Le plăcea să-şi închipuie pe diavol sălăşluind acolo sus, jucînd în cărţi sufletele bărbaţilor şi culcîndu-se cu femeile; iar cînd se descopereau în faţa celor de la Steinhof, se plecau mai adînc decît în faţa altora.

Fireşte că lucrurile acestea se mai schimbaseră cumva, cu trecerea anilor; ghimpii veninoşi ai superstiţiei se tociseră cu timpul. Dar miasmele grele care plutesc deasupra conacelor boiereşti — deasupra tuturor avuţiilor strînse din paguba celor mulţi — stăruiau la fel de apăsătoare deasupra Steinhof-ului. Ele întruchipau osînda rostită de omul de rînd, singurul fel în care acesta putea să-şi răzbune soarta lui şi alor săi.

Lasse şi Pelle adulmecară curînd atmosfera posomorîtă care domnea la conac şi, înainte chiar de a fi avut prilejul să audă ceva cu urechile lor, începură să privească în jur cu ochi aproape tot atît de înfricoşaţi ca şi ai celorlalţi. Mai ales Lasse, simţind cît de grea era apăsarea, se frămînta cu gîndul că n-are să-şi poată găsi niciodată mulţumirea aici. Şi apoi, plînsul, plînsul acela pe care nu şi-l puteau explica.

Hohotele de plîns răzbăteau din odăile Steinhof-ului cît era ziua de lungă: of, of, of! ca refrenul unui cîntec de jale. În sfîrşit hohotele încetară. Lasse îşi făcu de lucru jos în ogradă; plînsetul îi mai stăruia încă în urechi. Sfîşietor, atît de sfîşietor era acest necurmat plîns de femeie, de parc-ar fi murit un copil, sau de parcă o fată şi-ar fi jelit ruşinea. Căci ce altă pricină de jale putea avea un om care stăpînea o moşie de o sută de pogoane şi locuia într-o casă cu douăzeci de fereşti?

Bogăţia e un dar de sus,
Sărăcia însă, o blagoslovire;
Ghiftuit trăind şi-ndestulat
E sătul de viaţă cel bogat,
Iar săracu-o duce-n mulţumire!

Cîntecul acesta îl cînta Karna în lăptărie, şi zău de nu era adevărul adevărat! Să fi putut, el, Lasse, să facă de undeva rost de ceva parale ca să-i cumpere o hăinuţă nouă băiatului, n-ar fi pizmuit în vecii vecilor pe nimeni pe lumea asta; chiar dacă era foarte plăcut să ai cînd şi cînd şi ceva gologani pentru

tutun sau pentru un rachiaş, fără ca pentru asta să fii silit să superi prea mult pe alţii.

Lasse netezea grămada de gunoi; isprăvise treaba de amiază în grajd şi acum căuta să-şi omoare timpul. Adică, mai degrabă, se afla şi el în treabă. În răstimpuri mai arunca, fireşte, cîte o privire spre ferestrele înalte ale conacului şi în momentele acelea începea să dea mai repede din mîini; dar oboseala îl biruia; ce bine i-ar fi prins acum, după-masă, un pui de somn; nu se încumeta însă. Ograda era liniştită: Pelle se repezise să cumpere ceva pentru cei de la bucătărie, iar oamenii se aflau pe cîmp, la arat, pentru semănăturile de primăvară. La Steinhof muncile cîmpului rămăseseră mult în urmă.

Tocmai atunci ieşi din grajd, cu nasul în vînt, studentul agronom; îi spusese vechilul să dea aşa fel ocol, ca să-l surprindă fără veste pe Lasse.

— De unde mai răsărişi şi tu, iscoada dracului, boscorodi Lasse, dînd cu ochii de el. Într-o bună zi o să-ţi ard una să nu te mai scoli de jos!

În faţa lui, însă, îşi scoase căciula pînă la pămînt. Studentul, un lungan cît toate zilele, străbătu curtea fără să-l învrednicească măcar cu o privire, dar ajungînd jos, în berărie, începu să se hîrjonească cu fetele. Cînd erau argaţii acasă, era foarte potolit nătîngul! Kongstrup ieşi din casă şi se opri o clipă în capul scării, cu ochii la cer să vadă cum va fi vremea, apoi se îndreptă spre grajdul vacilor. Măiculiţă Doamne, ce huiduma de om: umplea poarta grajdului cît era ea de largă. Lasse puse deoparte furca de gunoi şi o porni degrabă într-acolo, să fie la îndemînă de-o avea nevoie de el.

— Ei, cum merge treaba, moşule? îl întrebă prietenos stăpînul. O scoţi la capăt?

— Păi, de mers, merge răspunse Lasse. Numai că nu pot prididi cu toate. Prea-s multe vite pentru un singur om.

Kongstrup se opri locului şi puse mîna pe spatele unei vaci.

— O să te mai ajute şi băiatul, Lasse. Dar pentru că veni vorba, unde-i, că nu-l văd?

— Apăi s-a dus să cumpere nu-ș' ce pentru muieri, de la prăvălie.

— Așa... și cine l-a trimis ?

— Chiar stăpîna, pare-mi-se.

— Hm... și a plecat de mult ?

— De mult, da' acuși trebuie să vină înapoi.

— Cînd s-o întoarce, aține-i calea și trimite-l la mine cu tîrguielile — auzi ?

Lui Pelle nu-i prea venea la îndemînă să se ducă la stăpînu-său în birou ; unde mai pui că stăpîna îi poruncise să ascundă bine sticla sub cămașă. Era o încăpere cu tavanul înalt de tot, cu fel de fel de arme de vînătoare atîrnate pe pereți, care de care mai frumoase, și cu o grămadă de cutii de țigări, puse teanc pe o poliță, una peste alta, pînă aproape de tavan, de ai fi zis că te afli într-o tutungerie. Ceea ce-l mira mai mult însă, era faptul că făcuseră focul acum, în mijlocul lui mai, și încă cu ferestrele deschise. Nu mai știau cum să azvîrle cu banii ! Dar sipetele cu bănet, unde or fi oare ?

Toate astea le văzu Pelle — și încă multe altele — pe cînd stătea desculț în pragul ușii, atît de fîstîcit că nici nu îndrăznea să ridice ochii. Moșierul se suci în scaun, îl apucă de guler, îl trase spre el și-i spuse prietenos :

— Ia să vedem, piciule, ce ai tu aici, sub cămașă ?

— Coniac ! răspunse Pelle, scoțînd la iveală sticla. Stăpîna mi-a spus să n-o arăt la nimeni.

— Ei bravo, ești băiat de treabă, îl lăudă Kongstrup, mîngîindu-l pe obraz. O să iasă ceva din tine. Acu' dă-ncoace sticla că i-o duc eu nevesti-mi, așa ca să nu vadă nimeni. Și rîse cu poftă.

Pelle i-o întinse ; pe birou era o movilă de bani ; monede rotunde și groase, de cîte două coroane, așezate teancuri. De ce atunci nu-i dădea lui taică-său acontul pentru care se rugase atîta ?

În clipa aceea intră și stăpîna ; cînd o văzu, Kongstrup se duse îndată să închidă fereastra : Pelle dădu să plece, dar ea îl chemă înapoi.

— Mi-ai adus ceva ?

— Las' c-am luat eu ce ţi-a adus, se amestecă Kongstrup. Ţi-o dau eu după ce-o pleca băiatul.

Ea însă, se aşeză în dreptul uşii. Ba nu, băiatul să rămînă şi să vadă cum îi oprea bărbatu-său tîrguielile pentru gospodărie — să afle toată lumea.

Kongstrup se plimba de colo-colo, fără să spună un cuvînt. Pelle se aştepta să-l vadă bătînd-o, pentru că femeia îi arunca fel de fel de vorbe grele, mai al dracului decît mama Bengta, cînd se întorcea Lasse afumat de la Tommelilla. El, însă, rîdea.

— Ei, ajunge acu', spuse în cele din urmă Kongstrup şi o dădu la o parte din uşă, lăsîndu-l pe copil să plece.

Lui Lasse nu-i plăcu treaba asta. Crezuse că stăpînul se amestecase anume pentru ca nimeni sa nu mai îndrăznească de aci înainte să-l trimită pe băiat încoace şi încolo ; era mare nevoie de el la vite. Şi cînd colo, uite ce încurcătură afurisită ieşise.

— Va să zică, era coniac, repetă el. Ei da, acuma mai viu de-acasă. Dar tare cumsecade trebuie să mai fie ursul ăsta de bărbatu-său, dacă o lasă să-şi facă mendrele cînd o ştie cu aşa năravi.

— I-o fi plăcînd şi lui să tragă la măsea, răspunse Pelle, care auzise fel de fel de vorbe despre apucăturile moşierului.

— O fi, da' cînd e vorba de muiere, atunci se schimbă socoteala. Gîndeşte-te numa' că ăştia-s boieri. Dar la ce să ne batem capul cu treburile stăpînilor, că şi aşa avem destul de furcă cu ale noastre. Dar mă prind pe orice c-o să te trimită şi al' dată după coniac ! Bine o s-o ducem, zău, aici, al dracului de bine : ca-ntre ciocan şi nicovală.

Şi Lasse îşi văzu de treabă. Pe cînd căra nutreţul, scoase un oftat adînc şi clătină din cap : nu, nu-i mirosea de loc a bine.

3

Razele soarelui, care străbăteau văzduhul fără să toropească, chemau totul la viaţă. Aburii primăverii se risipiseră, iar pîcla stîrnită de dogoarea verii nu începuse încă să se lase. Ogoarele înverzite şi marea erau împînzite de lumină, o lumină în care se contura limpede peisajul pe cerul de azur şi care răspîndea o căldură molcomă, îmbietoare.

Era pe la începutul lui iunie, prima zi cu adevărat de vară. Zi de duminică.

Steinhof se desfăta în soare. Lumina limpede se răspîndea pretutindeni, aurie; iar pe unde nu putea pătrunde, umbra se aşternea în tonuri închise, ca o boare tainică şi caldă; gurile ferestruicilor şi uşile deschise păreau nişte ochi împăienjeniţi de lumină; din umbră, acoperişul părea că absoarbe lumina ca o bucată de catifea.

Sus, la conac, era azi linişte; gîlceava părea că prăznuieşte şi ea ziua de duminică.

Ograda întinsă era despărţită în două printr-un gard. Partea de jos era mai toată o groapă mare, plină de gunoi aburind, peste care fuseseră aşezate în curmeziş nişte scînduri; iar pe scînduri fuseseră răsturnate roabele de cărat gunoi. Cîţiva porci trîndăveau în bălegar, pe jumătate afundaţi în mustăreaţă; un cîrd de păsări harnice răscolea de zor piramidele de bălegar de cal, cărate acolo în ajun. In mijlocul lor, un cocoş ţanţoş supraveghea lucrul, întocmai ca un vechil.

Sus, în ograda propriu-zisă, un stol de porumbei albi se lăsase pe caldarîmul curat şi ciugulea grăunţe. Un argat se tot foia prin faţa uşilor deschise ale droşcăriei şi cerceta din ochi trăsura de vînătoare; alt argat stătea în uşă şi curăţa hamurile de zile mari.

Argatul de lîngă trăsură era în cămaşă şi avea cizmele proaspăt unse; pe cînd robotea, trupul lui tînăr şi mlădios se arcuia în fel şi chip. Flăcăul îşi dăduse şapca pe ceafă şi fluierînd încetişor, curăţa roţile pe dinăuntru şi pe dinafară; din cînd în cînd arunca cîte

o privire furişă spre berărie. Colo jos, în dreptul ferestrei, o slujnică se spăla ca de duminică, cu umerii şi braţele goale şi cu cămaşa trasă pînă sub sîni.

Karna cea grasă, mulgătoarea, trecu pe lîngă el spre cişmea, cu două găleţi mari în mînă. La întoarcere, îi vărsă apă peste cizme, udîndu-le şi flăcăul ridică ochii la ea, suduind. Femeia luă asta drept îndemn şi se opri lăsînd găleţile jos, apoi aruncă grijulie o privire spre conac.

— Pare-mi-se c-ai dormit prost az' noapte, Gustav ! îl zgîndări ea, rîzînd şiret.

— Mda, dar nu din pricina ta, răspunse el scurt. Ce zici, poţi să-mi cîrpeşti azi pantalonii de lucru ?

— Nici gînd ! Eu să te cîrpesc şi tu să te giugiuleşti cu alta !

— Atunci du-te-n mă-ta ! Las' că se găsesc ele destule care să-mi coasă nişte păcătoase de zdrenţe, dacă nu vrei tu. Şi îndoindu-se iarăşi din şale, îşi văzu mai departe de treabă.

— Să văd, dacă ai avea timp, adăugă zdrahonul de faţă, cu blîndeţe. Că şi aşa mi-a rămas azi după-masă toată gospodăria pe cap ; toate vor să iasă !

— Da, văd că Bodil îşi spală ţîţele, spuse el, scuipînd un boţ de tutun mestecat spre fereastra berăriei. Parcă s-ar duce la recrutare, aşa se freacă !

Karna se bosumflă :

— Şi-a cerut voie să se ducă la biserică. Asta — şi biserică ! Auzi colo ! Vrea să se ducă la alde Schneider, în sat... asta e ; să se întîlnească acolo cu Malmberg... că-s amîndoi dintr-o comună. Cum naiba nu s-o fi ţinînd şi ea mai mîndră ! Să se-ncurce cu un om însurat !

— Din partea mea, încurcă-se cu cine-o pofti, i-o tăie Gustav, împingînd cu piciorul ultima roată la locul ei, pe cînd matahala de Karna îl dezmierda cu privirea. Deodată, însă, zărind un chip de om la pîndă sus, după perdele, înşfăcă găleţile şi-şi luă tălpăşiţa. Gustav scuipă dispreţuitor printre dinţi după ea ; prea era bătrînă, pentru cei şaptesprezece ani ai lui ; să fi avut, pe puţin patruzeci. Se mai uită o dată lung în

partea cealaltă, la Bodil și, luîndu-și cutia cu unsoare și cheia, se îndreptă spre portiera trăsurii.

Conacul, o clădire înaltă, albă, închidea ograda în partea de sus, fără să se împreune cu restul construcțiilor, căci se ținea mîndru deoparte; legătura o făceau niște uluci. Avea mansarde de ambele părți și o pivniță înaltă, în care se aflau odăile argaților și ale slujnicelor, berăria, uscătoria și chelarele; pe zidul mansardei, care da în curte, era un ceas care nu mergea; pentru Pelle conacul aducea cu un castel și era mîndru nevoie mare ori de cîte ori i se îngăduia să intre în pivniță. Nici unuia dintre oamenii de la curte nu i-ar fi trecut însă prin cap să-i dea conacului un nume atît de măreț.

Pelle era singurul care nutrea pentru conac un respect pe care nimic nu-l întuneca, în timp ce toți ceilalți îl priveau ca pe o redută vrăjmașă. Toți cei care treceau prin ograda de sus se uitau fără să vrea chiorîș la ferestrele înalte, cu perdele, de după care se putea urmări pe ascuns tot ce se întîmpla afară. Oamenii simțeau cum li se moaie picioarele ca și cum ar fi trecut prin fața unor guri de tun așezate-n șir; de altminteri, nici unul nu și-ar fi purtat pașii decît la mare nevoie pe caldarîmul totdeauna spălat al curții. În ograda de jos, însă, deși puteau fi tot atît de ușor supravegheați, se mișcau în voie.

Colo, jos, se hîrjoneau cîțiva argați tineri. Unul înșfăcase șapca celuilalt și o rupsese la fugă cu ea; apoi începu goana; o zbugheau afară pe poarta unui hambar și se mistuiau pe după alta, dînd ocol curții, gîfîind, strigînd și rîzînd ca niște besmetici. Zăvodul lătra vesel și se tot smucea în lanț, ca ieșit din minți; tare ar mai fi vrut să intre și el în joc. Sus, în dreptul grajdului, hoțul fu ajuns din urmă și bușit de pămînt; apucase totuși să arunce șapca hăt departe, tocmai la poalele scării înalte de piatră de la intrarea conacului.

— Hoțule! strigă proprietarul șepcii desperat și cu un fel de mustrare în glas, pe cînd îl burdușea cu vîrful cizmelor pe cel învins. Să-ți fie rușine! Apoi se opri brusc și măsură din ochi distanța. Dai o bere,

dacă mă duc să-mi iau șapca? întrebă el în șoaptă. Celălalt încuviință din cap și se sculă la repezeală de jos, să vadă ce se va întîmpla.

— Dar să nu speli putina! Juri?

Și flăcăul ridică mîna, în chip de legămînt. Tovarășul său făcu solemn un gest de-a curmezișul gîtului, ca și cum ar fi vrut să și-l reteze; legămîntul era încheiat. Cel care pierduse șapca, își trase nădragii și rămase o clipă locului ca și cum și-ar fi adunat gîndurile, pe cînd trupul i se încorda cu hotărîre; apoi, apucîndu-se cu mîinile de gard, își făcu vînt dincolo și porni să străbată curtea cu pași apăsați și cu capul în pămînt, ca omul care joacă totul pe-o singură carte. După ce-și luă șapca și întoarse spatele casei, se strîmbă fioros la tovarășul său, care l urmărea de jos din ogradă.

În clipa aceea ieși din pivniță Bodil, gătită foc, cu o basma de mătase neagră pe cap și cu o carte de rugăciuni în mînă. Preasfîntă Născătoare, că tare mîndră mai era! Și vitează! Trecu fără să se sinchisească pe sub toate ferestrele casei și ieși pe poartă afară. Ei, dar ea ar fi putut suci și mințile stăpînului, numai să fi vrut.

De jur împrejurul curții propriu-zise se aflau o mulțime de acareturi și mai mari și mai mici: grajdul viteilor, cocina, magazia de unelte, droșcăria și o fierărie părăsită. Stăteau acolo tainice, cu gîrliciurile lor care duceau sub pămînt în beciurile negre ca smoala, cartofi și morcovi, de unde puteai, firește, să ajungi pe căi misterioase pînă la cele mai ciudate hrube, iar de acolo prin alte intrări, sus de tot, în podurile întunecoase, unde erau păstrate — comori fără de preț — niște boarfe vechi.

Din păcate, Pelle nu avea răgaz să cutreiere peste tot. Trebuia să-i dea ajutor în fiecare zi lui taică-său la vite, care erau atît de numercase că abia mai puteau prididi cu treaba. Apoi, cînd să mai răsufle și el un pic, începea pe mîna celorlalți. Trebuia să care apă pentru fetele de la berărie, să ungă cizmele studentului agronom și să se repeadă la băcănie după rachiu și tutun de mestecat, pe care argații îl morfoleau

în gură. Ar fi fost destule lucruri cu care s-ar fi putut juca, dar nu puteau suferi să-l vadă jucîndu-se; îl chemau într-una, fluierîndu-l ca pe un cîine.

Pelle îmbina munca cu jocul, adică făcea treaba aşa, ca şi cum s-ar fi jucat şi adesea se nimerea să-i iasă bine. Adăpatul vacilor, de pildă, cînd tata stătea afară şi pompa apa, îi prilejuia o desfătare mai mare decît orice joacă, pentru că atunci n-avea altceva de făcut decît să îndrepte apa pe rînd, spre fiecare staul; atunci îşi închipuia că-i coşcogea inginerul. Erau însă atîtea şi atîtea munci prea grele ca să mai poată fi şi plăcute.

Se plimba acum agale pe lîngă acareturi, unde nu mai era nimeni să sară cu gura la el. Poarta grajdului era deschisă şi se auzeau vacile rumegînd într-una; cînd şi cînd, zgomotul acesta molcom era întrerupt de o suflare ca un oftat sau de zornăitul ritmic al lanţului, cînd vreuna din vaci îşi freca grumazul de stîlp. Saboţii lui taică-său tropăiau prin podul cu nutreţ şi asta-i dădea curaj.

Prin jumătăţile de uşi deschise de la staule pătrundea un abur cald, mirosind plăcut a viţel şi a porc. La porci era zor mare; cît ţinea cocina se auzea un grohăit şi un clefăit care nu mai contenea; cînd şi cînd o scroafă sorbea musteala cu colţurile rîtului, sau sufla zgomotos pe fundul troacei, după cartofii putrezi din zeamă. Din cînd în cînd se luau la harţă ca să pună care mai de care stăpînire pe troacă şi atunci se auzeau guiţaturi asurzitoare. Prin deschizătura portiţelor, viţeii îşi scoteau boturile cu şuviţe de bale atîrnînd pe la colţuri şi îşi boldeau ochii la vremea frumoasă de afară, mugind duios. Era unul care adulmeca aerul în partea dinspre grajdul vacilor, altfel decît ceilalţi, mai pe îndelete, apoi îşi răsfrîngea nările într-un rînjet prostesc — era un tăuraş. Sprijinea botul de marginea portiţei şi încerca să sară dincolo. Pelle îl împinse înapoi. Atunci începu să zvîrle cu picicarele dindărăt, privindu-l pieziş şi să frămînte pămîntul cu copitele, legănîndu-se ca un căluţ de lemn. Îl ameţise soarele de tot.

Devale, pe baltă, raţele şi gîştele stăteau cu capul

în apă și loveau aerul cu labele lor roșii. Apoi, deodată, tot cîrdul fu cuprins de o bucurie nebună în fața soarelui și, țipînd și fluturînd din aripi, o porni de pe un mal pe celălalt; ultima bucată o străbătură lunecînd ușor pe suprafața apei, și mișcîndu-și caraghios tîrtițele.

Pelle se gîndise să facă o mulțime de lucruri în aceste cîteva ore de răgaz, numai și numai ale lui, căci taică-său îl lăsase slobod pînă la amiazi, cînd aveau iarăși de lucru. Acum însă, încremenise locului, neștiind încotro s-o apuce, copleșit de toate cîte-l îmbiau. Cum o fi oare să treci balta pe două blăni de la căruță, așezate cruciș? Era tocmai acolo un cărucior de gunoi, adus la spălat. Sau mai bine să intre în grajd să se joace cu viteii, ori să se ducă poate la fierărie să împuște cu foalele? Dacă ar astupa cu pămînt jilav gaura pe unde intră aerul, umflîndu-se foalele tare de tot, să vezi cum ar mai detuna — ca o pușcă!

Pelle tresări și vru să se facă nevăzut — stăpînul însuși se ivise de după colț și se oprise locului cu mîna streașină la ochi, cercetînd peste vîrfurile copacilor, întinsul mării. Zărindu-l pe băiat, dădu din cap cu indiferență și-i spuse:

— Bună ziua, băiatule, ce faci aici?

Continua să privească în depărtare fără să se gîndească probabil la cele ce-i spunea lui Pelle, pe care îl bătu ușor pe umăr cu vîrful bastonului; stăpînul Steinhof-ului umbla adesea așa, buimac.

Pelle, însă, se simți într-al șaptelea cer și se repezi în grajd să-i povestească și lui taică-său cele ce i se întîmplaseră. Mai păstra senzația sublimă, senzația atingerii bastonului pe umăr, de parcă ar fi primit acolada de cavaler. Din locul acela izvora o căldură nespus de plăcută care se revărsa prin tot trupușorul lui; întîmplarea i se suise la cap, făcîndu-l să se umfle în pene. Desfăcîndu-și aripile, fantezia lui se avîntă spre înălțimi ametitoare și tulburi, în care mijea gîndul că stăpînul Steinhof-ului îl va lua de suflet.

Dar cînd intră în grajd reveni repede la realitate, pentru că fu luat în primire pentru baia generală de duminică. Baia de duminică era singura lui obiecție

mai de seamă împotriva existenței; toate celelalte veneau și treceau, baia însă revenea cu regularitate. N-o putea suferi și mai ales partea aceea care privea spălatul urechilor. Dar rugăminţile lui nu foloseau la nimic. Lasse stătea pregătit cu o găleată cu apă rece și cu o cană cu săpun verde; vrînd — nevrînd, băiatul trebuia să se dezbrace. Și, ca și cum canonul acesta n-ar fi fost de ajuns, mai trebuia după aceea să-și schimbe și cămașa — dar asta, din fericire, numai o dată la două săptămîni. La urma urmelor, dacă te gîndeai bine, era un lucru destul de plăcut, ceva ca o încercare prin care ai trecut cu bine și de care știi că pînă una-alta, ai scăpat.

Pelle stătea acum în ușa grajdului, fudul nevoie mare, cu mîinile în buzunare, cu cămașa curată pe el și cu părul zbîrlit ca o perie. Chiar în mijlocul frunții părul i se răsucea într-un cîrlionț, care, după cum spunea lumea, era semn de noroc; fața lui crispată în lumina puternică a soarelui era cel mai caraghios talmeș-balmeș, în care nimic nu se afla la locul cuvenit. Pelle își arcui pulpele spre spate și începu să se legene ușurel pe picioare, așa cum îl vedea făcînd pe Gustav, care-și aștepta stăpînii în fața treptelor, cu hăţurile în mînă.

Doamna Kongstrup ieși din casă, urmată de soțul ei; o fetiță îi alergă înainte la trăsură, cu un scăunel în mînă și o ajută să se urce; mosierul rămase sus, în capul scărilor, pînă cînd se așeză ea. Femeia abia se ținea pe picioare. Dar cum mai rostogolea ochii în cap! Cînd întoarse capul spre ogradă, Pelle se făcu că se uită în altă parte — oamenii șopteau că putea să deoache omul dintr-o singură privire, numai să fi vrut. Gustav dădu drumul cîinelui care, în momentul cînd trăsura se urni, începu să sară și să latre în jurul cailor.

Intr-o zi de lucru soarele nu strălucea așa ca astăzi. Te orbea cînd zburau stolurile albe de porumbei deasupra curții, bătînd regulat din aripi, ca și cum un cearșaf mare și alb ar fi fluturat în bătaia soarelui; albeața scînteietoare a aripilor fulgera deasupra mormanului de gunoi, silind porcii să-și ridice capul,

cu un grohăit mirat. În odăiţele lor, argaţii jucau „şaizeci şi şase" sau îşi potcoveau saboţii, pe cînd Gustav cînta din armonică: „Cînd a coborît din arcă tata Noe, cînd a coborît din arcă tata Noe..."

Pelle o porni cu băgare de seamă spre curtea de sus, unde se afla coteţul ciinilor, o cuşcă mare care putea fi rotită după bătaia vîntului; se aşeză pe marginea acoperişului şi începu să se dea în căluşei, făcîndu-şi vînt cu picioarele ori de cîte ori ajungea în dreptul gardului. Deodată i se năzări că şi el era un ciine de pripas şi că nu-i mai rămînea decît să se pituleze în coteţ. Se lăsă deci să cadă la pămînt, intră de-a buşilea în cuşcă şi se încovrigă pe culcuşul de paie, cu capul pe labe. Stătu aşa o clipă, cu ochii ţintă la gard, suflînd repede pe gură, cu limba scoasă. Apoi din senin, îi veni o altă toană, zgîndărindu-l ca a strănut şi făcîndu-l să uite de orice prudenţă. În clipa următoare se îndeletnicea de zor cu alunecarea la vale pe balustrada scărilor de la intrare.

Lunecase astfel de şaptesprezece ori la rînd, absorbit de gîndul să ajungă pînă la cincizeci, cînd auzi un şuierat puternic din celălalt capăt al curţii, dinspre poarta cea mare. Studentul agronom îi făcea semne. Pelle o porni într-acolo ca un ciine plouat, căindu-se amarnic de uşurinţa lui. Acum o să-l pună iar să ungă cizmele — mai ştii? — poate chiar pentru toţi.

Studentul îl trase sub boltă şi împinse poarta la loc. Înăuntru era întuneric. Băiatul, care venea de la lumina puternică a soarelui, nu putu deosebi nimic la început, iar ceea ce izbuti să deslueascâ apoi puţin cîte puţin, căpătă forme înspăimîntătoare în închipuirea lui înfricoşată. Rîsete şi murmure nelămurite îi ajungeau la ureche; cîţiva duhi care i se părură de-a dreptul uriaşi, începură să-i dea tîrcoale. Îl cuprinse o spaimă îngrozitoare bîntuită de fel de fel de plăsmuiri nebune şi chinuitoare, cu tîlhari şi omoruri şi, îngrozit, începu să ţipe. O mînă puternică, brutală, i se lăsă peste obraz şi în liniştea ce urmă ţipătului său înăbuşit, auzi o voce de-afară care le chema pe fete să vină să vadă o minunăţie mare.

Frica îl înlemnise cu totul, încît nici nu-şi dădea

seama ce se petrecea cu el; simţea doar o uşoară mirare şi se întreba ce lucru atît de grozav o fi de văzut afară, la soare. Dar o să mai apuce el, oare, vreodată, să vadă soarele?

Ca răspuns la gîndurile lui, poarta fu dată de perete, lăsînd lumina să năvălească înăuntru. Băiatul recunoscu chipurile celor din jur şi se pomeni deodată gol-goluţ, în bătaia soarelui, cu pantalonii lăsaţi pe vine şi cu cămaşa sumeasă sub vestă. Studentul stătea lîngă el cu o biciuşcă în mînă, şfichiuindu-i trupul despuiat.

— Ieşi! strigă o voce poruncitoare, şi Pelle, nebun de zăpăceală şi de spaimă, o zbughi afară în curte. Dînd cu ochii de el, fetele se porniră pe ţipete şi chicoteli şi atunci băiatul se întoarse, vrînd să fugă înapoi sub bolta porţii. Biciuşca însă îl arse iar şi trebui să iasă din nou la lumina zilei. Ţopăi ca un cangur, stîrnind o nouă furtună de rîsete. Afară încremeni drept în picioare şi începu să plîngă sfîşietor, sub ploaia de batjocuri pe care i le aruncau mai ales slujnicele. Nu se mai întoarse la biciuşcă, ci se ghemui ca să se ascundă, pînă cînd se prăbuşi pe caldarîm ca un maldăr, zguduit de suspine.

Ciolănoasa de Karna se repezi afară din pivniţă şi îşi făcu loc printre oameni, ocărînd. Era roşie ca focul de mînie; gîtul pistruiat şi braţele durdulii purtau urmele de culoare închisă lăsate de cozile vacilor la ultimul muls, ca nişte tatuaje grosolane. Karna îi aruncă studentului papucul drept în obraz, înfăşură apoi copilul în şorţul ei din pînză de sac şi-l duse în pivniţă.

Cînd auzi Lasse ce păţise băiatul, înşfăcă un ciocan şi-o porni val-vîrtej după elevul agronom, să-l omoare. Ochii bătrînului erau atît de fioroşi, încît nimeni nu îndrăzni să-i stea în cale. Elevul însă socotise că era mai cuminte s-o şteargă, aşa că negăsind pe cine să-şi verse focul, Lasse fu podidit de un plîns cu sughiţuri şi începu să tremure din toate încheieturile. Era bolnav de-a binelea şi argaţii fură nevoiţi să-l doftoricească cu o duşcă bună de rachiu. Asta îi luă cu mîna fiorii de gheaţă şi, venindu-şi în fire, putu să-l

îmbărbăteze pe Pelle, care mai suspina şi acuma speriat.

— Potoleşte-te, băiete, îl îndemnă el cu vocea mîngîioasă. Hai, hai, nu mai plînge. N-a scăpat încă nimeni pînă azi de pedeapsă. Las' că-i vine el, Lasse, de hac găliganului, lua-l-ar dracu' ! Cînd l-oi mirui în creştet o dată, o să-şi culeagă creierii de pe jos !

La gîndul că o pedeapsă atît de cruntă îl aştepta pe călăul lui, Pelle se lumină la faţă şi se căţără îndată în podul de fîn, ca să arunce jos nutreţul de amiază pentru vaci. Lasse, căruia nu-i prea plăcea să se urce acolo, umbla din iesle în iesle şi împărţea fînul. Tot umblînd aşa, îşi rumega mai departe gîndurile şi Pelle îl auzea bodogănind fără încetare de unul singur. Cînd isprăviră treaba, Lasse deschise lădiţa lui cea verde şi scoase de acolo o năframă neagră de mătase, năframa de zile mari a mamei Bengta. Chemă băiatul şi-i spuse solemn :

— Pelle, ia asta şi dă o fugă pînă dincolo, la Karna: roag-o s-o primească din partea noastră ! Că doar n-om fi chiar aşa de săraci să lăsăm bunătatea neomenită. Numai vezi, bagă de seamă să nu te vadă careva şi să nu prindă pică pe fată. Mama Bengta, acolo, în groapă, n-o să ne ţină de rău, despre asta n-am grijă ; chiar ea ne-ar fi îndemnat să facem aşa, să fi putut vorbi. Numai că acum, sărăcuţa, are gura astupată de ţărînă !

Mai zăbovi o clipă, cîntărind năframa în mînă şi abia apoi i-o dădu lui Pelle care o şi luă din loc. Dinspre partea mamei Bengta, bătrînul nu era chiar atît de sigur pe cît o spunea ; dar căuta să-i păstreze o amintire frumoasă şi el, şi băiatul. Nu încăpea nici o îndoială că, geloasă cum era, Bengta s-ar fi împotrivit cu toată îndîrjirea ; într-o împrejurare ca cea de faţă, cine ştie dacă nu-i mai dădea prin gînd să se facă şi strigoi de ciudă, din pricina basmalei. Totuşi, pe el şi pe băiat, nu-i vorbă, îi iubise şi făcuse pentru ei tot ce era de făcut. Dumnezeu să-i judece faptele cu îndurare !

După-amiază ograda se liniști. Oamenii plecaseră mai toți de acasă, care încotro — fie la crișmă, fie la muncitorii de la carieră. Stăpînii ieșiseră și ei; îndată după-masă, moșierul poruncise să i se înhame caii la trăsură ca să plece la oraș și peste o jumătate de oră porni și nevastă-sa după el, în cabrioleta trasă de un poney; nu-l slăbea o clipă din ochi, spuneau oamenii.

Bătrînul Lasse ședea sus într-o iesle goală și-i cîrpea hainele lui Pelle, pe cînd ștrengarul zburda, jucîndu-se, prin staul. Găsise în odaia văcarilor un trăgător vechi de cizme, pe care și-l prinsese sub genunchi, zicîndu-și că-i șchiop și că are un picior de lemn. Și cum se juca așa, trăncănea vesel cu taică-său. Vorbea însă mai domol ca de obicei; nu uitase încă pățania de dimineață, care-l mai astîmpărase; în sinea lui o socotea ca pe o ispravă vitejească, dar îi crăpa în același timp obrazul de rușine. Mai era ceva care îl făcea să se simtă nu știu cum, mai altfel ca de obicei; vechilul trecuse pe acolo și le spusese că a doua zi vitele trebuiau scoase la cîmp. Juncanele cădeau în seama lui, așa încît era poate ultima lui zi liberă din vara asta.

Deodată, Pelle se opri în fața lui taică-său:

— Și cu ce ai să-l omori, tată?

— Păi, cu ciocanul.

— Și chiar îl omori de tot, așa, ca pe un cîine?

Lasse dădu fioros din cap:

— Da, de tot!

— Bine, da' atunci cine o să ne mai citească numele?

Bătrînul clătină gînditor din cap.

— Că bine zici, băiatule! exclamă el, scărpinîndu-se mai întîi într-un loc și apoi în altul. În staul, fiecare vacă își avea numele scris cu cretă deasupra ieslei, dar nici unul nici altul nu știau să citească. E adevărat că vechilul le citise într-o zi, pe rînd, toate numele; dar cum să ții minte cincizeci de nume dintr-o dată? Nici băiatul, care altminteri avea o ținere de minte strașnică, nu le putuse băga pe toate în cap. Și dacă Lasse l-ar fi ucis pe student, cum s-ar mai fi putut ei

descurca? Doar nu se puteau duce din nou la vechil să-l întrebe:

— Ei, atunci n-avem alta de făcut decît să-l plesnim bine cu biciul.

Băiatul se mai jucă ce se mai jucă şi se duse iar la taică-său:

— Tată, nu-i aşa că suedezii pot să-i bată pe toţi oamenii din lume?

Bătrînul căzu pe gînduri:

— Da... hm, păi da, firește...

— Sigur, păi Suedia e doară mai mare decît toată lumea!

— Da, de mare e mare, răspunse Lasse încercînd să-şi închipuie cam cît poate fi ea de întinsă.

Erau douăzeci şi patru de feude, din care Malmöhus era numai una, iar districtul Ystad-ului numa' o părticică din ea. Iar într-un colţ al districtului Ystad se afla Tommelilla, şi o părticică din Tommelilla, o părticică mică de tot, caraghios de mică, era ogorul său, care cu cele patru pogoane de pămînt ale lui, i se păruse cîndva uriaş! Da, da, Suedia era mare, firește, dar nu mai mare decît toată lumea. Asta era o copilărie, nici vorbă, în orice caz, însă, mai mare decît toată cealaltă lume la un loc.

— Da, da, e mare! Dar ce faci tu, măi băiete, acolo?

— Vezi doar c-am fost la război şi c-am rămas olog!

— Aha, adicătelea, cum ar veni, eşti invalid. Ia vezi, măi băiete, nu se cade să te joci cu lucrurile astea că-l mînii pe Dumnezeu! Dacă, Doamne ferește, ai ologi de-a binelea, n-ar fi păcat?

— Las' că nu mă vede Dumnezeu, are el altă treabă astăzi prin toate bisericile! îi răspunse băiatul; totuşi, de teamă, părăsi joaca.

Ieşi în uşa grajdului şi începu să fluiere, dar deodată o zbughi înăuntru, cu sufletul la gură:

— Tată, vine „agronomia"; să-ţi aduc repede biciul?

— Lasă-l dracului, mai bine lipsă. Ce, vrei să moară în mîinile noastre? Un filfizon ca ăsta se prăpădeşte numa' cît îl croieşti. E-n stare să moară de frică.

Şi Lasse se uită neliniştit cu coada ochiului la băiat.

Pelle era dezamăgit:

— Dar dacă tabără din nou pe mine?

— Ehei, las' că fără spaimă nu scapă el. Ştii ce am să fac: o să-l apuc o dată vîrtos cu braţele ţepene şi unde mi ţi-l l-oi ridica în sus şi l-oi ţine aşa să se zvîrcolească în aer... să vezi ce-o să se mai roage atunci în gura mare să-i cruţ viaţa; după aia, o să mi ţi-l pun iarăşi jos, liniştit, de parcă n-ar fi fost nimic. De, Lasse nu poate fi haiu, Lasse e blînd din fire ca un mieluşel.

— Şi cînd o să-l ridici aşa, sus, sus de tot, să te faci că-i dai drumul să cadă. Şi el o să ţipe de spaimă că se curăţă şi atunci au să alerge toţi să-l vadă şi au să rîdă de el.

— Nu, nu, Pelle, nu-l ispiti pe taică-tău! Mai ştii, s-ar putea să mă împingă dracul să-i dau drumul de-a binelea şi asta ar însemna să-l omor. Şi cînd omori pe cineva, ocna te mănîncă! Nu, mai bine să-l înjur zdravăn; asta le frige inima mai tare ca orice, secăturilor ăstora cu obraz subţire.

— Da, da, să-i spui că-i sfrijit ca o lăcustă, aşa cum face vechilul cînd e oţărît.

— Nu, băiete, nici asta nu se poate. Dar lasă că-i zic eu vreo două, să mă ţină minte.

Pelle era mulţumit. Ca taică-său nu mai era nimeni, nici chiar atunci cînd era vorba să bruftuiască pe careva. Nu-l mai auzise pînă atunci suduind şi nu mai putea de bucurie gîndindu-se la asta, pe cînd îşi făcea mai departe de lucru cu trăgătorul de cizme. De data asta nu-l mai folosea ca picior de lemn, ca să nu-l mînie pe Dumnezeu, ci îl vîrîse la subţioară ca pe o cîrjă, sprijinindu-l de marginea zidului scund care împrejmuia ieslele, fiindcă altminteri i-ar fi fost prea scurt. Cei ce merg în două cîrji, ca băiatul pastorului de la ei de acasă, din Suedia, pot sări peste toate băltoacele, oricît de mari.

Deodată umbrele şi luminile prinseră viaţă sub acoperiş şi, întorcîndu-se, Pelle văzu un băiat străin în uşa ce da spre cîmp. Era de statura lui, dar avea capul

aproape cît al unui om mare. La început ai fi zis că e chel de tot; pe urmă, însă, cînd se întoarse în bătaia soarelui, capul descoperit luci de parc-ar fi fost din solzi de argint. Era acoperit cu un puf subțire și albicios, un puf scurt răspîndit în mod egal pe creștet și pe față. Avea pielea trandafirie și tot așa îi era albul ochilor. În lumină, chipul i se schimbă deodată, acoperindu-se de zbîrcituri adînci; la spate scăfîrlia era țuguiată, părînd grozav de grea.

Pelle se îndreptă spre el cu mîinile în buzunar.

— Cum te cheamă? îl întrebă, făcînd să țîșnească un fir de scuipat printre dinți, așa cum văzuse că făcea Gustav. Din păcate, scamatoria nu-i izbuti; scuipatul, în loc să zboare afară, i se prelinse pe bărbie. Băiatul cel străin rînji.

— Rud, răspunse el, nedeslușit; avea limba puțin cam groasă și i se împletica în gură. Se uita cu jind la buzunarele din părți ale hăinuței lui Pelle. Apoi, arătînd spre Lasse, întrebă:

— E taică-tău?

— Dar al cui vrei să fie? răspunse Pelle cu ifos. Și, dacă vrea, îi bate pe toți!

— Tata, dacă vrea, poate să-i cumpere pe toți, că dînsul stă, uite, colo sus. Și Rud arătă spre conac.

— Da-a, poate să-i cumpere? făcu mirat Pelle. Da' tu de ce nu stai acolo?

— Păi, eu sînt pui de lele... așa zice mama.

— Așa zice, zău? Măi, al dracului! și Pelle trase cu coada ochiului spre taică-său, din pricina ocării ce-i scăpase.

— Da, cînd e mînioasă, și atunci mă zvîntă în bătaie. Da' las' că spăl eu putina!

— Așa-a, speli putina? se oțărî un glas de afară; copiii tresăriră și se înfundară mai adînc în grajd. O matahală de femeie pîntecoasă răsări în ușa grajdului, rotind o pereche de ochi fioroși în semiîntunericul dinăuntru; cînd dădu cu ochii de Rud, slobozi un potop de ocări, vorbind cu accent suedez:

— Așa va să zică, cap sec ce ești, speli putina? Măcar de te-ai duce o dată să nu-ți mai afle nimeni urma; să știu că am scăpat de tine și nu mai tre-

buie să-mi scot sufletul cu un drac împieliţat ca tine. Iadu' o să te-nghită, ai să vezi tu, dar măcar acolo n-o să trebuiască să te îndop! Va să zică dumneata eşti tatăl băiatului? se întrerupse ea zărindu-l pe Lasse.

— Cam aşa, îi răspunse Lasse netulburat. Da' dumneata nă-i fi cumva Johanne, a învăţătorului Johann Pihl din Tommelilla, — fata care a plecat acu' v-o douăzeci de ani de acasă?

— Şi ăsta n-o fi cumva cotoiul fierarului din Sulitjelma, care-a făcut acu' doi ani cinci gemeni şi un papuc? întrebă namila, maimuţărindu-l.

— Din partea mea, poţi fi cine-i fi — spuse Lasse jignit — că doară nu-s jandarm să te trag de limbă.

— Nu m-aş mira să fii, că prea îţi place să descoşi omul, aşa şi pe dincolo. Ia spune, ştii cumva cînd trebuie scoase vitele la cîmp?

— Miine, dac-o fi vreme bună. Flăcăul ăsta al dumitale o să-i arate lui Pelle ce să facă? Parcă spunea vechilul că o să meargă la păşune cu cineva care cunoaşte locurile.

— Păi da, cu el, ia vino-ncoa', coadă de iepure, să te vadă oamenii ca lumea, mînzule! Ei, poftim, a şters-o — ţt, ţt, ţt! — îl snopeşti mult pe-al dumitale?

— Ei, îi mai lipesc şi eu cîte una, răspunse Lasse, căruia îi era ruşine să mărturisească că nu-şi pedepsea băiatul niciodată.

— Nici eu nu mă dau înapoi! Trebuie, dacă vrei să faci om dintr-un neisprăvit ca ăsta. Bătaia e ruptă din rai... Bine, atunci miine dimineaţă mîn eu ogarul ăsta încoace, numai să nu-l vadă careva pe-aici, că-i de rău.

— Pare-mi-se că stăpîna nu poate să-l sufere, nu-i aşa? grăi Lasse.

— Aş, ce zor are ea! E ţicnită, săraca. Dumnezeu ştie că pe lumea asta nu prea ai de ce rîvni la binele altora. Da' vezi dumneata, acu' puteam să fiu şi eu nevastă de om înstărit; să mai am şi un bărbat chipeş dacă nu se ţinea de capul meu fudulul ăla de

Heinrich de sus. Mă crezi, hîrb dogit ? şi-l plesni cu palma peste coapsă rîzînd.

— De ce nu te-aş crede ? spuse Lasse. Că doară, cînd ai plecat de acasă, erai cea mai frumoasă fată din sat.

— Ei, ce-i tot dai cu plecatul de acasă ! se sclifosi ea, îngînîndu-l.

— Văd eu bine şi pricep şi de ce vrei să-ţi ştergi urma. Dacă aşa vrei, n-am decît să mă fac că nici nu te cunosc, cu toate că te-am ţinut de atîtea ori în braţe cînd erai atîtica ! Da stii că maică-ta-i pe moarte ?

— Ah, nu ! nu ! strigă ea, uitîndu-se la el şi schimonosindu-se la faţă tot mai mult.

— Am fost să-mi iau rămas bun de la dînsa acu' o lună şi ceva, cînd am plecat de acasă, şi era tare amărîtă, săraca de ea. Du-te cu Dumnezeu, Lasse — mi-a spus — şi-ţi mulţumesc că ne-ai fost în tot timpul ăsta vecin bun. „Şi dacă dai cumva de Johanne, zicea, să-i spui că maică-sa o doreşte. A ajuns rău de tot — aşa am auzit — dar tot să-i spui că maică-sa o doreşte. Johanne, fetiţa mamii ! Ea era cea mai aproape de inima mea, de aceea a şi călcat-o în picioare ! La urma urmei tot noi sîntem vinovaţi. Nu uita să-i spui asta din partea maică-si, Lasse !" Chiar aşa mi-a vorbit. Acu', cine ştie, o fi închis ochii biata femeie, cu sufletul nemîngîiat.

Johanne Pihl îşi pierduse cumpătul de tot. Văzînd-o cum se frămîntă şi se strîmbă, ghiceai că nu prea plînge de felul ei. Nu-i dădeau lacrimile, deşi se chinuia de parc-ar fi fost în durerile facerii. „Mama mea dragă, mamă !" bodogănea ea într-una, legănîndu-se pe marginea ieslei.

— Aşa, aşa ! rosti Lasse, mîngîind-o pe cap. Am spus eu întotdeauna că prea au fost neînduplecaţi cu tine. Dar ce ţi-o fi venit ţie, copil de şaisprezece ani, să intri în casa omului pe fereastră şi încă în toiul nopţii, cînd dormea toată lumea ! Ce să te miri că şi-au ieşit şi ei cumva din fire. Mai ales că era un argat tocmit pe mîncare şi îmbrăcăminte, om fără căpătîi, care nu făcea purici într-un loc.

— Dacă mi-era drag, spuse Johanne şi prinse să plîngă. Pe nimeni altul n-am îndrăgit în viaţă. Şi credeam că şi eu i-s dragă, chiar de nu m-ar fi văzut niciodată pînă atunci, atît eram de toantă.

— Ce vrei, minte de copil — aşa le-am spus şi eu părinţilor tăi. Dar şi tu, zău, nu înţeleg cum te-a lăsat inima să te cobori la asemenea netrebnicie.

— Dar ce rău am făcut? Gîndeam că trebuie să ne ţinem împreună, că tare ne mai iubeam. Ba nu, nici măcar nu m-am gîndit la nimic. Am intrat la el şi pace. Mă crezi că-mi era sufletul atît de curat pe atunci, că nici măcar nu s-a întîmplat nimic rău între noi?

— Cum nu s-a întîmplat nimic? întrebă Lasse. Dar te cutremuri cînd te gîndeşti ce-a ieşit pînă la urmă! Şi pentru asta s-a prăpădit taică-tău?

Matahala începu să plîngă amarnic: văzînd-o aşa prăbuşită, Lasse simţi că-i dau şi lui lacrimile.

— Ah, n-ar fi trebuit să-ţi spun, dar am crezut c-ai aflat! rosti el mîhnit. De, dînsul ca dascăl credea că trebuie să poarte de grijă la atîtea suflete şi aşa, gîndul că te-ai făcut de rîsul lumii şi pentru cine încă — pentru un argat sărac lipit — l-a măcinat cumplit. Pentru că, deşi cu alde noi săracii se purta ca şi cum am fi fost de o seamă cu dînsul, avea şi el obrazul lui; şi mult s-a cătrănit cînd a văzut că lumea mai subţire a început să-l ocolească. Va să zică aşa, toate astea n-au fost decît vorbe de clacă, nu s-a întîmplat nimic, nimic între voi? Dar de ce n-ai spus atunci?

Johanne nu mai plîngea; stătea privind abătută în lături, pe cînd faţa îi tremura fără încetare.

— Am spus, dar n-au vrut să mă creadă. O dată ce m-au găsit acolo! Cînd am văzut că el n-avea habar de mine, că bănuia doar ceva pentru că venisem la el şi cînd am văzut că dă să mă ia în braţe, am început să ţip după ajutor! Atunci s-au repezit toţi şi m-au găsit acolo. Rideau şi ştii ce-şi spuneau? Că ţip după fetia mea! Mi-am dat seama că asta şi-au închipuit şi părinţii mei; dacă nici ei n-au putut să creadă că nu se întîmplase nimic, ce să te mai miri

de prostime? După aia, lui i-au dat bani ca să vină aici, iar pe mine m-au trimis la niște rubedenii.

— Și atunci le-ai făcut un necaz și mai mare și ai fugit!

— Am plecat după el; credeam că dacă m-o vedea mereu pe lîngă el, o să prindă drag de mine. Se băgase argat aci la Steinhof și atunci am intrat și eu fată în casă. Dar el nu voia de la mine decît un singur lucru și asta nu voiam eu, dacă nu mă iubea! Pe urmă a început să se fălească la toată lumea, că am fugit de-acasă pentru el, ba a mai spus și altele cu toate că erau minciuni. Și așa mi-a ieșit numele că oricine voia n-avea decît să întindă mîna după mine. Pe atunci Kongstrup abia se însurase, dar nu era nici el mai breaz ca ceilalți. Eu intrasem aici peste rîndu' ălă, în locul fetei din casă, care trebuise să plece să 'epede, așa că de la început am fost cu ochii în patru. Pe ea a căpătuit-o apoi după un muncitor de la cariera de piatră.

— Va să zică-i poamă bună! izbucni Lasse. Am bănuit eu ceva. Dar de netrebnicul ce!ălalt ce s-a ales?

— Păi, după ce am slujit cîțiva ani împreună și mi-a făcut numai zile fripte, s-a dus să lucreze la carieră. Acolo a dat în patima beției și toată ziua sărea la bătaie. Mă duceam adesea pe la el, că nu-mi ieșea din suflet și pace — dar îl găseam întotdeauna beat. În cele din urmă nu l-au mai răbdat acolo și a trebuit să-și ia lumea-n cap. Apoi am auzit că hoinărea pe țărmul de miazănoapte al mării printre stîncile de la Blaaholt. Apuca ce putea și pe unde putea, scurta zilele omului fără multă vorbă. Într-o bună zi, lumea a început să spună că stăpînirea îl scosese de sub ocrotirea legii și că oricine voia n-avea decît să-l ucidă. Cît despre mine, aveam o încredere oarbă în stăpîn, că doar el era singurul om care-mi voia binele; mă îmbărbăta spunîndu-mi că nu-i chiar așa. Lasă, știe el, Knud, să-și păzească pielea!

— Knud, n-o fi fost cumva Knud Engström? întrebă Lasse. Păi de ăsta am auzit. Era dracu' gol pe vremea cînd am fost eu pe-aici; jefuia oamenii la dru-

mul mare, în plină zi. Pe unul l-a mîruit cu ciocanul și cînd să pună mîna pe el și-a brăzdat pielea cu cuțitul de la ceafă pînă la ureche. Asta, zicea el, că i-o făcuse celălalt, el doar se apărase. Așa că nu i-au putut face nimic. Va să zică ăsta era ! Dar cine era muierea aia cu care trăia ? Se spunea că stătuse toată vara într-un șopron colo sus și că avea și-o țiitoare cu el.

— Am fugit de la stăpîn, băgîndu-le în cap că vreau să mă întorc acasă ; aflasem că-i mergea rău de tot ; oamenii ziceau că are țeasta despicată. Și m-am dus de-am stat cu el și l-am îngrijit.

— Va să zică, pînă la urmă, tot i-ai făcut pe voie, întrebă Lasse clipind din ochi șiret.

— Mă bătea în fiecare zi, răspunse femeia răgușit. Și dacă n-a putut să-și facă cheful cu mine, la urmă tot m-a gonit. Vezi, mie îmi intrase în cap că trebuie să mă iubească. Glasul îi era iarăși aspru, răstit.

— Aoleu, ce pui de bătaie ți-ar trebui și încă cu biciul pe pielea goală, dacă ți-a putut suci mințile o fiară turbată ca asta. Noroc că n-a aflat mămică-ta nimic, că nu știu, zău, dacă ar mai fi putut-o îndura și pe-asta !

Cînd îi pomeni iar de maică-sa, Johanne se cutremură.

— Fiecare om trebuie să rabde cît poate, rosti ea tăios. Eu am trecut prin mai multe decît mama și uite că tot m-am îngrășat.

Lasse clătină din cap.

— Cu tine e mai bine să n-aibă omul de-a face. Dar ia spune, ce ți s-a mai întîmplat după aceea ?

— Cînd s-au tocmit iarăși oameni la curte, m-am întors și eu la Steinhof. Doamna Kongstrup n-a mai vrut să mă ia, că n-avea ochi să mă vadă, dar domnul i-a pus piciorul în prag și am rămas aici la lăptărie. Se purta frumos cu mine ca și mai înainte, deși se împlineau nouă ani de cînd îmi da tîrcoale fără folos.

Tocmai atunci, însă, stăpînirea care se săturase să-l mai lase pe Knud să-și facă de cap, că prea iscase multă zarvă, a pornit vînătoarea după el, acolo sus, prin hățișuri. De pus, însă, n-au putut să pună mîna pe el ; se vede treaba că nemaiștiind încotro s-o ia, a

fugit încoace la carieră, să se ascundă ; pentru că într-o bună zi, cînd au detunat stîncile, printre fărîmături a ieşit şi el la iveală, terci. I-au adus leşul aici la conac şi cînd l-am văzut în halul ăsta, am căzut bolnavă la pat de inimă rea. Am zăcut zile şi nopţi de-a rîndul, tremurînd ca varga ; mi se părea mereu că Knud, la mare ananghie, venise să-l adăpostesc eu. Kongstrup şedea la mine, jos, şi mă mîngîia cînd erau ceilalţi la cîmp ; folosindu-se de nenorocirea mea şi-a făcut pofta. Era pe atunci unul, fratele mai mic al celui cu moşia din deal, care murea după mine ; fusese în tinereţe în America şi se chivernisise. Nu se sinchisea de ce spunea lumea şi ani de-a rîndul m-a tot cerut de nevastă, de fiecare dată la Anul Nou. A venit, cum îţi spun, şi în anul acela ; de vreme ce tot murise Knud, n-aveam ceva mai bun de făcut decît să-l iau de bărbat şi să mă văd şi eu stăpînă la asemenea gospodărie. Dar şi de data asta am fost nevoită să-i spun „nu" ; crede-mă c-a fost cumplit pentru mine cînd mi-am dat seama de nenorocire. Unde mai pui că Kongstrup nu ştia cum să scape de mine după ce i-am spus cum stă treaba ; dar de data asta m-am ţinut tare. Voiam să rămîn şi să aduc pruncul pe lume, la conac, unde era locul lui. Kongstrup se săturase, nevastă-sa stătea tot timpul cu ochii pe mine, să mă răpună şi alta nu, şi nicăieri nu găseam un strop de milă. Pe vremea aceea nu eram încă înrăită ca astăzi şi trebuia să mă strunesc bine ca să nu plîng toată ziua. Şi aşa m-am oţelit. Dacă mi se întîmpla cîte ceva, încleştam dinţii ca să nu-şi bată nimeni joc de mine. Şi în ziua cînd mi s-a împlinit sorocul, mă aflam afară la cîmp. Mi-am născut pruncul în mijlocul unei brazde de morcovi şi l-am adus singură la curte, în şorţ. Un plod neisprăvit, încă de pe atunci. L-a deocheat muierea, că prea avea ochi răi. Dacă-i vorba aşa — mi-am zis — atunci să aibă de-a pururi pocitania în faţă ! Şi n-am vrut în ruptul capului să plec. Ca să mă alunge cu de-a sila nu s-a îndurat nici Kongstrup şi atunci mi-a dat casa din vale, de pe ţărm.

— Şi cînd se-ncinge treaba la curte, vii şi lucrezi aici ? întrebă Lasse.

Ea îi răspunse în doi peri :

— Să lucrez... da' ce zor am să lucrez ? Kongstrup trebuie doar să mă ţină, pentru că-i cresc băiatul şi pe urmă mai am eu şi drăgălăii mei care vin să mă vadă, azi unul, mîine altul — şi nici unul nu vine cu mîna goală, dacă nu cumva şi-a băut punga. Poţi veni şi tu astă-seară pe la mine, să vezi ce darnică am să fiu cu tine.

— Nu, mulţumesc ! spuse Lasse serios. E drept că nici eu nu-s decît un om, dar nu vreau să-mi pun mintea cu tine pe care te-am ţinut, copilă, pe genunchi şi care ai putea să fii fata mea.

— N-ai cumva nişte rachiu ? întrebă ea, trăgîndu-i un ghiont vîrtos.

Lasse nu credea să mă aibă, totuşi se duse să vadă.

— Nu, nici o picătură ! spuse el întorcîndu-se cu sticla goală. Dar ia stai, că tot am ceva pentru tine. Maică-ta m-a rugat să ţi-o dau ca amintire ; bine că mi-am adus aminte. Îi întinse un pachet, privind-o încîntat pe cînd îl desfăcea. Se bucura pentru sufletul ei. Era o carte de cîntece. Aşa-i că-i frumoasă ? o întrebă el. Crucea e de aur şi are o încuietoare adevărată... şi pe urmă, gîndeşte-te c-a fost a maică-ti.

— Ce să fac cu ea ? întrebă Johanne. Eu nu cînt.

— Cum nu cînţi ? răspunse Lasse jignit. Da' maică-ta, sărăcuţa, credea că mai ţii credinţa pe care o aveai de mică ; iart-o şi tu, măcar de data asta.

— Asta-i tot ce mi-ai adus ? şi împinse cartea de zbură cît colo.

— Da, răspunse Lasse tremurînd de mînie şi se plecă s-o ridice.

— Şi celelalte cui i-au rămas ?

— Păi, casa era închiriată, iar boarfe nu prea mai erau ; gîndeşte-te şi tu că a trecut atita vreme de cînd s-a prăpădit taică-tău. Acolo, unde se cuvenea să te afli tu, au venit alţii să-ţi ţină locul ; şi după cîte ştiu, cei care o îngrijesc, iau tot ce mai rămîne. Dar la urma urmei, ai mai avea încă vreme, dacă ai pleca cu primul vapor.

— Ba, foarte mulțumesc! Să mă duc acasă, să boldească toată lumea ochii la mine, să-mi pun cenușă în cap... a nu, nici pomeneală! Din partea mea, n-au decît să ia alții ce-a mai rămas. Cît despre mama, cum a trăit și pîn-acu' fără ajutorul meu, poate să crape și fără mine. Ei, să mă duc și eu acasă! Da' unde s-o fi vîrît moștenitorul Steinhof-ului?

Femeia rîse, de se cutremură toată.

Lasse și-ar fi pus sufletul zălog că nu se sinchisea de nimic. Și totuși cînd femeia o luă spre grajdul viteilor ca să-l caute pe băiat, el o văzu clătinîndu-se pe picioare. Îi stătea pe limbă s-o întrebe dacă nu voia totuși să ia cartea de rugăciuni, dar se răzgîndi. Era atît de răscolită, încît nu mai lipsea mult să cadă în ispită și să-l hulească pe Dumnezeu, așa că împachetă cu grijă cartea la loc și o puse în lada cea verde.

La unul din capetele staulului de vaci se afla un loc despărțit printr-un perete de scînduri, fără ușă, cu ulucile așezate rar, de semăna mai mult a țarc. Asta era odaia văcarului. Un pat larg, înjghebat din scînduri negeluite puse de-a dreptul pe podeaua de piatră, ocupa mai toată încăperea. Pe un așternut gros de paie de secară, zăceau talmeș-balmeș cîteva perne, din care ieșeau paiele și penele. Erau înfățate cu o învelitoare groasă de lînă vărgată, scorțoșată de balegă uscată.

În mijlocul patului stătea Pelle încovrigat; își trăsese pilota pînă-n ceafă și se simțea ca-n rai. Lasse ședea pe marginea patului, scotocind în lada cea verde și bolborosind ceva ca pentru sine, de parcă și-ar fi făcut rugăciunea de duminică. Scotea din ladă, unul cîte unul, toate lucrușoarele pe care le adusese din gospodăria lui spulberată. Erau o mulțime de mărunțișuri trebuincioase: gheme de ață, petice și altele asemenea, pe care le folosise treptat, ca să-și dreagă hainele lui și ale băiatului. Pentru el, însă, obiectele acestea erau ca niște moaște cu care se cădea să umbli cu mare băgare de seamă și-i sîngera inima de cîte ori băga de seamă că vreunul era pe sfîrșite. Pe cînd le așeza deoparte, pe rînd, repeta în șoaptă ce-i spusese Bengta despre rostul fiecăruia, pe patul de

moarte, cînd le rînduise toate cît mai bine, pentru el şi pentru băiat :

— Ată pentru ciorapii cenuşii ai copilului ! Petice pentru hăinuţa lui de sărbătoare, care în curînd va trebui lungită la mîneci ! Nu uita, să nu purtaţi ciorapii prea mult fără să-i cîrpeşti.

Aceasta fusese ultima dorinţă a răposatei şi Lasse căuta s-o urmeze cu sfinţenie, întipărindu-şi fiecare cuvînt în minte, deşi avea memoria scurtă.

Se mai aflau acolo şi o seamă de mărunţişuri deale Bengtei, podoabe ieftine, fiecare cu povestea ei, de care se legau atîtea amintiri vesele de la petreceri şi bîlciuri, reîmprospătate de bcscorodeala lui.

Băiatului îi plăcea murmurul acesta înăbuşit, pe care nu era nevoie să-l asculte, la care nu trebuia să răspundă şi în care putea pluti în voie. Moţăia cu ochii la cer, ostenit şi sătul, stăpînit de simţămîntul nedesluşit că trecuse cu bine prin ceva înspăimîntător.

Deodată tresări. Auzise deschizîndu-se uşa grajdului, apoi un bocănit de cizme printre iesle. Era studentul ; îi recunoscuse îndată paşii pe care-i ura din suflet.

Simţi ca o furnicătură de bucurie. O să vadă dumnealui acu' ce păţesc cei ce se ating de copiii al căror tată e în stare să-şi înşface voiniceşte potrivnicul, să-l ridice în aer şi să-l ocărască în lege, — da, da, mai crunt chiar decît vechilul. O să vadă el acum — şi Pelle se ridică în capul oaselor privind încordat cu ochii ţintă la taică-său.

— Lasse ! strigă cineva din grajd.

Bătrînul bombăni ceva morocănos. Fără să se ridice de pe pat începu să se sucească neliniştit încoace şi-ncolo.

— Las-se ! se auzi din nou după o clipă, chemarea obraznică şi nerăbdătoare.

— Da-a ! Lasse se sculă şi ieşi afară.

— Nu poţi să răspunzi cînd te chem, păcătos de suedez ce eşti ? Ce, eşti surd ?

— Ba pot, rosti Lasse cu glas tremurat. Dar domnul student n-ar trebui... cum să vă spun, vedeţi, sînt tată... şi inima de tată...

— Din partea mea n-ai decît să fii şi mcaşă, dar de răspuns să răspunzi cînd te chem! Altminteri, ia vezi, că te spun vechilului! M-ai înţeles?

— Da, da, vă rog să mă iertaţi domnule student, dar n-am auzit...

— Bine, atunci ai grijă şi nu uita că Aspasia nu iese mîine la păşune cu celelalte.

— Ce, fată cumva vreun viţel?

— Ei, na-ţi-o! Da! Ce vrei, să fete un mînz?

Lasse rîse îndatoritor şi-l petrecu pe student pînă la poarta grajdului. Acum e acum; Pelle se uita ţintă după el, încordîndu-şi auzul. Dar taică-său nu făcu decît să mai îndruge ceva în chip de iertăciune şi să închidă poarta, întorcîndu-se înapoi cu paşi împleticiţi şi înceţi. Atunci copilul izbucni într-un plîns cu sughiţuri şi se vîrî cît putu mai adînc sub pilotă.

Lasse se învîrti o clipă încoace şi-ncolo, căutînd parcă ceva şi mormăind în barbă. Pe urmă se apropie de pat şi trase binişor pilota de pe capul băiatului. Pelle însă îşi înfundă obrazul în pernă, iar cînd taică-său îl întoarse spre el, îi întîlni căutătura desperată şi pierdută, care-l făcu să-şi întoarcă privirile, lăsîndu-le să rătăcească neliniştite prin încăpere.

— Da, rosti el în cele din urmă, încercînd să se arate supărat. Tie ţi-i uşor să boceşti. Dar cînd nu ştii care-i Aspasia, n-ai ce-i face, trebuie să te porţi cu mănuşi; eu aşa zic.

— Las' că ştiu eu care-i Aspasia, e-a treia de lîngă uşă! suspină băiatul.

Lasse ar fi vrut să-i răspundă ţîfnos dar, mişcat, dezarmat de desperarea copilului, simţi cum i se înmoaie balamalele. Se dădu bătut fără condiţii şi plecîndu-se asupra băiatului pînă ce fruntea lui se rezemă de fruntea acestuia, rosti nevolnic:

— Da, aşa e, Lasse-i sărac, bătrîn şi sărac! Orice terchea-berchea îl poate duce de căpăstru. Nu mai scapără mînie şi nici putere nu mai are în pumni; degeaba îi mai încleştează! Trebuie să tacă şi să înghită toate, să se lase hărţuit de colo, colo, ba să mai spună şi „mulţumesc" pe deasupra! Iată ce-a ajuns moş Lasse! Dar trebuie să te gîndeşti şi tu că numai

pentru tine se lasă călcat în picioare ; altminteri, tata Lasse şi-ar lua frumuşel calabalîcul şi pe-aci i-ar fi drumul, aşa gîrbov cum e. Încet, încet, taică-tău o să ajungă un pumn de ţărînă şi din ţărîna asta ai să creşti tu. Şi acum gata, nu mai plînge ! Şi bătrînul îi şterse ochii cu pilota.

Pelle nu pricepu nimic din cuvintele tatălui său, cu toate acestea se linişti şi după o clipă îl fură somnul. Multă vreme însă mai suspină în somn.

Lasse stătu nemişcat pe marginea patului, ascultînd răsuflarea copilului şi cînd simţi că se mai potolise, ieşi tiptil din grajd. Fusese o duminică posomorîtă şi se ducea să vadă dacă nu cumva vreunul din argaţi rămăsese acasă şi avea oaspeţi, pentru că atunci era rost de rachiu. Lasse nu se îndura să-şi rupă din simbrie ca să cumpere rachiu ; erau şi aşa destule găuri de astupat, dacă voia să-i ajungă simbria măcar pentru lucrurile cele mai trebuincioase.

Pe un pat zăcea trîntit unul dintre argaţi şi dormea îmbrăcat şi cu cizmele în picioare ; era beat turtă. Încolo, plecaseră toţi. Aşa că Lasse se lipsi de rachiu şi se îndreptă poticnindu-se, spre pivniţă, să vadă dacă nu e chip să se hîrjonească puţin cu slujnicele. Era pus pe blestemăţii — acum, că era văduv şi de capul lui — ca în primăvara vieţii.

Sus, în lăptărie, se aflau cele trei neveste ale sărăntocilor, care mulgeau vacile duminică seara, cînd lipseau slujnicele. Toate erau încotoşmănate, mărunte de stat şi strîmbe de atîta muncă ; gura le mergea la citeşitrele ca o moară stricată ; trăncăneau cu glasurile lor de cobe despre boli şi alte năpaste. O clipă, Lasse simţi îndemnul să intre în vorbă cu ele ; lucrurile despre care vorbeau treziră în el ecoul unui cîntec cunoscut şi, cu cele ce ştia din experienţa lui de-o viaţă ar fi putut să le ţină foarte bine isonul. Se împotrivi totuşi acestui imbold şi trecu pe lîngă ele, coborînd treptele care duceau în pivniţă.

— Da, da, pînă la urmă toţi murim ! spuse una dintre femei şi Lasse îi înţînă cuvintele, pe cînd cobora.

Jos, în odaie, Karna cîrpea pantalonul de piele englezească al lui Gustav. Argatul dormea lungit pe laviță, cu șapca trasă peste ochi. Pusese picioarele murdare în poala Karnei fără să-și fi scos ghetele; iar ea se silea să stea în așa fel, încît să nu-i cadă din poală.

Lasse se așeză lîngă ea și începu să-i facă ochi dulci; simțea o nevoie nestăpînită de a avea lîngă el o inimă caldă. Dar nu era chip să te apropii de Karna; labele puturoase ale flăcăului îi suciseră capul. Lasse uitase asta sau poate că nici nu avea destulă încredere în sine, căci ori de cîte ori încerca să-i dea femeii tîrcoale, ea îl repezea.

— Noi doi, cum sîntem amîndoi oameni copți, ne-am potrivi bine împreună, spuse el, fără nici o nădejde.

— Da, da, și pentru ce-o mai lipsi las' c.. s și eu pe aici, bombăni Gustav, privindu-l pe sub șapcă.

Golanul se mai și grozăvea cu cei șaptesprezece ani ai lui! Tare ar mai fi avut poftă Lasse să se repeadă la el și să-și mai pună o dată la încercare puterile. Rămase totuși locului, mulțumindu-se să-l privească, pînă cînd ochii roșii, fără gene, începură să-i lăcrimeze. În cele din urmă se ridică.

— Da, da, văd că astă-seară ai dambla la tineri, îi spuse Karnei, cu amărăciune. Dar vîrsta-i vîrstă, nu scapi nici tu de ea! De altminteri, nu faci decît să lingi blidul de pe urma altora.

Lasse se duse în staulul vacilor și intră în vorbă cu cele trei neveste ale sărăntocilor, care tot timpul trăncăneau numai și numai despre boală, lipsuri și moarte, ca și cum n-ar mai fi fost și altceva pe lume. Lasse dădea mereu din cap încuviințînd: „Da, da, așa e!" Ar fi putut întregi din tot sufletul vorbele lor, ba ar mai fi avut încă multe de adăugat. Lucrul acesta îi încălzi puțin trupul prăpădit; se cufundă într-o tihnă plăcută; se simțea bine.

Dar cînd se întinse în pat pe spate, gîndurile începură să-l frămînte din nou și nu putu să adoarmă. De obicei dormea tun de cum punea capul jos; astăzi însă era duminică și-l chinuia un gînd amar — că

viaţa fusese totdeauna vitregă cu el. Aşteptase atîtea bunătăţi de la insula asta şi pînă la urmă nu se alesese decît cu muncă şi iar muncă, osteneli şi necazuri — nimic mai mult.

— Lasse e bătrîn acu' da, da ! rosti el deodată cu voce tare şi-şi repetă mereu aceleaşi cuvinte, cu mici variaţii, pînă adormi. E un hîrb bătrîn săracu' — şi-a mîncat mălaiu'. Of, of tare-i bătrîn ! Vorbele acestea cuprindeau totul. O larmă de glasuri împletită cu cîntece, afară pe şosea, îl trezi din somn :

Ce băiat frumos ţi-am mai făcut,
Cu păr negru ca de smoală, inelat,
Pruncul nostru mîndru ca un brad
A crescut, crescut, crescut,
Şi-azi e cel mai arătos flăcău din sat !

Erau cîteva slujnice şi argaţi de la conac, care se întorceau de la o petrecere. Cînd cotiră pe drumul ce urca spre curte, amuţiră.

Se crăpa de ziuă ; să tot fi fost două după miezul nopţii.

4

La patru, Lasse şi Pelle îmbrăcaţi gata, deschideau poarta de la staulul vacilor, care dădea spre cîmp. Întreaga fire începea să se desprindă din ceţurile alburii ale nopţii şi zorile se înălţau pline de făgăduieli. Lasse se opri căscînd în poarta staulului şi proroci cum va fi vremea în ziua aceea, pe cînd Pelle îşi încălzea inimioara ascultînd cîntecul privighetorii, sunetele nedesluşite şi toate zvonurile ce împînzeau văzduhul. Scruta cu ochi nedumeriţi şi cu gura căscată taina zilei celei noi, pline de surprize nebănuite.

— Ia-ţi haina c-o să plouă pe la amiază, spuse Lasse ; şi Pelle ridică privirea spre cer, căutînd să ghicească cum făcea taică-său să ştie, pentru că uneori se şi nimerea.

Pe urmă se apucară să care gunoiul din staul. Pelle îl rînea de sub vaci şi mătura podeaua, iar Lasse îl încărca în roabă şi îl scotea afară. La şase luară gustarea — scrumbie sărată şi ciorbă.

Pelle mînă după aceea vitele tinere afară ; pe braţ ducea coşul cu merinde, iar biciul şi-l încolăcise de cîteva ori în jurul grumazului. Taică-său îi meşterise o bită scurtă şi groasă, pe care o putea învîrti ameninţător prin aer, zvîrlind-o apoi după vite ; Pelle însă — care n-avea încă destulă putere s-o mînuiască — se împăca mai bine cu biciul.

Mic cum era, îi fu greu la început să se facă ascultat de namilele peste care fusese pus. Nu izbutea să-şi potrivească un glas destul de ficros, aşa că avea mult de furcă pînă mîna vitele afară la cîmp, mai ales sus, în preajma curţii, unde lanurile se ridicau înalte, de amîndouă laturile drumului. Dimineaţa, vitele rau lacome, iar boii cei mari nu voiau în ruptul capului să se urnească după ce apucau să-şi vîre botul în grîne, deşi Pelle se oprea locului şi-i tăbăcea cu codiriştea biciului. Pelle nu putea mînui biciul — lung de şase coţi — cu care o mînă meşteră ar fi însemnat ca cu o grindină măruntă pielea vitei ; iar dacă pocnea vreun bou cu sabotul în cap, acesta se mulţumea să închidă blînd ochii şi să pască liniştit mai departe, întorcîndu-i spatele. Băiatul îşi pierdea cumpătul şi începea să răcnească, sau îl apuca o furie cumplită. Atunci lovea în neştire, ţintind mai ales ochii vitelor — dar tot degeaba. Pe viţei izbutea el pînă la urma să-i pornească, răsucindu-le coada ; dar cozile boilor erau prea tari.

Totuşi, chiar atunci cînd slabele lui puteri îl dădeau de ruşine, Pelle tot nu se plîngea prea mult. Într-o seară îl rugă pe taică-său să-i bată un cui în vîrful sabotului ; şi de atunci loviturile lui fură respectate. Mai singur, mai cu ajutorul lui Rud, învăţă cu timpul care-s părţile simţitoare ale vitelor. Aşa, de pildă, punctul slab al juncilor era la uger şi între picioarele de dinapoi, iar al tăuraşilor la fudulii ; o lovitură bine cumpănită în corn făcea coşcogea plăvanul să ragă de durere.

Mînatul vitelor la cîmp era mare canon, dar păscutul, adevărat huzur. O dată ajuns pe imaş, cînd vitele se potoleau în cele din urmă, Pelle se simţea ca un general şi tot timpul i se auzea glasul prin izlaz, iar trupuşorul i se încorda ca un arc, mîndru şi sigur de sine.

Îi venea greu să stea departe de taică-său. Şi cum nici la amiază nu se ducea să mănînce acasă, adesea în toiul celui mai frumos joc îl cuprindea desperarea. I se năzărea atunci că l-a lovit vreo nenorocire pe taică-său, că l-a luat taurul cel mare în coarne sau altele asemenea. Atunci lăsa toate baltă, se pornea pe plîns şi alerga spre casă, dar aducîndu-şi aminte la vreme de biciul vechilului făcea cale-ntoarsă. Ca să-şi mai aline dorul, îşi alegea un loc pe coastă de unde să poată cuprinde privelişte din vale şi să-l vadă pe taică-său cînd ieşea să mîne vacile de lapte.

Învăţă să meşterească din lemn vaporaşe, unelte mici de cîmp şi bastoane cu coaja cioplită; era îndemînatic şi mînuia briceagul cu dibăcie. Era în stare să şadă ceasuri întregi în vîrful unui monument de piatră, despre care credea că e un stîlp de gard, şi să încerce să imite din bici pocnetul puştii. Trebuia să se caţăre sus de tot, ca să nu atingă pămîntul cu biciul.

Cînd se lăsau vitele jos să se odihnească, pe la mijlocul dimineţii, îl ajungea şi pe el oboseala. Atunci se căţăra între coarnele vreunui bou dintre cei mari, apucîndu-se bine de vîrfurile lor. Boul stătea liniştit şi rumega, tresăltînd încet ca un motor, iar Pelle, cocoţat în creştetul lui, urla cît îl ţinea gura tot felul de cîntece despre iubiri nefericite şi măceluri sîngeroase.

Către amiază, venea în goana mare şi Rud, flămînd ca un lup; cum sosea ora mesei, maică-sa îl gonea de acasă. Pelle împărţea întotdeauna merindele din coş cu el, şi cîte bucăţi de pîine cu unt îi dădea, de atîtea ori era Rud dator să-i adune vitele.

Pentru cei doi copii, ziua în care nu erau împreună era o zi fără rost. Se hîrjoneau pe imaş ca doi căţelandri, se băteau şi se împăcau de douăzeci de ori pe zi; ba îşi jurau cele mai crunte răzbunări, prin mijlo-

cîrea vreunuia sau altuia dintre cei vîrstnici, ba şedeau unul lîngă altul, ţinîndu-se de gît.

Un brîu de dune lat de-o jumătate de sfert de milă despărţea cîmpurile Steinhof-ului de mare. Printre dune, pămîntul era nisipos şi iarba săracă; dar de o parte şi de alta a gîrlei se întindea între dune cîte o fîşie de teren mlăştinos, acoperit cu papură şi molifţi pitici, plantaţi acolo ca să fixeze nisipurile. Nicăieri nu era loc mai bun de păscut vitele, atîta numai că era greu să le duci pe ambele maluri din pricina gîrlei. Şi băieţii primiseră poruncă întărită cu cele mai straşnice ameninţări ca nu cumva să lase vreo vită să pună piciorul pe dune, căci ar fi fost de ajuns o crăpătură cît de uşoară pentru ca nisipurile să se clintească din loc. Pelle dădu crezare întocmai celor auzite şi toată vara îşi închipui că dacă vreo vită ar fi călcat în locurile acelea primejdioase, s-ar fi întîmplat cine ştie ce explozie care i-ar fi aruncat pe toţi în aer. Şi de cîte ori venea cu vitele aici la păscut, ameninţarea aceasta plutea ca o fatalitate în aer. De aceea, cînd voia să se joace cu Rud, avea grijă să gonească mai întîi vitele spre păşunea cu iarba rară, unde era loc berechet.

Cum răsărea soarele, începeau să umble goi puşcă. La mare nu îndrăzneau să se ducă, de teama vechilului, care cu siguranţă că stătea tot timpul în podul casei pîndind cu ocheanul. Dar în gîrlă se scăldau — mereu intrau şi ieşeau din apă. O dată, după o ploaie mare, gîrla se umflă şi veni albă ca laptele din pricina caolinului spălat de pe rîpele din interiorul ţării. Copiii crezură că era lapte de la cine ştie ce fermă uriaşă din susul apei. În timpul fluxului, marea se revărsa în albia rîului, aducînd o mulţime de alge care putrezeau cu timpul, colorînd apa în roşu. Ăsta era sîngele celor ce se înecaseră în mare.

Între două scăldături se întindeau la soare printre dune să se zvînte.

Şi stînd aşa, îşi cercetau trupurile pe îndelete, dîndu-şi cu părerea fiecare asupra folosinţei şi însemnătăţii diferitelor părţi ale lui; în privinţa asta, Rud ştia *mai multe* ca Pelle şi-i împărtăşea şi lui cunoştin-

ţele sale. Deseori se iveau certuri între ei; fiecare susţinea că e mai bine înzestrat decît celălalt, într-o privinţă ori în alta. Aşa, de pildă, Pelle îl pizmuia pe Rud pentru scăfîrlia lui neobişnuit de mare.

Pelle era un băieţel bine făcut şi de cînd venise la Steinhof se împlinise la trup. Pielea i se întindea netedă, pîrlită de soare, şi cu reflexe calde. Rud avea gîtul prea subţire faţă de căpăţînă, fruntea colţuroasă şi însemnată toată de urmele căzăturilor. Nu era destul de stăpîn pe mădularele lui şi avea un singur talent, acela de a se lovi şi de a se zgîria mereu; era plin de vînătăi care nu voiau de loc să se vindece, căci avea carnea păcătoasă. Dar invidios cum era, Rud se folosea de mijloace mai puţin cinstite decît Pelle; se lăuda atîta cu beteşugurile lui, încît în ochii acestuia ele deveniseră calităţi pentru care îl pizmuia din toată inima.

Rud nu avea mintea deschisă a lui Pelle, în schimb era înzestrat cu un instinct mai puternic şi în anume privinţe avea o aptitudine aproape genială de a intui ceea ce Pelle nu putea învăţa decît din experienţă. De pe acum chiar, Rud dădea semne de zgîrcenie şi se arăta a fi bănuitor fără să urmărească vreun scop anume. La muncă trăgea chiulul, dar cînd era vorba de mîncare îşi lua întotdeauna partea leului.

Jocurile lor, în forma lor atît de copilărească, ascundeau o adevărată luptă pentru întîietate, în care deocamdată Pelle era cel care rămînea mai prejos; la nevoie, Rud se pricepea să stimuleze însuşirile bune ale lui Pelle, folosindu-le apoi ca arme chiar împotriva lui.

Cu toate acestea, erau cei mai buni prieteni din lume şi nu puteau trăi unul fără altul. Cînd era singur, Pelle privea galeş spre coliba „scroafei", iar Rud o ştergea de acasă cum găsea prilej.

În ciuda prorocirilor lui Lasse, de dimineaţă plouase cu găleata şi Pelle era ud pînă la piele. Acum, pînza vînătă a ploii se depărta spre mare; bărcile stăteau cu vitrelele lor roşii ridicate şi nu se puteau urni din loc. Razele soarelui se revărsau scînteietoare pe întin-

surile umede, făurind o lume de basm. Pelle își întinse hainele la uscat pe unul din molifții pitici.

Rebegit de frig, băiatul se îndesă în Păr — boul cel mare — care se lăsase pe iarbă să rumege. Cu toate că vitele abureau, mădularele lui Pelle înțepenite, nu voiau de loc să se dezmorțească. Pînă și obrajii i se scofîlciseră de frig și simțea cum i se strînge stomacul.

Și, ca un făcut, tocmai acum uneia dintre cele două vaci sterpe i se abătuse să-l sîcîie. Nu apuca bine să se aciueze lîngă plăvan ca să se încălzească puțin, că stearpa și dădea să treacă hotarul spre nord. Acolo nu era decît nisip, dar mai demult, pe vremea cînd era încă juncană, creștea și un pic de verdeață pe care ea o mai ținea minte.

Din pricina beteșugului lor, sterpele fuseseră scoase din rîndul vacilor de lapte. Erau două dobitoace morocănoase, mofturoase și buclucașe; Pelle nu le putea suferi. Niște zgripțoroaice care nu ascultau nici măcar de bîtă. Una din ele, pe cînd păștea, se trezea deodată răscolind ca o apucată țărîna cu copitele și mugind ca un taur sălbatic; iar dacă Pelle tăbăra pe ea, încerca să-l ia în coarne; de zămislit nu era în stare, dar îi ardea să le călărească pe celelalte și îi întărîta mereu pe boulenii cei pașnici, băgîndu-le în cap tot felul de năzdrăvănii; ori de cîte ori avea prilejul, nu se sfia să-i mănînce lui Pelle merindele. Cealaltă era bătrînă și avea coarnele încîrligate spre frunte și un ochi cu albeață.

Acum, zănatica își făcea de cap. Pelle era mereu nevoit să-și părăsească culcușul și să strige la ea: „Nie, Blakka, boala dracului, mișcă-te de acolo!" Răgușise de atîta zbierat. În cele din urmă, pierzîndu-și răbdarea, puse mîna pe un țăruș și-i aținu calea. Cum văzu ce are de gînd, vaca o porni în galop spre conac. Pelle trebui să facă un ocol mare ca s-o gonească înapoi la cireadă. Și pe urmă, să te ții alergătură printre vite; ba intrau în cireadă, ba ieșeau din ea, încît vacile, zăpăcite de goana celor doi, o rupseră la fugă care încotro. Pelle trebui să renunțe la urmărire, ca să adune vitele la loc. Apoi, goana începu din nou.

Fierbînd de necaz sărea de colo-colo ca o minge, iar trupușorul lui despuiat juca pe pajiștea verde ca o pată de lumină. Nu-l despărțeau decît vreo cîțiva stînjeni de vacă, dar distanța nu voia de loc să se micșoreze ; azi nu era chip să pună mîna pe ea.

Sus, în dreptul lanului de secară, se opri locului ; se opri și vaca și smulse cîteva smocuri de fire, apoi întinse gîtul să vadă încotro s-o ia. Din două sărituri ca de pisică Pelle se apropie și o prinse de coadă. O pocni apoi o dată cu țărușul peste bot, silind-o să iasă din lan și o mînă în goană înapoi spre cireadă, sub o ploaie de lovituri. Ecoul îi răspundea dinspre dune, așa încît la fiecare lovitură ai fi zis că cineva izbește într-un trunchi de copac și asta făcea să-i sporească și mai mult curajul ; vaca se căzni să-l azvîrle din goană, dar băiatul se ținea vîrtos. In cele din urmă vita trecu gîrla încolo și înapoi în salturi mari. Pelle atîrna de coada ei de parcă zbura prin aer, pe cînd loviturile curgeau mai departe cu nemiluita. Istovită, vaca încetini în cele din urmă goana, se opri și începu să tușească, lăsîndu-se bătută.

Pelle se trînti pe burtă gîfîind. Ha, ha, în sfîrșit se încălzise. Vita dracului, las' c-o să-i arate el ! In aceeași clipă însă, strengarul se răsuci brusc pe o coastă — vechilul ! Un străin cu barbă stătea plecat asupra lui învăluindu-l într-o privire gravă. Străinul se uită la el, așa, multă vreme, fără să-i spună nimic ; lui Pelle îi venea să intre în pămînt sub căutătura lui ; de altfel, chiar să fi vrut, nu putea să-l privească din pricina soarelui care-i bătea drept în față. Vaca tot mai stătea lîngă el și tușea.

— Ei, ia spune-mi, ce-ar zice vechilul să te vadă ? îl întrebă omul în cele din urmă, foarte liniștit.

— N-are cum să mă vadă, murmură Pelle, privind sfios în jurul lui.

— Dar bunul Dumnezeu te-a văzut, pentru că el le vede pe toate și tot el mi-a îndreptat pașii încoace, ca să pun frîu diavolului din tine cît mai e vreme. Spune, nu ți-ar plăcea să fii copilul lui Dumnezeu ? Omul se așeză lîngă el și-i luă mîna.

Pelle smulgea fire de iarbă şi ar fi dat nu ştiu cît să fi avut hainele pe el ; încuviinţă din cap.

— Şi pe urmă, nu uita că Dumnezeu vede tot ce faci ; chiar şi în bezna nopţii. Tot timpul sîntem sub ochii lui. Dar acum, hai, îmbracă-te, nu se cade să umbli despuiat !

Străinul îl luă de mînă şi îl duse la locul unde se aflau hainele ; apoi, pe cînd Pelle se îmbrăca, se îndreptă spre partea de miazănoapte a păşunii şi începu să adune vitele ; stearpa o luase iar într-acolo, trăgînd şi pe altele după ea. Pelle privi mirat după străin ; acesta gonea foarte liniştit vitele înapoi, fără să dea cu pietre în ele şi fără să strige. Dar nici nu apucase bine să le mîne îndărăt că Blakka trecuse iar dincolo de hotar ; omul se întoarse şi o aluna înapoi cu aceeaşi blîndeţe ca şi mai înainte.

— Nu-i cuminte văcuţa asta, rosti el cu glas domol apropiindu-se de Pelle. Noroc că ai picioare sprintene. Ei, ce zici — urmă el, ridicînd reteveiul de jos — n-ar fi mai bine să-l punem pe foc şi să ne facem treaba cu mîinile goale ? Bunul Dumnezeu să-ţi vină într-ajutor la nevoie ! Dar dacă vrei să fii cu adevărat copilul Domnului, atunci trebuie neapărat să-i mărturiseşti deseară vechilului ce-ai făcut şi să-ţi iei pedeapsa.

Străinul puse mîna pe capul lui Pelle şi-şi aţinti din nou asupra lui privirile acelea care îl neliniştea. Apoi plecă luînd reteveiul cu el.

Pelle îl petrecu îndelung cu ochii. Va să zică aşa arăta trimisul Domnului, venit anume ca să-l povăţuiască ! Bine că ştia ! Las' că va trece multă vreme pînă să mai fugărească el vreo vită. Dar să se ducă la vechil şi să-i mărturisească isprava, ca pe urmă să simtă cum îl frige biciuşca peste picioarele goale — asta nici prin gînd nu-i trecea ! Mai degrabă las' să se mînie pe el Domnul atotputernic ; dar le vede oare el pe toate ? Oricum, mai rău decît supărarea vechilului tot nu putea fi.

Toată dimineaţa umblă obidit.

Orice-ar fi făcut, simţea ochii străinului aţintiţi asupra lui şi asta îl stingherea. Umbla tăcut şi vedea

totul într-o lumină nouă : firește, nu se cade să faci gălăgie cînd știi că ești neconțenit în ochii Domnului. Nu mai pocnea din bici și chiar se gîndea, în sinea lui, dacă n-ar fi fost mai bine să-l pună pe foc.

Spre amiazi însă veni Rud — și atunci uită de toate. Rud tăiase o bucată de trestie din șomoiogul cu care curăța maică-sa soba și fuma cu ea ; pentru o felie de pîine cu unt, îi dădu voie și lui Pelle să tragă cîteva fumuri. Mai întîi încălecară amîndoi pe boul Amor, care rumega liniștit și începură să-i dea pinteni. Vita rumega însă mai departe în tihnă cu ochii închiși, pînă cînd Rud îl atinse sub coadă cu capătul de trestie aprins ; atunci boul sări ca fript în picioare și băieții veniră de-a berbeleaca printre ccarnele lui. Se porniră amîndoi pe rîs lăudîndu-se care mai de care cu tumba lui și-o luară în sus spre marginea pășunii, să culeagă mure. După aceea își făcură de lucru cu niște cuiburi de păsări, dibuite printre brazii pitici, pentru ca în cele din urmă să treacă la cea mai plăcută îndeletnicire a lor — scormonitul prin găurile de șoareci. Pelle cunoștea fiecare gaură de șoarece de prin partea locului ; stăteau amîndoi întinși pe burtă cercetîndu-le cu băgare de seamă.

— Uite, aici trebuie să fie unul, spuse Rud. Se cunoaște după gunoi.

— Da, miroase a șoarece, întări Pelle, vîrîndu-și nasul în gaură.

— Și firele de iarbă sînt date în lături ; înseamnă că bătrînii nu-s acasă !

Tăiară iarba cu cuțitul lui Pelle și apoi începură să sape pămîntul cu două cioburi de oală. Trăncăneau veseli pe cînd țărîna le zbura pe lîngă urechi.

— Măi să fie al dracului, dar știi că merge repede ?

— Da, nici Ström nu ne-ar întrece.

Ström era un muncitor vestit pentru iuțeala cu care lucra : de aceea și primea douăzeci și cinci de öre mai mult decît alți cosași și-l foloseau ca să-i îndemne pe ceilalți la treabă.

— Să vezi că acu' ajungem de-a dreptul în măruntaiele pămîntului.

— A, păi acolo te topești de căldură.

— Vorbă să fie!

Pelle încetă să mai sape și rămase pe gînduri.

— Așa spune domnu' la școală.

Băieții șovăiră o clipă, apoi băgară cîte o mînă în gaură: da, înăuntru era cald. Atît de cald, încît Pelle socoti nimerit să-și tragă înapoi mîna, scoțînd un strigăt: „Au! Fir-ar să fie!" După un moment de chibzuială începură să scurme iarăși pămîntul, dar cu băgare de seamă, de parcă le-ar fi fost viața în joc. Deodată dădură peste niște paie, în galeria subterană și uitară pe loc de fierbințeala pămîntului. Dezveliră cuibul într-un minut și șoarecii noi-născuți cu pielea trandafirie, furăîntinși pe iarbă; semănau a puișori ieșiți din găoace înainte de vreme.

— Scîrboși mai sînt, exclamă Pelle, care nu prea se încumeta să pună mîna pe ei, dar îi era ru ine s-o mărturisească. Mai scîrboși chiar decît broasca .iioasă; bagă de seamă că trebuie să fie veninoși!

Rud îi strîngea încet între degete.

— Veninoși, fugi de-aci! Nu vezi că nici dinți n-au! Nici măcar oase! Ăștia or fi buni de mîncat.

— Ptiu, drăcia dracului! Și Pelle scuipă.

— Uite am să muște chiar acum dintr-unul. Tu ce zici, ai curaj?

Rud duse șoricelul la gură.

— Am, sigur că am, dar... șovăi Pelle.

— Las' că te știu eu: ți-e frică!

Pelle nu putea să îndure asemenea ocară; înșfăcă repede șoricelul și-l duse la gură întocmai ca Rud. Apoi spuse jignit:

— Uite, acu, vezi?

Rud însă trăncănea înainte, dînd din mîini:

— Ți-e frică pentru că ești suedez. Știi ce să faci dacă ți-e frică? Închide ochii — uite așa— și cască gura mare; după aia fă-te că-i dai drumul pe gît, pe urmă...

Rud căscă gura și ridică mîna deasupra ei; Pelle, făcu și el la fel, ca vrăjit. În aceeași clipă celălalt îi dădu peste mînă și șoricelul îi scăpă pe gît. Începu să verse și să scuipe; mîinile îi dibuiau prin iarbă

după o piatră ; dar cînd se ridică în picioare şi vru să-l chitească pe Rud, acesta era hăt departe, pe cîmp.

— Trebuie să mă duc acasă ! îi strigă el, cu cel mai nevinovat aer din lume. Să-i ajut mamei.

La gîndul că rămîne singur, lui Pelle care nu se împăca de loc cu singurătatea, îi trecu imediat supărarea. Lepădă piatra din mînă, ca să-i arate că dorea cu tot dinadinsul să facă pace, dar abia după ce se jură pe ce avea mai scump pe lume că nu-i mai poartă pică, Rud se întcarse chicotind pe înfundate.

— Am vrut să-ţi arăt o şmecherie cu şoarecele, îi spuse el căutînd s-o întoarcă. Dar îl ţineai ca un prost. Totuşi nu îndrăznea să se apropie de Pelle şi se opri ceva mai încolo, urmărindu-i mişcările din ochi.

Pelle cunoştea minciunile mărunte pe care le torni la nevoie, cînd te paşte vreo trînteală, dar habar n-avea că minciuna poate folosi şi ca armă de atac. Dacă Rud îi spunea acum, după ce-i trecuse supărarea, că voia să-i arate nu ştiu ce şmecherie, probabil că aşa era. Atunci de ce părea atît de neîncrezător ? Ca în atîtea alte rînduri, Pelle îşi frămîntă zadarnic creieraşul să afle ce gînduri nebănuite îi umblau prietenului lui prin cap de-l făceau să fie bănuitor.

— Hai, vino-ncoace, îl îmbie el, ca omul care ştie ce poate. Dacă aş vrea, n-ai grijă, că aş pune, uite, acuşica, mîna pe tine.

Rud se apropie.

— Acu' hai să prindem şoareci mari ! hotărî el. Are mai mult haz.

Deşertară sticla lui Pelle de lapte şi îşi aleseră o vizuină care părea să aibă numai două ieşiri — una sus, pe pajişte, cealaltă jos, pe la mijlocul malului rîpos al pîrăului. Aici, în gaura de jos, vîrîră gîtul sticlei, iar pe cea de sus, de pe pajişte, o lărgiră în chip de pîlnie şi, cu ochii la sticlă, începură să toarne apa pe care o aduceau cu schimbul în şepci de la pîrău. Nu trecu mult şi un şoarece intră în sticlă ; băieţii o înfundară repede cu dopul.

Dar ce să facă cu şoarecele ? Pelle se gîndi să-l domesticească şi să-l dreseze să tragă unelte micuţe meş-

terite de el; dar, ca de obicei, părerea lui Rud birui: să-i dea drumul să plutească pe apă!

Gîrla făcea la un moment dat un cot și în dreptul lui albia luase forma unui ceaun; acolo, băieții scobiră în mal un fel de pîrtie înclinată pe care lăsară să alunece sticla cu gîtul înainte, ca și cum ar fi lansat un vapor. O văzură cufundîndu-se în apă după care se ridică oblic la suprafață țîșnind afară și legănîndu-se ca o geamandură, cu gîtul în sus. Șoarecele sărea ca un apucat, căznindu-se să atingă dopul și să iasă, pe cînd băieții țopăiau pe iarbă de bucurie.

— Ia uite-l că știe pe unde a intrat — știe!

Îi maimuțăreau zbuciumul zadarnic, se trînteau pe burtă și se tăvăleau, ca apucați, prin iarbă. Curînd însă, li se urî și cu joaca asta.

— Scoatem dopul, ce zici? spuse Rud.

— Da, da, să-l scoatem! și Pelle se și repezi în apă după sticlă să dea drumul șoarecelui.

— Stai puțin, prostule!

Rud îi smulse sticla din mînă, acoperi deschizătura cu palma și o potrivi în mijlocul apei așa ca să stea în sus. Acu' să vezi, strigă el și se întoarse repede pe mal.

Trecu un timp pînă ce-și dădu șoarecele seama că e slobod și atunci prinse din nou să sară. Prima încercare dădu greș, făcînd să se clatine sticla, așa că la a doua șoarecele sări pieziș și se izbi de perete; după aceea însă nu se mai opri; săriturile se succedau fulgerător, ca o răpăială de mitralieră; pînă ce, deodată, șoarecele o zbughi afară pe gîtul sticlei și căzu cu capul în apă.

— Ai văzut cum a sărit? strigă Pelle, țîșnind drept ca o lumînare din iarbă, cu mîinile lipite de coapse. Abia a apucat să se strecoare afară, ai văzut, abia a apucat! Și zvîcni iar în sus, cît era de lung.

Șoarecele începu să înoate spre țărm, dar acolo îl aștepta Rud care-i făcu din nou vînt cu piciorul, în apă.

— Strașnic înoată, se minună el, rînjind. Șoarecele se îndreptă atunci spre celălalt mal.

— Ațin-te mă, unde dracu' ți-s ochii ! se răsti Rud. Pelle sări dincolo și-l împinse înapoi, izbindu-l cu piciorul. Șoarecele șovăia în mijlocul apei, înotînd cînd într-o parte, cînd într-alta ; cum se apropia de mal și zărea cele două matahale foindu-se, făcea cale întoarsă. Și tot așa mereu, la nesfîrșit. Blana i se udase și-l trăgea în jos, făcîndu-l să se cufunde tot mai mult în apă, pînă ce, în sfîrșit, începu să înoate pe sub apă. Într-un tîrziu își întinse trupul cu o zvîcnitură ușoară și se lăsă la fund cu piciorușele desfăcute, ca niște brațe larg deschise.

În clipa aceea, Pelle simți — sau poate recunoscu ce înseamnă nehotărîrea, neputința. Văzînd cum se zvîrcolește biata vietate, scoase un țipăt scurt și, podidit de lacrimi, o luă la fugă răcnind, pe pajiște în sus, spre umbrarul molifților. După un timp, se întoarse.

— Fir-ar al dracului, mi s-a părut c-a fugit Amor, spuse el ferindu-se să se uite în ochii lui Rud. Apoi, fără un cuvînt, intră în apă și scoase șoarecele mort împingîndu-l cu piciorul.

Îl așezară pe o piatră, la soare, ca să-l învie, dar fără nici un folos. Pelle își aminti atunci de pățania unor oameni de la ei din sat, care se înecaseră într-un lac ; își veniseră în simțiri, după cîte povestea lumea, după ce au tras cu tunul lîngă ei. Băieții se apucară deci să pocnească din palmele făcute căuș, deasupra șoarecelui ; văzînd însă că nici așa nu izbutesc, se gîndiră să-l îngroape.

Rud își aminti că zilele trecute fusese înmormîntată în Suedia bunică-sa și asta îi îndemnă să împlinească totul cu oarecare pompă. Făcură un sicriu dintr-o cutie de chibrituri și o împodobiră cu mușchi, apoi întinși pe burtă, coborîră sicriul în groapă cu niște sfori, binișor, binișor, ca nu cumva să se răstoarne. Se putea rupe de pildă vreuna din funii — se mai văzuseră de astea — și, pentru ca iluzia să nu se spulbere, nu puteau, firește, să îndrepte sicriul cu mîna. Apoi Pelle lăsă ochii în pămînt, iar Rud rosti o rugăciune pentru sufletul răposatului și aruncă țărînă peste raclă. În sfîrșit, astupară groapa.

— Dar dacă n-o fi mort pe-adevăratelea şi s-o trezi în groapă ! exclamă deodată Pelle. Auziseră amîndoi o seamă de poveşti înspăimîntătoare cu oameni îngropaţi de vii şi începură să discute în amănunţime despre asemenea cazuri : cum te trezeşti din leşin şi simţi că te înăbuşi, cum ciocăneşti în capac şi cum, apoi, de foame, ajungi să-ţi rozi mîinile — şi tocmai atunci Pelle auzi desluşit zgomotul unei bătăi în capacul sicriului de sub pămînt. Într-o clipă, dezgropară coşciugul şi se uitară să vadă ce face şoarecele ; e drept că nu apucase încă să-şi roadă lăbuţele de dinainte, dar era vădit lucru că se întorsese pe partea cealaltă. Îl înhumară din nou ; pentru orice eventualitate, îi puseră un cărăbuş mort în sicriu şi mai băgară şi un pai în groapă, ca să-i vină aer. Pe urmă se apucară să dichisească mormîntul, punîndu-i o piatră funerară.

— Acu' chiar că-i mort, declară Pelle sentenţios.

— Da, este, Dumnezeu să-l ierte... mort ca un peşte. Rud îşi apropiase urechea de capătul paiului şi asculta.

— Cine ştie, poate c-o fi sus, la Dumnezeu, în slavă, sus, sus în cer.

Rud fluieră cu dispreţ :

— Mă oaie, tare mai eşti prost ! Cum crezi tu c-o să se poată căţăra el pînă acolo ?

— Da' ce n-ai mai văzut şoareci căţărîndu-se ? se necăji Pelle.

— Da, da' nu prin aer, că doar nu-i pasăre să zboare.

Cu asta îi închise gura lui Pelle care ardea acum de nerăbdare să i-o întoarcă.

— Atunci nici bunică-ta n-a ajuns în cer ! declară el ritos. Tot îi mai purta pică pentru istoria cu şoricelul.

Asta însă întrecea orice măsură şi Rud, rănit în sentimentele lui familiare, îi trase lui Pelle un ghiont ; cît ai clipi strengarii se încăierară şi, prăvălindu-se în iarbă, încercau zadarnic să se pocnească cu pumnul în nas. Se rostogoleau încleştaţi ca un singur trup : cînd

unul, cînd celălalt era deasupra. Gîfîiau răguşit, icneau şi se zvîrcoleau ca nişte apucaţi.

— Stai tu că-ţi scot acum borşul pe nas, se burzului Pelle, ridicîndu-se peste potrivnicul lui. În clipa următoare, însă, se afla din nou sub Rud care-l împroşca de zor cu cele mai fioroase ameninţări, pomenindu-i de vînătăi la ochi şi de stele verzi. Glasurile lor erau înăsprite de îndîrjire.

Şi deodată se treziră unul în faţa celuilalt în iarbă, chibzuind dacă să urle sau nu. Rud îi scoase limba, iar Pelle merse şi mai departe pe calea împăcării, pornindu-se pe rîs ; şi aşa, iată-i din nou cei mai buni prieteni din lume. Puseră la loc piatra funerară care se răsturnase în toiul luptei, apoi, fiindcă furtuna se liniştise, se aşezară mînă în mînă se se odihnească, mai cuminţi ca niciodată.

Acum Pelle nu-i mai purta pică lui Rud ; problema, însă, căpătase pentru el o importanţă deosebită ; nu se putea ca lucrul acesta să nu aibă şi el o noimă. Şi cum stătea aşa, privind îngîndurat, îi fulgeră deodată o idee prin cap :

— Bine, dar nu mi-ai spus chiar tu că era beteagă de picioare ?

— Ei şi ?

— Păi, atunci cum a putut să se caţere pînă la cer ?

— Mă, dar prost mai eşti... Nu ea, sufletul ei s-a urcat !

— Atunci înseamnă că şi sufletul şoricelului poate să se fi urcat acolo !

— Ei, na-ţi-o ! Doar şoarecele n-are suflet !

— Aşa ? Atunci cum răsuflă ?

De astă dată îl încurcase el pe Rud. Faptul era cu atît mai grav, cu cît acesta urma şcoala de duminică. Poate că ar fi fost cazul să pună iarăşi pumnii în mişcare, dar se feri s-o facă, din instinct, simţind că mai devreme sau mai tîrziu, tot avea să mănînce el trînteală de la Pelle. Şi-apoi bunică-sa era oricum salvată.

— Da, spuse el lăsînd-o mai moale. De răsuflat, e drept că răsuflă. Şi tocmai de aceea înseamnă că su-

fletul lui a zburat şi a răsturnat şi piatra. Da, să ştii că aşa a fost!

De departe îi ajunse o chemare la urechi; hăt încolo, în uşa colibei, se zărea o huidumă de femeie care-i făcea semne ameninţătoare cu mîna.

— Te cheamă scroafa! făcu Pelle. Băieţii nu-i spuneau niciodată altfel.

Rud fu nevoit să plece. Pelle îi dădu voie să ia o bună parte din merindele din coş, pe care le înfulecă pe drum, în goană. Cu atîta treabă uitaseră şi de mîncare.

Pelle intră în pădurica de molifţi şi se aşeză să mănînce. Vremea trecuse pe nesimţite, ca întotdeauna cînd venea Rud pe la el. Păsărelele amuţiseră, iar vacile se sculaseră în picioare, una cîte una; trebuia să fie cel puţin cinci.

Sus, la curte, oamenii cărau grînele de la cîmp. O forfotă necurmată domnea între conac şi ogoare. Proţăpiţi în căruţe, argaţii mînau caii, lovindu-i cu capetele hăţurilor. Iar harabalele încărcate vîrf se înşirau de-a lungul drumurilor de ţară, ca nişte dihănii mici şi crăcănate, care fugeau speriate spre bîrlog.

O trăsură cu un cal coborî de sus, de la conac, zburînd în trap pe şosea, devale spre oraş. Era stăpînul moşiei Steinhof; după cum mîna calul se vedea că se ducea la oraş să-şi facă de cap! Asta însemna că se întîmplase iarăşi ceva acasă şi că la noapte avea să răsune din nou curtea de plîns.

Iată-l acum şi pe tata Lasse ieşind cu sacaua; era deci cinci şi jumătate. Asta se cunoştea şi după cîntecul duios al păsărelelor care se înălţa ca-n fiecare seară, profund şi sclipitor ca razele soarelui.

La cariera de piatră, unde se vedeau macaralele conturîndu-se pe cer, se înălţa în răstimpuri cîte o trîmbă de fum din care ţîşnea un şuvoi de stînci sfărîmate. Într-un tîrziu se rostogolea şi detunătura într-o cascadă de pietre şi ţăndări; era ca şi cum cineva s-ar fi plesnit de cîteva ori la rînd, din fugă, cu mănuşa peste coapsă.

Ultimele ceasuri păreau întotdeauna fără sfîrşit şi soarele îşi încetinea mersul. Timpul nu mai avea nici

un conținut ; Pelle însuși se simțea cuprins de oboseală, iar liniștea serii se lăsa ca un abur, înăbușind orice izbucniri zgomotoase. Colo sus începea mulsul și vitele se urcau încet, păscînd, spre marginea pajiștei dinspre curte ; era deci vremea de plecare.

În sfîrșit, ciobănașii de pe moșiile vecine începeau să hăulească ; întîi unul și după el ceilalți :

Hai, hai acasă, iu-hu, iu-hu, iu-hu !
Iu-hu, iu-hu !
Iu-hu, iu-hu !
Hai, hai acasă, iu-hu, iu-hu !
Iu-hu !

Cîntecul îmbietor tremura de pretutindeni peste povîrnișuri ; se revărsa ca un plîns de fericire, în scînteierea nijindă a aerului, iar vitele lui Pelle începeau să se împrăștie cu mișcări din ce în ce mai leneșe. Băiatul nu îndrăznea încă să le mîne spre casă ; se temea să nu-l pocnească vechilul sau studentul, dacă s-ar întoarce prea devreme.

Stătea sus, la marginea pășunii, în fața cirezii care dădea semne de nerăbdare și cînd se stinseră și ultimele sunete ale cîntecului de drum începu să hăulească și el și se dădu la o parte. Vacile prinseră să alerge cu gîtul întins, cu pași mărunți și repezi ; umbra firelor de iarbă se lungea pe pămînt, brăzdîndu-l cu dungi subțiri ; umbrele vitelor păreau nesfîrșite. Cînd și cînd, viteii mugeau prelung și o porneau în galop. Le era dor, pesemne, așa cum îi era și lui Pelle dor.

De după un nor, soarele răspîndea în aer snopi lungi de raze, ca și cum și-ar fi adunat toată destoinicia acum, la căderea nopții, pentru a o risipi apoi într-o învăluire atotcuprinzătoare, de la apus la răsărit. Totul părea desfăcut în fîșii prelungi și subțiri ; dorurile făpturilor se oglindeau lămurit în văzduh.

În sufletul copilului, priveliștea înconjurătoare nu mai găsea nici un ecou ; toate celelalte simțăminte i se stinseseră iarăși în inimă, căci era mînat de un singur dor, aproape bolnăvicios : de dorul după taică-său.

Cînd, în sfîrşit, dădu colţul o dată cu cireada şi-l zări pe moş Lasse care-i zîmbea fericit cu ochii lui bolnavi, deschizînd pîrleazul ţarcului, băiatul nu se mai putu stăpîni şi i se aruncă de gît plîngînd.

— Ce-i, măi, băiete, ce-i cu tine? întrebă atunci îngrijorat bătrînul, mîngîind cu mîna-i tremurătoare obrazul copilului. Ţi-a făcut careva vreun rău? Nu? Ei, atunci e bine! Nu cumva să se atingă vreunul de tine, căci copiii cuminţi sînt în paza Domnului! Şi nici cu Lasse nu le-o fi moale să aibă de-a face. Va să zică, ţi-a fost dor? Da, da, bine de cine îşi găseşte loc în inimioara ta; tata Lasse nu poate fi decît bucuros. Şi acum, intră de mănîncă şi nu mai plînge, auzi tu, Pelle?

Şterse nasul băiatului cu degetele-i aspre şi strîmbe, şi-l împinse binişor de lîngă el.

5

Pelle se lămuri curînd cine era trimisul acela al lui Dumnezeu cu ochi adînci şi dojenitori; nu era altul decît un meşteşugar, de jos, din sat, care vorbea duminica la casa de adunări; ba se mai spunea că nevesti-si îi cam plăcea să tragă la măsea. Rud mergea la cursurile lui de duminică; era sărac şi de altfel era un om ca toţi oamenii.

Afară de asta, Gustav primise o şapcă cu trei funduri pe care le puteai întoarce cum voiai: unul din stofă de lînă albastră, altul din muşama impermeabilă şi al treilea din pînză albă, pentru soare. Era un eveniment de cea mai mare importanţă, care le lăsa în umbră pe toate celelalte, stăruind zile de-a rîndul în cugetul lui Pelle; se slujea de şapca fermecată ca de o unitate de măsură pentru toate minunăţiile pe care şi le putea dori cineva. Pînă cînd într-o bună zi, în schimbul unui toiag cioplit iscusit cu briceagul, i se dădu voie să încerce singur scamatoria cu şapca în-

toarsă pe dos. Abia atunci izbuti în sfîrşit să se liniştească, iar şapca deveni un lucru obişnuit.

Dar cum or fi arătînd oare pe dinăuntru încăperile mari în care şedea moşierul Kongstrup? De bună seamă că banii zăceau pe podelele goale, aurul de o parte şi argintul de alta; iar în vîrful fiecărei grămezi se afla cîte o baniţă de măsurat! Ce o fi însemnînd oare cuvîntul „rentabil", pe care-l folosea vechilul cînd stătea de vorbă cu stăpînul? Şi de ce argaţii îşi spuneau la supărare unul altuia „suedez" ca pe o vorbă de ocară, cînd doară toţi pînă la unul erau suedezi? Dar dincolo de şirul acela de stînci, unde se afla cariera de piatră, ce-o mai fi oare? Da, în partea aceea era unul din hotarele moşiei! Nu fusese încă niciodată pe acolo, dar se va duce cu taică-său, îndată ce se va ivi un prilej; aflaseră printr-o întîmplare că un frate de-al lui Lasse avea o casă prin locurile acelea. Cum s-ar zice, nu erau chiar străini de loc.

Colo jos se întindea marea, dar pe ea călătorise şi el!

In largul ei pluteau vapoare, unele din fier, altele de lemn; dar cum putea oare sta fierul pe apă, fierul care e aşa de greu? Se vede treaba că apa mării e mai tare, pentru că în iaz fierul se ducea îndată la fund. La mijloc iazul n-avea fund, şi acolo te tot puteai duce în jos pînă în vecii vecilor! In tinereţea lui, tinichigiul cel bătrîn cufundase în iaz o funie lungă de peste o sută de stînjeni, cu o ancoră la capăt, ca să scoată de acolo o găleată; dar de fund tot n-a dat. Cînd a vrut să tragă sfoara iar afară, a simţit că cineva apucase ancora şi cerca să-l tragă la fund; pînă la urmă s-a lipsit şi de frînghie şi de tot.

Cît despre Dumnezeu, ăsta avea o barbă mare, mare, albă, ca stăpînul din Neuendorf. Dar cine i-o fi purtînd oare de grijă gospodăriei acum la bătrîneţe? Cine altul decît sfîntul Petru — el era, de bună seamă, vechilul! Dar cum se face oare că vacile cele bătrîne şi ciolănoase fac viţeluşi tineri, întocmai ca şi juncanele?

Dar mai era şi un lucru de la sine înţeles, care nu-i stîrnea nici o întrebare, care nu-i dădea cîtuşi de pu-

ţin de gîndit, căci era însăşi temelia întregii existenţe: şi acest lucru era tata Lasse. Taică-său se afla pur şi simplu aici, ocrotindu-l ca un zid puternic, în orice împrejurare. Era providenţa însăşi, ultimul refugiu şi la bine şi la rău ; putea face orice i-ar fi trecut prin cap — tata Lasse era atotputernic.

Şi apoi aici se mai afla şi buricul pămîntului : Pelle însuşi. În jurul lui se învîrteau toate, căci toate fuseseră făcute anume pentru el—ca să se poată juca sau ca să se teamă de ele, ori ca să le păstreze pentru un viitor măreţ. Pînă şi pomii, şi casele, şi pietrele mai depărtate, din împrejurimile pînă la care nu ajunsese niciodată, aveau o anumită atitudine faţă de el, prietenoasă sau duşmănoasă. Şi relaţiile trebuiau bine cumpănite pentru fiecare lucru în parte care intra în sfera lui de acţiune.

Lumea lui era încă mică ; abia începea să se înfiripe. Pămînt pe care să poată păşi cu nădejde nu se afla în jurul lui decît doar atît cît întindea braţul ; încolo era numai haos, o materie ce nu căpătase încă formă. Dar şi aşa lumea era uriaşă pentru Pelle şi el vădea cea mai mare bunăvoinţă s-o modeleze la nesfîrşit. Sorbea totul cu nesaţ ; simţurile lui flămînde înghiţeau tot ce ajungea la îndemîna lor, ca gura unui cuptor în care materia primă curge necontenit într-o vîltoare de fărîme ; şi vîltoarea cuprindea mereu altele şi altele — întregul univers o pornise spre el.

Pelle plăsmuia cîte douăzeci de închipuiri noi deodată, şi în clipa următoare le părăsea. Pămîntul se prefăcea, sub ochii lui, într-o lume în care fremătau tot felul de forme ciudate, o lume cu întîmplări înfricoşătoare sau foarte obişnuite. În lumea aceasta băiatul înainta şovăind, pentru că la tot pasul se ivea cîte ceva care trebuia cîntărit şi plăsmuit din nou ; lucrurile cele mai fireşti se schimbau dintr-o dată, luînd înfăţişări care-i ridicau părul măciucă, sau altele care-l speriau, luau dintr-o dată înfăţişările cele mai fireşti. Era veşnic uluit şi aştepta ceva de la lucrurile cele mai cunoscute. Căci cine ştie ce surprize mai pregăteau ele.

Aşa, de pildă, de cînd se ştia el pe lume, nasturii de la pantaloni erau strunjiţi din os şi aveau cîte cinci găuri, una mai mare la mijloc şi patru mai mici pe de lături! Dar iată că într-o bună zi unul dintre argaţi veni acasă de la oraş cu o pereche de pantaloni noi, cu nasturi strălucitori de metal, mari cît o monedă de doăzeci şi cinci de öre. Nasturii aceştia aveau numai patru găuri, iar aţa nu pornea din mijloc, ca la ceilalţi, ci era prinsă cruciş.

Sau eclipsa totală de soare pe care o aşteptase cu nerăbdare vara întreagă şi care, după cum spuneau bătrînii, avea să aducă sfîrşitul lumii. Ce se mai bucură el, mai ales cînd auzi despre sfîrşitul lumii: asta ar fi fost într-adevăr ceva deosebit. Şi în adîncul lui licărea nădejdea, ba chiar era sigur, că lui nu i se va întîmpla nimic.

Şi eclipsa de soare avu loc cu adevărat, aşa cum fusese prevestită; cerul se întunecă şi totul fu învăluit în noapte ca în ziua de apoi; păsările amuţiră, iar vitele începură să mugească, dînd să fugă spre casă. Pe urmă, însă, se făcu iar lumină, fără să se fi întîmplat ceva.

Mai erau apoi atîtea lucruri cumplite, care — slavă Domnului — se dovedeau deodată a fi nişte fleacuri fără însemnătate, după cum erau şi bucurii care făceau să-ţi bată inima cu putere, dar cînd te apropiai, se arătau tare plicticoase.

Colo departe, în pîclă, mişunau lumi nevăzute, care n-aveau nimic de-a face cu lumea lui; un sunet iscat din necunoscut le făcea să se nască din senin, aşa cum luase fiinţă şi ţărmul în dimineaţa aceea cînd stătea în pîclă pe puntea vaporului, ascultînd zgomotele şi larma de glasuri înmănuncheate, de parcă ar fi fost nişte mănuşi uriaşe.

Înăuntrul omului erau sîngele, inima şi sufletul. Cît despre inimă, Pelle descoperise singur că era o pasăre mică, ferecată în piept; sufletul însă sta ascuns ca un vierme în trup, acolo unde sălăşluia şi dorinţa. Tinichigiul cel bătrîn, Holm, scosese o dată din degetul mare, ca pe un fir de aţă, sufletul unui om care avea meteahna furatului. Sufletul lui Pelle însă

era blînd şi-şi aflase lăcaş în ochi, oglindind chipul lui tata Lasse ori de cîte ori acesta privea în ei.

Cel mai păcătos dintre toate era sîngele, de aceea şi tata Lasse îşi lua sînge cînd nu se simţea în apele lui. Zeama cea rea trebuia dată afară. Lui Gustav sîngele îi dădea mult de gîndit şi era în stare să povestească fel de fel de minunăţii despre el; uneori îşi cresta anume degetele ca să vadă dacă sîngele e destul de copt. Într-o seară veni în staul să-şi arate un deget însîngerat; sîngele era negru de tot.

— Acuma sînt şi eu bărbat! spuse el trîntind o înjurătură cumplită. Slujnicele însă începură să-l ia la vale, zicînd că era un mucos căruia nici nu-i căzuse încă bine caşul de la gură.

Mai erau apoi iadul, şi cerul, şi cariera de piatră, unde oamenii cînd se îmbătau îşi dădeau în cap cu ciocanele cele grele. Cei de acolo, de la carieră, erau nişte uriaşi cum nu se pomeneau alţii pe faţa pămîntului; unul dintre ei mîncase zece ouă prăjite dintr-o dată, fără să păţească nimic. Ori, ştiut este că ouăle sînt însăşi puterea.

În toiul nopţilor de vară, jos, pe pajişte, jucau lumini rătăcitoare care căutau parcă ceva; una din ele stăruia mereu la marginea gîrlei licărind în vîrful unei grămăjoare de pietre ce se ridica din iarba deasă. Cu cîţiva ani în urmă o fată născuse într-o noapte, acolo, în mijlocul dunelor şi, neştiind ce să facă, îşi înecase pruncul într-o bulboană, la cotul gîrlei. Nişte oameni de treabă adunaseră grămăjoara aceea de pietre, ca să-l pomenească; şi acum, în toiul nopţii, la vremea cînd născuse fata, sufletul pruncului ardea în vîrful moviliţei. Crezînd că-i îngropat chiar acolo, sub pietre, Pelle împodobea din cînd în cînd gorganul cu cîte o ramură de molift; dar în locul acela de la marginea gîrlei nu se juca niciodată. Fata fusese dusă dincolo, peste apă, şi băgată în temniţă pentru multă vreme; oamenii se minunau de purtarea tatălui. Ea nu-i dăduse numele în vileag, însă Dumnezeu şi sătenii de prin partea locului îl ştiau foarte bine. Era un pescar tînăr şi avut, de jos din sat; fata era însă dintr-un neam de oameni săraci lipiţi, aşa încît nu putuse

fi vorba vreodată s-o ia de nevastă. Fata alesese mai bine calea aceasta, decît să dea buzna în casă să-i ceară milostenie pentru prunc şi să rămînă astfel în sat de rîsul şi batjocura lumii, ea fată de ţesător cu un copil din flori în braţe. Trebuie să adăugăm că pescarul se făcea că nu ştie nimic, deşi altul în locul lui ar fi apucat calea mării de ruşine.

Dar vara asta, doi ani după ce fata fusese băgată în temniţă, pescarul o pornise într-o noapte pe malul gîrlei, spre sat, cu voloacele la spinare. Era un om aspru şi nu stătu nici o clipă la gînduri s-o taie mai de-a dreptul peste pajişte; dar după ce merse o bucată bună printre dune, o lumină rătăcitoare începu de la o vreme să se ţină după el şi atunci, înfricoşat, o luă la sănătoasa. Dar lumina aceea se apropia tot mai mult, şi cînd pescarul ajunse la gîrlă şi sări peste apă, ca să pună stavilă între el şi necuratul care-l urmărea, acesta se agăţă de voloacele din spinarea lui. Omul lăsă toate baltă şi-o rupse la fugă ca un smintit, strigîndu-l pe Dumnezeu în ajutor. A doua zi, dimineaţa, în zori, se întoarse cu taică-său să ia voloacele care se acăţaseră de un bolovan şi zăceau peste apă.

De atunci tînărul pescar se alătură „pocăiţilor" şi taică-său, care se lăsă de băutură, îi urmă pilda. Pe vreme bună şi pe vreme rea, flăcăul nu lipsea niciodată de la adunare; umbla tot timpul cu capul în pămînt ca un răufăcător şi abia aştepta să iasă fata din închisoare, ca s-o ia de nevastă.

Pelle cunoştea pe de rost toată povestea. In serile lungi de vară, cînd şedeau în braţele argaţilor, slujnicele îşi aminteau de ea, cutremurîndu-se, iar un flăcău de pe insulă, tînjind de dragoste, făcuse un cîntec pe care Gustav îl cînta din armonică. Toate slujnicele de la fermă începeau să lăcrimeze; pînă şi ochii aprigei Sara se umezeau şi fata începea să vorbească cu Mons despre inelele de logodnă.

Intr-o zi, cum stătea aşa, întins pe burtă, în iarbă, îngînînd un cîntec şi mişcîndu-şi picioarele goale în aerul limpede, Pelle zări un tînăr care se apropia de gorgan. Omul scoase din buzunare nişte pietre, pe care

le așează în vîrful grămezii, după care îngenunche. Pelle se duse spre el.

— Ce faci aici ? îl întrebă el îndrăzneț, ca unul ce se simte pe moșia lui. Îți faci rugăciunea de seară ?

Străinul însă nu-i răspunse, ci rămase mai departe cu capul plecat. În cele din urmă, se ridică de jos și scuipă un boț de tutun.

— Mă rog celui care ne-o judeca pe toți, spuse, uitîndu-se țintă în ochii lui Pelle.

Pelle recunoscu privirea ; era ca aceea a omului pe care-l trimisese Dumnezeu de curînd. Atît numai că nu se citea în ea nici un fel de mustrare.

— Poate că n-ai pat unde să te culci ? întrebă Pelle. Eu îmi fac totdeauna rugăciunea în pat, sub plapumă. O aude el și așa ! Dumnezeu le știe pe toate !

Omul încuviință din cap și-și făcu iar de lucru cu pietrele.

— Nu pune mîna ! îl opri Pelle hotărît. Aici e îngropat un prunc.

Străinul îl privi mirat.

— Nu-i adevărat ! rosti el cu glas înăbușit. Copilul e îngropat sus, în cimitir, în pămînt sfințit.

— Da-a ? spuse Pelle, tărăgănat ca taică-său. Păi eu așa știu, că mamă-sa și taică-său l-au înecat și pe urmă l-au îngropat aici.

Prea era mîndru de cele ce știa ca să se dea bătut așa, cu una, cu două.

Omul făcu o mutră de parc-ar fi vrut să-l ia la bătaie și Pelle se trase puțin îndărăt. De-acolo începu să rîdă, ca și cum nici nu s-ar fi sinchisit, căci se știa iute de picior. Celălalt, însă, uitase de el și stătea încremenit locului, ca năuc, căutînd în gol. Atunci, Pelle se apropie din nou.

Văzîndu-i umbra, omul tresări și oftă din rărunchi.

— Tot aici ești ? întrebă el cu glasul stins, fără să privească spre Pelle. De ce nu-mi dai pace ?

— Asta-i imașul meu — i-o întoarse Pelle — că doar pasc vitele aici. Dar dacă vrei, poți să stai aici, numai să nu mă bați. Și nu mai pune mîna pe pietrele astea, fiindcă dedesubt e îngropat un copil mic.

Tînărul îl privi lung.

— Nu-i adevărat ! Cum poţi să minţi aşa ? Ştii doară că lui Dumnezeu nu-i plac mincinoşii. Dar ce eşti tu de vină, nu eşti decît un plod. Stai să-ţi povestesc eu cum a fost. N-am să-ţi ascund nimic, căci singura mea dorinţă este să mă înfăţişez Domnului fără prihană.

Pelle îl privi fără să priceapă :

— Cum a fost ştiu eu, că doar cunosc tot cîntecul pe dinafară. Uite, dacă vrei, pot să ţi-l şi cînt. Aşa merge...

Şi Pelle începu să cînte, cu un glas ce tremura puţin din pricina sfielii :

Copilăria noastră e-atît de fericită,
Necaz noi nu cunoaştem şi nu ştim de păcate ;
Zburdînd, nu bănuim că drumul vieţii noastre
Ne duce spre-nchisoare, ne duce către moarte.

Adesea cîte unul, cu glasul plin de jale
Îşi cîntă fericirea de soartă-ntunecată,
Eu zac de mult închisă în mucedele ziduri,
Dar azi îmi cînt durerea, vă spun ce-a fost odată.

Cu tata mă jucam — şi mă jucam cu mama,
Copilăria astfel trecu — crescusem mare.
Mă săruta iubitul, mă ridica pe braţe,
Îi scînteiau, vrăjite, privirile în soare.

A lui era şi ziua, şi noaptea totdeauna,
Trădarea şi căinţa nu mi-ar fi dat în minte ;
Dar cînd i-am spus păcatul, ce se-ntrupa în mine,
Uitate fost-au toate — şi dragostea fierbinte.

„Nicicînd nu mi-ai fost dragă", mi-a spus cu răutate,
Nu pot uita vreodată mînia lui trufaşă.
Lăsîndu-mă năucă s-a dus apoi departe
Iar eu ajuns-am astăzi o mamă ucigaşă.

Pelle se opri mirat ; străinul se năruise în faţa lui, plîngînd cu hohote.

— Păi da, a făcut o faptă rea — spuse băiatul — pentru că fata şi-a omorît copilul şi a intrat în puş-

cărie. În glasul lui se simţea o urmă de dispreţ, căci nu suferea să vadă bărbaţi plîngînd. Dar nu trebuie să plîngi pentru asta, mai spuse el după un timp.

— Ba da, fiindcă ea, săraca, nu e vinovată ; tatăl copilului l-a omorît. *Eu* am săvîrşit grozăvia asta ; da, mărturisesc că eu sînt ucigaşul ! Oare nu iau toată vina asupra mea ? Ridicase faţa spre cer, ca şi cum ar fi vorbit cu Dumnezeu.

— Va să zică dumneata eşti acela ? spuse Pelle, dîndu-se îndărăt cu cîţiva paşi. Ţi-ai omorît singur copilul ? Tăticu' Lasse nu s-ar fi îndurat să facă aşa ceva. Şi atunci, cum de nu eşti în puşcărie ? Ori, poate, ai minţit : poate că ai pîrît-o pe ea ?

Cuvintele lui căzură ca o lovitură de măciucă asupra pescarului.

Pelle stătu un timp şi se uită la el, apoi ro ti mirat :

— Ciudat mai vorbeşti dumneata: trop, — trop, — trop, — de parcă n-ai fi de pe-aici! Şi de ce tot scurmi aşa cu mîinile prin văzduh şi plîngi ? Ce, te bate acasă ?

Auzind cuvîntul „plîns", omul începu să hohotească şi mai amarnic ; Pelle nu văzuse în viaţa lui pe cineva plîngînd atît de sfîşietor : avea obrazul umflat de lacrimi.

— Nu vrei o bucată de pîine cu unt ? îl întrebă el ca să-l mîngîie. Mai am una, cu cîrnat pe ea.

Pescarul clătină din cap.

Pelle privi spre grămada de pietre ; era încăpăţînat şi nu voia să se lase.

— Dar să ştii că tot aici e îngropat, spuse el. Am văzut cu ochii mei, noaptea, cum arde sufletul sus pe pietre. Face asta pentru că nu poate să ajungă la cer.

Din gura larg deschisă a pescarului ieşi un sunet înfricoşător, un răget înăbuşit, care făcu să tresalte inimioara lui Pelle. De frică sări în lături, gata să fugă ; cînd îşi luă seama şi se opri, îl văzu pe pescar alergînd încovoiat în josul pajiştei şi dispărînd apoi printre dune.

Pelle privi mirat după el şi apoi se duse încet spre coşul cu mîncare — pînă una alta, întîmplarea îl dezamăgise. Cîntase ceva unui om străin pe care nu-l mai văzuse niciodată şi aceasta, în sine, era o faptă eroică, pentru că de obicei îi venea greu chiar numai să spună da sau nu cuiva pe care nu-l cunoştea. Cele mai multe versuri nici nu apucase să le spună, dar lucrul cel mai important era că ştia tot cîntecul pe dinafară. Acum începu să-l cînte pentru sine, de la început pînă la sfîrşit, numărînd versurile pe degete. Răcni cît putu de tare, căci simţea o dorinţă nestăvilită să i se audă cîntecul pînă hăt, departe.

Seara, ca de obicei, discuta cu tatăl său întîmplările zilei ; şi aşa pricepea ba una, ba alta din lucrurile care îi umpluseră un timp sufletul de spaimă ; pînă acum tot glasul lui tata Lasse era singurul glas omenesc pe care copilul îl înţelegea bine. Un simplu suspin sau o mişcare din cap a bătrînului îl convingeau mai bine decît orice altă vorbă.

— Ei, da, repeta Lasse mereu. Rele şi numai rele ; încotro priveşti, numai necazuri şi nevoi ! Acum şi-ar da bucuros viaţa ca să tîrască lanţurile închisorii în locul ei — acum, cînd e prea tîrziu ! Va să zică a fugit cînd i-ai spus astea ? Da, da, e greu să asculţi cuvîntul Domnului din gura unui copil, cînd ţi-i zguduită conştiinţa. Rău îţi merge, cînd te joci cu norocul altora. Dar acum, vezi de te spală pe picioare, băiete !

Viaţa dădea destul de furcă ; erau atîtea cu care să te hărţuieşti şi atîtea de care să te înfricoşezi. Dar mai rele decît toate cele care îi voiau lui Pelle răul, erau fulgerele care ţîşneau uneori spre el din adîncul sufletului omenesc ; în faţa acestora, creierul lui de copil era neputincios. De ce plîngea doamna Kongstrup atît de mult şi de ce bea pe ascuns ? Ce se întîmpla acolo, în locuinţa cea înaltă, în spatele ferestrelor ? Astea nu le pricepea şi de cîte ori încerca să le priceapă cu capul lui de copil, doar groaza se holba la el prin ferestrele casei, iar uneori spaima lucrurilor de nepătruns îl cuprindea.

Soarele urca pe cer, nopţile erau luminoase, iar întunericul se ghemuise sub pămînt şi nu avea nici o putere. Pelle avea fericita însuşire a copilului de a uita totul deodată şi cu desăvîrşire.

6

Pelle era iute din fire şi mereu îşi căuta cîte o treabă ; simţea veşnic nevoia să alerge după ceva, fie chiar numai după ziua de mîine. Secara era acum în hambare, pe cîmp nu mai rămăsese nici o căpiţă şi, pe zi ce trecea, umbrele se lungeau din ce în ce mai mult. Dar într-o seară întunericul se lăsă pe neaşteptate chiar înainte de culcare şi asta îl puse pe gînduri. Acum nu mai căuta să alunge vremea, ci încerca să nădăjduiască după tot felul de semne din soare, că lumina va mai zăbovi.

Într-o bună zi se isprăvi şi cu odihna de prînz a oamenilor. Cum înghiţeau mîncarea se şi apucau de treabă ; cît despre tocatul paielor îl lăsau pentru seara.

Maşina cu cai de tocat paie era afară şi nici unul dintre argaţi n-avea chef să umble prin întuneric ca s-o pună în mişcare. Atunci fu nevoit Pelle să facă treaba aceasta. Lasse se împotrivi şi îi ameninţă c-o să-i spună stăpînului, dar fără folos ; în fiecare seară, Pelle trebuia să rămînă pe afară cîteva ceasuri. I se răpea astfel singurul răgaz, tocmai orele în care se învîrtea cu tata Lasse prin grajd, trăncănind în tihnă despre un viitor luminos, nepăsători la greutăţile zilei. Şi Pelle plîngea. Cînd luna alunga norii şi putea vedea limpede în jur, dădea frîu liber lacrimilor. Dar în serile întunecoase tăcea şi-şi ţinea răsuflarea. Cînd ploua cu găleata, se întuneca adesea atît de tare, încît ograda şi toate cîte se aflau în ea se făceau nevăzute, iar în faţa ochilor îi răsăreau sute de făpturi pe care lumina zilei le ascundea. Răsăreau din întuneric, înspăimîntător de mari, sau se tîrau spre el pe

burtă. Încremenea cu ochii țintă și nu-și mai putea dezlipi privirea. Se adăpostea pe lîngă zid și de acolo mîna caii. Într-o seară se repezi înăuntru. Ei însă îl alungară și el se lăsă alungat. La urma urmelor, se temea mai mult de cei dinăuntru decît de cei de-afară. O dată, cînd se lăsă o beznă ca smoala, se înspăimîntă mai tare ca oricînd, și descoperind că și calului, singura lui mîngîiere, îi era teamă, lăsă toate baltă și o zbughi din nou înăuntru. Nici amenințările, nici ghionții, nu izbutiră să-l alunge. Atunci unul dintre argați îl luă în brațe și-l scoase afară. Pelle își pierdu cumpătul și începu să urle de răsună curtea.

Pe cînd se lupta așa cu el, sosi și stăpînul. Cînd auzi cele întîmplate, se făcu foc și-i trase vătafului o săpuneală strașnică. Apoi îl luă de mînă pe Pelle și intră cu el în grajdul vacilor.

— Grozav bărbat, care se teme de un pic de întuneric! glumi el. Trebuie să te dezberi de asta. Și cînd ți-or mai face argații ceva, să vii la mine.

Plugul brăzda cîmpurile cît era ziua de mare, dînd culoare pămîntului. Tufișurile se împestrițau și vremea era ploioasă. Vacilor le creștea părul, care se făcea tot mai lung, schimbîndu-le înfățișarea; Pelle avea multe de îndurat și în viața lui se strecură o umbră de seriozitate. Hainele nu i se făceau nici mai groase și nici mai călduroase — ca la vaci — cînd frigul se înteța; putea însă pocni din bici, izbutind uneori să dea impresia unor împușcături slabe; putea să-l snopească pe Rud, cînd îi îngăduia dreptatea și să sară pîrâul, pe unde era albia mai îngustă. Astea îl mai încălzeau puțin.

Acum păzea vitele afară în cîmp, unde era un loc anume îngrădit pentru ele; doar vacile cu lapte rămîneau în grajd. Se mai ducea și prin mlaștini, unde fiecare gospodărie își avea imașul ei. Acolo se găsi cu ciobănașii de pe la alte curți. Și astfel cunoscu o lume peste care nu domneau administratorii, elevii agronomi și bătaia, o lume în care toți mîncau la aceeași masă, iar gospodina însăși învîrtea roata de tors firul pentru ciorapii ciobanilor. Acolo însă nu putea ajunge niciodată, căci curțile cele mici nu țineau suedezi. Lo-

calnicii nu voiau să slujească la un loc cu ei şi de asta îi părea lui Pelle tare rău.

Cum începea aratul de toamnă, băieţii doborau haturile sus, pe ogoare — după obiceiul bătrînesc — şi lăsau vitele să pască laolaltă. Asta numeau ei „păscutul peste haturi". În primele zile avură de furcă; vitele se băturâ între ele pînă se obişnuiră unele cu altele. De amestecat însă, nu se amestecară niciodată; păşteau fiecare cu cireada ei. Băieţii îşi puneau şi ei merindele la un loc şi păzeau cu rîndul întreaga cireadă. Ceilalţi se jucau de-a bandiţii sus, printre stînci, hoinăreau prin crîng sau pe ţărm. Cînd le era tare frig făceau focuri, închipuiau plite din pietre netede şi coceau mere şi ouă furate de pe la curţi.

Era o viaţă minunată şi Pelle se simţea fericit. Din păcate era cel mai mic şi mai purta şi ponosul de a fi suedez. Cînd îi era lumea mai dragă, le răsnea băieţilor să-i maimuţărească vorba şi dacă se înfuria, îl mai şi întrebau de ce nu scoate cuţitul. Pe de altă parte însă, slujea la curtea cea mai mare — singura care avea şi cai în cireadă. Nu era mai puţin îndemînatic decît ei şi nici unul nu ştia să ciopleasca aşa de frumos ca el. Ei, şi cînd o să fie mare, las' c-o să-i snopească el pe toţi!

Deocamdată trebuia să le cînte în strună, să-i linguşească pe cei mari ori de cîte ori se strica prietenia şi să fie săritor. De păzit îi venea rîndul mai des şi-l înşelau şi la împărţeala merindelor. El lua toate astea ca pe un lucru firesc şi se străduia ca legăturile dintre ei să fie cît mai bune cu putinţă. Dar, după cum am mai spus, îşi făgăduia să se răzbune straşnic cînd o să fie mare.

Cîteodată i se făcea lehamite, îi lăsa în plata Domnului şi se ţinea deoparte. Dar nu trecea mult şi se întorcea înapoi. În mica lui făptură clocotea atîta îndrăzneală şi viaţă, că-i era cu neputinţă să se înfrîneze; trebuia să-şi încerce norocul, să-şi croiască drum.

Într-o zi mai veniră doi băieţi care păzeau vitele unor gospodării de dincolo de cariera de piatră; erau gemeni şi se numeau Alfred şi Albinus; erau nişte

lungani sfrijiți, care păreau să fi răbdat de foame în copilărie; aveau pielea vînătă și nu puteau îndura frigul. Erau iuți de picior și mlădioși, prindeau din fugă vițelul cel mai sprinten, știau să umble în mîini și să fumeze în același timp; făceau salturi mortale fără să se sprijine în mîini. De bătut nu prea știau să se bată; n-aveau curaj să se repeadă și cum se ivea vreo primejdie, îi părăsea și dibăcia.

Cei doi frați aveau ceva caraghios.

— Ia uite, vin gemenii! „Duzina!", strigă ceata în prima dimineață cînd se arătară cei doi. Ia ascultă! Cîți copii s-au mai născut la voi acasă de toamna trecută?

Erau doisprezece frați, dintre care două perechi de gemeni, pricină de zeflemea în sine; afară de asta mai erau și pe jumătate suedezi. Aveau, deci, să împartă ponosul cu Pelle.

Dar cei doi se sinchiseau prea puțin; rînjeau tot timpul și făceau și mai multe năzdrăvănii. Pelle înțelese din spusele băieților că întreaga parohie își bătea joc de familia lor, dar lor nici că le păsa. Batjocura era îndreptată împotriva părinților, tocmai pentru că erau atît de puioși. Cei doi gemeni își dădeau bucuros părinții în vileag, povestind cele mai tainice lucruri de pe-acasă. Într-o zi, pe cînd ceata striga mai neobosită ca oricînd: „Duzina!" gemenii povestiră rînjind că mama lor îl aștepta pe-al treisprezecelea. Nimic nu-i putea atinge.

De cîte ori își dădeau părinții în vileag, Pelle simțea o împunsătură în inimă; în privința aceasta simțămintele lui erau de neclintit. Oricît și-ar fi bătut capul, nu-i putea înțelege pe cei doi băieți, pînă cînd într-o seară, nemaiputînd răbda, vorbi cu tata despre ei.

— Așa, va să zică, și-i fac de rîs și de batjocură pe părinții lor? făcu Lasse. Să știi că n-o să le meargă niciodată bine aci, pe pămînt, căci trebuie să-i cinstești pe tatăl tău și pe mama ta. Părinți de treabă, care i-au adus pe lume în durere și care trebuie să muncească din greu, poate chiar să rabde foamea și nevoile ca să-i hrănească și să-i îmbrace — mare pă-

cat l... Şi zici că-i cheamă Karlsson pe numele de familie, ca pe noi?... Şi locuiesc colo jos, în bălăriile de dincolo de carierele de piatră? Ei, atunci or fi băieţii lui frate-meu Kalle! Zău c-aşa trebuie să fie! Ia să-i întrebi mîine dacă tatăl lor n-are urechea dreaptă ruptă. Chiar eu l-am rănit cu o bucată de potcoavă pe cînd eram ţînci — mă înfuriasem într-o zi că mă făcea de rîs faţă de ceilalţi copii. Semăna leit cu ăştia doi; aşa făcea el totdeauna, fără să judece, că rău nu era.

Tatăl băieţilor avea într-adevăr o crestătură la urechea dreaptă. Deci, Pelle era văr cu ei şi îi venea să rîdă şi să plîngă cînd vedea cum îşi bate joc lumea de ei şi de părinţii lor. Asta se răsfrîngea oarecum şi asupra lui tata Lasse. Îţi venea să-ţi iei lumea-n cap!

Ceilalţi băieţi îi descoperiră curînd punctul lab şi traseră folos de pe urma asta, iar Pelle se văzu nevoit să înghită orice ca să le abată atenţia de la tatăl lui. Totuşi nu izbutea întotdeauna. Cînd le venea cîte o toană, vorbeau verzi şi uscate despre familiile celorlalţi; vorbele lor nu aveau nici o însemnătate, dar în privinţa asta Pelle nu ştia de glumă. Într-o zi unul din cei mai mari îi spuse lui Pelle:

— Tat-tu i-a sucit pînă şi mă-si capul. Pelle nu înţelese grosolănia glumei, dar auzi hohotele celorlalţi şi văzu negru înaintea ochilor. Se repezi la găligan şi-l izbi sub burtă în aşa fel, încît băiatul zăcu mai multe zile.

Pe Pelle îl trecură năduşelile cîteva zile de-a rîndul. Nu îndrăznea să-i spună tatei ce se întîmplase, căci atunci ar fi fost nevoit să repete şi învinuirile scîrboase ale băiatului. Se învîrtea deci de colo-colo, înspăimîntat de urmările grozave ale faptei lui. Ceilalţi băieţi îl ocoleau, ca să nu fie cumva amestecaţi dacă s-ar fi întîmplat ceva; băiatul era fecior de om cu stare — singurul din toată ceata — şi se temeau să nu se amestece cumva şi stăpînirea în chestia asta, poate chiar cu niscaiva vergi la primărie. Pelle umbla singur cu vacile lui şi avu astfel destulă vreme să se gîndească la cele petrecute; fantezia lui bogată dădea lucrurilor proporţii tot mai mari, şi la un moment dat

era cît pe ce să-l răpună spaima. De cîte ori vedea o căruţă pe şosea se cutremura şi dacă căruţa o cotea spre Steinhof, i se părea că vede lămurit poliţia, reprezentată prin trei persoane, care aduceau cătuşe, întocmai ca atunci cînd fusese luat pe sus Erik Erikson pentru că-şi snopise nevasta. Seara abia de mai îndrăznea să mîne vitele acasă.

Într-o dimineaţă, băiatul sosi iar, îndemnîndu-şi vacile din urmă, însoţit de un bărbat. După îmbrăcăminte şi după toată înfăţişarea lui, Pelle bănui că-i vreun chiabur — că era tatăl băiatului. Stătură o vreme mai încolo, de vorbă cu ciobanii, apoi se îndreptară spre el cu toată ceata după ei ; tatăl îşi ţinea băiatul de mînă.

Pe Pelle îl trecură sudorile. Inima-i dădea ghes s-o ia la goană, dar se sili să rămînă pe loc. Tatăl şi fiul mişcară mîna în acelaşi timp şi Pelle ridică coatele ca şi cum s-ar fi ferit de două palme deodată.

Dar nu făcură altceva decît să întindă mîinile.

— Iartă-mă, spuse băiatul luîndu-l de mînă pe Pelle.

— Iartă-l, spuse şi tatăl cuprinzîndu-i cealaltă mînă cu palma. Pelle era uluit şi privea cînd la unul, cînd la celălalt. În primul moment i se păru că bărbatul era tot acela pe care îl mai trimisese o dată Dumnezeu ; dar numai ochii erau aceiaşi — ochii aceia ciudaţi. Deodată izbucni în plîns şi uită de toate, topindu-şi încordarea în lacrimi ; cei doi îi mai spuseră cîteva vorbe bune, apoi îşi văzură de drum, ca să-l lase în pace.

De atunci se împrieteni cu Peter Kure şi cînd îl cunoscu mai îndeaproape, descoperi că băiatul avea cîteodată aceeaşi expresie în ochi ca şi tatăl lui, ca şi pescarul cel tînăr, ca şi omul care fusese trimis de Dumnezeu. Ciudata întîmplare îl preocupă multă vreme. Într-o bună zi se lumină ; cele petrecute erau atît de asemănătoare, încît descoperi legătura dintre enigmatica expresie a ochilor şi purtarea ciudată a celor trei oameni ; purtarea lor fusese de-a dreptul surprinzătoare. Şi într-o zi înţelese că ei erau „sfinţii“ [1] ;

[1] membrii unei asociaţii de misionari.

în ziua aceea băieții se certaseră cu Peter Kure și folosiseră acest cuvînt ca o ocară împotriva părinților lui.

Dar pentru el un singur lucru rămînea în picioare, deasupra celorlalte lucruri, și anume izbînda în sine. Se luase la harță cu un băiat care era mai mare și mai tare decît el și-l dăduse gata, pentru că pentru întîia oară în viața lui lovise fără să țină seama de nimic. Dacă voiai să bați, trebuia să lovești acolo unde durea mai tare. Dacă făceai așa — și mai aveai și dreptatea de partea ta — puteai căuta pricină chiar și unui fiu de chiabur. Aceste două descoperiri îi dădură curaj; deocamdată nimic nu le putea zdruncina.

Și apoi își apărase tatăl; acesta era un lucru cu totul nou și plin de însemnătate în viața lui; trebuia deci să i se dea atenția cuvenită de-aci înainte.

De sfîntul Mihail vacile fură băgate în grajd și plecară și ultimii zilieri. În cursul verii interveniseră unele schimbări de personal printre cei permanenți la curte, dar acum, de ziua stabilită pentru schimbarea slugilor, nu se întîmplă nimic nou; la Steinhof mișcarea personalului nu se prea făcea la date fixe.

Pelle își ajuta iarăși tatăl, cînd le dădea vitelor de mîncare în grajd. De fapt ar cam fi trebuit să înceapă să meargă la școală; autoritățile școlare îi și făcuseră stăpînului aluzii discrete. Dar aveau nevoie de băiat la curte, căci un singur om nu putea vedea de toate vitele, și așa chestiunea fu lăsată baltă. Lui Pelle îi părea bine de amînare; toată vara se gîndise la școală și își închipuise atîtea minunății, încît acuma îi era frică de ea.

7

Seara de Ajun îl dezamăgi grozav. Era obiceiul ca ciobanii să petreacă sărbătorile Crăciunului la curtea la care slujiseră toată vara și tovarășii lui Pelle îi povestiseră despre toate minunățiile Crăciunului: frip-

turi şi băuturi dulci, jocuri de Crăciun, pătrăţele de turtă dulce şi prăjituri — într-un cuvînt un şir nesfîrşit de mîncăruri, de băuturi şi de jocuri, din Ajun pînă ce „Knud scotea sărbătoarea din casă".

Aşa se petreceau lucrurile la toate curţile cele mici, cu singura deosebire că la „sfinţi" nu se jucau cărţi, ci se cîntau cîntece bisericeşti, ceea ce nu făcea mîncarea mai puţin gustoasă.

În ajunul Crăciunului trebui să se scoale noaptea pe la două, două jumătate, să le ajute slujnicelor la jumulitul păsărilor şi să încingă cuptorul împreună cu bătrînul Holm, care de obicei făcea acoperişuri pentru case. Asta fu singura lui legătură cu minunăţiile Crăciunului. În noaptea de Crăciun li se dădu batog uscat şi orez cu lapte. Erau ele destul de bune, numai că lipseau toate celelalte. Pe masă mai erau şi cîteva sticle de rachiu pentru bărbaţi — şi atîta tot. Argaţii erau nemulţumiţi şi înjurau ; turnară orez cu lapte în ciorapul pe care-l împletea Karna şi ea stătu toată seara bosumflată ; încolo toţi îşi ţineau fetele pe genunchi şi bîrfeau. Bătrînii zilieri care fuseseră poftiţi la masă cu nevestele vorbeau de moarte şi de-ale lumii valuri.

Sus era petrecere mare ; fuseseră poftite toate rudele doamnei Kongstrup şi înfulecau de nădejde friptura de gîscă. Ograda era plină de trăsuri şi singurul om mulţumit era vătaful argaţilor, pentru că încasa toate bacşişurile. Gustav era tare amărît, căci Bodil se dusese sus la servit. Adusese armonica cu el şi acum cînta de inimă albastră ; spiritele se potoliră şi supărarea pieri din ochii oamenilor. Începură să cînte unul după altul şi era cît pe-aci să fie foarte plăcut, cînd deodată sosi poruncă de sus să se liniştească. Atunci se sparse cheful ; bătrînii plecară pe la casele lor, iar cei tineri se împrăştiară perechi, perechi, aşa cum se nimeriseră atunci.

Lasse şi Pelle se duseră la culcare.

— De ce-o mai fi şi Crăciunul ăsta ? întrebă Pelle.

Lasse se scărpină gînditor la şold.

— Ei, aşa trebuie să fie, răspunse el şovăind. Şi pe urmă, vezi tu, se schimbă anul şi o luăm iar de la

capăt!... În noaptea asta, vezi tu, s-a născut și pruncul Isus. Trecuse cam mult pînă să scoată cuvintele astea din gură, dar tocmai de aceea sunară mai sigur. Și una, și cealaltă, vezi tu... adăugă el după un răstimp, rezumînd astfel toate dintr-un condei.

A doua seară de Crăciun, petrecerea se făcu pe cheltuiala tuturora, în casa unui țăran mai petrecăreț din sat; plătiră două coroane și jumătate de pereche, pentru muzică, pîine cu unt, rachiu la miezul nopții și cafea spre ziuă. Trebuia să vină și Gustav cu Bodil. Așa, puteau să guste și argații puțin din sărbătorile Crăciunului. Pelle era atît de preocupat, de parcă treaba aceasta l-ar fi privit și pe el; în ziua aceea Lasse nu mai putu scăpa de întrebările lui. Va să zică Bodil tot îl iubea pe Gustav!

Dimineața, cînd se sculară, Gustav zăcea p· cîmp lîngă ușa staulului și nu se putea urni din l· ; hainele lui cele bune erau într-o stare jalnică. Bodil nu mai era cu el:

— Să știi că l-a trădat! spuse Lasse, pe cînd îl ajutau să intre. Bietul băiat! N-are decît șaptesprezece ani și i-a și zdrobit inima. Of, muierile astea o să-l nenorocească într-o bună zi! Om trăi și-om vedea-o și pe asta...

La prînz, cînd femeile cu ziua veniră să mulgă vacile, presupunerile lui Lasse se confirmară; Bodil se agățase de-o calfă de croitor din sat și-o ștersese noaptea cu el. Oamenii își rîseră cu blîndețe de Gustav, zeflemisindu-l cîtăva vreme din pricina norocului care-l părăsise. Cît despre Bodil, toată lumea era de acord; fata era liberă să se plimbe cu cine poftește; dar cîtă vreme se distra cu banii lui Gustav, trebuia să se țină cu el. Cine să ia apărarea găinilor care de mîncat mîncau acasă, iar de ouat ouau la vecin? De bună seamă că numai vecinul!

Pînă acum nu i se ivise încă prilejul lui Lasse să se ducă să-și vadă fratele dincolo de cariera de piatră; a doua zi de Anul Nou o va face și pe asta. Între Crăciun și Anul Nou, argații n-aveau nici o treabă după ce se întuneca și pretutindeni era obiceiul să i se dea o mînă de ajutor văcarului la treburile de

seară. Aici, însă, nu se ţinea seamă de acest obicei, căci Lasse era prea bătrîn, iar Pelle prea mic pentru ca să-l mai poată impune; trebuiau să fie bucuroşi că nu-i puneau să mai dea şi nutreţ la celelalte dobitoace, în locul argaţilor care plecau prin sat.

Azi însă era altceva. Gustav şi lunganul de Ole luară asupra lor treaba de seară. Pelle începu să se bucure încă din zori — se scula în fiecare zi la patru. Dar, cum avea Lasse obiceiul să spună, cine cîntă pe stomacul gol, plînge seara.

După-masă, Gustav şi Ole ascuţeau cuţitele de tocat paie, jos în curte. Jgheabul era plesnit şi Pelle trebuia să toarne apă dintr-un cazan vechi pe piatra de ascuţit. I se citea bucuria pe faţă:

— Da' ce-i cu tine de eşti aşa de vesel? îl întrebă Gustav. Îţi sticlesc ochii ca murdăria de pisică în bătaia lunii.

Pelle îi spuse.

— Mă tem că n-o să puteţi pleca! spuse Ole făcîndu-i cu ochiul lui Gustav. Nu isprăvim noi cu tocatul aşa de repede ca să mai putem griji şi vitele. Fir-ar a dracului de tocilă, că greu mai merge! Ehei, dacă nu s-ar fi stricat automatu'!

Pelle ciuli urechile.

— Automatu'? Ce-i aia? întrebă el.

Gustav începu să ţopăie în jurul tocilei, plesnindu-se peste şolduri de plăcere.

— Maica lui Dumnezeu, da' prost mai eşti măi ţîncule! Nici ce-i automat nu ştii? N-ai decît să-l rezemi de tocilă c-apoi se învîrteşte toată comedia singură. Ştii că cei de la Neuendorf au unul? i se adresă apoi lui Ole. Păcat că-i aşa departe de-aici!

— E greu? întrebă Pelle încet. Aştepta răspunsul cu sufletul la gură. L-aş putea căra oare eu? Glasul îi tremura.

— Ei, chiar aşa de greu nu-i — de cărat l-ai putea tu căra! Da-i tare gingaş!

— Trag o fugă şi-l aduc — am eu grijă să nu-l stric! Pelle îi privi cu o expresie care trebuia să le insufle încredere.

— Din partea mea, du-te! Dar ia cu tine și un sac, să ai în ce-l băga — și vezi să deschizi bine ochii, că-i tare delicat!

Pelle luă un sac și-o porni în goană peste ogoare. Sălta ca o căpriță. Se ciupea, trăgea de tot ce-i ieșea în cale și sărea pe negîndite într-o parte, ca să sperie ciorile. Era în culmea fericirii. Izbutise doar să-și asigure seara, lui și lui tata Lasse! Ce de treabă erau Gustav și Ole!... Las' că se întoarce el repede, ca să nu mai fie ei nevoiți să învîrtească tocila... „Ehei, ai și venit? vor spune ei făcînd ochi mari. Nu cumva ăi fi stricat mașinăria aia scumpă pe drum?" Pe urmă aveau s-o scoată cu băgare de seamă din sac și iat-o nevătămată! „Ce mai băiat, minunea lui Dumnezeu! Prinț, nu alta!"

La Neuendorf vrură să-l oprească cu tot dinadinsul la ospățul de Crăciun pînă să bage mașina în sac. Dar Pelle fu neînduplecat — n-avea vreme. Atunci îi dădură o bucată de plăcintă rece cu mere, pe care o mîncă afară pe trepte, ca nu cumva să le scoată sărbătoarea din casă. Toți îl priveau prietenos și se strînseră grămadă în jurul lui, cînd săltă sacul în spate și o luă la picior. Îl sfătuiră și ei să fie cu băgare de seamă — ca și cum n-ar fi știut și singur ce i se dăduse pe mînă.

Între cele două curți era cale de un sfert de milă, dar trecu o oră și jumătate pînă se văzu Pelle acasă. Abia de se mai ținea pe picioare. Nu cutezase să pună sacul jos ca să se odihnească, ci se tîrîse înainte, aproape pe brînci; nu se odihnise decît o singură dată, rezemîndu-se de un zid de piatră. Cînd sosi în sfîrșit acasă, clătinîndu-se pe picioare, se adunară toți oamenii ca să vadă automatul cel nou al vecinilor. Ole îi luă grijuliu sacul din spate. Pelle era conștient de importanța sa. Ca să-și regăsească echilibrul, se sprijini o clipă de zid — îi venea greu să se țină pe picioare fără sarcina din spate — parcă-l împingea pămîntul cît colo. Dar fața-i strălucea.

Gustav deschise sacul care fusese legat la gură cu grijă și-i goli conținutul pe caldarîm — erau bucăți de moloz, fiare vechi de plug și altele. Pelle încre-

meni privind uluit și înspăimîntat la grămada aceea de gunoi. Părea picat din lună.

Cînd însă hohotele de rîs izbucniră din toate părțile, înțelese tot; se strînse ghem și-și ascunse obrazul. Nu voia cu nici un preț să plîngă — această plăcere nu voia să le-o facă. Simțea cum îl înecă plînsul, dar își strînse buzele. Sîngele îi zvîcnea, era bolnav de furie. Diavoli, împielițați afurisiți... lasă!... Deodată îi repezi lui Gustav una în picior.

— Ehei! Dă în mine! strigă Gustav, ridicîndu-l în aer. Vreți să-l vedeți pe dracu' din Smaaland! Azi a avut schimbare la față și și-a mutat șezutul în obraz! Arăta spre obrajii dolofani ai lui Pelle. Acesta încerca să-și acopere fața cu brațele și zvîrlea din picioare, ca să se dea jos, ba încercă chiar să și muște.

— Vrea să și muște, țîncul dracului! Gustav îl înșfăcase zdravăn, ca să-l poată stăpîni.

Îl ținea strîns de guler și apăsa încheieturile degetelor pe gîtlejul băiatului, încît Pelle abia își mai trăgea sufletul; Gustav vorbea cu o blîndețe batjocoritoare:

— Straşnic băiat mai e și ăsta! Mai are caș la gură și vrea să se ia la trîntă! Gustav îl mai ținea încă în aer, ca și cum ar fi vrut să se fălească cu puterea lui.

— Ei, am văzut că ești mai tare! spuse în cele din urmă vătaful. Acuma dă-i drumul! Și pentru că Gustav nu se execută pe dată, îl lovi cu pumnul în spate. Atunci îi dădu drumul băiatului, care fugi în grajd la tata Lasse. Acesta văzuse tot, dar nu îndrăznise să se apropie. Tot n-ar fi fost în stare să facă ceva, iar prezența lui n-ar fi putut decît să strice.

— Da, și unde mai pui vizita noastră de astă-seară, îi spuse el băiatului, mîngîindu-l. Pe o javră așa ca Gustav mai sînt eu în stare să-l snopesc, dar atunci n-am mai putea pleca deseară, căci n-ar mai grîji vitele în locul nostru. Și nici altul n-ar pune mîna, că doar știi că-s legați ca firele în mătură. Dar, la urma urmei, te poți tu apăra și singur! I-ai tras împielițatului una în piciorul cel crăcănat! Straşnică lovitură, dar

bagă de seamă să nu dai prea tare, numai aşa de florile mărului, că nu face.

Băiatul nu mai putea fi însă mîngîiat atît de uşor. Durerea i se înfipsese adînc în inimă pentru că el fusese de bună-credinţă ; îl nimeriseră din plin în sentimentul lui cinstit de încredere în oameni. Cele întîmplate îi răniseră adînc amorul-propriu ; căzuse în cursă şi se lăsase tras pe sfoară. Păţania îi lăsă urme adînci în suflet şi avu o influenţă covîrşitoare asupra dezvoltării lui ulterioare. I se mai întîmplase şi altă dată să vadă că nu se poate pune preţ pe cuvîntul oamenilor şi încercase cu stîngăcie să descopere adevărul. Nu se mai putea încrede cu una cu două ; şi mai descoperise şi cum se poate afla taina — era destul să priveşti în ochii oamenilor cînd vorbeau. Avuseseră ceva ciudat şi cei de-aci şi cei de la Neuendorf cînd cu automatul, ca şi cum abia şi-ar fi ţinut rîsul. Şi administratorul rîdea atunci cînd le făgăduise friptură de porc şi vin de revent în fiecare zi, cînd de fapt nu li se dădea vreodată altceva decît scrumbie şi ciorbă.

Oamenii vorbeau pe două limbi ; adică toţi, afară de tata Lasse.

Pelle începu să-şi cerceteze cu atenţie obrazul. Obrazul vorbea şi de aceea îi mergea rău ori de cîte ori încerca să se strecoare cu vreo minciună ca să scape de bătaie. Şi tot obrazul era vinovat şi de păţania de azi — cînd te bucuri nu trebuie să se cunoască. Descoperise că e primejdios să-ţi dai gîndurile pe faţă ; mica lui făptură începu să se osteneaască să scoată bucăţile de piele groasă de pe trup, ca să acopere cu ele locurile mai simţitoare.

După cină o porniră peste ogoare, ţinîndu-se de mînă, ca întotdeauna. De obicei, cînd erau singuri, lui Pelle îi umbla gura fără-ncetare ; dar astă-seară era tăcut ; mai simţea şi acum în oase păţania de după-masă, iar vizita pe care aveau s-o facă îl ţinea încordat ca în ajun de sărbătoare. Lasse ţinea o legăturică roşie, în care avea o sticlă cu ceva dulce — lichior de agrişe negre — pe care le-o cumpărase Per Olsen ieri în tîrg, cînd se dusese să se dezlege de

păcat. Costase șaizeci și șase de öre și Pelle mergea dus pe gînduri, cumpănind dacă făcea s-o ceară sau nu.

— Tată, lasă-mă s-o duc și eu puțin! spuse în cele din urmă Pelle.

— Ce? Ai înnebunit, măi băiete?... Ori visezi?... Asta-i doar marfă scumpă! Dac-o scapi?

— N-o scap, nu se poate să-ți ajut măcar la cărat? Te rog, tată! Tăticule!

— Ce-ți mai dă și ție prin gînd! Ai fi în stare să-ți iei vînt, dacă n-ar fi cine să te oprească la vreme! N-ai zău pic de rușine, parcă n-ai fi în toate mințile!

Lasse mai bombăni cîtăva vreme, pe urmă însă, se opri și se plecă spre băiat.

— Ei, haide, apuc-o de-aici, prostănacule, dar bagă de seamă, băiete! Și să nu care cumva să faci vreun pas cu ea!

Pelle cuprinse sticla în brațe, strîngînd-o la piept, căci nu cuteza s-o lase numai în nădejdea mîinilor; scoase burta înainte ca să-i ajute la ținut. Lasse stătea în fața lui, cu mîinile întinse sub sticlă, gata s-o prindă dacă i-ar scăpa.

— Haide, ajunge! spuse cu teamă și-i luă sticla.

— E grea! făcu Pelle cu admirație și o porni mulțumit, de mînă cu taică-său.

— De ce-o fi vrînd să se dezlege de păcat? întrebă el.

— Pentru că-i învinuit c-ar fi făcut unei fete un copil. Ce, n-ai auzit de asta?

Pelle dădu din cap.

— Ei și, parcă nu i-a făcut? Că doar toți spun că da.

— Ei, nu prea-ți vine a crede așa ceva; că doar s-ar duce de-a dreptul în iad. Dar știi, fata o ține morțiș că-i Per Olsen și nu altul. Ehei, fetele-s o jucărie primejdioasă — să fii cu ochii în patru cînd ți-o veni vremea. Astea-s în stare să bage în păcat pe omul cel mai de treabă.

— Şi cum se jură ca să te dezlegi de păcat? Se zice: să mă ia dracu'?

Pe Lasse îl pufni rîsul.

— Da' de unde! Nu-i chiar aşa de uşor să juri strîmb! Zău aşa! Că acolo, la judecată, şed toţi mai-marii lui Dumnezeu în jurul unei mese ca o potcoavă şi în mijlocul ei e ridicat un altar pe care-i aşezat însuşi Domnul nostru Isus Christos, răstignit. Tot pe altar se mai află şi o carte mare, foarte mare, prinsă de perete cu un lanţ de fier ca să n-o fure necuratul noaptea — asta-i Sfînta Scriptură. Cel ce jură, pune mîna stîngă pe carte, iar dreapta o ţine în sus cu trei degete răşchirate — Dumnezeu tatăl, Fiul şi Sfîntul Duh. Dar dacă jură mincinos, judecătorul bagă îndată de seamă, că se arată pete de sînge pe foile Scripturii.

— Şi pe urmă? întrebă Pelle nerăbdător.

— Ei, pe urmă cele trei degete se usucă şi trupul se ofileşte cu încetul. Asemenea oameni suferă foarte tare, căci putrezesc de tot.

— Şi nu se duc în iad?

— Ba ajung ei şi-acolo, dacă nu vin singuri să-şi primească pedeapsa, că numai aşa se pot răscumpăra de lumea cealaltă. Dar de vii, tot putrezesc ei; de asta nu scapă.

— De ce nu-i pedepseşte judecătorul pe loc, dacă vede pe cartea lui c-au jurat mincinos?

— Ei, atunci ar scăpa de iad. Şi doar aşa a fost tocmeala cu dracu', să-i dea lui pe mînă pe toţi cei care nu se declară singuri, vezi tu!

Pelle se înfioră. O bucată de vreme merse tăcut de mînă cu tata. Pe urmă, însă, uită de toate.

— Unchiul Kalle o fi bogat? întrebă el.

— Bogat nu-i el, dar oricum, e proprietar. Şi asta nu-i fleac! Lasse nu izbutise în viaţa lui mai mult decît să ia pămînt în arendă.

— Cînd m-oi face mare, o să am o curte cît toate zilele, declară Pelle cu hotărîre.

— Nici vorbă! rîse Lasse, nu că nu se aştepta la isprăvi mari de la băiat — dar oricum, chiar proprietar nu credea să ajungă el. Deşi, mai ştii, poate că

întîmplarea va face să-l îndrăgească vreo fată de chiabur — femeile se dădeau în vînt după bărbaţii din familia lui. Multe de-astea se întîmplaseră la ei, ca de pildă povestea cu fratele tatei, care îi pusese coarne pînă şi pastorului. Atunci Pelle nu va avea decît să întindă mîna pentru ca familia să nu se mai poată împotrivi din pricina ruşinii. Dar la urma urmei, nici Pelle nu era de lepădat. Avea cîrlionţul cela în frunte, păr mătăsos la ceafă şi o aluniţă pe şold — toate semne prevestitoare de noroc. Lasse îşi vorbea în gînd şi mergea înainte; aranja viitorul băiatului în cifre mari rotunde, şi cu acest prilej îşi făcea şi lui un pic parte, căci orice lucru bun s-ar întîmpla de-aci înainte, ar trebui să vină la vreme, ca să mai poată fi şi Lasse de faţă să se bucure la adînci bătrîneţe.

O luaseră peste cîmp în sus, spre carieră, de-a lungul împrejmuirilor şi-a şanţurilor pline de zăpadă, croindu-şi drum printre întinderile acoperite de porumbele şi ienupăr, dincolo de care începeau stîncile şi bălăriile. Ocoliră gropniţele adînci ale carierei şi dibuiră prin întuneric spre partea unde se aruncau sfărîmăturile; acolo trebuia să fie pietrăria.

De acolo, de sus, răsunau lovituri de ciocan. Zăriră lumini în mai multe locuri. Sub un umbrar de paie aplecat, de care atîrna un felinar, şedea un om scund şi spătos care izbea cu ciocanul în bucăţile de piatră. Lucra într-un ritm special: lovea de trei ori şi dădea ciopliturile deoparte, iar de trei ori şi iar deoparte. Pe cînd mătura pietrele cu o mînă, cu cealaltă potrivea altă bucată mare pe piatra de cioplit — asta mergea aşa, sîrguincios şi regulat, ca tic-tacul unui ceasornic.

— Ei, Doamne, ăsta-i frate-meu Kalle! spuse Lasse, ca şi cum întîlnirea aceasta iar fi fost o minune cerească. Bună seara, Kalle Karlsson, ce mai faci? Pietrarul ridică ochii.

— Ia te uită! Ăsta-i fratele nostru! făcu el, ridicîndu-se greoi. Se salutară ca şi cum nu s-ar fi despărţit decît de ieri. Kalle îşi strînse uneltele pe cînd vorbeau şi potrivi umbrarul peste ele.

— Şi tu sfărîmi pietre? Îţi iese ceva de aici? întrebă Lasse.

— Ei, mare scofală nu-i; ni se dau douăsprezece coroane de stînjen şi dacă începi de cu noapte şi lucrezi şi seara la felinar, poţi sparge o jumătate de stînjen pe săptămînă. De bere, n-ajunge, dar de foame nu murim. Munca însă e grea — nu-i chip să-ţi ţină de cald. Mai şi înţepeneşti şezînd aşa, cincisprezece ore pe piatra rece, muncind de parcă ai avea de hrănit toată omenirea.

Păşea greoi înaintea lor prin bălării, îndreptîndu-se spre o casă ţărănească gheboşată.

— Iacă şi luna, tocmai acum cînd nu mai am nevoie de ea! spuse Kalle, înveselindu-se uşor. Mă-ă, ce mutră! Murdară pe la ochi şi cu botul plin de apă! Să ştiţi c-o fi fost la praznicul de Anul Nou al lui Dumnezeu!

Peretele casei era umflat într-o parte; Pelle s-a duse să-l pipăie; ce-o fi acolo — nu cumva vreo încăpere tainică? Îl trase pe tata întrebător de haină.

— Asta? Asta-i cuptorul în care coc pîinea, spuse Lasse. Au făcut-o aşa, ca să aibă mai mult loc.

— Şi asta-i banca unde punem ce ne prisoseşte, spuse Kalle arătîndu-i lui Pelle o cocioabă. Dacă vrei să depui şi tu ceva, nu te sfii.

Lasse rîse.

— Eşti tot aşa de şugubăţ cum te-am pomenit! spuse el.

— Ce să-i faci? Hazul e aproape singurul lucru pe care-l poţi avea pe gratis. Dar poftiţi, mă rog.

Kalle băgă capul pe-o uşă care dădea din bucătărie în staul.

— Ei, Marie, vino-ncoace! strigă el cu glas înăbuşit. A venit moaşa.

— Dar ce vrea? Minţi, hoţule!

Se auzi din nou laptele plescăind în ciubăr.

— Cum, eu şi să mint? Trebuie să te bagi în pat; spune că ţi-a venit sorocul şi că prea ai lungit-o anul ăsta! Mai bine ţine-ţi gura — şopti el spre grajd — uite-o, e chiar aici! Şi hai grăbeşte-te!

Intrară în casă şi Kalle dibui prin întuneric, ca să aprindă lumina. De două ori apucă chibriturile şi le

aruncă iar la loc ; apoi încercă să aprindă de la sobă, dar în tizic focul nu prea ardea.

— Să te ia dracu', strigă el frecînd brusc un chibrit. Doar n-avem musafiri în fiecare zi !

— Ai nevastă daneză, spuse Lasse cu admiraţie. Şi ai şi o vacă !

— Păi, doar n-aţi venit aici la calici, se umflă în pene Kalle. Avem între dobitoace şi pisică, şi şobolani, cîţi poate mînca pisica.

Acum sosi şi femeia într-un suflet şi privi mirată la cei doi străini.

— Moaşa s-a dus, spuse Kalle. N-are vreme şi-am amînat-o pe altă dată. Dar ăştia sînt oaspeţi de seamă ; vezi de-ţi suflă nasul cu degetele, înainte să le întinzi mîna.

— Măi hăzosule, doar nu mai sînt copil. Ăsta-i Lasse, văd eu bine, şi ăsta-i Pelle ! Le întinse mîna. Era măruntă ca şi bărbatul ei, zîmbea tot timpul şi avea braţele şi picioarele strîmbe ca şi el. Munca grea şi voia bună îi făcuse pe amîndoi rotofei.

— Ei, dar v-a binecuvîntat Dumnezeu cu copii ! spuse Lasse, aruncînd o privire împrejur. Trei dormeau pe laviţa de la fereastră, doi mai mititei la un capăt şi un lungan de vreo doisprezece ani la celălalt capăt ; labele-i negre se iţeau printre capetele celor două fetiţe. Afară de asta, mai erau culcuşuri şi pe scaune, într-o covată veche de aluat şi chiar şi pe duşumeaua goală.

— Da, am adunat şi noi cîţiva plozi, spuse Kalle învîrtindu-se prin cameră fără să poată face musafirilor rost de-un loc să şadă — totul era ocupat de copiii care dormeau.

— Trageţi-i şi voi un scuipat şi aşezaţi-vă pe el, spuse rîzînd.

Dar femeia tocmai intra cu o capră de spălat rufe şi cu un butoiaş de bere gol.

— Poftiţi de şedeţi ! spuse ea aşezîndu-le în jurul mesei, şi nu vă supăraţi, dar şi copiii trebuie îngrămădiţi undeva.

Kalle se strecură printre ei şi se aşeză pe marginea laviţei.

— Ei, așa-i, am încropit și noi cîțiva — repetă el — că doar trebuie să faci ceva și pentru bătrînețe, cît te mai țin puterile. Duzina o avem întreagă și-acum am pornit-o și pe a doua. Nu că am avut de gînd așa ceva, dar știți, ne-a tras mama pe sfoară.

Se scărpină la ceafă și făcu o mutră grozav de nenorocită.

Femeia stătea în mijlocul încăperii cu mîinile încrucișate pe pîntece; în față, fusta îi era mult mai scurtă.

— Numai să nu fie și de data asta gemeni, rîse ea.

— Ce economie ar mai fi, că doar tot trebuie s-o chemăm pe coana moașă, își dădu Kalle cu părerea. Oamenii spun despre mama că trebuie să-și numere întotdeauna copiii cînd îs culcați, ca să știe dacă-i are pe toți. Dar astea-s minciuni gogonate că doar mai mult decît pînă la zece tot nu știe ea să numere.

Unul dintre micuți începu să scîncească în patul din firidă. Mama îl scoase afară și se așeză pe marginea patului ca să-l alăpteze. Ședea în fața lor cu pieptul dezgolit și-l gîdila pe mititel cu sfîrcul la nas ca să-l facă să rîdă. Kalle o privea drăgăstos.

— Marie a avut întotdeauna piele de cucoană, spuse el privindu-i cu mîndrie în ochi.

— Asta-i mezina! spuse mama întinzîndu-i-o lui Lasse. El o ciupi de gîtișor cu degetele lui strîmbe.

— Grasă ca un purceluș! spuse Lasse înăbușit, căci tare-i plăceau copiii. Și cum o cheamă?

— Duzinica — că pe atunci credeam că s-a isprăvit. Și apoi mai e și a douăsprezecea.

— Duzinica — frumos nume, n-am ce zice! făcu Lasse. Parc-ar fi o prințesă adevărată.

— Da, și pe ceea dinaintea ei o cheamă Elfriede[1] — de la unsprezece, mă-nțelegi — asta doarme aici în copaia de aluat, spuse Kalle. Și pe cel dinaintea lor îl cheamă Zecilă, apoi vine Nouă-ochi și apoi Optilă. Pe cei dinainte nu-i mai cheamă după numere, că pe atunci nu-i dăduse mimănui prin gînd c-o să fie atîția. Da' asta-i numai vina mamei. N-apucă bine să-mi cîrpească pantalonii de lucru, că pozna-i gata!

[1] Elf — unsprezece.

— Vrei să ieşi basma curată? Nu ţi-e ruşine? spuse femeia amenințîndu-l. Cît despre nume, se întoarse ea către Lasse, nici ceilalţi n-au de ce se plînge. Albert, Anna, Alfred, Albinus, Anton, Alma şi Alvilda — ia stai, ba da, ăştia-s toţi — n-or să se poată plînge vreodată c-au fost nedreptăţiţi. Treaba asta cu A a întors-o tata bine, aşa ca toţi să se potrivească la A. Totdeauna s-a priceput el la poezii. Il privea cu admiraţie.

Kalle clipea încurcat.

— Ei, pe cît ştiu, asta-i prima literă — şi mai sună şi frumos, făcu el cu modestie.

— E mare meşter la de-astea — ar fi trebuit să înveţe carte. Capul meu nu-i bun de-aşa ceva. Ar fi vrut el să înceapă toate numele cu A şi să fîrşească tot cu A, dar la băieţi se pare că nu merge şi atunci s-a mulţumit şi aşa. Ce să-i faci, că doar carte multă n-are!

— Ba nu, mamă! Nu m-am mulţumit de loc cu asta. La cel mare am potrivit un nume cu A în cap şi cu A în coadă. Dar şi pastorul şi paracliserul au făcut mofturi, şi-aşa am lăsat-o baltă. Şi la Nouă-ochi au găsit cusur, dar atunci am bătut cu pumnul în masă, că doar Kalle ştie să-şi iasă din pepeni cînd îl calcă cineva pe coadă. Mi-a plăcut din totdeauna ca lucrurile să aibă un miez şi o noimă, şi apoi e bine ca cei ce caută să aibă şi ce găsi. Ai băgat ceva de seamă la primul nume de fată, frate Lasse?

— Nu, şovăi Lasse, nu prea. Dar nici nu mă pricep eu la de-alde astea.

— Ei, vezi! Anna-i totuna ori de unde-o citeşti — de la cap sau de la coadă — totuna-i. Asta sare-n ochi. Luă o tăbliţă de şcoală, care atîrna în perete şi începu să scrie anevoie numele cu un ciot de plumb. Ia te uită, frate!

— Da' nu ştiu să citesc, făcu Lasse, dînd din cap încurcat. Va să zică e totuna şi de la cap şi de la coadă? Asta-i drăcie curată — auzi minunăţie! Nu-şi mai putea veni în fire de mirare.

— Acuma vine ceva şi mai şi! spuse Kalle, privindu-l pe frate-său peste tăbliţă. Vezi, ăsta-i un opt şi

dacă-l răstorn cu capul în jos, tot opt rămîne. Ia te uită! şi scrise un opt.

Lasse învîrti tăbliţa încoace şi încolo, holbîndu-se la ea.

— Minunea lui Dumnezeu! Uite că rămîne tot aşa; ce zici Pelle? Asta-i întocmai ca pisica. Şi ea cade în patru labe oricum ai arunca-o. Frumos mai trebuie să fie, Doamne, să ştii carte! Da' unde-ai mai învăţat-o şi pe asta, frate dragă?

— Ei! făcu Kalle serios. Am stat şi eu pe-aci şi am tras cu ochiul cînd i-a învăţat mama alfabetul pe cei mici. Totul e să ai un dram de minte.

— Şi Pelle o să meargă în curînd la şcoală, spuse Lasse dus pe gînduri. Poate c-atunci oi fi şi eu în stare — că tare ar fi frumos. Dar dacă nu mă duce capu'? Nu, nu cred să fiu în stare, adăugă descurajat.

Kalle nu părea să aibă chef să-l contrazică. Dar Pelle îşi puse în gînd să-l înveţe pe tata Lasse să citească şi să scrie — şi încă mult mai bine decît ştia nenea Kalle.

— Da' am uitat! V-am adus o băutură de Crăciun! spuse Lasse desfăcînd legăturica.

— Măi ce om! strigă Kalle dînd ocol mesei către locul unde se afla sticla. Ăsta-i cel mai bun lucru pe care ni l-ai fi putut aduce, frate, ăsta-i tocmai bun pentru botez! Lichior de agrişe negre — şi încă cu poleială împrejur, ca la boieri! Ţinea eticheta în lumină şi-i privi fericit pe cei din jur. Apoi deschise şovăitor dulapul din perete.

— Oaspeţii trebuie să guste mai întîi din el! spuse femeia.

— Tocmai la asta mă gîndesc şi eu, spuse Kalle cu un rîs deznădăjduit. Sigur că trebuie. Numai că dac-o deschizi, acuşi nu mai rămîne nimic din ea. Ştim noi asta! Intinse încet mîna spre tirbuşonul din perete. Dar Lasse se feri cu amîndouă mîinile: nu voia cu nici un chip să guste. Nu făcea pentru un pîrlit de băutor ca el să bea asemenea bunătate de lichior — şi încă într-o zi ca toate zilele! Nu, zău, nu făcea!

— Şi-apoi doar tot o să veniţi la botez! spuse Kalle uşurat şi băgă sticla în dulap.

— Dar un punș de cafea tot o să bem, că mai avem aici un strop de rachiu de la Crăciun și ne face mama o cafeluță bună.

— Am și pus de cafea! răspunse femeia șiret.

— Ați mai văzut asemenea femeie? Nici n-apuci să dorești ceva că s-a și făcut!

Pelle ar fi dorit să fie de față și cei doi tovarăși de joacă de pe imaș, Alfred și Albinus; dar ei mai erau încă acolo unde slujiseră toată vara, ca să aibă și ei parte de praznicul cel bun; n-aveau să se întoarcă acasă înainte de sfîntul Knud.

— Dar nici ăsta nu-i de lepădat! spuse Kalle arătînd la lunganul de pe laviță. Vreți să-l vedeți? Trase un pai din saltea și-l gîdilă pe băiat în nas. Ei, Antoane, băiatule, sai din pat și înhamă-te la roabă, c-o luăm la drum!

Băiatul sări ca fript și începu să se holbeze în toate părțile — spre marea bucurie a lui Kalle. În cele din urmă, descoperi că aveau musafiri și-și trase hainele care îi slujiseră de căpătîi. Pelle se împrieteni pe dată cu el și băieții începură să se joace. Atunci îi veni lui Kalle ideea că și ceilalți au dreptul să ia parte la petrecere; dădu ocol încăperii cu băieții după el, gîdilîndu-i pe cei adormiți pînă îi treziră. Femeia se împotrivi, dar n-o luă nimeni în seamă; ea rîdea într-una, ba chiar îi ajută și la îmbrăcat, repetînd mereu: „Asta-i curată nebunie! N-am mai văzut așa ceva de cînd sînt!"

— Dar dacă-i vorba așa, să nu rămîie nici asta mai prejos! spuse ea deodată și-o trase și pe cea mai mică din firidă.

— Ăștia-s cei opt! spuse Kalle arătînd gloata. Umplu numai bine încăperea. Alma și cu Alvilda de-aci sînt gemene, că doar se și vede! Și tot așa sînt și Alfred cu Albinus, care-s acum la ospăț. La vară încep și ei să meargă la pastor și atunci scăpăm de ei.

— Dar unde-s cei doi mai mari? întrebă Lasse.

— Anna slujește mai spre nord și Albert e pe mare — a ieșit pe un v[illegible] balene. Ăsta-i un băiat grozav.

Primăvara trecută ne-a trimis o fotografie. Ia dă-o-ncoace Marie!

Femeia începu să scotocească în silă, dar nu fu în stare s-o găsească.

— Mi se pare că știu eu unde e, mamă, repeta mereu una dintre fetițe, fără ca mama s-o ia în seamă. Atunci fetița se cățără pe laviță și trase biblia de pe poliță. Fotografia era înăuntru.

— Doamne, da' țanțoș mai e! spuse Lasse. Ce chipeș! Ăsta nu seamănă cu noi, Kalle! O fi ținînd de familia ta, Marie!

— E un Kongstrup! șopti Kalle.

— Nu mai spune! făcu Lasse șovăind; își aminti de cele ce-i povestise Johanne Pihl.

— Marie a slujit ca jupîneasă la curte și i-a sucit capul — așa cum a mai făcut el și cu altele. Asta a fost înaintea mea — dar a plătit ce-a avut d· plătit!

Femeia se uita de la unul la altul cu un zîmbet nesigur. Fruntea i se îmbujorase puțin.

— Așa că băiatul are sînge de boier, spuse Kalle cu admirație. Ține capul altfel decît ceilalți. Și tare mai e bun — prost de bun. Femeia se apropie de el și îi puse mîna pe umăr privind și ea fotografia. E bine așa cum e, mamă! spuse Kalle mîngîind-o pe față.

— Și-i bine îngrijit! exclamă Lasse.

— Da, nu zvîrle banul pe fereastră — nu-i ca tatsău, un bețivan. Dar cînd vine pe-acasă să ne vadă nu-i de loc cărpănos cu hîrtiile de zece coroane.

Dinspre ușă se auzi un tîrșit de picioare și peste prag se strecură binișor o bătrînică zbîrcită și micuță; pipăia drumul cu picioarele și ținea mîinile întinse ca să se apere.

— A murit cineva? întrebă ea.

— Uite-o și pe bunica! spuse Kalle. Credeam că te-ai culcat.

— Ba chiar m-am culcat, dar cînd am auzit că-s oaspeți aci, am venit să întreb dacă s-a întîmplat ceva nou. A murit careva în sat?

— Nu, bunică, n-a murit nimeni — oamenii mai au și altă treabă decît să moară. Uite că ți-a venit un pețitor, nu-i mai bine așa? Asta-i soacră-mea, se în-

toarse el către ceilalţi. Acu' puteţi vedea cu ochii voştri ce fel de om e.

— Da, da, ia vino numai încoa', că-ţi arăt eu soacră, făcu bătrîna cu o încercare slabă de a-i ţine hangul. Bine-aţi venit, oameni buni! spuse ea întinzînd mîna.

Kalle i-o întinse pe-a lui, dar cum dădu de ea, bătrîna i-o împinse cît colo.

— Da' ce crezi, prostule, că nu te cunosc? Pipăi îndelung mîna lui Lasse şi pe-a lui Pelle cu degetele ei mici, înainte de a le da drumul. Nu, pe voi nu vă cunosc! Spuse ea.

— Ăştia-s fratele Lasse şi fecioru-său, de jos de la Steinhof! o lămuri Kalle în cele din urmă.

— Aşa, va să zică voi sînteţi — acuma vă ştiu. Şi-aşa, aţi trecut marea încoace. Uite mă bălăbănesc şi eu aşa singură, bătrînă cum sînt, şi nici de văzut nu mai văd.

— Lasă, bunico, chiar aşa de singură nu eşti, rîse Kalle, că doar de obicei sîntem doi oameni mari şi ca la o duzină de copii, în jurul dumitale.

— Ţie-ţi vine uşor să vorbeşti! Dar toţi cei cu care m-am pomenit din tinereţe au murit — şi încă şi mulţi alţii care au crescut sub ochii mei. În fiecare săptămînă mor cîţiva şi biata de mine trebuie să mă învîrtesc pe-aci, să fiu o povară pentru voi.

Kalle îi aduse bătrînei jilţul din camera ei şi-i ajută să se aşeze.

— Ce fel de vorbe mai sînt şi astea — o mustră el — că doar plăteşti pentru partea dumitale.

— Ce mai plată, Doamne iartă-mă, douăzeci de coroane pe an ca să mă ţie în spinare, spuse bătrîna fără să se adreseze cuiva anume.

Sosi şi cafeaua şi Kalle turnă rachiu în ceştile celor mari.

— Acum înveseleşte-te şi dumneata, bunico, spuse el ciocnind cu bătrîna. Unde fierbe oala pentru doisprezece, fierbe şi pentru treisprezece. Noroc, bunico, îţi dorim să ne mai fii povară încă mulţi ani de-aci înainte — cum spui dumneata!

— Ei, asta o ştiu eu bine, las' c-o ştiu eu bine, spuse bătrîna legănîndu-se. Toţi vreţi să-mi fie bine.

Dar oricît chef aş avea să mai trăiesc, tot îmi vine greu să le iau celorlalţi pîinea de la gură. Vaca cere, pisica cere, copiii cer — toţi cerem de mîncare. De unde să mai iei săracu' de tine?

— Sărac îi dracu', spuse Kalle vesel.

— Cît pămînt ai? întrebă Lasse.

— Patru pogoane. Dar mai tot pietriş.

— Şi de-acolo ţii şi vaca?

— Anul trecut a cam fost pe sponci. Astă-iarnă a trebuit să smulgem acoperişul de pe şură, ca s-avem cu ce o hrăni — asta ne-a cam venit de hac. Ei şi, abia s-a mai înălţat tavanul! rîse Kalle. Acum creşte mereu cîte un copil şi-şi vede singur de nevoi.

— Cei ce cresc ţi-or fi dînd şi-o mînă de ajutor, nu? întrebă Lasse.

— Dar cum, Doamne, să fie în stare! Cî d eşti tînăr, îţi trebuie multe. Se mai distrează şi ei it mai au vreme; cînd au fost mici, n-au prea avut parte de multe şi cînd s-or însura şi s-or căpătui, or avea destule pe cap. Albert e băiat de treabă, cînd vine pe-acasă; ultima oară ne-a dat zece coroane şi cîte una de fiecare copil. Dar cînd pleacă de-acasă, se duc banii, dacă nu vrea să se facă de rîs faţă de camarazi. Anna e din cele cărora le trebuie tot ce au numai pentru rochii; ar trage-o inima să ne dea ceva, dar n-are niciodată o lăţcaie. Şi-i aproape goală, cu toate că cumpără şi tot cumpără într-una.

— Da, e cam nu ştiu cum! spuse femeia. Nimic nu-i izbuteşte.

Laviţa fu închisă ca să se facă mai multe locuri în jurul mesei şi deodată ieşi la iveală un pachet vechi de cărţi de joc. Toţi trebuiră să joace, chiar şi cei doi mai mici, care erau într-adevăr prea mici ca să poată ţine cărţile în mînă; Kalle voia cu orice preţ să-i aibă şi pe ei alături, dar nu mergea. Se jucă „Ciobanul păţit" şi „Popa prostu'". Bunicii îi spuneau ce cărţi are.

— Jucăm cu un orb, strigă Kalle, rîzînd cu hohote. Straşnic lucru! Şi bătrîna rîse cel mai tare de gluma lui.

Pe cînd jucau, cei mari mai aruncau cîte o vorbă.

— Şi cum îţi place la Steinhof? întrebă Kalle.

— Pe boier nu-l prea vedem noi, că-i mai mult pe drumuri... ori doarme, de mahmur ce-i. Altfel e de treabă, n-am ce zice, şi mîncarea e destul de bună.

— Cît despre asta, sînt şi curţi unde mîncarea-i şi mai rea, răspunse Kalle. Dar multe de astea nu sînt! La cele mai multe curţi e mai bună.

— Crezi? întrebă Lasse mirat. Mă rog, cît priveşte hrana, treacă-meargă. Dar e prea mult de lucru pentru noi doi; şi-apoi nici nu-i plăcut s-o auzi toată vremea pe femeie bocindu-se. Oare-o bate? Oamenii spun că nu.

— Vezi bine că nu, spuse Kalle. Oricît l-ar mînca palma, lucru care nu m-ar mira. Dar n-are curaj. Se teme de ea. Muierea asta are pe dracu' într-însa, ascultaţi-mă pe mine.

— Oamenii zic că noaptea se face vîrcolac, spuse Lasse schimbîndu-se la faţă, ca şi cum s-ar fi aşteptat să apară o stafie din vreun ungher.

— Prostii! izbucni Kalle. Astea nu sînt decît superstiţii. Dar o munceşte un duh necurat, de care pomeneşte şi biblia. Să ne spună Marie, că ea a slujit acolo.

— Un biet suflet care trebuie să-şi ducă crucea, spuse ea. Orice femeie ştie ce va să zică asta. Iar stăpînul, cu toate că n-o bate, are el alte năravuri. O înşală, şi asta o doare mai mult ca orice.

— Păi sigur, voi femeile doar ţineţi una cu alta, spuse Kalle. Dar nu sîntem nici noi chiori. Dumneata, bunico, ce crezi? Că doar cunoşti treaba asta mai bine decît toţi.

— Ei, ştiu şi eu cîte ceva, cum nu, îl am înaintea ochilor pe Kongstrup, aşa cum era cînd a pus piciorul pe insulă. Parcă ar fi fost ieri. N-avea, dragă Doamne, decît boarfele de pe el; asta nu-l împiedica să facă pe grozavul, şi-apoi, tot cu nasu' sus se purta, că de, venea din capitală.

— Şi ce l-a adus pe-aici?

— Păi, cred că voia să vîneze o fată cu zestre. Colinda toată vremea prin bălării cu puşca la umăr;

dar, numai la vulpe nu-i era lui gîndul. Fata celui de la Steinhof hoinărea şi ea prin bălării. Umbla în haine de bărbat şi se dădea, chipurile, în vînt după sălbăticia naturii. Sminteală, ce crezi? Auzi dumneata, în loc s-o fi ţinut frumos acasă şi s-o fi învăţat să toarcă! Da' era singură la părinţi şi făcea ce-i trăsnea. Pînă l-a întîlnit pe precupeţul ăsta şi s-au împrietenit. El era, pare-mi-se, candidat, sau papă, sau, mă rog, vreun rahat de ăsta şi ea o fetişcană proastă. Parcă-i de mirare că i-a sucit mintile!

— Da, asta aşa e! spuse Lasse.

— Femei cu sîngele iute, toate cele din neamul lor! urmă bătrîna. Una cică ar fi umblat chiar cu necuratul. De atunci diavolul are putere asupra lor şi le munceşte cumplit ori de cîte ori intră luna în pătrar. Peste cele curate n-are putere, se-nţelege; dar după ce s-au încurcat ăştia doi, a început să fie rău şi de ea. El a băgat de seamă — că nu-i prost — şi a vrut să dea înapoi; oamenii spun că bătrînul stăpîn al Steinhof-ului l-ar fi silit cu puşca-n mînă s-o ia de nevastă. Şi cu bătrînu' nu te puteai pune, că era dat dracului, şi la o adică făcea moarte de om fără să clipească. Altminteri, ţăran sadea; purta haine ţesute în casă şi muncea din zori pînă-n noapte. Ehei, alte vremuri! Nu ca astăzi... cu datorii, şi cu jocuri de cărţi, şi cu chefuri. De aceea erau oamenii mai înstăriţi.

— Ei, da! Că acum toţi vor să treiere fără să semene — spuse Kalle — şi vînd viţelul încă din burta mamei; dar, după cîte văd, dumneata, bunico, ai cîştigat — ţi-a ieşit popa prostu'!

— S-o înnegrim pe bunica! strigară copiii. Degeaba se rugă bunica şi se împotrivi că abia se spălase pentru noapte. Copiii înnegriră un dop în sobă şi o înconjurară; o dungă neagră se ivi pe nasul bătrînei. Rîseră toţi, cu mic cu mare.

— Noroc, că n-o pot vedea şi eu, rîse şi bunica. Orice rău aduce şi-un bine. Dar parcă tot aş vrea să-mi recapăt vederea înainte de a muri, măcar pentru cinci minute. Ce bine-ar fi să le mai văd o dată pe toate! Kalle spune că pomii au crescut, da... desi-

gur... toată împrejurimea trebuie să se fi schimbat! Pe cei mici nici n-am apucat să-i văd.

— Se spune că la Copenhaga s-ar putea tămădui orbirea, spuse Kalle către frate-său.

— Trebuie să coste multe parale? întrebă Lasse.

— Cel puțin vreo sută de coroane, fu de părere bunica.

Kalle căzu pe gînduri.

— Dacă am vinde toate bulendrele, m-aș mira să nu scoatem o sută de coroane. Și atunci bunica și-ar recăpăta vederea.

— Ferească Sfîntul! exclamă bătrîna. Să vinzi casa și curtea — se vede treaba că nu ești în toate mințile, băiete! Să-ți risipești averea pentru o gloabă ca mine, care și-a trăit traiul? Că și așa sînt cu un picior în groapă! Cum ai vrea să-mi meargă mai bine decît acum! Ochii i se umplură de lacrimi. Păzește-mă, Doamne, de așa păcat la bătrînețe.

— Ei iasta-i! Noi sîntem încă tineri! spuse Kalle. Ne-am pricepe noi să înjghebăm altă gospodărie, Marie și cu mine.

— Care din voi știe ce face văduva lui Jakob Kristian? schimbă bătrîna vorba. Îmi spune inima că-i vine rîndul înaintea mea. Am auzit corbii croncănind noaptea trecută dinspre partea aceea.

— E vecinul cel mai apropiat; stă dincolo, în cîmpia stearpă, lămuri Kalle. Va să zică așa. Să fie oare pe ducă? După cîte știu, nu s-a plîns de nimic toată iarna.

— Ascultă-mă ce-ți spun, zise bătrîna cu convingere.

— Trimite mîine pe unul din copii pîn-acolo.

— Dacă are bunica semne, să știi că așa e — chiar și Jakob Kristian a dat de veste, cînd i-a sosit ceasul. Am fost prieteni buni, ani de-a rîndul, Jakob și cu mine.

— S-a arătat chiar el? întrebă Lasse serios.

— Nu. Stai să vezi cum a fost. Într-o noapte — era o vreme păcătoasă de octombrie — mă trezesc eu din somn, că bate cineva în ușă; sînt trei ani în cap de-atunci. Marie a auzit și ea. Ne sfătuim noi ce să facem și dacă să mă scol. Îmi zic că nu face și mă

întorc pe partea cealaltă ; dar numai ce aud din nou : cioc, cioc, cioc. Atunci sar din pat, îmi trag pantalonii și crăp puțin ușa : nimeni ! Ciudat, îi zic eu Mariei și mă bag iar în pat ; dar n-apuc să mă vîr bine sub plapumă, că ciocănește a treia oară. Atunci mi-a sărit țandăra, am aprins felinarul și am dat ocol casei ; dar n-am văzut și n-am auzit nimic. Dimineața am aflat că Jakob Kristian se sfîrșise peste noapte, tocmai la vremea aceea.

Tăcînd chitic, Pelle trăgea cu urechea la conversație și de frică se strînsese lîngă taică-său. Dar nici Lasse nu se simțea în apele lui.

— Cu morții nu prea e bine să ai de-a face, mormăi el.

— Ei aș ! Dacă ești cu cugetul împăcat și n-ai năpăstuit pe nimeni, ce să-ți facă ? spuse Kalle. Bunica nu spunea nimic dar, cum stătea așa în jilțul ei, clătina din cap cu înțeles.

Femeia intră în odaie și așeză pe masă o oală cu untură și o pîine neagră mare.

— Asta e gisca, spuse Kalle, înfigîndu-și vesel cuțitul în pîine. Încă nu ne-am atins de ea — e umplută cu prune. Și asta de-aici e untura de gîscă. Serviți, domnilor !

Dar era vremea să se gîndească la plecare. Lasse și Pelle începură să-și lege fularele la gît.

Ceilalți nu voiau încă să-i lase să plece ; vorbeau despre una-alta, iar Kalle făcea glume, ca să-i mai rețină. Deodată îngălbeni ; un vaiet pătrunse de afară și cineva încercă să deschidă ușa, dar îi dădu drumul pe dată.

— Doamne, o fi vreun strigoi ! strigă el cătînd spăimîntat de la unul la altul.

Vaietul se auzi din nou și femeia își împreună mîinile.

— Asta-i Anna ! strigă ea și deschise repede ușa. Anna intră plîngînd. Se repeziră spre ea cu tot soiul de întrebări, dar ea plîngea fără să răspundă.

— Și cum de ai vreme să vii acasă de Crăciun ? Și încă plîngînd ! Ce mai fată ! spuse Kalle. Ce mai fată — trebuie să-i faci o țoacă de supt, mamă !

— M-au gonit! îngăimă în cele din urmă fata printre suspine.

— Nu se poate! făcu Kalle, cu glasul schimbat. Şi de ce mă rog? Ai furat ceva? Ori ai fost obraznică?

— Nu, dar chiaburul zice că mă ţin cu fecioru-său.

Privirile mamei alunecară ca fulgerul de la obrazul fetei la trupul ei — apoi izbucni şi ea în plîns.

Kalle nu vedea nimic, dar prinse căutătura femeii şi pricepu.

— Aşa — spuse el încet — aşa va să zică! Mic de stat, cum era Kalle, părea un copil bătrîn şi vedeai cum tremură faţa-i blajină, de parcă s-ar fi luptat cu plînsul. Dar zîmbetul birui în cele din urmă.

— Las' că e bine! exclamă el şi rîse cu hohot. Aşa sînt copiii buni: cînd se fac mari, iau asupra lor o pârte din osteneala părinţilor. Dezbracă-te Anna şi aşază-te colea, că ţi-o fi foame. Ai căzut la ţanc, că tot trebuie să trimitem după coana moaşă!

După ce-şi luară rămas bun în dreapta şi-n stînga, Lasse şi Pelle îşi traseră fularele pînă peste gură. Kalle n-avea astîmpăr, se învîrtea în jurul lor şi tot dădea din gură:

— Să vă vedem curînd pe amîndoi, la revedere şi încă o dată mulţumim pentru vizită şi pentru sticlă, frate Lasse! Da, spuse el apoi pe neaşteptate cînd ajunseră afară în prag. Straşnică treabă! Încuscrit cu chiaburul, ca să zic aşa! Al dracului Kalle Karlsson, tu şi cu mine o să mai umblăm o dată şi-o dată cu nasul sus! şi rîse zgomotos.

Îi mai însoţi o bucăţică de drum, flecărind într-una; auzindu-l vorbind aşa, Lasse se întristă.

Pelle ştia foarte bine că ceea ce se petrecuse cu Anna era socotit drept o mare ruşine şi nu pricepea cum de putea unchiul Kalle să ia lucrurile atît de uşor.

— Da, da, spuse Lasse, pe cînd îşi căutau drumul, poticnindu-se printre grohotişuri. Kalle a rămas neschimbat! Acolo unde alţii ar boci, el rîde.

Era prea întuneric ca s-o mai poată lua peste cîmp, aşa încît o apucară pe drumul care cobora spre sud,

ca să dea apoi în şosea. La răscrucea din capul satului se afla o dugheană, care era în acelaşi timp prăvălie şi cîrciumă clandestină.

Cînd ajunseră în dreptul cîrciumii, auziră zarvă mare. Uşa fu dată de perete şi cîţiva bărbaţi împrînciră afară un trup care se rostogoli în ţărînă.

— Să ştii că a dat poliţia peste ei. O fi aflat că beau pe ascuns! spuse Lasse şi se abătu cu băiatul peste ogor, ca să treacă mai departe neobservaţi. Dar în aceeaşi clipă cineva dinăuntru scoase o lampă la fereastră şi dădu cu ochii de ei.

— Ăsta e văcarul de la Steinhof! strigă o voce.

— Hei, Lasse, vino-ncoace! Se duseră într-acolo şi văzură un bărbat întins la pămînt, zăcînd cu faţa în jos şi izbind din picioare; mîinile îi erau legate la spate şi el se căznea să-şi ridice obrazul din noroi.

— Da' ăsta-i Per Olsen! făcu Lasse.

— Păi, cine altul? răspunse negustorul. Nu puteţi să-l luaţi cu voi acasă? S-a cam scrîntit.

Lasse privi îngrijorat spre băiat. Un om turbat... asta nu-i de noi.

— Dar i-s mîinile legate; n-aveţi decît să ţineţi de capătul frînghiei şi merge el liniştit, spuse unul dintre bărbaţi. Erau pietrari, de sus, de la carieră. Nu-i aşa c-ai să mergi liniştit? întrebă el, izbindu-l în şold cu vîrful sabotului.

— Of, Isuse, Isuse! gemea Per Olsen, fără să spună nimic altceva.

— Dar ce-a făcut? întrebă Lasse. De ce l-aţi bătut în halul ăsta?

— L-am bătut c-a vrut să-şi taie degetul cel mare. Tot încerca, porcul, şi l-a şi tăiat pe jumătate; a trebuit să-l batem ca să se lase păgubaş. Îi arătară degetul care era numai sînge. Auzi, vită, să se taie şi să se ciopîrţească, fiindcă şi-a băgat cîteva ciocane de drojdie în burtă! Dacă avea chef de ciomăgeală, se găseau cred aici destui oameni care să-l mulţumească!

— Îi curge sînge, trebuie să-l legăm cu o cîrpă, spuse Lasse şi scoase şovăind batista cea roşie din

buzunar. Era batista lui de duminică şi abia o luase curată. Jupînul veni cu o sticlă şi turnă rachiu peste deget ca să nu obrîntească. Rănitul răcni cît îl ţinu gura, izbindu-se cu obrazul de pămînt.

— Nu vrea nici unul din voi să vină cu noi? întrebă Lasse. Dar toţi tăcură; chestia putea ajunge în faţa autorităţilor şi oamenii socoteau că e mai bine să se dea la fund.

— Păi atunci, voia Domnului, n-avem încotro, spuse el, întorcîndu-se spre Pelle. Glasul îi tremura. Dar o mînă de ajutor ne puteţi da să-l ridicăm, că de zvîrlit afară l-aţi putut zvîrli!

Îl ridicară în picioare. Obrazul îi era stîlcit şi plin de sînge. În zelul lor de a-i salva degetul, cei din cîrciumă îl bătuseră în aşa hal, că abia se mai putea ţine pe picioare.

— Noi sîntem, Lasse şi Pelle, spuse bătrînul încercînd să-i şteargă obrazul. Doar ne cunoşti, Per Olsen, nu-i aşa? Te ducem noi acasă, dacă ne făgăduieşti că stai binişor — noi doi îţi vrem binele.

Per Olsen scrîşnea doar din dinţi şi tremura ca varga. „Of, Isuse Christoase!" atît izbutea să rostească şi era plin de spume la gură.

Lasse îi dădu băiatului capătul frînghiei.

— Scrîşneşte din dinţi, şopti el. Se vede că-l munceşte diavolul. Dacă-l apucă pandaliile, trage de frînghie cu toată puterea. Iar dacă se îngroaşă gluma, o luăm la sănătoasa peste şanţ.

Aşa o porniră spre casă. Lasse trebui să-l apuce de braţ; Per se clătina şi era gata să cadă la tot pasul: mormăia în barbă vorbe fără şir, sau scrîşnea din dinţi.

Pelle tropăia în urma lor, ţinînd frînghia; îl treceau năduşelile — de frică şi de tainică plăcere. În sfîrşit, apucase să vadă şi el unul despre care ştia că e blestemat pentru vecie! Va să zică aşa ca Per Olsen arătau aceia care deveneau diavoli în viaţa de apoi. Dar om rău nu era el. Dintre toţi argaţii de la curte, tot el se purta cel mai bine cu Pelle. Şi tot el le cumpărase şi sticla — ba chiar pusese bani din buzunarul lui pînă în ziua lefii, la întîi mai.

Al dracului mai mergea! Stăpînul Steinhof-ului își pornise armăsarul cenușiu în galop. Privea cu atîta băgare de seamă dincolo, peste cîmp, de parcă n-ar fi avut habar că-l urmărea cineva; iar doamna Kongstrup, Doamne iartă-mă, nu se sfia de loc; biciuia roaiba din toate puterile prin fața satului, care se strînsese ca la panoramă.

Și așa, ziua în amiaza mare, goneau ca nebunii pe șosea, în loc să-și închidă gîlceava între cei patru pereți, ca oamenii cu obraz! Se vede treaba că boierii n-au rușine.

Apoi femeia începu să țipe și se ridică în picioare în trăsură, croind din toate puterile calul cu cod rișca.

La urma urmei, de ce nu l-o fi lăsînd să se ducă la ibovnică dacă ține el morțiș s-o facă și să-i tragă un perdaf cînd s-o întoarce acasă? Cum de nu i-o fi leahamite, Doamne, după douăzeci de ani, să se tot țină mereu de capul lui! Mare răbdare mai avea femeia asta!

Iar el, cum de nu și-a luat lumea în cap? Să n-ai pic de liniște acasă, din pricina unei crîșmărițe sau a altei muieri, care la urma urmei nu putea fi mai brează decît nevastă-ta! Trebuia, zău așa, să ai o fire din cale afară de răbdătoare, ca să faci pe craiul în felul ăsta. Oare așa să fie dragostea?

Treierătoarea amuțise, oamenii de la Steinhof își lungeau gîturile prin toate ferestrele și făceau mare haz. Curată cursă de cai! Așa ceva nu se vedea în fiecare zi; roaiba gonea pe urmele armăsarului, ca și cum ar fi șters-o fără să-i plătească! Ha! Ha! Ha! Două duminici într-o *singură* săptămînă? Lasse dăduse colțul și urmărea cursa îndrăcită cu mîna streașină la ochi; așa muiere nu mai văzuse în viața lui. Față de ea, Bengta fusese mielușel! Stăpînul din Neuendorf, care tocmai stătea în prag cînd goana îndrăcită îi fulgeră pe dinaintea ochilor, gîndi în sinea lui la fel; și, pe toate cîmpurile, oamenii se opriră

din lucru; se holbau şi se cruceau. Parcă erau turbaţi. Doamne iartă-mă, şi buni de legat. Îi călărea dracul pe amîndoi!

În sfîrşit, de ochii lumii, el se văzu nevoit să oprească şi să întoarcă. Ea se urcă în trăsura lui, iar roaiba veni cuminte în urmă, cu cealaltă trăsură, goală. Femeia îşi încolăci braţul pe după gîtul bărbatului, triumfătoare şi fericită, întocmai ca un jandarm care a prins un hoţ; el însă părea un răufăcător de cea mai joasă speţă. Şi-aşa se întoarseră din nou la curte!...

Într-o bună zi veni Kalle să împrumute zece coroane şi să-i invite pe Lasse şi pe băiat pentru duminică la botezul copilului.

De bani făcu Lasse rost, cu oarecare greutate, de la administrator; cît priveşte invitaţia, cu toată părerea de rău, o refuzară mulţumindu-i; nici nu putea fi vorba să se învoiască din nou. De curînd îşi luase tălpăşiţa vătaful. Dispăruse în timpul nopţii luîndu-şi şi sipetul lui cel greu, ceea ce însemna că îi ajutase careva. Dar ceilalţi argaţi din odaie se jurară pe ce aveau mai sfînt că nici nu băgaseră de seamă; iar administratorul, cu toată furia lui, trebui să se lase păgubaş.

Aşa, din cînd în cînd, se mai întîmpla cîte ceva, ceva care le punea o zi sau două sîngele în mişcare; altminteri însă, iarna trecea tare greu. Întunericul se lăsa devreme, iar prin unghere nu se lumina aproape de loc. De înţepătura gerului se dezmorţeau doar în aburul călduţ al grajdului unde era întotdeauna cald şi unde Pelle nu se sfia să trebăluiască, cu tot întunericul. Serile lungi şi le petreceau în odaia slugilor, moţăind fără nici o treabă. De fete nu le ardea, trîndăveau şi jucau cărţi pe rachiu, sau povesteau întîmplări înfiorătoare. De aceea, cînd se duceau la culcare, drumul prin curte pînă la grajd se transforma într-o expediţie plină de primejdii.

După fuga vătafului, Per Olsen fusese numit în locul lui. Lasse şi Pelle se bucurară, pentru că el le ţinea întotdeauna partea cînd voia cineva să le joace

vreun renghi. Se făcuse om de treabă, de băutură abia de se mai atingea și era cumpătat în toate. Atît, că era puțin cam moale; asta o spuneau chiar și bătrînii zilieri și femeile care lucrau la curte; numai că ei știau ce-i cu Per Olsen și-l iubeau pentru că ținea cu cei necăjiți. Se născuse într-o zodie neagră. „Umblă de colo-colo și trage cu urechea", spuneau ei și, cînd îl vedeau că se mohorăște, se fereau din calea lui.

— O să vedeți că scapă; necuratul nu-l poate birui, își dădeau cu părerea Lasse și nevestele sărăcanilor la mulsul de duminică, cînd cumpăneau soarta lui Per Olsen. Oameni ca el sînt fără prihană, chiar și înaintea Domnului.

Pelle era numai urechi și privea în fiecare zi cicatricea de la degetul mare al lui Per Olsen; dacă Dumnezeu îl dezlega, atunci cicatricea ar fi trebuit să dispară!

Mai toată iarna Pelle conduse treierătoarea. Umbla cît era ziulica de mare în urma cailor care se învîrteau în fața curții, călcînd zăpada bătătorită și gunoiul care-i trecea peste saboți. Ceva mai nesuferit nici că putea să fie; să cioplească nu era în stare — degetele îi erau înghețate bocnă — și se simțea atît de singur! Ca cioban era de capul lui și-l ademeneau o puzderie de lucruri; aici însă, trebuia să meargă roată în urma oiștii, să se tot învîrtească cît era ziulica de mare, tot de jur împrejur. Singura lui treabă era să numere de cîte ori se învîrtea, dar număratul năucea mai mult chiar decît învîrtitul acesta de care nu mai puteai scăpa. Timpul se golea de conținut, iar ziua, oricît de scurtă ar fi fost, părea că nu se mai sfîrșește.

De obicei, dimineața, Pelle se trezea mulțumit; acum însă viața ajunsese o povară. Pricina era veșnica tropăială în urma oiștii. Dar treptat se deprinse cu ea, așa că după primul ceas începea să umble moțăind. Starea aceasta îl cuprindea pe nesimțite și Pelle o aștepta cu nerăbdare. Parcă era năuc. Nu mai dorea nimic și nu-l mai interesa nimic. Pășea

mecanic, împleticindu-se, în urma oiştii. Maşina duduia fără încetare, împiedicîndu-l să adoarmă de-a binelea; pleava se scutura necontenit prin ferestruică, iar timpul se scurgea pe nesimţite. Nu mai ştia cînd trece ziua; uneori cînd veneau argaţii să-i ajute să bage caii în grajd, i se părea că abia fuseseră înhămaţi la batoză. Se obişnuise cu zumzetul acesta care îndobitocea şi care era singura pomană pe care şi-o face viaţa cu cei închişi pentru tot restul zilelor lor, sau cu cei ce-şi petrec anii legaţi de o maşină. Dar acum îl cuprindea piroteala şi cînd era liber; nu mai era vioi şi nici nu mai dorea să ştie şi să le cunoască pe toate; tata Lasse simţea lipsa întrebărilor şi trăsnăilor lui fără sfîrşit.

Uneori, un chip negru şi asudat, care se ivea în ferestruică şi înjura pentru că nu mîna caii destul de regulat, îl smulgea o clipă din toropeală; aşa afla el cînd lunganul de Ole lua locul lui Per Olsen, cel care avea de obicei maşina pe seamă. Se mai întîmpla să i se şi încolăcească biciul în jurul axei, încît trebuia să oprească şi să dea înapoi; în ziua aceea nu mai era chip să-l cuprindă toropeala.

Către sfîrşitul lui martie, sosiră ciocîrliile şi aduseră viaţă nouă; zăpada mai stăruia pe cîmpiile joase, însă trilurile lor aminteau de vara fierbinte şi de păscutul vitelor. Într-o bună zi, ţipătul unui graur, care îşi înfoia năbădăios penele pe acoperiş, îl trezi din mersul lui în cerc. În ziua aceea, soarele se ridică strălucitor, măturînd toată pîcla din văzduh; dar colo, jos, marea se întindea încă alburie.

Pelle începu să-şi vină în fire. Pricina erau primăvara şi treieratul pe sfîrşite, dar mai cu seamă buzunarul de la piept — care era cu adevărat în stare să trezească pe cineva la viaţă. Acum sălta în trap uşor în urma oiştii; trebuia să meargă repede dacă voiau să termine, pentru că ceilalţi se şi apucaseră de muncile de primăvară. Dacă îşi apăsa mîna pe piept, putea simţi foarte bine hîrtia în care erau înveliţi. Pentru că, fără îndoială, tot acolo erau. N-aveai cum să

scotoceşti şi să te uiţi; trebuia să te asiguri pe pipăite.

Pelle devenise posesorul a cincizeci de öre — o piesă nou-nouţă de cincizeci de öre; erau primii bani pe care-i avusese vreodată în afara monezilor de unul sau doi öre, şi-i cîştigase prin propria-i destoinicie.

Asta se întîmplase într-o duminică; cei de la cariera de piatră veniseră în vizită la argaţi şi unuia dintre ei îi trăsnise că ar fi bine să aibă şi unt de alun la ţuică. Aşa că Pelle trebui să se repeadă pînă la negustor, să cumpere. Îi dădură o jumătate de coroană şi-i spuseră să intre pe din dos, pentru că era duminică. Pelle nu uitase păţania de la Crăciun şi îi privi bănuitor, dar toţi păreau preocupaţi; fiecare făcea cîte ceva sau îşi trecea cu mîna peste faţă. Gustav, care îi dăduse banii, stătea întors privind fără.

Femeia negustorului rîse cu hohote cînd P. le îi ceru marfa.

— Ei nu, că asta-i bună, voinicule! exclamă ea. Şi cum a fost — nu tot tu ai fost ăla care te-ai dus după automat? Nici vorbă că v-a prins tare bine!

Pelle se făcu roşu ca focul.

— M-am gîndit eu că vor să-şi bată iar joc de mine, dar n-am vrut să zic nu de la-nceput, răspunse el, descumpănit.

— Asta aşa e, trebuie cîteodată să faci şi pe prostul chiar dacă nu eşti, spuse femeia.

— Ce e asta unt de alun? întrebă Pelle.

— Ei Doamne, ai gustat tu de multe ori din el, piciule! Dar e-adevărat că uneori trebuie să-l înghiţi şi fără să ştii cum îi zice.

Atunci se lămuri Pelle.

— Te pomeneşti că o fi bătaia cu nuieluşa de alun, de-ţi merge untul?

— Ce-ţi spuneam eu? Vezi că ştii?

— Nu, pîn' acum n-am mîncat bătaie decît cu biciul, peste picioare.

— Las' că n-ai pierdut nimic — amîndouă-s la fel de bune. Dar pînă una alta, stai să iei o înghiţitură de cafea şi eu am să-ţi împachetez marfa. Îi întinse o

ceaşcă de cafea cu zahăr nerafinat şi se apucă să înveleaşcă nişte săpun verde într-o bucată de hîrtie. Uite, du-li-l pe ăsta, că-i cel mai bun unt de alun. Banii ţine-ţi-i pentru tine.

Pelle nu prea ştia cum să facă.

— Bine, atunci dă-i că-i ţin eu, spuse ea. De noi doi nu şi-or bate ei joc. Şi tu, nu te pierde cu firea. Hai, să nu te laşi.

Cu firea nu se pierdu el, dar îl trecură toate sudorile. Argaţii înjurau pentru că pierduseră cincizeci de öre şi-i spuseră că-i un idiot fără pereche; dar el era fericit că se întîmplase aşa, tocmai pentru că fusese mai deştept decît îi credeau. Iar cele cincizeci de öre erau ale lui!

De o sută de ori pe zi pipăia moneda, care nu se mai tocea; în sfîrşit, descoperise un lucru căruia nu-i ştirbea din strălucire faptul că îl posedai. Cumpăra cu ea de toate, cînd pentru Lasse, cînd pentru el. Lua lucrurile cele mai scumpe, iar cînd întîrzia prea multă vreme la vreo cumpărătură şi se sătura de ea, se pornea să cumpere altceva. Dar banii tot nu-i cheltuia. Uneori, pe neaşteptate, îl cuprindea o teamă nebună că nu-i mai are; dar cînd întindea mîna după ei şi-i simţea, bucuria îi era cu atît mai mare.

Pelle devenise peste noapte capitalist — prin propria-i destoinicie — şi-şi specula bine capitalul. Îşi cumpărase tot ce socotea că merită, aşa le putea avea pe toate la-ndemînă; şi pe măsură ce un lucru nou se ivea în lumea lui, îl şi trecea în lista de cumpărături. Lasse era singurul care-i cunoştea comoara şi trebuia, vrînd-nevrînd, să se lase antrenat în cele mai îndrăzneţe speculaţii.

Pelle îşi dădea seama după sunet cînd se întîmpla ceva la maşină; caii simţeau şi ei şi se opreau chiar înainte să li se fi spus ho! Apoi comenzile urmau, pe nerăsuflate: Stai! Trage! Ho! Dii! Aşa! Prr! Şi Pelle trăgea oiştea îndărăt, mîna mai departe şi oprea din nou, pînă cînd mergea iar totul strună. Astfel afla el că lunganul de Ole lucra la maşină în locul lui Per

Olsen, care măsura nutrețul; prost mai era și Ole. Habar n-avea să umble cu mașina!

După ce se aranjau lucrurile, Pelle pășea liniștit mai departe, fără să piardă din ochi ungherul de lîngă staul. Cînd se ivea Lasse, bătîndu-se pe burtă, însemna că în curînd avea să vie vremea mesei.

Ceva împiedică oiștea. Caii își încordară puterile, dar cu o smucitură oiștea trecu peste stavila nevăzută. Din șopron se auzi un răcnet și mai multe voci strigară deodată ho! Caii încremeniră în loc și Pelle apucă oiștea, ca să nu le cadă peste picioare. Mai trecu un timp pînă veniră să bage caii în grajd și abia atunci putu Pelle să se ducă în șopron să vadă și el ce se-ntîmplase.

Înăuntru se zbătea lunganul de Ole; una din mîini îi era înfășurată într-o bluză; dar sîngele răzbătea prin stofă și picura pe podeaua șopronului. Pămînt de mijloc, Ole țopăia încoace și-ncolo, apoi se tăvălea pe jos bolborosind cuvinte fără șir. Slujnicele, albe ca varul, încremeniseră cu ochii la el. Argații se certau între ei, care leac e mai bun să oprească sîngele; unul își făcu vînt din podul de fîn, cu un pumn de pînze de păianjen.

Pelle se apropie și se uită în mașină, ca să se lămurească ce anume putea fi atît de îngrozitor acolo. Ceva ca un piron era înfipt între dinții a două roți. Cînd împinse valțul, un ciot de deget căzu pe podeaua șopronului. Îl culese din pleavă, și-l dădu celorlalți; era degetul mare. Cînd lunganul de Ole își văzu degetul, leșină; nu mai era nimic de făcut; rămăsese ciung pentru toată viața. Per Olsen își spuse că plecase la vreme de lîngă mașină.

În ziua aceea nu se mai treieră. După-amiază, Pelle umblă de colo-colo prin grajd, jucîndu-se; nu avea nici o treabă, și așa îi făcu lui taică-său tot felul de planuri de viitor, care îi absorbiră cu totul.

— Și pe urmă plecăm în America să săpăm la aur!

— Hm... asta n-ar fi rău. Dar îți trebuie multe jumătăți de coroană pentru drum.

— Atunci, să ne facem și noi pietrari.

Lasse rămase locului între iesle și prinse să se gîndească, cu capul plecat. Era tare nemulțumit de slujba pe care o avea; se osteneau amîndoi pentru o sută de coroane, cu care nici măcar n-o puteau scoate la capăt; de zile libere nici nu putea fi vorba — viață de rob. Îmbătrînise, nu mai avea nici o mulțumire și nici o nădejde. Pînă și căutarea unui drum nou în viață i se părea o piedică de neînvins. Nu mai era nimic de făcut. Dar Pelle nu se dădea bătut; ori de cîte ori era nemulțumit, făurea o mulțime de planuri, și năstrușnice, și cuminți: un talmeș-balmeș, în vîrtejul căruia îl tîra și pe bătrîn.

— Am putea merge și la oraș să muncim, spuse Lasse frămîntîndu-și mintea. Acolo cîștigă oamenii coroană peste coroană. Dar vorba e, cum rămîne cu tine? Încă nu ești în stare să lucrezi cu uneltele.

Această realitate crudă puse capăt pentru o clipă planurilor lui Pelle; apoi închipuirea lui prinse din nou aripi.

— Ba pot să merg și eu la oraș — spuse el, dînd din cap cu înțeles — știu eu ce să fac.

— Ei, ce știi tu? întrebă Lasse curios.

— Păi, mă plimb ca din întîmplare în port, nu? Și tocmai atunci cade în apă o fetiță. Sar după ea și o scap. Iar fata e fiică de om mare, și atunci... Restul, Pelle îl lăsă pe seama fanteziei lui Lasse.

— Pentru asta ar trebui mai întîi să-nveți să înoți, spuse Lasse serios. Altminteri te înec.

Dinspre odaia argaților se auziră țipete: era lunganul de Ole. Venise medicul și îi doftoricea mîna schilodită.

— Dă o fugă pînă acolo și vezi ce se întîmplă! spuse Lasse. Dacă intri pe furiș, nu bagă nimeni de seamă.

După un răstimp, Pelle se întoarse și raportă: cele trei degete erau stropșite și atîrnau ca niște zdrențe, așa că doctorul le tăiase de tot.

— Erau astea trei? întrebă Lasse cu interes, arătînd degetul mare, arătătorul și mijlociul.

La drept vorbind, Pelle nu văzuse nimic, dar închipuirea lui luase razna.

— Da, erau degetele cu care se face jurămînt! spuse băiatul, dînd din cap foarte sigur.

— Atunci Per Olsen e mîntuit, spuse Lasse, suspinînd din adîncuri. Domnul fie lăudat!

Pelle era de aceeaşi părere.

Stăpînul Steinhofului îl conduse în persoană pe doctor la oraş; la scurtă vreme după aceea, doamna Kongstrup trimise după Pelle, să-i cumpere ceva de la dugheană.

9

Pelle nu se dădea bătut. Fiecare nouă lovitură, în loc să-l doboare, îl întărea. Era de neînfrînt. Ştia să ierte cu acea minunată generozitate a copilului şi nu purta pică nimănui, pentru că altminteri, cu excepţia lui tata Lasse, ar fi trebuit să-i urască pe toţi cei mari. Dar cîtă dezamăgire!

Ar fi fost greu de spus care din ei se aşteptase la mai mult: băiatul, în închipuirea căruia toate poveştirile luaseră cele mai năstrusnice înfăţişări, sau bătrînul, care mai trecuse o dată pe aici.

Dar Pelle ştia să-şi îmbogăţească viaţa. În mulţimea lui de preocupări abia mai apuca să bage în seamă dezamăgirea. Lumea lui era o lume supranaturală, ca aceea a fachirilor: o sămînţă mică putea încolţi în cîteva minute, dînd naştere unui pom cît toate zilele, care să umbrească totul în jur. Cauza nu corespundea niciodată efectului; aici stăpînea altă lege a gravităţii: întîmplările îl trăgeau necontenit în sus.

Oricît l-ar fi prigonit realitatea, izbutea întotdeauna să se descătuşeze, îmbogăţindu-se cu cîte o nouă experienţă. Primejdia nu putea creşte niciodată peste măsură, atît timp cît tata Lasse se ridica puternic şi ocrotitor deasupra tuturor lucrurilor.

Adeseori, însă, Lasse nu fusese la înălțime în momentul hotărîtor și ori de cîte ori Pelle amenința pe careva, pomenindu-l pe taică-su, îl lua în rîs. Atotputernicia bătrînului nu putea face față șubrezeniei lui crescînde — se topea văzînd cu ochii. Și așa, oricît i-ar fi venit de greu, Pelle trebuia să devină din ce în ce mai prevăzător și să se apere singur în felul lui. Era, de bună seamă, încă prea crud pentru așa ceva, dar n-avea încotro. Ajunse neîncrezător și sfios. Încerca mereu cu stîngăcie să dea de urma adevăratului înțeles al lucrurilor sau al vorbelor pe care le spuneau oamenii mari. Toate lucrurile aveau dedesubturi care îl zăpăceau. Uneori, însă, le dădea de capăt.

Așa, de pildă, erau bătăi de care puteai scăpa cu fuga, pentru că între timp mînia se risipea; erau însă altele la care trebuia să plîngi cît mai tare. Cei mai mulți te băteau numai pînă cînd îți dădeau lacrimile; dar administratorul nu putea suferi să te audă smiorcăind, așa că trebuia să strîngi din dinți și să te ții tare. Oamenii spuneau că trebuia să spui adevărul, dar de cele mai multe bătăi puteai scăpa numai cu ajutorul unei minciuni — cu condiția să fie bine ticluită și să nu roșești. Cum spuneai adevărul, cum se ridica și mîna să te lovească. Dar bătăile mai aveau și altă față. Pe Rud îl putea bate oricînd, dar cu băieții mai mari era mai bine să ai dreptatea de partea ta — ca de pildă, cînd fusese atacat tata Lasse! Atunci i-a ajutat Dumnezeu. În această chestiune, însă, băiatul aproape că înlătura puterea divină, simțindu-se ocrotitorul bătrînului.

Lasse și Pelle treceau mînă-n mînă prin viață și, cu toate acestea, fiecare mergea pe drumul lui; Lasse își dădea și el seama de asta. „Tragem unul hăis și altul cea!" obișnuia el să-și spună, mîhnit, cînd prea îi sărea limpede în ochi deosebirea. „Își ia vînt băiatul!"

Asta se vede și mai bine după felul în care se purtau ceilalți cu el. Toți îl îndrăgiseră pe băiat. Argaților li se năzărea din cînd în cînd să-i dăruiască cîte ceva, iar slujnicele se arătau peste măsură de bune cu el. Pelle era tinerețea luminoasă și proaspătă — uneori

erau în stare să-l ia pe genunchi aşa, pe nepusă masă, şi să-l sărute, ca şi cînd ar fi luat în braţe în văzul tuturor, însăşi întruchiparea prunciei nevinovate.

— Da, îl îndrăgesc femeile! spunea atunci Lasse. Asta a moştenit-o de la taică-său! Dar ele pufneau în rîs.

Întotdeauna rîdeau de el cînd voia să ia parte la petrecerea celor în toată firea! Odinioară nu fusese nici el de lepădat: „Unde e Lasse?" auzeai ori de cîte ori se dădea rachiu, sau era vorba de vreo poznă sau de vreun giumbuşluc. „Chemaţi-l pe Lasse Karlsson!" N-avea nevoie să se bage, era firesc să fie chemat şi el. Fetele se uitau la el — aşa însurat cum era — şi petrecea cu ele. Dar onorabil, firește, pentru că nu era bine să ai de-a face cu Bengta, cînd îi ajungea ceva la urechi.

Acum era altceva! Da, da! I se îngăduia uneori să le aducă celorlalţi rachiu şi să le facă corvoada în orele libere, fără ca ei, la rîndul lor, să facă ceva pentru el. „Lasse, unde e Lasse? Ce zici, dai astă-seară nutreţ vitelor în locul meu? Poţi să-mi ţii mîine seară locul în şopronul de tocat paie?"

Nu era totuna atunci şi azi, iar Lasse găsea singur explicaţia: îmbătrînea. Descoperirea îl mîhni grozav. Se abătu asupra lui şi-l făcu să se clatine, îi răpi agerimea şi-i luă ultimele rămăşiţe ale vioiciunii trupeşti. Cea mai puternică lovitură o primi însă atunci cînd descoperi că nu mai făcea doi bani în ochii fetelor şi că nici nu-l mai puneau la socoteală cînd se gîndeau la bărbaţi. În lumea lui Lasse, nici un cuvînt nu cîntărea atît de greu ca vorba *bărbat* — şi la urma urmelor, fetele erau acelea care hotărau dacă cineva era sau nu bărbat. Lasse nu era; nu mai era primejdios! Nu era decît o rămăşiţă neputincioasă de bărbat şi atîta tot, o lepădătură pe care nu mai dădea nimeni o para chioară; îi rîdeau în nas, cu gura pînă la urechi, cînd voia să facă pe craiul cu ele.

Rîsetele îi zdrobeau inima şi Lasse dădea înapoi, retrăgîndu-se abătut în lumea lui de om bătrîn. Singurul lucru care îl mai lega de viaţă era grija de băiat. Se agăţa cu desperare de poziţia lui de apărător

al băiatului. Nu putea face aproape nimic, pentru el, dar cu atît mai umflate îi erau vorbele; iar cînd i se întîmpla ceva băiatului, fulgera ameninţări cumplite împotriva tuturor. În acelaşi timp presimţea că băiatul începe să deschidă ochii şi lupta aprig ca să-şi păstreze ultima rămăşiţă de autoritate.

Pelle nu era însă în stare să-i sprijine iluzia; nu avea destulă pricepere pentru asta şi-apoi creştea zdravăn şi era prins cu ale lui. Acum, că tată-său nu-l mai putea apăra, semăna cu o plantă firavă răsădită în cîmp, care luptă din răsputeri să-şi cunoască mediul şi să se adapteze. De cîte ori un firicel de rădăcină lua contact cu pămîntul, cădea cîte una din frunzele cele plăpînde şi alte două mai puternice răsăreau în loc. Simţămintele vechi se desprindeau pe rînd, o dată cu acela al neputinţei copilăreşti, făcînd loc altui simţămînt mai aspru şi mai puternic: conştiinţa propriei sale persoane.

Băiatul era pe cale să se ridice singur — după legi tainice. Lua poziţie faţă de cele înconjurătoare, din toate punctele de vedere, fără însă să imite. Aşa, de pildă, oamenii de la curte nu se purtau bine cu animalele. Argaţii tăbărau adeseori cu biciul pe cai, numai pentru a-şi vărsa focul şi slujnicele făceau la fel cu dobitoacele mai mici sau cu vacile de lapte. Toate acestea trezeau mila în sufletul lui Pelle. Nu putea suferi să vadă chinuindu-se animalele. Pe Rud îl bătu pentru prima oară în ziua în care scosese ouăle dintr-un cuib.

Pelle era ca un pisoi care dă totul de-a dura. În joaca lui se lovea, fără să-şi dea seama, de multe aspecte serioase ale vieţii şi se juca strengăreşte cu ele. Îşi mlădia fărîma de spirit aşa cum îşi mlădia şi trupul; se vîra peste tot pentru ca apoi să iasă din nou la lumină; imita munca şi glumele ca şi fuga de muncă; învăţa să se umfle ca un curcan cînd simţea slăbiciune în jur şi să se facă mic cît un purice cînd era prins la înghesuială. Se pregătea astfel pentru scamatoria vieţii.

Şi era din ce în ce mai greu să-l surprinzi nepregătit. Dacă îşi băga ceva cu tot dinadinsul în cap, izbutea de obicei de prima dată; mai lesne ai fi putut prinde o pisică, decît pe el.

Venise iarăşi vara. Dogoarea plutea peste pămînt, jucîndu-se în sclipiri, ca leneşa desfăţare a peştilor din pîrău. Departe, în inima ţării, luceau spinările stîncilor, într-o licărire neastîmpărată, albăstrie; mai jos, sub soarele arzător, se întindeau cîmpiile peste care, cînd înflorea secara, alunecau umbre ca fumul prafului de puşcă. Sus, în cîmpiile de lucernă, vacile de la Steinhof se înşirau în rînduri lungi; capetele le atîrnau greoi, iar ele dădeau într-una din fălci cu mişcări legănate. Lasse umbla printre rînduri, căutînd un ţăruş; din cînd în cînd privea îngrijorat spre pajişte şi dune şi număra vitele tinere şi boii. Cele mai multe se odihneau în iarbă, iar altele, cu capetele faţă în faţă, rumegau cu ochii închişi. Băieţii nu se vedeau nicăieri.

Lasse rămase o clipă locului, întrebîndu-se dacă n-ar fi bine să-l strige pe băiat; dacă venea acum administratorul, ar fi ieşit tărăboi. Tocmai atunci se auziră glasuri în brădetul dintre dune, apoi se ivi un băiat gol şi după el, altul. Şi cum alergau prin păpuriş, ţinîndu-şi fiecare în mînă şapca strîns legată la gură, trupul li se contura ca o scînteie de aur.

Se aşezară apoi pe malul pîrăului cu picioarele în apă şi desfăcură cu băgare de seamă şepcile, ca să-şi scoată prada — erau libelule. De îndată ce insectele se tîrau afară prin deschizătura îngustă, băieţii le rupeau capetele şi le aşezau la rînd, pe iarbă. Prinseseră nouă şi de nouă ori cîte treizeci şi cinci — făcea peste trei coroane. Lui Pelle suma aceasta ameţitoare îi strecura neîncredere în suflet.

— Numai de n-ar fi minciuni! spuse el şi se linse pe umăr, unde-l înţepase un ţînţar. Se spunea că pentru fiecare libelulă se plăteau treizeci şi cinci de öre la farmacie.

— Minciuni? izbucni Rud. Adică da, se prea poate, adăugă el descurajat. Se prea poate să fie minciuni, pentru că chestiile astea sînt mai întotdeauna minciuni. Mai bine dă-mi-le mie şi pe ale tale.

Aşa ceva, însă, Pelle nu voia.

— Atunci dă-mi cincizeci de öre şi mă duc eu la oraş să le vînd şi pentru tine. Costă într-adevăr treizeci şi cinci de öre, că aşa mi-a spus Karl. Mama lui face curăţenie la o farmacie.

Pelle se scuală, dar nu ca să scoată cele cincizeci de öre, pe care pentru nimic în lume nu le-ar fi dat, ci pentru ca să se asigure că se mai aflau încă în buzunarul vestei.

Cînd se depărtă, Rud desfăcu repede o brazdă de pe mal; vîrî ceva dedesubt şi o rupse la fugă prin apă. Pelle se întoarse cu paşi grei şi ameninţători; Rud se căţără pe celălalt mal şi o luă la sănătoasa.

Începu şi Pelle să fugă cu salturi scurte şi repezi. Se ştia mai iute de picior decît celălalt şi asta îi dădea curaj. Pe cînd fugea, se plesnea cu mîinile şi picioarele pe trupul gol de parcă ar fi fost deznodat, se legăna pe o parte ca un balon, sălta în aer, apoi bătea pămîntul şi iar se năpustea mai departe. În cele din urmă, dispărură amîndoi în brădet: doar freamătul vîrfurilor mai arăta încotro alergau, hăt departe, pînă cînd nu se mai văzu nimic.

Pe pajişti, vitele rumegau cu ochii închişi şi cu urechile ciulite. Căldura cotropise pămîntul; juca în sclipiri şi se zbătea în văzduh ca peştele în apă. Se auzea un zumzet greu şi ameţitor; sunetul venea de nicăieri şi de pretutindeni.

O femeie voinică urca în susul cîmpiei. Era în fusta de dedesubt, în cămaşă şi basma; iscodea cu mîna streaşină la ochi. Străbătu pajiştea de-a curmezişul, dădu peste coşul cu merinde al lui Pelle, îi goli conţinutul pe care-l vîrî în sîn, de-a dreptul pe pieptul gol şi îmbrobonat de sudoare. Apoi o apucă spre mare.

Marginea brădetului trosni şi se ivi Rud, cu Pelle în spinare. Capul cît o baniţă îi atîrna pe piept, picioarele i se împleticeau, iar fruntea, care se adîncea în

dreptul ochilor umflîndu-se sub linia părului, era plină de cicatrice vechi și de vînătăi, care acum se vedeau foarte limpede, din pricina efortului. Trupurile băieților erau acoperite de pete roșii — urmele acelor de brad. Pelle se lăsă să cadă pe pajiște și rămase întins pe burtă ; Rud înaintă încet, scoase piesa de cincizeci de öre și o înapoie șovăind proprietarului. Fusese învins, dar în privirile lui sclipea gîndul unei noi isprăvi.

Pelle privi moneda înduioșat. O avea tocmai din aprilie, de cînd îl trimiseseră să tîrguiască unt de alun ; își cumpărase cu ea tot ce-și dorise și de două ori o și pierduse. O iubea ! O mîncărime în degete, în tot trupul, îl îndemna parcă fără încetare s-o cheltuiască ; avea mereu altă idee, trebuia să circule, să treacă din mînă-n mînă ! Era limpede că banul tînjea după asta și dorul îi venea de acolo, că era rotund, cum spunea tata Lasse. Dar să te îmbogățești, însemna tocmai să oprești rostogolirea banilor. Ehei, o să se îmbogățească el, Pelle ! Apoi simțea iar imboldul să-l cheltuiască, așa fel încît să cumpere cu el totul sau măcar ceva, pe care să-l poată avea toată viața.

Ședeau pe malul pîrăului și se certau ; Rud își pusese de gînd să-l uluiască și de aceea se fălea. Își îndoia degetele pe dos și mișca din urechi, aducîndu-le în față, cum făceau caii cînd ascultau. Pe Pelle, toate acestea îl scoteau din sărite.

Deodată, Rud se opri.

— Ei, îmi dai cele cincizeci de öre ? Îți dau în schimb zece coroane cînd am să fiu mare.

Rud strîngea bani, era zgîrcit de pe acum, și avea o cutie plină cu bani pe care îi șterpelise de la mamă-sa.

Pelle căzu pe gînduri.

— Păi tu n-ai s-ajungi niciodată mare — că ești doar pitic ! Glasul lui trăda invidie.

— Așa spune și scroafa ! Ei, atunci am să m-arăt pe bani la bîlciuri și în noaptea de sfîntu' Ion, în luminiș. Am să mă îmbogățesc grozav !

Pelle suferea : cum să-i dea cele cincizeci de öre, aşa pe nimic ? După cîte ştia el, nu mai făcuse nimeni una ca asta. Dar poate că, mai tîrziu, cînd Rud avea să fie putred de bogat, i-ar fi dat şi lui jumătate.

— Îi vrei ? întrebă el, dar se căi pe loc. Rud întinse mîna cu lăcomie ; Pelle scuipă în ea. Să mîncăm întîi, spuse el şi se duse spre coşul cu merinde. Un timp, holbară amîndoi ochii la coşul gol.

— A trecut scroafa pe-aici ! spuse Rud şi scoase limba.

Pelle dădu din cap :

— Asta e dracul gol !

— Hoaţa dracului ! spuse Rud.

Ridicară ochii spre soare, ca să-şi dea seama de vreme. Rud pretindea că dacă vezi soarele cînd te pleci în jos şi priveşti printre picioare, e ceasul cinci ; Pelle începu să se îmbrace.

Rud îi dădea tîrcoale.

— Măi — spuse el deodată — dacă mi-o dai, poţi să mă plesneşti cu urzici.

— Pe pielea goală ? întrebă Pelle.

Rud dădu din cap.

Dintr-o săritură, Pelle ieşi iar din pantaloni şi ajunse lîngă o tufă de urzici. Rupse cu ajutorul unei frunze de scaieţi, cît putu cuprinde în mînă, apoi se întoarse. Rud se lăsă pe burtă, pe o moviliţă, şi biciuirea începu.

Căzuseră la învoială pentru o sută de lovituri, dar cînd Rud o primi pe a zecea, sări în sus, spunînd că nu mai vrea.

— Atunci nu-ţi dau banii ! spuse Pelle. Ei, vrei ori nu vrei ? Se făcuse roşu din pricina încordării şi a efortului. Sudoarea îi broboneа spatele zvelt ; lovise zdravăn. Vrei sau nu vrei ? Hai, şaptezeci şi cinci de lovituri, treacă de la mine! Glasul îi tremura de rîvnă, îşi umflă nările ca să poată înghiţi destul aer, iar mîinile şi picioarele începură să-i tremure.

— Nu, şaizeci, că dai prea tare ! Şi afară de asta, vreau banii înainte, că eşti în stare să mă tragi pe sfoară !

— Eu nu înșel, spuse Pelle întunecat.

Dar Rud nu se lăsă. Pelle se întoarse. Era ca o nevăstuică, care linsese sînge. Îi azvîrli deodată lui Rud moneda și-l trînti mîrîind la pămînt. Îi dădeau lacrimile de necaz că renunțase la cele patruzeci de lovituri, dar își jură să lovească și mai cu sete.

Apoi lovi rar și din toate puterile, pe cînd Rud își apăsa capul în iarbă, încleștînd mîna pe monedă, ca să prindă puteri. Fiecare lovitură pe care o dădea era plină de ură. Izbea trupul tovarășului său, dar acesta nu se văieta. Nu, sunetele pe care le scotea, nu erau văicăreli; de bună seamă că moneda pe care o ținea în mînă îi alina durerile. Aerul înconjura trupul lui Pelle ca un brîu de foc, brațele începură să i se moaie de oboseală și cu fiecare lovitură îi scădea rîvna; la urma urmei, nu era alta decît o muncă, o muncă amarnică. Iar piesa — frumoasele lui cincizeci de ore! — se îndepărtau tot mai mult; de aci înainte avea să fie iarăși sărac și Rud nici măcar nu se văieta. La a patruzeci și șasea lovitură, întoarse capul și scoase limba. Atunci Pelle începu să urle. Zvîrli cît colo lujerele fibroase de urzică și o luă spre brădet.

Rămase acolo, sub o dună, tot restul zilei, jelindu-și pierderea, pe cînd Rud zăcea pe malul pîrîului, răcorindu-și cu lut umed trupul bășicat.

10

Per Olsen nu era chiar așa cum îl crezuseră. Acum, că scăpase, ar fi fost cu cale să-i dea o mînă de ajutor bietului Ole lunganul, care din pricina lui intrase în belea. Dar lui Per nici că-i păsa! Începu s-o ia razna. Toată vara și-o petrecu într-un dezmăț, în chefuri cu muieri ușuratice, și-acum, cînd se încheiau noile angajamente sau se înnoiau cele vechi, intră la cariera de piatră, ca să-și poată face și mai și de cap. La Steinhof nu mai era destulă libertate pentru el. Ce

mai rămăsese bun în Per Olsen avea să se spulbere, fără îndoială, acolo sus.

Ole lunganul, nu mai putea rămîne la Steinhof așa beteag cum era. I se plăti leafa pe jumătate, numai din bunăvoința chiaburului; era mai mult decît putea pretinde și oricum, destul cît să poată ajunge acasă și să se apuce de ceva. Erau munci care la nevoie se puteau face și cu o singură mînă, și cu bani își putea cumpăra o gheară de fier; prinsă la încheietura mîinii, te puteai sluji de ea ca să ții o unealtă.

Dar Ole nu mai avea tragere de inimă și-i venea greu să ia o hotărîre. Tot se mai învîrtea pe la curte, deși administratorul îi făcea zile fripte ca să se descotorosească de el. In cele din urmă, se văzură siliți să-i zvîrle lucrurile afară, peste hotarul dinspre apus al curții. Zăcură acolo aproape toată vara. Ole dormea pe sub clăi și cerșea de mîncare oamenilor de pe cîmp. Frigul se apropia și mult n-o mai putea duce așa.

Apoi, într-o zi de toamnă, boarfele dispărură; Johanne Phil — poreclită scroafa în viața de toate zilele — îl luase la ea. Îi era și ei frig, cu toată grăsimea; și vorba ceea, doi își țin mai bine de cald. Dar oricare ar fi fost pricina care o împinsese la asta, Ole lunganul avea de ce să fie mulțumit; în hornul ei atîrna întotdeauna slănină.

Lasse și Pelle așteptau cu nerăbdare ziua noilor angajări. De oamenii pe care-i aducea depindeau multe. Era vorba să vină, în afară de vătaf, încă doi argați și cîteva slujnice. Așa era la Steinhof, cine putea să schimbe slujba, o schimba. Karna, nenorocita de ea, trebuia să rămînă, pentru că își băgase în cap să lege bătrînețea de tinerețe. Ținea morțiș să stea unde stătea și Gustav! Gustav rămînea pentru că rămînea Bodil — o iubea grozav, deși nu merita. Și Bodil știa ea bine ce face! În ruptul capului nu putea fi lucru curat cînd se îmbrăca cineva în rochii scumpe, cumpărate de gata, cum se îmbrăca ea.

Lasse și Pelle rămîneau, pur și simplu, pentru că nu mai aveau pe lume alt loc unde să-și poată găsi adăpost. Tot anul își făceau planuri, cum ar putea și ei să mai schimbe. Dar cînd se apropia termenul în care

ar fi trebuit să-şi anunţe plecarea. Lasse se potolea şi-l lăsa să treacă.

In ultima vreme i se abătuse chiar să se însoare din nou. Prea era din cale-afară, pentru un bărbat de vîrsta lui, viaţa singuratică pe care o ducea ; cu timpul îmbătrîneşti şi te macini, dacă nu ai o femeie şi o gospodărie peste care să fii stăpîn. In cîmp, nu departe de fratele Kalle, era o casă pe care ar fi putut-o lua fără acont. Discuta adeseori cu Pelle despre toate acestea şi băiatul se înflăcăra ca pentru tot ce era nou.

Trebuia să fie o femeie pricepută, care să ştie să cîrpească şi să ţină casa curată, care să se priceapă să aducă puţină căldură între cei patru pereţi şi, mai ales, să fie bună de muncă. Dacă s-ar fi nimerit să aibă şi ceva bani, cu atît mai bine. Dar nu asta era totul, ci mai degrabă tragerea de inimă. Karna s-ar fi potrivit cum nu se poate mai bine. Lasse şi Pelle o îndrăgiseră de mult, de atunci de cînd îl scăpase pe Pelle din ghearele elevului, dar cu Karna nu era chip s-o scoţi la capăt, cîtă vreme era moartă după băieţi. O s-o cumînţească vremea, de bună seamă ; atunci poate că avea să-i vină iarăşi mintea la cap ; sau, mai ştii, poate că se ivea altceva.

— In fiecare duminică am lua cafeaua în pat! spunea încîntat Pelle.

— Da, şi la urma urmei ne mai facem rost şi de un căluţ, şi din cînd în cînd invităm familia unchiului Kalle la plimbare, adăuga Lasse ceremonios.

Acum însă lucrurile luaseră o întorsătură serioasă. Lasse şi Pelle fuseseră de cu seară la negustor şi cumpăraseră plumb şi tăbliţă ; Pelle stătea în uşa grajdului, cu tăbliţa sub braţ şi cu inima cît un purice. Era o dimineaţă friguroasă de octombrie, cu chiciură. Băiatul era însă înfierbîntat după baie ; purta haina lui cea bună şi-şi linsese părul cu apă.

Lasse nu-şi mai găsea locul. Il ştergea din cînd în cînd cu mîneca şi se simţea chiar mai stingherit decît băiatul. Pelle se născuse din părinţi sărmani, fusese botezat creştineşte şi trebuia să-şi cîştige singur pîinea de mic, întocmai ca şi el. In privinţa asta nu

era nici o deosebire. Un alt Lasse venise pe lume şi toate se repetau aidoma, de la urechile clăpăuge şi cîrlionţul de pe frunte, pînă la felul cum îşi freca băiatul gleznele, rozîndu-şi pantalonii. Dar ceea ce se întîmpla acum, era ceva uluitor de nou. Niciodată nu fusese Lasse sau vreunul de-ai lui la şcoală; ceva nou pătrundea în cercul familiei, un har ceresc, care pogorîse asupra lui şi a băiatului. Simţea că e împins în sus; imposibilul pătrundea în lumea lui; ce nu putea ajunge un om care învăţa carte? Puteai deveni meşter patron, copist, sau poate chiar şi învăţător.

— Bagă de seamă, vezi cum umbli cu tăbliţa să n-o spargi, îl sfătui el. Şi pînă mai prinzi putere, nu te înhăita cu băieţii cei mari. Şi dacă se leagă de tine vreunul mai colţos, atunci caută să-l loveşti tu întîi! Cu asta îl pui cu botul pe labe, mai ales dacă dai zdravăn; care dă întîi, zice o vorbă din bătrîni, dă de două ori. Şi pe urmă, ia aminte şi bagă bine în cap tot ce spune învăţătorul; lasă-i pe ceilalţi să facă drăcovenii şi pozne, tu stai deoparte. Nu uita că ai batistă şi nu-ţi sufla nasul cu degetele, că nu şade bine. Dar cînd nu te vede nimeni, mai fă şi tu economie, se înţelege, ca să ţină mai mult. Şi vezi, păzeşte-ţi haina. Dac-o fi să te poftească doamna învăţătorului la cafea, nu lua decît o singură bucată de cozonac, să ţii minte! Pe cînd vorbea, lui Lasse îi tremurau mîinile.

— Las' că nu face ea aşa ceva! spuse Pelle făcînd pe deşteptul.

— Bine, bine, acu' du-te să nu întîrzii tocmai în prima zi. Şi dacă mai ai nevoie de vreo unealtă, tu vino de-mi spune, că facem noi rost. N-om fi chiar atît de calici să nu fim în stare să ne purtăm ca oamenii. Lasse se lovi peste buzunar; nu se auzi însă nici un sunet. Pelle ştia foarte bine că n-avea bani; cumpărăseră tăbliţa şi condeiul pe datorie.

Lasse rămase cu ochii după băiat pînă îl pierdu din vedere, apoi se apucă de lucru. Trebuia să fărîme turte de rapiţă. Le puse într-un vas la muiat şi turnă apă peste ele, mormăind încet în barbă.

Cineva bătu la uşa din dos a grajdului şi Lasse se duse să deschidă — era frate-său Kalle.

— Bună ziua, frate! spuse el, cu zîmbetul lui voios.

Se legăna pe picioarele lui crăcănate şi fraţii se salutară cu căldură. Lasse era încîntat de vizită.

— Tare-a mai fost bine la voi! spuse el, apucîndu-l pe frate-său de mînă.

— E cam mult de atunci. Ar fi timpul să ne mai călcaţi într-o seară, ce zici? I-aţi căzut amîndoi cu tronc bunicii. Kalle clipea şiret.

— Ce face bătrînica, s-a lecuit după istoria cu ochiul? Pelle mi-a spus mai deunăzi că din nebăgare de seamă copiii i-au băgat bunicii un băţ în ochi. Să-mi vină rău cînd am auzit. A trebuit, de bună seamă, să chemaţi un doctor?

— Stai să vezi, că lucrurile nu stau tocmai aşa, spuse Kalle. Dimineaţa, pe cînd dereticam în odaia bunicii, am luat chiar eu furca de tors de la locul ei şi am uitat s-o pun la loc. Cînd s-a aplecat să ridice ceva de jos, şi-a băgat fusul în ochi, că ea e obişnuită ca fiecare lucru să fie la locul lui. Aşa că, de fapt, cinstea mi se cuvine mie. Rîdea cu gura pîn' la urechi.

Lasse dădu cu milă din cap.

— Şi i-a mai trecut puţin?

— Ba, a fost rău de tot, a pierdut vederea la ochiul acela.

Lasse îl privi cu reproş.

Kalle se bătu peste gură speriat.

— M-am zăpăcit şi spun prostii! Şi-a pierdut orbirea la ochiul acela, asta voiam să spun. Ce zici de asta? Îi scoţi cuiva ochiul şi deodată vede! Mă bate gîndul să mă apuc de vindecat orbi, că-i doar un fleac.

— Ce tot spui, poate iar să...? Ei nu, zău că acum prea te-ntreci cu gluma! Nu se cade să glumeşti chiar aşa cu toate.

— Că bine zici, să lăsăm gluma, cum spunea profetul cînd l-a bătut nevasta. Dar acum vede cu ochiul cela!

Lasse se uita la el cu gura căscată, nevenindu-i să creadă.

— Asta-i curată minune! spuse el în cele din urmă.

— La fel spunea şi doctorul; ţeapa ascuţită a furcii a împuns-o tocmai în locul cu pricina. Dar tot atît de bine s-ar fi putut să-i şi scoată ochiul. De trei ori am chemat doctorul pentru ea, că n-avea rost să fim cîrpănoşi. Kalle îşi virise degetele în buzunarele vestei şi făcea pe grozavul.

— Trebuie să fi costat o groază de parale, nu?

— Aşa-mi ziceam şi eu şi cînd l-am întrebat pe doctor cît face, nu mi-a prea venit bine. „Douăzeci şi cinci de coroane", îmi spune el, ca şi cum ar fi fost vorba de-o bucată de pîine cu untură. „Dacă ar vrea domnul doctor — spun eu — să ne îngăduie cîteva zile pînă vînd vaca mai ca lumea." „Ce?" spune el, şi se holbează la mine peste ochelari. „Doar n-ăi fi vrînd să-ţi vinzi vaca şi să mă plăteşti pe mine? Vezi-ţi de treabă, omule, ne socotim noi altă dată." „Lasă că scăpăm noi destul de ieftin şi aşa, chiar dacă trebuie să ne vindem vaca", spun eu. „Cum asta?" întreabă el, în drum spre trăsură. — Mi-o dăduse proprietarul din Neuendorf, pentru doctor. — Atunci îi povestesc că Marie şi cu mine ne-am gîndit să vindem toate boarfele ca s-o putem duce pe bunică la Copenhaga, s-o operăm. El tace din gură şi se urcă în trăsură, iar eu rămîn şi-i închei nasturii la sacul de învelit picioarele. Dar deodată mă ia de guler şi-mi spune: „Ştii ce eşti dumneata, domnule Crăcănilă? (Kalle imită vorbirea „aleasă" a doctorului.) Eşti cel mai de treabă om care mi-a ieşit vreodată în cale şi nu-mi datorezi nici un ban! De altminteri, dumneata ai făcut singur operaţia". „Dacă-i aşa — spun eu — atunci ar mai trebui să primesc şi bani pe deasupra." A început să rîdă şi mi-a dat cu căciula în cap. Straşnic om, doctorul, şi al dracului de priceput; umblă vorba despre el că are o singură alifie cu care vindecă toate bolile.

Şedeau în odaia văcarilor, pe laviţa verde. Lasse scoase un rest de drojdie.

— Bea, frate! îl pofti el de mai multe ori. Să mai prinzi puţină putere, că sîntem în octombrie şi altminteri te răzbeşte umezeala.

— Îţi foarte mulţumesc, Lasse, dar bea tu! Şi ce spuneam? S-o vezi acu' pe bunica cum umblă şi se holbează la toate cu un ochi; chiar şi un nasture, cînd dă peste el, cască ochiul. Aha — spune ea — va să zică asta aşa e, şi asta aşa! Uitase cum mai arată lucrurile. Şi după ce se uită la cîte ceva se apucă să-l pipăie; pentru că, zice, numai aşa ştie ce e! Pe noi, la început, nici nu ne recunoştea; dacă nu ne auzea vorbind sau dacă stăteam locului, credea că sîntem străini, cu toate că ne vedea cu ochiul ei.

— Da' copiii? întrebă Lasse.

— Păi, pe a Annei plesneşte pielea de grasă ce-i, dar a noastră, cum să-ţi spun, parc-ar sta în loc. Vorba ceea, cine vrea prăsilă bună să-şi ia scroafă tînără. Da' să nu uit — Kalle scoase punga — uite şi cele zece coroane pe care mi le-ai împrumutat pentru lăuzie.

Lasse ridică mîna, în chip de protest.

— Lasă, frate, că mă şi mir cum o mai scoţi la capăt. La urma urmei, cîte guri sînteţi voi acum? Pare-mi-se vreo paisprezece, ori cincisprezece, hai?

— Da, însă două din ele sînt alăptate de mamele lor, ca puii de găină ai nevestii popii, aşa că asta e economie curată. Şi la ananghie sînt în stare şi eu să suflu cîteva coroane pe nas. Îşi suflă nasul cu o mişcare iute şi-ntinse mîna; o hîrtie împăturită, de zece coroane, zăcea în palmă.

Lasse rise de scamatoria lui, dar de bani nu voi să audă. Un timp îşi tot vîrîră unul altuia hîrtia în mînă.

— Ei, fie, spuse Kalle în cele din urmă, păstrînd bancnota. Îţi mulţumesc şi s-auzim de bine, că mă grăbesc.

Lasse îl însoţi pînă la uşă şi trimise multe salutări alor lui.

— Venim noi în curînd să vedem ce mai faceţi, îi strigă el din urmă.

Cînd se întoarse în odaie după cîtva timp, hîrtia de zece coroane zăcea pe pat; scamator cum era, Kalle se folosise de o clipă de neatenție ca s-o strecoare acolo; Lasse o puse bine, ca să i-o dea nevestei lui Kalle, la cel dintîi prilej.

Cu mult înainte de vreme, Lasse începu să pîndească întoarcerea băiatului. Se obișnuise atît de mult să-l știe lîngă el, cît era ziua de lungă, încît singurătatea îl apăsa. În sfîrșit veni și Pelle cu sufletul la gură. Și lui îi fusese dor.

La școală nu se întîmplase nimic, nici înspăimîntător, și nici vrednic de luare-aminte. Pelle trebui să povestească toate din fir a păr.

— Ei, tu ce știi? îl întrebase învățătorul luîndu-l de ureche, așa în glumă.

— Știu să trag taurul la jgheab, fără să-mi ajute tata Lasse, răspunsese el și toată clasa izbucnise în rîs.

— Bine, bine, dar să citești știi?

Nu, asta nu știa Pelle. Fusese cît pe-aci să răspundă: „Păi dacă știam nici nu veneam aici".

— Norocul tău că n-ai răspuns așa, spuse Lasse. Ei, și mai departe?

Da, apoi Pelle fusese trimis în ultima bancă și vecinii trebuiseră să-l învețe literele.

— Și acum le știi pe toate?

Nu, în ziua aceea, încă nu le știa. Dar după ce trecură cîteva săptămîni, le cunoștea pe cele mai multe și le scria cu cretă pe ușciori. Nu învățase încă să scrie, dar mîna lui putea reproduce orice vedea și băiatul desena literele întocmai așa cum erau tipărite în abecedar.

Lasse se uita la ele în timpul lucrului și-i cerea într-una să i le repete; dar nu prea voiau să-i intre în cap.

— Asta, ce literă e? întreba mereu.

Pelle făcea pe învățatul:

— Asta... păi cum, iar ai uitat-o? Mie mi-a fost de ajuns s-o văd o singură dată. Asta e litera „em"!

— Da, da, așa e, că bine zici! Nu știu unde naiba mi-e azi capul! „Em", firește! Dar la ce folosește?

— Stă la începutul numelui Emil, bineînțeles, spuse Pelle de sus.

— Așa, vezi, dar asta n-o știi de la tine, asta ți-a spus-o învățătorul!

— Ba am descoperit-o eu singur.

— Așa, de unul singur? Tare te-ai mai deșteptat — numai vezi să nu te deștepți prea tare!

Lasse era îngrijorat, dar curînd își luă seama și îl cuprinse o admirație nemăsurată față de fiul său. Și lecțiile continuară în timpul lucrului. Norocul lui Pelle că tată-său era greu de cap, pentru că nici el nu mai înainta prea repede, acum că apucase să prindă tot ceea ce putea prinde singură o minte sănătoasă. Băiatul care trebuia să-l învețe — Siske îl chema — era cel mai tîmpit din clasă și fusese mereu codaș, pînă acum, cînd venise Pelle să-i ia locul.

Două săptămîni de școală zdruncinaseră din temelie imaginea pe care și-o făcuse Pelle despre ea. În primele zile fusese cuprins de o așteptare înfrigurată și curajul îl părăsise în clipa în care trecuse pragul clasei. Pentru prima oară în viață se simțise neputincios. Tremurînd de emoție, își deschisese sufletul în fața acestui lucru nou și necunoscut, care avea să-i dezvăluie toate tainele lumii, dacă ciulea bine urechile lui clăpăuge; și le și ciulea. La școală, însă, nu aveai de-a face cu un profesor venerabil, care să-și privească elevii cu dragoste prin ochelarii cu ramă de aur și să le povestească cîte-n soare și-n lună, despre toate minunățiile lumii. Printre șirurile de bănci se plimba, în sus și în jos, un om îmbrăcat într-o haină slinoasă de pînză. Din nas îi ieșeau fire cărunte. Șfichiuia din mers cu nuiaua de trestie și-și fuma pipa, sau ședea la catedră și-și citea ziarul. Copiii făceau gălăgie și se zbenguiau, iar cînd tărăboiul ajungea la bătaie în lege, omul sărea de la catedră și începea să lovească cu trestia în dreapta și-n stînga. Cît despre Pelle, era legat pe vecie — așa cel puțin i se părea lui — de un băiat murdar și spuzit

de bube, care-l ciupea de braţ de cîte ori nu buchisea cum trebuie b-a — ba, d-e — de. Singura variaţie era ora de ascultare a regulilor încîlcite ale catehismului şi apoi, sîmbătă, versetele greoaie din cartea de cîntece.

O vreme, Pelle înghiţi toate pe nemestecate, aducîndu-le acasă lui tată-său, cuvînt cu cuvînt; apoi obosi. Nu era în firea lui să stea multă vreme nepăsător la cele din jur şi într-o bună zi trase cu ţuretele peste toate sfaturile şi hotărîrile luate; aşa se pomeni în mijlocul gălăgioşilor.

Acum aducea acasă mai puţine cunoştinţe din care să poată învăţa tata Lasse, dar în schimb avea de povestit năzbîtii cu duiumul. Tata Lasse clătina din cap fără să priceapă nimic, dar de rîs trebuia să rîdă.

11

Cetate mîndră-i Dumnezeu,
Scut şi armă, drum ursit,
Ne-ajută la nevoi, la greu,
Cînd soarta crudă ne-a lovit.

Vechi şi crunt duşman
S-a pornit viclean
Cu putere mare,
Înfricoşătoare,
Altul nu-i ca el, pe pămînt.

Toată şcoala şedea şi se legăna în tact, turuind fără încetare şirul monoton al cîntecelor. Învăţătorul Fris se plimba în sus şi-n jos prin mijlocul clasei şi-şi fuma pipa; se dezmorţea, după ce citise un ceas *Monitorul Imperiului*. Trestia se agita prin aer ca o baghetă; din cînd în cînd, cădea pe spatele vreunui păcătos — dar întotdeauna numai la sfîrşitul rîndului — ca un fel de semn de exclamaţie. Învăţătorul Fris veghea grijuliu ca nu cumva să se piardă ritmul. Cei

care nu știau cîntecul pe dinafară erau luați de curent; unii se mulțumeau să miște din buze, iar alții compuneau ei înșiși cuvintele. Cînd se încurca treaba din cale-afară, vecinii rideau și atunci trestia cobora vîjiind.

Cînd se isprăvea o strofă, Fris o intona numaidecît pe cealaltă; era greu să pornești din nou moara, dacă apuca să se oprească „Nimic nou...!" și cei cincizeci de copii turuiau mai departe:

Nimic noi singuri nu putem
Și sîntem dați pierză...

Atunci Fris putea să răsufle iarăși liniștit, să pufăie tacticos din pipă și să moțăie în mijlocul vuietului care pomenea despre fapte mari, eroice. Cînd totul mergea strună ca acum, amărăciunea i se potolea și era în stare chiar să zîmbească dus pe gînduri, în timp ce se plimba în sus și-n jos și — așa bătrîn cum era — să i se pară viața frumoasă. Din cînd în cînd pe drum trecea cîte unul care se bucura de rîvna care domnea în clasă; Fris o susținea izbind cu trestia și simțea cum renaște în el un ideal de mult apus: se afla înaintea lui o întreagă ceată de băieți, pe care el o educa pentru viață — generația de mîine, pe care se pregătea s-o modeleze.

Cînd se isprăvi cîntecul, izbuti să treacă fără oprire la „Cine se lasă în voia Domnului". De aci trecu mai departe la „Toți credem într-un Dumnezeu!" Aceste trei cîntece alcătuiau programul pentru toată iarna și, în cele din urmă, după o muncă titanică, izbutise să-i facă pe copii să le cînte oarecum în cor.

Cartea de cîntece era opera de o viață a învățătorului Fris; în patruzeci de ani de activitate ca paracliser, izbutise să învețe toată cartea pe de rost. La aceasta se mai adăuga și o înclinație din naștere! Fris fusese sortit încă din copilărie preoției și în tinerețe urmase chiar studiile necesare. Vorba Domnului îi ieșea cu ușurință din gură și avea perspectivele cele mai frumoase, cînd o pasăre rea, venită în zbor tocmai din țara faraonilor, se abătu aupra lui, năpăstuindu-l.

Fris coborî două trepte mai jos, de la păstor de suflete, la paracliser şi învăţător. Întîmplarea aceasta cu copiii o socoti ca pe o adevărată încercare a cerului şi îşi organiză şcoala ca o parohie în mic.

Satul întreg purta urmele activităţii sale: cu scrisul şi cititul nu o prea scoteau oamenii la capăt, dar de îndată ce era vorba de versete din cartea de cîntece sau de pasaje din biblie, nu era treabă uşoară să te măsori cu aceşti pescari şi meşteşugari. Cei vîrstnici trăiau oarecum în bună înţelegere şi flăcăii primeau plată bună pe unde munceau. Fris îşi făcea un punct de onoare din faptul că cei mari duceau o viaţă cuviincioasă şi că tineretul era destul de bine plătit. Îi urmărea pe fiecare cu ochi de părinte şi îi găsea foarte reuşiţi. Se avea bine cu ei, după ce plecau de la şcoală; atunci veneau cu dragă inimă la bătrînul holtei şi stăteau la taifas cu el, sau îşi descărcau sufletul în faţa lui.

Dar cu afurisiţii care umpleau acum băncile, se schimba socoteala. Se apărau cu dinţii împotriva învăţăturii şi Fris le prorocise tuturor că o vor sfîrşi rău.

Fris ura copiii. Dar iubea aceste cîntece greoaie pe care clasa le ciopîrţea, pe cînd el era în stare să le dirijeze chiar şi cu braţul lui ţeapăn. Dar cînd lucrurile mergeau strună, aşa ca azi, uita că mai există şi copii pe lume, pentru a se lăsa cu totul în voia acestei defilări fără sfîrşit, în care strofele treceau prin faţa lui, coloană după coloană, în pasul cadenţat al ritmului. Nici nu mai erau versete, ci un marş triumfal al celor puternici; tot ceea ce nu izbutise Fris în viaţă, se aduna în marşul acesta, ca într-un cîntec fără sfîrşit. De aceea dădea fericit din cap, pe cînd cadenţa puternică îl învăluia ca un imn închinat oastei — un *Ave Caesar.*

Stătea aplecat peste cel de al treilea supliment al *Monitorului Imperial,* dar nu citea: ţinea ochii închişi, capul i se mişca uşor în ritm.

Copiilor le turuia gura într-una şi abia aveau timp să respire; erau ca vrăjiţi de curgerea monotonă a

cuvintelor. Aminteau de gîştele cărora vulpea le dăduse voie să-şi facă cea din urmă rugăciune înainte de a fi mîncate şi acum nu mai ispräveau să se tot roage. Cînd terminară cele trei cîntece, o luară singuri de la capăt. Moara se învîrtea tot mai zgomotoasă, copiii băteau ritmul cu picioarele de se auzeau parcă lovituri grele cu patul puştii ; totul se prefăcea într-un vacarm îngrozitor. Fris dădea din cap în cadenţă, aşa fel că şuviţa-i lungă de păr îi cădea mereu în obraz. Era atît de extaziat, încît nici nu mai putea sta liniştit pe scaun.

Pe lume numai draci de-ar fi
Ce-ar fi să ne înghită
Noi teamă n-am avea, să ştii,
Izbînda ni-e sortită.

Cîntau ca o moară hodorogită ; unii loveau cu tăbliţele-n pupitre, alţii cu coatele. Fris nu băga nimic de seamă ; auzea doar cadenţa puternică — a oştilor care se apropiau.

Satana e trează,
Rău se-nfăţişează...

— Pute ! Pute !

Clasa încremeni ; toţi se ţineau de nas :

— Pute ! Pute !

Fris se prăbuşi din înălţimi. Simţi cum îl trec fiorii. Deschise ochii şi pricepu cu amărăciune că iar se lăsase tras pe sfoară !

— Uf ! draci împieliţaţi, sămînţa iadului ! Se repezi răcnind, în mijlocul lor, cu trestia în mînă.

— Cine ? Care ? întrebă el, clocotind de mînie. Tu, Morten ?

Morten se prefăcu că plînge, de puteai să juri că e adevărat şi îndrugă ceva printre lacrimi. Nu va răbda el una ca asta, las' că o să vorbească el, tata, cu domnul învăţător.

— Peter, Marta ! pufăi Fris. Un băiat şi o fată se sculară şi, pornind printre rînduri de bănci, începură

să-i miroasă pe toți, ca să-l descopere pe vinovat. Debandada se dezlănțuise; izbucni o bătălie generală; fetele erau cele mai grozave; țipau și se învinuiau reciproc. Fris dădea în ele.

Incerca să-i prindă cu de-a sila iarăși în mrejele versetului: „Cine se lasă în voia Domnului!" strigă el dominînd zgomotul; dar nu se lăsau prinși în cursă, diavolii împieliați! Atunci începu să-i lovească orbește, știa că nici unul nu era mai breaz decît celălalt, așa că dădea la întîmplare. Pe cei cu părul lung îi apucă de chică, îi trase peste pupitru și-i bătu pînă i se zdrențui trestia. La aceasta se și așteptau băieții, care frecaseră de dimineață trestia cu ceapă. In ziua aceea, cei mai ai dracului, trăseseră pe ei mai multe perechi de pantaloni.

Cînd fîsiitul vesti că trestia se ferfeniților, clasa întreagă izbucni într-un chiot asurzitor. Fris se dădu bătut și-i lăsă să urle. Umbla în sus și-n jos prin clasă, ca un animal hăituit. Plesnea de necaz.

— Măgari afurisiți, gifiia el. Sămînța iadului! Hai, potoliți-vă o dată, copii!

Tonul milog cu care fuseseră rostite aceste cuvinte era așa de caraghios în mijlocul hărmălaiei generale, încît copiii nu se putură împiedica să-l maimuțărească.

Pelle ședea în fund, în colț; încă nu înțelegea prea bine ce se întîmpla, dar lua parte din tot sufletul. Deodată sări pe pupitru și începu să tropăie în ciorapi. Fris îl fixă cu o privire atît de ciudată, încît lui Pelle i se păru că seamănă cu tata Lasse cînd îi mergeau toate anapoda și coborî rusinat la loc. De altminteri, nimeni nu băgase de seamă fapta lui eroică; era prea obișnuită.

Domnea un vacarm asurzitor din care răzbea ici-colo cîte un strigăt răutăcios. De unde venea, era greu de spus, dar de lovit îl loveau toate pe Fris, făcîndu-l să se cutremure. Pasul greșit din tinerețe, pe care îl făcuse pe celălalt mal al apei acum cincizeci de ani, învia în gurile acestor copii neștiutori, și o dată cu el și cîteva din cele mai frumoase fapte ale lui, care

fuseseră atît de dezinteresate, încît oamenii din regiune se văzuseră nevoiți să le dea interpretările cele mai rele. Și colac peste pupăză, Fris începu — hei, sst! — să plîngă.

Sst! Sst! Henrik Bödker, cel mai rotofei băiat din școală, se cocoțase pe bancă și sîsîia amenințător. Fetele îl idolatrizau și se liniștiră pe loc; cîțiva dintre băieți nu voiau să-l asculte, dar cînd Henrik își ridică pumnul în dreptul ochiului, se liniștiră și ei.

Fris mergea în sus și-n jos prin mijlocul clasei, ca un grațiat; nu cuteza să ridice privirile, dar vedeau toți cum îi curg lacrimile.

— Asta nu-i drept! rosti cineva cu jumătate de glas. Toți ochii erau ațintiți asupra lui; în clasă domnea o liniște de moarte.

— Recreație! spuse apoi o voce poruncitoare de copil — ăsta era Nilen. Fris încuviință slab din cap și copiii o zbughiră afară.

Mai rămase un timp să se reculeagă; păși în sus și-n jos cu mîinile la spate, înghițind greu; avea de gînd să se retragă. De fiecare dată cînd nu mergea treaba, Fris se retrăgea; dar după ce se mai liniștea puțin, amîna retragerea pînă după examenul de primăvară. Nu voia să plece ca și cum ar fi dat bir cu fugiții. Tocmai iarna asta muncise ca niciodată, pentru ca plecarea lui să aibă efectul unei bombe și ca să-i usture pierderea după ce n-o să mai fie el. După terminarea examenului voia să-i pună pe copii să cînte toată cartea, din scoarță-n scoarță. Unii aveau să se poticnească repede, dar erau cîțiva printre ei cărora izbutise să le bage în cap cea mai mare parte din cuprins. Și mult înainte ca băieții să nu mai știe încotro s-o ia, pastorul avea să ridice mîna ca să-i oprească: „De ajuns, dragul meu paracliser, de ajuns!" Apoi avea să-i mulțumească mișcat. Iar comisia școlară și părinții aveau să-și șoptească între ei, crucindu-se de mirare.

Atunci va fi momentul să plece.

Școala se afla la capătul satului de pescari, iar locul de joacă, pe țărm. Cînd li se dădea drumul, după

cîteva ore de curs, băieţii semănau cu vitele tinere ieşite pentru întîia oară din staul, după o iarnă îndelungată. Alergau în toate direcţiile, încrucişîndu-se ca rîndunicile, se repezeau spre digul acoperit de curînd cu iarbă de mare şi se loveau peste urechi cu plantele umede şi sărate. Pelle nu era tocmai încîntat de jocul acesta, pentru că ierburile aspre usturau strașnic şi pentru că de unele atîrnau pietricele, prinse atît de tare, de parcă erau lipite. Deoparte nu puteai sta, fiindcă ar fi însemnat să le atragi pe loc atenţia. Trebuia să te amesteci în joc fără să iei parte, să te prefaci, după cum o cerea momentul, mic sau mare, ca să poţi trece cînd nevăzut, cînd grozav de puternic. Nu-i venea uşor să se strecoare ba în mijlocul hărmălaiei, ba în afara ei.

Fetele şedeau pe lîngă closete. Acolo se refugiau ele. Trăncăneau şi-şi mîncau feliile de pîine cu unt; băieţii însă goneau în cerc, ca rîndunicile cînd zboară fără să ştie încotro. Lîngă macara se ghemuise un vlăjgan; îşi ferea obrazul cu mîneca şi mesteca din fălci. Băieţii se învîrteau în goană în jurul lui, strîngînd pe rînd cercul. Lui Per Kofod, prostălăul, îi fugea pămîntul de sub picioare şi se încleşta de stîlpul macaralei ascunzîndu-şi faţa. Cînd ajungeau aproape de tot şi începeau să zbiere, băiatul se înspăimînta şi îşi ridica privirea spre cer, răcnind prelung. Pe urmă, îi dădeau toată pîinea cu unt pe care n-o mai puteau mînca.

Prostălăul mesteca şi răcnea tot timpul. Era un copil de ţăran sărac şi n-avea nici tată, nici mamă; de mare era mare, dar avea pielea ciudat de vînătă. Avea ochii bulbucaţi de parcă îi era frică de viaţă şi buhăiţi de plîns. Tresărea la cel mai mic zgomot. În toată înfăţişarea lui se citea spaima. De fapt, băieţii nu-i făceau niciodată nimic, dar de cîte ori treceau pe lîngă el strigau şi se îngrămădeau, că prea era mare ispita. Per începea şi el să strige, ghemuindu-se de frică. Chiar şi fetelor le dădea uneori în gînd să se repeadă la el să-l ciupească; atunci striga ca ieşit din minţi şi ele ştiau că de teamă face pe el. După aceea, toţi

copiii îi dădeau pîine cu unt ; mînca tot, în timp ce se văicărea şi părea şi mai prăpădit.

Era de neînţeles ce se petrece cu el. Incercase de două ori să se spînzure şi nimeni nu ar fi fost în stare să spună pricina — el însuşi mai puţin decît oricine. Şi nici atît de prost nu era cum părea. Lasse spunea că ştie să ghicească şi că e în stare să vadă lucruri pe care ceilalţi nu le puteau vedea, astfel că viaţa, pînă şi răsuflarea îl înspăimîntau. Dar oricum ar fi fost, Pelle nu avea voie, pentru nimic în lume, să-i facă ceva.

Droaia de băieţi coborîse pe ţărm şi în frunte cu micul Nilen, se năpustise pe neaşteptate asupra lui Henrik Bödker. Băiatul fu trîntit la pămînt şi ceata îl îngropă cu totul sub ea ; copiii ţopăiau grămadă peste el şi-şi vîrau pumnii strînşi oriunde › făcea vreun loc. Deodată o pereche de pumni începu să izbească în sus, buf, buf, ca două pistoane. Băieţii se rostogoliră în toate părţile ascunzîndu-şi faţa în mîini; Henrik Bödker sări din grămadă, lovind orbeşte în dreapta şi-n stînga. Nilen îi atîrna încă de grumaz, ca un arici, şi Henrik fu nevoit să-şi sfîşie bluza ca să-l poată arunca cît colo. Lui Pelle i se păru că e un uriaş; se înălţa puternic deasupra celorlalţi şi abia dacă gîfîia puţin ; apoi veniră fetele, îi prinseră bluza în bolduri şi-i dădură zaharicale. Drept mulţumire, Henrik le apucă de cozi şi le legă cîte patru-cinci la un loc, de nu se mai putură desface. Ele stăteau liniştite fără să se împotrivească, privindu-l cu supunere.

Pelle se aventurase şi el în luptă şi încasase un picior. Dar nu-i purta necaz pentru asta. Să fi avut zaharicale i-ar fi dat şi el, ca şi fetele şi i-ar fi răbdat ghionţii fără să crîcnească. Il admira din cale-afară. Pe sine se măsura cu Nilen, cu Nilen cel mic şi sîngeros, care nu ştia ce-i teama şi era atît de crîncen la bătaie, încît ceilalţi se fereau din calea lui. Il aflai unde era învălmăşeala mai mare ; se vîra unde era mai rău şi ieşea din toate cu obrazul curat. Pelle începu să se cerceteze cu ochi critic, ca să vadă dacă-şi găseşte puncte de asemănare cu el, şi le găsi — le

găsi în felul cum îl apărase pe tata Lasse în prima vară, cînd îl cotonogise pe un băiat mai mare şi în felul cum se purtase cu taurul cel rău, de care nu-i era frică de loc. In alte privinţe însă, nu semănau — se temea de întuneric şi se speria de o palmă! Nilen le încasa pe ale lui cu mîinile în buzunar. Aceasta era prima încercare pe care o făcea Pelle, ca să se cunoască pe sine.

Fris o pornise spre sat, probabil la biserică; prin urmare, recreaţia avea să ţină cîteva ore. Băieţii începură să caute ceva cu care să-şi treacă vremea. „Boii" se duseră la şcoală şi se apucară să izbească în pupitre şi-n bănci, dar „ţiparii" rămaseră mai departe pe ţărm. „Boii" şi „ţiparii" însemnau pămîntul şi marea în luptă una împotriva celeilalte; orice prilej mai serios isca cîte o ceartă şi adeseori izbucneau din pricina aceasta adevărate bătălii.

Pelle rămase cu cei de pe ţărm pentru că printre ei se aflau Henrik Bödker şi Nilen! Şi amîndoi reprezentau o lume nouă! De pămînt şi de vite nu se sinchiseau; în schimb marea, de care el se temea, era leagănul lor. Se zbenguiau în apă ca la mama acasă; aveau ceva din mişcarea lină a undelor ei. Erau mai iuţi în mişcări decît Pelle, dar n-aveau rezistenţa lui; firea le era mult mai liberă şi nu erau legaţi de bucăţica de pămînt pe care trăiau. Vorbeau despre Anglia ca despre lucrul cel mai obişnuit şi aduceau la şcoală obiecte pe care le aduseseră părinţii sau fraţii lor tocmai de la celălalt capăt al pămîntului, din Africa şi din China. Petreceau nopţi întregi pe mare, în bărci deschise, iar cînd chiuleau de la şcoală, o făceau întotdeauna ca să se ducă la pescuit. Cei mai destoinici aveau unelte proprii şi îşi înjghebaseră singuri bărcuţe cu fundul neted, astupat cu cîlţi; pescuiau pe socoteala lor ştiuci, ţipari şi lini, pe care-i vindeau apoi oamenilor cu vază de prin partea locului.

Pelle crezuse că ştia rîul pe de rost, acum însă începea să-l vadă cu alţi ochi. Erau băieţi care în martie şi aprilie — cînd se prăsesc peştii — se sculau de la trei dimineaţa şi-şi bălăceau picioarele goale la

gura rîului, vînînd ştiucile şi bibanii care urcau spre apa dulce ca să-şi depună icrele. Nu-i silea nimeni s-o facă ; se duceau de plăcere.

Pînă şi jocurile lor erau ciudate. Acum, de pildă, stăteau înşiraţi cu faţa „la mare" într-un front lung şi vesel. Cînd apa se retrăgea, alergau pînă la pietroaiele cele mari ; şi, cum stăteau aşa cocoţaţi pe ele, cînd apa revenea, începeau să ţopăie ca păsările de pe ţărm. Toată arta era să nu-ţi uzi ghetele cînd se întorceau valurile şi cu toate acestea, tot cei mai grozavi se udau mai tare. Doar nu puteai rămîne atîrnat în aer la nesfîrşit. Dacă valurile veneau unul după altul, cădeai vrînd-nevrînd în mijlocul valului următor, care te acoperea uneori cu totul. Se mai nimerea cîte un talaz neaşteptat de mare, care îi lovea peste picioare cînd săreau, făcîndu-i să cadă în apă. Atunci o porneau în chiote sălbatice, spre şcoală, ca să alunge „boii" de lîngă sobă.

Alţii, cu un ciocan într-o mînă şi cu un piron într-alta, găureau pietrele de pe ţărm. Erau fiii pietrarilor de la carieră. Anton, vărul lui Pelle, se afla printre ei. Cînd găurile erau destul de adînci, îndesau pulbere înăuntru şi toată şcoala asista la explozie.

Dimineaţa, cînd îl aşteptau pe învăţător, băieţii cei mari stăteau rezemaţi de peretele şcolii, cu mîinile în buzunar şi discutau despre mînuirea pînzelor şi despre porturile de origină ale vaselor care lunecau în depărtare, pe mare. Pelle îi asculta cu ochii mari şi cu gura căscată ; vorbeau tot timpul despre mare sau despre lucruri în legătură cu ea şi el nu înţelegea mai nimic. Toţi aceşti băieţi aveau o singură dorinţă — s-o pornească pe mare de îndată ce aveau să fie confirmaţi. Lui Pelle, însă, îi ajungea călătoria din Suedia încoace şi nu-i putea pricepe.

Cu cîtă grijă îşi astupa el urechile cu degetul arătător şi-şi strîngea ochii cînd se cufunda în pîrău, ca să nu-i intre apa-n cap. Aştia, însă, înotau pe sub apă ca peştii ; şi din cele ce spuneau, Pelle înţelegea că se duc pînă la fund ca să ia pietre.

— Se poate vedea ceva acolo jos ? întrebă el mirat.

— Firește. Altminteri cum ar putea peștii să se păzească de năvoade ? Cum iese luna, tot bancul face un ocol mare în jurul lor !

— Și nu vă intră apa în cap, cînd scoateți degetele din urechi ?

— Cînd ne scoatem degetele din...

— Da, da, ca să luați piatra.

Un hohot batjocoritor îl izbi în față și băieții începură să-l descoasă, punîndu-i tot felul de întrebări cu tîlc. Prostul ! Pui de țăran și pace ! Avea cele mai năstrușnice idei despre lucruri și curînd se dovedi că nu se scăldase niciodată în mare. Se temea de apă — era un fricos ; pîrăul, asta nu însemna nimic !

Așa îi rămase porecla de atunci : Fricosul. Degeaba veni într-o bună zi cu biciul la școală ca să le arate cum putea să smulgă cu el bucățele triunghiulare de stofă dintr-o pereche de pantaloni, cum era în stare să nimerească cu biciul o pietricică și să o facă să dispară în aer și cum știa să plesnească cu zgomot din bici. Toate acestea erau strașnice, dar porecla tot așa îi rămase — și asta îl durea.

În timpul iernii, se întoarseră acasă, în sat, niște flăcăi voinici în costume albastre, cu fulare albe la gît. Fuseseră „îmbrăcați" cum se spunea și unii din ei primiră soldă toată iarna, fără să miște un deget. Veneau mereu pe la școală, ca să dea bună ziua ; veneau chiar în mijlocul orelor, dar nu era nici o supărare ; Fris radia. Îi aduceau cîte ceva : fie o țigară — atît de fină încît era închisă în sticlă — fie alte lucruri ciudate. Și vorbeau cu Fris de parcă ar fi fost prieteni ; povesteau prin cîte trecuseră, de se înfiorau băieții de plăcere și-și fumau nepăsători pipa de lut în clasă, cu deschizătura adusă în jos, din care nu cădea tutunul. Călătoriseră ca ajutori de bucătar sau muși pe marea spaniolă și prin Marea Mediterană și trecuseră prin nenumărate locuri fantastice ; unul urcase pe măgar un munte care scuipa foc. Și aduceau cu ei chibrituri mari cît degetul, pe care trebuia să le freci de dinți ca să se aprindă.

Băieţii din şcoală îi divinizau şi nu vorbeau decît despre ei; era mare cinste să fii văzut în tovărăşia unuia dintre aceşti flăcăi. Pelle nici nu se putea gîndi la aşa ceva. Alteori se întîmpla însă ca satul să tot aştepte întoarcerea vreunuia din ei, dar cel aşteptat să nu mai vină. Şi într-o bună zi vestea sosea: ambarcaţiunea cutare şi cutare s-a scufundat cu întreg echipajul! Din pricina furtunilor de iarnă, spuneau băieţii, şi scuipau departe, în aer, ca cei mari. Timp de o săptămînă, fraţii dispărutului erau ţinuţi acasă, iar cînd se întorceau la şcoală, Pelle îi urmărea cu priviri curioase. Trebuia să fie ciudat să ai un frate, care, în floarea vîrstei, zăcea pe fundul mării.

— Atunci, voi nu mai vreţi să plecaţi pe mare? întreba el.

Ba şi ei voiau să se îmbarce.

Într-o zi, Fris veni după o recreaţie neobişnuit de lungă. Era morocănos. Îşi sufla nasul cu zgomot şi-şi şterse de vreo cîteva ori ochii pe sub ochelari; băieţii îşi dădură coate. Îşi drese glasul, dar nu izbuti să se facă ascultat; atunci bătu de cîteva ori în catedră, cu trestia.

— Aţi aflat copii? întrebă el, după ce se potoli gălăgia.

— Nu! Ce? strigară băieţii în cor.

— A căzut soarele în mare şi i-a dat foc! spuse unul.

Învăţătorul Fris luă tăcut cartea de cîntece.

— Cîntăm „Ferice, ferice, cînd sufletul şi-a aflat pacea!"

Atunci băieţii pricepură că se petrecuse ceva şi începură să cînte serios.

De la a cincea strofă, Fris se opri: nu mai putea.

— S-a înecat Peter Funk! spuse el şi la ultima silabă i se puse un nod în gît. Un fior de spaimă străbătu clasa; priveau unii la alţii, cu ochii mari, fără să priceapă nimic. Peter Funk era fruntea flăcăilor din sat, cel mai bun înotător, cel mai mare zurbagiu pe care-l avusese şcoala vreodată... şi se înecase.

Fris păşea în sus şi în jos, încercînd să-şi revină: copiii începură să discute pe şoptite despre Peter Funk; gravitatea momentului îi maturizase.

— Şi unde s-a întîmplat? întrebă unul dintre băieţii cei mari.

Fris se trezi cu un suspin; mergea în sus şi în jos şi se gîndea la chiulangiul de odinioară care devenise apoi cel mai destoinic marinar din sat, la toate bătăile pe care i le dăduse şi la ceasurile intime de iarnă pe care le petrecuseră mai tîrziu împreună, cînd se întorcea flăcăul acasă din vreo călătorie îndepărtată şi venea seara în vizită la bătrînul lui învăţător. De multe ori trebuise Fris să aplaneze lucrurile — erau pozne care se puteau sfîrşi rău şi pe care le acoperise în taină, pentru ca nu cumva băiatul să le poarte ponosul o viaţă întreagă... şi...

— In Marea Nordului, spuse el. Cred c-a fost în Anglia.

— In Spania, cu batog! spuse un băiat. De acolo s-au dus în Anglia cu portocale şi au luat o încărcătură de cărbuni pentru ţară.

— Da, aşa a fost, spuse Fris. Erau în Marea Nordului şi i-a surprins furtuna. Peter a trebuit să se caţere pe catarg.

— Da, că vasele astea sînt foarte delicate; cum suflă puţin vîntul, trebuie să te şi caţeri pe catarg să le strîngi pînzele, spuse alt băiat.

— Şi atunci a căzut, continuă Fris. S-a izbit de balustradă, şi s-a prăbuşit în mare. S-au găsit pe balustradă urmele cizmelor lui. Au schimbat direcţia pînzelor — sau cum se spune — şi au cîrmit înapoi; dar pînă să ajungă la locul cu pricina, a trecut o jumătate de ceas. Şi cînd, în sfîrşit, au ajuns, s-a înecat chiar sub ochii lor. O jumătate de oră se luptase în apa rece ca gheaţa, cu cizmele în picioare şi cu hainele de muşama pe el... şi pînă la urmă...

Un oftat prelung străbătu clasa.

— Era cel mai bun înotător de pe toată coasta! spuse Henrik. A sărit pe spate cu capul în jos de pe balustrada unui vas care se afla în radă pentru apro-

vizionare cu apă, şi a ieşit în partea cealaltă. Pentru asta a căpătat zece pesmeţi marinăreşti de la căpitan.

— Trebuie să fi suferit cumplit, spuse Fris. Poate că ar fi fost mai bine pentru el să nu fi ştiut să înoate.

— Aşa zice şi tata, spuse un băieţaş. Nu ştie să înoate fiindcă zice că e mai bine pentru un marinar să nu ştie; că altfel, numai cît se chinuie!

— Nici tatăl meu nu ştie să înoate! spuse altul. Nici al meu! Ar putea să înveţe, dar nu vrea.

Continuară aşa, ridicînd mereu degetele în sus. Băieţii ştiau toţi să înoate, dar taţii lor, aproape nici unul — îi împiedica superstiţia.

— Tata spune că nu e bine să-l ispiteşti pe Dumnezeu, cînd naufragiază vasul, adăugă un băiat.

— Atunci înseamnă că nu faci tot ce poţi! se amestecă în vorbă o voce sfioasă. Fris se întoarse spre colţul acela; Pelle şedea acolo şi se roşi ca focul pînă în vîrful urechilor lui clăpăuge.

— Ia te uită la grozavul ăsta! spuse Fris uimit. Dar n-are el oare mai multă dreptate, decît noi toţi la un loc? Ajută-te singur şi Dumnezeu te va ajuta!

— Poate! spuse un glas : era Henrik Bödker.

— Da, dar ştiu că în cazul acesta nu l-a ajutat; totuşi, trebuie să faci tot ce poţi, în toate împrejurările vieţii. Peter Funk a făcut ce a putut şi a fost cel mai vrednic băiat pe care l-am văzut vreodată.

Copiii începură să rîdă pe înfundate, amintindu-şi de năzbîtiile lui Peter Funk; se obrăznicise o dată într-atît, încît se luase la trîntă chiar cu învăţătorul... Dar nu cutezau să i-o amintească.

— N-a fost în stare să treacă niciodată de al douăzeci şi şaptelea cîntec! spuse totuşi unul din băieţii cei mari, mai mult în glumă.

— Va să zică aşa, n-a fost în stare! răspunse Fris ironic. N-a fost în stare! Te crezi, poate, mai breaz? Ei hai să vedem de ce eşti tu în stare!

Fris întinse tremurînd mîna după cartea de cîntece: nu suferea să se spună ceva rău despre băieţii care terminaseră şcoala.

Pelle nu mai putea scăpa de porecla care parcă se lipise de el. Nimic nu-l usturase vreodată mai tare ca numele acesta. Nu putea scăpa de el cu nici un preţ, înainte de venirea verii; şi mai era mult pînă atunci.

Intr-o zi, în recreaţie, băieţii pescarilor alergau încolo şi-ncoace pe dig. Tocmai sosise un vas printre sloiurile de gheaţă, cu o încărcătură sinistră; cinci oameni îngheţaţi bocnă, dintre care unul, mort, zăcea acum la postul pompierilor. Ceilalţi patru fuseseră adăpostiţi în colibele de primprejur, unde-i frecau cu gheaţă ca să scoată gerul din ei. La toate aceste minunăţii, băieţii de ţărani nu luau parte: băieţii din satul de pescari umblau de colo-colo după pofta inimii şi vedeau toate, dar cum încercau ceilalţi să se apropie, îi goneau, vînzîndu-le scump cea mai neînsemnată informaţie.

Vasul descoperise în largul mării o goeletă finlandeză, acoperită de sloiuri şi cu cîrma înţepenită de gheaţă. Incărcase prea mult; valurile trecuseră peste ea şi îngheţaseră; sloiurile o afundaseră apoi şi mai adînc. Cînd dăduseră de ea, puntea abia mai plutea la suprafaţa apei; funiile, cît degetul, se îngroşaseră din pricina gheţei, cît braţul. Oamenii, prinşi între odgoane şi pînze, nu se mai deosebeau unul de altul prin stratul de gheaţă. Cînd îi coborîseră de acolo, păreau nişte cavaleri în armură, cu viziera lăsată. Acum porniseră trei vase să încerce să salveze goeleta; dacă izbuteau, îi aştepta un cîştig gras.

Pelle nu voia să stea de-o parte şi deşi băieţii îl tot loveau în fluierul piciorului, se ţinea scai şi trăgea cu urechea. Băieţii vorbeau grav, cu feţe posomorîte — oamenii trecuseră prin grea încercare şi poate că va trebui să li se taie mîinile şi picioarele din pricina cangrenei. Băieţii îşi dădeau aere ca şi cum ar fi îndurat chiar ei o parte din suferinţe şi vorbeau bărbăteşte, cu glasul înăbuşit de emoţie.

— Hai, şterge-o de-aici, boule! îi strigau lui Pelle. Nu puteau suferi fricoşi în momentul acela.

Lui Pelle îi dădură lacrimile, dar nu voia să dea înapoi; o porni de-a lungul digului.

— Șterge-o de-aici ! strigară băieții din nou, aplecîndu-se amenințători după pietre. Cară-te la țăranii tăi. Se apropiară de el și începură să-i dea brînci.

— Ce ți-e, mă, de te holbezi la apă ? Să nu te apuce amețeala și să cazi cu capu-n jos ! Hai ! Cară-te la țăranii tăi, fricosule !

Dar Pelle ameți cu adevărat, atît de puternică era hotărîrea care pusese stăpînire pe el.

— Nu-s mai fricos decît voi, spuse el. Nici măcar n-aveți curajul să săriți în apă !

— I-auzi ! Crede că de plăcere sare omul în apă, în toiul iernii, ca să-l apuce cîrceii !

Pelle auzi ca prin vis rîsul batjocoritor. Își făcu vînt peste dig, și apele amestecate cu grunji de gheață îl cuprinseră. Părul i se mai ivi o dată la suprafață, dădu de vreo cîteva ori din mîini și din picioare ca un cîine care înoată și se duse la fund.

Băieții strigau fugind zăpăciți, care încotro. Unul puse mîna pe o cange de vas. Atunci apăru Henrik Bödker. Sări din fugă cu capul în apă și dispăru ; o bucată de gheață pe care o lovise cu fruntea, începu să joace pe suprafața apei. De două ori își scoase capul printre grunjii de gheață ca să respire, apoi ieși la suprafață cu Pelle. Îl traseră afară pe dig și Henrik începu să dea în el orbește.

Pelle își pierduse cunoștința, dar bătaia îl făcu să-și vină în simțiri. Deodată deschise ochii, sări în picioare și o luă la fugă ca un nagît spre sat.

— Du-te acasă, răcniră băieții în urma lui. Fugi cît te țin picioarele, altminteri te-mbolnăvești ! Spune-i lui taică-tău că ai căzut în apă !

Dar Pelle fugea, nu avea nevoie de invitație. Cînd ajunse la Steinhof, hainele îi erau sloi ; pantalonii ar fi putut sta singuri în picioare. El însă era fierbinte ca un cozonac.

Nu voi să-și mintă tatăl și-i povesti totul din fir-a-păr. Lasse era furios ; atît de furios, cum nu-l mai văzuse băiatul niciodată. Lasse știa cum se tratează caii ca să nu răcească ; se apucă să-i frece tot trupul cu un șomoiog de paie, pe cînd Pelle zăcea pe pat și se frămînta din pricina tratamentului.

Lui Lasse nu-i păsa de oftatul lui ; înjura :

— Smintitule ! Să sări în mare, în toiul iernii, ca o muiere îndrăgostită. Măgarule ! Ai merita să-ţi frîng oasele ! De data asta te iert, dacă adormi numaidecît ca să asuzi, să-ţi iasă din trup scîrba asta de apă sărată. Oare n-ar fi bine să-ţi luăm şi puţin sînge ?

Pelle nu voia să i se ia sînge : zăcea în pat, şi acum, după ce vărsase, se simţea foarte bine. Dar era foarte serios.

— Dacă mă înecam ? spuse el grav.

— Atunci ţi-aş fi tras o bătaie soră cu moartea, răspunse Lasse furios.

Pelle începu să rîdă.

— Da, rîzi, deşteptule ! continuă Lasse ironic. Dar ce te-ai fi făcut să fi fost tatăl unei javre afurisite ca tine ! şi plecă furios în grajd. Trăgea însă mereu cu urechea şi venea să vadă ce face băiatul, dacă nu-l apucă frigurile, sau cine ştie ce altă drăcie.

Dar Pelle dormea dus, cu capul sub pilotă. Visa că era Henrik Bödker, în persoană.

De citit nu învăţă Pelle să citească în iarna aceea, în schimb învăţă pe dinafară vreo douăzeci de cîntece bisericeşti, numai ciulind urechile ; şi mai izbuti să scape şi de poreclă. Cîştigase teren şi-şi consolida poziţia prin tot felul de năzdrăvănii îndrăzneţe ; şcoala începu să-l socotească băiat cutezător. Iar Henrik, care altminteri nu se sinchisea de nimeni, îl luă de mai multe ori sub oblăduirea lui.

Din cînd în cînd se simţea însă cu musca pe căciulă — şi anume, cînd tata Lasse, în proaspăta lui dorinţă de a se instrui, venea să-i ceară dezlegarea vreunei enigme. Pelle înlemnea şi nu ştia ce să răspundă.

— Păi, tu trebuie să ştii, că înveţi carte, spunea Lasse cu mustrare în glas.

Cînd trecu iarna şi examenele începură să se apropie, o sfecli. Circulau tot soiul de zvonuri sinistre printre băieţi cu privire la asprimea examenului ; se povestea că unii vor rămîne repetenţi, iar că alţii vor fi daţi cu totul afară din şcoală.

Pelle avu ghinionul să nu i se ceară nici un cîntec pe de rost. Trebui să vorbească despre căderea în păcat. Povestea cu furtul mărului merse destul de bine... dar blestemul!

— Şi Dumnezeu i-a spus şarpelui: Să te tîrăşti pe burtă, să te tîrăşti pe burtă, să te tîrăşti pe burtă! Mai departe nu izbuti să treacă.

— Se mai tîrăşte şi acum? întrebă pastorul cu bunăvoinţă.

— Da... fiindcă nu are membre.

— Şi poţi să-mi spui ce va să zică un membru?

Pastorul era cunoscut drept cel mai priceput examinator de pe toată insula; se spunea despre el că era în stare să înceapă cu şanţul şi să termine cu cerul.

— Un membru... este... o mînă.

— Da... printre altele. Dar nu poţi să-mi spui ceva care deosebeşte toate membrele de restul trupului? Un membru este... ei? o... o parte a trupului, care poate să se mişte independent. De pildă? Hai spune!

— Urechile! spuse Pelle, de bună seamă pentru că-i ardeau.

— Ce vorbeşti? Poţi să-ţi mişti urechile?

— Da. Pelle îşi însuşise arta aceasta cu multă rîvnă, vara trecută, ca să nu rămînă mai prejos de Rud.

— Aş vreo s-o văd şi pe-asta! exclamă pastorul.

Atunci Pelle începu să-şi mişte de zor urechile clăpăuge, iar pastorul, consiliul şcolar şi părinţii izbucniră în rîs. Pelle primi „excelent" la religie.

— Va să zică tot urechile te-au scăpat! spuse Lasse voios. Nu ţi-am spus întotdeauna să le foloseşti cum trebuie! Cea mai bună notă la religie, numai pentru că ştii să mişti din urechi — numai să vrei, că poţi ajunge cu siguranţă şi pastor!

Şi mai vorbi încă multă vreme despre acestea. Dar şi băiatul era dat dracului că ştiuse să răspundă aşa!

— Hai Kybbe, Kybbe, Kybbe! Vino, puiule, nu te teme!

Pelle își ademenea vițelul preferat cu o mînă de lujeri verzi, dar azi vițelul nu prea părea dispus să-i acorde încredere. Mîncase bătaie pentru că fusese neastîmpărat.

Pelle se simțea ca părintele unui copil care, dîndu-i de furcă, îl silește să recurgă la mijloace tari. Și acum vițelul nu mai voia să știe de el, deși îl bătuse spre binele lui! Cu Pelle însă nu mergea; cîtă vreme păzea vitele, ele trebuiau să-l asculte.

În cele din urmă, vițelul îl lăsă să se apropie și să-l mîngîie. Mai făcu un timp pe încăpățînatul, dar apoi se dădu pe brazdă, mîncă lujerii și începu să-i sufle în obraz drept mulțumire.

— Ai să fii cuminte? întrebă Pelle, scuturîndu-l de coarnele abia mijite. Ei, ce zici? Vițelul scutură năbădăios din cap. Atunci nu-ți dau voie să-mi duci haina azi.

Ciudat la vițelul acesta era faptul că din prima zi în care îl scosese din grajd, nu-l putuse urni din loc. Pînă la urmă, Pelle îl lăsase în seama lui Lasse să-l bage înapoi în grajd, dar cum îl văzu că o ia înainte, vițelul o porni singur, cu fruntea aproape lipită de spatele lui. De atunci mergea întotdeauna după el și la dus și la întors, iar dacă era a ploaie, îi căra haina cea groasă în spate.

Pelle era încă mititel, dar față de vacile lui se purta ca un bărbat. Altădată trebuia să se țină de coada lor ca să se facă ascultat; altfel nu-l respectau; dar anul acesta nimerea cioara cu piatra de la o sută de pași, ceea ce îi dădea putere peste vite de la distanță, mai ales după ce descoperi că trebuia să strige vita pe nume cînd o lovea. În felul acesta, ea pricepea că durerea îi venea de la el și așa se deprinseră toate să i se supună numai ce-i auzeau glasul.

Pentru a fi de folos, pedeapsa trebuia să vie îndată după greșeală. De aceea acum nu putea fi vorba să

pîndească o vită care greşeda, ca să se năpustească asupra ei pe la spate, cînd păştea liniştită ; asta putea cel mult s-o zăpăcească. Să goneşti o vită, să te prinzi de coada ei şi s-o baţi cît e păşunea de mare numai pentru ca să te răcoreşti, era de asemenea prostie curată ; zăpăceai toată cireada şi, cît era ziua de lungă, anevoie o mai stăpîneai. Pelle cumpănea bine lucrurile şi se deprinsese să-şi potolească setea de răzbunare cu rost.

Pelle era doar băiat — şi nici leneş nu era ! Umbla cît era ziulica de lungă, de la cinci dimineaţa pînă la nouă seara, făcînd tot felul de năzdrăvănii ; încerca ceasuri întregi să umble în mîini, învăţa să se dea peste cap, sau să sară peste pîrău şi nu stătea o clipă locului. Era în stare să alerge neobosit, ore de-a rîndul, în jurul pajiştei, ca un mînz priponit, ‹ se plece în goană ca să atingă iarba cu mîna, să zvîrle din picioare, să necheze şi să sforăie zgomotos ; îşi risipea din plin puterile, de dimineaţă pînă seara.

Dar paza vitelor era o treabă adevărată ; cînd era vorba de ea, îşi măsura orice mişcare. Fiecare pas pe care-l putea economisi era în acelaşi timp un capital cîştigat şi Pelle observa totul cu mare atenţie, îmbunătăţindu-şi necontenit felul de a munci. Astfel, învăţă că pedeapsa cea mai bună e aceea care plouteşte ca o ameninţare asupra vinovatului şi că prea multă bătaie năuceşte vita. Şi învăţă să înţeleagă cînd anume era neapărată nevoie să intervină. Dacă n-o putea face pe loc, se stăpînea şi căuta, cu ajutorul experienţei pe care o cîştigase, să dea naştere unei împrejurări asemănătoare pentru care să poată fi pregătit. Fără să-şi dea seama omuleţul creştea mereu cu cîte o palmă.

Încercările îi izbuteau din plin. Scotea şi aducea vitele acasă fără nici o greutate. Izbuti chiar ca timp de o săptămînă să-şi mîne cireada pe o potecă mărginită de amîndouă părţile cu grîne, fără ca vitele să se atingă de un singur pai. Apoi alta şi mai grozavă : într-o zi de arşiţă înăbuşitoare, cînd vacile sînt pornite s-o ia la sănătoasa, izbuti să le stăpînească, îngrămădindu-le din fugă, încît vitele încremeniră în

mijlocul pajiștei, frămîntînd pămîntul cu copitele și ținînd cozile ridicate, de frica tăunilor. Dacă ar fi vrut, ar fi fost în stare să le pună pe fugă spre grajd cu cozile în vînt, chiar în cea mai friguroasă zi de octombrie, numai dacă se întindea pe iarbă și făcea ca tăunul. Dar acesta era un secret grozav, de care nu știa nici măcar tata Lasse.

Ce era mai caraghios în goana asta a vitelor era faptul că viteii care ieșeau pentru prima oară la cîmp și nu făcuseră niciodată cunoștință cu vreun tăun, ridicau și ei coada și-o luau la fugă, de îndată ce auzeau bîzîitul lui puternic.

Visul lui Pelle era să stea pe o movilă și să conducă de acolo întreaga cireadă, fără să se folosească decît de glasul lui, adică fără să mai aibă nevoie să recurgă la bătaie. Nici tata Lasse nu bătea, oricît de anapoda ar fi mers lucrurile.

Și apoi erau zile — cum de treceau oare atît de repede? — cînd n-apuca bine să se dumerească și se și făcea vremea să mîne vitele spre casă. Erau și zile lungi, dar și acestea se stingeau în cele din urmă, în sunetele coaselor, în mugetul vitelor, sau în chiotele venite din depărtare. Ziua trecea cîntînd peste pămînt; Pelle era nevoit să stea locului în fiecare clipă și să asculte: auzi, cîntă cineva! Atunci fugea spre dune, în sus și privea țintă pe întinsul mării. Dar nu de-acolo venea, iar pe pămînt, pe cît știa, nu era nici o serbare și în acest anotimp al anului nu treceau păsări călătoare prin văzduh. Se aude iar! Ascultă! Cîntă! Întocmai ca o muzică, undeva, departe — o muzică a cărei melodie n-o puteai deosebi, sau despre care nu poți spune ce anume este. Să fi fost oare chiar soarele? Astfel, viața și aerul îl pătrundeau cîntînd de parcă ar fi fost un izvor; iar el pășea într-o toropeală visătoare, țesută din sunete și din fericire.

Cînd începea să răpăie ploaia, își atîrna haina peste un mărăciniș, se băga la adăpost sub ea și se apuca să cioplească sau să deseneze pe hîrtie, cu un nasture de plumb, cai și boi tolăniți; dar mai drag îi era să deseneze vapoare, vapoare care alunecau peste mare în propria lor melodie domoală, departe spre

țări străine, spre țara negrilor sau spre China, ca să aducă lucruri rare. Cînd era bine dispus, scotea dintr-o ascunzătoare tainică un cuțit rupt sau un ciob de ardezie și începea să lucreze. În piatră era zgîriat un desen și acum îl scotea în relief — toată vara lucrase pe apucate la asta. Acum începea să se vadă : era o corabie cu trei catarge, care străbătea apele ondulate, cu pînzele umflate de vînt. Călătorea spre Spania, spre Spania de bună seamă, ca să încarce struguri și portocale ! Și tot felul de alte minunății, pe care Pelle nu le gustase încă.

In zilele ploioase era mare bătaie de cap să-ți dai seama cît e ceasul ; trebuia să-ți pui toate puterile la încercare. Altminteri era cel mai ușor lucru din lume și lui Pelle i-o spuneau însăși simțurile. Acasă la curte, diferite semne arătau cît putea fi ceasul în orice clipă ; și vacile, la rîndul lor, își anunțau tainicele la anumite ore. Pe la nouă prima se punea jos să rumege. Apoi, treptat, se lăsa una cîte una, așa încît pe la zece zăceau toate și rumegau ; pe la unsprezece se ridicau și ultimele care mai rămăseseră jos. La fel se petreceau lucrurile după-amiază între trei și cinci.

Cînd era soare se putea ști cu ușurință cînd e amiază. Și apoi mai erau o mulțime de alte semne care arătau timpul, ca de pildă obiceiurile păsărilor, precum și seva la brazi. Și multe alte încă, pe care nu le-ar fi putut spune, pentru că mai mult le simțea. Semnalul de plecare îl dădeau chiar vacile. Cînd venea vremea, se întorceau păscînd cu capetele spre curte, iar trupurile li se întindeau ușor — voiau acasă !

Rud nu se arătase toată săptămîna, iar astăzi, abia venise, că Pelle îl și luase la ceartă din pricina unei viclenii. Atunci fugi acasă, iar Pelle se întinse pe burtă cu picioarele în sus, la marginea brădetului, și începu să cînte. Pe coaja copacilor din jur se vedeau urmele lăsate de cuțitul lui ; la cele mai vechi vapoare se vedea carena, iar puntea cobora vertical pe corpul vasului ; pe acestea le săpase în vara cea dintîi. Mai era și o colecție de ogoare, așezate în marginea pajiștei, arate, grăpate și semănate cum se cuvine. Fiecare

ogor era de un sfert de cot. Dar acum, după osteneala cu Rud, Pelle stătea întins şi se odihnea, urlînd triumfător, de se cutremurau zările. Sus, la curte, un argat ieşi pe poartă luînd-o pe şosea, cu o legătură sub braţ; era Erik, care se ducea la judecată din pricina unei bătăi. Se ivi şi stăpînul care porni trăsura în goana mare spre oraş; aşadar se ducea să-şi facă de cap. Oare de ce nu putea merge şi argatul cu trăsura, că tot aveau acelaşi drum? Şi cît de repede alerga deşi ea nu-l mai urmărea — acum se consola acasă! O fi fost oare adevărat, că risipise într-o singură seară cinci sute de coroane în cap?

Războiul pornit-a şi sînge ţîşneşte,
In munţi chemări izbucnesc!
Cu spaimă şi groază se-apropie turcii
Şi drag cămin nimicesc.
Se duc...

„Hei!" Dintr-o săritură Pelle fu în picioare, cu ochii ţintă în sus, spre trifoişte. De un sfert de ceas, vacile de lapte priveau fără întrerupere spre curte, iar acum Aspasia mugea; aceasta însemna că tatăl lui venea să le schimbe ţăruşii. Şi într-adevăr, Lasse se ivi după colţul curţii, legănîndu-se ca o raţă. Nu era departe pînă la cea din urmă vacă, deci putea să ajungă o dată cu el şi să-i dea bună ziua.

Pelle adună vitele laolaltă şi o porni încet peste cîmp către celălalt hotar. Lasse isprăvise cu jumătate din vite şi trecuse la taur, care stătea mai la o parte. Taurul mugea înăbuşit şi frămînta pămîntul cu picioarele, împroşcîndu-l în lături; limba îi atîrna într-o parte şi împungea cu un corn în aer — era furios. Apoi o porni cu paşi mărunţi, făcînd tot felul de giumbuşlucuri — ce mai tropăială! Pelle avea un chef grozav să-i dea una peste bot, cum mai făcuse şi altă dată; nu era frumos din partea lui să-l ameninţe pe tata Lasse în felul acesta, chiar dacă nu avea de gînd să-i facă ceva.

De altfel, tata Lasse nu-i dădea nici o atenţie; cio-

cănea din toate puterile ţăruşul gros, ca să-l scoată din pămînt.

— Bună ziua! strigă Pelle. Lasse se întoarse şi dădu din cap, apoi se aplecă şi bătu parul în pămînt. Taurul, care se afla chiar la spatele lui, izbi iute din copite. Ţinea botul deschis şi limba îi atîrna afară; părea că era gata să verse şi tot ia vărsat aducea şi zgomotul pe care-l făcea din gîtlej. Pelle începu să rîdă şi-şi domoli fuga, pentru că acum era aproape.

Dar, pe neaşteptate, tata Lasse se dădu peste cap, căzu, zbură iar în aer şi veni de-a berbeleacul cîţiva paşi mai încolo. Taurul vru să-l ia din nou în coarne, dar Pelle se înfipse în faţa lui; nu avea saboţii, aşa că dădu în el cu picioarele goale, pînă cînd văzu negru în faţa ochilor. Taurul îl cunoştea şi voi să-l ocolească, dar Pelle îi sări înainte strigînd şi lovindu-l cu picioarele; apoi ieşindu-şi din fire, îl apucă de coarne. Taurul îl dădu blajin la o parte şi o luă spre Lasse, care zăcea mai încolo; sufla în pămînt din mers, făcînd să se plece firele de iarbă într-o parte şi într-alta. Îl apucă pe bătrîn de cămaşă, îl scutură puţin, apoi încercă să-şi vîre coarnele dedesubt, ca să-l arunce în aer. Dar Pelle era din nou în picioare; ca fulgerul îşi scoase cuţitul din buzunar şi i-l vîrî între picioarele dinapoi. Taurul scoase un răget scurt, îl aruncă pe Lasse în lături şi o luă peste cîmp, sărind, împungînd aerul cu coarnele şi mugind. Lîngă pîrău se apucă să răscolească malul; în jurul lui, aerul se învolbura de praf şi smocuri de iarbă.

Lasse gemea cu ochii închişi. Pelle îl trăgea zadarnic de braţ, ca să-i ajute să se ridice.

— Tată Lasse, tăticule! striga băiatul plîngînd. În cele din urmă, Lasse se ridică în capul oaselor.

— Cine cîntă, băiete? întrebă el. A, tu eşti şi plîngi! Ţi-a făcut careva ceva? Ah, aşa e, taurul; adineauri era cît pe-aci să joace fandango cu mine. Dar cum ai făcut de l-a luat dracu' atît de repede? Cît eşti de mititel, l-ai scăpat pe taică-tău de la moarte. Ptiu drace, îmi vine să scuip. Lasse vărsă. Oi, spuse el ştergîndu-şi sudoarea de pe frunte, de aş avea acum o înghiţitură! Da, da, mă cunoaşte dumnealui, că alt-

minteri nu scăpam eu așa de ieftin. A vrut doar să se joace puțin cu mine; știi, îmi cam purta sîmbetele fiindcă l-am gonit azi-dimineață de la o vacă; am văzut eu bine. Dar cui să-i treacă prin gînd că se dă la om? Vina-i tot a mea, c-am venit în haine străine; cămașa asta-i a lui Mons; am împrumutat-o de la el, că pe a mea am spălat-o. Și Kalurius nu poate suferi să viu la el cu miros străin. Să vedem ce-o să spună Mons despre gaura asta; n-o să-i prea vină la socoteală!

Lasse mai trăncăni un timp, apoi încercă să se ridice cu ajutorul lui Pelle. Stătea sprijinit de umerii băiatului, clătinîndu-se încoace și încolo.

— Dacă nu m-ar durea toate oasele, aș crede că sînt beat, spuse el și rîse încet. Da, da, trebuie să-i mulțumesc lui Dumnezeu că te am pe tine, băiete; tu ești bucuria inimii mele și iată că acum m-ai scăpat și de la moarte.

Lasse o luă împleticindu-se către casă și Pelle mînă restul vacilor în jos, spre cireada lui. Era mîndru și zguduit totodată dar mai ales mîndru. Îl scăpase pe tata Lasse și încă din fața namilei de taur, cu care nimeni de la curte nu cuteza să aibă de-a face. Data viitoare, cînd va veni Henrik Bödker pe aici, să-l viziteze, îi va spune totul din fir-a-păr.

Altminteri, îl cam zgîndărea faptul că scosese cuțitul; oamenii de aici spuneau că e „obicei suedez" și nu-l priveau cu ochi buni. Nici n-ar fi fost nevoie s-o facă dacă era timp de ajuns, sau dacă ar fi avut saboții la el ca să-l lovească pe taur în ochi. Îl izbise de aîtea ori cu botul saboților cînd voia să-l bage înapoi în grajd, după împerechere, ferindu-se, bineînțeles, să-i facă ceva. Ar fi putut să-i vîre un deget în ochi și să-l orbească sau să-l apuce de coarne și să-i sucească gîtul, ca în poveste.

Pelle creștea în propriii lui ochi și se umflă în pene pînă ce toate se făcură mici pe lîngă el. Și tot alergînd de colo-colo să adune iarăși vacile la un loc, i se părea că nimeni nu-i ca el. Trecea ca o furtună, îl zvîrlea cît colo pe voinicul de Erik sau pe administrator, ba ridica tot Steinhof-ul în picioare, proptin-

du-şi doar o singură mînă sub grindă. O adevărată furie războinică se dezlănţui în el.

Dar în mijlocul acestor gînduri, îşi dădu deodată seama ce scandal ar fi ieşit dac-ar fi ştiut administratorul că taurul rătăcea liber! Ar fi mîncat o bătaie zdravănă şi el şi tata Lasse. Trebuia să se ducă să-l caute; ca măsură de prevedere, îşi încălţă saboţii şi-şi luă biciuşca.

Jos, pe malul pîrăului, taurul lăsase urme cumplite. Pe o bună bucată, pajiştea era răscolită. Urme de sînge se prelingeau în josul albiei, pînă dincolo, peste ogoare; Pelle porni după ele şi găsi taurul în marginea cîmpului. Animalul se tîrîse adînc în mărăciniş şi îşi lingea rana. Cînd auzi glasul lui Pelle, ieşi afară.

— Înapoi! strigă Pelle şi-l lovi peste bot. Taurul plecă capul, făcu o mişcare ca şi cum ar fi vrut să împungă, şi se trase greoi îndărăt; Pelle continua să-l lovească peste bot. Înainta pas cu pas şi vocea-i răsuna neînduplecată: Înapoi! Auzi? Înapoi!

Deodată, taurul se întoarse şi o rupse la fugă în salturi mari; Pelle puse mîna pe ţăruş şi porni după el; îl pocnea într-una cu biciul, ca să nu-i dea vreme să născocească cine ştie ce.

Cînd, în cele din urmă, treaba se sfîrşi cu bine, Pelle se prăbuşi, frînt de oboseală. Stătea ghemuit sub bradul cel mai din margine şi se gîndea mîhnit la tata Lasse, care, bolnav, trebăluia pe acasă şi nu avea pe nimeni să-i dea o mînă de ajutor. În cele din urmă nu mai putu răbda; trebuia să se ducă acasă.

„Ssss! Ssss!" Pelle se tîrî pe burtă în josul pajiştei, imitînd bîzîitul aţîţător al tăunilor. Şuiera printre dinţi, cînd mai tare, cînd mai încet, ca şi cum ar fi zburat prin iarbă, de colo-colo; vacile se opriră din păscut, încremenind într-o tăcere de moarte şi holbînd ochii. Apoi le apucă un tremur nervos, începură să zvîrle din picioare, să alerge în salturi scurte şi să ţopăie; cozile se ridicară în aer! Pelle începu să şuiere mai furios, mai pătrunzător; toată cireada alerga în cerc; se molipseau una de la alta şi răscoleau pămîntul cuprinse de panică. Cîţiva viţei se smul-

seră din vîltoare şi o porniră întins spre curte, iar cireada se avîntă după ei, drept înainte, fără să mai caute drumul. Acum, totul era să alerge după ea cu cît mai mult tărăboi şi s-o păcălească necontenit cu bîzîitul tăunului, pînă aveau să ajungă acasă.

Administratorul însuşi veni în goană şi dădu în lături porţile ţarcului, ajutîndu-l să bage vacile înăuntru. Pelle se aştepta la o palmă şi rămase locului, dar administratorul îl privi doar cu un zîmbet ciudat.

— Se vede că nu le mai poţi stăpîni, spuse el, privindu-l drept în ochi. Ei, cît o mai scoţi la capăt cu taurul!... Făcea haz — şi Pelle roşi ca focul.

Tata Lasse se băgase în pat.

— Bine că ai venit! spuse el. Stau aici şi mă gîndesc cum să fac să le schimb vacilor ţăruşii. Aproape că nu mă pot mişca; de sculat nici pomeneală.

Trecu o săptămînă pînă se puse Lasse din nou pe picioare; în timpul acesta vitele de păşune fură ţinute în ţarc; Pelle rămase acasă să facă munca tatălui. Mînca împreună cu ceilalţi şi după masă dormea în şopron ca şi ei.

Într-o zi, pe la amiază, scroafa veni beată la curte. Se proţăpi în curtea de sus, unde n-avea voie să intre, şi începu să-l strige pe Kongstrup. Moşierul era acasă, dar nu se arăta; în dosul ferestrelor înalte toate păreau moarte.

— Kongstrup! Kongstrup! Ia poftim afară! striga ea, cu ochii în jos spre pietrele pavajului; nu-şi putea ţine capul drept. Administratorul lipsea, iar argaţii, ascunşi în şopron, nu se clinteau aşteptînd nerăbdători să înceapă scandalul.

— Hei, Kongstrup, ia poftim afară, hai, că am o vorbă cu tine! spuse scroafa, cu limba împleticită. Apoi urcă treptele şi puse mîna pe uşă. O izbi de cîteva ori cu pumnul, vorbind cu obrazul lipit de ea; cînd văzu că nu vine nimeni, coborî scara clătinîndu-se şi îşi văzu de drum, bodogănînd, fără să privească nici în dreapta, nici în stînga.

După un răstimp, sus în casă, reîncepu aceeaşi tînguire jalnică şi prelungă din totdeauna; şi tocmai cînd se pregăteau oamenii să plece la cîmp, se nă-

pusti Kongstrup afară, ca o vijelie, poruncind să fie înhămată trăsura cu un cal. Pe cînd înhămau calul se plimba nervos în jurul trăsurii ; după aceea, o porni pe poartă ca o vijelie. Cînd dădu colţul, se deschise o fereastră şi un glas strigă rugător : „Kongstrup ! Kongstrup !“ Dar el îşi continuă goana. Atunci fereastra se închise la loc şi plînsetul se auzi din nou.

După-amiază, cînd Pelle îşi făcea de lucru în curtea de jos, veni Karna şi-i spuse să se ducă la doamna Kongstrup. Pelle se duse cu inima îndoită. Îi era groază de ea şi toţi bărbaţii se aflau la cîmp.

Doamna Kongstrup zăcea pe sofaua din camera de lucru a bărbatului ei ; zăcea acolo zi şi noapte, tot timpul cît era Kongstrup plecat. Avea un prosop ud pe frunte şi obrajii îi erau roşii de plîns.

— Vino încoace, spuse ea cu glas stins. Nu-mi-e frică de mine ?

Pelle nu avu încotro, trebui să se apropie de ea şi să se aşeze pe scaun ; ochii îi rătăceau neliniştiţi în toate părţile. Nasul începu să-i curgă de emoţie şi n-avea batistă !

— Ţi-e frică de mine ? întrebă ea din nou şi gura i se strînse cu amărăciune.

Fu nevoit să se uite la ea, ca să arate că nu-i era frică ; doamna Kongstrup nici nu arăta de fapt ca o zgripţoroaică, ci doar ca o fiinţă care plînge pentru că e nefericită.

— Vino încoace, spuse ea şi-i şterse nasul cu batista ei cea fină şi-l mîngîie pe păr. Tu nici mamă n-ai, sărmanul de tine ! Şi-i netezi cu mîna haina cîrpită cu stîngăcie.

— Sînt trei ani de cînd a murit mama Bengta ; e îngropată în colţul de apus al cimitirului.

— Şi nu ţi-i dor de ea ?

— Ei, are grijă tata Lasse de-mi cîrpeşte hainele.

— Poate că nu se purta bine cu tine ?

— Ba da ! Pelle încuviinţă vioi din cap. Dar era îmbufnată şi bolnavă tot timpul. Şi-atunci mai bine să moară ! Dar ne însurăm noi iar în curînd, îndată ce găseşte tata Lasse una cumsecade.

— Şi atunci o să plecaţi de-aici, da ? Nici nu o duci tu prea bine aici, nu-i aşa ?

Lui Pelle i se dezlegase limba, dar acum de teamă să nu fie o cursă la mijloc, amuţi. Se mulţumi să dea din cap ; nu voia să se spună că se plînge.

— Nu, nici tu nu o duci bine, spuse ea văicărindu-se. Nimănui nu-i merge bine la Steinhof. Toţi se nenorocesc aici.

— Se zice că-i un blestem vechi ! spuse Pelle.

— Aşa se zice ? Da, ştiu eu ! Iar de mine se spune că aş fi vrăjitoare, numai pentru că iubesc un singur bărbat şi pentru că nu mă pot lăsa călcată în picioare ! Plîngea şi apăsa mîna copilului de obrazul care-i tremura.

— Acum e timpul să le schimb vacilor ţăruşul, spuse Pelle cu un aer nenorocit, întorcîndu-se să plece.

— Iar ţi s-a făcut frică de mine, spuse ea şi încercă să zîmbească — era ca sclipirea soarelui după ploaie.

— Nu, dar e timpul să le schimb vacilor ţăruşul !

— Mai e un ceas pînă atunci. Dar de ce nu te-ai dus azi cu vitele la păscut, e taică-tău bolnav ?

Pelle trebui să povestească păţania cu taurul.

— Eşti un băiat bun, spuse doamna Kongstrup, mîngîindu-l. Dacă aş avea un fiu, aş vrea să semene cu tine ! Dar stai să-ţi dau o dulceaţă. Pe urmă să te duci la prăvălie să cumperi o sticlă de rom de coacăze, să-i facem tatei o băutură caldă. Dacă te grăbeşti, ai să ajungi la timp înapoi, ca să le schimbi vacilor ţăruşii.

Lasse primi băutura caldă încă înainte de întoarcerea băiatului şi de atunci, cît a mai zăcut, i se dădu în fiecare zi ceva întăritor, chiar dacă nu rom de coacăze.

A doua zi, cam pe la aceeaşi vreme, Pelle era iar la doamna Kongstrup ; soţul ei plecase, se vede, cu treburi la Copenhaga. Se arătă drăgăstoasă cu el, îi dădu dulciuri, şi pe cînd Pelle înfuleca, ea îi tot povestea despre Kongstrup, sau îl întreba ce spuneau oamenii despre ea ; Pelle n-avu încotro şi trebui să-i spună tot ; atunci ea se mîhni din cale-afară şi începu

să plîngă. Pălăvrăgeala ei despre Kongstrup nu se mai isprăvea şi apoi se bătea singură peste gură, încît Pelle nu mai pricepea nimic. De altfel, avea destul de furcă cu dulciurile.

Jos, în odaie, repetă cuvînt cu cuvînt tot ce auzise, iar Lasse făcea ochi mari şi se minuna de plodul ăsta care avea uşile deschise în cele mai înalte locuri, bucurîndu-se chiar de încrederea stăpînei. Dar încîntat nu prea era.

— Abia se ţine pe picioare de bolnavă ce-i; cînd a vrut să ia cozonac pentru mine, a trebuit să se sprijine de masă. Spune că asta e din pricina purtării lui. Îl urăşte, ştii! Îi vine să-l omoare, aşa zice. Şi tot spune că e cel mai frumos bărbat din lume şi mă întreabă dacă am văzut eu vreodată în Suedia un bărbat mai chipeş. Şi apoi plînge ca ieşită din minţi.

— Hm, da! spuse Lasse pe gînduri. Hm, da! Se vede treaba că a luat-o razna, sau poate că are socotelile ei. Dar că o bate, asta nu-i adevărat! Cu siguranţă că minte!

— Ce rost are să mintă?

— Fiindcă e furioasă pe el. Dar încolo, e bărbat chipeş — n-am ce zice — şi se ţine de toate fustele, numai de ea nu. Asta-i nenorocirea. Da' mie nu-mi prea place că stai aşa de mult la ea; numai să nu păţeşti ceva!

— Cum aşa? E foarte, foarte bună!

— Poate, sînt eu un hodorog bătrîn şi nu mă prea pricep! Însă bună nu e şi ochi buni n-are; a şi băgat cu ei pe cîţiva în belea, azi pe unul, mîine pe altul. Dar asta e şi n-ai încotro. Cînd eşti sărac trebuie să joci cum ţi se cîntă.

Lasse tăcu un timp, şchiopătă încoace şi-ncolo, apoi se apropie iar de Pelle:

— Ia vino-ncoace; uite ici o bucată de oţel pe care am găsit-o! S-o porţi întotdeauna la tine, auzi, şi mai ales atunci cînd te duci sus! Mda... şi apoi... apoi trebuie să ne lăsăm în grija Domnului! El e singurul care se gîndeşte la noi, cei săraci!

În ziua aceea, Lasse făcu pentru prima oară cîţiva paşi. După aceea, slavă Domnului, starea i se îmbu-

nătăţi repede. In două zile toate vor fi la locul lor. Iar pentru la iarnă, aveau să vadă ei ce-i de făcut, ca să scape de aici!

In ultima zi în care mai rămase acasă, Pelle fu nevoit să se ducă iarăşi la doamna Kongstrup, să-i cumpere ceva. In ziua aceea văzu un lucru înspăimîntător şi gîndul că în curînd toate aveau să ia sfîrşit, îl umplu de bucurie; doamna Kongstrup îşi scosese dinţii, gingiile şi toate cîte la avea în gură, aşezîndu-le în faţa ei pe masă.

Vezi că tot era ea zgripţoroaică!

13

Pelle mîna juncile spre casă. Cînd dădu colţul curţii, începu să poruncească cu voce tare, ca să-l audă tată-său:

— Ho, ho, Spasianna, stearpă bătrînă, încotro o iei? Inapoi, Danebrog, dobitoc afurisit! Dar Lasse nu veni să deschidă poarta.

După ce mînă vitele în ţarc, alergă în grajdul vacilor. Tata nu era nici acolo, nici în odaie; căciula şi saboţii de duminică dispăruseră. Atunci se gîndi că era sîmbătă şi că de bună seamă bătrînul dăduse o fugă la prăvălie să ia rachiu pentru argaţi.

Pelle se duse în odaia slugilor, la cină. Argaţii veniseră tîrziu de la cîmp şi mai zăboveau în jurul mesei; în laptele care se vărsase pe masă, înotau coji de cartofi. Tocmai puneau la cale un rămăşag: Erik, care isprăvise cina, se prinsese pe o sticlă de rachiu că mănîncă încă douăzeci de scrumbii sărate cu cartofi. Ceilalţi trebuiau să-i cureţe cartofii.

Pelle îşi scoase briceagul din buzunar şi-şi curăţă o grămăjoară de cartofi. Scrumbia n-o jupui, ci o răzui grijuliu, îi tăie capul şi coada, apoi o făcu bucăţele, mîncînd-o cu oase cu tot, cu cartofi şi cu rîntaş. Trăgea cu ochiul la uriaşul de Erik, care era atît de tare, încît îndrăznea orice. Erik avea copii pretutin-

deni. Era în stare să-şi vîre degetul pe ţeava unei puşti şi s-o ţină în sus cu braţul ţeapăn, întins ; putea să bea cît trei la un loc !

Acum Erik mînca douăzeci de scrumbii, după ce se săturase. Lua scrumbia de cap, o trăgea printre picioare şi o mînca întreagă. Ba mai mînca şi cartofi la ea, cît îi puteau curăţa ceilalţi. Injura, pentru că azi administratorul nu-l învoise pe deseară. Avea să fie mare tămbălău. Cine îl putea opri pe Erik să iasă, cînd i se năzărea lui !

Pelle înfulecă în grabă scrumbia şi terciul şi fugi afară, în întîmpinarea lui taică-său. Ardea să-l vadă. Afară, la pompa de apă, slujnicele nu mai pridideau cu spălatul găleţilor de lapte şi al vaselor de bucătărie. Gustav stătea în curtea de jos, cu braţele sprijinite de gard şi le distra. De fapt, n-o pierdea din ochi pe Bodil, care nu-şi mai lua privirea de la noul ajutor de administrator ; acesta se fudulea de colo-colo, făcînd pe grozavul în cizmele lui înalte cu carîmbi de lac.

Pelle fu întors din drum şi pus să pompeze apă. Apoi ieşiră şi argaţii şi se îndreptară spre şopron, poate ca să-şi măsoare puterile ; de cînd era Erik aici, tot timpul liber nu se ţineau decît de încercarea puterii : Pelle nu cunoştea nimic mai interesant, decît încercările acestea şi pompa cît putea de tare ca să termine mai repede şi să se ducă să privească.

Dar Gustav, care altminteri era cel mai înfocat, rămăsese la gard şi făcea glume răutăcioase pe seama ajutorului :

— Luceşte ca rahatul de pisică la lună ! spuse el tare.

— Înseamnă că-i dă mîna ! răspunse Bodil, pe gînduri.

— Bine, încearcă tu cu el, că poate pînă la urmă ajungi moşiereasă... Că administratorul nu vrea, iar stăpînul... ai văzut-o doar pe scroafa nu de mult ; frumos viitor pentru o fată, n-am ce zice !

— Cine ţi-a spus că administratorul nu vrea ? răspunse Bodil aspru. Nu cumva crezi că o să te ru-

găm să ne ții luminarea ? Copiii să nu-și bage nasul unde nu le fierbe oala !

Gustav roși ca focul.

— Tacă-ți gura, putoare ! mormăi el și porni agale spre șopron.

> Ah, Isuse, Doamne, maică-mea bătrîna,
> Se tot dă de-a dura pe covertă...

cînta Mons în ușa grajdului, bătînd cu ciocanul într-un sabot spart. Pelle și slujnicele se luaseră la ceartă, iar sus, la mansardă, se auzeau pașii administratorului care se plimba încoace și-ncolo. Își făcea de lucru curățindu-și pipa. Din cînd în cînd un țipăt prelung răzbătea din casa cea înaltă, asemeni unui urlet de animal, venit de foarte departe, și la auzul lui, oamenii simțeau că le trec fiori prin spate.

Ușa de la odăile argaților se deschise și un flăcău se strecură afară, îmbrăcat de duminică și cu o legăturică de haine sub braț. Era Erik; se furișa de-a lungul clădirii, coborînd spre curtea de jos.

— Hei ! Unde dracu' vrea s-o șteargă ăsta ? tună de sus, de la fereastră, vocea administratorului. Flăcăul plecă puțin capul, dar își văzu de drum ca și cum nu era vorba de el. N-auzi, ticălosule ! Erik ! De data aceasta Erik făcu stînga-mprejur și se strecură pe ușa unui șopron.

Administratorul coborî numaidecît și străbătu curtea. Argații ședeau în șopronul unde se tocau paiele și se bucurau de ghinionul lui Erik.

— Ăstuia nu-i scapă nimic, e dracu' gol ! spuse Gustav. Trebuie să fii prea isteț ca să-l tragi pe sfoară !

— Lasă că i-o coc eu, spuse Erik. Nu sînt nici eu de colo. Și dacă-și ia nasul la purtare, o să dea de dracu' !

Deodată amuțiră ; afară pe caldarîm, răsunau pașii bine cunoscuți ai administratorului. Erik se făcu nevăzut.

Trupul administratorului umplu toată ușa.

— Cine l-a trimis pe Lasse după rachiu? întrebă el răstit.

Argaţii se uitară nedumeriţi unii la alţii.

— S-a dus Lasse undeva? întrebă Mons, cu aerul cel mai nevinovat din lume.

— Se poate, bătrînului îi cam place să tragă la măsea, explică Anders.

— Bravo! Halal de voi, spuse administratorul. Intîi îl trimiteţi pe bătrîn şi pe urmă vă lepădaţi de el. A-ţi merita cu toţii o mamă de bătaie.

— Mai încet cu bătaia, spuse vătaful, făcînd un pas înainte. Domnul administrator trebuie să ştie...

— Ţine-ţi gura, băiete! îi strigă administratorul în faţă şi Karl Johann se dădu înapoi.

— Unde e Erik?

— O fi în odaie.

Administratorul străbătu grajdul. Se vedea după felul cum mergea că se aştepta la un atac pe la spate. Erik zăcea în pat, cu pilota trasă pînă peste urechi.

— Ce-i asta? Eşti bolnav? întrebă administratorul.

— Da, cred că am răcit, mă scutură frigurile. Erik încercă să clănţăne din dinţi.

— N-ai cumva gîlci? spuse administratorul compătimitor. Ia să văd, săracu' de tine! Cu o mişcare iute, ridică pilota. Măi să fie! Te-ai culcat în cizme şi cu hainele de duminică! Te pomeneşti că astea or fi hainele tale de înmormîntare! Ai fi vrut să te duci să-ţi arvuneşti un loc la groapa săracilor, nu-i aşa? De altfel, e şi timpul să te ia dracul, ia vezi! Ai şi început să miroşi! Administratorul adulmecă de cîteva ori împrejurul lui.

Erik sări ca fript din pat şi se înfipse drept în faţa lui.

— N-am murit încă şi nici nu miros mai mult ca alţii de pe aici! spuse el. Privirile lui aruncau scîntei: căuta din ochi o armă prin încăpere.

Administratorul simţi în obraz răsuflarea lui fierbinte; înapoi nu mai putea da! Îi repezi un pumn în burtă, încît Erik se prăbuşi pe spate în pat şi căscă gura după aer, apoi îl apucă de piept şi-l ţin-

tui locului. Se înfierbîntase peste măsură ; simţea nevoia să-i repeadă un pumn în obraz acestui nemernic, care-şi bătea joc de el pe la spate, şi care la muncă trebuia mînat ; simţea că în felul acesta lovea în toată haita de argaţi care-i otrăvea zilele : la masă numai cîrteli, ceartă cu luminarea la treabă, ameninţarea că pleacă în toiul muncilor, supărări peste supărări. Avea prilejul acum să-şi verse focul pentru mulţi ani de ocară şi năduf. O singură mişcare mai lipsea — o lovitură din partea acestui bădăran, mare cît un bivol, care nu-şi folosea puterea la muncă, ci numai ca să-l provoace pe el.

Dar Erik stătea liniştit şi-şi privea duşmanul cu atenţie.

— Hai, dă-i drumul ! Loveşte ! O mai fi stăpînire în ţara asta ! spuse el cu o linişte care te scotea din sărite. Pe administrator îl mîncau palmele, dar trebui să-i dea drumul ca să nu-l pocnească cu vreun proces şi cu alte belele.

— Altă dată să-ţi bagi mînţile în cap ! rosti el şi-l lăsă în pace. Altfel o să-ţi arăt eu că există stăpînire în ţara asta !

— Cînd vine Lasse, trimiteţi-l cu rachiul la mine ! le mai spuse argaţilor, pe cînd străbătea şopronul.

— Şi pe dracu' nu ? întrebă Mons cu jumătate glas.

Pelle alergă în întîmpinarea lui taică-său. Bătrînul gustase din cumpărături şi era cu chef.

— Erau şapte oameni pe vasul acela şi pe toţi îi chema Ole. Pe toţi, afară de unul singur, pe care-l chema Ole Olsen ! spuse el solemn, cînd dădu cu ochii de băiat. Nu-i aşa, măi Pelle, că îi chema pe toţi Ole, în afară de unul singur, care, auzi tu, se numea Ole Olsen. Apoi începu să rîdă, îmbrîncindu-l cu înţeles. Pelle făcu haz, pentru că-i plăcea să-l vadă cu chef.

Argaţii le ieşiră în întîmpinare şi-i luară văcarului sticlele.

— A gustat din ea ! spuse Anders, ridicînd sticla la lumină. Ia te uită la beţivanul ăsta bătrîn, a dijmuit băutura.

— Cum se poate? Se vede treaba că-s sparte la fund, spuse Lasse, pe care ţuica-l făcuse îndrăzneţ. Că doar numai cît le-am mirosit. La urma urmei, trebuie să fii sigur pe ce dai banii. Nu poţi cumpăra apă chioară.

Argaţii o porniră încet în jurul ţarcului. Gustav mergea în frunte cîntînd din armonică. Veselia era cam silită. Săreau în sus, din mers, cînd unul, cînd altul, dădeau cîte un chiot, cîte un urlet, sau înjurau cum le venea la gură. Sticlele pline, seara de sîmbătă cu ziua de odihnă care îi aştepta, dar mai ales războiul cu administratorul, le punea sîngele în mişcare.

Se aşezară pe iarbă în faţa staulului, lîngă baltă. Soarele scăpătase de mult, dar purpura asfinţitului strălucea încă pe cer. Cînd se întorceau spre apus, feţele lor păreau înroşite de dogoare, iar casele albe presărate în depărtare, străluceau în lumina amurgului.

Apoi veniră şi fetele, călcînd prin iarbă. Ţineau mîinile sub şorţuri şi, aşa cum se proiectau pe cerul strălucitor, păreau tăiate din carton negru; începînau un cîntec de dor şi se lăsară să alunece în iarbă, lîngă argaţi; amurgul avea înrîurire asupra lor, îndulcindu-le glasul şi chipul, ca o mîngîiere. Dar argaţilor nu le ardea de dragoste; scoaseră băutura.

Gustav păşea printre ei şi improviza din armonică. Îşi căuta un loc unde să se aşeze şi în cele din urmă se aruncă în poala Karnei şi începu să cînte cu foc. Erik se ridică cel dintîi. Răfuiala cu administratorul îl făcu să danseze primul; cu o smucitură, o trase pe Bengta din iarbă. Jucau polca suedeză. La un anumit loc al cîntecului, o ridica în sus cu un chiot. De fiecare dată, Bengta ţipa, iar fustele grele i se înfoiau ca o coadă de curcan, încît oricine putea să vadă cît de lungă era sîmbăta.

În vîrtejul dansului îi dădu drumul, iar fata se clătină şi căzu în iarbă. La fereastra odăii administratorului se ivise o pată luminoasă.

— Se holbează la noi! Dumnezeule din ceruri, cum se mai holbează! Pe asta o vezi? strigă Erik ridicînd în aer o sticlă de rachiu. Apoi bău: Noroc! Trăiască

bătrînul scaraoţchi de colo, ura ! Dar ştii că miroase porcu' ! Ptiu drace ! Ceilalţi rîseră, iar obrazul de sus se făcu nevăzut.

Intre două dansuri, jucau, beau şi-şi încercau puterea, pierzînd din ce în ce mai mult măsura ; urlau pe neaşteptate făcîndu-le pe fete să ţipe ca din gură de şarpe şi în mijlocul dansului se aruncau la pămînt gemînd, ca şi cum ar fi fost pe moarte, apoi săreau iar în sus cu mişcări sălbatice, punînd piedică celui dintîi care le ieşea în cale. De cîteva ori, administratorul îl trimise jos pe ajutor cu poruncă să se potolească, dar hărmălaia creştea dinadins tot mai tare.

— Dă-i salutări din partea noastră şi spune-i să poftească singur cu porunca asta cîinească ! strigă Erik după elev.

Lasse îi dădu un ghiont lui Pelle şi începu să se tragă, puţin cîte puţin, înapoi.

— Ar fi momentul să spălăm putina, spuse el. Nu poţi şti niciodată cum se termină. Mi-e să nu se lase cu sînge ; au început să vadă roşu dinaintea ochilor. Ehei, să fi fost tînăr, n-aş fi şters-o eu de-aci ca un hoţ ; aş fi rămas pînă la capăt orice s-ar fi întîmplat. Era o vreme cînd Lasse îşi călca duşmanul în picioare şi-l frămînta cu cizmele ca pe o cîrpă. Fost-ai lele cînd ai fost ! Acum cel mai cuminte e să fii cu ochii-n patru. O dandana ca asta mai aduce şi poliţia. De administrator, ce să mai spun ! Toată vara l-au zgîndărit, puşi la cale de Erik. Dar acum, dacă apucă să se înfurie din nou, să ştii că-l face praf pe Erik.

Pelle ar fi avut chef să mai rămînă puţin să-i privească.

— Dacă mă pitesc după gard şi mă întind pe jos... hai, zău tată, se rugă el.

— Vezi-ţi de treabă. Astea sînt prostii ; dacă dau cu ochii de tine ? Cine ştie ce le mai trăsneşte ! La urma urmei, eşti destul de mare să te păzeşti singur, dar bagă de seamă să nu te vadă.

Apoi Lasse se duse la culcare ; Pelle se tîrî pe burtă în dosul gardului, pînă aproape de ei. De acolo putea să vadă totul.

Gustav şedea tot în poala largă a Karnei şi cînta, iar ea îl înconjura drăgăstoasă cu braţele. Anders însă, îşi trecuse braţul după talia lui Bodil. Cînd văzu Gustav asta, zvîrli armonica cît colo, de se rostogoli în iarbă şi sări în picioare. Ceilalţi făcură numaidecît roată în jurul lor, icnind pe înfundate; se aşteptau la ceva.

Gustav părea un sălbatic care dansează dansul războinicilor, cu gura deschisă şi cu ochii holbaţi. Juca de unul singur în iarbă; se lăsa să cadă la pămînt ca o minge, zvîcnea din nou în aer, sărea pe călcîie şi-şi arunca picioarele pe rînd pînă în dreptul capului; la fiecare mişcare scotea un chiot răsunător. Apoi ţîşni drept ca o lumînare, se răsuci în aer de cîteva ori, căzu pe tocul unei cizme şi începu să se învîrtească întocmai ca o sfîrleză. Şi, rotindu-se aşa, se făcea din ce în ce mai mic, de parcă-ar fi voit să intre în pămînt cu totul; apoi ţîşni într-un salt şi căzu drept în poala lui Bodil, care îşi încolăci încîntată braţele în jurul lui.

Anders îi înfipse fulgerător mîinile în umeri, la spate, îi propti un picior dinapoi şi-i făcu vînt cît colo. Gustav veni de-a berbeleacul. Totul se petrecuse într-o clipă, iar Gustav se rostogoli prin iarbă, săltînd ca o piatră colţuroasă. Se opri deodată şi dintr-un salt fu în picioare; privi ţintă înainte, apoi, brusc, făcu stînga împrejur şi o porni încet spre Anders. Anders se ridică repede, îşi împinse şapca într-o parte, plescăi o dată din limbă şi păşi înainte. Bodil se aşeză mai în voie aruncînd priviri triumfătoare în jur şi sorbind cu lăcomie invidia din ochii celorlalţi.

Cei doi adversari se aflau faţă-n faţă, pîndind momentul să se înşface. Se pipăiau drăgăstos de sus pînă jos, se pişcau reciproc de coaste şi făceau mişcări iuţi şi şăgalnice.

— Maica ta, Christoase, dar gras mai eşti, fratemiu!

— Şi ce mai sini la tine! Parc-ai fi muiere! răspunse Gustav şi-l prinse pe Anders de piept. Intri-n el ca-n brînză! Un zîmbet ironic le juca pe faţă. Dar ochii urmăreau cu atenţie cea mai neînsemnată miş-

care a adversarului ; fiecare se aştepta la un atac prin surprindere din partea celuilalt.

Argaţii stăteau întinşi pe iarbă în jurul lor.

— Ei, nu-i daţi drumul ? strigau nerăbdători.

Faţă-n faţă, cei doi se hîrjoneau într-una, ca şi cum s-ar fi temut să înceapă, sau ca şi cum ar fi lungit-o dinadins ca să guste mai bine lupta. Dar deodată Gustav îl apucă pe Anders de guler, se opinti pe spate şi-i făcu vînt peste cap. Totul se petrecu atît de repede, încît Anders nu mai avu vreme să se prindă de Gustav, dar din zbor, se încleştă de părul lui şi căzură amîndoi pe spate — cap la cap şi cu picioarele care-ncotro.

Anders se izbise greu şi acum zăcea năucit, dar fără să dea drumul părului lui Gustav. Gustav se răsuci şi încercă să se ridice din nou în picioare, dar nu-şi putea libera capul. Atunci se întoarse la loc, sprinten ca o pisică, se dădu peste cap de-andoaselea, şi căzu peste celălalt, cu faţa pe faţa lui. Anders încercă să ridice picioarele şi să-l prindă, dar prea tîrziu. Se smuci cu violenţă, apoi rămase iar nemişcat, încordîndu-şi toate puterile ca să-l zvîrle pe Gustav pe nesimţite ; dar Gustav nu se lăsa. Se aruncă cu toată greutatea asupra adversarului, sprijinindu-se în mîini şi în picioare, apoi deodată se aşeză călare pe el şi-l lovi cu şezutul în burtă, ca să-i taie răsuflarea. Amîndoi nu se gîndeau decît la cuţit, întrebîndu-se cum să-l scoată pe furiş ; iar Anders, care se desmeticise, îşi aminti limpede că nu-l are la el.

— Of ! Of ! exclamă cu glas tare Anders. Vai de capul meu !

— Ce, te vaieţi ? spuse Gustav, plecîndu-şi obrazul peste el. Nu cumva mă rogi să facem pace ?

În aceeaşi clipă Anders simţi cuţitul lui Gustav apăsîndu-l pe şold ; mîna îi alunecă fulgerător în jos, şi-l trase afară. Gustav încercă să i-l smulgă, dar renunţă, ca să nu fie zvîrlit ; se mărgini să imobilizeze una din mîinile lui Anders, aşa încît acesta să nu poată desface cuţitul, apoi începu să-şi salte trupul pe burta lui.

Anders, pe jumătate ameţit, încasa loviturile fără să se apere şi gemea de fiecare dată. Dar mîna lui

stîngă căuta cu febrilitate să apese cuțitul de pămînt ca să-l deschidă, și, deodată, îl înfipse în Gustav tocmai cînd acesta se ridicase ca să-l lovească zdravăn.

Gustav îl apucă pe Anders de încheietura mîinii și fața i se schimonosi.

— Lua-te-ar dracu', porcule! Ce cotrobăiești acolo? spuse el și-i scuipă în obraz. Lovește pe la spate, ageamiul, ca să scape. Gustav privi în jur, suflînd ca un taur tînăr.

Luptau cu îndîrjire pentru cuțit, folosind mîinile, dinții și chiar fruntea. Cînd văzu Gustav că nu poate pune stăpînire pe armă, încercă să sucească mîna lui Anders în așa fel, încît să se împungă singur. În cele din urmă izbuti, dar lovitura nimeri pieziș; lama se închise peste degetele lui Anders și acesta zvîrli cuțitul, înjurînd.

Erik stătea deoparte, furios că nu mai e eroul zilei.

— Ei, isprăviți o dată cocoșilor, ori vreți să mă înfig în voi? spuse el, și încercă să-i despartă. Cei doi se încleștară unul în altul; atunci Erik se înfurie și făcu un lucru despre care se vorbi multă vreme. Îi înșfăcă voinicește cu cîte o mînă și-i ridică în picioare.

Gustav părea că vrea să se ia din nou la bătaie: obrazul îi zvîcnea de durere. Apoi începu să se clatine ca un copac retezat de la rădăcină și se prăbuși la pămînt. Bodil sări cea dintîi în ajutorul lui; se repezi cu un țipăt, și-l cuprinse în brațe.

Îl duseră înăuntru și-l așezară în pat; Karl Johann turnă rachiu în rana adîncă, ca s-o curețe, apoi îi strînse marginile pe cînd Bodil o cosea cu acul și ața luate din lada unuia din argați. Oamenii se răspîndiră, fiecare cu perechea lui. Dar Bodil rămase cu Gustav; va să zică tot îi era drag.

Așa se scurse toată vara; în veșnică harță și ceartă cu administratorul, în fața căruia, la o adică, nu îndrăzneau să crîcnească. Atunci îi umfla mînia și tăbărau unul pe altul.

— Undeva trebuie să răbufnească, spunea Lasse, care nu se simțea la largul lui și se jura pe toți sfinții că va pleca de îndată ce va găsi alt loc, chiar dac-ar fi să lase în plata Domnului și simbrie, și haine, și tot.

— Leafa nu le-ajunge, timpul de lucru li se pare prea lung şi la mîncare strîmbă din nas. Ţi se face rău cînd vezi cum o înjură că-i tot din mila Domnului, chiar dacă n-ar strica să fie mai bună. Şi numai de la Erik se trag toate! Cît e ziua de lungă nu-i mai tace gura tot îmboldindu-i să se răscoale şi să facă tărăboi. Dar cum sînt faţă-n faţă cu administratorul, le piere piuitul. Atunci se ascund unul după altul în gaură de şoarece. Tata Lasse, cît îl vezi de bătrîn, nu-i iepure fricos ca ăştia. Cugetul curat e cel mai bun sprijin; şi dacă ţi-ai mai făcut şi datoria, poţi să te uiţi drept în ochii administratorului şi ai stăpînului şi chiar în ai lui Dumnezeu sfîntul. Să-ţi intre în cap odată pentru totdeauna, băiete, că nu trebuie să te ridici împotriva acelora care se află deasupra legilor. Unii sînt făcuţi să fie slugi, iar alţii stăpîni; ce s-ar mai alege din toate, dacă noi ăştia, care muncim, n-am mai vrea să ne facem datoria? Că doar nu le putem cere celor subţiri să scoată gunoiul din grajd, sau să cureţe un anume loc.

Toate astea, Lasse le îndruga, după ce se culcau. Dar Pelle avea altceva mai bun de făcut decît să asculte. Dormea dus şi visa că era Erik, în persoană, şi că-l snopea în bătăi pe administrator, cu un băţ mare.

14

Pe vremea lui Pelle, scrumbiile sărate erau hrana de căpetenie a celor din Bornholm. Erau nelipsite de la micul dejun în toate straturile sociale; în casele mai nevoiaşe predominau şi la cină şi, adesea, apăreau şi la prînz sub o formă sau alta.

— La ăştia se mănîncă prost, spuneau oamenii în bătaie de joc, despre cutare sau cutare curte; nu dau scrumbie decît de douăzeci şi una de ori pe săptămînă.

Cînd înflorea secul, oamenii chibzuiţi scoteau putinile de sare, după obiceiul pămîntului, şi începeau să privească spre mare, pentru că atunci scrumbia e mai

grasă. Marea se vedea din orice punct al satului, care era aşezat în pantă şi în zorii zilelor de vară oamenii scrutau depărtările în căutarea luntrilor care se întorceau ; vremea şi poziţia vaselor în largul mării erau semne care le arătau cum avea să fie hrana la iarnă. Atunci, se răspîndea prin toată insula zvonul despre o recoltă bogată şi preţuri scăzute. Ţăranii alergau la oraş sau prin sat cu cele mai mari harabale pe care le aveau, iar vînzătorul de scrumbii bătea toată ţara, de la o colibă la alta, cu mîrţoaga lui atît de prăpădită, încît îţi venea să-i curmi zilele de milă.

Dimineaţa, cînd Pelle împingea în lături uşa grajdului şi ieşea în cîmp, ceaţa se întindea, asemenea unor ape cenuşii, prin toate ungherele ; iar pe brîiele dealurilor, unde fumul urca voios din case şi din ferme, vedea bărbaţi şi femei pe jumătate îmbrăcaţi sau numai în cămaşă, ivindu-se pe după casă şi privind cu băgare de seamă în larg. Atunci începea să alerge în jurul clădirilor gospodăriei şi să privească marea care se întindea albă ca argintul, luînd culorile zilei. Vintrelele roşii atîrnau dezumflate, strălucind în lumina zilei ca nişte pete de sînge ; luntrile se lăsaseră adînc în apă şi pluteau încet sub bătaia vîslelor, înaintînd spre ţărm ca nişte vaci borţoase.

Dar toate acestea nu-l priveau nici pe Pelle, nici pe ai lui. Cei de la Steinhof cumpărau scrumbiile ca săracii, abia după recoltă, cînd erau uscate ca surcelele şi nu costau mai nimic. Atunci se găseau din belşug şi, cîtă vreme mai era cerere, se vindeau cu cincisprezece pînă la douăzeci de öre baniţa. Mai tîrziu se dădeau la grămadă, pentru porci, sau erau azvîrlite în groapa cu bălegar.

Într-o duminică dimineaţă, spre sfîrşitul toamnei, un om veni în goană de la oraş, aducînd vestea că se găsesc scrumbii pe piaţă. Administratorul coborî în odaia slugilor, care mai erau încă la masa de dimineaţă, şi porunci să plece toate căruţele la oraş.

— Trebuie să veniţi şi voi ! le spuse Karl Johann celor doi căruţaşi de la cariera de piatră, care, deşi erau însuraţi şi locuiau sus la carieră, coborau la Steinhof pentru masă.

— Nu, pentru aşa ceva nu scoatem noi caii din grajd, spuseră căruţaşii; noi nu cărăm decît piatră şi atîta tot. Mai stătură o bucată de vreme, făcînd haz pe socoteala unor oameni care nu puteau să se bucure nici măcar de duminică; unul din ei începu să se întindă într-adins, să-i aţîţe.

— E-hei! Cum ajung acasă am să-i trag un pui de somn! Tot e bine să fii măcar o dată pe săptămînă de capul tău. Apoi se duseră acasă, la copii şi nevastă, ca să ţină duminica.

Argaţii mai rămaseră un timp în jurul mesei, înjurînd, căci aşa le era obiceiul. Altminteri, nu aveau nimic împotriva drumului, pentru că întotdeauna mai trăgeau şi cîte un chef. Erau cîrciumi berechet în oraş şi aveau ei să aranjeze treaba ca să nu se întoarcă acasă decît pe înnoptate. La o adică, îşi strica Erik căruţa pe drum şi atunci rămîneau în oraş pînă o reparau.

Se adunară afară, în grajd, şi se apucară să-şi întoarcă pungile pe dos; erau nişte pungi mari din piele tare, cu încuietoare de oţel, care nu se puteau deschide decît dacă apăsai pe un resort ascuns; dar toate erau goale.

— Ei, al dracului! spuse Mons, privind morocănos în punga goală. Nici urmă de öre! O fi spartă pe undeva! Cercetă chimirul pe la cusături, se chiorî în el, apoi îl duse la ureche. Dracu' să mai priceapă, mi se pare că aud clinchetul unei monede de două coroane. Asta-i vrăjitorie curată! Apoi oftă şi băgă punga în buzunar.

— Săracu' de tine! Ai mai auzit tu vreodată sunînd o monedă de două coroane? spuse Anders. Staţi să vă arăt ceva! Scoase şi el la iveală o pungă barosană. Mai am încă piesa de zece corcane cu care m-a înşelat administratorul la 1 mai; dar nu mă pot hotărî de loc s-o cheltuiesc; vreau s-o ţin pentru bătrîneţe. Îşi băgă mîna în punga goală, prefăcîndu-se că le arată ceva. Începură cu toţii să rîdă, făcînd haz mare. Erau bucuroşi că se duc la oraş.

— Lada lui Erik e doldora de bani, spuse unul. Are simbrie mare şi o mătuşă bogată în iad.

— Sărac' de mine, se văicări Erik. Trebuie să țin o duzină de copii din flori, care nu pot dovedi că au alt tată. De parale trebuie să ne facă rost Karl Johann. Doar el e vătaful!

— Asta nu se poate, spuse Karl Johann pe gînduri. Dacă mă duc la administrator și-l rog să-mi dea un acont, acum cînd ne ducem la oraș, îmi spune „nu" de la obraz. Ce Dumnezeu, oare fetele n-or fi avînd ceva bani puși deoparte?

Slujnicele tocmai veneau dinspre grajdul vacilor zdrăngănind gălețile de lapte.

— Ia ascultați, fetelor! le strigă Erik. Care din voi ne împrumută zece coroane? Primește în schimb o pereche de gemeni la paștele viitor, cînd fată scroafa!

— Așa ceva nu-i de lepădat! spuse Bengta și rămase locului; lăsară jos gălețile de lapte și se sfătuiră.

— Bodil n-o fi avînd? spuse Karna.

— Nu, c-a trimis de curînd maică-si cele zece coroane pe care le avea puse deoparte, răspunse Marie.

Mons își trînti șapca de pămînt și sări în sus.

— Mă duc chiar la tartorul cel bătrîn, spuse el.

— Ai să vii de-a berbeleacul pe scări, ia seama!

— Ce dracu' să fac? Îmi zace mama bolnavă pe moarte la oraș și nu are nici un ban să se caute. Doar n-oi fi eu ccpil mai rău ca Bodil.

Mons urcă treptele de piatră. Ceilalți rămaseră să-l privească din urmă prin ușa grajdului, pînă cînd veni administratorul. Atunci începură să-și facă de lucru pe la căruțe. Înțolit de duminică și cu o legătură de haine sub braț, Gustav le dădea ocol și-i privea.

— Tu ce-aștepți? întrebă administratorul. Hai, dă-i drumul și-nhamă mai repede!

— Dar chiar dumneavoastră m-ați învoit azi, domnule administrator, spuse Gustav strîmbînd din nas, pentru că voia să iasă cu Bodil.

— Ei, da... e adevărat! Dar atunci ne lipsește o căruță. Am să te învoiesc în altă zi!

— Asta nu pot!

— Și de ce dracu'? Pot să știu și eu?

— Nu, pentru că astăzi sînt liber.

— Ei, drăcia dracului, n-auzi că te învoiesc în altă zi?

— Nu, nu pot!

— Dar de ce nu, măi omule, ce zor aşa mare ai?

— N-am nici un zor, dar astăzi sînt liber. Gustav îşi plimba tutunul în gură. Administratorului i se păru că rînjeşte cu viclenie. Furios, bătu cu piciorul în pămînt.

— Dacă nu vă mai place de mine, pot să plec de tot! spuse Gustav blajin.

Administratorul se făcu că nu-l aude şi-i întoarse repede spatele. O experienţă îndelungată îl învăţase să nu ia în seamă asemenea propuneri în timpul muncilor. Ridică privirile spre fereastra lui, ca şi cum i-ar fi venit deodată o idee şi, din cîteva salturi, urcă scara. Cu asta îl aveau în mînă. Iarna însă, îi venea lui apa la moară şi atunci ceilalţi trebuiau să tacă şi să înghită, ca să poată avea un adăpost pînă în primăvară.

Gustav se fudulea mai departe cu legăturica sub braţ, învîrtindu-se pe-acolo fără să pună mîna; ceilalţi rîdeau, încurajîndu-l.

Administratorul se întoarse şi veni spre el.

— Atunci înhamă înainte să pleci, spuse el scurt. Am să-ţi mîn eu caii.

Oamenii începură să mormăie furioşi.

— Vine şi cîinele cu noi, bombăneau ei. Unde-i cîinele? Vine cîinele cu noi! spuneau ca să se audă.

Mons nu îndreptă cu nimic lucrurile cînd, coborînd scara cu o mutră de motan călugărit şi privind chiorîş, îşi apăsă o hîrtie de zece coroane pe burtă.

— Acum e totuna, spuse Erik. Vine şi cîinele cu noi. Obrazul lui Mons se schimonosi. Începu să înjure de mama focului. Se foiau de colo-colo, făcîndu-şi de lucru la căruţe, fără însă să pună mîna; ochii le sticleau răutăcioşi.

Administratorul, îmbrăcat de drum, ieşi în capul scării şi tună de acolo:

— Ei, aveţi de gînd să-nhămaţi o dată?

Oamenii de la Steinhof respectau rînduiala cu tot atîta străşnicie ca şi locuitorii insulei; şi rînduiala lor

era tot atît de întortocheată ca şi a acestora. Vătaful şedea în capul mesei şi se servea primul; la cosit mergea în frunte şi cînd încărcau, îi ajuta prima slujnică; dimineaţa se scula cel dintîi şi cînd ieşeau la cîmp, mergea în capul şirului; nimănui nu-i era îngăduit să lase uneltele din mînă înaintea lui. După el venea al doilea argat, apoi al treilea, şi aşa mai departe, pînă la zilieri. Cînd nu interveneau alte simpatii personale, vătaful era de la sine iubitul primei slujnice, şi aşa mai departe din treaptă-n treaptă; dacă vreunul pleca, urmaşul îi lua locul; aşa se menţinea echilibrul. Se întîmpla deseori ca rînduiala să fie tulburată, niciodată însă cînd era vorba de cai. Ai lui Gustav erau cei mai proşti şi nici o putere pe lume nu l-ar fi putut face pe vătaf sau pe Erik să-i mîne, nici chiar moşierul însuşi.

Administratorul ştia asta şi îi văzu pe argaţi dîndu-şi coate pe cînd Gustav îşi înhăma gloabele. Îşi înghiţi necazul; dar cînd avură necbrăzarea să-i ducă căruţa tocmai la coadă, nu se mai putu stăpîni şi porunci s-o aducă în capul convoiului.

— Caii mei nu-s obişnuiţi să meargă la coada vacii, spuse Karl Johann şi aruncă hăţurile; era porecla ce se da, în bătaie de joc, ultimului din rînd. Ceilalţi începură să chicotească; administratorul fierbea de necaz.

— Dacă ţii aşa de mult să mergi în frunte, despre mine n-ai decît, spuse el. Merg eu şi după tine.

— Ba nu, caii mei vin după ai vătafului; nu merg eu la coada vacii, se amestecă Erik.

Vorba era va să zică o ocară, după cum o repetau unul după altul, privindu-se pe furiş. Dacă-i lăsa pe toţi înainte, ar fi însemnat să ajungă de rîsul lumii.

— Iar ai mei vin după ai lui Erik, spuse acum şi Anders. Nu după... ai lui Gustav, se corectă el tocmai la timp. Administratorul îl privi ţintă în ochi şi făcu un pas înainte, gata să-l doboare pe pavaj.

O clipă administratorul rămase tăcut, ca şi cum ar fi ascultat ceva — muşchii braţelor îi tresăreau fără încetare. Apoi sări în căruţă.

— Ați înnebunit de tot azi! spuse el. Acum trec în frunte și dacă mai crîcnește vreunul, îl plesnesc peste bot de se trezește tocmai peste cinci zile! Porni caii și ocoli tot rîndul. Caii lui Erik dădură s-o ia înainte, dar fură plesniți cu biciul de sărire în două picicare. Erik își vărsă mînia pe ei.

Oamenii se învîrteau abătuți și căutau să lase o distanță între ei și administrator.

— Eh, păi atunci trebuie s-o pornim! spuse Karl Johnann și se urcă în căruță. Administratorul străbătuse o bucată bună; mîrțoagele lui Gustav își dădeau azi toată osteneala, se vede treaba că le plăcea să fie în frunte. Caii lui Karl Johann însă erau nemulțumiți și se lăsau îndemnați; noua ordine nu le era pe plac.

La negustor, opriră să se mai dreagă puțin. Cînd ieșiră iar în șosea, caii lui Karl Johann o luară razna și omul trebui să-i strunească.

Zvonul despre recolta bogată se răspîndise pretutindeni, și căruțe de la alte moșii le-o luau înainte sau le tăiau drumul spre satele de pescari. Cei care locuiau mai aproape de oraș se și aflau în drum spre casă, cu butoaiele pline vîrf.

— Ne vedem la un pahar în oraș? îi strigă un argat lui Karl Johann din mers. Trebuie să mai iau o încărcătură.

— Nu, că astăzi sîntem cu stăpînirea! spuse Karl Johann, arătînd spre administrator.

— Da, îl văd, azi mînă strașnic. Parc-ar fi Papură-Împărat!

Un cunoscut de-al lui Karl Johann le ieși înainte cu căruța plină ochi cu scrumbii. Era singurul argat la o fermă mică.

— Ai fost și tu la oraș, să iei nutreț pentru iarnă? întrebă Karl Johann și opri caii.

— Da, pentru porci! răspunse celălalt. Pentru noi am luat încă înainte de recoltă. Asta nu-i hrană omenească! Argatul luă între degete o scrumbie și se făcu c-o rupe în două.

— Păi, pentru boeri așa mari ca voi, sigur că nu, ripostă Karl Johann mușcător. După cîte am auzit eu,

eşti aşa faţă aleasă că mănînci cu stăpînul şi cu stăpînă-ta la masă.

— Da, aşa e obiceiul la noi, răspunse celălalt. Noi nu cunoaştem treaba asta, cu stăpînii deoparte şi cîinii de alta.

— Atunci o fi adevărat că te culci cu stăpîna din două-n două nopţi ? spuse Karl Johann cu venin. Ceilalţi rîseră. Argatul nu răspunse nimic şi plecă mai departe. Pe Karl Johann îl rodea furia; nu se putea împiedica să nu facă comparaţii.

Îl ajunse din urmă pe administrator şi acum caii nu-şi mai găseau astîmpăr. Tot timpul voiau s-o ia înainte şi foloseau orice prilej ca să treacă în faţă, încît Karl Johann fu cît pe-aci să intre cu oişfea în căruţa administratorului. În cele din urmă se sătură să mai lupte, slăbi hăţurile şi caii o apucară peste marginea şanţului, gonind înaintea cailor lui Gustav; mai jucară un timp pe şosea, apoi se liniştiră.

Acum era rîndul cailor lui Erik să nu-şi mai găsească astîmpăr.

Toate femeile zilierilor fură chemate după-amiază la curte. Vitele tinere erau închise în ţarc şi Pelle duse vestea din colibă în colibă. Trebuia să dea şi el o mînă de ajutor împreună cu Lasse şi era fericit să mai schimbe munca; pentru el asta însemna o adevărată sărbătcare.

La amiază, argaţii se întoarseră cu căruţele încărcate cu scrumbii. Le răsturnară în curtea de sus, în jurul pompei de apă, pe pavaj. Nu-şi putuseră face cheful la oraş şi erau bosumflaţi. Numai maimuţoiul de Mons se învîrtea de colo-colo, rînjind; fusese la mamă-sa bolnavă cu banii de doctor şi de farmacie şi venise în ultima clipă vesel şi cu o legăturică sub braţ.

— Aşa doctorie mai zic şi eu ! spunea el într-una, plescăind din limbă. Foc, nu altă.

Avusese mult de furcă cu administratorul pînă să-l lase să se ducă la maică-sa. Administratorul era om bănuitor, dar nu se putuse împotrivi glasului tremurător al lui Mons, mai ales cînd acesta îi spusese că

nu se cade să nu-l laşi pe om să-şi ajute mama bolnavă.

— Unde mai pui că locuieşte pe-aici, pe-aproape, şi că poate nici nu mai apuc s-o mai văd vreodată în viaţă, spuse Mons amărît. Şi pe urmă, ce să fac cu banii pe care mi i-a dat domnul pentru asta? Să-i dau pe rachiu, pe cînd ea zace şi nu are nici măcar de-un codru de pîine?

— Ei, cum îi merge? întrebă administratorul cînd sosi şi Mons într-un suflet în ultima clipă.

— Ei, o mai duce multă vreme! spuse Mons cu un tremur în glas. Obrazul însă îi strălucea.

Ceilalţi se învîrteau încoace şi-ncolo, aruncîndu-i priviri furioase, pe cînd descărcau scrumbiile. Le venea să-i tragă o mamă de bătaie pentru norocul lui porcesc. Dar se liniştiră cînd, o dată ajunşi în odaie, Mons îşi desfăcu legăturica.

— Asta v-o trimite maică-mea cea bolnavă! spuse el, scoţînd o cană cu rachiu. Vă trimite şi salutări şi vă mulţumeşte că sînteţi aşa de buni cu băieţelul ei.

— Unde ai fost? întrebă Erik.

— Am fost tot timpul la cîrciuma din dealul portului, ca să nu vă pierd din ochi; nu-mi puteam lua ochii de la voi văzîndu-vă ce însetaţi eraţi. Cum de nu v-aţi aruncat cu burta la pămînt să beţi din mare!

După-amiază, nevestele zîlierilor şi slujnicele se aşezară afară, lîngă pompă, în jurul maldărelor de scrumbii şi se apucară să le cureţe. Lasse şi Pelle pompau apa şi clăteau butoaiele cele mari de sare, pe care le scoteau argaţii din pivniţă. Două dintre femeile mai bătrîne sărau scrumbiile — o sarcină plină de răspundere. Administratorul se plimba prin faţa scării principale, fumîndu-şi pipa.

De obicei petreceau foarte bine cînd puneau scrumbiile la sare, dar astăzi toţi erau pe dos. Femeile trăncăneau într-una, dar nu în vînt: ţinteau pe cineva; le aţîţaseră argaţii. Cînd rîdeau, rîdeau cu subînţeles. Argaţii nu puneau mîna pe nimic, pînă cînd nu li se poruncea şi ca să facă cel mai mic lucru, trebuiau strigaţi. Îşi făceau treaba în silă şi apoi se retrăgeau numaidecît în odăile lor. Acolo însă, erau mai veseli

ca oricînd şi cîntau cît îi ţinea gura, alungîndu-şi urîtul.

— Aştia petrec, nu glumă, oftă Lasse, către Pelle. Au o cană plină cu rachiu, pe care a ascuns-o Mons sub scrumbii. Cică-i straşnic de bun. Lasse personal nu gustase din el.

Cei doi se ţineau deoparte şi nu se amestecau în hîrjoana celorlalţi, se simţeau prea slabi pentru aşa ceva. Slujnicele nu cutezaseră să refuze munca de duminică, dar nu se sfiau să facă tot soiul de aluzii batjocoritoare şi chicoteau la fiecare fleac, numai ca să-l facă pe administrator să creadă că rîd de el. Întrebau în fiecare clipă cît e ceasul, ori se opreau din lucru ca să tragă cu urechea spre odăile argaţilor, unde veselia creştea. Din cînd în cînd, cîte unul era împins afară, în curte; venea clătinîndu-se, cu umerii ridicaţi şi, rînjind, făcea cale întoarsă.

Unul cîte unul argaţii ieşiră agale din odaie cu şapca pe ceafă şi cu privirea ţintă. Se adunară în curtea de jos şi, sprijinindu-se de gard, începură să privească la slujnice. Izbucneau mereu în hohote de rîs, apoi tăceau brusc, trăgînd speriaţi cu ochiul la administrator.

Administratorul se plimba prin faţa scării. Lăsase pipa şi de cînd ieşiseră argaţii se ţinea mai băţos. Pocnea dintr-o biciuşcă de vizitiu, încercînd să se stăpînească.

— Numai să vreau, că-l îndoi de-i lipesc capul de picioare! îl auzi pe Erik spunînd cuiva cu voce tare. Administratorul dorea din toată inima ca Erik să facă primul pas — ardea să-şi încerce muşchii. Gîndul bătăii îl îmbăta. Era în război cu toată ceata şi trăia fiecare amănunt al bătăliei în parte. Trecuse adeseori prin asemenea încercări, mai ales în ultima vreme; se închipuia în situaţiile cele mai grele şi nu era locşor în tot Steinhof-ul despre care să nu ştie ce armă potrivită i-ar fi putut pune la îndemînă.

— Cît e ceasul? întrebă tare o slujnică, de bună seamă pentru a douăzecea oară.

— Mai puţin cu un capăt decît cămaşa! răspunse repede Erik.

Fetele izbucniră în rîs.

— Haide, spune-ne o dată, cît e! întrebă alta.

— Fără un sfert, răspunse Anders.

— Ei, prostii! Parc-aţi înnebunit, nu vreţi să ne spuneţi o dată cît e! Nici tu, Karl Johann?

— Cît un cerc! spuse Karl Johann serios.

— Staţi că vă spun eu, făcu Mons prefăcîndu-se sincer, şi scoase o „ceapă" din buzunar. Este... apoi începu să privească încordat la ceas, mişcînd buzele, ca şi cum ar fi socotit. Uite-al dracului! exclamă el, izbind cu pumnul în gard, de parc-ar fi căzut din nori. Cît a fost şi ieri pe vremea asta. Gluma era veche, dar femeile izbucniră în hohote. Venea de la Mons.

— Nu vă mai sinchisiţi de ceas, spuse administratorul apropiindu-se. Mai bine isprăviţi o dată treaba!

— Păi da, că ceasul e numai pentru croitori şi cizmari, nu şi pentru oameni cinstiţi! mormăi Anders.

Administratorul se întoarse spre el iute ca o pisică şi Anders ridică braţul, îndoindu-l, ca şi cum ar fi vrut să se ferească de lovitură. Dar administratorul scuipă, rîzînd batjocoritor şi continuă să se plimbe. Iar Anders rămase încremenit, roşu ca focul şi cu ochii în pămînt. Se scărpină la ceafă, dar asta nu putea explica de ce ridicase braţul, un lucru care le sărise tuturor în ochi. Ceilalţi rîdeau de el; trebuia deci să facă ceva foarte îndrăzneţ ca să-şi salveze onoarea. Îşi ridică brăcinarii şi trase una răsunătoare, îndreptîndu-se spre odăile argaţilor, ca să se pună în siguranţă. Muierile izbucniră în ţipete, iar argaţii îşi rezemară capul de gard, scuturîndu-se de rîs.

Aşa se scurse ziua, cu răutăţi şi cu înţepături fără sfîrşit. Seara, argaţii ieşiră în drum, ca să se mai ţină de năzdrăvănii şi pe acolo şi să se agaţe de trecători. Lasse şi Pelle erau obosiţi şi se culcară devreme.

— Mulţumescu-ţi ţie, Doamne, că am trecut şi ziua de azi, spuse Lasse, după ce se vîrî sub plapumă. A fost o zi grea. Minunea lui Dumnezeu că n-a curs sînge. Administratorul avea o mutră că te puteai aştepta la orice. Dar ştie el, Erik, cît trebuie să-ntindă coarda.

A doua zi dimineaţă totul părea uitat. Îngrijiră de

cai ca de obicei, iar la șase își luară coasele și plecară la cîmp să cosească a treia postată de trifoi. Păreau necăjiți, moleșiți și istoviți. Cana de tinichea în care fusese rachiu zăcea goală în ușa grajdului și în trecere o izbeau cu piciorul.

Pelle ajută și a doua zi la scrumbii, dar asta nu-i mai făcu plăcere. Abia aștepta să iasă din nou la cîmp cu vitele, pentru că aici îl mînau toți la treabă. De cîte ori putea, își făcea de lucru afară din curte, fiindcă așa, oricum, mai trecea vremea!

Către amiază, pe cînd argații abia mai pridideau cu cositul trifoiului, Erik zvîrli coasa de zbură cît colo, vîjîind peste brazde. Ceilalți se opriră din lucru.

— Ce ți-e, Erik? întrebă Karl Johann. Ai sticleți la cap?

Erik ținea cuțitul în mînă și-i mîngîia lama; nu vedea și nu auzea nimic. Apoi ridică fața spre cer și-și umflă nările; ochii i se afundaseră în cap; privirile îi erau goale și fără viață, iar buzele i se răsfrîngeau umflate. Scoase cîteva sunete nearticulate și porni către curte.

Ceilalți rămaseră un timp nemișcați, urmărindu-l cu ochi pătrunzători; apoi, unul cîte unul aruncară coasele și se puseră în mișcare. Numai Karl Johann rămase locului.

Pelle ieșise afară, la țarc, să vadă dacă nu scăpase vreuna din vitele cele tinere. Cînd îi văzu pe argați venind spre curte, răspîndiți ca o cireadă în mișcare, simți că avea să se petreacă ceva și fugi înăuntru.

— Vin argații, tată! șopti el.

— Că n-or avea de gînd să facă una ca asta! răspunse Lasse și începu să tremure.

Administratorul aducea lucruri din camera lui la trăsura trasă de ponei; se pregătea să meargă la oraș. Avea brațul plin, cînd intră Erik agale, jos, pe poarta larg deschisă, cu obrazul crispat și un cuțit mare, cu lama lată în mînă.

— Unde dracu-i? spuse el tare și se roti o dată cu capul plecat, ca un taur înfuriat. Apoi trecu de gard și se duse întins la administrator.

Administratorul tresări cînd îl văzu venind; acum

intrau pe poartă și ceilalți. Măsură distanța pînă la scară, dar se răzgîndi și porni spre Erik; se opri în spatele unei căruțe și, pe cînd căuta cu coada ochiului o armă, urmărea încordat fiecare mișcare a argatului. Erik îl urmă în jurul căruței; scrîșnea din dinți și-l privea piezîș, de jos în sus, cu ochi sfredelitori.

Administratorul mergea de jur împrejurul căruței, cu mișcări sacadate; nu putea lua nici o hotărîre. Dar ceilalți veniră spre ei și-i închiseră drumul. Se făcu alb ca varul de spaimă, rupse o bucată din oiște și împinse căruța dintr-o zmucitură în mijlocul argaților, care se dădură înapoi, ferindu-se. Se făcu loc între el și Erik; Erik sări ca un arc peste oiște, fluturînd cuțitul în aer. Parul îl izbi și cuțitul se abătu spre umărul administratorului, fără putere; vîrful îl zgîrie de la umăr în jos, pe cînd Erik se năruia la pămînt. Ceilalți holbară ochii zăpăciți.

— Duceți-l în pivniță! strigă administratorul cu voce poruncitoare; argații își aruncară cuțitele și se supuseră.

Lîngă pompă, Pelle sărea ca o minge. Lupta îi aprinsese sîngele cum nu se putea mai rău; lui Lasse i se păru că vrea să se arunce în mijlocul bătăliei și îl înșfăcă zdravăn. Cînd Erik, care era atît de mare și puternic se prăbuși ca mort la pămînt, țopăiala lui Pelle se prefăcu într-o criză de nervi. Țopăia într-una, cu capul plecat, și căzu la pămînt, icnind și rîzînd în hohote scurte. Lasse se răsti mînios la el, pentru că găsea că era o nerozie curată. Apoi îl apucă strîns în brațe, dar băiețelul tremura din tot trupul și încerca să se smulgă ca să țopăie mai departe.

— I-a sărit o doagă! spuse Lasse plîngînd către nevestele zilierilor. Isuse, sărac' de mine, ce să mă fac? Îl duse cu inima frîntă în odaia văcarilor, pentru că luna era în creștere și pentru că atunci omul nu se mai lecuiește niciodată.

Jos, în odaia din pivniță, îl oblojeau pe Erik; îi turnau rachiu pe gît și-i frecau capul cu oțet. Kongstrup nu era acasă; doamna Kongstrup coborî în persoană; umbla de colo-colo, frîngîndu-și mîinile și blestemînd Steinhof-ul — căminul copilăriei ei!

— Steinhof a ajuns un iad în care domneşte crima şi dezmăţul! spunea ea fără să-i pese că oamenii se aflau în jurul ei şi auzeau fiecare cuvînt.

Administratorul pornise în goana mare spre oraş, în trăsura trasă de ponei, ca să aducă doctorul şi să anunţe autorităţile. Femeile trăncăneau îngrămădite în jurul pompei, iar slujnicele şi argaţii umblau zăpăciţi; nu mai era nimeni care să dea porunci. Dar doamna Kongstrup ieşi în capul scărilor şi privi un timp ţintă la ei; atunci toţi începură să-şi vadă de treabă. Privirile ei împungeau! Bătrînele se cutremurară şi se apucară din nou de lucru; asta le amintea vremurile de odinioară cînd, în tinereţea lor, chiaburul de la Steinhof se năpustea afară cu priviri mînioase dacă le prindea lenevind.

In odaie, tata Lasse stătea plecat peste Pelle, care se zvîrcolea aiurînd, de-ţi venea să plîngi şi să rîzi.

15

— Dreptatea trebuie să fie de partea ei, că de aceea nu-i spune el niciodată nimic, cînd se porneşte să se vaiete şi să-l învinuiască de se aude prin pereţi pînă în odăile slugilor şi pînă afară în curte. Dar asta e o prostie, pentru că nu face decît să-i fie lehamite de casă şi să-şi ia lumea-n cap. Şi ce se mai alege cu timpul de gospodărie, dacă stăpînul, cînd îl cauţi, bate drumurile, fiindcă acasă nu mai poate sta! Rea dragoste e aceea care-l scoate pe bărbat din casa şi din curtea lui.

Lasse şedea în grajd duminică seara, de vorbă cu nevestele zilierilor, pe cînd mulgeau. Pelle se învîrtea şi el pe acolo, văzîndu-şi de treabă, dar trăgea cu urechea.

— La urma urmei, chiar aşa de proastă n-a fost nici ea! spuse femeia lui Holm. De-o pildă, cînd a luat-o pe Marie cea blondă fată în casă, numai ca să aibă el pe ce-şi pune ochii. Ştia ea foarte bine că cine are pîinea

în casă nu se mai duce după ea prin străini. Dar nici asta nu ajută, dacă tot îl goneşte cu văicărelile ei şi cu beţia ei!

— Dar şi el bea! spuse Pelle scurt.

— Păi, de bună seamă că se mai afumă şi el din cînd în cînd, spuse Lasse mustrător. Că doar e bărbat... şi pe lîngă asta o fi avînd şi el temeiurile lui. Dar rea treabă cînd începe muierea să bea. Pe Lasse îl necăjea mucosul ăsta, care începea să-şi aibă vederile lui şi se amesteca cu neobrăzare în vorba celor mari.

— Eu rămîn la vorba mea, că-i om bun, se întoarse el din nou spre femei. Numai dacă nu l-ar omorî ea cu urletele şi cu mustrările ei de cuget. Acum, de cînd a plecat, lucrurile merg foarte bine. Stă mai mult pe-acasă şi-şi vede singur de treburi, de-a dat boala în administrator, nu alta — pentru că ăstuia i-ar place să fie el stăpîn peste toate. Cu noi se poartă de parc-am fi deopotrivă cu el; nici măcar Gustav n-are ce cîrti.

— Păi, el nici nu are pricină s-o facă, decît cel mult pentru că n-a pus încă mîna pe o femeie cu bani. Umblă vorba că în cele două sau trei luni de zile cît a slujit ca fată în casă, Bodil a pus deoparte peste o sută de coroane. Cine se pricepe capătă plată pentru un lucru pe care noi l-am făcut pe degeaba toată viaţa, spuse una dintre bătrîne.

— Ei, o să vedem noi dacă o s-o ia el vreodată de nevastă... eu, unul, nu cred. Nu-i frumos să-ţi vorbeşti de rău tovarăşii, dar Bodil asta nu-i femeie credincioasă. Treaba cu stăpînul mă rog, treacă-meargă, i-am spus eu o dată şi lui Gustav, cînd îl apucase turbarea: întîi stăpînul şi pe urmă oamenii. Bengta mi-a fost nevastă de treabă în toate privinţele, dar a avut şi ea destul de furcă să se ferească de stăpîn, zău aşa. Cei mari îşi iau întotdeauna caimacul; aşa e pe lumea asta şi nici nu poate să fie altfel! Dar Bodil are atîţia cîte degete la mînă. Acum e în vorbă cu elevul, şi ăsta nici şaisprezece ani n-a împlinit. Îl stoarce tot timpul de cadouri. Gustav ar trebui să se ferească la timp, dragostea îţi ia minţile cînd te paşte! Că doar treaba asta o vedem aici, la curte, în fiecare zi.

— Am vorbit azi cu cineva, care spune că doamna Kongstrup nici nu s-a dus la Copenhaga, ci la niște rude la țară, în sud. Să vedeți că a fugit de la el.

— Ar fi grozav! spuse Lasse. Numai de nu s-ar mai întoarce; treaba merge mai bine acum.

La Steinhof sufla un vînt nou. Neliniștea se risipise; nu se mai auzeau din casă țînguielile care se așterneau grele ca lutul, ca un lințoliu. Schimbarea se vedea mai ales pe fața stăpînului; întinerise cu zece, douăzeci de ani și zburda de parc-ar fi scăpat din chingi. Era ocupat pînă peste cap cu gospodăria, gonea de mai multe ori pe zi cu trăsurica lui cu un cal la cariera de piatră și de cîte ori se începea o muncă nouă era și el de față, ba uneori i se năzărea să-și scoată haina și să pună și el mîna la treabă. Marie blonda îi punea masa și-i făcea patul, iar el nu se sfia să arate că fata e pe gustul lui. Cine ar mai fi mărturisit asta unei fete sărace ziua-n amiaza mare! Buna lui dispoziție îi molipsea pe toți și le alunga urîtul.

Altminteri, nu se putea tăgădui că își avea și Lasse necazurile lui. O dată cu gerul care se lăsase încă din decembrie, îl apucase și pofta să se însoare. Tare ar fi dorit el să-și poată întinde picioarele sub masa lui și să aibă o femeie care să fie toată a lui. Nu renunțase încă de tot la Karna; dar îi făgăduise zece coroane noi-nouțe, bani gheață, nevestei lui Holm, dacă-i găsește ceva potrivit.

De fapt însă, treaba asta și-o cam alungase el din minte, ca pe un lucru cu neputință și se închisese în lumea bătrîneților sale. Dar ce folos că te închizi și te fereci, cînd pînă la urmă tot nu faci alta decît să cauți o portiță de scăpare. Și așa, Lasse își mai încercă o dată norocul și, ca de obicei, tot Pelle fu cel care îi aduse în casă viață și bucurie.

Tocmai la capătul celălalt al satului de pescari, locuia o femeie al cărei bărbat plecase pe mare și nu mai dăduse de mulți ani nici un semn de viață.

Adesea, cînd se ducea sau cînd venea de la școală, Pelle se adăpostea în tinda ei și, încetul cu încetul, se împrieteniseră. El îi făcea treburi mărunte și ea îi dă-

dea în schimb cîte o ceaşcă de cafea caldă. Cînd frigul pişca prea tare, femeia îl chema în casă. Îi povestea despre mare şi despre ticălosul de bărbatu-său care nu se mai întorcea şi-o lăsa singură să dreagă plase pentru pescari ca să-şi cîştige pîinea. Iar Pelle, la rîndul lui, trebuia să-i povestească despre tata Lasse şi mama Bengta, care zăcea acasă, în curtea bisericii de la Tommelilla. Despre altele nu prea vorbeau, pentru că ea aducea mereu vorba despre bărbatul care o părăsise şi nu se mai întorcea, lăsînd-o văduvă.

— S-o fi înecat ! spunea Pelle.

— Ba nu s-a înecat, fiindcă nu mi s-a arătat nici un semn ! răspundea ea pe deplin încredinţată şi întotdeauna cu aceleaşi cuvinte.

Pelle îi povestea totul lui taică-său ; pe Lasse îl interesa foarte mult.

— Ei, iar ai fost la madam Olsen ? era primul lucru pe care-l spunea, cînd se întorcea băiatul de la şcoală. Atunci Pelle trebuia să-i repete povestea de mai multe ori, căci Lasse nu se mai sătura să-l asculte.

— Dar i-ai spus că mama Bengta e moartă ? Ei, da, asta i-ai spus. Dar despre mine ce-a mai întrebat astăzi ? De moştenire ştie ceva ? (Lasse moştenise de curînd douăzeci şi cinci de coroane de la un frate al tatălui său.) N-ar fi rău să strecori o vorbă despre asta... să nu creadă că sîntem chiar atît de calici.

Pelle purta vorbe cu înţeles de la unul la altul. Lasse îi dădea tot felul de mărunţişuri să le ducă drept plată pentru binele pe care i-l făcea ea : batiste brodate şi o basma frumoasă de mătase — tot ce mai rămăsese de la mama Bengta. Şi dacă nu s-ar fi ales nimic din toată povestea asta, avea să le ducă greu lipsa, fiindcă atunci n-ar mai fi avut nici un fel de amintire în care să-şi poată găsi refugiu. Dar Lasse miză totul pe o singură carte.

Într-o bună zi, Pelle putu să-i spună, în sfîrşit, că lui madam Olsen i se arătase un semn. Se trezise noaptea : se făcea că un ciine mare şi negru gîfîia la capul patului ; îi luceau ochii în întuneric şi se auzea cum îi picură apa din blană. Atunci pricepu că trebuie să fie cîinele vasului, care aducea o veste şi se duse la fereas-

tră. Afară, în bătaia lunii, văzu un vas care aluneca pe mare cu pînzele întinse. Se înălța sus de tot, iar cerul și marea se vedeau prin el. Peste parapet stăteau aplecați bărbatul ei și ceilalți ; erau străvezii, apa sărată li se scurgea din păr și din barbă, prelingîndu-se pe peretele vasului.

Seara, Lasse își puse hainele cele bune.

— Ieșim astă-seară ? întrebă Pelle, mirat și bucuros în același timp.

— Nu... da, adică, vreau să ies... am ceva treabă. Dacă întreabă cineva de mine, spune-i că m-am dus la fierar după un belciug de nas pentru taur.

— Și eu să nu vin ? Pelle era gata să plîngă.

— Nu, tu trebuie să fii băiat de treabă și să rămîi de data asta acasă ! Lasse îl mîngîie pe cap.

— Dar unde te duci ?

— Vreau... Lasse voia să toarne o minciună, dar nu izbuti să-și calce pe inimă. Mai bine nu mă întreba, spuse el.

— Dar atunci, în altă zi ai să mi-o spui... fără să te-ntreb ?

— Da... firește !

Lasse plecă, dar se întoarse din nou. Pelle ședea pe marginea patului și plîngea ; era pentru prima oară că Lasse pleca fără să-l ia cu el.

— Trebuie să fii cuminte și să te culci ! spuse Lasse serios. Că dacă nu, rămîn acasă cu tine și atunci s-ar putea să avem mult de pierdut !

Pelle se liniști și începu să se dezbrace.

Și Lasse plecă.

Cînd ajunse la madam Olsen, casa era încuiată și cufundată în întuneric. O recunoscu cu ușurință după descrierea lui Pelle și-i dădu tîrcoale de cîteva ori, ca să vadă în ce stare erau pereții. Se prezentau foarte bine, atît lemnul cît și tencuiala ; era și o bucată bună de pămînt lîngă casă — tocmai atît cît să fie lucrată duminica ; în timpul săptămînii te puteai duce să muncești cu ziua.

Lasse bătu la ușă ; după un răstimp, se ivi o formă albă la fereastră.

— Cine e ? întrebă un glas.

— Tatăl lui Pelle, Lasse Karlsson, spuse Lasse şi ieşi în bătaia lunii.

Oblonul fu dat la o parte.

— Hai înăuntru, nu sta acolo în frig ! spuse o voce blîndă şi Lasse trecu pragul. Il izbi un aer de odaie de dormit şi ghici că-i în iatac, dar nu putu să vadă nimic ; auzea doar un gîfîit, ca acela al unui om gras care-şi trage ciorapii. Apoi, femeia scăpără un chibrit şi aprinse lampa.

Işi dădură mîna şi se cercetară din ochi. Ea purta o fustă de dril vărgat care-i ţinea strînsă cămaşa de noapte şi o scufiţă albastră pe cap. Avea braţe zdravene şi pieptul bine făcut ; şi faţa promitea multe. Era o femeie de soiul celor care n-ar fi fost în stare să facă rău unei muşte, dacă nu te atingeai de ea, dar nici putere de muncă n-avea, prea era moale pentru aşa ceva.

— Aşa, va să zică, ăsta e tatăl lui Pelle ! spuse ea. Dar ai fecior tînăr. Hai, şezi jos, nu sta în picioare !

Lasse clipi din ochi, se temuse el că-l va crede prea bătrîn.

— Păi de, e un copil tîrziu, cum se zice ; dar pot să fac şi acum foarte bine treabă de bărbat şi într-o privinţă şi-ntr-alta.

Ea rîse. Umbla de colo-colo, punînd pe masă carne rece de porc şi cîrnaţi prăjiţi, rachiu şi pîine şi o strachină de pămînt cu untură.

— Mănîncă, ia şi mănîncă ! spuse ea. După asta se cunoaşte bărbatul. Ai mers cam mult.

Abia acum îşi aminti Lasse că trebuie să găsească un pretext pentru vizita lui.

— De fapt, voiam să plec numaidecît. Am vrut numai să-ţi mulţumesc că eşti atît de bună cu băiatul ! Se ridică chiar, ca şi cum ar fi voit să plece.

— Ei, dar ce prostie mai e şi asta ! exclamă ea şi îl împinse la loc pe scaun. Mult nu prea pot eu să-ţi dau, dar pune mîna şi ia de aici. Ii vîrî un cuţit în mînă şi se grăbi să-i întindă bucatele. Aşa cum stătea acum, plecată asupra lui şi îngrijindu-se de el, întreaga ei făptură răspîndea căldură şi bunătate. Lasse gusta asta din plin.

— Trebuie să fi fost nevastă bună, spuse el.

— Da, ai dreptate! răspunse ea, pe cînd se aşeza, privindu-l în ochi. Cît era acasă îi dădeam tot ce-i poftea inima şi încă din belşug. Stătea în pat pînă la amiază şi-l îngrijeam ca pe un copil mic. Dar nu-mi dădea drept mulţumire nici măcar o mînă de ajutor, aşa că o dată şi o dată tot ţi se face lehamite.

— Asta n-a fost frumos din partea lui, spuse Lasse. Căci o faptă bună trebuie să trezească pe alta. Nu cred că Bengta ar putea să spună aşa ceva pe socoteala mea, dac-ai întreba-o.

— Păi da, într-o casă sînt, slavă Domnului, multe de făcut cînd îl trage inima pe bărbat să pună mîna. Eu n-am decît o vacă, fiindcă mai mult nu mă ajută puterile; dar şi două ar avea loc aici şi datorii pe casă n-am.

— Eu sînt un coate-goale pe lîngă tine! spuse Lasse abătut. Cincizeci de coroane am eu, nu-i vorbă, şi hainele de pe noi sînt bune, dar afară de asta n-am nimic alta decît două mîini zdravene.

— Şi asta-i foarte bine. Şi după cît înţeleg eu, nu te dai în lături să pui mîna cîteodată şi pe o căldare de apă sau aşa ceva?

— Nu, nu mă dau în lături. Şi nici de la o ceaşcă de cafea, în pat, duminicile sau în zilele de sărbătoare.

Ea îl privi rîzînd.

— Ei, atunci, hai sărută-mă!

— Da! spuse Lasse bucuros şi o sărută. Şi acum să nădăjduim c-o să avem voie bună toţi trei. Că ţii la băiat, asta ştiu!

Mai vorbiră de una, de alta, băură cafea şi femeia nu-l lăsă pînă nu văzu vaca şi toată casa. Se făcuse tîrziu.

— Mai bine ai rămîne aci peste noapte, spuse madam Olsen.

Lasse şovăia; nu ştia ce să facă, băiatul era singur acasă şi la patru trebuia să fie la curte. Afară, însă, era frig şi aici era atît de plăcut şi de cald.

— Păi da, aşa ar fi mai bine, spuse el şi se dezbrăcă din nou.

Pe la patru se strecură pe din dos în grajdul vacilor. Mai ardea încă felinarul în odaie. Lasse crezu că fusese descoperit şi începu să tremure; nu era îngăduit să lipseşti o noapte întreagă de lîngă vaci. Dar în odaie nu era decît Pelle care zăcea ghemuit pe ladă şi dormea îmbrăcat. Obrazul îi era umflat şi vînăt de plîns.

Toată ziua Pelle umblă tăcut, aproape duşmănos. Asta îl durea pe Lasse; nu-i rămînea altceva de făcut decît să-şi dezlege limba.

— Ei, s-a făcut! spuse el în cele din urmă. O s-avem casă şi masă... şi o mamă drăguţă pe deasupra. E madam Olsen. Ei, eşti mulţumit?

Pelle nu avea nimic de obiectat.

— Data viitoare pot să vin şi eu? întrebă el cam bosumflat.

— Data viitoare vii şi tu, cred că ne ducem duminică. Ne cerem voie devreme şi mergem în vizită, spuse Lasse mai cu inimă — prinsese curaj.

Duminică veni şi Pelle cu el; aveau după-amiaza liberă. In alte rînduri, însă, nu se mai putură învoi, dar Pelle îşi vedea viitoarea mamă, ca să spunem aşa, în fiecare zi. Pentru Lasse era mai greu. Cînd îl apuca prea tare dorul de logodnică, umbla de colo-colo şi-şi făcea de lucru pînă cînd adormea Pelle, apoi se îmbrăca şi-o ştergea.

După o asemenea noapte albă, nu mai făcea multe parale, căci i se împleticeau picioarele. Dar ochii îi scînteiau de tinereţe, ca şi cum ar fi încheiat o înţelegere tainică cu marile izvoare ale vieţii.

16

Erik şedea sus, pe scara din faţă, cu umerii lăsaţi şi cu capul întors spre perete; se aşeza acolo în fiecare dimineaţă pe la patru; stătea şi aştepta să coboare administratorul. Era şase şi tocmai începea să se lumineze de ziuă.

Lasse şi Pelle isprăviseră de scos gunoiul, dăduseră nutreţ la vite şi acum le era foame. Stăteau în uşa grajdului şi aşteptau să sune clopotul de masă ; dincolo, în uşa grajdului cailor, aşteptau argaţii tot atît de nerăbdători. Trecu un sfert de ceas peste ora cuvenită şi atunci o porniră spre pivniţă, cu Karl Johann în frunte ; Lasse şi Pelle se îndreptară şi ei în grabă spre odaia slugilor ; pofta de mîncare li se citea în ochi.

— Ei, Erik, acum ne ducem la masă ! strigă Karl Johann din mers ; Erik ieşi de după colţul scării şi coborî clătinîndu-se în urma lor. Se vedea bine că nu de stomac suferea el.

Înghiţiră scrumbiile în tăcere — mîncarea le astupa gura. Cînd isprăviră, vătaful bătu cu mînerul cuţitului în masă şi Karna aduse două castroane de supă şi un morman de pîine cu untură.

— Unde e Bodil ? întrebă Gustav.

— De unde vrei să ştiu ? Azi-dimineaţă patul ei era neatins, răspunse Karna obraznic.

— Astea-s minciuni gogonate, grăsano ! spuse Gustav, şi izbi cu lingura în masă.

— N-ai decît să te duci în odaie, să vezi, că drumul îl ştii, răspunse Karna batjocoritoare.

— Şi ce l-a apucat azi pe elev, că nu sună ? spuse Karl Johann. Nu l-a văzut nici una din voi, fetelor ?

— Nu. S-o fi sculînd şi el mai tîrziu ! strigă Bengta din berărie. Dar lăsaţi-l în pace, n-am chef să mă duc în fiecare dimineaţă la el să-l scutur ca să-şi vină în fire.

— N-ar fi mai bine să te duci tu să-l trezeşti, Gustav ? spuse Anders clipind din ochi. Te pomeneşti că mai vezi şi ceva cu haz pe acolo !

Ceilalţi pufniră în rîs.

— Dacă o fi să-l scol eu, apoi numai cu unealta asta de scopit şoareci, răspunse Gustav, fluturînd un cuţit uriaş. Zău că-l fac neom !

In clipa aceea intră Kongstrup în persoană ; ţinea o hîrtie în mînă şi părea foarte bine dispus.

— Ei, oameni buni, aţi auzit ultima noutate ? Hans Peter a răpit-o pe Bodil în bezna şi spaima nopţii !

— Sfinte Christoase, acum încep și sugarii ? exclamă Lasse cu îndrăzneală. Trebuie să fiu cu ochii-n patru la Pelle să nu cumva s-o șteargă cu Karna... că doar are cîrlig la tineri. Lasse se simțea bărbat și nu se sfia să strecoare o vorbă.

— Hans Peter are cincisprezece ani, spuse Kongstrup cu mustrare în glas. Și în inima lui bîntuie pasiunea.

Rostise cuvintele cu o gravitate atît de caraghioasă, încît izbucniră toți în rîs. Numai Gustav nu rîdea, ședea la locul lui, clipea și clătina din cap ca un om beat.

— Ascultați chiar cu urechile voastre ce scrie ; am găsit asta pe patul lui.

Cu un gest teatral Kongstrup ridică foaia :

„Cînd veți citi aceasta, voi fi departe ; Bodil și cu mine am hotărît să fugim în noaptea asta. Asprul meu tată nu-și va da niciodată învoirea să ne unim și de aceea vrem să ne bucurăm de fericirea dragostei noastre într-un loc ascuns, unde nu ne poate găsi nimeni. Ni s-ar face o mare nedreptate dacă am fi căutați, pentrucă am hotărît să murim mai bine, decît să cădem în mîinile cruzilor noștri dușmani. Ud scrisoarea aceasta cu lacrimile mele și ale lui Bodil. Iar dumneavoastră, domnule Kongstrup, nu trebuie să mă condamnați pentru acest din urmă și desperat al meu pas, pentru că nu pot altfel, din pricina marii mele iubiri.

Hans Peter.“

— Se vede treaba că citește cărți de povești, mucosul ! spuse Karl Johann. Asta o să mai dea de dracu !

— Da, știe bine cum se face o răpire, îl completă Kongstrup, vesel. A cărat și o scară la fereastra fetelor... deși e la parter. De-ar fi măcar pe jumătate atît de conștiincios în ale agriculturii !

— Și ce facem acum ? Ne ducem să-i căutăm ? întrebă vătaful.

— Nu știu, zău, mai că nu s-ar cuveni să le stricăm fericirea. Se întorc ei singuri, cînd le-o fi foame. Ce zici, Gustav ? Să organizăm o vînătoare după ei ?

Gustav nu răspunse; se ridică brusc şi intră în odaia lui. Cînd veniră şi ceilalţi, îl găsiră în pat.

Zăcu toată ziua, fără să scoată o vorbă. I se simţea lipsa la lucru şi administratorul era furios. Nu-i plăcuse din capul locului noua metodă pe care voia s-o introducă Kongstrup — libertate pentru fiecare să facă şi să dreagă cum îl taie capul.

— Duceţi-vă şi scoateţi-l pe Gustav din pat! spuse el după-amiază, pe cînd curăţau sămînţa în hambar. Dacă nu vrea cu binele, scoateţi-l cu sila!

Dar Kongstrup, care se afla şi el pe acolo şi trecea cîntarul în registru, interveni.

— Nu, dacă e bolnav, trebuie să-l lăsăm să stea în pat, spuse el.

— Dar trebuie să facem ceva ca să-i treacă.

— O cataplasmă cu muştar, propuse Mons, privindu-l sfidător pe administrator.

Kongstrup îşi frecă mîinile.

— Da, asta e o idee bună! Du-te, Mons, şi spune-le fetelor să pregătească o cataplasmă cu muştar, ca să i-o punem pe inimă. De acolo i se trage răul.

Cînd se întoarse Mons cu cataplasma, porniră în procesiune spre odaia lui Gustav, cu stăpînul în frunte. Lui Kongstrup nu-i scăpă privirea supărată a administratorului. Iar întrerupe lucrul pentru o prostie! îi spuneau ochii. Dar el avea chef să petreacă puţin şi, totuşi, treaba fu gata la timp.

Se vede că Gustav le mirosise planul, pentru că îl găsiră îmbrăcat. Apoi ieşi şi-şi văzu de treabă, era însă cu neputinţă să i se smulgă un zîmbet; umbla ca în vis.

Peste cîteva zile, sosi o căruţă la Steinhof. Pe capră şedea un chiabur spătos, în haină de blană. Hans Peter şedea lîngă el înfofolit. La spatele lor, ghemuită în fundul căruţei, pe o mînă de paie, zăcea frumoasa Bodil; tatăl elevului îi aducea înapoi pe cei doi fugari; îi găsise la o gazdă în oraş.

În odaia de lucru a lui Kongstrup, Hans Peter îşi primi porţia de bătaie de răsună toată casa. Apoi fu împins afară în curte, unde începu să se învîrtească ruşinat şi să plîngă; apoi se duse să se joace cu Pelle, în spatele staulului.

Bodil fu judecată mai aspru. Pe semne că țăranul cel străin ceruse să fie dată afară pe loc, pentru că, de fapt, Kongstrup nu era un om rău. Așa că ea își strînse lucrurile și după-amiază o duseră cu căruța de la curte. Părea tot atît de blajină și de bună ca întotdeauna ; ai fi luat-o drept un îngeraș, dacă nu ai fi știut ce poamă era. A doua zi dimineață găsiră patul lui Gustav gol. Parcă îl suflase vîntul, cu ladă și cu saboți cu tot.

Lasse privea lucrurile cu un zîmbet indulgent de bărbat — știrengarii ! Mai lipsea numai ca și Karna să-și strecoare trupul ei cel gras prin fereastra pivniței și să se facă și ea nevăzută ca fumul, în goană după Gustav.

Bineînțeles că asta nu se întîmplă. Dimpotrivă, Karna începu iar să fie binevoitoare cu Lasse ; se îngrijea de hainele lui și de ale lui Pelle și voia din toată inima să le facă pe plac.

Lasse nu era orb, vedea el prea bine unde țînteau toate astea și se simțea tare. Acum erau două, pe care le putea avea cînd voia ; era destul să întindă mîna, că muierile se și repezeau să i-o apuce. Umbla toată ziua amețit, ba erau și zile cînd se înfierbînta în așa hal, încît o pornire nestăpînită îi șoptea să nu se dea în lături, ci să pună mîna. Fusese toată viața cuviincios, își făcuse datoria și trăise ca un om cumsecade ! De ce să nu-și facă și el o dată de cap și să dea cu căciula-n cîini ? Mare poftă avea să arate ce poate.

Dar cinstea lui învinse. Se ținuse toată viața de una singură, așa cum poruncește Sfînta Scriptură și așa voia să facă și de-aci înainte. Celelalte erau pentru cei mari — pentru Abraham, despre care Pelle începuse să povestească și pentru Kongstrup. Și era mai bine ca Pelle să nu aibă niciodată ceva de spus despre tată-său în privința aceasta ; voia să se înfățișeze curat înaintea copilului și să-l poată privi în ochi, fără să clipească. De altfel, gîndul la ce ar fi spus cele două femei dacă ar fi aflat, era în stare să-l facă să clipească din ochii lui cei roșii și să plece capul.

Pe la mijlocul lui martie, doamna Kongstrup se întoarse pe neașteptate. Bărbatul ei își orînduise foarte bine viața fără ea și sosirea ei îl luă cam pe nepregă-

tite. Marie cea blondă fu expediată numaidecît jos în berărie; şi n-o dădură afară numai pentru că după plecarea lui Bodil erau prea puţine slujnice. Doamna Kongstrup adusese cu ea o rudă tînără, ca să-i ţină de urît şi să-i dea o mînă de ajutor în casă.

Toate păreau să meargă foarte bine. Kongstrup stătea pe-acasă şi era serios. Cei trei se plimbau cu trăsura şi era mai mare dragul să vezi cum se atîrna doamna Kongstrup de braţul lui, cînd ieşeau să-i arate fetei împrejurimile moşiei. Se vedea bine de ce venise înapoi... nu putea trăi fără el!

Dar Kongstrup nu părea nici pe departe atît de bucuros; îşi pusese poftele-n cui şi trăia mai mult retras. Cînd ieşea pe-afară, părea că-l pîndeşte ceva, de care îi era teamă să nu-l ia prin surprindere.

Lucrul acela nevăzut îi pîndea şi pe ceilalţi. Cînd se amesteca în vreo chestiune, pe faţă sau pe ocolite, doamna Kongstrup nu se arăta niciodată aspră şi, cu toate acestea, pretutindeni se simţea ca o apăsare. Oamenii nu mai erau la largul lor cînd treceau prin curte, trăgeau cu coada ochiului la ferestrele cele înalte şi se strecurau repede mai departe. Aerul devenea din nou apăsător, stricîndu-le cheful şi făcîndu-i să se simtă stingheriţi.

Misterul învălui iarăşi Steinhof-ul. Generaţii de-a rîndul curtea reprezentase prosperitatea trecătoare a unora şi nenorocirea altora — pentru că pe prosperitate şi pe nenorocire fusese durată; şi azi încă, la asta se abăteau gîndurile oamenilor. Întunericul, groaza, neliniştea, presimţirile tulburi că există puteri care zămislesc răul, bîntuiau necontenit acest drum de parcă ar fi dus la cimitir.

Acum, întunericul o învăluia pe această femeie, a cărei umbră se lăsa atît de greu, încît totul se lumina de îndată ce se depărta ea. Bocetele nesfîrşite, cu care se răzvrătea împotriva nedreptăţii ce i se făcea, răspîndeau întuneric şi apăsare. Şi de altfel nici nu venise înapoi ca să plece capul în faţa celor de neînlăturat, ci ca s-o ia cu puteri proaspete de la început. Nu se putea lipsi de el şi nici nu era în stare să-i dea ceva; semăna cu acele fiinţe care nu pot trăi decît în

vîltoare şi care, totuşi, se plîng cînd sînt învăluite de văpăi. Se zvîrcolea în mijlocul flăcărilor şi tot ea le aţîţa ; Marie cea blondă era opera ei şi acum îşi adusese în casă altă fată tînără — o rudă. In felul acesta voia să-i facă pe plac, pentru ca apoi să zguduie casa din temelii cu văicărelile ei.

Asemenea dragoste nu putea fi de la Dumnezeu ; duhuri necurate sălăşluiau în ea.

17

Brrr ! Ce frig ! Pelle era în drum spre şcoală şi înfrunta voinicește vijelia. Rud îl aştepta lîngă mărăciniş. Fugiră împreună mai departe, ca două mîrţoage istovite, gîfîind, cu capul plecat. Pelle avea gulerul ridicat pînă peste urechi şi ţinea mîinile vîrîte în cingătoare, ca să aibă şi ele parte de căldura trupului ; mînecile îi erau prea scurte şi încheieturile vinete de frig.

Fugeau în tăcere. Vijelia le smucea vorbele din gură şi le-o umplea cu grindină ; vîntul le tăia respiraţia şi nu erau în stare să deschidă un ochi. Trebuiau să se oprească în fiecare clipă şi să se întoarcă cu spatele împotriva vîntului pînă îşi umpleau plămînii şi-şi suflau aer cald în obrazul amorţit. Mai rău era cînd se întorceau din nou cu faţa spre vînt, pînă apucau să se obişnuiască iar cu fuga.

In sfîrşit, ajunseră la capătul celor trei sferturi de milă şi o cotiră spre satul de pescari. Pe ţărm locul era mai ferit, pentru că marea furioasă spărgea vîntul. Marea nici nu se prea vedea ; ceea ce răsărea din cînd în cînd din vîrtejul furtunii se înălţa ca un zid mişcător, care se prăbuşea urlînd într-o vîltoare alb-verzuie. Vîntul smulgea furios coama valurilor împrăştiind o ploaie sărată peste pămînt.

Invăţătorul nu venise. Nilen stătea la catedră şi încerca s-o deschidă cu ajutorul unei chei false, ca să ia pipa pe care i-o confiscase Fris.

— Uite-ţi cuţitul ! strigă el şi-i aruncă lui Pelle un briceag. Pelle se grăbi să-l bage în buzunar. Cîţiva băieţi de ţăran aruncau cărbuni în sobă, care şi aşa era încinsă ; un grup de fete şedea la fereastră şi se ascultau versete din biblie. Afară, marea se năpustea fără încetare peste mal, spărgîndu-şi valurile ; cînd mugetul se potolea o clipă, izbucneau glasurile sălbatice ale băieţilor. Toţi băieţii din sat erau acum afară pe ţărm şi, deşi părea că furia apelor avea să-i sfărîme, se avîntau în limba spumegîndă a valurilor şi săreau iarăşi îndărăt, scoţînd la mal bucăţi de lemn aduse de apă.

Abia apucă Pelle să se dezgheţe, că Nilen îl şi trase afară. Băieţii erau aproape toţi uzi leoarcă, dar rîdeau şi se zbenguiau. Unul din ei pusese mîna pe o scîndură care purta numele unui vas. „Nerozia" scria pe ea. Făcură roată în jurul ei şi începură să-şi dea cu părerea, plini de îngîmfare, asupra felului şi locului de origină al vaporului.

— Asta înseamnă că vaporul s-a scufundat, spuse Pelle serios.

Ceilalţi nu răspunseră ; prea era la mintea cocoşului.

— Ei, spuse unul din băieţi cam cu îndoială. S-ar putea ca scîndura să fi fost smulsă de valuri ; o fi fost prinsă numai în cuie.

O mai cercetară o dată cu băgare de seamă ; Pelle nu putu să descopere nimic deosebit.

— Ba eu cred mai degrabă că a rupt-o echipajul şi a aruncat-o în mare ; uite, cuiul de aici a fost smuls, spuse Nilen, dînd misterios din cap.

— De ce să fi făcut una ca asta ? întrebă Pelle neîncrezător.

— Pentru că l-au ucis pe căpitan şi au luat ei comanda, prostule. Cînd se întîmplă una ca asta, schimbă pur şi simplu numele corăbiei şi merg mai departe ca piraţi.

Băieţii încuviinţară. In ochi le sclipea dorul de aventură. Tatăl unuia dintre ei povestise aşa ceva, iar al altuia fusese chiar el de faţă. Bineînţeles că nu voise să se amestece şi cînd izbucnise răscoala îl legară fără multă vorbă de catarg.

Intr-o asemenea zi. Pelle era „ăla mic" din toate punctele de vedere. Pe el mugetul mării îl apăsa şi-l înspăimînta, pe cînd ceilalţi se simţeau la largul lor. Sorbeau toate spaimele apelor care în închipuirea lor luau proporţii; şi cum se jucau aşa, depănau toate grozăviile mării; vapoare care se duceau la fund cu echipaj cu tot sau care eşuau pe stînci, cadavre împinse spre ţărm de apele care le purtau încoace şi-ncolo; oameni înecaţi, în cizme şi tunică de marinar, care se înălţau la miezul nopţii din mare şi veneau călcînd greoi în mijlocul odăiţelor din sat ca să-şi vestească moartea. Băieţii stăruiau asupra tuturor acestor lucruri cu o gravitate în care strălucea o bucurie ascunsă, ca şi cum ar fi înălţat cîntece de slavă în cinstea forţelor atotputernice. Pelle se afla în afara acestor lucruri şi la auzul lor se simţea laş. Aici era lăsat în urmă şi ar fi dorit din tot sufletul să poată aduce taurul ca să-i dea drumul în mijlocul băieţilor. Toţi ar fi alergat la el, să-i apere!

Părinţii le spuseseră băieţilor să se păzească bine: bătrîna Marta, văduva unui marinar, auzise trei nopţi la rînd cum lătra marea cerînd hoit. Vorbiră şi despre asta, întrebîndu-se cînd aveau să cuteze pescarii să iasă din nou în larg.

— O sticlă! O sticlă! strigă deodată unul din băieţii care ţopăiau pe mal şi începu să alerge de-a lungul ţărmului, chiar lîngă apă; văzuse limpede cum ieşise sticla din vîltoare şi cum se dusese iarăşi la fund. Ceata rămase o vreme nemişcată, cu ochii ţintă la învolburarea de ape. Nilen şi încă unul îşi scoseseră haina, pregătindu-se să sară de îndată ce s-ar fi arătat din nou.

Sticla nu se mai arătă, dar fantezia lucra din plin; fiecare băiat avea cunoştinţe temeinice în legătură cu această chestiune. Acum, în perioada furtunilor de echinocţiu, oamenii aruncau adesea peste bord sticle în care trimiteau un ultim salut celor de pe pămînt. La urma urmei, dacă te gîndeai bine, oamenii nu învăţau carte decît ca să-şi poată scrie bileţelul cînd le suna ceasul. Pe urmă sticla nimerea în burta vreunui rechin sau era pescuită de nişte ţărani prostănaci care

o duceau acasă la nevastă să pună băutură în ea — asta era o înțepătură vizibilă la adresa lui Pelle. Dar se întîmpla, cîteodată, să ajungă la destinație; de altminteri era de datoria celui ce-o găsea s-o predea autorităților celor mai apropiate; altfel era amenințat să-și piardă mîna dreaptă.

In port, valurile treceau peste dig; pescarii își trăseseră bărcile sus, pe mal. N-aveau răbdare să stea în odaia caldă de acasă, marea și vremea rea îi țintuiau de țărm, zi și noapte. Stăteau la adăpostul bărcilor, căscau de le trosneau fălcile, cu ochii pironiți în larg, de unde țîșnea cîte un vas cu pînze, asemenea unei păsări pe care o abate furtuna.

— Haideți înăuntru! Haideți înăuntru! strigau fetele din ușa școlii. Băieții o porniră agale în sus. Fris se plimba prin fața catedrei și își fuma pipa pe care era cioplit chipul regelui; un colț al *Monitorului Imperial* îi ieșea din buzunar.

— La loc! La loc! strigă el lovind cu trestia în catedră.

— Ce s-a întîmplat? întrebă un băiat, după ce se făcu liniște. Fris le citea uneori, cu voce tare, știri despre navigație.

— Nu știu! răspunse Fris îmbufnat. Scoateți tăblițele și cărțile de aritmetică!

— A, e vorba să socotim! Strașnic! Li se citea bucuria pe față, pe cînd își scoteau lucrurile.

Fris nu împărtășea bucuria copiilor — înclinațiile lui erau de natură strict istorică, după cum obișnuia el să spună. Dar le făcea pe plac, pentru că o experiență îndelungată îl învățase că pe vreme rea ca acum, ușor se putea dezlănțui iadul; vremea avea o influență ciudată asupra copiilor. Cît despre el, nu se pricepea decît la partea întîi a manualului lui Chr. Hansen; dar erau doi băieți de țărani care merseseră mai departe pe socoteala lor și ajunseseră pînă la partea a treia; acum le arătau și celorlalți.

Copiii erau absorbiți cu totul; lucrau de zor, iar respirația lor lungă și regulată se înălța și cobora în liniștea clasei; se duceau mereu la cei doi meșteri în ale socotitului; din cînd în cînd silința le era între-

ruptă de cîte o mică poznă care-i trăznea ba unuia ba altuia ; dar se liniștea îndată.

În fundul clasei se auzea tot mai desluşit un plîns cu suspine ; Fris dădu ziarul deoparte plictisit.

— Plînge Peter, spuseră vecinii.

— Aşa — a ! Fris privi peste ochelari. Ei, ce e ?

— Zice că nu mai ştie cît fac doi ori doi !

Fris pufni amenințător şi puse mîna pe trestie, dar se răzgîndi.

— Doi ori doi fac cinci ! spuse el calm. Ceilalți rîseră de Peter şi-şi văzură mai departe de treabă.

O vreme, copiii lucrară sîrguincios ; apoi se ridică Nilen. Fris se făcu că nu-l vede şi citi mai departe.

— Ce e mai uşor, un kilogram de pene, sau unul de plumb ? La rezultatele de la sfîrşitul cărții nu se arată asta.

Fris ținea ziarul în fața ochilor, ca şi cum ar fi căutat vreo ştire interesantă. Mîinile îi tremurau. Simțiseră ei, diavolii, că nu se pricepe în ale aritmeticii şi-şi băteau joc de el. Fris nu voia să le dea nas. Nilen repetă întrebarea în chicotele celorlalți, dascălul părea însă atît de adîncit în lectură, încît nici nu-l auzi. Şi aşa, lucrurile se liniştiră de la sine.

Fris se uită la ceas ; curînd le va putea da recreație, o recreație lungă de tot. După aceea nu mai era decît o singură oră de chin ; putea să pună la dosar încă o zi de şcoală, încă un necaz trecut cu bine.

Pelle şedea la locul lui în mijlocul clasei şi se silea să pară cît mai cuminte ; cum însă nu izbutea, se prefăcea că vecinii lui de bancă nu-i dau pace. În cele din urmă, îşi dădu şi el drumul, dar roşi pînă în vîrful urechilor.

— Dacă un kilogram de făină costă douăsprezece öre, atunci cît costă o tonă de cărbuni ?

Fris îl privi o vreme nehotărît ; îl durea cînd se obrăznicea Pelle cu el, îl durea mai mult decît atunci cînd se obrăzniceau ceilalți, pentru că băiatul îi era drag.

— H-m ! făcu el amărît, apropiindu-se încet, cu trestia groasă în mînă. H-m !

— Fereşte-te! îi şoptiră băieţii, pregătindu-se să-i închidă calea lui Fris. Dar Pelle făcu ceva ce era împotriva tuturor regulilor şi obiceiurilor, ceva care inspiră totuşi respect; în loc să se ferească de bătaie, ieşi singur înaintea învăţătorului, cu mîinile întinse şi cu palmele în sus; era roşu ca focul.

Fris îl privi surprins. Numai poftă să-l bată n-avea — ochii lui Pelle îi încălzeau inima pînă-n străfunduri. La băieţi nu se pricepea, dar la oameni mari, da; Pelle avea ceva de om întreg şi n-ar fi fost drept să nu ţii seama de asta! Îi trase o lovitură zdravănă peste mîini, apoi aruncă trestia.

— Pauză! spuse scurt şi întoarse spatele băieţilor.

Spuma stropea pînă la peretele şcolii. Pe mare, la o bună bucată de mal, trecea o ambarcaţiune prăpădită pe care pusese stăpînire furtuna; înainta repede, apoi se oprea, se legăna ca un om beat şi o pornea din nou, către recifu1 de la sud.

Băieţii se adunaseră în spatele şcolii ca să mănînce la adăpost, dar deodată se auzi un zgomot sec de saboţi dinspre ţărm; inspectorul ţărmului şi cîţiva pescari trecură în goană. După ei veniră şi cei cu aparatele de salvare. Coamele cailor fluturau în vînt. Graba aceasta avea ceva molipsitor; băieţii aruncară totul din mîini şi-o porniră şi ei.

Ambarcaţiunea ajunsese acum în dreptul limbii de pămînt; ancorase şi sălta sub izbucnirea valurilor, care lunecau peste ea. Zăcea cu pupa îndreptată spre recif, ca o gloabă împiedicată, care zvîrle cu picioarele de dinapoi. Ancora n-o putea ţine locului şi aluneca cu spatele spre recif.

Se adunaseră o mulţime de oameni pe ţărm, şi de prin împrejurimi, şi de sus din sat; se vede treaba că ţăranii coboriseră să vadă dacă era apa udă! Vasul dăduse de fund şi acum intrase în vîltoarea apelor din jurul recifului; pescarii spuneau că cei de pe bord habar n-aveau ce-i aia manevră; de altminteri nu era o ambarcaţiune rusească, ci una laponă. Valurile treceau peste ea, zguduind-o din toate încheieturile; echipajul se căţărase pe catarg şi de acolo fă-

ceau semne cu brațele. Se vedea bine că strigă ceva, dar mugetul mării le înghițea vorbele.

Pelle era numai ochi și urechi; tremura de încordare și trebuia să lupte împotriva exaltării lui bolnăvicioase, care îl cuprindea ori de cîte ori se întîmpla ceva neobișnuit. Cei de pe țărm băteau pari în pămînt ca să sprijine scripetele și așezau odgoanele și cablurile ca să meargă lucrurile strună. Potriviră cu mare grijă funia subțire și lungă a rachetei.

Comandantul piloților punea la punct aparatul de salvare ca să ochească; privirea lui țintea ca o săgeată în depărtare și se întorcea iar, măsurînd distanța. „Gata!" spuseră ceilalți și se dădură în lături. „Gata!" răspunse grav comandantul. O clipă se păru că încremeniseră toți. Comandantul dădea mereu aparatul înapoi.

„Fi-u-u-u-u!" Frînghia subțire se zvîrcoli ca un șarpe prin aer; capătul ei se agita de parc-ar fi fost cuprins de turbare și își făcu drum prin ceață; scrîșnea smucindu-se de pe sulul scripetelui, zburînd prin văzduh cu un vijiit înăbușit și croindu-și drum prin furtună. Racheta străbătu perfect distanța, trecînd dincolo de corabia naufragiată, dar nimeri prea departe, în vînt. O istovise fuga și acum, în cădere, se agita ca un cap de șarpe.

— Cade alături! spuse un pescar. Ceilalți tăceau, dar li se putea citi pe față că gîndeau la fel.

— S-ar putea să nimerească, răspunse comandantul piloților. Racheta nimeri în apă o bucată bună spre nord, dar frînghia se mai arcuia în aer, sub puterea presiunii. Căzu la sud, zvîcnind prelung; mai șerpui de cîteva ori sub răbufnirea furtunii, apoi se abătu ostenită peste bompresul vasului.

— Aia e! A nimerit strașnic! strigară băieții și începură să țopăie în nisip; pescarii tropăiau de colocolo de bucurie, îi făceau comandantului semne cu capul și se priveau mulțumiți. Afară, pe vas, unul din oameni se cățără printre odgoane și apucă frînghia cu mîna, pe urmă se strecură înapoi, unde se aflau și ceilalți. Trebuie să fi fost sfîrșiți rău, căci nu mai făcură nici o mișcare.

Cei de pe țărm abia își mai vedeau capul de treabă. Înfipseră scripetele și mai adînc în pămînt și pregătiră scaunul de salvare. Frînghia cea subțire fu întărită cu un odgon de trei sferturi de țol, care trebuia să servească la transportarea cablului; totul era ca materialul să reziste. De cablu atîrna un scripete cît un cap de om, pe care trebuiau să lunece odgoanele; nu se putea ști ce fel de unelte de salvare aveau pe bordul unei asemenea bărcuțe. Pentru mai multă siguranță, legară de frînghie o tablă pe care scria în englezește să tragă pînă ce cablul de calibrul cutare și cutare avea să ajungă pe bord. Pentru oameni obișnuiți, asemenea instrucțiuni ar fi fost de prisos, dar nu puteai ști cît îi ducea capul pe laponii ăștia din Finlanda.

— Despre mine ar putea să înceapă să tragă, ca să isprăvim o dată! spuse comandantul piloților bătîndu-și palmele una de alta.

— N-or mai fi în stare, se vede treaba că au avut multe de îndurat! spuse un pescar tînăr.

— Un odgon de trei sferturi de țol tot ar trebui să mai fie ei în stare să tragă. Mai legați o frînghie de odgon, ca să le putem ajuta cînd o fi să tragă cablul pe bord.

Așa și făcură. Cei de pe epavă, însă, stăteau năuciți printre parîme și nu mișcau un deget; ce Dumnezeu îi apucase? Frînghia zăcea ca moartă în nisip, fără să se urnească. Dar capătul celălalt, de pe puntea vasului, nu mai era liber, pentru că atunci cînd cei de pe țărm traseră cu putere de ea, zbîrnîi; se vede că o legaseră de catarg.

— Au legat-o, nerozii! spuse comandantul piloților. Te pomenești că ăștia așteaptă să le tragem vasul la mal cu capătul ăsta de ață! și rîse deznădăjduit.

— Se vede că nu se pricep, săracii de ei! spuse mormonul.

Nimeni nu scotea o vorbă. Încremeniseră cu toții. Erau uluiți. Privirile lor speriate rătăceau de la epavă la frînghia nemișcată și înapoi. Îi cuprinsese acea spaimă apăsătoare care cuprinde pe oameni cînd fac tot ce le stă în putință, dar sînt învinși de prostie.

Naufragiaţii nu făceau alta decît să-şi fluture braţele. Îşi închipuiau pesemne că cei de pe ţărm puteau face minuni în ciuda prostiei lor.

— Într-o oră s-a isprăvit cu ei, spuse trist comandantul. E greu să stai aşa cu braţele încrucişate, să-i priveşti.

Un pescar tînăr ieşi în faţă. Pelle îl cunoştea bine; îl întîlnise de cîteva ori lîngă grămada de pietre, unde ardea sufletul copilului în nopţile de vară.

— Dacă vine unul din voi cu mine, încerc să ajung pînă la ei! spuse Niels Köller liniştit.

— Asta e moarte sigură, Niels, spuse comandantul punîndu-i mîna pe umăr. Îţi dai seama, nu-i aşa? Nu tremur pentru viaţă, dar nici la cîini n-o dau; asta-i părerea mea.

Nici ceilalţi nu gîndeau altfel. Era pur şi simplu cu neputinţă să scoţi o barcă din port pe asemenea vreme pentru că s-ar fi sfărîmat îndată de dig şi nici nu putea fi vorba să te apropii cu ea de epave în care băteau furtuna şi valurile. Dar marea îşi îndreptase ochii ei pofticioşi spre sat şi nimeni nu i se putea împotrivi; nimeni nu putea fugi de ceea ce îi era scris. Asta era nebunie curată! Cu Niels Köller însă, nu era acelaşi lucru: avea pe conştiinţă uciderea unui prunc şi o logodnică în închisoare! Îşi avea el socotelile lui cu bunul Dumnezeu şi nu-i era îngăduit nimănui să se amestece!

— Va să zică nu vrea nici unul? întrebă Niels şi îşi înfipse ochii în pămînt. Atunci trebuie să încerc singur. O porni, greoi, în dosul ţărmului. Cum anume avea să iasă în larg nu pricepea nimeni, şi el mai puţin decît toţi. Se vedea bine că nu era în toate minţile.

Stăteau locului privind după el.

— Nu se poate, trebuie să mă duc şi eu, spuse încet un flăcău. Singur n-o s-o scoată la capăt. Era fratele lui Nilen.

— Nu s-ar cădea să încerc să te opresc, fiule, spuse mormonul. Dar crezi că doi o să faceţi mai multă treabă?

— Niels şi cu mine am stat în aceeaşi bancă la şcoală şi am fost întotdeauna tovarăşi buni, răspunse

tînărul privind o clipă la tatăl lui. Apoi se duse; începu să fugă, ca să-l ajungă din urmă pe Niels.

Pescarii priveau tăcuți după ei.

— Tinerețe și nebunie! spuse unul. Bine că n-au să poată scoate barca din port.

— Cum îl cunosc eu pe Karl, scot ei barca din port, spuse mormonul întunecat.

Trecu o bucată bună de vreme. Apoi se ivi o barcă în partea de sud a portului, unde apa era mică. O tîrîseră, se vede, pe țărm, cu ajutorul femeilor. Portul intra în mare și îi adăposti pînă trecură de valurile cele mai primejdioase. Luptau din răsputeri ca să înainteze, dar abia izbuteau să țină barca împotriva furtunii, necum să se și urnească din loc. Valurile o ridicau într-o rînă de parcă erau gata să o răstoarne dintr-o clipă într-alta. Treaba asta avea însă și o parte bună, pentru că așa apa care se aduna în barcă se vărsa iar afară.

Era limpede că voiau să înainteze în mare de unde crestele valurilor să-i împingă spre epavă — o încercare desperată. De altminteri, era nebunie curată; și cînd te gîndești că cei doi crescuseră de mici la marginea apei. Vîsliră o jumătate de ceas și se vedea că nu mai pot; se depărtaseră de port doar cu cîteva lungimi de cablu. Stăteau liniștiți; unul stătea la vîsle și ținea barca împotriva valurilor, iar celălalt se trudea cu ceva — o bucată de velă, mare cît un sac. Așa va să zică! Dar dacă aveau de gînd să strîngă vîslele și să se lase pe seama vîntului și a valurilor care băteau pieziș din spate, apa avea să-i acopere numaidecît.

Dar nu renunțară la vîsle. Unul încremenise cu ochii spre mare pîndind-o de parcă își ieșise din minți, în timp ce barca gonea împinsă de vînt; era o nebunie, dar trebuia să admiți că o putere și mai mare conducea barca. Un val era cît pe-aci să se spargă peste ei — atunci lăsară vela și începură să vîslească împotriva vîntului. Nici un pescar nu-și amintea să mai fi văzut vreodată pe cineva navigînd în felul acesta; aveau sînge tînăr cei doi și-și cunoșteau meseria! În fiecare clipă îți venea să spui „gata, s-au dus!" Dar barca era ca o ființă vie, care știa să se

descurce din toate şi înfrîngea necontenit capriciile apei. Cele ce se petreceau acolo, pe mare, îţi încălzeau inima şi o clipă uitai că în faţa ta se dă o luptă pe viaţă şi pe moarte. Şi dacă ajungeau cu bine pînă la epavă, ce se va întîmpla? Cu siguranţă că se vor sfărîma de peretele vasului.

Bătrînul Ole Köller, tatăl lui Niels, coborî dinspre dune.

— Cine sînt ăia din larg, care se leapădă aşa de viaţă?

Întrebarea căzu ca o piatră în mijlocul tăcerii încordate. Nimeni nu se uită la el; Ole nu prea avea obiceiul să-şi strunească gura. Aruncă o privire asupra grupului, ca şi cum ar fi căutat pe cineva.

— Niels... nu l-a văzut careva pe Niels? întrebă încet. Unul făcu semn cu capul spre mare. Bătrînul amuţi, gîrbovindu-se dintr-o dată.

Pesemne că marea le rupsese vîslele sau poate că le scăpaseră din mîini; desprinseră vela şi barca începu să răscolească apa cu bompresul; apoi se lăsă moale de-a curmezişul, în bătaia vîntului. Deodată un val uriaş o cuprinse şi o azvîrli spre epavă; barca se făcu nevăzută în învălmăşeala cumplită a apelor.

Cînd apele se potoliră din nou, barca începu să salte la adăpostul vasului, cu tălpoaia în sus.

Un om încerca să se apuce de odgoane.

— Asta-i cu siguranţă Niels, nu-i aşa? spuse Ole, încordîndu-şi privirile de-i dădură lacrimile. O fi Niels?

— Nu, e fratele meu Karl, spuse Nilen.

— Asta înseamnă că Niels s-a dus, se tîngui Ole. S-a dus Niels...

Ceilalţi nu erau în stare să scoată o vorbă; se ştiuse doar de la bun început că Niels avea să se ducă.

Ole se ghemui şi rămase un timp nemişcat, ca şi cum ar fi aşteptat să spună cineva că e Niels. Îşi şterse ochii care îi lăcrimau într-una şi încercă să mai privească o dată în depărtare; dar ochii i se umplură din nou.

— Tu ai ochi tineri, îi spuse lui Pelle. Poţi să vezi dacă nu-i cumva Niels? Faţa îi tremura.

— Nu, e Karl, spuse Pelle încet. Atunci Ole o porni gîrbovit de-a dreptul prin ceaţă, fără să privească sau să ocolească pe cineva. Păşea ca şi cum ar fi fost singur pe lume şi o luă de-a lungul ţărmului dinspre sud; se ducea să iasă în calea cadavrului.

Nu era vreme să stai pe gînduri; frînghia începu să prindă viaţă; alunecă în mare şi trase odgonul după ea. Se desfăşura pas cu pas şi aluneca încet, ca o vieţuitoare de apă trezită la viaţă, iar cablul cel gros începu şi el să se urnească.

Karl îl prinse sus, de catarg; pe ţărm puseră mîna cu toţii, chiar şi băieţii, ca să-l întindă bine. Totuşi mai făcea o burtă mare la mijloc, din pricina greutăţii şi cînd scaunul de salvare o porni gol, coama valurilor îl învălui. Pe urmă îl traseră înapoi. Pe scaun şedea un om din echipaj — un om caraghios de mic, cu părul de culoare închisă şi îmbrăcat cu o blană cenuşie şi roasă. Trecuse mai mult pe sub apă decît pe deasupra; se înăbuşise aproape, dar după ce-l scuturară bine îi trecu şi începu să trăncănească într-una într-o limbă ciudată, pe care nu o pricepea nimeni. Scaunul aduse cinci făpturi mărunte, îmbrăcate în haine de blană. Ajunseră la ţărm, unul cîte unul. În cele din urmă fu adus şi Karl, cu un purceluş în braţe, care guiţa într-una.

— N-am mai pomenit marinari aşa tîmpiţi! spuse Karl scuipînd apă pe gură. Fir-ar să fie, că n-au priceput nimic. Au legat frînghia rachetei de parîme, iar capătul liber i l-au înfăşurat căpitanului în jurul trupului! Şi să fi văzut ce harababură era acolo, pe bord! Vorbea cu glas tare, dar privirile lui erau grele ca un văl care vrea să ascundă ceva.

Se duseră apoi acasă, în sat, cu naufragiaţii. Părea că vasul mai putea rezista un timp.

Cînd să plece şcolarii acasă, veni şi Ole, clătinîndu-se cu cadavrul fiului său în spate. Îi tremurau genunchii, se tîra greoi şi se tînguia încet sub povară. Fris îl opri şi-i ajută să ducă cadavrul în clasă. Niels avea o gaură mare în frunte. Cînd îl văzu, cu rana deschisă larg, spălată de ape, Pelle începu să ţopăie; făcea salturi scurte în aer şi cădea înapoi ca o pasăre

moartă. Fetele se depărtară țipînd; Fris se plecă asupra lui și-l privi mîhnit.

— N-o face dinadins, spuseră băieții. Așa-i vine lui uneori. I se trage de cînd a văzut o dată un om stîlcit în bătaie.

Îl traseră la pompa de apă, să-l aducă în fire.

Fris și cu Ole se apucară să îngrijească cadavrul. Îi puseră ceva sub cap și îi spălară nisipul care pătrunsese în pielea obrazului.

— A fost cel mai bun băiat pe care l-am avut! spuse Fris, mîngîind cu o mînă tremurătoare capul mortului. Priviți-l bine, băieți, și nu-l uitați niciodată — a fost cel mai bun băiat pe care l-am avut vreodată!

Apoi încremeni privind afară, cu ochelarii aburiți și cu mîinile atîrnînd neputincioase de-a lungul trupului. Ole stătea nemișcat și se tînguia încet; îmbătrînise dintr-o dată și se năruise cu totul.

— Acum trebuie să-l duc acasă, nu-i așa? spuse el văicărindu-se și-și apucă fiul de subsuori; dar puterile îl părăsiseră.

— Lasă-l așa, culcat, spuse Fris. A avut o zi grea și-acum se odihnește.

— Da, a avut o zi grea, repetă Ole și duse mîna fiului la gură să o încălzească cu suflarea lui. Uite: aici, unde a ținut cureaua vîslei, i-a țîșnit sîngele prin vîrfurile degetelor. Ole rîdea printre șiroaiele de lacrimi. A fost un băiat bun; pentru mine era pîinea și vinul, și lumina, și căldura. Niciodată nu i-au ieșit din gură vorbe de ocară împotriva mea, cu toate că îi eram povară. Și acum, Fris, am rămas fără fiu; nu mai am nici un copil! Și nu mai sînt bun de nimic!

— Lasă Ole, ai să ai tu cu ce trăi, spuse Fris.

— Fără să ajung la azil? N-aș vrea să ajung la azil!

— Da, Ole, fără să ajungi la azil.

— De și-ar putea găsi liniștea; a fost atît de zbuciumat aici, pe pămînt, în ultima vreme. Umblă un cîntec despre nenorocirea lui, Fris; de cîte ori îl auzea se cutremura ca un miel nou-născut cînd îl scoți afară în frig. Îl cîntau și copiii. Ole aruncă priviri ru-

gătoare în jur. N-a fost decît o nesocotință a tinereții și iată că și-a luat pedeapsa.

— Fiul tău, Ole, n-a primit nici o pedeapsă și nici n-a meritat vreuna, spuse Fris cuprinzîndu-i umerii cu brațul. Dar așa cum zace acum aici și trebuie să rămînă mut la toate, a făcut un mare dar. A dăruit cinci vieți omenești și și-a dat-o în schimb pe-a lui pentru aceea pe care a prăpădit-o din nechibzuință. Ai avut un fiu darnic, Ole! Fris îl privi pătrunzător în ochi.

— Da, spuse Ole luminîndu-se la față. A scăpat cinci oameni de la moarte... asta a făcut el, da... asta a făcut! Ole nici nu se gîndise la așa ceva pînă acum; nici măcar nu-i trecuse prin minte. Dar un altul îi dăduse ideea și bătrînul începu să se agațe de ea. A scăpat cinci oameni de la moarte... fie ei și finlandezi, și laponi, și orice-ar fi! Înseamnă că și bunul Dumnezeu o să țină seamă de asta.

Fris dădu cu putere din cap, așa fel că părul lui cărunt îi căzu peste ochi.

— Să nu-l uitați niciodată, copii! spuse el. Și acum, duceți-vă liniștiți acasă!

Copiii își luară încetișor lucrurile și plecară; în clipa aceasta ar fi făcut orice le-ar fi poruncit Fris, pentru că îi stăpînea cu totul.

Ole stătea nemișcat și privea în gol; apoi îl apucă pe Fris de mînecă și-l trase lîngă cadavru.

— A vîslit bine, spuse el. Uită-te, privește cu ochii tăi, i-a dat sîngele prin vîrfurile degetelor, și ridică la lumină mîinile fiului său. Mîini zdravene, Fris! Pe mine, om bătrîn, era în stare să mă ia pe sus și să mă poarte ca pe un copil. Ole rîse amar. Dar și eu l-am dus în circă tot drumul, de la recifuł din sud și pînă aici. Parcă-l auzeam spunînd: sînt o povară prea grea pentru tine, tată! Căci era un fiu bun. Dar l-am dus... și acum nu mai pot; e destul să vezi asta — spuse bătrînul privind din nou degetele însîngerate — ca să știi că a făcut tot ce i-a stat în puteri. Numai de l-ar judeca chiar bunul Dumnezeu!

— Da — spuse Fris — o să-l judece chiar bunul Dumnezeu și doar el le vede pe toate, Ole.

Cîţiva pescari intrară în odaie. Îşi scoaseră şepcile, se apropiară unul cîte unul şi întinseră mîna lui Ole. Apoi îşi trecură pe rînd mîna peste obraz şi se întoarseră întrebători spre paracliser; Fris le făcu semn cu capul. Atunci luară trupul şi porniră, călcînd pe duşumea încet, cu paşi greoi. Se îndreptară spre sat. Ole o porni gîrbovit pe urma lor, împleticindu-se. Se tînguia încetişor.

18

Era în primul an de şcoală, la ora de religie. Fris îl întrebase care sînt cele trei sărbători mai mari ale anului şi Pelle răspunsese în hazul tuturor:

— Seara sfîntului Johann, sărbătoarea recoltei şi... — mai era şi o a treia sărbătoare, dar îi fu ruşine s-o spună — ziua lui de naştere! Dintr-un anumit punct de vedere asta era cea mai mare sărbătoare a anului, deşi afară de tata Lasse nu o mai ştia nimeni, adică nimeni decît cei care scriau calendarul şi care le ştiau pe toate.

Cădea la 26 iunie şi în calendar scria Pelagius. Dimineaţa, tata îl săruta şi îi spunea: „Noroc şi fii binecuvîntat, fiule!“ Pelle găsea apoi întotdeauna cîte ceva în buzunar, cînd îşi trăgea pantalonii. Tata era tot atît de emoţionat ca şi el şi nu se mişca de lîngă băiat pînă nu-l vedea îmbrăcat, ca să se bucure şi el de surpriză. Dar lui Pelle îi plăcea să tărăgăneze lucrurile, cînd se aştepta la ceva plăcut, pentru că aşa bucuria îi era mai mare. Se făcea dinadins că nu vede buzunarul umflat; tata Lasse nu mai avea astîmpăr şi-l lua gura pe dinainte:

— Ei, ce-o fi cu buzunarul ăla? Tare-i umflat! Nu cumva te-oi fi sculat peste noapte să şterpeleşti ouă de găină?

Pelle nu mai avea încotro şi trebuia să scoată pachetelul — un ghemotoc de hîrtie — şi să-l desfacă foaie cu foaie. Lasse părea căzut din nori.

— Ia te uită, nu-i decît hîrtie! Cine a mai văzut să-ţi umpli buzunarele cu asemenea fleacuri! Dar la mijloc era un briceag cu două lame.

— Mulţumesc, şoptea Pelle cu lacrimi în ochi.

— Ia lasă, ăsta-i dar de oameni săraci, spunea Lasse, clipind din pleoapele lui roşii, fără gene.

Alte bunătăţi nu-l mai aşteptau pe băiat în ziua aceea şi, cu toate acestea, plutea parcă un aer de sărbătoare. Nu i se întîmplase niciodată ca de ziua lui să nu fie soare — ba chiar strălucea mai tare ca oricînd; pînă şi vacile, care stăteau tolănite şi rumegau, îl priveau ţintă.

— Azi e ziua mea! spunea el prinzîndu-se de gîtul boului Nero. Ştii să spui „te felicit?"

Nero îi sufla aer cald de-a lungul spinării, stropindu-l cu suc verde de iarbă rumegată. Pelle începea să umble fericit de colo-colo, fura fire verzi de grîu pentru el şi pentru viţelul lui preferat şi toată ziua ţinea în mînă briceagul — sau oricare ar fi fost darul din ziua aceea — mişcîndu-se alene ca în zilele de sărbătoare. Era în stare s-o ducă aşa cît era ziulica de lungă, iar cînd se băga în pat, lupta multă vreme cu somnul, ca să lungească ziua.

Şi totuşi seara sfîntului Johann era, în felul ei, o sărbătoare şi mai mare; căci, oricum, avea aureola lucrurilor la care nu puteai ajunge. În ziua aceea nu era făptură care să nu se ducă la Almindingen[1], fie chiar şi în cîrje; nu era slugă pe toată insula, oricît de nevolnică ar fi fost ea, care să îngăduie să nu fie învoită — afară doar de Lasse şi Pelle. În fiecare an ziua venea şi trecea, fără ca cei doi să ia parte la bucuriile ei.

— Cineva trebuie să rămînă acasă, spunea administratorul. Că doar nu veţi fi crezînd că pot să fac eu toată treaba în locul vostru?

Erau prea slabi ca să lupte pentru dreptul lor. Lasse ajuta la încărcatul căruţelor cu bunătăţi, vedea ca cei care plecau să se aşeze bine în căruţă, apoi

[1] O pădure în mijlocul insulei Bornholm, loc de petrecere populară.

se învîrtea bombănind pe lîngă casă, singur la toată treaba. Pelle îi vedea de pe cîmp plecînd voioşi şi mai vedea şi norul strălucitor de praf care se ridica în depărtare, dincolo de stînci. O jumătate de an după aceea mai pomeneau încă la masă despre beţiile, bătăile şi drăgostelile de atunci — adică despre toată petrecerea.

Acum însă, nu mai mergea. Lasse nu era omul să fie călcat în picioare cît e lumea ; acum îl iubea o femeie şi îl mai aştepta şi o casă ! Putea să plece cînd voia. Autorităţile erau tocmai pe cale să anunţe dispariţia soţului lui madam Olsen şi îndată ce avea să expire terme nul legal, voiau să se mute împreună.

Lui Lasse nu-i mai păsa că îl puteau da afară. Încă în timpul iernii îi pusese administratorului piciorul în prag şi nu se lăsase înduplecat să rămînă decît cu condiţia să li se îngăduie să meargă şi ei la Almindingen ; avea şi martori. Acolo, unde îşi dădeau întîlnire în ziua aceea, toate iubirile, voia să se întîlnească şi Lasse cu a lui. Pelle, însă, nu ştia nimic despre aceasta.

— Azi putem spune poimîine şi mîine o să putem spune mîine, îi repeta mereu Pelle lui tată-său cu două zile înaintea zilei celei mari. Încă din ziua de 1 mai trăsese linii pe capacul lăzii, însemnînd cît le mai rămăsese pînă la sărbătoare. Începu apoi să şteargă în fiecare zi cîte o linie.

— Da, şi poimîine spunem astăzi, făcu Lasse ţopăind ca un băieţandru.

Apoi, într-o bună zi, se treziră într-o lume neînchipuit de strălucitoare ; abia pe urmă îşi dădură seama că aceasta era ziua aşteptată. Lasse luase un acont de cinci coroane din leafă şi angajase un zilier bătrîn să-i ţină locul pe mîncare şi cincizeci de öre.

— Nu e tocmai mare plata pentru o zi de muncă, spusese zilierul. Dar dacă-ţi întind eu o mînă, poate c-o să-mi întindă şi mie una bunul Dumnezeu.

— Da, noi ăştia, nevoiaşii, nu-l avem decît pe el, spuse Lasse. Dar ştiu bine că şi în groapă am să-ţi mulţumesc pentru asta.

Zilierul veni încă de pe la patru şi aşa Lasse îşi începu sărbătoarea cu noaptea-n cap. Şi de fiecare dată cînd voia să-i dea o mînă de ajutor bătrînului, acesta îi spunea:

— Nu, lasă; că nu eşti tu liber în fiecare zi.

— Asta aşa e. De cînd am venit aici la curte, e prima dată cînd pot spune şi eu că sînt liber, recunoscu Lasse şi se îndreptă de spate mîndru ca un baron. Pelle se pusese la mare ţinută încă de dimineaţă; se învîrtea în cămaşă, îşi linsese părul cu apă şi zîmbea într-una; şapca cea bună şi costumul de zile mari nu avea voie să le poarte înainte de plecare. Cînd îi bătea soarele în faţă, obrazul îi strălucea ca stropii de rouă din iarbă. Astăzi n-avea nici o treabă; vitele erau în ţarc; însuşi administratorul le va purta de grijă.

Se ţinea tot timpul pe lîngă tată-său, care izbutise să obţină ziua liberă — ei, tata Lasse era puternic!

— Bine-ai făcut că i-ai ameninţat cu plecarea! exclama Pelle mereu.

Şi Lasse îi răspundea de fiecare dată la fel:

— Da, trebuie să fii neînduplecat dacă vrei să ajungi la ceva pe lumea asta! Şi dădea din cap, conştient de puterea lui.

Trebuiau să plece la opt, dar slujnicele nu terminaseră încă pregătirile. Aveau ulcioare mari cu terci de agrişe, grămezi de clătite, cîte un ou fiert de cap, friptură rece de viţel şi un maldăr de felii de pîine cu unt. În lada căruţei nu mai era de mult loc şi băgară coşurile cele mari pe sub bănci. În faţă, urcară un butoi cu bere peste care aşternură paie de ovăz, ca să nu-l bată soarele; mai erau acolo un butoiaş cu rachiu şi trei sticle de punci rece. Pe fundul căruţei celei mari erau grămădite atîtea, încît abia de mai aveau loc unde să-şi ţină picioarele.

Doamna Kongstrup ştia să fie bună cu oamenii — numai să fi vrut; se învîrtea în mijlocul lor ca o adevărată gospodină şi purta de grijă să fie toate împachetate cum trebuie şi să nu lipsească nimic.

Nu era ca Kongstrup, care avea întotdeauna nevoie de un administrator. Ea glumea cu toţi şi făcea tot

ce-i sta în putinţă ; oricîte s-ar fi spus pe socoteala ei, se vedea bine că doreşte ca oamenii să se bucure de petrecere. Pe obraz i se citea o oarecare tristeţe, dar asta nu era de mirare ; moşierul plecase încă de dimineaţă cu ruda lor cea tînără.

In cele din urmă, slujnicele fură gata şi se urcară cu toţii voioşi în căruţă. Ca din nebăgare de seamă, argaţii se aşezară în poala fetelor, sărind apoi ca fripţi.

— Văleu, văleu ! M-am aşezat prea aproape de sobă ! spuse Mons, năzdrăvanul, frecîndu-şi şezutul. Pînă şi doamna Kongstrup rîdea.

— Erik nu vine ? întrebă vechea lui dragoste, Bengta, care mai avea şi acum slăbiciune pentru el.

Administratorul fluieră tare de cîteva ori şi Erik ieşi încet din şopron, unde stătuse pînă atunci, cu ochii ţintă la el ca la un stăpîn.

— Ei, Erik, nu vrei să mergi şi tu azi la pădure ? întrebă administratorul cu bunăvoinţă. Erik rămase locului, îşi suci puţin trupul lui mare, mormăi ceva şi dădu bosumflat din umeri.

— Ar fi mai bine să te duci şi tu, spuse administratorul prefăcîndu-se că vrea să-l ia în braţe şi să-l urce în căruţă. N-am să mor eu de dorul tău. Cei din căruţă începură să rîdă. Dar Erik străbătu curtea clătinîndu-se, cu aceleaşi priviri de cîine, îndreptate spre picioarele administratorului. Se opri după colţul grajdului şi privi de acolo cu ochi iscoditori ; îşi dăduse şapca pe ceafă, cum fac copiii cînd se joacă de-a hoţii şi gardiştii.

— Al dracului mai e şi ăsta ! spuse Mons. Apoi Karl Johann o cîrmi cu băgare de seamă prin poartă şi o porni pocnind din bici.

Pe toate drumurile urcau căruţe. Se îndreptau spre vîrful din mijlocul insulei şi toate erau pline de oameni voioşi, care şedeau unii în poala altora sau atîrnau peste margini. Praful stîrnit de care se ridica alb în văzduh, kilometri de-a rîndul, ca spiţele unei roţi, căci toate drumurile duceau către mijlocul ţinutului. Văzduhul vuia de glasuri voioase şi de cîntec de armonică ; acum simţeau lipsa lui Gustav şi a ar-

monicii lui. Le lipsea şi chipul frumos al lui Bodil, care într-o asemenea zi ar fi strălucit minunat de blînd.

Pelle simţea o dorinţă arzătoare să vadă lumea largă şi sorbea totul din ochi.

— Ia te uită, tată, ia te uită la asta! Nimic nu-i scăpa.

Ceilalţi îl priveau bucuroşi, atît era de frumos şi de plin de viaţă. Purta sub vestă o cămaşă albastră, proaspăt spălată, care i se vedea la gît şi la mineci, în loc de guler şi manşete. Marie cea blondă se plecă spre el de pe capra unde şedea singură alături de Karl Johann şi-i legă o basma albă şi frumoasă la gît, ca să arate şi el ca lumea; iar Karna, care voia să se arate drăgăstoasă ca o mamă, muie vîrful batistei în gură şi-l şterse pe obraz. Se străduia din răsputeri să le intre în voie; de altminteri, era şi uşor de înţeles că, de la baia de dimineaţă, băiatul avusese tot timpul să se murdărească din nou.

Drumurile lăturalnice revărsau în şosea şiruri nesfîrşite de căruţe, care veneau valuri, valuri. Cît cuprindeai cu ochii, înainte şi în urmă, nu vedeai decît căruţe; nu-ţi venea să crezi că există atîtea pe lume. Karl Johann era vizitiu bun; arăta tot timpul cu biciul şi povestea; cunoştea pe de rost fiecare casă. Curţile şi ogoarele rămăseseră în urmă; dar pe pămînturile înţelenite unde crescuseră frasini şi mesteceni, care licăreau fremătători în lumina zilei de vară, se vedeau case pustii de colonişti, cu pereţii lipiţi cu lut, fără măcar un fir de măselariţă în faţă sau vreo zdreanţă de perdea la ferestre.

Cîmpiile din jur erau acoperite de piatră şi semănau a caldarîm; sămînţa parcă striga la cer după apă; abia se înălţase de cîteva palme şi legase spic. Toţi oamenii de pe-acolo erau foste slugi suedeze, care strînseseră ban cu ban şi se stabiliseră ca proprietari; Karl Johann îi cunoştea pe mulţi dintre ei.

— Rău mai arată, spuse Lasse, comparînd pietrele din partea locului cu pămîntul gras al lui madam Olsen.

— Ei — răspunse vătaful — tocmai bun nu-i pămîntul ăsta. Dar tot dă el ceva. Şi arătă spre grămezile mari de pietre cioplite şi spre cuburile mici de piatră de pavaj din jurul colibelor. Chiar dacă nu-s grîne, tot se face piine din ele. Şi, pe urmă, ăsta e singurul pămînt la care poate rîvni punga săracului. El şi cu Marie cea blondă se gîndeau să se aşeze aici; Kongstrup le făgăduise să-i ajute dacă se căsătoreau.

În pădure se auzea ciripitul din zori al păsărelelor; se vede că pe aici se apucau mai tîrziu de treabă decît jos, în vegetaţia de pe dune. Văzduhul scînteia a sărbătoare, iar din pămîntul pădurii parcă se înălţa ceva nedesluşit — era ca într-o biserică, atunci cînd soarele pătrunde prin ferestrele înalte şi orga cîntă. Ocoliră un perete de stînci care se ridica drept, împrejmuit de tufişuri şi ajunseră sub copaci.

Era aproape cu neputinţă să te strecori; erau atîţia cai şi atîtea căruţe deshămate, încît trebuia să fii cu ochii în patru dacă nu voiai să-ţi sfărîmi căruţa. Karl Johann privea cu atenţie la roţile din faţă şi înainta la pas. Era speriat, ca animalele cînd se apropie furtuna. „Gura!" striga el aspru, cînd vreunul încerca să deschidă vorba. În cele din urmă găsiră loc să deshame. Legară frînghii de la un copac la altul şi băgară caii la mijloc. Apoi aduseră ţesalele şi... Doamne, cît praf se mai adunase! Nimeni nu scotea o vorbă. Aşteptau nerăbdători, uitîndu-se la vătaf.

— Păi atunci, să facem întîi un drum prin pădure să vedem priveliştea! spuse el.

Înghiţiră în sec, învîrtindu-se fără nici un rost în jurul căruţei şi trăgînd cu coada ochiului la mîncare.

— Numai de nu s-ar strica! spuse Anders băgînd mîna într-unul din coşuri.

— Nu ştiu ce-i cu mine... parcă nu mi-e bine la stomac, spuse Mons. Doar n-oi fi avînd oftică?

— Sau poate ar fi mai bine să gustăm întîi proviziile? întrebă Karl Johann.

Ei da, aşa mai mergea!

Anul trecut mîncaseră la iarbă verde — fusese ideia lui Bodil, ei îi plăceau întotdeauna lucrurile mai deo-

sebite. Anul acesta însă, nu îndrăzni nimeni să propună așa ceva. Se uitară o clipă unii la alții, așteptînd; apoi se urcară în căruță și se așezară cum se cuvine. La urma urmei, tot mîncarea aia era.

Clătitele erau mari și groase ca niște capace de oală; își amintiră fără să vrea de Erik, care mîncase zece, anul trecut.

— Păcat că nu e și el aici, spuse Karl Johann. Era băiat vesel!

— O duce foarte bine, spuse Mons. I se dau haine și de mîncare și nu face decît să se țină după administrator. Acum e mulțumit; aș schimba bucuros cu el.

— Ca să umbli ca un cîine cu botul în pămînt și să adulmeci pașii stăpînului... ptiu drace! spuse Anders.

— Orice s-ar spune, nu trebuie să uitați că Dumnezeu îi privegheză mintea, le atrase atenția Lasse.

Rămaseră o clipă gravi. Ăsta era prinosul cuvenit seriozității. Anders se plecă să se scarpine la picior, dar se făcu că greșește și o ciupi de pulpă pe Sara cea veselă, care începu să țipe cît o ținea gura; de zăpăceală, mîna lui începu să rătăcească pe pulpa Sarei, stîrnind o adevărată furtună. Mons se ridică solemn și întrebă dacă voia careva să-l vadă pe pastor în amvon. Rîdeau și se distrau.

Karl Johann nu lua parte la veselie din toată inima; se ținea de-o parte și se vedea bine că își frămînta creierul cu ceva. În cele din urmă se hotărî și scoase punga.

— Ce mai încoace-ncolo, dau o bere! spuse el vesel. Bere de Bavaria, bineînțeles. Care se duce s-o ia?

Mons sări repede din căruță.

— Cîte sticle?

— Patru! îi numără Karl Johann din ochi pe cei din căruță. Adică nu, mai bine adu cinci, să-și aibă fiecare țapul lui! spuse el mărinimos. Dar bagă bine de seamă, băiete, să-ți dea bavareză adevărată!

Țap... va să zică asta se numea țap? Multe mai știa și Karl Johann! Chiar și vorba „bere de Bavaria" o rostise tot atît de ușor, cum sucesc unii tutunul în gură. Era doar om de încredere la curte și îl trimiteau adeseori la oraș!

Aceasta îi umplu de nerăbdare și bună dispoziție; cei mai mulți nu gustaseră de cînd erau bere de Bavaria. Lasse și Pelle își mărturisiră pe față neștiința; dar Anders se purta ca și cum s-ar fi îmbătat de multe ori cu ea, cu toate că știau toți că asta era o minciună sfruntată.

Mons se întoarse cu sticlele, călcînd cu băgare de seamă; era o încărcătură prețioasă. Turnară băutura în paharele cele mari de rachiu pe care le luaseră pentru punci — la oraș se bea berea în halbe mari, dar Karl Johann găsea că asta era ghiftuială porcească. Slujnicele refuzară; cu toate acestea, erau încîntate.

— Așa sînt ele întotdeauna cînd le îndemni cu ce e mai bun, spuse Mons. Evenimentul li se urcase la cap și ajunseseră să creadă ei singuri că se îmbătaseră. După bere Lasse își clăti gura cu o înghițitură de rachiu; la drept vorbind, nu-i plăcuse.

— Sînt prea bătrîn, spuse el, scuzîndu-se.

Proviziile fură împachetate la loc și porniră în grup prin pădure să admire priveliștea. Străbătură o adevărată baricadă de căruțe, ca să ajungă pînă la pavilion. Pretutindeni caii nechezau și izbeau cu copitele dinapoi, făcînd să zboare așchii din coaja copacilor; argații se năpusteau la ei și-i strîngeau în căpestre pînă se liniștea. Muierile țipau și alergau ținîndu-și fustele ca niște găini speriate.

De sus, de pe înălțime, își aruncară privirile asupra mulțimii. De o parte și de alta a colinei, în pădure, dincolo de drum, pretutindeni mișunau căruțe; și jos, în triunghiul format de cele două șosele, coteau neîntrerupt altele spre pădure.

— Sînt pe puțin o mie de perechi de cai zise Karl Johann.

— Ba mult mai mult! gîndi Pelle. Cu siguranță că erau un milion dacă nu și mai mult! Era hotărît să tragă azi cît mai mare folos din toate.

Iată, tocmai oprea căruța din Brogaard, și colo veneau oamenii din Hammersholm; coborau din spre colțul cel mai de nord al țării. Erau oameni de la fermele de pe țărm, din Dueodde și din Rönne și Neksö;

cîrduri, cîrduri, întreaga insulă se adunase aici. Dar acum nu era vreme să-ţi pierzi timpul cu cunoscuţii.

— Ne vedem după-masă, îşi strigau din toate părţile.

Karl Johann era în frunte; era una din îndatoririle vătafului, să cunoască drumurile din Almindingen. Marie cea blondă se ţinea drăgăstoasă alături; se putea vedea cît colo ce mîndră era de el. Mons o ţinea de mînă pe Sara cea zburdalnică şi umblau agale încoace şi-ncolo, ca doi copii voioşi.

Lui Anders şi Bengta le venea mai greu s-o scoată la capăt; se certau necontenit, deşi nu-şi puneau nimic la inimă. Iar Karna trecea de la unul la altul, băgîndu-li-se în suflet.

Coborîră pînă la mlaştină. Apoi urcară din nou pieptiş coastele abrupte, unde copaci puternici aproape că îşi înfigeau rădăcinile în ceafa altor copaci. Pelle sărea ca un ied de colo-colo. Sub brazi, erau muşuroaie mari de furnici cît o căpiţă; furnicile aveau drumurile lor bătătorite, care şerpuiau ca potecile printre copaci şi păreau că nu se mai sfîrşesc; mulţimea lor de oşti se deplasa în toate direcţiile. Un arici se pregătea să atace un viespar de sub nişte brăduţi; împungea cu botul în cuib şi apoi se retrăgea repede strănutînd. Era tare caraghios să-l priveşti, dar Pelle trebui să plece mai departe, după ceilalţi. Curînd îi întrecu şi se lungi pe burtă într-o adîncitură în care zărise fragi.

La urcat, Lasse nu putea ţine piept cu cei tineri şi nici Karnei nu-i mergea mai bine.

— Îmbătrînim amîndoi, spuse ea, pe cînd se trudeau gîfîind la deal.

— Aşa crezi tu? răspunse Lasse, care se simţea foarte tînăr şi căruia, la urma urmei, nu-i era grea decît răsuflarea.

— Îţi merge ca şi mie: după ce ne-am istovit atîţia ani pentru alţii, mai simţim şi noi nevoia să fim de capul nostru.

— Ei da, aici oi fi avînd şi tu dreptate, răspunse Lasse şovăind.

— Chiar cu mîna goală nu vine nimeni... dacă ar fi să fie!

— Ei, da.

Karna dădea din gură mai departe, dar Lasse ocolea cu încăpăţînare răspunsul, pînă ajunseră la „piatra mişcătoare", unde aşteptau toţi ceilalţi. Al dracului bolovan! Să tot fi cîntărit o mie de funzi marinăreşti, după cum se spunea. Dar Mons şi Anders vîrîseră o pîrghie sub ea şi o mişcau încoace şi-ncolo.

— Trebuie să mergem şi pe la cetatea hoţilor, spuse Karl Johann şi o porniră mai departe, urcînd şi coborînd într-una. Lasse se străduia să ţină pas cu ceilalţi; nu se simţea la largul lui cînd rămînea singur cu Karna. Pădurea asta era o îngrămădeală de copaci, o adevărată îngrămădeală păgînă; copacii nu erau toţi de acelaşi soi, ca în alte păduri; se găseau aici şi mesteceni, şi molifţi, şi fagi, şi pini, şi sorbi, talmeş-balmeş — şi pe deasupra şi o mulţime de cireşi.

Vătaful îi trecu o apă mică şi neagră, care şerpuia pe sub stînci, şi părea că-i priveşte fioros ca un ochi de iad.

— Ăsta-i locul unde şi-a înecat Anna cea mică pruncul, fata aia care a rămas grea cu stăpînu-său! spuse vătaful şovăind. Cunoşteau toţi povestea şi rămaseră tăcuţi, privind la apă; slujnicele aveau ochii plini de lacrimi.

Cum stăteau aşa, cu gîndul la soarta tristă a micii Anna, auziră deodată urcînd spre ei, un sunet uşor, urmat de un suspin prelung, din adîncul inimii. Se strînseră unii în alţii.

— Doamne sfinte! şopti Marie cea blondă cutremurîndu-se. Plînge sufletul copilului!

Pelle încremenise cu urechile încordate şi-şi simţi şira spinării cutremurată de fiori.

— Păi, asta e o privighetoare! spuse Karl Johann. N-o recunoaşteţi? Mişună de privighetori prin pădure şi cîntă ziua-n amiaza mare.

Explicaţia îi linişti pe cei mari; dar Pelle nu-şi putea veni în simţiri atît de uşor. Aruncase o privire în cealaltă lume şi nici o lămurire nu-l mai putea mulţumi.

Cetatea hoţilor fu o mare dezamăgire. Pelle şi-o închipuise plină de tîlhari; şi cînd colo nu erau decît cîteva ruine de granit, împrăştiate pe un deluşor în

mijlocul unei mlaştini. Se duse singur să-i dea ocol ca să vadă dacă nu cumva se găsea vreun drum tainic pe sub pămînt care să ducă pînă la apă. Dacă era aşa, l-ar fi tras deoparte pe taică-său, să pătrundă amîndoi acolo şi să caute niscaiva lăzi cu aur, pentru că altminteri ar fi fost prea mulţi la împărţeală. Dar o mireasmă ciudată îl învălui, făcîndu-l să uite tot. Se repezi spre un petic de pădure verde plin de lăcrămioare înflorite şi de fragi. Efau atît de multe; ar fi vrut să se întoarcă şi să-i cheme pe toţi.

Apoi, pe cînd îşi făceau drum prin frunziş ca să ajungă sus, uită şi de asta. Pierduse poteca şi se rătăcise în întunericul rece şi umed de sub stîncă. Lujeri şi spini se împleteau cu ramurile care atîrnau de sus, alcătuind o boltă scundă şi grea; lumina zilei nu se vedea nicăieri, iar frunzişul strecura prin împletitură o lumină verde, ciudată. Pămîntul era lunecos din pricina umezelii şi a tîrîtoarelor putrezite; sub zidul de piatră atîrnau ferigi care tremurau cu vîrfurile îndreptate în jos; din ele picura apa ca din nişte plete ude. Rădăcini puternice se întindeau peste stînci, asemenea unor trupuri goale şi negre de draci, care se răsuceau ca să se izbăvească. Puţin mai încolo, într-un loc, soarele străpungea întunericul cu flacări arzătoare; de aceea, de jur împrejur domnea un amurg albăstriu. Se auzea un zgomot — ca o maşină de treierat în depărtare.

Pelle rămase locului, înspăimîntîndu-se din ce în ce mai tare pînă începură să-i tremure genunchii. Apoi porni în goană ca un apucat şi în aceeaşi clipă i se păru că o mie de mîini se întindeau după el. Îl înecă plînsul şi plînse încetişor pe cînd îşi croia drum printre spini şi lujeri. Lumina zilei îl izbi dureros în faţă şi o mînă puternică îl apucă pe la spate de haine; îngrozit, Pelle îl strigă pe tata Lasse şi mîna îi dădu drumul.

Şi dintr-o dată se pomeni afară, în mijlocul mlaştinii; colo sus, deasupra capului, stăteau ceilalţi, cocoţaţi pe un vîrf de stîncă ce ieşea din frunziş. De sus, lumea întreagă părea toată un pisc împădurit cu urcuşuri şi coborîşuri nesfîrşite. Jos, la picioare, se întin-

dea cît cuprindeai cu ochii, frunzișul, unduind în sus și în jos. Aproape te încerca ispita să te arunci în el, atît de îmbietor și moale părea adîncul. Karl Johann îi preveni, povestindu-le întîmplarea cu calfa de croitor care se aruncase aici la Almindigen din vîrful stîncii, pentru că îl ademenise moliciunea frunzișului. Printr-o minune scăpase cu viață, dar copacul înalt printre ramurile căruia lunecase, îl desbrăcase cu totul de haine.

Mons, care o tot speriase pe Sara că vrea să se arunce, se trase prudent înapoi.

— Nu vreau să-mi stric hainele de comuniune, spuse el silindu-se să pară indiferent.

Mai ciudat decît toate era însă monumentul ecvestru al regelui. Pînă și turnul era în întregime din granit — nici un pic de lemn ; puteai să te învîrtești în jurul lui la nesfîrșit.

— Nu uitați să numărați treptele ! spuse Karl Johann.

Da, toți numărau treptele încet.

Vremea era frumoasă. Insula se întindea în toată splendoarea la picioarele lor. Argații se simțiră obligați să încerce mai întîi cum era cînd scuipai în jos ; pe slujnice, însă, le cuprinse amețeala și se grămădiră în mijlocul patformei. Sub conducerea pricepută a lui Karl Johann începură să numere bisericile și căutară din ochi toate locurile pe care le cunoșteau.

— Uite și Steinhof-ul ! spuse Anders arătînd ceva în depărtare, în direcția mării. Nu era Steinhof, dar Karl Johann le putea spune cu o precizie matematică în spatele cărei coline trebuia să se afle moșia ; cît despre cariera de piatră, putea fi văzută de aici.

Lasse nu lua parte la toate acestea. Stătea liniștit și privea spre țărmul Suediei, care se ridica albăstrui în depărtare, dincolo de strălucirea apelor. Vederea pămîntului patriei îl moleșea și-l îmbătrînea ; acasă n-avea să se mai întoarcă niciodată, deși îl ardea dorul să mai vadă o dată mormîntul Bengtei. Da... și la urma urmei cel mai bun lucru pentru el era de bună seamă să se poată odihni lîngă ea, cînd aveau să se sfîrșească toate. În clipa aceasta îi părea rău că-și părăsise țara la bătrînețe. Kungstorpet... ce-o mai fi

pe-acolo ? Or fi îngrijind oare oamenii cei noi, cît de cît, de pămînt ? Şi toţi vechii cunoscuţi... cum le-o mai fi mergînd oare ? Amintirile lui, amintiri de om bătrîn, prinseră viaţă cu atîta putere, încît o clipă uită cu totul şi de madam Olsen şi de tot ce ţinea de ea. Se lăsă purtat de toate amintirile vechi şi plînse în sinea lui ca un copil. Da, era greu, la bătrîneţe, să fii departe de patrie şi de toate ! Dar dacă avea să fie spre binele băiatului, oricum, era bine.

— O fi oare Copenhaga ceea de colo, dincolo de mare ? întrebă Anders.

— Acolo e Suedia, răspunse Lasse liniştit.

— Suedia ? Aşa-a ? Parcă anul trecut se afla de cealaltă parte, dacă îmi aduc bine aminte.

— Păi, firește ! Altminteri de ce s-ar mai învîrti lumea în jurul ei ? exclamă Mons.

Anders fu cît pe-aci să-i dea crezare, dar prinse o strîmbătură pe care Mons le-o făcu celorlalţi.

— Ei, maimuţoiule ! strigă el şi sări după Mons care o luă la goană pe trepte în jos ; paşii lor răsunau în gol ca într-un butoi mare. Slujnicele se sprijineau una de alta şi se legănau încet, privind tăcute spre apa strălucitoare care împrejmuia în depărtare insula. Ameţeala le moleşise trupul.

— Staţi aici şi visaţi cu ochii deschişi, spuse Karl Johann şi încercă să le cuprindă cu braţele pe toate o dată. Nu veniţi jos cu noi ?

Acum erau toţi grozav de osteniţi. Nu scotea nimeni o vorbă, căci îi conducea Karl Johann ; fetele aveau mare chef să şadă.

— Ne-a mai rămas doar Valea Ecoului, spuse el ca să-i înveioreze. Cînd ne întoarcem trecem pe-acolo. Trebuie s-o vedem, că face ! O să auziţi un ecou cum nici în iad nu se află !

Mergeau încet. Le ardeau tălpile din pricina încălţămintei de piele şi a umbletului de prisos. Dar cînd ajunseră în vale la capul drumului stîncos, şi după ce mai băură şi apă de izvor, se înviorară din nou. Karl Johann se propti bine pe picioare şi strigă spre peretele de piatră :

— Are Karl Johann poftă de mîncare ?

Ecoul răspunse pe loc: „Are!“ Era atît de caraghioasă povestea asta, încît toți — pînă și Pelle doriră să-și strige negreșit numele. Cînd isprăviră toți, Mons îi puse ecoului o întrebare, la care acesta nu putu răspunde decît printr-o necuviință.

— Așa ceva să nu-l înveți, spuse Lasse. Dacă vin vreodată cucoane pe aici — ce te faci că strigă tocmai asta după ele?!

Se prăpădiră de rîs la gluma bătrînului, iar el era atît de încîntat de succes, încît la întoarcere își repetă liniștit gluma pentru sine. Și la urma urmei, nu era nici el chiar așa de lepădat.

Cînd ajunseră înapoi la căruță, îi apucă o foame de lup și începură să mănînce.

— Ca să te poți ține pe picioare — spuse Mons — după ce umbli așa, fără să faci nimic, trebuie să înfuleci ceva!

— Așa, spuse Karl Johann după ce isprăviră. Acum e liber fiecare să se ducă unde vrea. Dar la nouă precis, ne adunăm iarăși aici cu toții, că trebuie să ne întoarcem acasă.

Sus, pe pajiște, Lasse îi dădu pe ascuns un ghiont lui Pelle și începură să se tocmească cu o plăcintăreasă pînă se depărtară ceilalți o bună bucată de drum.

— Nu e bine să fii a cincea roată la căruță, spuse Lasse. Hai acum să-i dăm drumul pe socoteala noastră.

Lasse se tot învîrtea, lungindu-și gîtul.

— Cauți pe cineva? întrebă Pelle.

— Nu, nu prea, dar mă mir de unde or fi ieșit atîția oameni. Întîlnești aici de prin toată insula, numai de jos din sat n-am văzut pe nimeni.

— Oare vine și madam Olsen?

— De, Dumnezeu știe, spuse Lasse. Ar fi foarte plăcut să-i putem da bună ziua aici. Aș schimba bucuros cîteva vorbe cu ea. Tu ai ochi tineri... ia vezi, n-o zărești cumva?

Îi dădu lui Pelle cincizeci de öre pe care avea voie să-i cheltuiască după pofta inimii. De jur împrejur, pe pajiște, ședeau femei sărace care locuiau pămînturile pietroase. Vindeau bețișoare de zahăr, turtă dulce și țigări de două öre bucata. Băiatul trecu pe la toate

femeile şi cumpără de la fiecare de cîte una sau două öre.

Colo, sub pomi, stătea Höyer cel orb care tocmai venise din capitală cu cîntece noi. Oamenii roiau în jurul lui. Cînta din armonică, iar nevasta lui cea mică şi uscăţivă, din gură ; ceata celor ce-i înconjurau îngîna cîntecul cu băgare de seamă, în ritm. Cine învăţa melodia, părăsea locul cîntînd şi alţii se îngrămădeau şi plăteau cîte cinci öre.

Lasse şi Pelle stăteau pe margine şi trăgeau cu urechea. N-avea nici un rost să plătească înainte să vadă marfa ; mîine cîntecele aveau oricum să se audă pin toată insula, trecînd pe gratis din gură-n gură.

— Un bărbat de optzeci şi opt de ani — un cîntec nou, sublim, din care se vede ce i se întîmplă unui bărbat şubred cînd îşi ia o femeie tînără ! striga Höyer cu vocea lui răguşită, înainte de a începe cîntecul. Cîntecul acesta nu-i prea merse lui Lasse la inimă. Urmă un cîntec grozav de trist despre marinarul George Semon care şi-a luat rămas bun cu atîta foc de la drăguţa lui :

Şi zise : cînd m-oi înturna
Te-oi duce şi ne-om cununa.

Dar nu s-a mai întors niciodată, pentru că furtuna bîntui patruzeci şi cinci de zile şi patruzeci şi cinci de nopţi la rînd ; proviziile se terminară şi drăguţul fetei se cufundă în bezna nebuniei. Scoase cuţitul împotriva căpitanului şi ceru să fie lăsat acasă la logodnică. Căpitanul îl împuşcă. Atunci ceilalţi se năpustiră asupra cadavrului, îl duseră la bucătăria vasului şi făcură ciorbă din el :

Logodnica-i acasă 'ndurerată,
Cînd mirelui viaţa i-a fost luată.
De soarta lui nimica nu mai ştie,
Cu el s-ar duce-acum la cununie.

— Asta e drăguţ, spuse Lasse şi scormoni în pungă după o piesă de cinci öre. Vezi de-l învaţă — că tu ai ureche pentru aşa ceva.

Își făcură loc cu coatele prin mulțime pînă ajunseră lîngă cîntăreț și începură să cînte și ei cu băgare de seamă ; împrejurul lor, fetele suspinau.

Se plimbară apoi prin corturi. Lasse n-avea răbdare. Era o adevărată stradă cu săli de dans, cu corturi în care erau scamatori, panorame, circiumi. Crainicii asudau strigînd, iar circiumarii se plimbau de colo-colo prin fața corturilor, lacomi ca niște păsări de pradă. Treaba nu începuse încă să meargă ; cei mai mulți se mai învîrteau pe afară, vizitînd locurile pe care făcea să le vezi, sau petreceau fie încercîndu-și puterea, fie intrînd și ieșind din corturile scamatorilor. Și nu era bărbat după care să nu se țină o femeie. Cîte unul ar fi rămas cu dragă inimă la corturile circiumarilor, dar muierea îl trăgea mai departe, omul căsca și se lăsa tîrît la cîte o comedie sau panoramă, unde se puteau vedea cele mai frumoase poze despre felul cum se lăfăiesc cancerul sau alte boli în trupul omului.

— Astea-s pentru muieri, spuse Lasse suspinînd după madam Olsen.

La călușeii lui Madwig, Gustav se avînta călare cu mîna pe după talia lui Bodil.

— Ei, moșule! strigă el, trecînd ca o furtună pe aproape și lovindu-l pe Lasse peste urechi cu șapca pe care o întorsese pe partea albă. Străluceau amîndoi, ca luna și soarele.

Și Pelle voia să se dea în călușei.

— Dacă-i așa, vreau și eu ceva să mă învîrtească, spuse Lasse și se duse să-și comande o ceașcă de cafea cu rachiu. Sînt oameni pe lumea asta care intră și ies din circiumă fără să li se cunoască în pungă, spuse el după ce ieși. Ce bine ar fi să poți trăi așa, măcar un an... sst!

Colo, la „casa cea verde" a lui Max Alexander, ședea Karna singură cuc, privind cu încordare în jur. Lasse îl trase pe băiat și făcură un ocol mare în jurul casei.

— Uite-o pe madam Olsen cu un om străin! spuse deodată Pelle.

— Unde? tresări Lasse. Da, era ea într-adevăr, cu un bărbat! Și cît de aprins vorbea! Trecură pe lîngă

ea, fără să se oprească — la urma urmei să hotărască ea.

— Ei ! Ei ! Staţi puţin ! strigă madam Olsen şi veni în goana mare de i se încurcau fustele între picioare ; era rotunjoară şi blajină ca-ntotdeauna, iar fustele, multe la număr, ţesute de mîna ei, i se înfoiau în jur ; toate erau din belşug la ea.

Porniră mai departe împreună şi cîtva timp vorbiră despre lucruri fără însemnătate. Din cînd în cînd, schimbau cîte o privire şi trăgeau cu coada ochiului la băiat, care le sta în cale. Trebuiau să meargă cuminţi şi nu îndrăzneau nici să se atingă, căci băiatul nu putea suferi giugiuleala, oricît de neînsemnată ar fi fost ea.

Sus, la pavilion, era acum negru de oameni ; nu puteai face un pas fără să dai de cunoscuţi.

— Aici e mai rău decît într-un roi de albine, spuse Lasse. N-are nici un rost să intrăm.

Şuvoiul de oameni îi luă cu el pînă ajunseră într-o vale unde un om zbiera şi izbea cu pumnii într-o masă de predicator. Era o adunare de misionari ; ascultătorii şedeau îngrămădiţi în grupuri mici în jurul văii şi un om într-o haină lungă şi neagră trecea liniştit de la unul la altul şi vindea nişte cărţulii. Era alb la faţă şi purta o barbă lungă, subţire şi roşie.

— Îl vezi pe ăsta ? şopti Lasse şi-l înhgionti pe băiat. Măiculiţă Doamne ! Ăsta e Ole lunganul... şi uite că poartă mănuşă pe mîna zdrobită. Ăsta e ăla care a luat pedeapsa asupra lui, pentru că Per Olsen a jurat fals, se întoarse Lasse către madam Olsen, lămurind-o cum stăteau lucrurile. Era la maşină, cînd Per Olsen trebuia să plătească cu cele trei degete şi în locul lor au nimerit ale lui. Dar la urma urmei, are de ce să fie bucuros, pentru că se spune că s-a pus bine cu sfinţii. Şi uite ce piele are acum, subţire ca de domnişoară ; cred şi eu, e altcumva să cari gunoiul la Steinhof. Mi-ar face mare plăcere să-i mai dau o dată bună ziua.

Lasse era tare mîndru că slujise împreună cu el şi, voind să facă impresie asupra prietenei sale, ieşi în faţă şi strigă aşa într-o doară :

— Hei, Ole, bună ziua!

Ole lunganul tocmai se oprise la grupul dinaintea lor și se îndrepta spre ei, pregătindu-se să le întindă cărticelele. Dar aruncînd o privire spre Lasse, se răzgîndi și-și trase mîna înapoi. Oftă adînc și trecu la grupa următoare cu capul plecat.

— Ați văzut cum și-a rotit ochii în cap? spuse Lasse ironic.

— S-a urcat scroafa-n copac! Are și ceas la buzunar și haine lungi... altădată n-avea nici cămașă pe el. Și ce om fără de credință mai era! Da' așa cum spune zicala, are el dracu' grijă de ai lui! Și pe el l-o fi ajutat să se ridice, cînd le-a schimbat locul la mașină... Și așa, au izbutit să-l ducă pe Dumnezeu de nas, l-au îmbrobodit!

Madam Olsen încercă să-l mai domolească, dar cafeaua cu rachiu începuse să i se urce la cap și mînia o dată cu ea.

— Va să zică așa, nu mai vrea să știe de oamenii de treabă, care-și cîștigă pîinea muncind cinstit, nu cu șmecherii! Umblă vorba despre el că a ajuns drăguțul tuturor nevestelor de chiaburi pe unde trece; dar a fost o vreme cînd se mulțumea el și cu scroafa!

Oamenii începură să se întoarcă după ei; madam Olsen îl apucă cu hotărîre de braț și-l trase de-acolo. Soarele scăpătase de-a binelea. Pajiștea mișuna de oameni care se înghesuiau ca furnicile; din cînd în cînd, cîte un bețiv se repezea făcîndu-și loc prin mulțime. Larma de jos, din jurul corturilor, urca pînă aici: flașnetele, fiecare cu melodia ei, crainicii, orchestrele și ritmul zgomotos al vreunui dans scoțian sau renan. Femeile mergeau grupuri-grupuri foindu-se în sus și-n jos și priveau lung spre corturile cîrciumilor, în care intraseră bărbații lor; unele se postau la intrare făcînd semn celor dinăuntru.

Jos de tot, sub copaci, stătea un om beat turtă, care încerca să se ridice sprijinindu-se de trunchiul unui copac; lîngă el o fată plîngea, ștergîndu-și ochii cu șorțul ei de damasc negru; Pelle îi privi îndelung; îmbrăcămintea bărbatului era în neorînduială și cînd fata, care tot plîngea, încercă să i-o îndrepte puțin,

omul tăbărî asupra ei, rînjînd prosteşte. Cînd se întoarse Pelle, Lasse şi madam Olsen dispăruseră în mulţime.

O luaseră de bună seamă înainte; şi aşa porni şi el în jos, pînă unde se termina drumul. Apoi se întoarse bosumflat şi o luă îndărăt spre pajişte; se vîrî în şuvoiul de oameni şi ieşi din nou, cu ochii în toate părţile.

— Nu l-aţi văzut pe tata Lasse? întreba văicărindu-se, cînd întîlnea vreun cunoscut.

Prin mulţime trecea un bărbat înalt care declama fericit, cu capul în nori. Era cu un cap mai înalt decît toţi şi foarte spătos; îi strălucea bunătatea în ochi şi ar fi vrut să îmbrăţişeze toată lumea. Oamenii se fereau ţipînd din calea lui, şi pe unde trecea, se făcea o pîrtie largă. Pelle se luă după el şi aşa ajunse unde era înghesuiala mai mare, erau acolo aprozi şi pădurari, care stăteau la post, sprijinindu-se în bîtele lor groase; stăteau cu ochii în patru şi îşi ciuleau urechile, dar de amestecat nu se amestecau. Se spunea că ar fi avut şi cătuşe la ei.

Tot căutînd cu desperare, Pelle ajunse jos la şosea. Căruţele îşi croiau drum cu băgare de seamă prin întuneric, pe sub copaci, apoi o porneau uruind în lumina strălucitoare a înserării şi coteau în pocnet de bici pe şosea. „Sfinţii" plecau acasă.

Pelle ar fi vrut să ştie cît e ceasul şi opri un om. Nouă! O luă la fugă ca să nu întîrzie. In căruţă şedeau Karl Johann şi Marie cea blondă şi mîncau.

— Suie şi mănîncă şi tu! îi spuseră ei. Pelle avea o foame de lup şi pe cînd mesteca uită de toate. Dar Karl Johann îl întrebă de Lasse şi chinul începu din nou.

Karl Johann era supărat; nimeni nu se întoarse încă, deşi se făcuse vremea.

— Acum ar fi bine să te cam ţii pe lîngă noi, spuse el cînd o porniră în sus. Altminteri s-ar putea să te strivească.

De sus, de la marginea pădurii, venea Gustav în goană.

— N-a văzut-o careva pe Bodil? întrebă gîfîind.

Hainele îi erau sfîşiate şi pieptul cămăşii pătat de sînge. O luă iar la goană, gîfîind şi se făcu nevăzut printre copaci. În pădure era întuneric beznă, dar pajiştea strălucea într-o lumină ciudată, care nu venea de nicăieri şi care părea că fusese uitată acolo de ziua care trecuse. Feţele oamenilor erau de o paloare fantomatică şi răsăreau ca nişte pete negre în această lumină, ivindu-se pe neaşteptate, în roşeaţa ultimelor raze ale soarelui.

Oamenii se bălăbăneau de colo-colo, ţipînd şi vorbind cu glas tare. În învălmăşeală, perechile de îndrăgostiţi uitau unde se află. Doi bărbaţi mergeau ţinîndu-se drăgăstos de gît; dar deodată se întinseră cît erau de lungi şi începură să se rostogolească şi să-şi care pumni. Cei din jur se amestecară luînd parte ba unuia, ba altuia, fără să ştie despre ce e vorba.

Apoi sosiră şi autorităţile şi începură să izbească cu bastoanele în ei; cine nu se grăbea să fugă, era legat şi aruncat într-un grajd gol.

Pelle se simţea bolnav de-a binelea şi se ţinea de Karl Johann; tresărea de fiecare dată cînd se apropia vreo bandă.

— Unde e tata Lasse? se văicărea el. Nu-l căutăm, ce facem?

— Mai ţine-ţi gura! strigă vătaful, care se oprise locului să-şi caute tovarăşii. Îl înfuria nepăsarea asta a lor. Haide, ce stai aici şi te văicăreşti! Mai bine fugi înapoi la căruţă şi vezi dacă a venit careva!

Pelle n-avu încotro şi trebui să se ducă, oricît de frică i-ar fi fost să treacă pe sub pomi. Frunzişul încremenise de parcă stătea la pîndă, dar de sus, de pe pajişte, cobora larma — valuri; în întunecimea tufişurilor era viaţă şi se auzeau cînd glasuri de bucurie cînd suspine de plîns. Deodată, un ţipăt sfîşie pădurea şi Pelle căzu în genunchi.

Karna şedea în fundul căruţei şi dormea; Bengta plîngea sprijinită de capră.

— L-au închis pe Anders, suspina ea. Şi-a pierdut minţile şi i-au pus cătuşe. L-au închis. Fata se întoarse înapoi cu Pelle.

Lasse stătea lîngă Karl Johann şi lîngă Marie cea blondă ; îi aruncă lui Pelle o privire sfidătoare ; în ochii lui pe jumătate închişi se citea răsvrătirea.

— Atunci, nu mai lipsesc decît Mons şi zburdalnica de Sara, spuse Karl Johann numărîndu-i din ochi.

— Dar Anders ! Nu cumva vei fi vrînd să pleci fără Anders ? suspină Bengta.

— Cu Anders nu e nimic de făcut, spuse vătaful. O să vină el singur într-o zi, dacă au să-i dea drumul.

Aflară că Mons şi zburdalnica de Sara se aflau jos la unul din locurile unde se dansa şi se duseră într-acolo.

— Voi rămîneţi aici, spuse Karl Johann aspru şi intră să se uite la cei care dansau. Înăuntru, sîngele clocotea năvalnic ; feţele păreau mingi de foc descriind cercuri roşii în ceaţa albăstruie stîrnită de praf şi de aburi de sudoare ! Bum ! Bum ! Bum ! Ritmul cădea ca un tunet, ca o lovitură de pumn la judecata de apoi ; în mijlocul încăperii, un băiat îşi storcea haina de se auzea apa plescăind.

Dintr-una din sălile de dans ţîşni o matahală de flăcău cu două fete. Îşi petrecuse braţele pe după gîtul lor, iar ele îl luaseră drăgăstoase de talie. Şapca îi alunecase pe ceafă. Îi venea să sară de atîta chef, dar prea erau plăcute greutăţile care-l trăgeau la pămînt ca să înceapă să ţopăie ; atunci deschise gura larg şi începu să strige :

— Lua-m-ar dracu' ! Să mă umfle necuratul ! Înghiţi-m-ar iuda ! chiuia flăcăul de răsuna aerul şi se făcu nevăzut cu fetele lui pe sub copaci.

— Asta a fost chiar Per Olsen în carne şi oase, spuse Lasse, uitîndu-se după el cu invidie. Straşnic băiat ! Să juri că n-are nimic pe conştiinţă, în faţa lui Dumnezeu !

— Las' că-i vine şi lui rîndul, îşi dădu Karl Johann cu părerea.

Pe Mons şi pe zburdalnica de Sara îi găsiră printr-o întîmplare ; şedeau pe o bancă sub copaci şi dormeau duşi, strîns îmbrăţişaţi.

— Ei — spuse Karl Johann tărăgănat — să ne mai gîndim şi la plecare! Umblase atît de mult fără să-şi facă de cap, încît i se uscase gîtlejul de tot.

— Nu dă nimeni un pahar de adio?

— Dau eu, spuse Mons. Numai dacă veniţi sus la pavilion şi-l beţi acolo. Mons îşi pierduse vremea dormind şi simţea nevoia să mai dea o raită pe pajişte. De cîte ori se auzea un urlet, sărea în sus de lîngă Sara cea zburdalnică şi răspundea cu un chiot prelung. Încerca să scape de ea, dar fata îl ţinea strîns de braţ; atunci începu să învîrtească în aer capătul gros al bastonului lui cu măciulie şi să chiuie sfidător. Lasse ţopăia cu picioarele lui bătrîne şi încerca să-l imite pe Mons; de orice avea chef, numai de întors acasă nu. Karl Johann însă, puse piciorul în prag... trebuiau să plece! Iar Pelle şi muierile ţineau cu el.

Afară, pe pajişte, un ţipăt îi făcu să se oprească în loc. Femeile se ascunseră toate în spatele bărbaţilor. Un flăcău venea în goană cu capul gol; dintr-o gaură mare la tîmplă i se prelingea sînge pe obraz, pe gură, iar faţa-i era schimonosită de spaimă. După el venea altul, tot cu capul gol şi cu un cuţit în mînă. Un pădurar îi ieşi în cale, dar cuţitul i se împlîntă în umăr şi se prăbuşi. Urmăritorul fugi mai departe. Cînd trecu în goană pe lîngă ei, Mons scoase un urlet scurt şi sări în sus; bastonul lui zbură drept în ceafa celuilalt; flăcăul se prăbuşi icnind; Mons se furişă pe după nişte oameni şi se făcu nevăzut; se opri tocmai jos în marginea pădurii să-i aştepte pe ceilalţi. Acum nu mai răspundea la chiote.

Karl Johann fu nevoit să ducă caii de căpăstru pînă ieşiră la drum şi abia acolo se urcară cu toţi în căruţă. In urma lor larma se domolise. Un singur strigăt de ajutor se mai înălţă o dată în văzduh şi apoi se stinse.

Jos, lîngă lacul cel mic din pădure, se adunaseră cîteva fete uitate şi jucau singure pe pajişte. Aburul alb se înălţa din iarbă ca oglinda licăritoare a unei ape şi pieptul fetelor care săltau, ieşea la iveală deasupra lui. Se învîrteau în cerc şi intonau cîntecul nopţii de vară. Cîntecul se înălţa limpede şi curat, dar

deşi era voios, te întrista — deoarece fetele care-l cîntau fuseseră părăsite de beţivii şi de bătăuşii lor :

Peste văi şi dealuri jucăm şi sărim
Pîn-ce ghetele ni le tocim,
Hai, hai, dulce inimioară,
Pînă ce soarele va să răsară.
Hai, hai, mindruţa mea,
Sub razele-i blînde toţi vom juca!

Cîntecul mîngîia dulce auzul şi simţurile. Amintirile şi gîndurile se lepădau de tot ceea ce era urît ; ziua trebuia să se înfăţişeze aşa cum se cuvenea unei sărbători. Fusese o zi fără pereche pentru Lasse şi pentru Pelle, o adevărată răsplată pentru atîţia ani irosiţi zadarnic. Era păcat că totul trecuse şi că nu începea abia acum.

În căruţă toţi erau morocănoşi ; tăceau şi moţăiau. Lasse scormonea cu mîna în buzunar. Încerca să-şi dea seama cîţi bani îi mai rămăseseră. Te ţinea scump o logodnică, dacă nu voiai să rămîi mai prejos de cei tineri ; Pelle dormea alunecînd tot mai adînc în căruţă, pînă cînd Bengta îi luă capul în poală ; şedea şi ea în fundul căruţei, plîngînd cu lacrimi amare după Anders.

Se crăpa de ziuă cînd sosiră la Steinhof.

19

Boierii de la Steinhof ajunseseră de pomină ; de altfel oamenii nu-i uitaseră niciodată cu totul. Trăncăneau despre Kongstrup şi despre nevastă-sa mai mult decît despre orice alte întîmplări din parohie ; pentru mulţi, ce doi erau pîinea şi cuţitul ; totul venea de la ei — şi binele şi răul — şi nu puteau rămîne nepăsători la cele ce făceau.

Nu i-ar fi dat nimănui prin gînd să-i cîntărească cu aceeaşi măsură ca pe ceilalţi ; erau cu totul deosebiţi

prin firea lucrurilor; niște făpturi care se aflau deasupra tuturor și care puteau face orice le trecea prin minte, care n-aveau să țină seama de nici o opreliște și-și puteau îngădui orice patimi. Cele cîte răzbăteau de la Steinhof, întreceau înțelegerea oamenilor obișnuiți și, de altminteri, era greu să spui ce se petrecea cu adevărat acolo — chiar dacă vedeai lucrurile de aproape, așa ca Lasse și Pelle. Pentru ei, ca și pentru ceilalți, cei de la Steinhof erau făpturi aparte, care își trăiau viața pe o treaptă mult mai înaltă, așa, cam pe la jumătatea drumului între oameni și forțele superioare, într-o lume în care domnea ceva care semăna cu patima nesățioasă și cu iubirea nebună.

De aceea, cele ce se petreceau la Steinhof trezeau mai multă tulburare decît celelalte întîmplări din comună. Oamenii ciuleau urechile la cel mai mic semn venit de sus, din casa înaltă, și ori de cîte ori începeau văicărerile prindeau și ei să tremure simțind cum îi cuprinde groaza. Oricît de limpede vedea Lasse lucrurile în răstimpurile cînd era liniște, se putea întîmpla pe neașteptate ca viața de acolo, de sus, să fie zguduită deodată și să învăluie lumea lui și a băiatului ca un nor de ceață, în care se ciocneau puteri capricioase — chiar peste capetele lor.

Cu toate prorocirile cele rele, se împlinise și al doilea an de cînd venise domnișoara Köller la curte: ba dimpotrivă, așa cum se petreceau lucrurile, oamenii trebuiră să-și mute gîndurile. Fata părea din ce în ce mai bucuroasă să plece cu Kongstrup la oraș, decît să rămînă acasă și să-i țină de urît doamnei Kongstrup; așa e tinerețea și pace. De altminteri era foarte cumsecade și se vedea bine că moșierul căzuse din nou pradă vechei lui patimi pentru hotelurile din oraș. Cît despre doamna Kongstrup, nu-i mai arăta neîncredere fetei — chiar dacă o făcuse vreodată. Îi închinase toată dragostea, ca și cum ar fi fost propria ei fiică; și adesea o punea chiar ea să se urce în trăsură cu Kongstrup, ca să-l supravegheze.

Altminteri zilele treceau ca de obicei. Doamna Kongstrup cădea deseori pradă mîhnirii și patimii ei

pentru băutură. Cînd intra necuratul în ea, începea să-şi jelească viaţa irosită în zadar; iar cînd era bărbatu-său acasă, umbla după el dintr-o odaie într-alta sîcîindu-l, pînă cînd poruncea să se înhame caii şi-şi lua lumea-n cap în miez de noapte. Pereţii erau îmbibaţi de glasul femeii şi pretutindeni răzbătea un murmur de jale. Şi cine veghea peste noapte la vite sau la alte treburi, o auzea de sus înginînd fără încetare vorbe neînţelese, cu limba împleticită, chiar cînd era singură.

Intr-o bună zi, domnişoara Köller începu să se pregătească de plecare: o cuprinsese aşa, dintr-o dată, dorinţa să se ducă în capitală şi să înveţe ceva ca să-şi poată cîştiga singură existenţa. Era foarte ciudat, căci ar fi putut să-l moştenească o dată şi o dată pe Kongstrup. La gîndul că o pierde, doamna Kongstrup se simţi foarte nenorocită. Uită de celelalte griji şi căută tot timpul s-o hotărască să rămînă. Chiar după ce plecarea fusese hotărîtă şi stăteau împreună cu slujnicele în călcătorie ca să-i pregătească fetei rufăria pentru drum, nu încetă să stăruie — dar fără folos. Aşa era felul ei, să nu se mai poată dezbăra de un lucru pe care şi-l băgase o dată în cap — de altminteri toţi cei din neamul Steinhof-ilor erau aşa!

Această încăpăţînare a domnişoarei Köller avea ceva ciudat. Nici măcar nu ştia prea bine de ce anume avea să se apuce la oraş.

— O fi vrînd să înveţe să gătească? spunea cîte una, zîmbind cu înţeles. Nevestele zilierilor îşi făceau de lucru pe la curte cu garniţele de lapte ca să afle de la fete cum era rufăria domnişoarei Köller; că doar, doar li s-o mai arăta vreun semn!

Doamna Kongstrup nu avea nici o bănuială. Ea, care altfel era atît de bănuitoare şi cînd trebuia şi cînd nu trebuia, de data asta părea orbită cu totul, poate pentru că avea încredere nemărginită în ruda ei pe care o preţuia atît de mult! Nici de oftat nu mai avea vreme, atît era de ocupată să pună toate la punct. Dar nici nu se putea altfel: se vede treaba că domnişoarei Köller îi stătuse capul la altele, în aşa hal îi erau lucrurile!

— Mă bucur că se duce Kongstrup cu ea, îi spuse doamna Kongstrup într-o seară Mariei celei blonde, pe cînd şedeau cu coşul cel mare de lucru dinainte şi cîrpeau ciorapii fetei. Se pare că pentru tineretul fără experienţă, Copenhaga e un oraş primejdios. Dar o să ştie ea, Sine, să se aranjeze ; are doar sînge de Köller în ea.

Spunea asta cu o naivitate copilărească ; puteai s-o îmbrobodeşti cu totul, aşa bănuitoare cum era în alte privinţe.

— Poate că de Crăciun venim la tine să-ţi facem o vizită, Sine, adăuga ea cu bunătate.

Domnişoara Köller înghiţi în sec, dar nu răspunse. Stătea plecată peste lucru şi nu ridică ochii toată seara. De altfel nu mai privea de multă vreme în ochii oamenilor.

— Îi e ruşine că e atît de prefăcută ! spuneau ei. Îndrăzneau să-şi spună părerea, pentru că, la urma urmelor, ar fi trebuit să ştie ce are de făcut, să nu se fi vîrît între ciocan şi nicovală — mai ales aici, unde unul din cei doi avusese deplină încredere în ea.

In curtea de sus, Per, argatul cel nou, trebăluia pe lîngă cupeu. Erik stătea lîngă el cu capul plecat. Părea la fel de nenorocit şi de nemîngîiat, sărmanul, ca de obicei cînd nu se afla administratorul prin preajmă. De cîte ori Per scotea sau punea o roată la loc, trebuia să-şi vîre spatele lui uriaş sub trăsura cea grea şi s-o ridice. Din cînd în cînd, Lasse ieşea în uşa grajdului ca să vadă şi el ce se petrece acolo ; Pelle se dusese la şcoală ; era prima zi din noul semestru.

Va să zică azi trebuia să plece prefăcuta asta, care lăsase să i se sucească capul şi o înşelase tocmai pe aceea, care se purtase cu ea ca o mamă. Doamna Kongstrup avea să-i mai şi însoţească pînă la vapor, că doar de aceea le trebuia cupeul !

Lasse intră în odaie să mai vadă de una, de alta, ca s-o poată şterge pe înserat, fără să bage Pelle de seamă. Îi dăduse băiatului cîteva dulciuri pentru madam Olsen. Le învelise într-o hîrtie, pe care făcuse o

cruce cu un nasture de plumb; era un semn tainic, că deseară avea să vină la ea.

Pe cînd îşi scotea hainele cele bune şi le ascundea sub o mînă de paie, lîngă uşa care da afară, îngîna:

...dar năvalnicul amor
parcă-mi dă aripi să zbor
Drumul mi-l scurtează cîntul de privighetori.

Se bucura grozav pentru seara de astăzi; trecuseră aproape trei luni de cînd nu se mai văzuseră între patru ochi. Şi apoi era şi mîndru că se folosise de scriere — de o scriere pe care Pelle, aşa mare învăţat cum era, n-o putea desluşi.

Pe cînd ceilalţi se duseră să se odihnească după-masă, Lasse se apucă să netezească grămada de gunoi. Trăsura aştepta; lada cea mare era legată la spate şi alta mai mică sus, pe cupeu, şi, cum se învîrtea de colo-colo, Lasse îşi tot frămînta mintea cum va putea o fată ca asta să se descurce în lumea largă, unde avea să-şi ispăşească greşeala. De bună seamă că or fi pe acolo case unde se primeau astfel de fete pentru plată bună — că acolo existau doar de toate!

Johanne Pihl se ivi împleticindu-se în poarta de sus. Cînd o văzu, Lasse tresări — ea nu venea niciodată cu gînd bun. Ori de cîte ori se proţăpea obraznică acolo sus, însemna că era beată, şi atunci nu se dădea în lături de la nimic. Jalnic mai era să vezi pînă unde îl tîra nenorocirea pe om. Lasse îşi aminti, fără să vrea, cît de frumoasă fusese ea în tinereţe. Şi acum nu mai făcea decît să tragă folos din propria ei ruşine! Se trase cu băgare de seamă înapoi în grajd, ca să nu fie, chiar aşa pe faţă, martor la cine ştie ce întîmplare. Dar de acolo, dinăuntru, trăgea cu coada ochiului.

Scroafa se foia încolo şi-ncoace pe sub ferestre şi striga cu limba împleticită; nu-şi prea putea stăpîni glasul.

— Kongstrup, Kongstrup! Ia fă-te încoace, că vreau să stăm de vorbă! Trebuie să-mi dai bani, pentru mine şi pentru fecioru-tău, că n-am mai mîncat de trei zile!

„Asta e o minciună gogonată — gîndi Lasse furios

— pentru că își are venitul ei foarte bun. Dar ia în deșert darurile Domnului și acum și-a vîrît în cap vreo potlogărie."

Avea mare chef să pună mîna pe furca de gunoi și s-o gonească pe poartă, dar de limba ei otrăvită cu greu te puteai feri.

Pusese un picior pe scară, dar nu îndrăznea să urce. Așa amețită cum era, se vede că tot o ținea ceva în loc. Pipăia balustrada și frămînta cine știe ce gînd. Din cînd în cînd își ridica fața ei buhăită și striga după Kongstrup.

Domnișoara Köller ieși din pivniță fără să bănuiască nimic și se îndreptă spre scară. Ținea ochii în pămînt așa că o zări pe scroafă prea tîrziu. Cum dădu cu ochii de ea, îi întoarse repede spatele. Johanne Pihl rînji :

— Vino-ncoa', fecioaro, să-ți dau bună ziua ! strigă ea. Te ții fudulă — hai ? La urma urmei, poate că sîntem amîndouă tot atît de curate ! Deosebirea e că tu poți să pleci cu trăsura ca să-l faci pe al tău dincolo de apă, pe cînd eu l-am făcut pe al meu în brazda de morcovi. O fi și asta pricină să te crezi... că, la urma urmei, am avut de-a face amîndouă cu același taur ! Ascultă tu, du-te sus și spune-i mîndreței de Heinrich că băiatul lui cel mare rabdă de foame ! Că eu mă tem să nu mă deoache !

Domnișoara Köller se făcuse de mult nevăzută în pivniță, dar Johanne Pihl stătea liniștită locului și repeta mereu același lucru, pînă cînd se repezi administratorul la ea. Atunci o șterse din curte, urlînd cît o ținea gura.

Țipetele ei îi treziră din somn pe argați, care acum iscodeau mahmuri pe după ușile hambarelor. Lasse privea și el din grajd, iar fetele se adunară în berărie. Ce avea să se întîmple acum ? Se așteptau toți la cine știe ce furtună înspăimîntătoare.

Dar nu se întîmplă nimic. Tocmai acum, cînd doamna Kongstrup ar fi avut dreptul să răstoarne cerul și pămîntul, după cîtă necredință îi arătaseră cei doi, tocmai acum tăcea. Curtea era liniștită ca în zilele cînd lămureau lucrurile între ei, și Kongstrup se stă-

pînea. Sus, doamna Kongstrup trecea pe după fereastre, fără să dea semne de tulburare. Aşa că nu se întîmplă nimic.

De bună seamă, însă, că tot se vor fi spus cîte unele, căci domnişoara Köller părea să fi plîns cînd se urcă în trăsură, iar Kongstrup era grozav de tulburat. Karl Johann porni caii; doamna Kongstrup nu se arătă. Se ruşina ea, cînd de fapt ar fi trebuit să se ruşineze ceilalţi.

Încordarea plutea mai departe în aer. Poate că femeia se împăcase cu soarta ei nenorocită şi nu se mai încăpăţîna să-şi facă dreptate, tocmai acum cînd nu era om care să nu fie de partea ei! Dar această linişte era atît de nefirească, încît devenea apăsătoare. Părea că ceilalţi suferă pentru ea, ea însăşi nemaiavînd inimă!

Deodată plînsul începu să se reverse din nou peste curte, încet şi monoton, ca sîngele care se prelinge dintr-o inimă rănită. Şi plînsul, care se revărsa atît de deznădăjduit cum nu se mai revărsase niciodată deasupra Steinhof-ului, le pătrundea oamenilor pînă-n măduva oaselor. Încălzise un biet copil la sîn şi bietul copil o trădase. Fiecare simţea durerea ei, de parcă ar fi încercat-o aievea.

Noaptea, plînsul se înalţă atît de deznădăjduit, încît ţipetele ajunseră pînă şi la Pelle, care se trezi scăldat în sudoare.

— Parcă ar fi cineva la mare ananghie! spuse Lasse. Mîinile îi tremurau şi abia izbuti să-şi tragă pantalonii. Nu şi-o fi şi curmat zilele? Aprinse felinarul şi intră în grajd. Pelle se luă după el, aşa gol cum era.

Dar ţipetele amuţiră fără veste, atît de brusc, de parcă ar fi fost retezate cu barda; şi liniştea care se aşternu părea că n-avea să mai fie curmată vreodată. Întunericul se lăsă peste curte, stingînd orice urmă de viaţă.

— Să ştii că a murit stăpîna, spuse Lasse cutremurîndu-se şi-şi trecu degetele peste buze. Dumnezeu s-o ierte! Simţiră cum îi cuprinde spaima şi se vîrîră din nou în pat.

Dar cînd se treziră a doua zi dimineaţă, curtea era neschimbată. Slugile făceau zgomot ca de obicei în berărie. Apoi se auzi şi glasul stăpînei ; dădea porunci.

— Nu pricep, spuse Lasse clătinînd din cap. Numai moartea te amuţeşte aşa, dintr-o dată. Se vede treaba că ştie să se stăpînească !

Abia acum se vedea cît era de gospodină. Nu uitase nimic cu toate că trîndăvise atîta vreme : slujnicele se puseră pe treabă şi chiar masa fu mai bună. Se arăta şi în grajdul vacilor, să vadă dacă mulgeau curat. Şi tot ea judeca şi împărţea dreptatea. Intr-o zi veniră muncitorii de la cariera de piatră să se plîngă că nu-şi mai primiseră simbria de trei săptămîni. La curte n-aveau destui bani.

— Atunci trebuie să facem rost, spuse doamna Kongstrup şi se apucară pe loc de treierat. Iar în ziua în care Karna îşi luă nasul la purtare, îi trase o palmă de răsună curtea.

— Să ştii că s-a schimbat, fu Lasse de părere.

Dar bătrînii zilieri spuneau că aşa fusese şi în tinereţe. „Seamănă cu familia, spuneau ei. E o adevărată Köller !"

Şi aşa, vremea trecea fără să aducă vreo schimbare. Femeia se încăpăţîna în tăcerea ei, tot aşa cum se încăpăţînase şi în văicăreală. Nu era felul Köllerilor să dea înapoi, cînd îşi băgau ceva în cap. Apoi, se întoarse şi Kongstrup. Ea nu plecă în întîmpinarea lui, ci îl primi în capul scării, blajină şi bună. Văzură cu toţii cît era de mirat şi de bucuros — se aşteptase de bună seama la altă primire.

Noaptea, cînd oamenii dormeau duşi, Karna bătu la fereastra argaţilor.

— Sculaţi şi aduceţi doctorul ! strigă ea. Fuga !

Ţipa de parcă ar fi fost vorba de viaţă şi de moarte şi ei se năpustiră grămadă afară. Lasse, care dormea iepureşte, fu primul în picioare şi scoase caii din grajd cît ai bate din palme. Peste cîteva minute căruţa lui Karl Johann ieşea în goană din curte. Luase şi un om cu el ca să-i ţină felinarul. Era întuneric beznă, dar goana sălbatecă a căruţei se auzi multă vreme, pînă ce zgomotul începu să se piardă în depărtare ; preţ de

o clipă se mai auzi un altfel de sunet — căruța o cotise pe drumul asfaltat, cale de-o jumătate de milă de la curte — apoi se stinse cu totul.

Oamenii umblau înfiorați prin curte și nu-și găseau astîmpăr ; intrau șovăind prin odăi și ieșeau afară ca să privească spre ferestrele cele înalte, în dosul cărora alergau lumini încoace și-ncolo. Ce s-o fi întîmplat așa din senin ? I se întîmplase ceva stăpînului, pentru că din cînd în cînd se auzea vocea poruncitoare a doamnei Kongstrup jos la bucătărie. Ce-o fi fost oare? În berărie și în odaia slugilor era întuneric beznă și ușile încuiate.

Spre ziuă, cînd sosi doctorul, se mai liniștiră lucrurile și slujnicele găsiră prilej să se strecoare în curte. Se codeau să spună ce se întîmplase ; stăteau încremenite și se priveau pe furiș, chicotind ca proastele. În cele din urmă, însă, nu-și mai putură ține gura și începură să-i dea drumul puțin cîte puțin. Din una în alta, aflară că într-un acces de nebunie, Kongstrup se schilodise singur ; fără îndoială că fusese beat. Fața li se schimonosea de spaimă și de ris, și cînd Karl Johann o întrebă foarte serios pe Marie cea blondă : — Nu minți cumva ? fata izbucni într-un hohot de plîns. Rîdea și plîngea. Nimic nu putu s-o potolească, nici chiar ocările lui Karl Johann.

Lucrurile se petrecuseră întocmai, deși părea că e o nebunie curată să-și facă cineva cu mîna lui o treabă ca asta. Încremeniseră toți. Trecu un timp pînă să-și vină în fire și să poată judeca în liniște. Totuși mai erau destule lucruri de necrezult în povestea asta. Beție nu putuse fi, căci stăpînul Steinhof-ului nu bea niciodată acasă. De fapt nici nu era băutor de felul lui ; după cît se știa, îi plăcea un păhărel în tovărășie bună și atîta tot. Mai curînd era vorba de remușcări și de ispășire. Viața pe care o dusese te făcea să o crezi și pe asta, deși părea foarte ciudat ca un bărbat cu apucăturile lui să ajungă în asemenea hal.

Această explicație nu-i putea mulțumi ! Și, treptat, fără ca cineva să o poată dovedi, toate gîndurile se îndreptară împotriva ei. Prea se schimbase mult în ul-

tima vreme, sîngele Köllerilor ieşise la iveală! În familia asta nu se lăsaseră niciodată călcaţi în picioare fără să se răzbune!

20

Afară, sub streaşină, Kongstrup stătea bine învelit şi privea în gol; soarele palid de iarnă îl învăluia în razele lui, amintindu-i apropierea primăverii. Vrăbiile zburdau voioase în soare, pe lîngă el. Nevastă-sa umbla de colo-colo, purtîndu-i de grijă, îi înveli picioarele mai bine şi-i acoperi umerii cu un şal. Kongstrup îi simţi căldura pieptului şi a braţelor, pe cînd îi potrivea şalul. Ridică încet capul şi-i mîngîie uşor mîna. Femeia rămase o clipă locului, cu pieptul sprijinit de umărul lui; privea în jos, spre el, ca o mamă, cu ochii plini de fericire.

Pelle străbătea curtea agale lingîndu-şi buzele. Profitase de faptul că stăpîna era ocupată, ca să coboare jos, la slujnice, să le şterpelească o înghiţitură de lapte acru şi să-şi mai rîdă puţin de ele. Plesnea de sănătate şi păşea cu o nepăsare atît de senină şi atît de lipsită de griji, de parcă toată lumea era a lui.

Creştea neruşinat de repede — era cu neputinţă să-l mai porţi îmbrăcat ca lumea! Abia i se dădea o haină sau un pantalon, că îi şi ieşeau mîinile sau picioarele. Trebuia să i se facă tot timpul rost de îmbrăcăminte nouă şi nu apuca bine să o îmbrace, că mîinile şi picioarele o şi luau razna iar. Era tare ca un stejar şi cînd era vreo greutate de ridicat sau vreo treabă care nu cerea răbdare, îi ţinea locul lui Lasse.

Şi apoi mai începuse băiatul să umble şi de capul lui; iar lui Lasse îi venea tot mai greu să-l stăpînească. Avea să vină ea şi ziua aceea cînd Lasse va fi la casa lui şi va putea bate cu pumnul în masă, în masa lui — dar cînd avea oare să vină? Aşa cum stăteau lucrurile, se părea că autorităţile nu voiau ca el şi cu madam Olsen să trăiască cinstit împreună. Olsen matelotul le arătase semne sigure că se prăpădise

şi Lasse socotea că acum nu mai lipseau decît strigările de căsătorie. Dar autorităţile continuau să le facă greutăţi şi să se împotrivească — aşa ca avocaţii. Ba era o chestiune care trebuie cercetată, ba alta ; se dădeau tot felul de termene şi se adresau tot soiul de citaţii mortului, să se prezinte pînă la cutare şi cutare dată — şi dracu' mai ştie cîte ! Îi tot amînau, pentru ca cei cu legea să se poată ghiftui.

De viaţa de la Steinhof se săturase pînă-n gît ; nu trecea zi în care Pelle să nu-l audă căinîndu-se :

— E muncă a dracului aici, de dimineaţă, de cînd te scoli, pînă seara, cînd te culci. Azi aşa, mîine aşa, tot anul parcă am fi robi ! Iar cu simbria, abia dacă te-ajungi să-ţi iei vreo boarfă. Nu poţi să pui nimic deoparte şi, cînd într-o bună zi te pomeneşti că nu mai eşti bun de nimic, nu-ţi mai rămîne decît să te duci la azil !

Dar mai amarnic decît totul îl rodea pe Lasse nevoia să mai lucreze o dată şi o dată pentru el. Gîndul acesta i se înfipsese ca un cui în inimă. Mîinile i se îmbolnăveau aproape de dorul de-a munci în propria lui gospodărie. Se tot frămînta în ultima vreme dacă să nu lase baltă toate şi să se ducă la logodnica lui, dînd dracului dreptul şi legile. Ea era gata — o ştia el prea bine — că doar abia aştepta să aibă o mînă de bărbat în casă. Iar de vorbit se vorbea şi aşa despre ei ; mai rău nu putea fi dacă aveau să fie socotiţi drept chiriaşii lui madam Olsen. Mai ales că tot s-ar fi dus la muncă pe afară.

Pe băiat însă, nu era chip să-l înduplece : prea se temea de obrazul lor. Ori de cîte ori îi vorbea Lasse, se îndărătnicea ca un catîr, deşi îi dădea să înţeleagă că era propunerea lui madam Olsen, nu a lui.

— La urma urmei, nici mie nu-mi prea place, spunea el. Oamenii au să scornească cîte-n lună şi-n soare ! Dar nici aici nu putem rămîne în veci vecilor, să ne prăpădim de pomană. Aici nici să răsufle în voie nu poate omul. Parcă ne-ar fi legat de mîini şi de picioare.

Pelle nu-i răspundea ; nu era el tare în argumente, dar ştia ce vrea.

— Dacă o șterg într-o noapte de aici, cred c-o să vii și tu repede după mine...

Pelle tăcea.

— Și cred c-o s-o fac... pentru că aici nu se mai poate trăi... Uite, acum îți trebuie iar pantaloni de școală... de unde să-i iau?

— Bine, n-ai decît să faci cum vrei!

— Da, ție ți-e ușor să vorbești — spuse îmbufnat Lasse — că ai toată viața înaintea ta! Dar eu îmbătrînesc și n-am pe nimeni căruia să-i pese de mine!

— Nu-ți dau eu ajutor la toate? îi reproșă Pelle.

— Da... da, sigur că da, faci tot ce poți ca să-mi ușurezi munca; ce-i al tău e-al tău! Dar vezi tu, sînt anumite lucruri, pe care tu... eh, asta e altceva... Lasse se încurcă în vorbă. La ce bun să-i vorbești unui băiat despre nevoile unui bărbat! N-ar trebui să fii așa de încăpățînat, să știi... n-ar trebui! Lasse mîngîie rugător brațul băiatului.

Dar Pelle se încăpățîna. Îndurase el destul la școală și trebuise chiar să se bată de nenumărate ori, de cînd se împrăștiase zvonul că Lasse era drăguțul lui madam Olsen. Dacă le ardea acum să mai și stea împreună în văzul tuturor, n-ar mai fi fost de trăit. Pelle nu se temea cîtuși de puțin de bătaie, dar ca să poți lovi zdravăn, trebuie să știi că dreptatea e de partea ta.

— Bine, n-ai decît să te muți la ea! Că eu plec de aici.

— Și unde vrei să te duci?

— În lume, să mă îmbogățesc!

Lasse înălță capul ca un cal bătrîn de dragoni care aude semnalul; apoi se încovoie din nou.

— În lume, să te îmbogățești... foarte frumos, mormăi el. Așa gîndeam și eu cînd eram ca tine... numai că nu merge atît de ușor, dacă nu te-ai născut în zodia învingătorilor.

Lasse tăcu și împinse gînditor cu piciorul paiele sub vacă. Ei, nu prea era el sigur că băiatul nu se născuse în zodia învingătorilor. Era doar copil de oameni bătrîni; și acestor copii le era hărăzit ori ce-i mai rău, ori ce-i mai bun pe lume; și apoi mai avea și un cîr-

lionț care îi purta noroc și îi prevestea izbîndă în viață. Era voios, cînta într-una și avea mîna ușoară la toate. Îi cîștiga pe toți cu felul lui. Cu siguranță că-l aștepta norocul undeva, în lume.

— Pentru asta e nevoie să fi mai întîi confirmat cum se cuvine. Ia mai bine cărțile și fă-ți lecțiile, ca să nu rămîi repetent! Eu mă apuc să le dau de mîncare la vite.

Pelle își luă cărțile și se așeză sus între iesle, chiar în dreptul taurului celui mare. Învăța cu glas scăzut. Lasse umbla încoace și-ncolo și își vedea de treabă. Un timp se gîndi fiecare numai la munca lui. Apoi Lasse se apropie; cărțile cele noi, pe care le primise Pelle pentru confirmare, îl atrăgeau.

— Asta-i biblia?

— Da.

— Scrie în ea despre ăla care s-a îmbătat așa de grozav?

Lasse renunțase de mult să mai învețe carte — nu avea el cap pentru așa ceva. Dar tot mai era cu gîndul la ce făcea băiatul. Cărțile îl vrăjeau. „Ce-o fi scriind aici?“ întreba el mirat arătînd cu degetul spre carte, sau: „Ce lucru minunat mai înveți azi?“ Pelle trebuia să-l țină la curent zi de zi. Adeseori, întrebările se repetau; Lasse nu avea memorie bună.

— Vorbesc de ăla căruia i-au scos pantalonii chiar fiii lui, descoperindu-i rușinea, urmă Lasse văzînd că Pelle nu-i răspunde.

— Aha, Noe!

— Da, așa, bătrînul Noe, despre care știa Gustav un cîntec. Și cu ce s-o fi îmbătat bătrînul?

— Cu vin.

— Vin? Lasse ridică din sprîncene. Atunci Noe ăsta trebuie să fi fost om subțire. Stăpînul meu de dincolo, din Suedia, bea și el vin cînd îi mergea bine! Mi s-a spus că trebuie să bei mult, nu glumă, ca să te doboare — și doar vinul e scump! Scrie aici, și despre ăla care a înșelat cu atîta nerușinare? Stai, cum îi zice?

— De Laban vorbești?

— Da, Laban, da! Cum de l-am uitat și pe ăsta!

Că era un adevărat Laban şi numele i se potriveşte de minune. Asta e ăla care i-a dat lui ginere-său amîndouă fetele şi a mai trebuit să le şi cîştige pe deasupra ca zilier! Dacă ar fi trăit astăzi, ar fi nimerit cu siguranţă la puşcărie şi el şi ginere-său, dar pe vremea aceea, nu-şi prea vîra stăpînirea nasul în treburile omului. Aş vrea să ştiu dacă o femeie avea pe atunci voie să ţie doi bărbaţi. Nu spune cartea nimic despre asta? Lasse se legăna privindu-l întrebător.

— Nu, despre asta nu scrie nimic, spuse Pelle cu gîndul aiurea.

— Ei lasă, mai bine să nu te tulbur, spuse Lasse şi-şi văzu iarăşi de treabă.

Nu trecu mult şi se înfiinţă din nou.

— Nu ştiu cum s-a făcut că iar am uitat ambele nume. Nu pricep unde mi-a fost capul adineauri. Dar profeţii cei mari, pe aştia îi ştiu bine — ia ascultă-mă.

— Ei, dă-i drumul! spuse Pelle fără să-şi ridice ochii de pe carte.

— Da, da' lasă şi tu cititul — făcu Lasse — pentru că altminteri s-ar putea să-i încurci. Nu suferea ca Pelle să ia lucrurile uşor.

— Pe cei patru mari, nu-i încurc eu! spuse Pelle cu superioritate. Totuşi închise cartea.

Lasse băgă degetul arătător în gură şi îşi scoase tutunul de mestecat de sub buza de jos aruncîndu-l cît colo, ca să poată vorbi; apoi îşi trase brăcinarii şi rămase un timp cu ochii închişi; mişca încetişor din buze, repetînd lecţia pentru sine.

— Haide, dă-i drumul o dată, spuse Pelle.

— Trebuie să văd mai întîi dacă sînt toţi aici! răspunse Lasse, supărat că îl tulbura şi începu să-i repete iar.

— Isaia, Ieremia, Ezechiel şi Daniil! se repezi el cu glas tare, ca nu cumva să piardă vreunul pe drum.

— Ce-ar fi să-i vedem acum şi pe cei doisprezece fii ai lui Iacob?

— Nu, astăzi nu, e prea mult dintr-o dată. La anii mei, trebuie să mergi cu băgare de seamă. Nu mai sînt aşa de tînăr ca tine. Dacă vrei tu, hai să-i mai

spunem o dată împreună pe cei doisprezece profeți mai mici.

Pelle îi înșiră încet și Lasse îi repetă după el, unul cîte unul.

— Ale dracului nume mai născoceau și oamenii pe vremea aceea! exclamă el oftînd. Te doare gura nu alta! Dar lasă că-i răzbesc eu.

— Și la ce-ți trebuie, tată? întrebă Pelle pe neașteptate.

— La ce-mi trebuie? Lasse se scărpină după ureche. Se-nțelege că vreau... hei... dar a naibii de proastă întrebare mi-ai mai pus! Unde vrei să bați? Învățătura e doară bună pentru toată lumea și ce să fac dacă toate lucrurile astea frumoase nu mi-a fost dat să le aflu în tinerețe! Tu pomenești că vrei să le ții numai pentru sufletul tău!

— Ba din partea mea n-au decît să se ducă toți profeții la dracu'... dar n-am încotro și trebuie să-i învăț!

Lui Lasse cît pe-aci să-i vină rău, nu alta.

— Ești puștlamaua cea mai lipsită de credință pe care mi-a fost dat s-o văd vreodată! Nici nu meriți să te fi născut pe astă lume! Nu cinstești de loc înțelepciunea? Ar trebui să te bucuri că te-ai născut într-o vreme cînd copiii oamenilor săraci au parte de toate, ca și ai celor bogați! Că pe vremea mea nu era așa... altfel... cine știe? Dacă aș fi învățat ceva cînd eram tînăr poate că nu umblam acum să rînesc gunoiul din grajd! Bagă de seamă, să nu-ți dai cinstea pe rușine!

Lui Pelle îi părea oarecum rău că vorbise așa.

— Acum sînt în banca întîia, adăugă el, ca să se spele de păcat.

— Da, știu eu bine, dar tot nu trebuie să faci pe grozavul. Dacă te culci pe o ureche, ți-o iau ceilalți înainte. Nu cumva ai uitat în vacanța de Crăciun cele învățate?

— Nu, nici gînd! răspunse Pelle sigur.

Lasse nu se îndoia de asta; se prefăcea numai ca să-l facă să fie mai supus. I se părea că nu există lu-

cru mai minunat decît învățătura rostită cu glas tare, dar era din ce în ce mai greu să-l hotărască pe băiat să vorbească.

— Ești sigur, sigur de tot? continuă el. N-ar fi mai bine să repeți încă o dată? Te simți mai altfel cînd știi că nu ți-a scăpat nimic din toate cele cîte trebuie să le bagi în cap.

Pelle se simți măgulit și se dădu învins. Întinse picioarele, închise ochii și începu să se legene mecanic. Și cele zece porunci ale Domnului de pe muntele Sinai, patriarhii, judecătorii, Iosif și frații săi, cei patru profeți mari și cei doisprezece mici — învățătura întregii lumi se învolbura într-o lungă răsuflare pe buzele lui. Lui tata Lasse i se părea că universul întreg se învîrtea sclipind în jurul chipului lui Dumnezeu-tatăl, cu barba lui cea mare și albă. Simți nevoia să-și plece capul și să facă o cruce mare. Să nu-ți vină să crezi cîte încăpeau în capul ăsta de copil!

— Tare aș vrea să știu cît ar costa să iei drumul învățăturii! spuse Lasse, cînd își mai veni în fire.

— Sigur că foarte scump... cel puțin o mie de coroane! fu Pelle de părere. Nici unul din ei nu știa cît face asta; știau doar că era ceva la care nu puteau ajunge niciodată.

— Oare să fie chiar atît de grozav de scump? întrebă Lasse. Mă tot bate gîndul, cînd vom avea și noi casa noastră — că o dată și odată tot o să iasă ceva și din asta — dacă n-ai putea să te duci atunci la Fris și să-i plătești bine ca să te învețe meseria. De mîncat ai să mănînci acasă. Poate că așa ar merge.

Pelle nu răspunse. Nu simțea nici un imbold să se ducă să învețe la paracliser. Își scoase briceagul și se apucase să cioplească ceva pe stîlpul din colțul unei iesle. Era un taur mare, cu capul în pămînt, căruia îi atîrna limba în colțul botului. Copita ridicată în dreptul capului însemna că animalul pisa înfuriat pămîntul.

Lasse rămase locului; lucrul începea să semene a ceva.

— Ce e asta, o vită ? întrebă el. Zi de zi, pe măsură ce desenul prindea viață, se tot frămîntase să înțeleagă ce era.

— Asta e Volmer, cînd te-a luat în coarne, spuse Pelle.

Acum, după ce aflase, Lasse văzu lămurit că înfățișa întîmplarea de atunci.

— Ciudat cum seamănă, spuse el. Dar chiar așa de furios cum l-ai făcut tu, tot nu era ! Da, da, dar acum hai mai bine să isprăvim treaba. Fleacurile astea nu-ți dau de mîncare ! Lasse nu era de loc încîntat de patima băiatului de a închipui pretutindeni cîte ceva cu creta sau cu briceagul. Nu era stîlp sau perete, care să nu poarte urmele lui. Astea erau prostii păguboase și te pomenești că moșierul s-ar fi supărat dacă venea în grajd și dădea peste ele. Adeseori Lasse mînjea cu bălegar desenele care băteau mai mult la ochi, ca să le ascundă de nepoftiți.

Colo sus, Kongstrup tocmai se întorcea în casă, de brațul nevesti-si. Era palid, dar părea bine hrănit.

— Cu mersul nu prea stă încă bine ! spuse Lasse și privi după el. Dar n-o să mai treacă mult și va veni iar pe aici, așa că nu-i bine să strici stîlpul ăsta de tot.

Pelle scobi lemnul mai departe.

— Dacă nu isprăvești o dată cu joaca asta, mînjesc totul cu balegă ! spuse Lasse mîniat.

— Atunci am să te fac pe tine cu madam Olsen... pe poarta mare ! îl întărîtă Pelle.

— Ascultă, mă... ia încearcă ! Ar trebui să te alung din ochii mei și să-i spun pastorului să te gonească, dacă faci una ca asta !

Lasse își ieșise cu totul din fire. Se repezi la celălalt capăt al grajdului și se apucă să scoată gunoiul, care se adunase după-amiază ; lovea și izbea tot timpul cu uneltele. Apoi rămase locului rînind bălegarul. De furios ce era, umpluse prea mult roaba și acum nu mai putea da nici înainte, nici înapoi.

Pelle se apropie cu aerul cel mai blajin din lume.

— Să-ți scot roaba afară ? întrebă el. Saboții tăi cam alunecă pe pavaj.

Lasse mormăi ceva şi îl lăsă să se apropie. Se mai prefăcu o vreme îmbufnat, dar nu se putu ţine prea mult; mare haz mai avea şi băiatul ăsta, cînd îi ardea lui!

21

Pelle fusese la pastor. Acum şedea jos în odaia slugilor şi înghiţea masa de prînz pe nerăsuflate: scrumbii fierte şi păsat. Era sîmbătă. Administratorul plecase la oraş şi Erik şedea aici la căldură. Nu spunea nimic cînd nu era întrebat, dar avea un fel al lui de-a căsca ochii. Urmărea din ochi cum îşi mişca Pelle mîna între gură şi farfurie. Ridica necontenit din sprîncene de parcă toate ar fi fost noi pentru el — sprîncenele aproape că îşi pierduseră forma. Sub cana din faţa lui era o adevărată baltă. Din cînd în cînd o ducea la gură şi de fiecare dată vărsa din ea cîte puţin.

Marie cea blondă sta la spălător şi se uita mereu dacă Pelle nu era gata. Cînd băiatul îşi linse lingura şi o vîrî în sertar, fata intră aducînd ceva pe o farfurie — sus avuseseră antricoate la masă.

— Uite o îmbucătură şi pentru tine... că ţi-o mai fi foame, spuse ea. Dar ce-mi dai? Ţinea farfuria în mînă zîmbindu-i.

Lui Pelle îi mai era tare foame — o adevărată foame de lup. Rămase cu ochii ţintă la farfurie, de îi lăsă gura apă. Apoi întinse ascultător gura şi Marie i-o sărută. Fără să vrea, fata aruncă o privire furişă spre Erik. Peste obrazul lui îndobitocit trecu o umbră uşoară — ca o veche aducere-aminte.

— Ia te uită la vlăjganul ăsta, bea şi-i curg balele, îl certă ea şi îi luă cana. O ţinu sub tăblia mesei şi adună în ea cu mîna toată berea vărsată. Pelle se apucă cu nădejde de antricot şi nu se mai sinchisi de nimic. Dar cum ieşi fata, scuipă cu tîlc între picioare şi se şterse repede la gură cu mîneca bluzei.

Apoi se duse în grajd și începu să curețe ieslele, Lasse țesăla vacile. Dădea lustru pentru duminică. Pe cînd lucrau, Pelle îi povesti pe-ndelete întîmplările zilei și îi repetă toate cîte le spusese pastorul. Lasse asculta atent, întrerupîndu-l cu exclamații scurte :

— Așa, așa ! Uite-al dracului ! Ce catîr a mai fost și David, și tot a venit în fața Domnului ! Da, răbdarea Domnului e mare... asta așa e.

La ușa de afară bătu cineva. Era unul din copiii lui Kalle, care le spuse că bunica voia să-și ia rămas bun de la ei înainte să pornească pe drumul de veci.

— Atunci n-o mai duce mult, exclamă Lasse.

— O să-i vină greu lui Kalle să se despartă de ea, cît au trăit ei de bine. O să rămînă în schimb mai multă mîncare pentru ceilalți.

Hotărîră să isprăvească întîi treaba și după aceea să se strecoare nevăzuți. Dacă s-ar fi învoit acum, cu siguranță că nu le-ar mai fi îngăduit să se ducă la înmormîntare.

— Și asta va fi o adevărată petrecere, cu mîncare și cu băutură din plin, după cîte îl cunosc eu pe fratemeu Kalle ! spuse Lasse.

După ce isprăviră treaba și-și luară masa de seară, se strecurară prin ușa care da spre cîmp. Lasse răscolise patul și potrivise o căciulă veche tocmai la capătul lui, așa că oricine ar fi văzut-o în treacăt, ar fi crezut că doarme cineva acolo — asta pentru cazul că venea cineva în control.

Zăpada cădea liniștit și moale. Pămîntul era înghețat, așa că nu trebuiau să-și caute drumul ; acum că îl cunoșteau, nici nu li se mai părea atît de lung. Pînă să-și dea seama, lăsaseră ogorul în urmă. Începuse ținutul pietros.

În odaie era lumină. Kalle îi aștepta.

— Se duce și bunica, spuse el atît de grav cum nu-și mai amintea Lasse să-l fi auzit vreodată în viața lui. Kalle deschise ușa spre odaia bunicii și șopti ceva înăuntru. Nevastă-sa îi răspunse încet din întuneric.

— Da, sînt trează ! se auzi vocea slabă și monotonă a bătrînei. Puteți vorbi tare, că nu dorm.

Lasse și Pelle își scoaseră ghetele și intrară în ciorapi.

— Bună seara, bunico! spuseră solemn cei doi.

— Și Domnul să te aibă-n pază! adăugă Lasse.

— De, uite că zac și eu, spuse bunica și bătu încet cu palma în pilotă. Purta mînuși mari, cu un singur deget. Nu vă supărați că am trimis după voi, că uite, nu mai am mult; ce se mai aude prin parohie? A mai murit careva?

— După cîte știu, nu! răspunse Lasse. Dar dumneata, bunico, arăți foarte bine... ești roșie și rotunjoară! Peste două-trei zile ai să fii din nou pe picioare. Ai să vezi!

— Da, ție-ți vine ușor să vorbești! rîse bătrîna îngăduitor. Parc-aș fi o nevastă tînără la prima lăuzie, nu-i așa? Vă mulțumesc că ați venit... Că doar și voi faceți parte din familie! Acum mă cheamă cei de dincolo și mă duc în pace la ei. Mie mi-a mers bine aici pe pămînt, n-am ce zice. Am avut bărbat de treabă și o fată de treabă... și să nu-l uit nici pe Kalle. Mi-am recăpătat și vederea, așa că am apucat să mai văd lumea o dată.

— Dar numai cu un ochi... așa ca păsările, bunico! spuse Kalle și încercă să rîdă.

— Lasă, c-a fost ea, viața, bună pentru mine și așa. Multe lucruri noi și frumoase s-au adăugat de cînd mi-am pierdut lumina ochilor. Pădurea s-a întins și copiii au crescut fără ca eu să am habar. Ei, da, a fost frumos că am ajuns atît de bătrînă și că pot să-i am pe toți în jurul meu — pe Kalle, pe Marie și pe copii. Toți cei de-o seamă cu mine mi-au luat-o înainte. A fost frumos, să trăiesc și să văd ce s-a ales de fiecare.

— Cîți ani ai dumneata, bunico? întrebă Lasse.

— Kalle a căutat în registrul bisericii; să tot am optzeci. Dar nu cred să fie adevărat.

— Ba sigur că e adevărat! spuse Kalle. A căutat chiar pastorul pentru mine.

— Da, da... vremea a trecut repede și tare mi-ar place să mai trăiesc încă puțin, dacă ar fi voia Domnului. Acuma mă cheamă groapa, o simt după pleoape.

Bătrîna începu să răsufle mai greu, dar gura nu-i mai sta.

— Mamă, vorbeşti prea mult! spuse Marie.

— Da, şi poate vrei să te odihneşti, se amestecă Lasse. N-ar fi mai bine să ne luăm acum rămas bun?

— Nu, acum vreau să mă lăsaţi să vorbesc. E ultima oară că vă mai văd şi după aceea am să am timp destul să mă tot odihnesc. Ochii mi-s ca fulgul — mulţumesc lui Dumnezeu — nici nu simt somnul.

— Cred că de o săptămînă-ncoace bunica n-a mai închis de loc ochii, spuse Kalle pe gînduri.

— Nu. Şi de ce-aş dormi acum, în ultimele zile pe care le mai am de trăit, cînd şi aşa am să dorm destul. Noaptea, cînd dormiţi cu toţii, stau şi ascult răsuflarea fiecăruia şi mă bucur că sînteţi sănătoşi. Alteori mă uit la ierburile de colo şi mă gîndesc la Anders şi la toate bucuriile pe care le-am trăit împreună.

Bunica tăcu un timp trăgîndu-şi sufletul. Ochii nu i se mai dezlipeau de la buchetul de ierburi de cîmp care atîrna sub grindă.

— L-a culeş chiar el, anume pentru mine, prima oară cînd ne-am aşezat în cîmpul smălţat de flori. Tare mai iubea hăţişul, Anders al meu, în fiecare an mă trezea din somn cînd înflorea şi mă ducea acolo să-l văd, pînă cînd i-a venit ceasul. Pentru el am rămas proaspătă, ca în prima zi... de aceea am fost întotdeauna veselă şi fericită. Îmi pocneau nasturii de la rochie, atît de voios răsuflam, şi el se bucura de mine aşa de mult, că îmi rupea şi bretelele şorţului...

— Ar trebui să te liniştesti, mamă, şi să nu mai vorbeşti despre asta, spuse Marie netezind ruşinată perna bătrînei.

Dar bătrîna nu se opri. Doar gîndurile i se încurcară puţin.

— Da, dinţii mi-au crescut greu şi tot greu i-am pierdut. Copiii i-am născut în dureri şi i-am dus cu jale la groapă — şi pe unul şi pe celălalt. Altminteri, nu mi-a lipsit niciodată nimic şi am avut şi un bărbat bun. Avea ochi pentru toate minunăţiile Domnului şi în dimineţile de vară ne sculam o dată cu păsările. Apoi ne duceam împreună la cîmp şi pînă să

ne apucăm de treabă, ne uitam ce minunat răsare soarele din mare.

Glasul tremurător al bunicii amuți ; era ca și cum ar fi încetat un cîntec. Bătrîna se ridică și trase adînc în piept.

— Da, e frumos glasul aducerilor aminte ! spuse Lasse.

— Ia spune Lasse, e adevărat că îți cauți femeie ? întrebă deodată bătrîna.

— Ce tot spui ! strigă Lasse speriat. Pelle îl văzu pe Kalle făcîndu-i Mariei cu ochiul. Va să zică știau și ei.

— Ai să vii curînd să ne arăți și nouă mireasa ? întrebă Kalle. Oamenii spun că faci o partidă bună.

— Nici nu știu despre ce vorbiți ! Lasse se zăpăcise de tot.

— Da, da, nu-i de loc rău ce ți-ai pus în gînd ! spuse bunica. După cîte știu eu, e o femeie destul de bună. Fie să vă potriviți și voi atît de bine ca Anders cu mine ! Frumoase vremuri au fost... și ziua, cînd lucram fără să ne cruțăm puterile ca să le potrivim pe toate cum e mai bine, și noaptea, cînd vuia vîntul. Atunci era bine să fim numai noi și să căutăm căldură unul la celălalt.

— Dumneata ai știut să te bucuri de toate, bunico ! strigă Lasse.

— Da, și acum plec împăcată și pot să zac liniștită în groapa mea. Nimic nu mi-a înșelat așteptările aici pe pămînt și nu am de ce să mă mai întorc. Numai de s-ar îngriji Kalle să fiu scoasă cu picioarele înainte ; cred că atunci n-aș mai veni să vă tulbur.

— Poți să vii din cînd în cînd să ne vezi, dacă ai chef. O să te primim fără nici o teamă ! Că tare bine ne-am mai avut ! spuse Kalle.

— Nu. Omul nu poate ști ce chef o să-l apuce pe lumea cealaltă ! Trebuie să-mi făgăduiești că mă vor scoate cu picioarele înainte. Nu vreau să vă mai tulbur și eu noaptea, că destul munciți toată ziua. V-ați chinuit și așa cu mine ; bine că o să fiți și voi o dată singuri. Și de-acum înainte o să aveți și mai multă mîncare.

Pe Marie o podidiră lacrimile.

— Auzi vorbă ! strigă Kalle. Nici să n-aud una ca asta ! N-am îndurat nici o lipsă din pricina dumitale. Dacă n-ai de gînd să te cuminţeşti, să ştii că după ce-i muri, o să-i tragem un chef mare, de bucurie că a dat Dumnezeu şi am scăpat de dumneata !

— Nu, asta n-ai s-o faci ! se zbîrli bătrîna. Să nu cumva să-mi faceţi pomană trei zile şi trei nopţi ! Făgăduieşte-mi tu, Marie, că n-o să vă sărăciţi ca să mă cinstiţi pe mine, femeie bătrînă. Dar pe cei mai apropiaţi puteţi să-i chemaţi după-masă, fără să-i uitaţi pe Lasse şi Pelle. Şi dacă o să-l rugaţi pe Hans Henrik, să ştiţi că o să-şi aducă şi armonica, şi puteţi să cîntaţi în hambar.

Kalle se scărpină la ceafă.

— Atunci chiar că ar trebui să mai aştepţi pînă după treier, că nu-mi prea vine la socoteală să golesc hambarul acum. Mai bine luăm gloaba lui Jens Küre şi facem după-amiază o plimbare la cîmp.

— Se poate şi aşa ! Dar oricum, trebuie să luaţi şi copiii. Am să fiu liniştită să ştiu că s-au ales şi ei cu ceva... pentru că nu prea au parte de multe sărbători ! Şi bani pentru aşa ceva sînt !

— Da, Lasse, nu ştiu dacă o să mă crezi, dar bunica a strîns la ciorap cincizeci de coroane de care n-am ştiut nici unul, ca s-o putem înmormînta cum se cuvine.

— De douăzeci de ani tot pentru asta strîng. Am vrut să plec cum se cuvine dintre cei vii şi fără să iau pielea de pe cineva. Hainele de înmormîntare sînt şi ele gata, căci cămaşa de mireasă am pus-o doar o dată şi am păstrat-o. Şi cu altceva decît cămaşă şi bonetă nici nu vreau să fiu îmbrăcată.

— Asta e ca şi cum ai fi goală de tot, se amestecă Marie. Ce vor spune vecinii, dacă n-o îmbrăcăm pe mama cum se cuvine !

— De asta nici nu-mi pasă ! le-o tăie scurt bătrîna. Aşa mă plăcea Anders, şi de şaizeci de ani nici n-am purtat altceva la culcare. S-o ştii ! Apoi se întoarse cu faţa la perete.

—O să le facem pe toate așa cum vrea mama! spuse Marie.

Bătrîna se întoarse din nou și începu să pipăie plapuma, căutînd mîna fiică-si.

— Și apoi mai trebuie să-mi faci și o pernă moale pentru capul ăsta bătrîn, că văd că nu-și mai găsește astîmpăr.

— O să luăm o pernă de-a copiilor și o să-i punem o față albă, spuse Marie.

— Da, mulțumesc. Cred că ar trebui să trimiteți mîine după Iakob Kristians, tîmplarul, că e aici în ținut, ca să-mi ia și măsura pentru coșciug. Așa aș mai putea să-i spun și eu cum să arate. Lui Kalle prea îi curg banii printre degete!

Bunica închise ochii; de bună seamă, obosise.

— Hai să trecem dincolo, ca să aibă și ea puțină liniște, șopti Kalle și se ridică. Dar bătrîna deschise ochii din nou.

— Vreți să vă și duceți? întrebă ea.

— Credeam că dormi, bunico! spuse Lasse.

— Nu, cît mai trăiesc nu mai am de gînd să dorm... îmi sînt pleoapele ușoare ca fulgul! Ei, da, rămîneți cu bine, Lasse și Pelle, și fie să vă meargă bine în viață, așa de bine cum mi-a fost și mie. Marie e singura pe care a ocolit-o moartea, dar mi-a fost fiică bună; și Kalle a fost așa de bun cu mine, de parcă aș fi fost prima lui dragoste. Am avut și un soț de treabă, care îmi despica surcele duminica și se scula noaptea să vadă de copii cînd eram lăuză. Noi am dus-o bine de tot: am avut ceas cu cuc și căldură din belșug, cînd ne era frig; mi-a făgăduit și o călătorie la Copenhaga... La început am bătut untul, în sticlă, pentru că nu aveam putinei și a trebuit să fac o gaură în ea ca să-l scot. A rîs de mine; întotdeauna rîdea cînd făceam cîte o prostie. Și cît se bucura cînd se năștea un copil! Cîteodată, dimineața, mă trezea din somn și ne duceam goi, să vedem cum răsare soarele din mare. „Ia te uită, Anna — spunea — a înflorit peste noapte hățișul!" Și mă strîngea în brațe... dar hățișul nu înflorise; era doar soarele care îl înroșea! Pînă la cel mai apropiat vecin, era cale de jumătate

de milă, dar lui, dacă mă avea pe mine, nici nu-i păsa. Așa săracă cum eram, și tot se bucura cu mine... Și vitele mă iubeau; totul ne izbutea.

Bunica clătina încet din cap; i se prelingeau lacrimile pe obraz. Glasul nu-i mai suna ostenit; fiecare cuvînt trezea mereu altul și vorbele îi lunecau de pe buze ca un sunet prelung. Fără îndoială că nu mai știa ce spune, dar se afla necontenit sub vraja vorbelor. O luă iar de la început și repetă cuvintele monoton și legănat, ca cineva prins de vîltoare și care nu se mai poate opri.

— Mamă — spuse Marie cu teamă, sprijinindu-i capul — vino-ți în fire, mamă!

Bătrîna se opri și o privi mirată.

— Da, așa e, amintirile nu-mi mai dau pace! exclamă ea. Aproape îmi vine să cred că aș putea să aținesc o clipă.

Lasse se sculă și se apropie de pat.

— Adio, bunico și drum bun, dacă o fi să nu ne mai vedem! Pelle îl urmă și rosti aceleași vorbe. Bunica îi privi întrebătoare, fără să se miște. Lasse îi apucă cu băgare de seamă mîna și Pelle de asemenea. Apoi se strecurară în odaia cealaltă.

— Ce neobișnuit de limpede i se mai stinge flacăra vieții! spuse Lasse după ce închiseră ușa. Pelle observă că glasurile lor răsunau iar libere, ca mai înainte.

— Da, se ține bine pînă la urmă, e plămadă bună. Oamenii de aici trăncănesc în tot felul că nu-i aducem doctor. Ce crezi, să mai facem și cheltuiala asta?

— Doar n-are nimic, decît că nu mai poate trăi, răspunse Lasse pe gînduri.

— Tocmai, și nici ea nu vrea să audă de așa ceva... Poate ar putea s-o mai țină puțin în viață!

— Da, sînt vremuri grele, spuse Lasse și începu să privească copiii pe rînd. Dormeau toți și aerul încăperii era încărcat de respirația lor. A scăzut ceața, nu glumă!

— Păi da, acum aproape că nu e an să nu zboare cîte unul din cuib, spuse Kalle. Și de acum înainte, alții nu mai facem. Ne-am poticnit la un număr cu ghi-

nion... scîrbos număr. Marie e acum fudulă de urechi şi singur nu sînt în stare să fac nimic.

Mucalitului de Kalle îi străluceau iar ochii.

— Ne putem mulţumi foarte bine şi cu cei pe care-i avem, spuse Marie. Dacă îl număram şi pe-al Annei, sînt paisprezece.

— Da, numără-i şi pe-ai altora, că aşa scapi mai uşor, o necăji Kalle.

Lasse privea cu atenţie la copilul Annei, care dormea împreună cu al treisprezecelea copil a lui Kalle.

— Îi merge mai bine ca mătuşă-si, spuse el. Să nu-ţi vină să crezi că sînt de-o vîrstă. Pe cît e ea de îmbujorată, pe atît e cealaltă de gălbejită.

— Da, e o deosebire, spuse Kalle privind înduioşat spre copii. Se vede treaba că asta vine de acolo că al Annei s-a născut din părinţi tineri; sîngele nostru a început să îmbătrînească. Şi pe urmă, cei făcuţi la întîmplare sînt totdeauna şi mai izbutiţi... ca de pildă Albert al nostru; ăsta se ţine cu totul altfel decît ceilalţi. Ştii că de la primăvară are să meargă chiar cu vaporul lui?

— Nu mai spune! A fost el în stare să ajungă aşa de repede căpitan? se miră Lasse.

— Cică e Kongstrup la mijloc... aşa, în taină, firește.

— Dar tatăl copilului Annei îi mai trimite bani? întrebă Lasse.

— Cum te văd şi cum mă vezi. Primim în fiecare lună cele cinci coroane pentru copil şi asta ne scoate mult din nevoi.

Marie umbla de colo-colo şi puse pe masă rachiu, pîine şi o cană de untură.

— Hai, luaţi şi mîncaţi! spuse ea.

— Aţi cam prins rădăcini la Steinhof, spuse Kalle pe cînd se aşezau la masă. Aveţi de gînd să rămîneţi toată viaţa acolo? clipi el mucalit către fratesău.

— Nu-i uşor lucru să o porneşti aşa, la întîmplare, răspunse Lasse, căutînd să ocolească întrebarea.

— Ei lasă, că în curînd o să auzim noutăţi despre voi, se amestecă Marie. Îţi face cu ochiul patul de nuntă!

Lasse nu răspunse; se trudea cu o coajă de pîine.

— Taie coaja aia, dacă nu te mai ţin dinţii! îl îndemnă Marie. Trăgea mereu cu urechea spre uşa mamei. Uite că tot a mai aţipit, biata bătrînă, adăugă ea.

Kalle se prefăcu că abia acum descoperă sticla.

— Ehei, uite că avem şi rachiu... cum de nu l-am adulmecat nici unul! Le turnă pentru a treia oară. Atunci Marie astupă sticla.

— Ce, vrei să ne strici şi pofta de mîncare, spuse îndrăcitul de Kalle, holbîndu-se la ea. Marie se holbă şi ea la el şi-i răspunse:

— Huş! Vrei să ne luăm de păr?

Lasse şedea şi se uita la ei, bucurîndu-se de fericirea lor.

— Ce mai face omu' nostru de la Steinhof? Cred că acum a trecut ce a fost mai greu? întrebă Kalle.

— Da, s-a făcut iar om, atît cît mai poate el să fie. O treabă ca asta lasă semne adînci la un bărbat, spuse Lasse. Marie se uita la ei şi rîdea. Dar cînd se întoarseră către ea, îşi plecă ochii.

— Rîzi tu! spuse Lasse. Dar eu găsesc că e foarte trist. Nemaiputîndu-se stăpîni, Marie fugi la bucătărie ca să rîdă în voie.

— Toate muierile chicotesc, numai ce-i aud numele, spuse Kalle. Jalnică prefacere... azi armăsar, mîine ţînţar. Ei, cel puţin atît a izbutit să facă şi doamna Kongstrup ca să şi-l ţie numai pentru ea. Dar nu pricep cum mai poate trăi alături de ea după aşa ceva?

— Şi mai par şi atît de îndrăgostiţi, cum nu i-a mai văzut nimeni niciodată; nu poate sta o clipă fără ea. Cred şi eu... unde să mai găsească el acum alta care să-l îndrăgească! E lucrul dracului la mijloc!... Ei da, şi-acum ar cam trebui să ne mai ducem şi pe-acasă!

— Da, şi vă trimit eu vorbă cînd o fi s-o îngropăm! spuse Kalle ieşind cu ei din casă.

— Să nu uiţi. Şi dac-o fi să-ţi lipsească vreo monedă de zece coroane pentru înmormîntare, să faci bine să mi-o spui! Aşa, şi acum rămîneţi cu bine!

Inmormîntarea bunicii mai stăruia şi acum în amintirea lor, ca o rază luminoasă care le însoţea toate gîndurile şi faptele; aşa sînt şi unele mîncăruri bune care lasă un gust plăcut în gură, multă vreme după ce le-ai mîncat. Kalle îşi dăduse toată osteneala ca să facă din ea o adevărată zi de sărbătoare; avuseseră mîncare şi băutură din belşug, iar el nu mai contenea cu năzdrăvăniile. Şi şmecher cum era, găsise un pretext să o pcftească şi pe madam Olsen, — era foarte drăguţ din partea lui, căci arăta astfel că se învoieşte cu legătura lui Lasse.

Lasse şi Pelle avură prilej de vorbă o lună încheiată despre cele întîmplate şi după ce isprăviră tot ce aveau de spus, amintirea acelei zile tot mai stăruia undeva în sufletul lor, ca o bucurie despre care n-ar fi fost nimeni în stare să spună de unde anume izvora.

Acum însă, venea primăvara şi o dată cu ea şi grijile care îţi amărau viaţa, chiar dacă nu te-ai fi gîndit la ele. Pelle trebuia să fie confirmat de Paşti şi Lasse nu mai ştia cum s-o scoată la capăt, întrebîndu-se de unde să-i facă rost de toate cele de trebuinţă: costum nou, pălărie nouă şi ghete noi! Băiatul vorbea adeseori despre asta şi era limpede că se temea să nu se facă de rîs la biserică.

— Ei lasă... o facem noi şi pe-asta! spunea Lasse, dar nu vedea nici o ieşire. La curţile de rînd, unde mai domneau bunele obiceiuri de odinioară, stăpînii se îngrijeau de toate. Aici însă, lucrurile mergeau după afurisita de modă nouă, numai bani gheaţă, care îţi alunecau printre degete. O simbrie de o sută de coroane îţi părea grozavă, dacă te gîndeai la toată suma. Dar din păcate ţi-o dădeau cu ţîrîita, ban cu ban, fără să poţi spune vreodată: uite ce lucru straşnic mi-am mai luat din simbrie!...

— Lasă că facem noi rost de toate! spunea Lasse tare, cînd se încurca în socoteli; atunci Pelle se liniştea.

Nu exista decît o singură ieşire : să împrumute bani de la madam Olsen ; şi trebuia să se folosească de soluţia aceasta, oricît de neplăcut i-ar fi fost. Numai Pelle să nu ştie nimic.

Lasse se ţinu cît putu mai mult, în nădejdea că tot avea să se întîmple ceva care să-l ferească de ruşinea de a lua bani cu împrumut de la logodnica lui. Dar nu se întîmpla nimic şi vremea trecea. Şi aşa, într-o dimineaţă, pe cînd Pelle tocmai se pregătea să plece la şcoală, se hotărî :

— Ce zici, nu vrei să dai o fugă, să duci asta la madam Olsen ? spuse el şi-i întinse băiatului un pachet. E o boarfă de-a noastră, pe care vrea ea să ne-o dreagă. Pe partea de dinăuntru a hîrtiei era o cruce mare, care anunţa vizita lui Lasse pentru deseară.

De sus, de pe colină, Pelle văzu că gheaţa se spărsese peste noapte. Sloiurile groase şi zgrunţuroase astupaseră golful aproape o lună de zile, încît ai fi putut umbla pe ele ca pe pămînt. Pentru Pelle acest lucru era cu totul nou şi spre hazul băieţilor, încercă prevăzător gheaţa cu vîrful saboţilor. Mai tîrziu, se obişnui să se mişte în voie pe gheaţă, fără să se cutremure la gîndul că peştii cei mari înotau chiar pe sub saboţii lui şi că poate nu aşteptau altceva decît să cadă în mijlocul lor. In fiecare zi se ducea pînă la zidul cel înalt de gheaţă care închipuia un hotar la un sfert de milă de ţărm şi dincolo de care se întindea marea, strălucind ca un ochi de culoare verde în bătaia soarelui. Se ducea acolo numai ca să nu fie mai prejos de ceilalţi. Dar sigur, în faţa mării, tot nu se simţea niciodată.

Acum, însă, se pornise dezgheţul. Golful era plin de sloiuri care se ciocneau zgomotos ; cele din depărtare, care alcătuiseră zidul, o şi porniseră spre larg. Pelle făptuise multe vitejii prin părţile acelea şi totuşi se bucura că gheaţa îşi strîngea catrafusele şi o lua din loc ; acum nu mai era ruşine să rămîi pe uscat.

Bătrînul Fris şedea sus, la catedră ; n-o mai părăsea în timpul orei, oricît scandal ar fi făcut băieţii. Se mulţumea doar să bată cu trestia în pupitru. Nu mai era decît umbra a ceea ce fusese odinioară. Capul îi

tremura într-una și mîinile lui parcă apucau în gol. Mai aducea și acum ziarul și îl despăturea la începutul orei, dar nu mai citea. Cădea pe gînduri, țeapăn, cu palmele pe catedră, cu spatele sprijinit de zid și rămînea așa, absent. Copiii puteau să-și facă de cap în voie, căci el nici nu se clintea. Doar expresia ochilor i se mai schimba uneori, în semn că mai trăiește.

Acum domnea mai multă liniște în școală; nu mai avea nici un haz să-l atîți pe învățător, că tot nu-și mai dădea seama. Astfel, năzdrăvăniile își pierdură farmecul. Treptat, în rîndul băieților mai mari se stabili un soi de regulament propriu; tot ei hotărau și ce să se învețe; nesupunerea sau lupta pentru putere se lichidau pe terenul de joacă, cu ajutorul pumnilor și cu vîrfurile saboților. Învățătura își urma cursul ca și pînă acum; cei mai deștepți îi învățau și pe ceilalți; citeau și socoteau mai mult decît pe vremea cînd îi stăpînea bătrînul Fris și, de aceea, cîntecele bisericești rămaseră mai prejos.

Bineînțeles că uneori tot se mai întîmpla să se trezească Fris și să se amestece. Atunci striga cu voce aproape stinsă: „Cîntece!" și bătea după vechiul lui obicei în catedră. Copiii lăsau totul ca să-i dea ascultare bătrînului și începeau să îngîne un cîntec. Dar se răzbunau repetînd același verset toată ora. Era singura glumă pe care și-o îngăduiau cu bătrînul învățător, dar numai ei făceau haz de ea — Fris nu mai pricepea nimic.

Fris spusese de nenumărate ori că vrea să se retragă; dar acum uitase și de asta. Cînd venea timpul, o pornea împleticindu-se spre școală. Apoi se întorcea din nou acasă. Desigur că nici despre asta nu-și dădea seama. Oamenii nu se îndurau să-l dea afară. La urma urmei, ca învățător, nici nu aveau de ce să se plîngă de el, în afara cîntecelor care cam lăsau de dorit; pînă acum nu ieșise nici un băiat din școala lui să nu știe să-și scrie numele și să citească o carte tipărită — dacă era tipărită în alfabetul vechi. Scrierea modernă, cu litere latine, nu o preda Fris, deși învățase latinește în tinerețe.

Cît despre Fris, el nici nu-şi dădea seama de schimbare, nu simţea nimic ; încetase să simtă — atît pentru sine cît şi pentru alţii. Nimeni nu mai venea să i se spovedească sau să găsească mîngîiere la el, la cel ce fusese gata să se aprindă pentru oricine — sufletul nu-i mai era la locul lui. Plutea pe undeva, în afara trupului, pe jumătate descătuşat, ca o pasăre căreia îi e greu să-şi părăsească cuibul, ca s-o pornească în necunoscut. Ochii lui şterşi şi înfundaţi în orbite se mişcau privind în gol, de parcă ar fi urmărit necontenit această fluturare a sufletului. Tinerii care se întorceau în sat să ierneze se mai duceau la el ca la un bătrîn prieten, dar simţeau numaidecît schimbarea. Li se părea că e ca un gol în rînduielile satului ; le lipsea bătrînul cu bombănelile lui, bătrînul care-i ura cît erau pe băncile şcolii şi îi îmbrăţişa mai tîrziu pe toţi cu aceeaşi dragoste, buni şi răi de-a valma, spunînd despre fiecare în parte : „A fost cel mai bun băiat pe care l-am avut vreodată !"

Copiii luau recreaţie devreme şi se repezeau afară, înainte chiar ca Pelle să le fi dat semnalul. Fris pornea cu paşi şovăitori spre sat, pe drumul lui obişnuit, şi lipsea două ore ca de obicei. Fetele se sprijineau de peretele căsuţelor din fundul curţii şi-şi mîncau feliile de pîine cu unt, iar băieţii se roteau ca păsările care au dat de libertate.

Pelle era furios că nu e ascultat şi căuta un mijloc să le impună respect. Astăzi şi cei mari fuseseră împotriva lui ; alerga şi se rotea ca un pescăruş, cu trupul plecat înainte şi cu braţele întinse ca nişte aripi. Mulţi îi făceau loc şi cine nu se dădea la o parte de bunăvoie, o făcea de nevoie. Poziţia lui era ameninţată şi de aceea acţiona fără încetare — ca şi cum ar fi vrut să ţină chestiunea în suspensie pînă avea să aibă un prilej să lovească.

Lucrurile merseră aşa o vreme. Îi îmbrînci pe unii şi-i lovi în treacăt pe alţii ; conştiinţa puterii i se trezea tot mai impetuoasă în suflet. Voia să şi-i facă duşmani pe toţi ! Băieţii începură să se adune lîngă prăjină şi deodată se trezi cu toată ceata peste el. Încercă să se ridice ca să se scuture de ei şi să-i facă

să zboare cît colo, dar nu izbuti ; pumnii pătrundeau pînă la el prin grămadă, lovindu-l; îl ustura tot trupul, se smucea din toate puterile, dar zadarnic ; în cele din urmă, renunţă să mai lupte cinstit : începu să le înfigă degetele în ochi, în gură, în gîtlej, oriunde nimerea.

Atunci încleştarea se desfăcu. Pelle se ridică şi îi făcu vînt cît colo unui băiat care nu apucase să fugă.

Era zgîriat tot şi abia îşi mai trăgea sufletul, dar era fericit. Toată ceata se holba la el cu gura căscată şi-l lăsa să-şi scuture în linişte hainele — era doar învingător. Apoi se duse cu bluza ruptă la fete, iar ele i-o prinseră în ace cu gămălie şi-i mai dădură şi dulciuri. Drept mulţumire le înnodă cozile; fetele începură să ţipe, dar nu se împotrivirăă — aşadar, lucrurile se petreceau după obicei.

Prea sigur de izbînda lui, însă, nu era. Nu se simţea în stare ca Henrik Bödker la vremea lui — să treacă îndată după bătălie printre băieţi, cu mîinile în buzunare, făcîndu-se că nu-i vede. Trebuia să mai tragă cu ochiul la ei, pe cînd cobora spre ţărm şi să încerce să-şi recapete respiraţia, căci nu era ruşine mai mare decît să plîngi sau să-ţi pierzi respiraţia.

Pelle coborî spre ţărm. Îi părea rău că nu se repezise din nou la ei, cît mai fierbea ; acum era prea tîrziu. S-ar fi putut spune şi despre el că bătuse toată clasa deodată. Dar aşa, trebuia să se mulţumească numai cu faima că era cel mai tare din şcoală.

Un strigăt sălbatic de război, venit de sus de la şcoală, îl făcu să tresară. Întreaga ceată se ivi de după colţ, înarmată cu beţe şi scînduri. Pelle ştia ce anume era în joc dacă fugea. Se sili să rămînă liniştit locului, deşi simţea furnicături în picioare. Deodată băieţii se năpustiră în goană sălbatică asupra lui. Dintr-o săritură se întoarse s-o ia la fugă. Dar încolo se întindea marea plină de sloiuri, care se legănau şi-i închideau calea. Sări de pe un sloi pe altul, dar sloiurile nu erau destul de mari ca să-l ţină — trebuia să fugă mai departe!

Simţea că trebuie să fugă. Îl cuprinsese spaima de moarte faţă de cele ce veneau din spate. Sloiurile de sub el erau gata să se afunde ; trebuia să sară de pe

unul pe altul. Picioarele i se mişcau ca degetele pe clapele unui pian. Nu mai ştia decît că trebuie s-o ia spre dig. Pe ţărm, ceilalţi încremeniseră cu gura căscată, pe cînd Pelle sălta ca o piatră netedă aruncată la suprafaţa apei, pe care abia o atingea din cînd în cînd. Sloiurile se cufundau sau se răsturnau cu muchea în sus de îndată ce le atingea. Pelle venea şi trecea ca fulgerul, schimbîndu-şi direcţia chiar în mijlocul saltului, ca o pisică. Părea că dansează pe cărbuni aprinşi, într-atît îşi trăgea de repede piciorul, punîndu-l apoi pe alt sloi şi trăgîndu-l şi de acolo. Apa stropea strălucitoare şi plescăia în jurul sloiurilor pe care le atingea; în spatele lui rămînea o brazdă întortocheată care ducea pînă la locul unde stăteau băieţii, ţinîndu-şi răsuflarea. Altul ca Pelle nu mai era — cine ar mai fi fost în stare de asemenea spravă! Cînd, cu o ultimă săritură, se aruncă pe burtă peste dig, băieţii izbucniră în urale. În fuga lui, Pelle învinsese!

Zăcea sfîrşit pe dig şi privea buimăcit spre un bric care ancorase în faţa satului. O barcă venea spre el — poate cu un bolnav care trebuia izolat. Vasul arăta atît de prăpădit încît se vedea că vine dintr-o călătorie de iarnă, pe o mare agitată şi plină de sloiuri. Pescarii ieşiră de prin colibe şi se îndreptară spre locul unde avea să se oprească barca. Şcolarii se apropiară şi ei. Pe banca din spate şedea un om mai în vîrstă, cu faţa bătută de vînt şi încadrată de-o barbă rotundă. Purta o îmbrăcăminte albastră; la picioarele lui se afla o ladă marinărească.

— Ăsta e marinarul Olsen! îl auzi Pelle pe-un pescar.

Omul coborî pe ţărm şi dădu mîna cu toţi. Pescarii şi copiii se strînseră roată în jurul lui.

Pelle porni înapoi spre uscat. Se strecură pe după bărci şi hangare. Cînd ajunse în spatele şcolii, o luă la fugă peste cîmp, spre Steinhof. Îl ustura în gît de supărare; ruşinea îl făcea să ocolească oamenii şi casele. Pînă şi pachetul, pe care nu avusese timp să-l ducă, era o mărturie a ruşinii lui. Îl aruncă din fugă într-o groapă de marnă.

Nu voia să treacă prin curte și începu să izbească cu pumnii în ușa de afară a grajdului.

— Te-ai și întors? întrebă Lasse bucuros.

— Acum... acum s-a întors bărbatul lui madam Olsen! îngînă Pelle și trecu pe lîngă tatăl său fără să-l privească.

Lui Lasse i se păru că se prăbușește lumea și că țăndări i se înfig în carne. Toate îi ieșeau pe dos! Umbla aiurit de colo-colo, tremurînd. De vorbit nu era în stare să vorbească; parcă se rupsese ceva în el. Se învîrtea cu o frînghie în mînă, privind pe sus, în gol.

Pelle se apropie:

— Ce vrei cu frînghia? îl întrebă aspru.

Lasse dădu drumul frînghiei și începu să se văicărească — tare mai era nenorocită și tristă viața. Nu trece zi de la Dumnezeu să nu pierzi cîte un fulg și pînă la urmă te pomenești ca o pasăre golașă în noroi — bătrîn și fără puteri, fără nădejde într-o bătrînețe tihnită.

Se văicărea într-una încetișor și vaietele îl ușurau.

Pelle tăcea. Nu se gîndea decît la ocara și rușinea ce dăduseră peste ei, și nu se putea mîngîia cu nici un chip.

A doua zi își luă gustarea și plecă ca de obicei. Dar cînd ajunse la jumătatea drumului, se piti sub o tufă de ciulini. Stătu acolo, chinuit și tremurînd de frig, pînă socoti că s-a terminat școala. Apoi se întoarse acasă. Și așa făcu mai multe zile la rînd. Cu tatăl său nu vorbea. Era aproape dușmănos. Lasse nu făcea decît să umble de colo-colo și să se văicărească, dar își avea și Pelle necazurile lui. Se închisese fiecare în lumea lui și între ei nu mai exista nici o legătură. Nici unul nu avea vreun cuvînt pentru celălalt.

Dar într-o bună zi, cînd Pelle se furișă ca de obicei acasă, Lasse îl primi cu fața strălucitoare. Genunchii îi tremurau.

— La ce dracu' să bocim? spuse el șiret și-i făcu lui Pelle cu ochiul, pentru prima dată de cînd primise vestea aceea nenorocită. Ia te uită ce mai logodnică

mi-am dibuit eu... sărut-o, băiete! Lasse scoase o sticlă de rachiu din paie și i-o întinse.

Pelle o împinse furios în lături.

— Așa, faci pe grozavul! strigă Lasse. Da, da, ar fi rușine și păcat să-i bagi omului binele cu sila pe gît. Apoi duse sticla la gură, lăsîndu-se pe spate.

— Lasă sticla! urlă Pelle și-l apucă de braț, de sărir stropi în toate părțile.

— Ho, ho! spuse Lasse minunîndu-se și ștergîndu-se cu podul palmei. Doamne, cum mai țopăie, ho, ho! Prinse sticla cu amîndouă mîinile și o ținu cît putu de tare, de parcă ar fi încercat să-i scape. Ce, ai înnebunit, cucoană? Atunci dădu cu ochii de Pelle. Ia te uită! Ce plîngi? Ți-a făcut cineva ceva? Ce, nu știi că pe taică-tău îl cheamă Lasse! Lasse Karlsson din Kungstropet? Fii liniștit, că Lasse e a. i! O să tragă el la răspundere pe toată lumea, cît e ea de mare și de largă!

Pelle își dădu seama că taică-său era amețit de tot și că trebuia să se bage în pat, ca să nu vină cineva să-l găsească lungit pe jos.

— Haide, tată! îl rugă el.

— Mă duc eu la el! Să-mi dea socoteală, chiar de ar fi el și dracul din Smaaland; dar tu să nu plîngi! Lasse dădu să iasă în curte.

Pelle îi aținu calea:

— Hai cu mine, tată! Nimeni n-are de ce să-ți dea socoteală.

— Așa, nimeni... și cu toate astea, te văd că plîngi! Dar tot mă duc eu să-mi dea socoteală pentru toți anii prăpădiți aici, înfumuratul ăsta de moșier!

Pelle se sperie.

— Ce-ți trece prin cap, tată? urlă el. Nu te duce! O să se înfurie și-o să ne gonească de la curte! Gîndește-te! Nu vezi că ești beat?

— Da, sînt beat! răspunse Lasse. Sînt plin pînă-n gît, dar nu de răutate. Lasse începu să dibuiască cu mîna ca și cum ar fi vrut să ridice cîrligul ușii ce da spre curte.

Nu se cuvenea să ridici mîna împotriva tatălui tău,

dar acum Pelle se vedea silit să nu mai țină seama de nimic. Îl apucă vîrtos pe bătrîn de guler.

— Ia să faci bine să vii încoace! spuse el și îl trase înapoi.

Lasse rîdea, se smucea și se împotrivea. Se apuca cu mîna de tot ce-i ieșea în cale — de stîlpi și de cozile vacilor, iar Pelle îl trăgea după el, urlînd. Îl cuprinsese cu brațele pe dinapoi și-l ducea aproape pe sus; dar cînd ajunseră în ușă, se poticniră. Bătrînul se înțepenise cu mîinile de ușori, iar Pelle se văzu nevoit să-l smucească și să-l lovească peste brațe; Lasse căzu; numai așa izbuti Pelle, în cele din urmă, să-l tîrască în pat.

In timpul luptei, Lasse rîdea prostește, ca și cînd totul nu ar fi fost decît o joacă și se ținea de năzdrăvăniile. De cîte ori Pelle îi întorcea spatele, încerca să se ridice. Ochii i se făcuseră mici și în jurul gurii îi juca un zîmbet șiret; parcă era un băiat poznaș. Deodată, însă, căzu pe spate și începu să sforăie.

A doua zi nu aveau școală și Pelle nu mai trebui să se ascundă. Lui Lasse îi era rușine și umbla cu nasul în pămînt. Își dădea el bine seama de cele ce se petrecuseră în ajun; se duse la Pelle și-i puse mîna pe braț.

— Tu ești ca fiul cel credincios al lui Noe, care a acoperit rușinea tatălui, spuse el. Lasse e un porc! Dar înțelege-mă și tu, lovitura pe care am primit-o m-a năucit! Știu eu bine că n-ar folosi la nimic dacă m-aș apuca acum să-mi beau mințile; nu există necaz pe care să-l poți îneca în rachiu. Cum spune zicala: ce ascunde zăpada, iese la iveală cînd se topește.

Pelle nu răspunse.

— La urma urmei, oamenii ce spun? întrebă Lasse cu sfială. Ajunsese, în sfîrșit, să se gîndească și el la rușinea pe care-o pătise. Cred că aici, la curte, oamenii n-au mirosit încă nimic, dar ceilalți ce spun?

— De unde vrei să știu eu! bombăni Pelle.

— Va să zică n-ai auzit nimic?

— Crezi cumva că am de gînd să mă duc la școală și să ajung bătaia lor de joc? Lui Pelle îi venea din nou să plîngă.

— Va să zică pînă acum ai umblat haimana şi lui taică-tău îi spuneai că te duci la şcoală ? Rău ai făcut. Dar fără doar şi poate că nu mai am dreptul să te judec, după cîtă ruşine ţi-am făcut ! Şi dacă, fără vina ta, ai să mai ai şi neplăceri că ai tras chiulul de la şcoală ? O nenorocire nu vine niciodată singură şi relele se înmulţesc ca păduchii în blană. Trebuie să băgăm bine de seamă, ca nu cumva s-o păţim.

Lasse se repezi în odaie şi se întoarse cu sticla ; îi scoase dopul şi lăsă să curgă rachiul încet pe podea. Pelle îl privi mirat.

— Să mă ierte Dumnezeu că nu umblu cum trebuie cu darurile lui, spuse Lasse. Da să ţii asemenea lucru în casă cînd ai ceva pe inimă, înseamnă să te laşi mereu dus în ispită. Şi dacă acum am bate palma şi ţi-aş spune că n-ai să mă mai vezi niciodată aşa ca ieri, n-ai vrea să te duci mîine iar la şcoală şi să încerci să te lecuieşti cu vremea ? Dacă mai lipseşti mult, s-ar putea să avem de furcă cu stăpînirea ; cred că în ţara asta sînt pedepse mari pentru aşa ceva.

Pelle făgădui şi se ţinu de cuvînt. Se aştepta însă la orice din partea băieţilor şi-şi vîrî pe furiş în buzunar un box, pe care îl folosea Erik pe vremea cînd era în floare şi se ducea la baluri sau pe unde trebuia să-ţi aperi fata cu pumnul. Dar nu avu prilejul să-l folosească. Băieţii erau preocupaţi de un vapor care eşuase ca să nu se scufunde şi care acum sta înţepenit locului şi îşi descărca grîul în bărcile satului. În port se adunaseră grămezi de grîu, ud şi umflat de apa sărată.

După cîteva zile, cînd povestea se învechise, se întîmplă ceva care puse capăt pentru totdeauna şcolii lui Pelle. Copiii socoteau, vorbeau între ei şi făceau zgomot cu tăbliţele. Fris şedea ca de obicei sus, la locul lui, cu spatele sprijinit de perete şi cu mîinile întinse pe pupitru : ochii aproape stinşi priveau în gol şi nici o tresărire a feţei nu arăta că trăieşte. Aşa şedea el de obicei ; nu se mişcase încă de la recreaţie.

Copiii începură să dea semne de nelinişte ; se apropia timpul să se ducă acasă. Un băiat de chiabur, care avea ceas, îl ridică în sus, ca să-l vadă Pelle. „Două !"

spuse el tare. Își băgară zgomotoșii tăbliţele în geantă și începură să se bată ; la gălăgia aceasta, Fris se trezea de obicei, dar azi nu se clinti. Copiii începură să iasă tropăind din clasă ; o fată mai zburdalnică atinse în treacăt mîna învăţătorului. Tresări speriată.

— E rece ca gheaţa, spuse ea, cutremurîndu-se și se ascunse după ceilalţi.

Făcură roată în jurul catedrei și începură să privească atenţi ochii întredeschiși ai lui Fris ; Pelle urcă cele două trepte ale catedralei și puse mîna pe umărul învăţătorului.

— Vrem să ne ducem acasă ! spuse el cu glas schimbat. Braţul lui Fris lunecă ţeapăn de pe catedră. Pelle fu nevoit să-l sprijine.

— E mort !

Copiii înghеţară de spaimă.

Fris era mort, mort la postul lui, cum spuneau oamenii din comună. Învăţătura lui Pelle se încheia astfel, o dată pentru totdeauna ; putea să răsufle în voie.

Rămase acasă să-i ajute lui taică-său ; se înţelegeau foarte bine și cum nimeni nu se băga între ei, se simţiră și mai apropiaţi. De înţepăturile celor de la curte nu le păsa. Lasse era de prea multă vreme acolo și știa destule despre fiecare ; le putea el răspunde cu aceeași monedă ! Naivitatea și blîndeţea lui Pelle îi încălzeau inima și trăncănea de dimineaţă pînă seara.

— Trebuie să-ţi fiu recunoscător, repeta el într-una. Dacă nu erai tu, cînd voiam cu orice preţ să ne mutăm la madam Olsen, lucrurile nu s-ar fi terminat bine pentru noi. În furia lui ar fi putut să ne și omoare ! Și de data asta ai fost îngerul meu păzitor.

Vorbăria lui Lasse era ca o mîngîiere pentru Pelle căruia îi plăcea să-l audă dînd într-una din gură ; se învîrtea de colo-colo, încercînd să-și facă traiul cît mai dulce și era mai copilăros decît îl arăta vîrsta.

Sîmbătă, însă, se întoarse de la pastor cu totul schimbat ; parcă i s-ar fi înecat corăbiile ; nici nu se duse la masă, ci intră de-a dreptul prin ușa de afară și se aruncă pe un morman de nutreţ.

— Ce-i cu tine? îl întrebă Lasse apropiindu-se. Ţi-a făcut cineva vreun rău?

Pelle nu răspunse; stătea întins, trăgînd cîte un pai din grămadă. Lasse încercă să-l întoarcă cu faţa spre el, dar Pelle şi-o ascunse în paie.

— Nici în tatăl tău nu mai ai încredere? Că doar nu-ţi vreau decît binele! In glasul lui Lasse se simţea o urmă de amărăciune.

— Vor să mă dea afară, îngînă Pelle şi se adînci şi mai mult în paie, ca să-şi înăbuşe plînsul.

— Cum aşa? îl întrebă Lasse tremurînd de spaimă. Ce naiba ai făcut?

— Era să-l omor în bătaie pe băiatul pastorului.

— Vai de mine! Nici că se putea mai rău! Să ridici tu mîna la băiatul pastorului! O fi meritat-o el, dar tot n-ar fi trebuit s-o faci. Afară doar dacă ţi-a spus pungaş. Aşa ceva nu trebuie să îndure un om cinstit de la nimeni... nici chiar de la regele în persoană.

— A spus de tine că eşti preacurvarul lui madam Olsen. Pelle simţi cum i se opresc cuvintele în gît.

Buzele lui Lasse se subţiară într-o linie aspră şi bătrînul strînse pumnii.

— Hm, da, hm, da! De mi-ar cădea în mînă, aş scoate maţele din el, ticălosul dracului! Nădăjduiesc că i-ai dat tu destul, ca să te ţină minte!

— Nu, n-a fost chiar aşa de grozav, pentru că n-a vrut să se apere; s-a aruncat la pămînt şi a început să ţipe. Şi atunci a venit pastorul...

Lasse nu-şi mai găsea locul de furie. Din cînd în cînd trăgea cîte o înjurătură. Apoi se întoarse către Pelle.

— Şi pe deasupra, te-au mai dat şi afară? Şi asta numai pentru că i-ai luat apărarea tatălui tău! Nu ştiu cum naiba se face că te bag mereu în bucluc şi doar nu-ţi vreau decît binele... Ei, acum ce-i de făcut?

— Nu vreau să mai rămîn aici, spuse Pelle cu hotărîre.

— Da, haide să plecăm, că aici la curtea asta numai de fiere am avut parte. Poate că dacă o luăm încotro ne-or duce ochii, om avea şi zile bune. Cît despre pastori, n-ai grijă, mai sînt ei destui pe lume. Dacă

găsim undeva de lucru, strîngem noi bani cîtă frunză şi iarbă. Şi într-o bună zi ne ducem şi-i trîntim unui pastor cincizeci de coroane pe masă şi tare m-aş mira să nu te confirme pe loc — ba o să ne mai lase să-i dăm şi un picior în spate. Oamenii de teapa lor umblă cu limba scoasă după bani.

Lasse se îndreptă ca o lumînare. Ochii îi scăpărau de furie. O porni repede prin mijlocul grajdului, aruncînd la întîmplare în dreapta şi-n stînga tot ce-i cădea în mînă ; gustul de aventuri al lui Pelle îl molipsise şi pe el făcînd să i se trezească în suflet dorinţele din tinereţe. Şi aşa, în timpul lucrului, se apucară să-şi strîngă toate boarfele şi să le aşeze în lada cea verde.

— Ei, dar ştiu că au să facă ăştia de la curte nişte ochi, cînd au să vină mîine şi au să găsească cuibul gol, spuse Pelle vesel. Pe Lasse îl înecă rîsul.

Plănuiră să se ducă la Kalle şi să stea acolo cîteva zile, să se mai gîndească de ce să se apuce. Seara, după ce isprăviră munca, luară lada cea verde şi se strecurară afară prin uşa ce da spre cîmp.

Lada era grea şi întunericul făcea să li se pară drumul şi mai greu ; se opinteau mereu, schimbau adesea mîna cu care ţineau lada şi se odihneau.

— Mai e mult pînă dimineaţa ! spuse Lasse vesel.

Parcă era nou-născut ; cum şedeau aşa pe capacul lăzii şi se odihneau, vorbeau necontenit despre cîte în lună şi-n soare, despre toate minunile care nu-i aşteptau decît pe ei. Cînd isprăvea el, începea Pelle. Nu-şi făcuseră încă vreun plan de viitor ; aşteptau pur şi simplu o minune din cer. Şi ceea ce ar fi fost ei în stare să-şi închipuie nu putea aduce nici pe departe cu ceea ce trebuia să se întîmple în realitate. De aceea, nici nu se mai gîndiră, lăsîndu-se în voia soartei.

Lasse şovăia prin întuneric. Acum lăsa din ce în ce mai des lada din mînă. Obosise şi începuse să-şi piardă răsuflarea ; cuvintele înflăcărate îi piereau pe buze.

— Uf, că grea mai e, oftă el. Multe boarfe mai strînge omul cu vremea. Apoi se aşeza pe ladă să-şi tragă sufletul ; nu mai putea. De-aş avea ceva la mine să-mi mai vină inima la loc, adăugă el sfîrşit. Întunecoasă şi tristă mai e şi noaptea !

— Ajută-mi să iau lada în spate, spuse Pelle. O duc eu o bucată.

La început Lasse nici nu voi să audă, dar apoi încuviință și porniră mai departe; mergea înainte și îi spunea cînd dădea peste vreo groapă sau peste vreo movilă.

— Dar dacă nu ne-o putea primi fratele Kalle! spuse Lasse deodată.

— Ba poate, nici vorbă, a rămas doar patul bunicii și e destul de lat pentru amîndoi.

— Dar dacă nu găsim nicăieri de lucru? Îi rămînem pe cap!

— Găsim noi ceva... de brațe de muncă e nevoie oriunde.

— Da, pe tine cred și eu că te iau bucuroș, numai că eu sînt prea bătrîn ca să mă mai angajeze. Lasse își pierduse toată nădejdea și acum îl descuraja și pe băiat.

— Nu mai pot! spuse Pelle și lăsă să-i cadă lada. Rămaseră locului cu brațele în jos, privind în gol. Lasse nu avea chef să ridice lada, iar Pelle era sfîrșit. Noaptea se lăsase întunecoasă în jurul lor; totul părea pustiu, ca și cum n-ar fi fost decît ei pe lume.

— Acum, haide să ne urnim de-aici! izbucni Pelle dînd să ridice lada; dar cum Lasse nu se mișcă, se așeză din nou. Ședeau așa, spate-n spate, sprijinindu-se unul de altul. Nu mai erau în stare nici să vorbească; un gol tot mai mare se căsca între ei. Răceala nopții îl făcu pe Lasse să se ghemuiască. Ce bine i-ar fi fost acum acasă, în patul lui! Oftă.

Pelle aproape că dorea să fie singur, pentru că atunci ar fi știut el cum să-și ducă planul la bun sfîrșit! Bătrînul era tot atît de greu de purtat ca și lada.

— Cred că mai bine aș face să mă întorc! spuse Lasse într-un tîrziu, șovăind. Nu mai fac nici două parale la drum și în felul ăsta nici tu n-ai să fii vreodată confirmat! Dacă ne-am întoarce și l-am ruga pe Kongstrup să pună o vorbă bună pe lîngă pastor... Lasse apucă lada de o toartă.

Pelle mai șezu o vreme ca și cum n-ar fi auzit ce i se spunea. Apoi, apucă fără vorbă lada de cealaltă

toartă şi o luară înapoi peste cîmp spre casă, ostenind din greu. Gîlîia la tot pasul şi simţea nevoia să şadă; acum cînd era vorba să se întoarcă acasă, mai voinic era Lasse.

— La urma urmei aş putea s-o duc şi singur o bucată, dacă ai vrea să mi-o urci în spinare, spuse el. Dar Pelle nici nu voi să audă.

— Uuf! făcu Lasse uşurat, cînd se văzură din nou în căldura grajdului şi auziră vacile suflînd mulţumite. Bine mai e aici. Parcă ne-am întors la mama acasă. Cred că aş fi în stare să recunosc cu ochii închişi grajdul ăsta, numai după miros.

Acum, că erau iar acasă, Pelle nu mai avu încotro şi trebui să se învoiască şi el că aici era într-adevăr nespus de bine.

23

Duminică dimineaţă, Lasse şi Pelle adăpară vitele şi pînă să fie chemaţi la masă se duseră la Kongstrup. Urcară treptele înalte de piatră şi îşi lăsară saboţii în prag. Acum stăteau în faţa uşii stăpînului scuturîndu-se — ciorapii lor cenuşii erau plini de pămînt şi de paie. Lasse ridică mîna încet, apoi se opri.

— Ţi-ai suflat bine nasul? întrebă el în şoaptă. Se vedea că era tulburat. Pelle îşi mai suflă o dată nasul şi-l şterse cu mîneca bluzei.

Lasse ridică mîna din nou. Nu se simţea la largul lui.

— Da' stai liniştit o dată! îi spuse supărat lui Pelle, care tăcea chitic. Degetele lui apucară de cîteva ori în gol pînă să atingă uşa; apoi se apropie şi ascultă, Pelle ascultă şi el. Se vede că nu e nimeni înăuntru, şopti bătrînul încurcat.

— Atunci intră, făcu Pelle. N-o să stăm toată ziua aici!

— N-ai decît să intri tu, dacă crezi că te pricepi mai bine ca mine, răspunse Lasse jignit.

Pelle deschise ușa repede și intră. Nu era nimeni în odaie, dar ușa de la salon era deschisă.

— Cine-i acolo ? mormăi Kongstrup cu indiferență, din salon.

— Lasse și Pelle ! răspunse bătrînul nu tocmai vitejește.

— Veniți încoace !

Kongstrup stătea întins pe sofa și citea un calendar ; pe o masă, lîngă el, se afla o grămadă de calendare vechi și alături, o tavă cu prăjiturele și dulciuri de tot felul.

Nu-și ridica ochii din carte, nici chiar atunci cînd întindea mîna spre tavă cu un gest mecanic, ca s-o ducă apoi la gură. Stătea culcat, mesteca într-una, înghițea și citea ; nu-i învrednici pe cei doi nici cu o privire, nu-i întrebă ce-i aducea la el și nu făcu măcar vreun semn care le-ar fi putut dezlega limba. Stăteau de parcă i-ar fi trimis cineva la arat și ei nu știau unde. Moșierul ajunsese tocmai la un capitol palpitant.

— Ei, ce vreți ? întrebă în cele din urmă Kongstrup plictisit.

— Hm... hm, să ne iertați că îndrăznim cu așa ceva care n-are nimic a face cu gospodăria. Dar cum stau lucrurile, n-avem pe altcineva pe lume la care să ne ducem, și atunci, cum îi spuneam și băiatului : „N-o să se supere el, stăpînul — zic eu — că ne-a arătat că îl doare la inimă pentru noi pîrliții.“ Și așa ! Ce să-i faci, așa-i pe lumea asta, chiar dacă nu ești decît un amărît care nu-i bun decît să mături pe urma altora, tot îți dă Dumnezeu inimă de tată. Și te doare inima cînd vezi că vina ta îi pune bețe în roate copilului.

Lasse încremeni. Se gîndise el dinainte și le potrivise toate în așa fel, ca să ajungă pe nesimțite să spună ce avea pe inimă și să iasă și cu față curată. Dar acum se încurcase și stăpînul părea că nu pricepe o iotă din cîte-i spusese. Stătea culcat și întindea mîna după prăjituri, privind îngrijorat spre ușă.

— Pe urmă se mai și satură omul de văduvie, începu Lasse din nou, dar se opri. Ori de unde o lua, tot nu apuca să spună ce avea de spus și nici nu știa de unde să înceapă. Kongstrup se adîncise iar în citit.

Orice întrebare, cît de mică, ar fi putut lămuri dintr-o dată totul ; dar el nu făcea decît să-şi îndoape gura şi să mestece.

Lasse părea doborît. Clocotea de furie şi se pregătea să plece. Pelle se holba la tablouri şi la mobilele vechi şi lucioase de mahon, dîndu-şi cu părerea în gînd despre toate.

Deodată se auziră paşi energici prin odăi ; veneau dinspre bucătărie. Ochii lui Kongstrup prinseră viaţă şi Lasse se îndreptă de spate.

— Aţi venit amîndoi ? îi întrebă doamna Kongstrup cu bunăvoinţa ei obişnuită. Dar staţi jos ! De ce nu le-ai dat un scaun, tată ?

Lasse şi Pelle se aşezară, iar doamna Kongstrup îşi trase un scaun lîngă soţul ei şi îşi sprijini mîna de rezemătoarea sofalei.

— Cum te mai simţi, Kongstrup, te-ai odihnit puţin ? îl întrebă ea cu grijă, mîngîindu-l pe umăr. Kongstrup mormăi ceva care ar fi putut să însemne tot atît de bine da, nu, sau nimic.

— Şi voi, ce doriţi ? Aveţi nevoie de bani ?

— Nu... e vorba de băiatul ăsta... vor să-l dea afară, răspunse Lasse fără înconjur. In faţa stăpînei te purtai tot atît de hotărît şi vorbeai tot atît de limpede ca şi ea.

— Să-l dea afară ! exclamă ea şi se uită la Pelle ca la un vechi cunoscut. Dar ce-ai făcut ?

— Ei, am dat cu piciorul în băiatul pastorului !

— Şi de ce ?

— Fiindcă cu pumnii n-a vrut să se bată şi s-a aşezat jos, ca un laş !

Doamna Kongstrup rîse şi-i dădu un ghiont bărbatului ei :

— Hm, sigur că da... dar ce ţi-a făcut ?

— L-a vorbit de rău pe tata Lasse.

— A spus o vorbă chiar aşa de urîtă ?

Pelle o privi drept în ochi — ce obicei mai avea şi ea să descoase omul aşa !

— Asta nu spun ! declară el hotărît.

— Mă rog ! Dar atunci nu văd cum am putea să ne ocupăm de chestiunea asta.

— Atunci am să spun eu, se amestecă Lasse. A spus că-s preacurvarul lui madam Olsen... precum cred că a învăţat din biblie.

Kongstrup pufni în ris, de parcă i-ar fi şoptit cineva o porcărie la ureche. Nevastă-sa, însă, rămase foarte serioasă.

— Nu pricep, spuse ea şi apăsă mîinile pe braţul bărbatului ei, ca să-l domolească. Lasse trebuie să ne explice.

— Asta vine de acolo, că am fost logodit cu madam Olsen din sat, pe care toată lumea o credea văduvă şi căreia i s-a întors de curînd bărbatul pe neaşteptate. Cred că de aceea mi-or fi scornit oamenii de pe aici numele ăsta de ocară.

Kongstrup începu din nou să rîdă, pe înfundate. Lasse stătea nemişcat şi clipea nenorocit din ochi.

— Luaţi de aici! spuse doamna Kongstrup cu glas tare şi împinse tava cu prăjituri spre ei. Atunci Kongstrup tăcu; stătea întins şi-i urmărea atent cum se serveau din tavă.

Cei doi mestecau, iar doamna Kongstrup care şedea lîngă soţul ei, bătea necontenit cu degetul mijlociu în masă.

— Şi va să zică, Pelle cel cuminte s-a înfuriat deodată şi a început să lovească? întrebă ea din senin, cu ochi sclipitori.

— Da, fireşte că n-ar fi trebuit s-o facă, se văicări Lasse.

Doamna Kongstrup îl privi mirată.

— Nu, fiindcă un pui amărît ca el n-a venit pe lume decît ca să-l stîlcească ceilalţi.

— Ba, ce să spun, mie îmi place tocmai un pui ca ăsta care ştie să dea cu ciocul şi să-şi apere cuibul, oricît ar fi el de sărăcăcios!... Ei, atunci trebuie să vedem ce-i de făcut!... Şi spui că băiatul trebuie să fie confirmat? Da, adevărat, sigur că da... cum de-am putut să fiu atît de uitucă! Ei, va să zică a venit vremea să-l îmbrăcăm frumos!

— Uite că am scăpat de două griji dintr-o dată! spuse Lasse, cînd se văzură din nou în grajd. Dar ai băgat tu de seamă cum am făcut-o să priceapă pe ocolite că trebuie să fii confirmat? Ena ca şi cum i-ar fi venit ei gîndul ăsta. Acum, are să te îmbrace straşnic... ai să arăţi chiar ca un băiat de prăvălie, ai să vezi tu; oameni ca stăpînii noştri ştiu ce au de făcut dacă au apucat să desfacă băierile pungii... Acum le-am spus tot ce-am avut pe inimă, dar la urma urmei ce dracu', nici ei nu sînt decît oameni; vezi, e de ajuns să se arate omul hotărît. Lasse nu mai putea uita succesul vizitei lor.

Pelle îl lăsă pe bătrîn să se laude.

— Crezi că o să-mi dea şi ghete de piele? întrebă el.

— Sigur că da şi ai să vezi că au să-ţi mai facă şi un ospăţ de confirmare. Zic eu că au să-ţi facă ei, dar de fapt femeia ţine hăţurile şi noi trebuie să ne bucurăm de asta. N-ai băgat de seamă că tot timpul spunea „noi vrem, noi avem" şi tot aşa într-una? Straşnică femeie! Că încolo el ce face? Stă întins, înfulecă şi le lasă toate în seama ei. Bine o mai duce bărbatul ăsta! Cred că e în stare să se arunce în foc numai ca să-i facă lui o plăcere. Dar de poruncit, porunceşte ea, cum te văd şi mă vezi! Ei, dar lasă, să nu-i mai bîrfim. Se poartă cu tine ca o mamă.

Doamna Kongstrup nu pomeni nimic despre drumul ei la pastor — nu avea obiceiul să flecărească. Lasse şi Pelle începură să umble iar cu capul sus; cînd lua ea o treabă în mînă, se ştia dinainte că are să iasă bine.

Chiar în săptămîna aceea sosi ţopăind într-o bună dimineaţă croitorul, cu foarfecele, metrul şi fierul de călcat în mînă; Pelle coborî în odaia slugilor unde i se luă măsura de-a lungul şi de-a latul, de parcă ar fi fost un bou de expoziţie. Pînă atunci hainele lui fuseseră cusute la întîmplare. Era ceva nou să vezi meseriaşi ambulanţi pe la Steinhof, unde nu mai călcase picior de croitor sau de cizmar prin odaia slugilor de pe vremea cînd era Kongstrup la cîrmă. Obiceiul acesta din bătrîni, făcea ca Steinhofuł să ajungă

din nou în rînd cu celelalte curți. Oamenii erau bucuroși și ori de cîte ori puteau, se repezeau jos, în odaia slugilor, să mai răsufle puțin și să mai asculte brașoavele croitorului.

— Acum e femeia la putere! spuneau între ei.

În vinele ei curgea adevărat sînge de țăran; o dată cu ea se întorceau și frumoasele zile de odinioară.

Pelle se plimba ca un boier prin odaia slugilor și proba de cîteva ori pe zi. Probă două costume: unul era pentru Rud, care trebuia să fie și el confirmat. Acesta era, de altfel, cel din urmă lucru pe care aveau să-l mai primească el și mama lui de la curte. Doamna Kongstrup hotărîse să nu li se mai dea coliba decît pînă în mai. La Steinhof nu mai îndrăzneau să pună piciorul. Tot doamna Kongstrup avu grijă ca să primească ce li se cuvenea; dar bani gheață nu dădea ea niciodată cînd se putea altfel.

De altminteri, Pelle și Rud nu se mai vedeau, iar la pastor se duceau rareori împreună. Pelle se săturase să se tot ferească de șiretlicurile lui și îl lăsase în plata Domnului. Crescuse mai mare și mai voinic decît el. De aceea și firea lui îl îndemna să se poarte deschis. Rud nu învăța atît de ușor și nici nu ținea atît de bine minte lecțiile ca Pelle; în schimb era în stare să-l bage în cofă pe el și pe toți ceilalți băieți, de cum se ivea prilejul să-și folosească spiritul lui practic.

Veni și ziua cea mare. Karl Johann îi duse pe Lasse și Pelle cu trăsura cu un cal.

— Da știu că azi mergem boiereșteț spuse Lasse strălucind de bucurie; se zăpăcise de tot, deși nu băuse.

Acasă, în ladă, avea el o sticlă, dar o păstrase ca să-i cinstească pe argați după sfînta ceremonie; și apoi Lasse nu era omul să bea înainte de a se duce la biserică. Pelle nu mîncase nimic — pentru că așa cuvîntul Domnului avea mai mare putere.

Cu toate că îi era foame, se simțea și el fericit. Era îmbrăcat cu costumul lui nou-nouț, atît de nou, încît foșnea la fiecare mișcare. În picioare avea o pereche de ghete cu elastic, pe care le purtase însuși Kong-

strup. Îi erau foarte mari, dar „las' mai bine să fie mari decît prea mici", spunea Lasse. Bătrînul vîrîse cîte un braţ gros în ghete şi le mai umplu se şi vîrfurile cu hîrtie. Pelle îşi pusese două perechi de ciorapi şi ghetele îi veniră ca turnate. Pe cap purta o şapcă albastră. Şi-o alesese singur. Îi cădea peste urechile lui clăpăuge care se înroşiseră ca doi trandafiri, de emoţie. O luaseră cu gîndul să-i vină bine şi mai tîrziu. Şapca era garnisită cu o panglică pe care erau brodate cruciş sape, seceri, îmblăciuri şi snopi de grîu.

— Bine, c-ai venit şi tu, spuse Pelle, cînd ajunseră în mijlocul mulţimii adunate în faţa bisericii.

Lasse fusese cît pe-aci să nu vină. Argatul care trebuia să vadă de vaci în locul lor, plecase în ultima clipă la oraş, să aducă veterinarul. Dar Karna le făgădui că avea să adape ea vacile şi are să le dea nutreţ, cu toate că nici Lasse şi nici Pelle nu prea se purtaseră cu ea cum se cuvine.

— O ai la tine?... Ştii ce? îi şopti Lasse în biserică. Pelle îşi pipăi buzunarul şi dădu din cap; bucăţica rotundă de lemn, care trebuia să-l ajute să treacă ziua cu bine, era la locul ei. Atunci să răspunzi tare şi fără teamă, şopti Lasse şi se vîri într-o bancă din fund. Pelle răspunse nestingherit; Lasse găsea că glasul lui suna foarte frumos. Nici pomeneală ca pastorul să se răzbune. Se purta cu Pelle întocmai cum se purta şi cu ceilalţi. În toiul slujbei, Lasse se pomeni cu gîndul la Karna, care se arăta atît de devotată. Începu să mormăie în barbă, dojenindu-se, şi-şi jură să nu o mai lase să suspine în zadar.

De altminteri, de vreo lună de zile Lasse se tot gîndea la Karna, care ba îi plăcea, ba nu. Dar acum, în clipa aceasta, cînd Pelle era pe cale să facă marele pas spre viitor, Lasse se simţea şi el oarecum înduioşat. Devotamentul Karnei îl impresiona ca un cîntec despre o dragoste neîmpărtăşită care în cele din urmă izbîndeşte.

Lasse îi dădu mîna lui Pelle.

— Noroc şi Dumnezeu să te binecuvînteze! spuse el cu glas tremurător, gîndindu-se şi la sine. Era atît

de mişcat, încît abia se putu ţine să nu-i spună ce hotărîse. Din toate părţile se auzea „Noroc şi Dumnezeu să te binecuvînteze!“ Pelle se învîrtea printre tovarăşii lui şi le strîngea mîna. Apoi o porniră cu trăsura spre casă.

— Straşnic a mers, spuse Lasse mîndru. Acum eşti bărbat!

— Da, trebuie să-ţi cauţi mireasă! se amestecă Karl Johann.

Pelle rise fără să răspundă.

După-amiază aveau liber. Se urcă mai întîi la stăpîni să le mulţumească pentru haine şi să primească urările lor. Doamna Kongstrup îl trată cu vin şi cu cozonac, iar Kongstrup îi dădu o piesă de două coroane.

Apoi se duseră la cariera de piatră să-l vadă pe Kalle. Pelle voia să se înfăţişeze în hainele lui cele noi şi să-şi ia rămas bun. Nu mai erau decît cîteva săptămîni pînă la întîi mai şi Lasse voia să folosească acest prilej ca să se intereseze în taină dacă se afla vreo casă de vînzare pe-acolo, prin mărăciniş.

24

Îşi aminteau în fiecare zi că mai aveau puţin pînă la plecare! Lasse, care ani de-a rîndul nu se gîndise decît la asta şi care rămăsese pe loc numai de dragul lui Pelle, acum, cînd nu-l mai reţinea nimic, era mai nehotărît ca oricînd. Nu-i venea să-l lase să plece şi nu ştia ce să mai facă să-l oprească; s-o mai pornească şi el o dată în lume, asta nu voia cu nici un chip.

— Rămîi aici, căuta el să-l convingă. O să vorbim cu doamna Kongstrup şi o să-ţi dea simbrie bună. Eşti voinic şi iscusit şi ea a fost totdeauna bună cu tine!

Dar Pelle nu voia să slujească; nici cinste nu era şi nici departe nu ajungeai. Şi el voia să ajungă, să

ajungă mare, orice ar fi fost. La țară, însă, asta nu mergea — aici nu puteai rămîne decît la coada vacii și atîta tot. Voia să se ducă la oraș, poate chiar peste mare, la Copenhaga, unde ședea regele.

— Ar trebui să vii și tu! spunea el. Așa o să ne îmbogățim mai repede și o să ne cumpărăm și o moșie mare!

— Da, da, răspundea Lasse, dînd încet din cap. Văd eu că vrei să-mi dai curaj! Dar socoteala de acasă nu se potrivește cu cea din tîrg. La urma urmei, s-ar putea să mai și crăpăm de foame. Nimeni nu știe ce-l așteaptă!

— Ei, o scot eu la capăt! Pelle dădu din cap plin de încredere. Că doar nu mă tem eu de nimic!

— Nici măcar nu le-am spus din timp că plec, se scuză Lasse.

— Atunci n-ai decît s-o ștergi!

Dar asta nu voia Lasse.

— Nu, vreau să rămîn aici și să văd, poate găsesc ceva pentru mine prin apropiere, spuse el pe ocolite. O să fie foarte bine și pentru tine să ai un adăpost unde să poți trage din cînd în cînd. Și dacă n-o să-ți meargă bine acolo unde te duci, nu-i rău să ai și o manta de vreme rea. Poate te îmbolnăvești sau poate ți se întîmplă ceva... că nu trebuie să te încrezi în lume. Cînd pleci, e mai bine să fii pregătit la toate!

Pelle nu răspunse. Chestiunea cu gospodăria îi era pe plac; pricepea bine că era vorba de Karna. Acum, înainte de plecare, ea îi cîrpise toate lucrurile și, la urma urmei, fusese întotdeauna bună cu ei; nu avea nimic împotrivă!

Îi venea destul de greu departe de tata Lasse, dar n-avea încotro... trebuia să plece. Să se tot ducă! Parcă l-ar fi îndemnat primăvara, șoptindu-i la ureche. Aici știa fiecare piatră, fiecare pom, ba chiar și fiecare cracă de copac și nu mai era nimic care să-i satură privirile sau auzul, astîmpărîndu-i setea de a cunoaște.

În ajun de întîi mai văzură de lucrurile lui Pelle. Lasse ședea în genunchi dinaintea lăzii; păturea grijuliu fiecare lucru și îl vîra în sacul de pînză, care

trebuia să țină loc de cufăr. Vorbea într-una, dîndu-i sfaturi.

— Vezi, nu uita că nu-i bine să porți ciorapii necîrpiți, spuse Lasse și așeză ața de țesut lîngă ei. Cine își îngrijește lucrurile la vreme muncește numai pe jumătate și nu se face de rîs.

— Las' că am eu grijă! răspunse Pelle încet.

Lasse cîntărea în mînă o cămașă împăturită.

— Asta care o ai pe tine tocmai ai îmbrăcat-o, spuse el pe gînduri. Dar nu se știe niciodată... două cămăși, s-ar putea să nu-ți ajungă. Ce ar fi să mai iei una de-a mea; cînd o fi să mă schimb, îmi fac eu rost de alta. Să știi, să nu umbli niciodată mai mult de două săptămîni cu aceeași cămașă. Tu, care ești tînăr și sănătos, ai putea prinde, cît ai bate din palme, niscaiva păduchi și așa să ajungi de rîsul lumii; să te ferești ca de foc, dacă vrei să ai nume bun. Dacă nu merge altfel, trebuie să ți le mai speli și singur din cînd în cînd; te duci seara pe țărm... dacă nu știi să te descurci altfel!

— Și la oraș se poartă saboți? întrebă Pelle.

— Cine vrea să ajungă departe... nu! Așa m-am gîndit; să-mi lași mie saboții tăi și să iei cizmele mele. Sînt ele vechi, nu-i vorbă, dar un bărbat cu cizme e altceva. Poți să le tragi în picioare mîine dimineață și să le porți pe drum, ca să-ți fereștí ghetele bune.

Costumul cel nou fu așezat la urmă cu o cămașă veche pe deasupra, ca să nu se prăfuiască.

— Cred că n-am uitat nimic, spuse Lasse, aruncînd o privire în lada verde; multe nu mai erau în ea. Așa, să legăm sacul la gură și cu Dumnezeu înainte... deie Domnul să-ți fie bine! Lasse legă sacul; nu se simțea în apele lui.

— Să te duci la fiecare și să-ți iei rămas bun, ca să nu aibă ce bîrfi, spuse Lasse după un timp. Și ar fi bine să-i mulțumești și Karnei, că doar a avut atîta grijă de lucrurile tale! Nu oricine și-ar fi bătut capul cu ele.

— Da, așa am să fac! spuse Pelle încet, cu un glas înecat.

Nu se luminase bine de ziuă, şi Pelle era gata îmbrăcat; peste mare se lăsase ceaţă — semn că avea să fie frumos. Era spălat proaspăt şi cu părul ud. Se învîrtea de colo colo să le mai vadă o dată pe toate. Mîinile şi le vîrîse în buzunarele pantalonilor. Hainele albastre din postav de casă, cu care umblase la şcoală, erau spălate şi călcate şi îi veneau încă foarte bine; purta cizmele cele vechi, pe care Lasse le avea din timpuri bune; şi urechile lor se luau la întrecere cu propriile lui urechi.

Trecuse pe la toţi.

— Atunci, rămas bun, le spusese el, şi mulţumesc! Fusese chiar şi la Erik; îşi simţea stomacul plin după gustarea cu carne grasă de porc. Se duse în grajd să mai cumpănească; scuturâ taurul de coarne şi-i lăsă pe viţei să-i sugă degetele; şi acesta era un fel de a-şi lua rămas bun. Vacile îşi plecară botul sufiind tihnit cînd trecu pe lîngă ele şi taurul împunse jucăuş cu coarnele; Lasse venea din urmă, trăgînd picioarele; nu prea vorbea, dar se ţinea tot timpul pe lîngă băiat.

Tare mai era bine aici. De cîte ori vreo vacă scotea limba, sau îl izbea în faţă aburul cald de bălegar proaspăt, Pelle simţea o moleşeală ciudată. Fiecare sunet îl prindea şi fiecare lucru era ca o jucărie pe care o cunoştea de mult şi din care era în stare să-şi făurească o lume întreagă. De jur împrejur, toţi stîlpii purtau chipuri cioplite de el; Lasse îi mînjise cu bălegar, ca să nu-i vadă Kongstrup şi să spună că îi prăpădeau avutul.

Pelle nu se mai gîndea la nimic şi umbla în neştire; ceva cald şi greu apăsa sufletul lui de copil. Îşi scoase briceagul şi prinse taurul de un corn, ca şi cum ar fi voit să cioplească ceva în el.

— Nu te lasă, n-avea grijă! spuse Lasse. Mai bine încearcă la un bou.

Dar Pelle își vîrî din nou briceagul în buzunar; nici nu avusese de gînd să facă ceva. O luă prin mijlocul grajdului și începu să se învîrtească fără rost.

Lasse se apropie și-l apucă de mînă.

— Ar fi bine să mai rămîi pe-aici, spuse el. E așa de plăcut!

Pelle se trezi ca din vis. Îi aruncă lui taică-său o privire plină de dragoste și intră în odaie.

Lasse se luă după el.

— Atunci, dacă-i așa, facă-se voia Domnului! spuse el încet și apucă sacul ca să i-l urce în spinare.

Pelle îi întinse mîna.

— Rămîi cu bine tată și îți mulțumesc pentru toate cîte le-ai făcut pentru mine! spuse el înduioșat.

— Da, da, da, da! făcu Lasse clătinînd din cap. Mai mult nu fu în stare să rostească.

Îl însoți pînă dincolo de șirul de căsuțe și acolo se opri. Pelle o luă pe lîngă movile, cu sacul în spinare și se îndreptă spre șosea. Se întoarse de cîteva ori și-i făcu semn cu capul. Gîrbovit, Lasse privea țintă înainte, cu mîna streașină la ochi; părea că îmbătrînise dintr-o dată.

Afară, pe ogoare, oamenii ieșiseră la arat; la Steinhof, muncile erau înaintate anul acesta. Kongstrup și nevastă-sa mergeau la braț pe lîngă un șanț; din cînd în cînd, se opreau și ea îi arăta ceva; vorbeau, fără îndoială, despre însămînțări și cum mergeau așa, doamna Kongstrup se sprijinea de brațul lui; gusta, în sfîrșit, dragostea în liniște.

Lasse se întoarse și o porni înapoi... părea atît de singur! Băiatului îi veni să arunce sacul cît colo și să alerge la el să-i spună o vorbă bună. Dar adierea proaspătă a dimineții îl liniști. Picioarele îl duceau înainte pe șosea, departe, tot mai departe!

Sus pe coama colinei, administratorul făcea măsurători. Erik se ținea după el și îi imita mișcările cu gesturi prostești.

Cînd ajunse în dreptul stîncilor, Pelle dădu în șosea. Știa că de dincolo de stînci nu se mai putea vedea Steinhoful cu acareturile lui și puse sacul jos. Se zăreau dunele care coborau spre mare și vedea

fiecare vîrf de copac ; iată şi moliftul în care presura îşi făcea cuibul. Pîriul curgea în spume albe ca laptele. Se topiseră zăpezile. Pajiştea începea să înverzească. Grămada de pietre nu mai era la locul ei. Oameni de inimă o împrăştiaseră în taină, cînd se înecase Niels Köller şi o aşteptau pe fată să iasă din închisoare.

Curtea se vedea limpede în lumina dimineţii, cu casa cea înaltă şi albă a moşierului, cu hambarele ei cele mari şi cu toate clădirile mici din jur. Fiecare petic de pămînt strălucea prietenos în lumină : uitase tot răul pe care îl îndurase şi dacă îi rămăsese vreo urmă în suflet, asta nu făcea decît să-i amintească şi mai mult anii petrecuţi acolo. Copilăria lui Pelle fusese totuşi fericită. Era ca un cîntec împletit cu lacrimi, închinat vieţii. Plînsul, ca şi bucuria, cînd îl auzi din depărtare, îţi sună în urechi ca un cîntec. Şi cum încremenise aşa, cu ochii ţintă la lumea copilăriei lui, prin aerul limpede şi strălucitor, nu mai prindeau formă decît amintirile bune. Toate celelalte pieriseră de parcă n-ar fi fost niciciînd.

Văzuse destule rele şi urîte, dar trecuse cu bine prin toate ; nimic nu-i lăsase urme. Cu lăcomia copilului, trăsese folos din orice şi crescuse mare şi voinic. Şi iată-l acum sănătos şi bine legat — tobă de profeţi, patriarhi, apostoli, porunci şi o sută douăzeci de cîntece bisericeşti ! — întorcînd spre lume o frunte de cuceritor, deschisă şi îmbrobonată de sudoare.

Înaintea lui se întindea, coborînd repede spre sud, pămîntul împrejmuit de mare. Colo jos, se ridicau de pe faţa apelor două coşuri înalte şi negre. Mai departe, spre sud, era oraşul! De acolo porneau drumurile mării spre Suedia şi Copenhaga !

Aceasta era lumea, lumea cea largă şi adevărată !

Cînd văzu pămîntul cel fără de sfîrşit, Pelle simţi că-l cuprinde o foame de lup şi cel dintîi lucru fu să se aşeze pe coama colinei, de unde se întindea priveliştea cît cuprindeai cu ochii şi să mănînce pîinea cu unt pe care i-o dăduse Karna pentru toată ziua ! Şi aşa i se astîmpără şi foamea.

Se sculă vesel, luă sacul în spinare şi-o porni la vale, să cucerească lumea; apoi îi trînti un cîntec, în gura mare, şi cîntecul se risipi în lumina zilei:

Sînt călător şi umblu
Prin ţara englezească;
Primitu-m-au şi negrii
Cu dragoste frăţească!
Văzui şi portughezi
Trăind pe-acest pămînt!
Căci naţii de tot felul
Pe lumea asta sînt

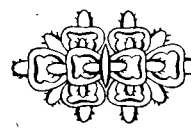

CARTEA
A DOUA

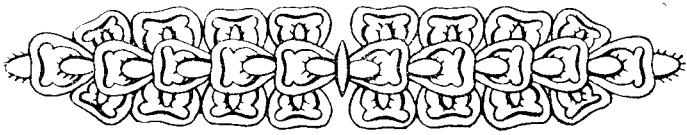

1

Era o zi înmiresmată de mai, cînd bătrînul Klaus Hermann o porni la oraș cu hodoroaga lui, să încarce bălegar pentru îngrășăminte. În aceeași zi își luă și Pelle zborul și această coincidență atît de neînsemnată era menită să-i schimbe tot cursul vieții, că doar mai mult nu putea să facă soarta pentru Pelle.

Nici chiar el nu se prea întrebase ce avea să facă ; se avînta așa într-o doară, cu brațele deschise, în lumea largă. Ce va face, o dată ajuns acolo ? Era atît de greu să pătrunzi acest mister, încît ar fi fost curată nebunie să încerci să ghicești. De aceea își vedea de drum, fără să-și mai bată capul.

Ajunse la capătul șirului de dealuri. Se lăsă în șanț să mai răsufle după atîta hoinăreală. Era ostenit și înfometat, dar se simțea bine. Jos, la picioarele lui, la numai o jumătate de milă, se vedea orașul, strălucind ca în zi de sărbătoare ; din sute de coșuri șerpuia în aerul albastru fumul de amiază ; acoperișurile roșii zîmbeau șiret zilei care scînteia de bucurie. Pelle se apucă să numere casele ; socoti că trebuie să fie ca la vreun milion — așa așa, ca să nu întreacă măsura ; numără mai departe și trecu repede de o sută.

Deodată se opri din numărat ; ce-or fi mîncînd azi la masă cei de colo ? Trăiau ei bine, fără îndoială ! Și cum o fi mai frumos, să mănînci pînă te saturi sau să pui lingura jos înainte de a se termina masa, așa cum

făceau moşierii cînd erau poftiţi la vreun ospăţ ? Pentru cineva căruia îi era întotdeauna foame, întrebarea aceasta îşi avea tîlcul ei.

Şoseaua era plină de lume ; prin faţa lui se perindau oameni în căruţe, cu lada la spate şi mai treceau şi alţii, care îşi duceau tot avutul în spinare, într-un sac, întocmai ca şi el. Pe unii îi cunoştea şi îi saluta prietenos ; ştia povestea fiecăruia de-a fir a păr. Erau oameni care se duceau la oraş — oraşul lui. Unii voiau să meargă mai departe, peste mare, spre America, sau să treacă dincolo, ca să-l slujească pe rege ; asta se vedea după îmbrăcăminte şi după chipurile lor încremenite. Alţii se duceau numai să-şi risipească leafa şi să petreacă de bucurie că şi-au schimbat stăpînul — mergeau în cete, cîntînd, veseli şi cu mîinile goale. In schimb, cei ce se duceau la oraş pentru totdeauna cărau lada în roabă sau o tîrau de mînere. Aveau obrajii roşii şi se mişcau cu înfrigurare ; erau oameni care se rupseseră de ţară şi de felul de viaţă pe care-l cunoscuseră — oameni care, ca şi el, preferau oraşul. Un zilier venea pe drum împingînd o roabă în care era aşezată o lădiţă verde cu fundul lat ; o zugrăvise chiar el cu flori. Alături mergea o fată cu obrajii încinşi şi cu ochii pierduţi undeva departe, în necunoscut. Tatăl vorbea, dar ea nu părea să-l audă.

— Aşa, acum începi să răspunzi singură de tine. Gîndeşte-te la asta şi nu-ţi bate joc de sufletul tău ; oraşul e foarte bun pentru cel ce vrea să meargă înainte şi nu se gîndeşte decît la binele lui, dar nu prea se sinchiseşte de cel care cade în drum... Şi vezi, nu te încrede în oameni, că ăştia de aici sînt foarte vicleni. Dar să fii blîndă şi prietenoasă !

Ea nu răspundea ; era fără îndoială mult mai preocupată cum să calce ca să nu strîmbe tocurile ghetelor celor noi.

Dinspre oraş se revărsa un adevărat şuvoi de oameni. Pelle întîlnise toată dimineaţa suedezi care debarcaseră în zori şi care plecau la ţară să-şi caute servici. Erau bătrîni istoviţi de muncă, băieţi şi fete frumoase ca Marie cea blondă, sau muncitori care strînseseră toată puterea lumii în muşchii şi în spinarea lor.

Asta era viața cea nouă care se revărsa de dincolo, ca să umple golul lăsat de cei ce plecau. Dar, la urma urmelor, ce-i păsa lui de toate acestea ? Trecuse încă de acum șapte ani prin tot ce treceau ei astăzi. Lăsase de mult în urmă drumul pe care o porneau ei acum și nu mai era nimic care să merite atenția lui.

Dar iată-l și pe fostul vătaf de la Neuendorf, cu un geamantan, gata de plecare spre America ; purta fular de mătase și buzunarul dinăuntru al hainei descheiate era doldora de hîrtii. Așadar, tot se hotărîse să se ducă la logodnica lui, care plecase dincolo de trei ani.

— Ei ! strigă Pelle. Va să zică pleci ?

Vătaful se apropie și lăsă geamantanul pe marginea șanțului.

— Da, plec, spuse el. Laura s-a săturat să tot aștepte. S-or descurca ei, bătrînii, de-acu înainte și fără fiu ; trei ani de zile am făcut tot ce am putut pentru ei... numai de ar ști să se descurce !

— Las'că știu ei, făcu Pelle pe grozavul și lovi cu bățul în iarbă. Și dacă nu-s în stare, n-au decît să-și ia un ajutor. Pentru un om tînăr nu-i nici un viitor pe meleagurile astea. Îi auzise pe cei mai vîrstnici vorbind așa și acum îi maimuțărea.

— Da, și nici Laura nu vrea să fie nevastă de zilier. Ei, atunci rămîi cu bine ! Îi întinse mîna lui Pelle și încercă să zîmbească, dar trăsăturile feței o luară razna și din tot zîmbetul nu se alese decît o schimonoseală. Mai rămase o vreme cu ochii în pămînt, cătînd spre ghete, apoi își trecu cu degetul gros peste obraz, ca și cum ar fi voit să alunge expresia aceea chinuită care i se întipărise pe față ; în cele din urmă, își luă geamantanul și o porni. Era limpede că nu avea chef să plece.

— Dacă vrei, trece-mi mie logodnica și biletul ! strigă Pelle obraznic și se întinse pe spate ca un om mare ; era al dracului de vesel.

Drumul spre care îl îmboldea inima era bătut de multă lume — fiecare băiat mai descurcăreț și fiecare fată mai frumușică plecase la drum, așa că nu era nici o clipă ; o porniseră oamenii ca în pribe-

gie — departe de peticul de pămînt pe care se născuseră şi unde ştiau că vor muri — o porniseră spre lumea plină de aventuri şi primejdii. Căsuţele de cărămidă răsfirate la marginea oraşului sau înşirate pe două rînduri acolo unde drumurile intrau în oraş, erau colibele celor plecaţi de la ţară, colibele celor care se rupseseră de tot avutul lor şi coborîseră aici, unde îmbrăcaseră straie orăşeneşti. Jos, pe ţărm, casele se îmbulzeau în jurul bisericii; erau atît de îngrămădite, încît nu mai ştiai cum să te descurci printre ele. Acolo trăiau cei pe care îi mînase dorul de zări, dar cărora marea li se pusese în cale, ca o stavilă.

Cît despre Pelle, nici nu-i trecea prin gînd să îngăduie cuiva — oricine ar fi fost — să-i pună vreo stavilă în cale. Poate că oraşul nu va fi pe gustul lui şi o va porni pe mare; într-o bună zi va vedea un ţărm care să-i placă. Atunci va coborî şi se va apuca să caute aur! Acolo, fetele umblau goale puşcă şi îşi acopereau ruşinea cu tatuaje albastre; dar Pelle îşi avea acasă logodnica lui, care îl aştepta credincioasă. E mai frumoasă decît Bodil şi cu Marie cea blondă laolaltă; băieţii se ţin scai de ea, dar ea îi rămîne credincioasă lui şi îşi plînge dragostea:

Plecat-a iubitul, departe s-a dus,
De zări amăgit şi de mare
Trei ani au trecut şi o vorbă n-a spus
Şi nici nu-mi trimise scrisoare!

Şi cum cînta aşa, iată şi scrisoarea. Şi din fiecare scrisoare pe care o primeşte Lasse, cade cîte o hîrtie de zece coroane. Şi într-o bună zi, iată şi biletele de vapor pentru amîndoi! Acuma însă, cîntecele nu mai fac două parale pentru că ele vorbesc despre oameni care se prăpădesc pe drum şi despre un biet tînăr nebun, care aşteaptă toată viaţa pe ţărm pîndind fiecare pînză pe care o umflă vîntul. Dar Lasse şi cu logodnica lui Pelle sosesc cu bine — după multe peripeţii, firește, şi Pelle le iese înainte pe ţărm să-i primească. E deghizat în sălbatic şi înainte să se dea pe faţă, se preface că vrea să-i mănînce.

Hopa! sări Pelle în picioare. De sus, de pe drum, se auzea un zdrăngănit de parcă s-ar fi încăierat cel puțin o mie de coase și deodată, o căruță de scînduri, trasă de două mîrțoage ca vai de lume, așa cum nu mai văzuse de cînd era el, se apropie clătinîndu-se. Pe blana din față ședea un țăran bătrîn; se clătina și el, gata-gata să se răstoarne o dată cu căruța. În primul moment Pelle nu putu pricepe dacă hărmălaia aceea grozavă o făcea căruța sau cele două schelete vîrîte în piei, care o trăgeau. După un timp, îl ajunse din urmă. Bătrînul opri și-l pofti să se urce, iar Pelle nu se putu împotrivi. Îl mai durea și acum umărul din pricina sacului.

— Te pomenești că te duci la oraș, spuse bătrînul Klaus arătînd spre boarfele lui Pelle.

— La oraș, da!

Îl nimerise drept în inimă și nici nu apucă bătrînul să priceapă despre ce e vorba, că Pelle îi și povesti totul despre el și despre viitorul lui măreț.

— Ei, da... firește, de bună seamă... da, sigur! aprobă Klaus pe cînd vorbea Pelle. Da, se înțelege! Cu mai puțin nici că se poate să te mulțumești! Și ce te-ai gîndit să ajungi pînă la urmă... ministru sau rege? Bătrînul se întoarse încet spre el. Da, la oraș! Drumul ăsta îl iau toți cei care simt că-s buni la ceva. Cum își simte coate-goale puterea în oase, ori îi sună vreun șiling în buzunar, o și pornește la oraș să-l dea gata. Și din oraș cu ce ne alegem? Cu gunoi, nimic alta! Uite eu n-am putut aduna nimic altceva într-o viață de om — am doar șaizeci și cinci de ani. Dar la ce bun atîta vorbă? E ca și cum ți-ai scoate șezutul afară și ai trage împotriva vîntului! Îi apucă așa pe oameni dorul ăsta de ducă, cum îi apucă burta pe viței și — haida, hai! — o iau din loc și se duc la oraș să ajungă și ei mari. După aceea, vine Klaus Hermann în urma lor să le care isprava! Loc unde să se ducă, sau rude la care să tragă nu au; dar totdeauna îi așteaptă ceva mare. Căci aici, la oraș, stau paturile înfățate în stradă și șanțurile sînt pline de mîncare și de bani. Dar poate că tu ai alte gînduri? Ia spune!

Pelle roşi. Abia era la început şi iată că îl şi prindea cineva cu mîţa-n sac.

— Ei, lasă, spuse Klaus cu blîndeţe. Nu eşti tu mai prost decît alţii. Dacă vrei să-mi asculţi sfatul, intră ucenic la Jeppe Kofod, cizmarul; tocmai mă duc la el să încarc gunoi şi ştiu că îi trebuie un ucenic. N-ai mai avea nevoie să hoinăreşti fără să ştii încotro s-o apuci şi te mai las şi boiereşte la scară.

Pelle tresări... nu-i trecuse niciodată prin minte să se facă cizmar. Pînă şi la ei, la ţară, unde de altminteri oamenii îi priveau cu respect pe meseriaşi, cînd se nimerea ca vreun băiat să nu fie de soi, ziceau: „Ei, la urma urmei, cizmar sau croitor tot s-o putea face!" Dar Pelle nu era olog ca să nu poată răzbate decît şezînd pe scaun; era bine legat şi voinic! Unde avea să ajungă? Eh, asta cum o vrea norocul; simţea el că avea să ajungă ceva, bine de tot, ceva pentru care era nevoie de putere, dar în acelaşi timp mai ştia şi ce anume nu voia să ajungă!

Dar cînd intrară în oraş şi Pelle, cuviincios cu toată lumea, îşi scoase şapca în faţa fiecărui trecător fără ca vreunul să se ostenească să-i răspundă, îi pieri curajul de tot şi îl cuprinse simţămîntul propriei lui nimicnicii. Fără îndoială că şi nenorocita ceea de căruţă pe care locuitorii oraşelului o arătau rîzînd cu degetul, era de vină:

— Auzi vorbă, să-ţi scoţi căciula în faţa nătărăilor ăstora, mormăi Klaus. Priveşte-i cît de ţanţoşi se ţin... la urma urmei tot ce au, de la noi e furat. Ori crezi cumva că au făcut vreo semănătură de vară? Bătrînul privea batjocoritor de-a lungul străzii.

Nu, pe pavajul de piatră nu creştea nimic şi toate căsuţele acestea, care păreau că se înghiontesc una pe alta ca să iasă din rînd, îi luau piuitul lui Pelle. Aici oamenii mişunau cu miile şi el se întreba dacă nu cumva această cifră era încă prea mică faţă de atîta mulţime. Oricît de multă bunăvoinţă ai fi avut, tot n-ai fi putut găsi răspuns la o întrebare atît de simplă ca aceea pe care şi-o punea el: de unde îşi luau toţi hrana? Şi aşa, Pelle se trezi din nou în lumea lui să-

răcăcioasă, pe care o cunoștea de mult, și în care, numai cu entuziasm nu puteai să-ți cumperi nici măcar o pereche de ciorapi. Se simți dintr-o dată foarte umilit și înțelese că s-ar putea să-i fie destul de greu să-și găsească pîinea aici printre pietre, într-un loc unde oamenii nu o scoteau cum se cuvine, din pămînt, ci... ei, da, oare de unde o scoteau?

Pe străzi mișunau slujnicele. Stăteau în grupuri, cu mîinile în șolduri, privind cu ochi strălucitori stofele de bumbac din vitrine și se legănau ușor, ca în vis. Un băiat roșcovan, de vîrsta lui Pelle, umbla prin mijlocul drumului și mușca dintr-o pîine mare de grîu, pe care o ținea cu amîndouă mîinile; urechile îi erau acoperite de bube și mîinile umflate de frig. Treceau argați cu legături roșii pe braț; mantaua li se lovea de pulpe. Se opreau deodată la cîte un colț, priveau cu atenție în jur și apoi o luau repede pe cîte o stradă lăturalnică.

Prin fața prăvăliilor, negustorii se plimbau de colocolo cu capul gol; cînd se oprea cîte cineva în fața vitrinelor, îi pofteau înăuntru cu cuvinte îmbietoare și le făceau pe furiș cu ochiul celor de peste drum.

— Frumos și-au mai orînduit azi negustorii mărfurile, spuse Pelle.

Klaus dădu din cap.

— Da, da, azi au scos toată marfa de care nu știu cum să mai scape. Au ieșit proștii la tîrg... Uite colo; acolo jos sînt circiumile, și îi arătă străzile lăturalnice. Tînjesc ele acum după cele ce se petrec aici, dar le vine și lor rîndul. Așteaptă numai pînă deseară și apoi du-te și întreabă-i pe dumnealor cît le-a mai rămas din leafa de anul trecut! Minunat loc mai e și orașul... ptiu drace! Și Klaus scuipă cu scîrbă.

Pelle simți cum îl părăsește credința oarbă pe care o avusese pînă atunci. Nu vedea un singur om să facă ceea ce credea el că ar fi putut să-i asigure pîinea zilnică. Și oricît de mult ar fi dorit să intre în această lume nouă, n-ar fi putut în ruptul capului să se apuce de ceva, care poate, fără știrea lui, l-ar fi făcut să jupoaie pielea de pe bătrînul lui tovarăș, asta nu! Uită

de toată destoinicia lui şi amărît că singura lui avere, mîinile, nu erau de nici un preţ aici, Pelle se lăsă zgîlţîit mai departe de căruţă, spre atelierul meşterului Jeppe Kofod.

2

Atelierul era deschis. Dădea în strada pe care treceau necontenit tot felul de oameni: madam Rasmussen, întotdeauna grăbită, bătrînul marinar Elleby, slujnice cu bonete albe, rentieri bătrîni care îşi primeau renta viageră de la moşie şi o mîncau aici, la oraş, marinari bolnavi de gută, care îşi luaseră rămas bun de la mare. Pe pavajul colţuros, vrăbiile făceau un tărăboi grozav, ţopăiau cu penele ciufulite, se ospătau de zor din balega de cal şi se ciondăneau de le zburau fulgii, făcînd o larmă asurzitoare.

Ferestrele dinspre curte erau deschise. Lumina verzuie pătrundea înăuntru, aşternîndu-se pe feţe. Dar ce folos: nu sufla nici pic de vînt şi Pelle simţea cum îl arde ceva pe dinăuntru. Îl treceau năduşelile.

Smoala o întindea el bine, cînd nu se întîmpla nimic pe afară care să-i tulbure sufletul chinuit, ademenindu-l în bătaia soarelui.

Afară toate se scăldau în soare; de aici, din atelierul întunecat, lumina soarelui părea un rîu de aur care curgea printre şirurile de case, mereu în aceeaşi direcţie, în jos, spre mare. Un puf alb şi fulgi cenuşii de scaieţi, roiuri de ţînţari şi un bondar mare şi lat, care se legăna în aer, pluteau în lumină. Treceau ca un vîrtej, strălucind în deschizătura uşii şi o porneau mai departe învolburîndu-se, ca şi cum s-ar fi grăbit să ajungă undeva, să vadă ce se întîmplase — vreun accident sau vreo petrecere?

— Dormi, puşlama? întrebă calfa cu asprime.

Pelle tresări şi îşi făcu iar de lucru cu smoala, ţinînd-o în apă fierbinte şi frămîntînd-o.

La brutar — brutarul era fratele meşterului celui bătrîn — ridicau saci de făină. Scripetele scîrţîia jalnic şi printre scîrţîituri se auzea glasul piţigăiat al meşterului Jörgen Kofod care îşi certa feciorul în gura mare.

— Eşti prost ca o oaie, Sören ; nu eşti bun de nimic, ce naiba o să mai iasă şi din tine ? Crezi că n-avem altceva mai bun de făcut decît să mergem în zi de lucru la rugăciune ? Asta ne aduce nouă pîinea ? Să stai aici sau... pe crucea mea ! Îţi rup oasele ! Începu să ţipe şi femeia şi apoi dintr-o dată se făcu linişte. După un timp, băiatul se strecură ca o umbră pe lîngă zidul casei de partea cealaltă a străzii ; în mînă ţinea cartea de cîntece. Parcă era Păcală, cum mergea aşa şi se ghemuia pe lîngă pereţi, îndoindu-se de genunchi, cînd se uita cineva urît la el. Avea douăzeci şi cinci de ani şi înghiţea bătaia de la tatăl său fără să crîcnească. Cînd era însă vorba de adunări religioase, nu-i păsa nici de ce vorbeau oamenii, nici de bătaie şi nici de mînia părintească.

— Dormi, puşlama ? Stai că vin eu la tine să te trezesc !

Altminteri în atelier nu se vorbea — calfa tăcea şi atunci trebuiau toţi să-şi ţină gura. Fiecare îşi vedea de treaba lui ; Pelle întindea smoala cît putea, apoi o frămînta cu grăsime şi o întindea din nou. Afară, la soare, treceau din cînd în cînd băieţi care umblau teleleu pe stradă. Cînd dădeau cu ochii de Pelle îşi vîrau pumnul sub nas, dădeau din cap cu înţeles spre el şi cîntau :

> E nenea cizmarul cu botul smolit,
> Cînd vru să se şteargă mai rău s-a mînjit.

Pelle se făcea că nu-i vede, dar pe furiş lua seama la fiecare şi îşi jura să-i nimicească de pe faţa pămîntului.

Deodată băieţii se năpustiră în susul străzii, de unde se auzea un glas monoton şi puternic. Era ceasornicarul cel nebun, care stătea în capul scării şi blestema omenirea. Pelle ştia bine că nu era întreg la

minte : cuvintele pe care le zvîrlea cu atîta mînie asupra oraşului nu aveau nici un înţeles. Cu toate acestea, sunau foarte ciudat. Incercarea cu smoala îl apăsa ca gîndul judecăţii de apoi. Simţea cum îl trec fiorii la auzul acestui glas ameninţător, care arunca cuvinte atît de grozave încît nici nu le mai putea pricepe ; de parcă ar fi fost vorbele cele cumplite din biblie. Glasul pe care îl auzea el acum era aidoma glasului care răzbise printre nori, făcîndu-l şi pe Moise şi pe Paul să se înspăimînte şi să se cutremure ; era vocea destinului, aşa cum o mai auzise străpungînd întunericul Steinhof-ului, cînd se ţinea judecată.

Numai frica de cureaua lui Nikas cel mărunţel îl mai ţinea să nu sară drept ca lumînarea şi să se trîntească la pămînt ca sfîntul Paul. Ea era o realitate de care nu se putea să nu ţii seama, în mijlocul atîtor ciudăţenii ; în cele două luni care trecuseră, învăţase să nu uite niciodată cu desăvîrşire nici cine era, nici unde se afla. Duse mîna la spate şi se mulţumi să-şi înece necazul în smoală, cu toate că tare îl încerca ispita s-o asemuiască smoalei din iad în care avea să fie chinuit. In aceeaşi clipă, auzi din curte vocea limpede a meşterului celui tînăr şi apăsarea se spulberă. Proba smoalei nu putea fi chiar aşa de grozavă de vreme ce o mai trecuseră şi alţii cu bine ; văzuse el destui băieţi, mai ceva decît el, care fuseseră puşi la asemenea încercare.

Jens stătea cu capul vîrît între umeri ca şi cum s-ar fi aşteptat la o palmă ; era blestemul lui, un blestem pe care îl purta încă de acasă şi care îl urmărea necontenit. Mai era şi atît de încet la lucru, încît Pelle începuse să i-o ia înainte. Avea el ceva care-l ţinea în loc, de parcă ar fi fost fermecat. Cît despre Peter şi Emil, erau băieţi zdraveni — atît doar că nu se gîndeau decît cum să-l snopească mai bine pe Pelle.

Afară, sub meri, licărea jucăuşă vara timpurie ; aproape de tot, lîngă troaca de sub ferestrele atelierului, grohăia porcul. Zgomotul acesta îl învăluia pe Pelle ca o suflare caldă. Din ziua în care Klaus Hermann scosese din sac purceluşul, băiatul începuse să prindă rădăcini. Aşa deznădăjduit cum guiţa porcul

în primele zile şi tot parcă îi mai alina pustiul. Acum nu mai guiţa decît cînd îi era foame şi Pelle se înfuria de-a binelea cînd vedea zoile cu care-l hrăneau; purcelul trebuia să mănînce bine şi mult, căci numai aşa putea să crească. Treabă era asta să-i arunci la fiecare cinci minute cîte ceva? Cînd aveau să vină căldurile nu se putea să nu capete acreală la burtă. Orăşenii ăştia n-au nici pic de minte.

— Ce faci acolo, măi băiete? Mi se pare că sforăi!

Meşterul cel tînăr intră şchiopătînd în odaie, trase o înghiţitură şi se adînci în citit. Şi cum citea el aşa, fluiera uşor în ritmul ciocanelor. Nikas cel mărunt începu şi el să fluiere şi cei doi ucenici mai vechi care băteau la calapod se apucară să bată tactul; mai ciocăneau ei cîteodată şi între tonuri, aşa încît treaba mergea strună. Acum fluiera şi calfa din ce în ce mai repede ca să le ţină pasul şi sunetele începură să se încalece. Meşterul Andres ridică capul să-i asculte. Privea în gol; în ochi îi mai plutea imaginea ceţoasă a celor citite. Dar deodată reveni pe pămînt. Ochii îi alunecară poznaşi peste cei din jur; se sculă proptindu-şi bastonul sub şoldul bolnav. Mîinile începură să-i joace molatic în aer; capul şi trupul i se legănau caraghios sub impulsul ritmului.

Zdrang! mîinile agitate ale meşterului se lăsară peste cuţitul de croit şi începură să adune sunetele pe lama ascuţită; aşa cum stătea, cu capul într-o parte şi cu ochii închişi, părea că ascultă absent ceva care creştea dinăuntru. Dar deodată obrazul i se lumină şi trupul i se strînse înfiorat de plăcere; piciorul i se ridică în aer părînd că atinge cu vîrful coardele unei harfe! Meşterul Andres era mare iubitor de muzică şi un bun clovn muzical. Poc! Cuţitul căzu la pămînt, iar meşterul apucă capacul cel mare de tinichea — tam-tararam-tam-tararam! Flautul fusese înlocuit ca prin farmec cu o adevărată fanfară.

Pelle rîdea cu lacrimi; trase cu ochiul speriat, spre curea şi începu să rîdă din nou, dar nimeni nu se uita la el. Degetele şi încheietura mîinii lui Andres dansau un dans drăcesc pe capacul de tinichea; deodată începu şi cotul să lovească. Capacul zbură pe genun-

chiul stîng al meşterului — nici nu se putea altfel — apoi coborî ca fulgerul spre tocul de lemn al ghetei, nimeri în capul lui Pelle şi începu să sară primprejur prin locurile cele mai de neînchipuit : dum, dum, dum, ca apucat, mai tare chiar ca sunetele de flaut pe care le scotea calfa. Nu mai întîlnea nici o stavilă în cale; Emil, cel mai vechi ucenic, îşi luă inima în dinţi şi începu să fluiere, mai întîi cu băgare de seamă, apoi cînd văzu că nu-i zboară nimic în cap, din toate puterile. Al doilea ucenic, Jens — diavolul muzical cum îi spunea meşterul, pentru că pe ce punea mîna muzică se făcea — apucă cu atîta îndemînare sîrma smolită pe care tocmai o ungea, încît o făcu să zbîrnîie urcînd şi coborînd cîte două-trei note deodată. Sîrma zbîrnia domol, susţinînd tot concertul. Pe crăcile mărului se adunaseră păsărelele; îi lăsaseră capetele pe o parte şi îşi zbîrleau penele apucate, aruncîndu-se în această orgie de chiote, pe care o dezlănţuise un petic de cer albastru. Dar pe meşterul cel tînăr îl apucă tusea ca de obicei şi totul încremeni dintr-o dată.

Pelle tot la smoală lucra — o frămînta şi turna grăsime într-însa. Cînd masa cea neagră începea să se întărească, îşi băga repede mîinile în apă fierbinte, de i se albeau unghiile. Bătrînul Jeppe veni cu paşi mărunţi din curte; meşterul Andres trase repede scîndura de croit peste carte şi-şi mîngîie sîrguincios cuţitul.

— Bine, spuse Jeppe. Smoala trebuie pregătită la căldură — leagă mai bine.

Pelle făcuse bile din smoală şi le aruncase în putina cu apă rece; acum tăcea şi aştepta; nu îndrăznea încă să spună „gata!" Prea umflaseră mult povestea cu proba smoalei; taina care-l aştepta acum năştea sumedenie de spaime şi dacă nu s-ar fi ştiut un băiat şi jumătate — ei, atunci ar fi lăsat toate baltă! Acum însă, era gata să treacă şi încercarea asta, oricît rău l-ar fi aşteptat; numai să i se dea răgaz să-şi mai tragă sufletul. Avea el să izbutească în cele din urmă să se scuture de ţăranul din el; meseria îl va cuprinde cu braţele deschise, cu cîntecul, cu hoinăreala şi cu

hainele ei frumoase de calfă. Atelierul ăsta nu era decît o cotineaţă înăbuşitoare în care şedeai şi trudeai cu nişte cizme împuţite. Dar Pelle înţelegea bine că trebuia mai întîi să treacă pe-aici ca să ajungă în lumea largă, unde calfele umblau chiar şi în zi de lucru cu ghete de lac şi îi făceau încălţăminte însuşi regelui. Orăşelul îl făcuse deocamdată să bănuiască că lumea era nesfîrşită şi această bănuială îl umplea de nerăbdare. Avea de gînd s-o stăpînească, s-o stăpînească toată.

— Am isprăvit ! spuse el hotărît ; acum trebuia să vadă dacă el şi cu meseria se potriveau.

— Atunci apucă-te să tragi o sîrmă smolită-lungă cît o zi de post ! spuse calfa.

Pe meşterul cel bătrîn nu-l mai răbda locul. Umbla de colo-colo cu limba scoasă şi cu ochii la Pelle. Se simţea foarte tînăr şi trăncănea tot timpul despre vremurile cînd fusese ucenic la Copenhaga — acum şaizeci de ani. Ehei, ce vremuri !

— Pe atunci nu sforăiau ucenicii pînă la şase dimineaţa şi nici nu zvîrleau lucrul de cum bătea ceasul opt — numai să scape şi s-o ia la sănătoasa. Nu, la patru erau în picioare şi lucrau pînă terminau toată treaba. Pe atunci ştiau oamenii să muncească, şi mai şi învăţau ceva ; un lucru se spunea o singură dată şi după aceea — cureaua ! Pe atunci meseria mai era la cinste ; chiar şi regii trebuiau să înveţe o meserie. Nu era ca acum, lucru de mîntuială, chiuleală şi treabă care nu face doi bani !

Ucenicii îşi făceau cu ochiul ; meşterul Andres şi calfa tăceau ; ar fi fost ca şi cum te-ai fi certat cu maşina de cusut, pentru că zbîrnîia. Jeppe n-avea decît să-i dea înainte !

— Ai smolit-o bine ? întrebă Nikas cel mărunţel. E pentru piele de porc.

Ceilalţi rîseră ; Pelle smolea sîrma cu atîta simţire de parcă şi-ar fi săpat singur groapa.

— Gata, spuse el cu glas scăzut.

Luară de pe poliţă cea mai mare pereche de calapoade bărbăteşti, o legară de un capăt al sîrmei smolite şi o repeziră tocmai pe trotuar. Afară, în

stradă, oamenii începură să se adune şi să caşte gura. Pelle se urcă pe cerceveaua ferestrei şi se aplecă tare peste pervaz, iar Emil, care era cel mai vechi ucenic, îi puse sîrma pe ceafă. Se adunaseră toţi în păr, afară de meşterul cel tînăr ; el nu lua niciodată parte la asemenea distracţii.

— Şi acum, trage ! îi porunci calfa, care conducea ceremonia. Aşa — drept în jos, la picioare !

Pelle trase şi calapoadele cele grele săltară pe caldarîm ; dar se opri cu un oftat ; sîrma smolită i se încinsese pe ceafă ; tropăia pe loc ca o vită împinsă cu lovituri de picior de la spate, fără să priceapă de ce ; ridică binişor picioarele privindu-le amărît.

— Trage, trage ! porunci Jeppe. Trebuie s-o tragi mereu, altfel se lipeşte !

Era însă prea tîrziu, smoala i se lipise le părul mărunt de pe ceafă — tata Lasse îi spusese odată că părul acesta aduce noroc şi îi prorocise un viitor strălucit ! Şi acum sîrma nu se mai putea mişca din loc, oricît s-ar fi străduit. Se schimonosea de durere şi-i curgea scuipatul din gură.

— Ia uitaţi-vă la el, nici nu ştie să umble cu calapoadele, spuse batjocoritor Jeppe. Ar fi mai bine să se ducă înapoi la ţară, să şteargă dosul la vaci !

Furios, Pelle se smuci dintr-o dată, cu ochii închişi, şi cum sîrma aluneca din nou, de durere i se răsuci tot trupul. Ceva cleios îi alunecă o dată cu sîrma printre degete : desigur păr însîngerat ; sîrma îl ardea trecîndu-i peste ceafă, ca printr-un jgheab de apă însîngerată şi de smoală topită. Dar Pelle nu mai simţea nimic afară doar de un gust amar care îl răscolea ; şi gustul acesta amar îl făcea să simtă dorinţa nelămurită de a pune mîna pe ciocan ca să-i doboare pe toţi la pămînt şi să o pornească apoi de-a lungul străzii, să spargă capetele tuturor celor ce aveau să-i iasă în cale ! Dar calfa îi luă calapoadele ; durerile începură din nou şi o dată cu ele îşi simţi toată mizeria. Auzi vocea piţigăiată a lui Jeppe, îl văzu pe meşterul cel tînăr care se ferea şi nu îndrăznea să-şi spună părerea, şi se simţi deodată cuprins de o milă fără margini pentru propria lui soartă !

— Ai fost bine, mormăi Jeppe. Un cizmar nu trebuie să se teamă să-şi smolească puţin pielea. Ce? Zău dacă nu mi s-a părut că dai apă la şoareci! Ei, cînd eram eu ucenic, să fi văzut atunci încercarea smoalei! Trebuia să înfăşurăm sîrma de două ori în jurul gîtului pînă să avem voie s-o tragem. Cînd isprăveam, capul mai atîrna doar de un firicel subţire şi se clătina! Ehei, alea vremuri!

Pelle ţopăia ca să-şi ţie plînsul; dar tot nu se putea stăpîni să nu chicotească de satisfacţie, cînd se gîndea cum se bălăbănise capul lui Jeppe.

— Acum să vedem dacă ştie să ia şi una peste ceafă, spuse calfa gata să-l lovească.

— Nu, aşteaptă pînă o merita-o, se amestecă meşterul Andres. O să se ivească şi un asemenea prilej.

— Cu smoala o scoate la capăt, spuse Jeppe. Dar de şezut ştie oare să şadă? Că sînt unii care nu învaţă meşteşugul ăsta niciodată.

— Trebuie să încerce întîi, ca să-l putem declara bun, spuse Nikas cel mărunţel foarte serios.

— N-aveţi de gînd să isprăviţi o dată cu prostiile astea? strigă meşterul cel tînăr furios şi ieşi.

Dar Jeppe se simţea la largul lui; capul îi era plin de amintirile tinereţii, un şir întreg de drăcovenii, cu care serbau iniţierea în meserie.

— Pe atunci li se băga meseria bine pe gît şi nu dădeau niciodată bir cu fugiţii, ci se mîndreau cu ea pînă la ultima suflare. Dar acum oamenii s-au moleşit şi-s numai prefăcătorie; unul nu poate îndura una, altul alta, ba au mai început să se ivească şi boli de la pielea de ghete, boala şezutului şi mai ştie Dumnezeu ce! Una-două, vin cu cîte un certificat că suferă de trînji — şi-atunci, poftim, ia-o de la început! Nu, pe vremea mea, se făcea altfel — luam puşlamaua, îi dam pantalonii jos, o puneam pe scăunelul cu trei picioare, şi dă-i, şi dă-i... doi se puneau cu cureaua pe el! Era vorba aia, piele pe piele, şi aşa, fir-ar să fie, învăţau să şi şadă!

Calfa făcu un semn.

— E gata scaunul, aranjat şi sfinţit? Ei, atunci, du-te de te-aşază!

Pelle se duse ca năuc şi se aşeză ; îi era totuna. Dar abia se lăsase pe scaun şi sări în sus cu un ţipăt de spaimă ; privi cu ură în jur ; apucă ciocanul dar îi dădu drumul şi începu să plîngă cu hohote.

— Ce dracu' îi mai faceţi ? Meşterul cel tînăr intră ca o furtună din camera de croit. Ce ticăloşii aţi mai pus la cale ? Îşi trecu palma peste scaun, care era presărat cu vîrfuri de sule rupte. Sînteţi nebuni... parcă am fi între sălbateci.

— Ce mai moliu, spuse Jeppe batjocoritor. Azi nu mai ai voie nici măcar să-ţi înveţi ucenicul şi să-l vaccinezi de trînji ! Trebuie să ungi puşlamaua cu miere şi pe faţă şi pe dos, aşa ca pe regii Israelului ! Doar tu eşti liber cugetător !

— Tată, să ieşi de aici ! strigă meşterul Andres scos din fire. Ieşi afară, tată ! Tremura şi se făcuse alb ca varul de mînie. Meşterul cel bătrîn se strecură afară din odaie, fără să-l mai bată pe Pelle pe umăr şi fără să-l fi putut primi cum se cuvine în breaslă.

Pelle nu prea se simţea la largul lui. Toate vorbele ocolite pe care le auzise, dar pe care le înţelegea, îl înspăimîntau şi îi impuneau în acelaşi timp. În închipuirea lui crezuse că încercarea cu smoală e unul din hotarele vieţii, dincolo de care te pomeneşti alt om, ceva cam în felul tainicei circumcizii din biblie, ca o iniţiere într-o lume nouă. Şi cînd colo, nu era decît un chin scornit din răutate !

Meşterul cel tînăr îi aruncă o pereche de ghetuţe să le pingelească. Aşadar era primit în meserie şi nu mai trebuia să smolească sîrmă pentru ceilalţi. Numai că lucrul acesta nu-l mai bucura ! Simţea cum din adîncul lui creştea ceva ce nu putea înţelege şi împotriva căruia trebuia să lupte ; şi cînd nu-l vedea nimeni îşi muia degetele în gură şi le trecea peste ceafă. Se simţea ca o pisică pe jumătate înecată, care după ce-a scăpat din strînsoarea sforii stă şi-şi usucă blana.

Sub meri, lumina soarelui plutea aurie şi verde ; în fund, departe... dincolo, în grădina armatorului, se jucau şi zburdau trei fetiţe în rochii de culoare deschisă ; păreau făpturi din altă lume : copii fericiţi, pe

ţărmul luminat de soare, vorba cîntecului. Din cînd în cînd, se ivea cîte un şobolan de după cocina porcilor şi cotrobăia în grămada de sticlă spartă. Porcul înghiţea cartofi stricaţi şi guiţa atît de deznădăjduit încît îi tăia tot avîntul, umplîndu-i inima de un dor fără de margini. Şi acum, cînd ar fi trebuit să se simtă învingător, parcă se năruiau toate grămadă peste el : şi necazurile uceniciei, şi băieţii de pe stradă, şi ucenicii care nu voiau să-l socotească de-ai lor, şi firea lui necioplită, care-l făcea să se ciocnească de toate aici, între străini, şi atelierul acesta întunecat unde nu pătrundea nici o rază de soare şi mai ales respectul — respectul, de care nu prea avea parte.

Cînd meşterul era de faţă, Nikas cel mărunţel se mai înjosea unori să schimbe o vorbă cu cel mai vechi dintre ucenici. Atunci Pelle îi auzea spunînd lucruri care îi deschideau orizonturi noi şi nu se putea stăpîni să nu întrebe ; ori vorbeau despre cele de la ţară, pe care Pelle le cunoştea mai bine decît toţi la un loc şi atunci îl lua gura pe dinainte să-i îndrepte. Pleosc ! cădea palma, de-l trîntea cît colo ! Să-şi ţină gura cînd nu era întrebat ! Dar Pelle care avea ochi şi urechi şi trăncănise cu tata Lasse despre toate cîte-n lună şi-n soare, nu învăţa să-şi ţină gura, în ruptul capului.

Toţi îl sileau să-i respecte — de la ucenic pînă la meşterul cel bătrîn, care plesnea de mîndru ce era de meseria lui ; numai Pelle n-avea nici un drept ; el le era tuturor dator. Meşterul cel tînăr era singurul care nu apăsa grumazul lui de copil. Aşa sprinten cum era, sărea nepăsător peste calfe şi peste toate lucrurile din jur, lăsîndu-se apoi greoi, ca din întîmplare, tocmai lîngă Pelle, care se simţea atît de mic şi de neînsemnat.

Razele soarelui se răsfrîngeau ciudat printre copaci şi păsărelele ciripeau ca întotdeauna la ceasul acesta de după-amiază ; acum vacile se opreau din rumegat şi începeau să se ridice una cîte una. Şi iată, un băiat care se iveşte dintre brazii pitici, pocnind voios din bici ca un general mai mare peste toate : e Pelle, băiatul pe care nu-l stăpînea nimeni. Iar omul care se

arată acolo, departe, peste ogoare, împleticindu-se, e Lasse, care vine să le schimbe vacilor ţăruşul.

Tata Lasse, da!

Pelle nu mai putu: suspină fără să vrea.

— Gura! strigă calfa amenințător și Pelle nici nu mai încercă să se împotrivească.

Meşterul cel tînăr se apropie să ia ceva de pe poliţa de sus şi se sprijini prietenos de umărul lui Pelle; piciorul cel olog atîrna, legănîndu-se. Şovăi o clipă, privind în gol. Mîna caldă care i se aşezase pe umăr îl liniști.

Nici vorbă nu putea fi să se bucure, cînd înţelegea că de fapt tot dorul lui fără de margini nu era decît dorul după tata Lasse — şi ce dor cumplit! Nu-şi mai văzuse tatăl din dimineaţa aceea senină, cînd pornise la drum şi-l lăsase pe bătrîn pradă singurătăţii; nu mai auzise nimic despre el şi abia dacă-l mai purtau gîndurile într-acolo din cînd în cînd. Era prea ocupat: trebuia să treacă cu bine prin toate întîmplările zilei şi să se dea după ele; trăia într-o lume cu totul nouă, pe care trebuia să o dibuie ca să-şi afle loc în ea; nu avusese timp pentru tata Lasse — îl înghiţea oraşul.

Acum, însă, plecarea lui i se părea cea mai mare trădare din lume. Şi ceafa tot îl mai durea — trebuia să se ducă neapărat undeva, unde să nu-l vadă nimeni. Işi făcu de lucru pe afară, tocmai în fund, în dosul spălătoriei şi se pitulă lîngă fîntînă, în şopronul de lemne.

Zăcînd aşa, îl cuprinse desperarea şi i se strînse inima la gîndul că fusese atît de mişel, încît să-l părăsească pe tata Lasse, pentru toate cele noi şi necunoscute de aici. Şi nici măcar atunci cînd lucraseră împreună nu fusese bun cu el, sau atît de grijuliu cum s-ar fi cuvenit. La urma urmei, cu toate că era bătrîn, Lasse fusese cel care se jertfise şi, deşi grumazul băiatului era mai tînăr, tot bătrînul luase întotdeauna greutăţile asupra lui şi îi uşurase munca. Prea se arătase aspru cu el cînd îl bruftuise din pricina lui madam Olsen. Şi de cîte ori începea să trăncănească, sfătos ca bătrînii — Pelle şi-ar fi dat acum fericirea, ba chiar şi viaţa, numai să-l mai poată auzi — se ară-

tase de asemenea prea necruțător cu el. Își amintea limpede de cîte ori se răstise la bătrîn, făcîndu-l să ofteze — căci Lasse nu lovea niciodată cînd era lovit, ci se mulțumea să tacă amărît.

Tare îl mai durea inima! Pelle începu să-și piardă încrederea în sine și căzu pradă desperării. Ce căuta el aici, pe cînd bătrînul umbla singur printre străini fără să se poată apăra? Nimic nu-l mai putea mîngîia și nici nu știa cum s-o scoată la capăt. Îi veni să plîngă — își dădea seama că ceea ce făcuse nu era decît o trădare. Și cum stătea așa plîngînd și trăgea nervos de lucrurile din jur, în minte i se înfiripă o hotărîre bărbătească: trebuia să renunțe la tot — la viitor, la lumea mare și la toate celelalte — și să se jertfească pentru a-i face bătrînului viața plăcută! Trebuia să se întoarcă la Steinhof! Uita că nu era decît un copil și că abia își putea cîștiga pîinea. Voia să-l ajute din toate puterile pe bătrînul și neputinciosul tata Lasse și să-i facă viața mai ușoară — asta voia el! Și Pelle nu se îndoia cîtuși de puțin că era în stare. Așa doborît cum se simțea, lua asupră-și toate îndatoririle unui bărbat în toată firea.

Pe cînd ședea mîhnit și se juca cu niște surcele, ramurile de soc de după fîntînă se dădură în lături și o pereche de ochi mari îl priviră mirați. Era Manna.

— Te-au bătut? De ce plîngi? întrebă ea cu un aer serios.

Pelle se întoarse.

Manna își scutură buclele, dînd capul pe spate și îl privi atentă:

— Te-au bătut, nu-i așa? Haide, spune! Las'că mă duc la ei și le arăt eu!

— Ce-i treaba ta?

— Nu se răspunde așa, că atunci înseamnă că nu ești cult.

— Ei, ține-ți gura!

Apoi se liniști; dincolo, în fundul grădinii, Manna și cu cele două surori mai mici se cățărară pe crăcile întinse peste zid și de acolo începură să-l privească. La urma urmei, ce-i păsa lui — nu voia cu nici un chip să-l plîngă niște fuste, care să se mai și pună

pentru el. Nu erau decît niște fete obraznice, chiar dacă tatăl lor călătorea departe pe mări și cîștiga bani mulți; să fi fost ele mai aproape — ce mamă de bătaie le-ar mai fi dat el! Așa se mulțumi doar să le scoată limba.

Auzi țipetele lor înspăimîntate, dar ce-i păsa? Nu mai voia să se cațere dincolo de gard la ele și să se joace în grădina cu scoici și cu crăci de mărgean. Voia să se ducă la țară, să îngrijească de bătrîn! După ce va fi trecut totul cu bine va porni singur pe mări, în lumea largă, să aducă și el vapoare pline cu asemenea lucruri.

Cineva strigă de la fereastra atelierului.

— Unde naiba s-a vîrît netotul ăla?

Tresări — uitase cu totul că era ucenic la cizmărie. Sări ca fript și fugi înăuntru.

După ce isprăvi lucrul, Pelle termină repede cu dereticatul. Ceilalți o șterseseră la distracție; era singur sus în cămăruța din pod și-și strîngea boarfele în sac. Avea o mulțime de minunății: vapoare, trenuri și cai de tinichea goi pe dinăuntru — toate minunile ispititoare ale orașului, pe care le putuse aduna pe cinci coroane. Le bagă între rufe, ca să nu se strice, iar sacul îl aruncă prin ferestruica podului în gangul cel îngust de jos. Nu-i mai rămînea decît să se strecoare prin bucătărie, fără ca bătrîna lui Jeppe să bănuiască ceva; femeia asta avea ochi de vrăjitoare și lui Pelle i se părea că nu-i om pe lume de care ea să nu știe ce avea de gînd.

Totuși, izbuti să se strecoare tiptil, pînă la primul colț, făcîndu-se că duce rufele la spălătorească. Apoi o rupse la fugă — îl mîna dorul de casă. Cîțiva băieți de pe stradă strigară după el și începură să arunce cu pietre, dar lui nici că-i păsa. Totul era să scape; nimic nu mai exista în clipa aceasta, căința și dorul de casă puseseră stăpînire pe el.

Trecuse de miezul nopții, cînd Pelle, cu sufletul la gură, ajunse la acareturile Steinhof-ului; se sprijini de zidul dărăpănat al fierăriei și închise ochii să-și mai vină în fire. Apoi intră în grajd pe ușa din dos și se îndreptă spre încăperea în care dormeau văcarii. Simți prin întuneric podeaua grajdului sub picioare

și o recunoscu ca pe un prieten vechi; apoi trecu pe lîngă taur. Animalul trase aer dinspre băiat și îl suflă înapoi cît colo; l-o mai fi cunoscînd oare? Mirosul care venea dinspre încăperea văcarilor i se păru străin. „Se vede că tata Lasse nu se mai îngrijește", gîndi Pelle și trase plapuma de pe capul celui care dormea. Un glas străin începu să înjure.

— Nu-i Lasse? întrebă Pelle; simțea cum îi tremură genunchii.

— Lasse... strigă văcarul cel nou și se ridică în capul oaselor. Lasse ai spus? Ai venit să-l iei cu tine, drace? Au fost alții înaintea ta și l-au luat cu ei, așa viu și nevătămat, că era prea bun pentru lumea asta, pricepi? A fost aici chiar tartorul tartorilor în persoană și i-a luat măsura pentru o muiere! Așa că acolo trebuie să te duci să-l cauți. Ia-o drept înainte, pînă dai de străbunica lui Scaraoțchi și pe urmă n-ai decît să întrebi încotro e împielițatul!

Pelle stătu un timp în curtea de jos, neștiind ce să facă. Va să zică tata Lasse o ștersese. Voia să se însoare... sau poate că se și însurase. Bineînțeles, cu Karna! Stătea țeapăn ca o luminare și, treptat, începu să recunoască lucrurile din jur; curtea cea mare era scăldată în lumina lunii și dormea adînc; părea că amintirile învăluiseră blînd toate cele adormite, torcînd plăcut ca pisicuțele din copilărie, cînd se culcau pe perna lui, iar el își lipea obrazul de trupul lor înfiorat și moale.

Senzațiile lui Pelle aveau rădăcini adînci. O dată, la unchiul Kalle, se vîrîse în leagănul cel mare al gemenilor și-i pusese pe copii să-l legene; să fi tot avut pe atunci nouă ani. După un timp îl cuprinsese un simțămînt ciudat; începu să vadă grinzile afumate ale altui tavan, un tavan care nu mai ținea de casa lui Kalle și care i se legăna deasupra capului și i se păru că o femeie mai în vîrstă și încotoșmănată stătea ca o umbră la capul leagănului și-l mișca, apăsîndu-i cumpăna cu piciorul. Leagănul se zdruncina și de fiecare dată cînd piciorul aluneca de pe cumpănă, se lovea de podele cu un zgomot de sabot crăpat. Pelle sărise ca fript: „Se zdruncină", strigase

ei aiurit. „Așa ? Se vede că ai visat", Kalle privise rîzînd sub cumpănă. „Se zdruncină ? întrebase Lasse. Asta ar trebui să-ți fie pe plac ! Cînd erai mic, nu puteai adormi dacă nu se zdruncina leagănul ; pînă la urmă i-am făcut o cumpănă pătrată. Nici nu se putea apăsa pe ea și Bengta și-a stricat cîteva perechi de saboți ca să-ți facă ție pe plac".

Curtea de aici era și ea ca un leagăn mare, care se clătina în lumina nesigură a lunii ; după ce sorbi din ochi toate cele ce se aflau în ea, amintirile copilăriei începură să-l copleșească. Întreaga-i viață îi trecu pe dinaintea ochilor de parcă ar fi fost aievea și pretutindeni, pe unde era cîte o pată de întuneric, pămîntul se desfăcea în prăpăstii fără fund. Deodată plînsul răzbătu — greu ca destinul — și se revărsă peste toate, încît Kongstrup fu nevoit să se strecoare afară ca un cățel plouat și toate începură să se înrăiască și mai mult și să se răzvrătească. Iar Lasse... da' unde era oare tata Lasse ? Dintr-o săritură, Pelle ajunse la berărie și bătu la ușa slujnicelor.

— Tu ești, Andres ? întrebă în șoaptă o voce dinăuntru, apoi ușa se deschise și o pereche de brațe moi îl cuprinseră cald și îl traseră înăuntru. Pelle se feri ; mîinile i se înfundară într-un sîn gol — era Marie cea blondă !

— Karna mai e aici ? întrebă el. Pot să vorbesc cu ea ?

Se bucurară să-l revadă și Marie cea blondă îl apucă prietenoasă de obraji. Nu lipsi mult să-l și sărute. Karna era atît de uluită, încît nu-și mai putea veni în fire : Pelle arăta ca un adevărat orășean !

— Și va să zică acum ești cizmar în cel mai mare atelier din oraș... da, am auzit, a aflat măcelarul Jensen la tîrg. Și ești mare și spilcuit ca un orășean ! Te ții bine ! Karna începu să se îmbrace.

— Unde e tata Lasse ? întrebă Pelle ; simțea cum i se pune un nod în gît, numai cînd îi pomenea numele.

— Ei, ai puțină răbdare, că te duc eu la el. Straș-nic te-ai mai înțolit ; mai să nu te cunosc. Nu-i așa, Marie ?

— E tare dulce... așa a fost el întotdeauna, spuse Marie și-l împinse cu piciorul ; se vîrîse iarăși în pat.

— E costumul cel vechi, spuse Pelle.

— Se vede că acum îl porți mai altfel — la oraș parcă-s toți baroni. Haide, mergem ?

Pelle își luă prietenos rămas bun de la Marie cea blondă și își aduse aminte că trebuia să-i fie recunoscător pentru multe. Îl privea atît de ciudat, ba voise chiar să-i tragă mîna sub plapumă...

— Ce e cu tata ? întrebă el nerăbdător, de cum ajunseră afară.

Va să zică spălase putina ! După plecarea lui Pelle nu-l mai răbdase locul. Pentru unul singur, munca era oricum prea grea. Unde se afla acuma, nici Karna nu știa.

— E ba ici, ba colo ; caută o bucată de loc, spuse ea mîndră. S-ar putea să vină într-o bună zi să-ți facă o vizită la oraș.

— Dar pe aici ce mai e ? întrebă Pelle.

— Hm, Erik și-a recăpătat graiul și începe să fie iar om — acum îl înțelegi cînd vorbește. Iar Kongstrup și nevastă-sa beau pe rupte.

— Beau împreună, ca cizmarul ăla care ne face saboți și cu baba lui ?

— Da, și încă în așa hal, că de multe ori cad și se întind cît îs de lungi, colo sus la ei, în odăi. Se bălăcesc pe dușumea — nici nu se mai văd de beți ce sînt. Toate merg pe dos, îți închipui și tu, vorba ceea : unde nu-i cap, vai de picioare. Dar ce să-i faci, că altceva nu-i mai leagă ! Ce-a fost mai bun între ei s-a dus... Dar mie ce-mi pasă ; cum găsește Lasse ceva, o șterg și eu.

Pelle pricepea foarte bine treaba asta și nici nu avea nimic împotrivă.

Pe cînd umblau ei așa, Karna îl privea mirată de sus pînă jos :

— O duceți al naibii de bine la oraș, nu-i așa ?

— Da... ciorbă oțetită și slănină rîncedă. Aici am trăit mult mai bine.

Karnei nu-i venea să creadă urechilor ; prea părea de neînchipuit.

— Atunci la ce bun toate lucrurile care se văd prin prăvăliile negustorilor, toate mîncărurile, şi prăjiturile, şi dulciurile... unde se duc toate?

— Nu ştiu, răspunse Pelle morocănos — îşi bătuse şi el capul cu întrebarea asta. De mîncare mi se dă pe săturate, dar de haine şi de rufe trebuie să-mi port singur de grijă.

Karna nu-şi mai putea veni în fire; i se păruse că Pelle intrase de-a dreptul în rai, fără să fi murit.

— Şi cum te descurci? îl întrebă ea îngrijorată. Trebuie să-ţi fie tare greu... Dar stai, să ne vedem noi la casa noastră, că o să te ajutăm din toate puterile.

Sus, pe şosea, se despărţiră; Pelle obosit şi abătut, o luă înapoi spre oraş. Cînd ajunse, mijea de ziuă şi se vîrî în pat fără ca cineva să fi băgat de seamă că încercase să fugă.

3

Nikas cel mărunţel îşi şterse obrazul de vacs şi-şi puse hainele cele mai bune; se ducea în piaţă cu o legătură de rufe, pe care le trimitea mamei lui, cu măcelarul din Aaker; Pelle venea în urmă şi îi ducea bocceaua. Nikas cel mărunţel saluta toate slujnicuţele de pe la casele pe lîngă care treceau şi Pelle găsea că ar fi fost mai plăcut să umble pe lîngă el, decît în urma lui; doar de aceea erau doi, ca să meargă alături. De cîte ori însă încerca să păşească în rînd cu calfa, acesta îl împingea în şanţ. În cele din urmă, Pelle se împiedică şi căzu; atunci renunţă.

Sus, în capul străzii, ceasornicarul cel nebun stătea la picioarele scărilor înalte şi legăna o greutate atîrnată de o sfoară lungă; degetele lui urmăreau mişcările pendulului, de parcă ar fi numărat minutele. Era foarte interesant şi Pelle se temu să nu-i scape cumva calfei.

— Se vede că ceasornicarul face o experienţă, spuse el cu vioiciune.

— Ţine-ţi gura! i-o tăie Nikas cel mărunţel.

Pelle îşi aminti că nu avea voie să vorbească şi strînse din buze.

Începu să pipăie bocceaua, ca să vadă ce era înăuntru. Apoi îşi plimbă ochii pe la ferestre şi prin străzile lăturalnice. Îşi ducea necontenit palma la gură de parcă ar fi căscat şi muşca din bucata de pîine neagră pe care o şterpelise la plecare, din bucătărie. Bretelele i se rupseseră şi acum era nevoit să-şi scoată burta înainte. Erau nenumărate lucrurile care nu trebuiau să-i scape şi mai trebui să dea cu piciorul în cîinele negustorului de cărbuni, pe cînd, sărmanul de el, adulmeca de bună-credinţă, o piatră.

O înmormîntare le ieşi în cale; calfa se descoperi şi Pelle făcu la fel. La urmă de tot venea croitorul Bjerregrav, care mergea în cîrje; se ducea la toate înmormîntările şi rămînea totdeauna în urmă, pentru că avea nevoie de mult loc ca să se poată mişca. Rămînea locului şi privea în pămînt, pe cînd ceilalţi se depărtau cîţiva paşi, apoi îşi întindea cîrjele înainte, se mişca şi el o bucată şi rămînea din nou locului. Şi aşa înainta cu picioarele lui oloage; stătea liniştit privindu-i pe ceilalţi cum merg şi făcea cîte un pas din cînd în cînd; părea un compas care înainta încet, măsurînd drumul străbătut de ceilalţi.

Mai caraghios însă era faptul că uitase să-şi încheie pantalonii de doliu, pe care şi-i pusese pentru ocazia asta şi acum îi atîrnau peste genunchi, ca un şorţ. Pelle nu era sigur că şi calfa văzuse asta.

— Bjerregrav a uitat...

— Ţine-ţi gura! Nikas cel mărunţel se întoarse brusc spre Pelle, iar Pelle plecă capul apăsîndu-şi mîna pe gură.

Dar cînd ajunseră în Staaltrasse, dădură peste o grămadă mare de oameni; o femeie grozav de grasă se certa cu doi marinari. Purta o bonetă de noapte şi era îmbrăcată numai în jupon. Pelle o cunoştea!

— Asta e scroafa, spuse el repede. E o femeie îngrozitoare! La Steinhof...

Pleosc! Nikas cel mărunțel se năpusti la Pelle, lipindu-i o palmă de îl făcu să se așeze pe scara gravorului.

— Unu, doi, trei, patru — așa, acum haide! Numără zece pași înainte și o porni. Dar să te păzească Dumnezeu să nu ții cumva distanța!

Pelle respectă conștiincios distanța, dar era furios și descoperi dintr-o dată că Nikas cel mărunțel, ca și bătrînul Jeppe, avea fundul prea mare. Fără îndoială că asta i se trăgea din prea mult șezut pe scaun. Pesemne că meșteșugul te strîmbă de tot. Își scoase fundul în afară, așa încît haina făcu o cută pe șolduri; se legăna cochet și mergea fudul cu mîna pe piept. Cînd se scărpina calfa, se scărpina și el, cu aceleași mișcări caraghioase; obrazul îi ardea, dar era foarte mulțumit de sine.

De îndată ce Nikas îl lăsă de capul lui, începu să-i întrebe pe măcelarii de la țară, pe care-i întîlnea, dacă nu știau ceva despre Lasse, dar nimeni nu știa nimic. Umbla și întreba de la o căruță la alta.

— Lasse Karlsson — spuse unul — a, ăsta e văcarul care a fost la Steinhof! Apoi îl strigă pe altul și-l întrebă dacă nu știa ceva despre Lasse, fostul văcar de la Steinhof. Acesta îl chemă la rîndul lui pe un al treilea; se strînseră cu toții în jurul căruței, să se sfătuiască. Erau printre ei oameni care străbăteau necontenit insula ca să cumpere vite; știau tot ce se petrece în lume, dar nu-i putură da nici o veste despre Lasse.

— Atunci să știi că nu mai e în țară, spuse primul foarte hotărît. Trebuie să-ți faci rost de alt tată, dragul meu!

Lui Pelle nu-i ardea de glume și plecă de lîngă căruță. De altminteri trebuia să se întoarcă acasă la lucru; meșterii cei mici, care umblau cu treabă de la o căruță la alta, pipăind carnea, începuseră să se uite chiorîș la el. Cînd era vorba să-i țină din scurt pe ucenici, se înțelegeau ei bine; altminteri se pizmuiau grozav.

Cîrjele lui Bjerregrav erau rezemate în dosul ușii, iar el ședea lîngă fereastră, îmbrăcat în mare ținută

de doliu ; în mîinile împreunate ţinea o batistă albă, împăturită, cu care îşi ştergea mereu ochii.

— A fost cumva o rudă a dumitale ? întrebă şiret meşterul cel tînăr.

— Nu, dar e atît de trist pentru cei ce rămîn — nevasta şi copiii. Rămîne întotdeauna cineva care să-l jelească şi căruia să-i lipsească. Oamenii, Andres, duc o viaţă ciudată.

— Ehei... cartofii sînt proşti anul ăsta, Bjerregrav ! Vecinul Jörgen umplu toată uşa cu trupul lui gros.

— Ei, Doamne, ia uite-l şi pe răposatul Bjerregrav ! exclamă el. Şi încă la mare ţinută. Ce-ai de gînd astăzi, te duci în peţit ?

— Am fost la o înmormîntare ! răspunse Bjerregrav liniştit.

Brutarul cel spătos se strîmbă supărat ; nu-i plăcea să i se amintească aşa, hodoronc-tronc, de moarte.

— Ascultă, Bjerregrav, ar trebui să te faci vizitiu de dric — cel puţin n-ai lucra de pomană !

— De pomană nu mă duc eu nici aşa, chiar dacă sînt morţi, bîigui Bjerregrav. Eu, sărman de mine, nu prea fac multe parale şi n-am pe nimeni mai apropiat. Nu pierde nimeni nimic dacă-i însoţesc pe cei care se duc. Şi afară de asta, îi cunosc pe toţi, i-am însoţit în gînd la înmormîntare încă de cînd s-au născut, adăugă el scuzîndu-se.

— Măcar de te-ar chema la pomană şi ţi-ar da şi ţie ceva din mîncarea cea bună ! Aşa aş mai pricepe şi eu, continuă brutarul.

— N-aş face eu una ca asta, să-i iau mîncarea unei biete văduve care a rămas cu patru copilaşi în braţe şi nu se ştie cum o să-i mai hrănească. A trebuit să se îndatoreze cu trei sute de coroane, ca să-i facă bărbatului pomană ca lumea.

— Aşa ceva ar trebui interzis prin lege, spuse meşterul Andres. Una ca asta, cu copii mici, n-are dreptul să arunce banii pe morţi.

— Îşi cinsteşte pentru ultima oară soţul, spuse Jeppe mustrător. Aşa s-ar cuveni să facă orice soţie vrednică.

— Fireşte, răspunse meşterul Andres. Ceva trebuie făcut! Aşa cum se face, de pildă, de cealaltă parte a pămîntului, unde femeia se aruncă şi ea pe rug cînd îi moare bărbatul şi trebuie ars.

Jörgen, brutarul, se scărpină la şold şi zîmbi:

— Iar ne vinzi gogoşi, Andres? Pentru aşa ceva nu se găseşte nici o femeie; las' că le cunosc eu!

Dar Bjerregrav ştia că meşterul cel tînăr nu minte şi ridică mîinile subţiri, ca şi cum ar fi voit să se ferească de ceva nevăzut.

— Mulţumescu-ţi ţie, Doamne, că am venit pe lume în insula asta, spuse el încet. Aici, oricum, se petrec numai lucruri pe care le ştim toţi, chiar dacă sînt cîteodată anapoda.

— Ce mă miră pe mine, e de unde o fi făcut ea rost de bani, spuse brutarul.

— I-o fi împrumutat, vezi bine, răspunse Bjerregrav tăindu-i-o scurt.

Jeppe spuse batjocoritor:

— Care să fie ăla care să-i dea cu împrumut trei sute de coroane unei biete văduve de cîrmaci! E ca şi cum ţi-ai arunca banii în mare.

Dar brutarul Jörgen atacă fără înconjur:

— Tu i-ai dat banii, Bjerregrav, tu! Că alt prost ca tine nu-i, spuse el mînios.

— Lasă-mă în pace, bîigui Bjerregrav. Nu v-am făcut nici un rău; a avut femeia o zi bună, cu toată jalea ei. Mîinile îi tremurau.

— Eşti un prost! spuse Jeppe scurt.

— La urma urmei, la ce te gîndeşti Bjerregrav, cînd stai aşa şi priveşti în groapă? întrebă meşterul cel tînăr, ca să schimbe vorba.

— Mă gîndesc: acum te duci acolo unde o să-ţi fie mai bine ca aici! spuse bătrînul croitor cu convingere.

— Păi da, că Bjerregrav nu se duce decît după cei săraci, spuse Jeppe cam în batjocură.

— Uite, vezi, nu mă pot opri să nu mă gîndesc: şi dacă se înşală? continuă meşterul Andres. Cînd se duce dincolo, omul se aşteaptă la multe şi dacă nu găseşte nici acolo nimic? De aia nu pot suferi morţii.

— Da, vezi, asta-i... dar dacă nu-i nici acolo nimic ? Brutarul Jörgen îşi suci trupul cel gros. Umblăm pe aici şi ne închipuim tot soiul de lucruri : dar dacă n-o fi decît înşelăciune curată ?

— Nu huli, spuse Jeppe şi bătu tare cu piciorul în pămînt.

— Să mă păzească Dumnezeu ! răspunse frate-său Jörgen şi-şi trecu solemn mîna peste obraz. Dar împotriva gîndurilor e greu să te aperi. Şi ce vezi cînd te uiţi în jur ? Boală, şi moarte, şi aleluia ! Trăim, frate Jeppe, trăim, să-ţi spun eu, ca să trăim ! Vai şi amar deăia care nu s-au născut încă ! Apoi căzu pe gînduri, ca de obicei cînd îşi amintea de micul Jörgen, care încă nu se îndurase să vină pe lume să-i ia numele şi chipul ca să le ducă mai departe. Asta îi era credinţa şi pace ! Iar ceilalţi începură să vorbească mai încet ca să nu-i tulbure reculegerea.

Pelle le lua pe toate pieptiş — toate cîte se aflau între cer şi pămînt şi îşi ciulea urechile lui clăpăuge la orice cuvînt ; dar cînd se vorbea despre moarte, începea să caşte. Nu fusese niciodată bolnav de-adevărat şi de cînd murise mama Bengta, moartea nu mai pătrunsese niciodată în lumea lui — cu atît mai bine pentru el, căci alfel ar fi rămas singur pe lume ! Pelle nu-l avea decît pe tata Lasse. Pentru el moartea cea neîndurătoare nici nu exista ; nu pricepea cum puteau oamenii să se culce cu nasul în sus — de vreme ce erau atîtea de văzut aici. Oraşul îţi dădea destul de furcă.

Încă din prima seară o zbughise din atelier să-i caute pe băieţi, tocmai acolo unde era ceata mai deasă. N-avea de ce să aştepte ; aşa era Pelle — întotdeauna lua taurul de coarne. Acum ardea de dorinţa să le impună celorlalţi respect.

— Cine mai e şi ăsta ? strigară băieţii şi se îngrămădiră în jurul lui.

— Eu sînt Pelle, răspunse el şi se înfipse în mijlocul băieţilor, privindu-i pe rînd. Am stat la Steinhof de la opt ani şi asta e cea mai mare curte din nord. Îşi vîrî mîinile în buzunare şi scuipă nepăsă-

tor ; dar asta nu era încă nimic pe lîngă ce avea să vină.

— Păi, atunci eşti ţăran, spuse unul din ei şi ceilalţi izbucniră în rîs. Printre băieţi se afla şi Rud.

— Da, răspunse Pelle. Şi am încercat să ar, ba chiar şi să cosesc pentru viţei.

Băieţii îşi făcură cu ochiul.

— Şi eşti chiar ţăran ?

— Da, sînt, răspunse Pelle zăpăcit. Îşi dădea seama că spuneau cuvîntul cu tîlc.

Băieţii izbucniră din nou în rîs :

— O spune singur ! Şi e de la cea mai mare curte — e cel mai mare ţăran din ţară !

— Ba pe ţăranul cel mare îl cheamă Kongstrup, spuse Pelle modest. Eu am fost doar cioban la el.

Ceilalţi se stricau de rîs.

— Nici măcar nu pricepe. Ăsta e cel mai prost ţărănoi, zău aşa.

Totuşi Pelle nu-şi pierdu cumpătul ; ştia el cum să le răspundă şi acum voia să-şi joace şi el cartea.

— La noi la curte era un argat pe care-l chema Erik şi care era atît de tare, că putea să bată trei oameni deodată ; dar administratorul a fost mai tare şi l-a tîmpit din bătaie !

— Aşa ? Şi cum a făcut ? Poţi să baţi un ţăran pînă se tîmpeşte ? Pe tine cine te-a bătut aşa ? Întrebările plouau pe capul lui.

Pelle se apropie de cel care pusese ultima întrebare şi îşi înfipse privirile în ochii lui. Dar puşlamaua se dădu înapoi.

— Vezi, ai grijă de hainele cele bune, strigă el rîzînd. Să nu-ţi mototoleşti cumva manşetele !

Pelle purta sub haină o bluză albastră spălată proaspăt ; bentiţele de la gît şi de la mîini îi ţineau loc de guler şi de manşete. Ştia el bine că era curat ca scos din cutie şi cînd colo, ei tocmai de asta se legau.

— Şi ce mai pereche de bărci are în picioare ! Astea ocupă singure o jumătate din port ! Erau ghetele lui Kongstrup şi Pelle se frămîntase multă vreme

dacă se cuvenea să le poarte într-o zi de lucru, fie chiar şi seara.

— Cînd ai venit de la ţară ? îl întrebă al treilea, privind la obrajii lui bucălaţi şi rumeni.

Pelle era acum gata să-şi iasă din fire şi îşi roti ochii, căutînd ceva cu care să dea în ei, pentru că ştia el că lucrurile aveau să se sfîrşească negreşit printr-o bătaie cu toată ceata. Mai avusese el şi altădată de-a face cu toţi împotriva lui !

Tocmai atunci se apropie un băiat înalt şi slăbănog.

— E drăguţă soră-ta ? întrebă el.

— N-am soră, răspunse Pelle scurt.

— Păcat. De-a v-aţi ascunselea ştii să te joci ?

Da, la asta se pricepea.

— Tot e bine că ştii şi atît ! Lunganul îi trase şapca peste ochi şi-l întoarse cu faţa spre gardul de scînduri. Numără pînă la o sută şi, fără şmecherii, bagă de seamă !

Nu, Pelle nu avea de gînd să umble cu şmecherii — nici să tragă cu ochiul şi nici să-i înşele — pentru că de începutul acesta atîrna mult. Dar îşi jură să alerge cît putea mai tare şi să-i prindă pe toţi, unul cîte unul ! Isprăvise număratul şi îşi trase şapca de pe ochi, dar nu auzi nimic.

— Spuneţi cucu ! strigă el.

Nu răspunse nimeni. Pelle îi căută o jumătate de ceas prin hambarele de scînduri şi printre mărfuri, apoi se duse acasă şi se vîri în pat. În noaptea aceea visă că îi prinsese pe toţi şi că îl aleseseră şef pentru totdeauna.

Dar cum oraşul nu-l primea cu braţele deschise, nici el nu se putea lăsa purtat în voie, ca un copil. Se vede treaba că aici treceau sub tăcere faptele mari, care în alte locuri erau la cinste, căci ele nu trezeau decît zîmbete batjocoritoare. Încercase mereu cînd una, cînd alta ! Dar răspunsul era acelaşi — ţăran ! Îşi dădea, săracul, toată osteneala să facă cum e mai bine, dar îl dădeau la o parte ca pe ceva netrebnic.

Pelle îşi dădu seama curînd că tot ce adunase pînă acum se spulbera şi că toată cinstea pe care şi-o cîş-

tigase la curte şi în sat cu bunăvoinţa şi îndrăzneala lui nu era la preţ aici. Aici erau altele la preţ — oamenii vorbeau altă limbă, se îmbrăcau mai altfel. Pînă şi picioarele călcau altfel. Îşi băteau joc de tot ce îi era lui mai scump, chiar şi de şapca lui cea frumoasă cu snopi şi cu unelte agricole. Venise încoace cu atîta încredere şi acum îşi dădea seama cu durere că nu era decît o arătare caraghioasă. De cîte ori încerca să se amestece printre ceilalţi, îl alungau ; nu avea dreptul să vorbească şi locul lui era tocmai la coadă !

Nu-i mai rămînea decît să bată în retragere pe toată linia, pînă avea să ajungă la coadă. Şi oricît de greu îi veneau unui băiat inimos ca el, care murea să se amestece în toate, Pelle o făcu şi pe asta, mîngîindu-se cu gîndul că într-o bună zi îşi va lua el din nou locul care i se cuvenea. Oricît l-ar fi prigonit ei, nu-i puteau stîrbi încrederea nestrămutată pe care o avea în puterile lui.

Ştia bine că nu el era vinovat de toate încurcăturile, ci deprinderile pe care le căpătase. Şi aşa, se porni fără preget să cerceteze pe ce puneau oamenii preţ aici şi să-şi smulgă din suflet cele ce nu se potriveau. După fiecare înfrîngere se lua la rost, iar în seara următoare, îmbogăţit cu experienţe noi, o lua de la capăt şi suferea o nouă înfrîngere. Voia să învingă cu oricîte jertfe ! Nu cunoştea nimic mai minunat decît să tropăie prin mijlocul străzii, cu pantalonii vîriţi în carîmbii cizmelor lui Lasse — aceasta era în ochii lui întruchiparea însăşi a bărbăţiei. Dar se simţea destul de tare să renunţe şi la lucrul acesta, de vreme ce toţi spuneau că umblă ca la ţară. Mai greu îi venea să-şi uite trecutul, care era atît de legat de tata Lasse, încît i s-ar fi părut că îl trădează ! Altă cale nu avea ; dacă voia să meargă înainte, n-avea încotro, trebuia să se obişnuiască cu toate — şi cu părerile celorlalţi şi cu prejudecăţile lor. Îşi jura însă să le plătească el, de cum va ajunge mare.

Mai mult decît orice îl apăsa meseria, care nu era de mare cinste şi orice ar fi făcut, cizmarul tot cizmar rămînea : un biet om, cu botul mînjit de smoală şi cu

şezutul prea gros. Chiar dacă erai om de ispravă, tot nu ajuta; trebuia să-ţi găseşti scăparea cît mai curînd.

Dar, cel puţin, era la oraş; făcea parte dintre locuitorii lui; de asta nu se mai putea lega nimeni. Şi oraşul îi făcea aceeaşi impresie profundă, chiar dacă nu-i împlinea închipuirile de basm pe care şi le făurise încă de pe vremea cînd coborîse cu tata Lasse pe acest ţărm. Aici mai toţi purtau hainele de duminică în zi de lucru şi cîştigau bani mulţi, fără să se ştie cu ce. Toate drumurile duceau încoace; oraşul înghiţea totul: porci, şi cereale, şi oameni — mai curînd sau mai tîrziu, totul ajungea aici! Scroafa locuia aici cu Rud, care era ucenic vopsitor; şi gemenii erau tot aici! Într-o bună zi, Pelle văzu un lungan care stătea sprijinit de-o poartă şi urla cît îl ţinea gura, ferindu-şi obrazul cu braţele. Cîţiva băieţi dădeau într-însul. Era Peter cel prost, care se angajase ajutor de bucătar pe o corabie. Toate se revărsau încoace, la oraş. Numai tata Lasse lipsea!

4

Oraşul avea ceva ciudat — îţi venea greu să te duci la culcare şi tot atît de greu să te scoli. Aici zorile nu se ridicau tremurătoare deasupra pămîntului, trezind totul la viaţă. Iar chipul voios al dimineţii nu se arăta la fereastră. Nici apusul nu se lăsa greu ca plumbul în oase, trimiţîndu-i pe oameni la culcare; aici lucrurile erau pe dos; oamenii se trezeau o dată cu căderea nopţii.

La cinci şi jumătate, meşterul, care locuia jos, lovea cu băţul în tavan. Pelle, care trebuia să-i trezească pe ceilalţi, se ridica pe dată. Bătea cu pumnul în marginea patului şi cădea adormit înapoi. După un timp, lucrurile se repetau. Apoi meşterul începea să-şi piardă răbdarea.

— Fir-ați ai dracului, nu vă mai sculați o dată! urla el. N-oți fi vrînd să vă aduc cafeaua la pat!

Pelle, cu ochii cîrpiți de somn, se dădea jos împleticindu-se. Îi striga și îi scutura pe ceilalți:

— Scularea, scularea!

Jens se scula repede; se trezea întotdeauna speriat și își ghemuia capul de frica loviturii; dar pe Emil și Peter, care mai erau încă mici, nu era chip să-i trezești.

Pelle cobora iute în atelier, făcea ordine, umplea găleata de muiat și punea o mînă de nisip pe cercevelua ferestrei ca să aibă meșterul unde scuipa. Nu se mira că îi vedea somnoroși, pentru că el însuși mai era buimăcit de somn. În zilele în care se așeza pe scăunel, fără să fi făcut cîteva drumuri înainte, îi trebuiau ceasuri întregi ca să se dezmeticească.

Se uita să vadă dacă nu făcuse cumva de cu seară vreo cruce cu creta, undeva, la vedere, pentru că asta însemna că trebuia neapărat să-și amintească ceva. Nu prea ținea minte — de aceea și născocise acest sistem atît de isteț. Totul era să nu uite de ce făcuse crucile, căci altfel, nu folosea la nimic.

După ce deretica prin atelier, fugea să-i aducă cucoanei pîinea. Îi dădeau o chiflă la cafea, pe care și-o bea la bucătărie, pe cînd bătrîna se învîrtea bombănind. Era uscată ca o mumie și frîntă de șale; cînd nu făcea altceva cu mîinile, și le apăsa pe stomac. Era veșnic nemulțumită și bodogănea într-una despre groapă.

— Pe cei doi mai mari, care sînt dincolo, în Australia și în America, nu-i mai văd eu cît lumea. Aici acasă stau și încurcă locul doi bărbați care nu fac nimic, dar de servit vor să fie serviți. Andres, săracul de el, e bolnav și Jeppe nu mai e bun de nimic... Nici în pat nu mai e în stare să se încălzească. În schimb au pretenții și mă lasă singură fără nici un ajutor, de nu-mi mai văd capul de treburi. Am să-i mulțumesc lui Dumnezeu cînd am să mă văd și eu o dată în groapă! Și tu ce stai aici cu gura căscată? Haide, ia-o din loc!

Atunci Pelle își lua cafeaua cu zahăr nerafinat și se ducea la fereastra atelierului.

Dimineața, pînă să se scoale meșterul, nu prea aveau chef de lucru; erau adormiți și înaintea lor se întindea o zi mohorîtă. Calfa nu-i îndemna; trebuia să facă așa, ca să-i rămînă și lui ceva de făcut. Ședeau moțăind și dădeau cîteva lovituri cu ciocanul, de ochii lumii. Apoi adormeau pe rînd, cu capul pe masă. Tresăreau cînd auzeau cele trei lovituri în perete.

— Ce faceți acolo? Parc-ați murit! îl întreba meșterul pe Pelle, aruncîndu-i priviri bănuitoare.

Pelle, însă, băgase bine de seamă ce anume avea fiecare în mînă și-i raporta pe dată.

— Ce zi avem astăzi... joi? Fir-ar să fie, spune-i lui Jens să lase șoșonii Mannei și să se apuce de cizmele pilotului. I le-am făgăduit pentru lunea trecută. Meșterul abia își trăgea sufletul: Am avut o noapte rea, Pelle, o noapte tare păcătoasă; am avut fierbințeală și îmi vîjîiau urechile. Sîngele ăsta nou n-are astîmpăr, îmi fierbe tot timpul în cap ca sifonul. Dar tot e bine că-mi vine, altfel Dumnezeu știe dacă nu m-aș curăța... Tu crezi în iad? Că cerul... ei, asta e o prostie curată... La ce fel de bine ne putem aștepta dincolo, dacă nici măcar aici n-o ducem cum trebuie! Dar în iad crezi? Am visat că scuipasem ultima bucățică de plămîn și că am ajuns în iad. „Ce dracu cauți aici, Andres — m-au întrebat — că doar ai încă inima bună?" Nu voiau de loc să mă primească. Dar la ce folos? Doar nu cu inima răsuflu, așa că tot o să crap într-o zi. Și ce o să se aleagă din mine atunci? Poți să-mi spui? Ar fi o cale. Să te întorci în pîntecele mamei. Ei, dacă s-ar putea una ca asta! Atunci aș veni iar pe lume, alt om, cu două picioare zdravene! Ehei, ai vedea tu cît de repede aș șterge-o peste mare... pe-aici ți-e drumul! N-aș mai sta multă vreme aici să mă dau cu capul de toți pereții... Te-ai uitat azi la buric? Rînjești tu, pușlama, dar vorbesc serios! Ți-ar merge toate din plin, dacă te-ai uita la buric de dimineață.

Meșterul vorbea jumătate serios, jumătate în glumă.

— Ei, acum du-te de-mi adă vinul ăla de Porto, vezi că e pe poliţa din spatele dulapului cu şireturi. Tremur de mă ia dracu'.

Pelle se întoarse şi-i spuse că sticla era goală. Meşterul îl privi blajin.

— Atunci du-te şi ia-mi alta! Dar n-am bani, spune-le... adică spune-le şi tu ce-ţi trece prin minte, că doar prost nu eşti.

Meşterul se uita la el cu privirea aceea care îi mergea de-a dreptul la inimă, de era gata-gata să-i dea lacrimile. Lumea lui Pelle fusese pînă atunci simplă ca în palmă şi nu înţelegea jocul amărăciunii şi al glumei în care se amestecau veselia şi tristeţea de moarte. Dar, în toate acestea simţea ceva din firea blîndă a Domnului şi se cutremura ; ar fi fost în stare să se arunce în foc pentru meşterul lui.

Cînd vremea era ploioasă, îi venea greu meşterului să se scoale ; frigul îl ţintuia în pat. Apoi, cînd venea în atelier, spălat proaspăt şi cu părul umed, se sprijinea de soba rece ; îi clănţăneau dinţii în gură, iar obrajii îi erau supţi.

— Am foarte puţin sînge în mine, spunea el. Dar vine altul, că-l aud cum îmi cîntă toată noaptea în urechi. Pe urmă tuşea un timp. Uite, asta-i, dragă Doamne, o bucată de plămîn, spunea apoi arătîndu-i un bulgăre gelatinos lui Pelle care şedea lîngă sobă şi lustruia ghete. Dar creşte el la loc!

— O să aibă în curînd treizeci de ani, meşterul, spunea calfa. Şi atunci a trecut primejdia.

— Fir-ar să fie, că atîta vreme — o jumătate de an — o s-o mai duc eu, spunea meşterul repede, privind la Pelle, ca şi cum aşa ceva ar fi fost în puterea băiatului. Numai şase luni! Că apoi se înnoieşte tot leşul — plămîni noi şi toate noi. Numai picioare noi nu mai capăt eu cît lumea.

Între meşter şi Pelle se înfiripa o înţelegere tainică şi ciudată, care nu avea nevoie de vorbe ; se simţea doar în privirile, în glasul şi în toată înfăţişarea lor. Cînd stătea Pelle în spatele meşterului, părea că însăşi haina de piele a acestuia răspîndea căldură în

jurul ei. Ochii lui Pelle îl căutau tot timpul, iar meşterul se purta cu el altfel decît cu ceilalţi.

Cînd se întorcea băiatul din oraş, de la treburi, şi dădea colţul, întîlnea privirea bucuroasă a meşterului celui tînăr, care stătea în uşă şi-l aştepta. Piciorul beteag şi-l ţinea nemişcat şi cu mîna strîngea bastonul, iar privirile îi rătăceau în depărtare, pline de dor. Acesta era jocul lui, cînd nu şedea în atelier, citind cărţi de aventuri. Pelle îşi dorea să-l găsească aici. Şi cînd se strecura prin faţa lui, se pleca ruşinat, pentru că se întîmpla adeseori ca meşterul să-i pună mîna pe umăr şi să-l scuture, spunîndu-i prietenos: „Puşlamaua dracului!" Era singura mîngîiere de care avusese parte şi asta îl încînta.

Pelle nu-l înţelegea pe meşter; nu-l înţelegea de loc. Nu ieşea niciodată; numai cînd se simţea mai în putere, o pornea şchiopătînd pînă peste drum, la Bierhansens şi făcea o partidă; altminteri, călătoriile lui îl duceau doar pînă la uşa casei. Stătea acolo o clipă, privind afară; după aceea se întorcea cu acea molipsitoare bună dispoziţie, care prefăcea atelierul întunecat într-un cring plin de ciripit de păsărele. Nu călătorise niciodată şi se vedea bine că nici nu simţea nevoia; cu toate acestea, lumea cea largă se perinda atît în vorbele cît şi în felul lui de a fi, făcîndu-l pe băiat să se îmbolnăvească de dor.

Nu cerea nimic altceva de la viitor decît sănătate; părea că îşi construise o lume plină de aventuri şi că nu aştepta decît ca fericirea să pogoare asupra lui. Pelle îl adora, dar nu-l înţelegea. De altfel era şi greu să-l înţelegi pe meşter care făcea glume pe socoteala piciorului lui schilod, pentru a uita peste o clipă că e infirm. Era în stare să facă haz de propria lui sărăcie, de parcă ar fi zvîrlit cu bani de aur. Pelle nu se dumerea nici cînd citea pe ascuns din cărţile care-i luau lui Andres răsuflarea; el s-ar fi mulţumit şi cu mai puţin decît cu Polul Nord sau cu măruntaiele pămîntului, numai să-i fi fost îngăduit să le vadă pe toate chiar cu ochii lui.

Nu prea avea cînd să stea liniştit şi să viseze la cai verzi pe pereţi, pentru că în fiecare clipă auzea:

„Pelle, dă fuga!“ Toate se cumpărau în cantităţi mici, deşi se luau pe datorie. „Aşa nu se îngrămădesc prea tare datoriile“, spunea Jeppe. Meşterului Andres îi era totuna.

Acum sosi şi slujnica şefului de atelier; avea neapărat nevoie de ghetele domnişoarei; fuseseră făgăduite pentru luni. Meşterul uitase de ele.

— Sînt în lucru, spuse el fără să clipească. Să te ia dracu', Jens! Jens se grăbi să vîre calapoadele în ghete, pe cînd meşterul Andres o întovărăşea pe slujnică afară, glumind în prag cu ea, ca s-o domolească.

— Dă-le doar cîteva ciocane ca să nu se desfacă, îi spuse lui Jens. Şi apoi: Pelle, du-te repede cu ele, cît te ţin picioarele! Spune că trimitem mîine dimineaţă să le luăm înapoi şi să le facem cum trebuie. Şi acum fugi cît poţi de repede.

Pelle fugi; dar cînd se întoarse, nici n apucă bine să-şi pună şorţul, că îl şi mînară în altă parte:

— Pelle, dă o fugă şi împrumută cîteva ştifturi de alamă, ca să nu mai cumpărăm astăzi! Du-te la Klausen, adică nu, du-te mai bine la Blom; la Klausen abia ai fost azi-dimineaţă.

— Cei de la Blom sînt furioşi din pricina menghinei, spuse Pelle.

— Da, fir-ar să fie... trebuia s-o reparăm şi să le-o dăm îndărăt. Vezi, nu uita şi ia-o cu tine la fierar! Dar ce dracu' facem acum? Meşterul cel tînăr se uită buimăcit, cînd la unul, cînd la altul.

— Cizmarul Marker, propuse Nikas cel mărunţel.

— De la Marker nu împrumutăm nimic! Meşterul se încruntă. Marker e un scîrbos! Marker izbutise să se vîre sub pielea unuia dintre cei mai vechi clienţi ai atelierului. Asta n-are nici după ce bea apă!

— Atunci ce ne facem? întrebă Pelle, cam nerăbdător.

Meşterul rămase o clipă pe gînduri.

— Ei, atunci ia asta! strigă el în sfîrşit, cu năduf, şi-i aruncă lui Pelle o coroană. Nu-mi dai pace, cît simţi că mai am o lăţcaie în buzunar, năpîrcă! Cumpără un pachet şi du lui Klausen şi lui Blom ce-am împrumutat de la ei.

— Atunci or să vadă că avem un pachet întreg, spuse Pelle, care ştia să fie şi prevăzător. Şi pe lîngă asta, ne datorează şi ei o mulţime de lucruri pe care le-au împrumutat de la noi.

— Mare ticălos, spuse meşterul şi se aşeză să citească. Doamne, ce bandit! Părea foarte bucuros.

După un timp se auzi iar:

— Pelle, dă fuga!

Aşa trecea ziua şi Pelle nu scurta de loc drumurile; nu prea tinjea după atelierul înăbuşitor şi după scăunelul cu trei picioare. Erau atîtea lucruri care trebuiau cercetate şi, la urma urmei, simţea că e de datoria lui să se bage pretutindeni unde nu avea ce căuta; adulmeca şi îşi vîra nasul peste tot ca un căţelandru. Oraşul nu mai avea multe taine pentru el.

Pelle simţea nevoia să stăpînească. Deocamdată însă nu avusese parte decît de înfrîngeri; jertfise treptat toate deprinderile lui, fără să se fi ales cu ceva în schimb. Îşi înăbuşise sfiala şi teama, pentru că aici trebuia să fii cu ochi în patru; era pe cale să-şi sacrifice firea lui sănătoasă pe altarul oraşului, pentru că prea îl socoteau de la ţară. În schimb era mai cutezător; cînd se simţea mai puţin apărat, cu atît se năpustea mai curajos — oraşul trebuia cucerit. Îl ademenise din găoacea lui şi acum l-ar fi putut înghiţi cu uşurinţă.

Oraşul îl prinsese în vîltoare; altminteri rămăsese tot atît de voinic şi cu greu ai fi putut vedea la el altă schimbare decît că se înălţase. Tata Lasse însă, ar fi plîns cu lacrimi de sînge dacă şi-ar fi văzut acum băiatul umblînd pe stradă nesigur şi gata să-i maimuţărească pe toţi, cu haina cea bună în zi de lucru, dar tare neîngrijit.

Iată-l bălăbănind o pereche de cizme, cu degetele petrecute prin urechi şi fluierînd mulţumit. Din cînd în cînd, face o strîmbătură şi începe să umble cu băgare de seamă, cînd i se ating pantalonii de urmele de pe şale, care îl mai dor şi acum.

Avusese o zi grea. Dimineaţa se oprise în faţa unei fierării. Îl ţintuise în loc puterea dezlănţuită din lumina flăcărilor, care făceau întunericul din jur şi mai

adînc. Flăcările şi zăngănitul metalului, tot acest vuiet de muncă adevărată îl cuceriseră; intrase să întrebe dacă nu aveau nevoie de un ucenic. Nu fusese atît de prost să spună la cine lucra; dar cînd ajunse acasă, Jeppe aflase totul. Şi...! Ei, acum toate erau date uitării, afară doar de durerea pe care o simţea cînd îi atingeau pantalonii şalele! Atunci îşi aducea aminte că pe lumea aceasta greu te puteai strecura; dacă ai apucat să intri undeva, apoi trebuia să rozi pereţii ca să poţi ieşi, întocmai ca băiatul din poveste. Descoperirea aceasta nu era chiar atît de nouă pentru el.

O apucă, ca întotdeauna pe drumul cel mai lung, întîrzie prin curţi şi prin străzi lăturalnice, doar, doar s-o ivi norocul să se întîmple ceva; trecu în grabă şi pe la Albinus, care slujea la un negustor. Albinus nu-l prea interesa. N-avea nici o treabă şi se învîrtea, ca de obicei, prin magazin; se străduia să ţină o scară scurtă, drept în aer şi să se urce pe ea. Nu era chip să scoţi o vorbă de la el, cînd se îndeletnicea cu asemenea treburi; Pelle şterpeli o mînă de stafide şi o luă din loc.

În port, se urcă pe un şlep mare suedez care tocmai sosise încărcat cu scînduri.

— Aveţi ceva de lucru? strigă el ţinîndu-şi mîna la spate, unde avea o gaură în pantaloni.

— Chiar acum a fost aici ucenicul lui Klausen şi i-am dat lui ce-am avut, răspunse patronul vasului.

— Ce păcat! Trebuia să ne daţi nouă! N-aveţi cumva o pipă de lut?

— Ba, cum de nu, vino-ncoace! Marinarul puse mîna pe un capăt de odgon, dar Pelle o şterse pe ţărm.

— Ei, nu dai? strigă el de-acolo, în bătaie de joc.

— Îţi dau pipa, dacă tragi o fugă să-mi iei nişte tutun de mestecat de cinci öre.

— De cît? făcu Pelle pe prostul. Marinarul apucă iar odgonul, dar Pelle era departe.

— De cinci öre tutun de mestecat — de cel lung, strigă el, încă înainte de a fi apucat să intre bine

pe uşă. Dar din cel mai bun, că-i pentru un bolnav! Apoi aruncă banii obraznic pe masă.

Bătrînul marinar Lau se ridică, sprijinindu-se în cele două bastoane, şi-i întinse tutunul; fălcile îi mergeau ca o moară şi membrele îi erau strîmbate de gută.

— E pentru o lăuză? chicoti el.

Pelle desfăcu coada pipei ca să nu se spargă în buzunar. Se urcă pe vasul de salvare şi dispăru în partea din faţă. După cîtva timp ieşi din cabină cu o pereche de cizme mari de marinar şi cu o bucată de tutun de mestecat. Cînd ajunse în spatele magaziei, muşcă zdravăn din tutunul cafeniu de Cavendish şi începu să mestece de zor. Nu-şi mai încăpea în piele de atîta bărbăţie. Dar în dreptul cuptorului, unde scîndurile vasului erau scorojite de căldură, simţi cum i se întoarce stomacul pe dos şi dădu afară tot ce avea în el, ca şi cum măruntaiele ar fi ţinut cu tot dinadinsul să vadă cum le merge cînd atîrnă din gură. Se tîrî încet mai departe; se simţea bolnav ca un ciine şi tîmplele îi zvîcneau, dar undeva în sinea lui mai dăinuia o fărîmă de mulţumire şi abia aştepta să-i treacă răul, ca să poată face vreo nouă ispravă.

De altminteri, portul, cu stivele de scînduri şi cu vapoarele, era tot atît de interesant ca şi odinioară, cînd se aşezase în talaş să păzească sacul lui Lasse. Omul negru şi cei doi ciini cu botul căscat mai stăteau şi acum pe acoperişul magaziei, numai că nu pricepea cum se putuse vreodată speria de el. Ei, dar acum Pelle se grăbea.

O porni în goană, dar cînd ajunse la bătrînul Bedding, se opri, pentru că însăşi *Puterea* cioplea aici blocuri de granit. Soarele şi aerul îi făcuseră pielea ca arama, iar în părul lui negru şi frumos atîrnau fărîme de piatră; n-avea pe el decît o cămaşă şi pantaloni de pînză; cămaşa alunecase de pe pieptul lui puternic; pe spate însă, era lipită şi se vedea jocul muşchilor. Cînd lovea, aerul făcea fiu! şi oftau şi şantierul şi digul. Oamenii veneau în grabă, se opreau la oarecare distanţă, şi-l priveau. Mereu se aduna în preajma lui cîte o grămadă de oameni care căscau

gura la el ; unii plecau şi alţii veneau, ca în faţa cuştii unui leu. Cine ştie ce se mai putea întîmpla — vreo izbucnire neaşteptată, care să zguduie totul şi să-i înspăimînte pe oamenii cumsecade.

Pelle se apropie. Puterea era doar tatăl lui Jens, al doilea ucenic.

— Bună ziua ! spuse el fără să se sfiască şi înaintă pînă ce călcă în picioare umbra uriaşului. Dar pietrarul îl dădu la o parte ; nu se uită să vadă cine vorbea şi continuă să lovească : fiu, fiu !

— E multă vreme de cînd nu şi-a mai văzut ca lumea de treabă, spuse un cetăţean. Oare s-o fi liniştit ?

— S-o liniştì şi el o dată şi-o dată, făcu altul.

— Oraşul ar trebui să facă ceva ca să scape de el.

Apoi plecară ; Pelle o luă din loc, ca să nu dea cineva cu ochii de el.

Cizmarele marele, smoală în oală,
Bătaia e dulce pe pielea goală !

Aştia sînt diavolii ceia. Azi, însă, Pelle nu-i pornit pe război şi se face că nu-i vede. Dar băieţii se iau după el, călcîndu-l pe tocuri. Ho, ho, ho, ptiu !... şi, pînă să-şi dea seama, bătălia e în toi. Se trezi deodată lungit pe spate în şanţ, cu toţi trei peste el. Căzuse chiar la marginea trotuarului şi nu se mai putea mişca ; îl moleşise şi tutunul ; cei doi mai mari îi întinseră braţele pe pavaj apăsîndu-le cu toată puterea, pe cînd cel mai mic îl lovea în obraz.

Asta era curată ticăloşie, dar Pelle n-avea încotro, nu putea decît să-şi ferească capul de lovituri, pentru că la urma urmei, tot îi părea rău de obrajii lui dolofani.

Şi cînd îi era necazul mai mare i se arătă un chip care îi luă ochii. Colo, în poartă, se oprise un ucenic brutar, alb din cap pînă-n picioare. Se tăvălea de rîs. Era Nilen cel mic, îndrăcitul de Nilen, din şcoală, care se năpustea la toţi ca un ogar şi scăpa întotdeauna nevătămat ! Pelle se simţi ruşinat şi închise ochii cu

toate că știa bine că ceea ce vedea el nu putea fi decît o arătare.

Apoi se întîmplă minunea: vedenia coborî lîngă el în șanț, zvîrli băieții cît colo și îl ajută să se ridice. Pelle recunoscu pe dată mîna aceasta, care încă din școală se înfigea ca o gheară.

Se așezară amîndoi pe patul murdar al lui Nilen, din dosul sobei.

— Va să zică, te-ai făcut cîrpaci! repeta mereu Nilen; o spunea cu milă, pentru că lui îi ședea tare bine îmbrăcămintea aceea albă, cu brațele goale încrucișate pe piept. Pelle se simțea la largul lui; mușca dintr-o plăcintă cu cremă și găsea că lumea devenea din ce în ce mai interesantă. Nilen mesteca tutun ca un bărbat și scuipa pe podele.

— Mesteci? îl întrebă Pelle și se grăbi să-i dăruiască tutunul.

— Păi, așa facem toți; n-ai încotro cînd lucrezi noaptea.

Pelle nu pricepea cum putea să stea un om, zi și noapte, în picioare.

— Așa fac brutarii din Copenhaga, că numai așa pot oamenii să aibă pîine proaspătă dimineața. Meșterul nostru vrea să încerce acum să facă și aici la fel. Dar nu oricine e în stare să ducă la greu; pentru asta e nevoie să te schimbi cu totul. Cel mai rău e pe la miezul nopții, cînd încep să ți să învîrtească toate pe dinainte. Trebuie să fim cu ochii pe ceas și în clipa în care bate douăsprezece, ne ținem răsuflarea; și așa nu mai poate nici să intre, nici să iasă ceva din noi. Meșterul nu poate sta treaz peste noapte; i se acrește tutunul în gură și-l pune pe masă. Cînd se trezește, crede că-i stafidă și-l aruncă în aluat. Cum o cheamă pe drăguța ta?

Gîndurile lui Pelle se îndreptară o clipă spre cele trei fete ale armatorului, dar nu voi să le dea de gol. Nu, nu avea drăguță!

— Păi, nu se poate, că te faci de rîs! Eu mă distrez cu fața meșterului — o fetiță dulce de tot — și bine dezvoltată! Dar trebuie să ne ascundem de bătrîn!

— Da' ce, ai de gînd să te însori cînd ai să ajungi calfă ? întrebă Pelle foarte interesat.

— Ca să-mi iau belea pe cap ? Prost mai eşti, Pelle ! Dar nu te necăji ! Muierea e bună numai cînd te plictiseşti, s-o ştii de la mine ! Şi se întinse căscînd.

Nilen se făcuse băiat drăguţ, numai că puţin prea aspru la vorbă. Şedea şi se uita la Pelle cu o licărire ciudată în ochi.

— Cîrpaciule ! spuse el în bătaie de joc, umflîndu-şi obrajii cu limba.

Pelle nu răspunse ; pe Nilen, ştia el bine că nu-l putea bate.

Nilen îşi aprinse pipa şi se întinse pe spate, în pat, cu ghetele murdare. Trăncănea într-una.

— Cum e calfa voastră ? A noastră e un măgar îngîmfat ! De curînd a trebuit să-i ard o almă — prea se obrăznicise ! Şi ştii, acum am învăţat şi cum se dă brînci la Copenhaga ; o termin repede cu el ! Numai că pentru asta trebuie să ai fruntea tare !

Al dracului băiat şi Nilen ăsta ; Pelle se simţea din ce în ce mai mic.

Deodată Nilen sări în sus ca fript — din brutărie se auzea un glas aspru.

— Şterge-o dracului, pe fereastră ! şuieră el. Calfa! Şi Pelle fu nevoit să sară pe fereastră, cît era de lung. Cizmele îi zburară pe lîngă urechi. Pe cînd fugea, auzi sunetul cunoscut al unei palme zdravene.

Pelle se întoarse din hoinăreală ostenit şi moleşit; atelierul înăbuşitor nu-l ademenea de loc. Mai era pe deasupra şi abătut căci orologiul de la ceasornicar arăta că lipsise trei ore încheiate. Nici nu-i venea a crede.

Meşterul cel tînăr, în haină de piele şi cu şorţ din postav verde de biliard pe dinainte, stătea în uşa prăvăliei şi privea afară fluierînd încet ; părea un pui, care nu îndrăznea să se avînte din cuib, deşi crescuse destul de mare. O lume întreagă de minunăţii se oglindea în căutătura lui iscoditoare.

— Iar ai fost în port, drac împieliţat ? întrebă el şi-şi înfipse gheara în umărul lui Pelle.

— Da ! Pelle se simţea foarte ruşinat.

— Ei, ce mai e nou pe-acolo ?

Trebui să-i povestească chiar pe scară, de-a fir a păr, despre vasul suedez cu cherestea pe care nevasta căpitanului, moşită de bucătar, născuse în plină mare; despre un vas rusesc, care intrase în port cu răscoală la bord şi toate cîte se mai întîmplaseră pe acolo. Astăzi nu adusese decît o pereche de cizme.

— Sînt de pe vasul de salvare, trebuie să le punem pingele.

— Hm... Meşterul le privi fără interes. Goeleta „Andreas" e gata de plecare ?

Despre asta Pelle nu ştia nimic.

— Ce cap de oaie ! Ce, n-ai ochi ? Bine, lasă, du-te de-mi ia trei sticle de bere ! Ascunde-le sub haină să nu le vadă tata, banditule ! Meşterul se şi îmbunase.

Apoi Pelle îşi puse şorţul şi-şi strînse cureaua de lucru peste genunchi. Toţi îşi vedeau de treabă şi meşterul Andres citea ; alt zgomot decît cel al lucrului nu se mai auzea — doar cîte o bruftuială din partea calfei.

Din două în două zile, către orele cinci, uşa atelierului se crăpa şi un braţ gol, alb de făină, punea un ziar pe masă. Era Sören, brutarul ; nu-i plăcea să se arate la faţă şi se strecura hoţeşte. Cînd meşterul îl prindea şi-l trăgea în atelier, părea un spiriduş speriat, care se rătăcise din ascunzişul lui ; stătea cu capul plecat şi îşi rotea ochii sfios ; era cu neputinţă să-i scoţi o vorbă din gură şi cum se ivea prilejul, o şi zbughea afară.

Sosirea ziarului îi făcea să lucreze mai cu spor. Cînd avea meşterul chef, citea cu glas tare — despre viţei cu două capete şi cu patru perechi de picioare, despre un dovleac care cîntărea cincizeci de pfunzi, despre omul cel mai gras din lume, despre cazuri mortale din pricina mînuirii neglijente a armelor şi despre şerpii din Martinica. Minuni nemaiauzite din lumea întreagă le treceau pe dinaintea ochilor, umplînd atelierul întunecat ; cît despre trăncăneala politică, nici nu-l interesa. Cînd simţea că îl cuprinde desperarea, începea să citească lucrurile cele mai năstruşnice : des-

pre oceanul Atlantic care arsese, așa încît oamenii plesneau de atîta batog prăjit; sau despre faptul că se făcuse o spărtură în cer, tocmai deasupra Americii, de cădeau îngerii de-a dreptul în farfuria cu ciorbă. Se vedea cît de colo că erau minciuni și prostii. Lua în deșert numele Domnului, care ar fi putut oricînd să-l trăsnească. Meșterul avea obiceiul să înjure și se înfuria cînd simțea încordare în aer. Avea însă un fel al lui de a impune respect: deodată, pe cînd citea, se prefăcea că e vorba de unul din ei și îl săpunea pînă-și lăsa nenorocitul capul în jos, speriat că toate păcatele lui fuseseră date la gazetă.

Pe măsură ce se apropia seara, munca se înviora. Ziua era pe sfîrșite și oamenii începeau să uite de necazuri și de osteneală, rătăcind cu gîndul spre colinele dinspre mare sau spre crîng, unde dorea voia bună. Din cînd în cînd intra și cîte un vecin, care le mai scurta timpul cu trăncăneala lui; se întîmplase ba una, ba alta, și meșterul Andres, ca om luminat, trebuia să hotărască cum stau lucrurile. Zgomotele, care în timpul zilei se pierdeau, începeau să pătrundă pînă la ei, făcîndu-i să ia parte la viața orașului, ca și cum toate ziduri le s-ar fi prăbușit deodată

Către șapte, se auzea un zgomot ciudat venind din susul străzii — o bufnitură surdă, două bătăi răsunătoare, apoi bum! ca o lovitură dată de un picior zdravăn, învelit în cîrpe, și iarăși zgomotele puternice de la început. Era bătrînul Bjerregrav care venea la atelier țopăind în cîrje — Bjerregrav cel ce se mișca mai încet decît toată lumea și înainta totuși mai repede decît toți. Cînd n-avea chef, meșterul Andres intra în casă, căci nu voia să stea în aceeași cameră cu un schilod; altminteri ținea la Bjerregrav.

— Ce pasăre mai e și asta? striga el, cînd ajungea Bjerregrav în dreptul treptelor și se strecura într-o rînă înăuntru. Bătrînul rîdea — venea doar zilnic aici, de ani de zile. Meșterul nu mai ținea seama de el, ci își vedea mai departe de citit, iar Bjerregrav cădea pe gînduri. Punea mîna pe toate cele, ca și cum n-ar fi recunoscut nici chiar lucrurile cele mai obișnuite dacă nu le pipăia. Oamenii zîmbeau și-l lăsau

să şadă şi să se joace ca un copil, căci aşa era el. Nu se putea sta de vorbă cu Bjerregrav ; chiar dacă se întîmpla uneori să spună ceva, nu era niciodată în legătură cu cele despre care se vorbea. Bjerregrav se agăţa adesea de cuvinte şi de întîmplări, pe care nu le băga nimeni în seamă şi cu care nimeni n-avea chef să-şi bată capul.

Cînd şedea aşa, cu gîndul aiurea, şi pipăia vreun obiect obişnuit, oamenii spuneau :

— Acum o să-l apuce pofta de întrebat ! Şi Bjerregrav întreba într-adevăr despre toate, cîte în lună şi-n soare, chiar şi despre mîncarea pe care o mîncase. Era în stare să întrebe despre cele mai simple lucruri din lume, care erau la mintea cocoşului, ca de pildă de ce e piatra tare şi de ce stinge apa focul ? De altfel, oamenii nici nu-i răspundeau, mulţumindu-se să ridice cu milă din umeri.

— Doar nu-i prost şi nici nu-i lipseşte o doagă. Atîta că-i cam sucit !

Meşterul cel tînăr ridică ochii de pe carte.

— Ei, ce zici, moştenesc eu banii tăi, Bjerregrav ? întrebă el glumeţ.

— Nu, tu mi-ai făcut numai bine ; nu-ţi vreau răul!

— Nu crezi că mi s-ar putea întîmpla şi mai rău, Bjerregrav ?

— Nu, pentru că tu îţi ai venitul tău sigur. Nimeni nu are drept la mai mult, atîta vreme cît cei mulţi sînt în mizerie.

— Şi cu toate astea unii mai au şi bani în ladă, spuse meşterul Andres, cu tîlc.

— Nu, cu asta s-a terminat, răspunse bătrînul bucuros. Acum sînt tot atît de bogat ca şi tine, chiar aşa.

— Ei, drăcie, i-ai topit pe toţi ? Meşterul nu-şi găsea locul, de mirare.

— Voi, cu „topitul" vostru ! Mă tot judecaţi şi mă tot condamnaţi ! Eu nu mă ştiu să fi făcut vreun rău, dar e adevărat că în fiecare iarnă mizeria e tot mai mare. E o nenorocire să ai bani, dragă Andres, cînd în jurul tău îi vezi pe oameni cum flămînzesc. Dacă-i ajuţi, afli după aceea că le-ai făcut un rău. O spun şi

ei, aşa că trebuie să fie adevărat. Dar acum am dat banii societăţii de binefacere, aşa că o să ajungă la cine trebuie.

— Cinci mii de coroane, spuse meşterul visător. Mare bucurie o să mai fie iarna asta pe săraci.

— Pentru mîncare şi căldură n-o să-i capete ei aşa, de-a dreptul, spuse Bjerregrav. Dar o să le vină binele pe alte căi. Căci atunci cînd am vrut să dau bani societăţii, a venit preşedintele la mine acasă, armatorul Monsen, îl ştii, şi m-a rugat să-i dau banii cu împrumut pe un an. Zicea că dacă nu-i capătă, dă falimentul şi era tare amărît la gîndul că oamenii ar rămîne pe drumuri, dacă marea lui întreprindere s-ar duce de rîpă. Atunci toată răspunderea ar cădea asupra mea. Dar aşa, banii sînt în siguranţă, i săracii vor fi ajutaţi pe două căi.

Meşterul Andres dădu din cap.

— Numai să nu te fi înşelat!

— Cum adică, de ce? Ce, n-am făcut bine? întrebă bătrînul speriat.

— Păi, să-l ia dracu'; ăsta nu-i nici pe departe în pragul falimentului; e un ticălos fără pereche, bombăni meşterul. Spune Bjerregrav, dar chitanţă ţi-a dat?

Bătrînul încuviinţă din cap, foarte mîndru de sine.

— Şi dobîndă, cinci procente?

— Ba, fără dobîndă. Nu pot să dau bani cu dobîndă. Pentru că procentele astea trebuie să vină de undeva şi atunci tot de la săraci o să le ia. Dobînda e jupuială, dragă Andres. Şi ea e tot o descoperire de modă nouă. Pe vremea mea nu se ştia de aşa ceva, să iei dobîndă la bani.

— Ehei, ăluia care îşi dă pîinea altora, iar el rabdă de foame, merită să-i dai una-n cap, spuse meşterul si citi mai departe.

Bjerregrav căzu pe gînduri.

Deodată ridică ochii:

— Ia spune, tu, care citeşti atîta, cu ce-i legată luna colo sus? Azi noapte n-am putut dormi şi m-am tot gîndit la asta: umblă şi umblă şi se vede doar limpede că n-are decît aer sub ea.

— Asta dracu' s-o mai ştie, răspunse meşterul Andres pe gînduri. O fi avînd ea o putere care-o ţine sus.

— Aşa m-am gîndit şi eu ; să stea sus numai pentru că trebuie, nu se poate. Şi cu noi e tot aşa. Unde am fost puşi acolo umblăm, dar mai avem şi pămîntul de care ne putem sprijini... Şi tu, ce faci, înveţi mereu, hai ? Curînd ai să isprăveşti toate cărţile de pe lume, nu-i aşa ? Bjerregrav luă cartea meşterului şi o pipăi pe toate părţile.

— Asta e o carte bună, spuse el, lovind coperta cu degetele, şi ducînd apoi cartea la ureche. Material bun. E o poveste născocită, sau o carte de istorie ?

— E o carte de călătorii. Nişte oameni au ajuns la Polul Nord şi au îngheţat ; nici nu ştiu dacă au să se mai întoarcă vreodată acasă.

— Cumplită soartă... cum de îndrăznesc oamenii să meargă aşa de departe ! M-am întrebat şi eu de multe ori ce-o fi la capătul lumii, dar ca să mă duc acolo să văd cu ochii mei, n-aş avea curaj ! Să nu te mai întorci niciodată acasă !

Bjerregrav îi privi îndurerat, cînd pe unul, cînd pe celălalt.

— Le-au degerat picioarele şi trebuie să li se taie degetele, ba cîtorva din ei, chiar piciorul întreg.

— Isprăveşte, te rog ! Îşi irosesc sănătatea, bieţii de ei ; nu vreau să mai aud nimic ! Bătrînul se legăna încoace şi-ncolo, ca şi cum i-ar fi venit rău. I-a trimis cumva regele să facă război ? întrebă el după cîtăva vreme, curios.

— Ba s-au dus să caute raiul. Unul din cei care se ocupă cu studiul scripturii a descoperit că paradisul s-ar fi aflînd colo sus, în dosul gheţurilor, îl lămuri meşterul cu un aer serios.

— Edenul, numit şi grădina paradisului !... Păi ăsta se află la răsărit, unde se varsă cele două rîuri într-al treilea ! Stă scris foarte limpede. Aşa că ce citeşti tu acolo, sînt învăţături strîmbe.

— Ba a fost la Polul Nord, zău aşa, spuse meşterul, care era cam necredincios. Acolo a fost zău ! Restul sînt superstiţii prosteşti.

Bjerregrav tăcu întristat. Rămase multă vreme cu capul plecat, pe cînd ochii îi rătăceau pe undeva, unde nu-l putea nimeni ajunge.

— Da, da, spuse încet. Fiecare caută ceva nou, ca să se facă băgat în seamă, dar mormîntul nu-l poate nimeni preface.

Meşterul Andres se frămînta nerăbdător încoace şi-ncolo; era capricios ca o femeie. Prezenţa lui Bjerregrav îl enerva.

— Am învăţat să chem spiritele. Vrei să încerci, Bjerregrav? spuse el deodată.

— Nu, nu vreau, cu nici un preţ! Bătrînul zîmbi sfios...

Dar meşterul îşi apropie două degete de ochi. Clipi repede şi îl privi stăruitor.

— In numele sîngelui, în numele sucurilor, în numele tuturor sucurilor trupului, al celor buni ca şi al celor rele... precum şi în numele mării, mormăi el şi se strînse ca un pisoi.

— Incetează o dată, îţi spun! Incetează! Nu vreau!

Bjerregrav atîrna neputincios între cîrje, se legăna la dreapta şi la stînga, privea spre uşă, dar nu se putea smulge de sub vrajă. Deodată lovi cu deznădejde mîna invocatoare a meşterului. Vraja se rupse şi el se strecură afară.

Meşterul începu să-şi sufle peste mînă.

— Da' ştiu că a dat straşnic, strigă el uimit şi-şi întoarse mîna înroşită.

Nikas cel mărunţel nu răspunse. Nu era superstiţios, dar nu-i plăcea să se ia în deşert cele sfinte.

— Ce să fac? întrebă Peter.

— Sînt gata cizmele cîrmaciului Jessens? Meşterul privi la ceas. Atunci poţi să-ţi iei tălpăşiţa!

Ziua de lucru se isprăvise. Meşterul îşi luă pălăria şi bastonul şi o porni ţopăind spre Bierhansens, peste drum, să joace o partidă de biliard; calfa îşi schimbă hainele şi plecă şi el, iar ucenicii mai vechi se duseră să se spele pe gît în găleata de muiat talpa. Straşnic aveau să-şi mai facă de cap!

Pelle privi lung după ei. Simţea o nevoie grozavă să uite de greutăţile zilei şi s-o şteargă şi el, dar cio-

rapii îi erau numai găuri. Şi haina de lucru trebuia spălată, ca să se usuce pînă a doua zi dimineaţă. Vai, cămaşa ! I se încinseră urechile, cînd îşi aminti : trecuseră numai paisprezece zile, ori mergea pe patru saptămîni ? Uf, cum îl mai înşelase vremea ! Amînase cîteva seri spălatul care nu-i plăcea de loc şi iată că acum se împliniseră paisprezece zile ! Parcă simţea cum îi umblă ceva scîrbos pe trup ; să fi fost oare pedeapsa pentru că nu dăduse ascultare conştiinţei şi trecuse peste vorbele lui tata Lasse, care prevesteau ruşine oricui nu se ţinea curat ?

Nu, slavă domnului, nu se întîmplase nimic ! Trăsese o spaimă straşnică şi urechile îi mai ardeau încă, pe cînd îşi săpunea de zor, jos în curte, cămaşa şi haina. Ar fi bine să ia toate acestea drept un semn al Celui de sus !

Atîrnă apoi cămaşa şi haina pe gard şi cum stăteau aşa întinse pe fuştei, păreau că vor să îmbrăţişeze cerul de bucurie că sînt iarăşi curate. Dar Pelle şedea îmbufnat, sus, la fereastra odăii ucenicilor, şi-şi cîrpea ciorapii. Scosese un picior afară, ca cel puţin el să fie la aer. Cîrpitul acela meşteşugit, pe care îl învăţase de la tata Lasse nu mai folosea aici. Pelle potrivea marginile găurilor una peste alta şi cosea. Tata Lasse ar fi intrat în pămînt de ruşine ! Încet, încet, ieşi cu totul pe acoperiş ; jos, în grădina armatorului, cele trei fetiţe se învîrteau fără nici o treabă, privind plictisite spre atelier.

Deodată dădură cu ochii de el şi parcă prinseră viaţă. Manna se apropie şi se lipi nerăbdătoare cu burta de zidul de piatră, mişcînd din buze spre el. Îşi aruncă apoi mînioasă capul pe spate, bătînd din picior, dar nu scoase nici o vorbă. Celelalte două se prăpădeau de rîs.

Pelle înţelegea foarte bine semnele acelea mute. Rezistă vitejeşte, după un timp însă aruncă cît colo ce avea în mîini şi se duse la ele.

Toate visurile şi toate dorurile lui nelămurite erau visuri şi doruri de bărbat şi nu era lucru mai caraghios în ochii lui, decît să te ţii de fuste. La urma urmei, femeile nu meritau decît dispreţ ; putere nu aveau

şi nici prea multă minte ; nu ştiau decît să se linguşească. Dar Manna şi cu surorile ei erau altfel ; Pelle era încă destul de copilăros ca să se mai joace şi găsise în ele tovarăşi minunaţi de joacă.

Manna — pisica sălbatică — nu ştia ce-i frica. Şi cum umbla aşa cu mişcări iuţi şi purta rochii scurte şi cozi, părea o pasăre zglobie şi iscoditoare ; zdup în mărăciniş, zdup afară ! Se căţăra ca un băiat şi-l putea căra şi pe Pelle în spinare prin toată grădina ; desigur că purta rochie numai din greşeală ! Hainele nu prea ţineau la ea şi una-două se năpustea în atelier cu vreo ruptură. Intra val-vîrtej şi îi lua meşterului bastonul, de nu se mai putea mişca de la locul lui, apoi îşi vîra mîinile printre sculele cele noi, americane, ale calfei !

La Pelle se repezise chiar din prima zi.

— Dar ăsta nou cine mai e ? întreba ea, bătîndu-l pe spate. Pelle rîse şi o privi drept în ochi, cu aerul acela firesc al copiilor. Nu se simţeau de loc străini ; era ca şi cum s-ar fi cunoscut de cînd lumea şi puteau continua oricînd jocul, de unde îl lăsaseră ultima oară. Seara, Pelle se apropia de zidul grădinii ca să le privească ; şi după o clipă era dincolo, în inima jocului.

Manna nu era plîngăcioasă ca alte fete, care urlă ca să scape. Cînd se încăierau, nu se ruga de iertare, oricît de straşnică ar fi fost bătaia. Totuşi Pelle se purta mai altfel cu ea din pricina rochiei ! Dar n-ar fi putut spune că nu i-ar fi plăcut să fie mai vînjoasă.

Curaj însă avea Manna şi Pelle dădea băieţeşte în ea, numai nu în atelier, pentru că acolo erau cu ochii pe el. Cînd se repezea pe la spate şi-i vîra ceva pe furiş sub bluză, ori îl îmbrîncea de pe scăunelul cu trei picioare, se stăpînea şi se mulţumea să se adune liniştit de pe jos.

Toată bucuria lui era grădina armatorului ; era o lume minunată, care îl copleşea. Fetiţele purtau nume străine, pe care le adusese tatăl lor din călătoriile lui cele lungi : Aina, Dolores, Sjermanna ! La gît şi la urechi purtau coralii roşii şi grele. Iar de jur împrejurul grădinii erau aşezate scoici uriaşe în care se au-

zea clocotul oceanului, carapace de broască țestoasă mari cît o pîine de cincisprezece pfunzi și crengi întregi de corali.

Toate acestea erau noi pentru Pelle, dar pe el nu-l uluiau. Se obișnui foarte repede cu ele, pregătindu-se astfel pentru întîlnirea cu alte lucruri, mai mari și mai frumoase.

Seara le lăsa baltă pe fete și o pornea în oraș; se ducea la colinele dinspre mare și în port, unde era adevărata viață; fetele rămîneau fără nici o treabă pe lîngă zidul grădinii, se plictiseau și se luau la ceartă. Duminica, de îndată ce isprăvea în atelier, se înființa la datorie și ele întindeau joaca pe îndelete pentru că aveau o zi întreagă înaintea lor. Jocuri știau ele cu sutele — și toate în jurul lui Pelle; era bun la orice: și ca soț, și ca mîncător de oameni, și ca sclav. Era ca un urs domesticit în mîinile lor; îl călăreau, țopăiau pe el, ba uneori se aruncau toate trei asupra lui și-l „ucideau". Iar el trebuia să stea liniștit și să se lase să-i îngroape cadavrul și să șteargă toate urmele. Ar fi trebuit să-l acopere în întregime cu pămînt, dar cum nu se putea, îi lăsau obrazul afară și se mulțumeau să-l acopere numai cu frunze veștede. Și dacă plîngea vreodată cînd vedea în cel hal a ajuns costumul lui cel frumos de confirmare, mîinile fetelor se făceau deodată grijulii și începeau să-l scuture; iar cînd nu voia cu nici un chip să se potolească, atunci îl sărutau toate trei. Între ele, nu-i spuneau altfel decît bărbatul Mannei.

Așa îi treceau zilele. Veselia lui era plină de amărăciune. Simțea nelămurit cum începe să dea înapoi, si nu era nimeni pe care să se poată bizui. Lupta voiniceşte împotriva acestui oraș, care-l urmărea zi și noapte și cu care se bătea pînă și în somn.

— Dacă ți se întîmplă ceva, îi ai pe Alfred și pe Albinus; nu te lasă ei, îi spusese unchiul Kalle cînd își luaseră rămas bun și Pelle nu uită să se ducă să-i caute.

Dar gemenii aveau aceeași îndemînare ca și odinioară, la cîmp; știau să se ferească de orice și să nu

se amestece în nimic ; nu-şi puneau pielea în joc nici pentru ei, nici pentru alţii.

Năzuiau să ajungă departe. Veniseră de la ţară să se căpătuiască şi intraseră la stăpîn, cu gîndul să stea pînă aveau să strîngă destul, ca să înceapă ceva mai de soi. Albinus rămăsese în serviciu pentru că nu-l trăgea inima la nici o meserie. Era băiat bun, dar se lăsa bucuros în seama altora, numai să-şi poată vedea liniştit de acrobaţii. Toată vremea se învîrtea de colo-colo, cumpănind cîte ceva în mînă. Nu se gîndea decît cum să ţină lucrurile în poziţiile cele mai nefireşti, căci nu avea înţelegere pentru ordinea care domneşte în natură. Îşi sucea mădularele în toate chipurile şi cînd arunca cîte ceva în aer, avea pretenţia să stea acolo, cît timp făcea el altă treabă.

— Lucrurile trebuie să se lase dresate ca şi fiinţele, spunea Albinus şi îşi vedea netulbu rt de ale lui. Pelle rîdea : îi era drag, dar nu se bizuia pe el.

Alfred luase altă cale. Nu mai umbla în mîini, ci mergea drept în picioare ca toată lumea ; acum nu se mai gîndea decît să-şi potrivească gulerul şi manşetele şi să-şi păzească hainele. Lucra ca ucenic la un zugrav, purta freză pînă pe frunte, ca băieţii de prăvălie, şi-şi cumpăra tot felul de unsori de păr de la drogherie. Cînd se apropia Pelle, căuta întotdeauna să se descotorosească de el ; umbla mai ales cu băieţi de prăvălie şi saluta preocupat în dreapta şi-n stînga pe cei cu slujbe mai mari decît a lui. Alfred era un înfumurat, pe care avea să-l snopească, el Pelle, într-o bună zi !

Singura asemănare dintre cei doi gemeni era că nu te puteai aştepta de la nici unul la o mînă de ajutor. Nu le păsa cînd se făceau de rîs, iar cînd îşi bătea cineva joc de Pelle, rîdeau şi ei.

Nu era treabă uşoară pentru Pelle să răzbată. De obiceiurile ţărăneşti se doscotorosise el de mult ; în schimb, acum îi dădea sărăcia de furcă. Intrase ucenic fără nici o grijă, pe mîncare şi locuinţă ; ceva haine avea el şi alte nevoi nu ştia să aibă cel ce nu-şi face de cap şi nu se dă în vorbă cu fetele. Şi iată că oraşul îi cerea acum să se schimbe. Aici, hainele lui

de duminică nu erau bune nici măcar pentru zilele de lucru ; trebuia să-şi facă rost de un guler de cauciuc, pe care îl putea spăla singur ; manşetele erau o ţintă mai îndepărtată. Pentru asta trebuiau bani, dar grozava sumă de cinci coroane cu care venise să le ia pe toate cu asalt — sau dacă nu, cel puţin să le cumpere — îi fusese ademenită din buzunar de către oraş, chiar înainte să-şi fi dat seama de ceea ce se întîmpla.

Pînă acum îi purtase tata Lasse de grijă şi iată că deodată era de capul lui. Acum trebuia să dea piept cu viaţa şi lupta vitejeşte să răzbească. Din cînd în cînd se poticnea. Lupta aceasta îi înăbuşea porniriile copilăreşti.

Era săritor la treabă şi căuta să se aibă bine cu toţi. Îl cîştigă şi pe Nikas cel mărunţel, pentru că îi desenase logodnica după o fotografie. Obrazul ieşise cam turtit, de parcă ar fi călcat cineva pe el, în schimb rochia şi broşa de la gît izbutiseră minunat. Desenul atîrnă o săptămînă în atelier şi trezi mare interes ; Carlsen, care făcea drumuri pentru carierele de piatră, comandă două portrete mari, al lui şi al nevestei, cu douăzeci şi cinci de öre bucata.

— Dar trebuie să-mi faci şi cîţiva cîrlionţi în păr, spuse Carlsen. Mama şi-a dorit totdeauna să am părul creţ !

Pelle nu se putu angaja să livreze portretele înainte de cîteva luni. Era multă muncă, dacă voiai să iasă cum trebuie.

— Foarte bine, că mai înainte tot nu avem noi bani pentru aşa ceva. Luna asta trebuie plătit lozul, iar luna viitoare bate chiria la uşă. Pelle înţelegea asta foarte bine, căci Carlsen cîştiga opt coroane pe săptămînă şi avea nouă copii. Dar nici din preţ nu putea să lase. Aici oamenii nu înotau în bani. Şi dacă punea şi el o dată mîna pe un şiling, îi zbura pe sub nas, tocmai cînd îşi bătea capul mai tare cum să tragă mai mult folos din el, aşa ca în ziua în care descoperise într-o vitrină o pipă ca un carîmb de cizmă, căreia nu i se putuse împotrivi.

Cînd îl chemau cele trei fetiţe la gardul grădinii, se simţea din nou copil — uita pentru cîtva timp grijile şi zbuciumul. Se cam ruşina el să-l vadă cineva strecurîndu-se dincolo. Nu îşi făcea o cinste din prietenia lui cu copiii aceştia de neam — la urma urmei tot fuste erau! Cu toate acestea, numai aici se simţea fericit, pentru că se jucau cu lucruri atît de neobişnuite — ceşti chinezeşti şi arme din insulele din sud. Manna purta un şirag de dinţi albi — canini şi măsele. Spunea că sînt dinţi de om şi avea curajul să-i poarte pe gîtul gol. Grădina era plină de plante ciudate, de porumb, de tutun şi de altele, despre care se spunea că în alte părţi ale lumii erau tot atît de obişnuite cum e grîul aici.

Fetele aveau pielea mai subţire decît alţi oameni şi aminteau de cele mai ciudate colţuri ale lumii. Se juca cu ele şi îl priveau cu admiraţie; îi prindeau hainele, cînd se rupeau şi toate jocurile lor se învîrteau în jurul lui, chiar şi cînd nu era de faţă. Toate acestea îi dădeau o mulţumire ascunsă, deşi socotea că i se cuveneau; făceau doar parte din cele pe care i le hărăzise soarta şi norocul — un mic acont din nemărginitul basm care era viaţa însăşi. Avea pretenţia ca fetiţele să se lase conduse de el fără împotrivire, iar dacă se încăpăţînau, se înfuria, aşa că, în cele din urmă, trebuiau să i se supună. Ştia el bine că orice bărbat adevărat trebuie să-şi stăpînească femeia.

Aşa se scurse prima parte a verii. Se apropia sezonul mort. Orăşenii se aprovizionaseră încă de la Rusalii cu cele de trebuinţă pentru vară, iar ţăranii aveau acum alte griji decît să vină la oraş să le dea de lucru meşteşugarilor; nimeni nu se gîndea decît la recoltă. Pretutindeni, pînă şi în ungherele cele mai ascunse, unde nici nu se lucra pentru ţărani, se vedea cît de legat era orăşelul acesta de ţară. Părea că oraşul îşi pierduse dintr-o dată superioritatea; meseriaşii nu se mai uitau de sus la ţărani, ci priveau cu dor spre cîmp, vorbeau despre vreme şi despre ce le va aduce recolta, uitîndu-şi de interesele orăşeneşti. Dacă se întîmpla să se ivească vreo căruţă pe stradă, oamenii alergau la fereastră. Iar cînd recolta bătu la

uşă, parcă amintirile recoltelor trecute îi făcură pe toţi să ridice capul şi să asculte cu încordare. Cine era în stare, lăsa baltă viaţa de oraş şi se ducea să ajute la strînsul recoltei. Din atelier plecaseră calfa şi cei doi ucenici mai vechi. Jens şi Pelle puteau face singuri faţă muncii.

Pelle nu-şi dădu seama că se schimbase ceva în oraş; nu se gîndea decît cum să-şi apere mai bine pielea şi cum să stoarcă cît mai mult cu putinţă din viaţă. Înghiţea din ochi totul, toate lucrurile acestea minunate care se băteau cap în cap, şi pe care trebuia să şi le lămurească; şi nu ştia dacă să binecuvînteze sau să blesteme oraşul, pentru că îl ţinea tot timpul ca pe jeratic.

Şi cînd se frămînta mai tare, deodată i se ridica în faţa ochilor chipul lui Lasse, făcîndu-l să se simtă singur şi părăsit în toată această vîltoare. Unde o fi tata Lasse? Oare n-o să mai audă niciodată nimic despre el? Încrezător în vorbele Karnei, se aşteptase în fiecare zi să-l vadă ivindu-se în uşă. Cînd apăsa cineva clanţa, Pelle era sigur că e Lasse. Gîndul acesta îi rodea inima ca o durere surdă, ca un sunet care-l urmărea pretutindeni.

5

Într-o sîmbătă, pe cînd Pelle alerga de-a lungul lui Ostergaade, o căruţă încărcată cu boarfe înainta încet pe drumul care venea de la ţară. Pelle era foarte grăbit, dar nu putea lăsa să-i scape un asemenea prilej; vizitiul şedea în faţă între cai; era o matahală, cu obrajii roşii şi, cu toată căldura, bine înfofolit. Hei, ăsta e cumnatul Due, ginerele lui Kalle! Sus, cocoţaţi peste boarfe, se clătinau Anna şi copiii.

— Hei! flutură Pelle şapca; dintr-o săritură puse piciorul pe oişte şi se căţără lîngă Due, căruia i se lumină obrazul de bucurie.

— Da, ne-am săturat de țară pînă în gît și vrem să vedem dacă nu ne-o merge mai bine la oraș, spuse Due cu glasul lui blajin. Și tu alergi pe-aici ca la tine acasă ! adăugă el cu admirație.

Anna se trase spre ei rîzînd.

— Aveți vreo veste de la tata Lasse ? întrebă Pelle. Era întrebarea pe care o punea întotdeauna cînd dădea de cunoscuți.

— Da, avem, e pe cale să-și cumpere o gospodărie afară, în hățiș... Ei, drace, n-ai de gînd să te astîmperi o dată ? Anna întinse mîna la spate și unul din copii începu să plîngă. Apoi se întoarse din nou spre ei : Și multe salutări de la tata, și de la mama, și de la toți.

Dar Pelle n-avea timp să se gîndească la alții.

— Unde-i gospodăria, sus la Steinhof ?

— Nu, mai spre răsărit, spuse Due. ! o bucată mare de pămînt, dar mai mult piatră. Numai să nu piardă și ce are. Cică s-ar mai fi curățat vreo doi pe locul acela ! S-a gospodărit cu Karna.

— O fi știind el, unchiul Lasse, ce face, spuse Anna. Banii de bună seamă că i-a băgat Karna ; avea ea ceva pus deoparte.

Pelle se grăbea. Inima îi sălta de bucurie la auzul acestei vești. Îi trecuse orice îndoială și orice spaimă — acum știa unde e tata Lasse ! Visul de o viață al lui Lasse se împlinise. Își avea casa și masa lui ! Pe deasupra, mai era și proprietar — asta, dacă nu zgîndăreai lucrurile prea mult ; cît despre Pelle, se și vedea fiu de proprietar !

Către nouă seara, Pelle isprăvi treaba și o porni la drum ; îi zvîcnea sîngele în vine de încordare. Or fi avînd și cai ?... Da, firește ; te pomenești c-or fi ținînd și oameni ? Ajunsese oare și Lasse vreun chiabur din cei care plăteau lefuri la soroc și plecau sîmbătă la oraș cu gulerul de blană tras pînă peste urechi ? Pelle îi și vedea pe argați urcînd treptele unul după altul, scoțîndu-și saboții și ciocănind la ușa biroului, veneau să ceară avans. Lasse se scărpina la ceafă, îi privea dus pe gînduri și spunea : nu, asta nu se poate, vă duceți să-i beți !... Dar la urmă, cînd la o adică tot le

dădea ceva — că așa-i omul bun — îi spunea el lui Pelle.

Acum Pelle își luase rămas bun de la cizmărie și trăia acasă ca fiu de proprietar. De fapt, el conducea totul — numai că, de ochii lumii, nu puteai s-o spui pe șleau. La ospețele de Crăciun le învîrtea la joc pe fetele cele voinice de chiabur. Cînd intra Pelle, începeau oamenii să șușotească prin unghere; dar el pășea nestînjenit prin încăpere și-o poftea pe fiica pastorului, jucînd-o de-și pierdea și răsuflarea și altele, și-l ruga să se însoare pe loc cu ea.

Alerga și visa; dorul îl mîna înainte și nici nu apucă să-și dea bine seama, că cele cîteva mile de șosea rămăseseră de mult în urmă. Drumul de țară pe care umbla acum ducea printre coline și păduri de brazi; casele erau aici mai sărăcăcioase și mai răsfirate.

După ce cumpăni un timp, apucă pe un drum lăturalnic fugind de-i sfîrîiau călcîiele. Noaptea de vară îi îngăduia să recunoască locurile, dar numai pe jumătate, el însă cunoștea împrejurimile ca peticele de pe spatele vestei lui tata Lasse, cu toate că nu mai fusese niciodată pe aici. Locurile acestea sărăcăcioase îl primeau cu căldură; nicăieri pe lume nu se simțea atît de sigur ca aici, între colibele încropite din humă, în care oameni săraci luptau să desțelenească întinderile stîncoase, ca să scoată la lumină o mînă de pămînt. De multe generații, toate acestea erau ale lui; toate, pînă și zdrențele care atîrnau la ferestre și vechiturile cocoțate pe acoperișul de paie, ca să-l țină împotriva vîntului. Nu era nimic pe-aici cu care să-ți bați capul, ca prin alte locuri; aici te puteai culca liniștit. Dar să locuiască și să lucreze pămîntul, nu, nu era de el. Uitase de mult de asta, cum uită copilul de poala mamei!

Cărarea se pierdu treptat într-un făgaș de căruță, care șerpuia printre stînci și mlaștini. Pelle știa că trebuie s-o țină spre răsărit, dar drumul acesta ducea cînd spre sud, cînd spre nord. În cele din urmă se sătură, cumpăni bine încotro s-o apuce și tăie de-a dreptul peste cîmp. Înainta greu. Lumina lunii îi înșela ochiul, făcîndu-l să se împleticească și să nimerească

în gropi. Se poticnea mereu de buruieni și de tufele de ienuperi, care-i ajungeau pînă la brîu. Dar se încăpățînă și nu mai voi să se întoarcă la drumul de căruță; începu să dibuiască mai departe, cățărîndu-se anevoie peste capete de stîncă piezișe și lunecoase din pricina mușchiului înrourat cu care erau acoperite și se lăsă să cadă la întîmplare. Cînd simți golul de sub picioare, fu prea tîrziu. Îl trecu un fior rece prin stomac și apucă sălbatic aerul cu mîinile, căutînd un sprijin. „Tată Lasse!" strigă el înspăimîntat, dar în aceeași clipă îl prinseră vrejurile de mure și începu să lunece încet, în jos, prin încîlcitura de lujere; și așa, prins rînd pe rînd de mii de gheare vegetale care nu-i dădeau drumul să cadă mai departe, ajunse încetișor într-o văgăună, unde-i mulțumi îngerului păzitor pentru toți ghimpii care îi juliseră pielea, de milă să nu-i spargă capul! O porni apoi prin întuneric, bălăcind prin apa care clipocea, pînă găsi un copac și se cățără din nou la suprafață.

Pierduse direcția și cînd își dădu seama, își pierdu și capul. Nu mai rămăsese nici urmă din Pelle cel viteaz; alerga orbește înainte, ca să ajungă în vîrful colinei. Cînd ajunse în cele din urmă sus, pe coamă, de unde ar fi putut să vadă stîncile și crezu că poate să răsufle ușurat, pămîntul se crăpă deodată sub picioarele lui, cuprinzîndu-l într-o învălmășeală îngrozitoare; aerul se făcuse negru și urla în jurul lui; nu-și mai vedea nici mîna. Părea o explozie uriașă pe care o provocaseră pașii lui grei pe stîncă. Pămîntul fu zvîrlit în aer și se destrămă în întuneric; însuși întunericul începu să țipe de spaimă și să se rotească cu repeziciune. Inima îi bătea nebună în piept făcîndu-l să-și piardă mințile; începu să sară, cuprins de-o spaimă de moarte, și să urle ca apucat. Deasupra capului zburau bulgări negri care-l făceau să se ghemuiască; spărturi de lumină se deschideau și se închideau la loc; aerul vîjîia ca năvala apelor mării peste pietrele țărmului, și un iad de zgomote se învălmășea fără încetare. Apoi toate își schimbară brusc direcția, apucînd-o spre nord. În jurul lui Pelle se lăsă liniștea

şi el înţelese că nimerise în adăpostul de noapte al ciorilor de pe ogoare!

Se trezi în spatele unui pietroi. Cum ajunsese acolo, nu ştia; ştia doar că e un mare prost. Cît de uşor i-ar fi fost să sfîrtece ca la cincizeci de ciori, numai să fi aruncat cîteva pietre în sus!

O luă de-a lungul coamei; era foarte înimos, dar îi tremurau genunchii. Departe pe o stîncă, şedea o vulpe şi urla lugubru în lumina lunii; şi colo, spre nord şi spre sud, zări licărirea slabă a mării. Aici, sus, sălăşluiau duhurile subpămîntene. Cînd călcai pe stîncă, suna a gol.

Prin deschizătura dinspre sud văzu marea întinzîndu-se în bătaia argintie a lunii; dar cînd privi iar în jos, marea se făcuse nevăzută; cîmpia era cufundată în alb. Incotro privea, pămîntul se cufunda şi Pelle văzu cu mirare cum marea urca încet şi umplea toate văile. Cuprindea pînă şi dealurile cele mici, sorbindu-l pe fiecare în parte dintr-o înghiţitură. Trecu încet şi pe la spatele dealului celui lung dinspre răsărit; acum nu se mai vedeau decît vîrfurile brazilor.

Pelle nu se dădu bătut; în fundul sufetului lui înfricoşat dăinuia amintirea nelămurită a muntelui Ararat, care-i dădea curaj. Deodată îl pătrunse frigul şi pantalonii i se lipiră de trup. „Din pricina apelor", gîndi el, şi privi înfricoşat în jur: stînca pe care stătea era acum un ostrov care plutea pe ocean.

In general, Pelle trăia cu picioarele pe pămînt, căci trecuse prin multe. Acum însă, îi intrase frica în oase şi începea şi el să creadă în cele nefireşti. Fără-ndoială că lumea se scufundase; cît despre el, fusese tîrît de vîrtej, afară, în largul înspăimîntător de rece! Tata Lasse şi atelierul, Manna şi ochii luminoşi ai meşterului celui tînăr — toate se duseseră. Nu-i căina, numai că se simţea înspăimîntător de singur. Ce se va mai întîmpla acum — oare asta era moartea? Poate că murise adineauri, în căderea lui de pe stîncă, şi acum se afla pe drumul celor drepţi? Sau poate că acesta era sfîrşitul lumii, despre care, de cînd se ţinea minte, auzise lucruri atît de grozave? Poate că se afla pe ul-

tima palmă de pămînt și era singurul om care mai rămăsese în viață ? De altfel Pelle nu se mira de loc că rămăsese tocmai el, cînd totul se dusese la fund ; chiar și cînd clipa aceasta de descurajare, găsea că așa trebuia să fie.

Își ținea răsuflarea și asculta veșnicia. Asculta atît de încordat, încît își auzea bătăile inimii. Și apoi mai auzi încă ceva : colo, în depărtare, în hăul care fremăta și care îi clocotea în urechi, prinse un sunet slab, care amintea viața. Și așa de îndepărtat și de ușor cum era, Pelle îl simți în tot trupul. Era o vacă, care își rodea lanțul ; auzea limpede cum se freca de stîlp, în sus și-n jos.

O luă la vale peste stînci ; căzu, se ridică din nou, și o porni mai departe ! Il înghițise ceața, fără să știe. Ajunse jos, pe pămîntul desțelenit ; pașii lui dădură de ceva cunoscut, de pămînt care fusese cultivat odinioară, dar căzuse din nou în paragină. Pe măsură ce creștea, zgomotul devenea din ce în ce mai cunoscut — așa cum se aude noaptea din grajdul deschis al vacilor — și din ceață se ivi o casă țărănească părăginită !

Ei, nu asta căuta Pelle ; tata Lasse avea doar un conac în toată puterea cuvîntului, cu patru aripi ! Totuși intră.

La țară nu ferecau ușile, ca la oraș. Intră de-a dreptul și de îndată ce deschise ușa odăii, începu să-i bată inima de bucurie, căci îl lovise în față un miros pe care îl știa mai bine decît pe toate — mirosul lui tata Lasse !

In odaie era întuneric ; lumina nopții nu pătrundea prin ferestrele scunde. Auzi răsuflarea adîncă a celor ce dormeau înăuntru și înțelese că nu se treziseră ; doar nu trecuse noaptea !

— Bună seara ! spuse el.

O mînă începu să bîjbîie după chibrituri.

— Cine-i acolo ? întrebă un glas adormit de femeie

— Bună seara ! mai strigă Pelle o dată și intră în odaie. Pelle ! își îngînă el numele.

— Așa... tu ești băiete ! Glasul lui Lasse tremura și mîinile nu izbuteau să aprindă chibriturile. Pelle se

luă după glas și-l apucă pe Lasse de braț. Și cum ai nimerit aici, în pustietatea asta... și încă noaptea?... Ei, ia să mă scol! mormăi el și încercă oftind, să se ridice.

— Nu, stai binișor, că mă scol eu, spuse Karna care dormea la perete; tăcuse pînă acum, cît vorbiseră bărbații. Îl dor șalele... lămuri ea și se dădu jos din pat.

— Da, am cam luat-o razna cu munca. Așa se întîmplă cînd n-ai stăpîn pe cap... îți vine greu să lași treaba din mîini. Dar mă deprind eu, cînd oi apuca să pun lucrurile pe roate ca lumea. Munca e cel mai bun leac la dureri de șale. Da' ție cum îți mai merge? Gîndeam că te-ai prăpădit pe acolo.

Pelle se așeză pe marginea patului și începu să le povestească despre toate cele de la oraș — despre atelier, despre piciorul schilod al meșterului și despre cîte și mai cîte. De necazurile lui nu pomeni nimic. Nu făcea, pentru un bărbat, să-și piardă vremea cu de-alde astea.

— Va să zică ai făcut treabă bună prin străini! spuse Lasse fericit. Și de bună seamă că ești bine văzut?

— Da!... răspunse Pelle cam cu șovăială. N-ar fi putut spune că tocmai în privința asta făcuse mare scofală, dar ce folos să-și trîmbițeze necazul! Da, meșterul cel tînăr ține la mine și stăm adesea de vorbă, chiar și fără să ținem seama de calfă.

— I-auzi! M-am gîndit eu de multe ori cum ți-o fi mergînd ție pe-acolo și c-o să auzim curînd vești bune de la tine! Dar toate la vremea lor, se-nțelege! Și precum vezi, m-am schimbat și eu foarte mult!

— Da, te-ai făcut proprietar, spuse Pelle și rîse.

— Ei, drăcie, asta cam așa e! Lasse rîse și el; apoi scoase un oftat din pricina șalelor. Ziua, cînd mă iau cu treaba, nici nu le simt; dar cum mă pun jos, mă și apucă. Și să vezi lucrul dracului, e ca și cum mi-ar trece un car peste șale, uite — așa, încoace și-ncolo sau mai știu eu cum! Ei, da! Dar tot e bine să n-ai stăpîn pe cap! Așa mi-i de bine, că mai mult îmi place pîinea goală la masa mea, decît Dumnezeu știe ce, să zicem friptură de pui, la masaăluia. Să te știi pe palma

ta de pămînt și să scuipi încotro vrei fără să ceri învoire! Și pămîntul ăsta nu-i chiar așa de rău, cu toate că mare parte nici n-a încăput vreodată pe mînă de om; a zăcut aici și a strîns putere și zeamă încă de la facerea lumii! Dar ia spune, oamenii de la oraș sînt trufași?

Ei, Pelle nu avea de ce se plîngă.

— Ia spune, cînd v-ați luat? întrebă el deodată.

— Vezi, știi tu... Lasse începu să se bîlbîie; se așteptase la întrebarea asta din partea băiatului. Insurați cum trebuie, nu prea sîntem noi; pentru așa ceva e nevoie de bani și mai întîi vine gospodăria. Dar și noi ne gîndim la asta, de bună seamă, numai să avem bani și prilej. Părerea cinstită a lui Lasse era că puteau foarte bine să se lipsească de cheltuiala asta; cel puțin pînă cînd aveau să vină copiii. Înțelese însă, după mutra lui Pelle, că așa ceva nu prea îi era pe plac. Băiatul rămăsese același copilandru neînduplecat, de cum era vorba de onoare. Cum om băga recolta în hambar, dăm o masă mare, încheie Lasse cu hotărîre.

Pelle încuviință bucuros. Așadar, era fiu de proprietar și acum putea să facă pe grozavul cu băieții cei calici, dar fuduli, de la oraș. Numai să nu i se scoată ochii că tatăl lui avea țiitoare.

Karna aduse mîncarea. Îl privea drăgăstoasă pe băiat.

— Ia, fiule, și nu te uita că hrana noastră-i sărăcăcioasă, spuse ea și-i atinse duios brațul. Pelle începu să mănînce zdravăn. Lasse stătea pe marginea patului și se bucura.

— Pofta de mîncare nu ți-a pierit pe-acolo, spuse el. Vă dă demîncare ca lumea? Karna zice că n-o prea duceți bine.

— Nu-i chiar așa, spuse Pelle îndîrjit. Îi părea rău că-l luase gura pe dinainte față de Karna, în seara aceea, cînd se simțise atît de trist.

I se făcu foame și lui Lasse și, încet-încet, ieși cu totul din pat.

— De ce să stai singur la masă, spuse el, așezîndu-se în scufie de noapte și izmene, așa cum se găsea. Își luase scufie de noapte împletită, cu un ciucure ca-

re-i aluneca şmechereşte pe o ureche. Parcă era un chiabur bătrîn, cu parale la saltea. Karna, care se învîrtea pe acolo, cu un cuţit mare de pîine în mînă, pe cînd bărbaţii mîncau, avea o burtă rotunjoară şi grăsuţă. Părea destoinică, cum îi şade bine unei neveste de om cuprins.

Pe laviţă făcură patul pentru Pelle. Băiatul suflă în lumînarea de seu şi începu să se dezbrace; rufele şi le vîrî sub pernă.

Se trezi tîrziu; soarele era sus. Cea mai dulce mireasmă de cafea din cîte cunoscuse vreodată umplea încăperea. Pelle se ridică repede şi dădu să se îmbrace pînă să intre Karna, ca să nu vadă în ce hal îi erau rufele. Vîrî mîna sub pernă dar cămaşa nu mai era acolo! Ciorapii erau pe scaun, cîrpiţi!

Cînd intră Karna şi îi dădu bună dimineaţa, nici nu se mişcă. Era îmbufnat; nu-i răspunse şi nici nu-şi luă ochii de la dulapul de lîngă perete. Să nu-şi bage ea nasul în lucrurile lui!

— Ţi-am luat cămaşa şi ţi-am spălat-o, spuse Karna liniştită. Dar pînă deseară e gata. Îmbrac-o deocamdată pe asta, dacă vrei. Şi îi puse o cămaşă de-a lui Lasse pe plapumă.

Pelle rămase un timp aşa, de parcă n-ar fi auzit ce spune, apoi se ridică supărat şi-şi trase cămaşa.

— Mai stai în pat pînă-ţi bei cafeaua, spuse Karna, cînd îl văzu că vrea să se scoale de-a binelea, şi-i puse mîncarea pe un scaun. Pelle îşi bău cafeaua în pat, aşa cum visase că va fi cînd se va însura tata Lasse; nu avu încotro şi trebui să se îmbuneze. Ruşinea, însă, îl mai ardea şi acum şi-i tăia cheful de vorbă.

Inainte de masă, Lasse şi Pelle ieşiră să vadă proprietatea.

— Cel mai bine e să-i dăm o dată ocol ca să-i vezi hotarele cu ochii tăi, spuse Lasse, care ştia că la proprietatea lui, întinderea era totul. Rătăciră multă vreme prin buruieni, vrejuri şi spini, prin mlaştină şi pe după pereţi drepţi de stîncă. Le trebuiră cîteva ore ca să-i dea ocol.

— Grozav e de mare proprietatea asta, repeta Pelle într-una. Şi Lasse răspundea mîndru :

— Da, aici sînt peste cincizeci de tone[1] de pămînt ; ehei, de-ar fi cultivat !

Era pămînt nedeşţelenit, cotropit de buruieni şi de tufişuri de ienupăr, printre care se strecurau mure şi caprifoi. Din mijlocul pereţilor drepţi atîrnau frasini şi cireşi sălbatici, încleştîndu-şi rădăcinile, ca nişte mîini schiloade, pe piatra pleşuvă. Meri sălbatici, tufe de porumbele şi de măceşi alcătuiau un mărăciniş de nepătruns, care începuse să poarte urmele securii lui Lasse. Şi în mijlocul acestei vegetaţii bogate se ridica din cînd în cînd fruntea gravă a temeliei de piatră, care se arăta uneori atît de aproape de faţa pămîntului, încît soarele usca orice firişor care răsărea pe ea.

— E un adevărat rai, spuse Lasse. Nici n-ai unde pune piciorul de atîtea mure. Dar dacă vrei să trăieşti aici, n-ai încotro, trebuie să-l deşţelenești.

— Oare nu e cam sărac pămîntul ăsta ? întrebă Pelle.

— Sărac... cînd cresc şi înfloresc toate astea ? Lasse arătă spre plopii şi mestecenii care crescuseră singuri şi care îşi mişcau frunzişul alb în bătaia vîntului. Asta nu, dar trebuie să trudeşti din greu ca să faci ogor din el ; păcat că nu eşti acasă cu noi.

Lasse îi dăduse de mai multe ori să înţeleagă asta, dar Pelle se făcea că nu aude. Toate cîte le vedea nu prea erau aşa cum şi le închipuise ; nu simţea de loc nevoia să facă pe fiul de proprietar în felul acesta.

— O să-ţi vie destul de greu să-ţi scoţi pîinea de-aici, spuse el, cu o înţelepciune nefirească pentru vîrsta lui.

— Ei, să-mi scot pîinea n-o fi chiar aşa de greu... că doar n-o să facem ospăţ în fiecare zi, răspunse Lasse înţepat. Şi apoi, aici poţi să te îndrepţi şi de şale, fără să vină administratorul să latre la tine. Chiar de ar fi să mă sfîrşesc muncind, măcar ştiu că am scăpat de robie ! Şi pe urmă, nu trebuie să uiţi bucuria cînd vezi cum ţi se supune pămîntul din zi în zi mai mult şi că

[1] unitate de măsură daneză pentru suprafeţe. 1 tonă de pămînt = 0,55 hectare.

tot scoți ceva din el, în loc să stea așa, fără nici un folos! Asta e doar cea mai de seamă menire a omului, — să-și supună pămîntul și să-l facă să rodească; ceva mai bun nici că pot să-mi închipui! Dar se vede treaba că tu, acolo la oraș, nu mai simți chemarea pămîntului!

Pelle nu răspunse. Dar dacă asta înseamnă frumos și măreț, să te dai de ceasul morții pe-o bucată de pămînt înțelenit, numai ca să vezi crescînd ceva de soi pe el, atunci mai bine că nu mai simțea chemarea pămîntului.

— Tatăl meu, și tatăl tatălui meu, și toți cei pe care i-am cunoscut din familia noastră, au simțit îndemnul să facă pămîntul tot mai roditor, fără să țină seamă vreodată de binele lor! Și nu i-a trecut nimănui vreodată prin minte că va auzi vorbe grele pentru asta; și încă din gura unuia dintre ai noștri. Lasse vorbea cu fața întoarsă, așa ca Dumnezeul cel atotputernic cînd se mînie pe poporul său; Pelle se simțea ca o dihanie urîcioasă, care-l maimuțărește pe tartorul tartorilor. Dar de lăsat nu se lăsă.

— Eu n-aș face două parale aici, spuse el simțindu-se vinovat, cu ochii spre mare. Nu cred că aș fi bun de ceva.

— Nu, că ție nu-ți mai pasă de cele de-aici, răspunse Lasse cu amărăciune. Lasă, c-o să te căiești tu... că nici printre străini nu e viața numai lapte și miere.

Pelle nu răspunse; prea se simțea bărbat, ca să-și mai schimbe vorba. Aștepta să vadă ce se va mai întîmpla, și așa rămaseră amîndoi tăcuți.

— Ei, moșie nu e ea, spuse Lasse deodată ca să taie orice cîrteală. Dar Pelle tăcu.

De jur împrejurul casei, pămîntul era lucrat și dincolo de bucata cultivată, pe sub buruienile care năpădiseră ogorul, se vedeau urme slabe de arătură mai veche.

— Se vede că aici au fost odată semănături, spuse Pelle.

— Ia te uită, ai și văzut! strigă Lasse jumătate batjocoritor, jumătate mirat. Ai dracului ochi mai ai! Eu unul n-aș fi văzut decît paragină, să nu fi știut

dinainte. Da, a mai fost cultivat o dată, dar l-au înecat iar bălăriile. Asta s-a întîmplat pe vremea celuilalt; a vrut omul să facă mai mult decît îl ţineau puterile şi s-a dus de rîpă. Dar uite colo, se vede ce-i în stare pămîntul ăsta! Lasse arătă spre un lan de secară şi Pelle trebui să recunoască că era foarte frumoasă.

Cît ţineau brazdele se întindeau şi grămezile lungi de piatră, dovedind cîtă muncă amarnică cerea pămîntul acesta. Dincolo de secară se zărea pămîntul desţelenit de curînd; părea acoperit cu grămezi de gheaţă spartă; plugul trecuse numai peste pietre; Pelle înţelegea cum stau lucrurile şi se gîndea cu mîhnire la tatăl lui. Dar Lasse nu se lăsa cu una cu două.

— Aşa, băiete, doi oameni ar trebui aici, ca să ţină coarnele plugului. Karna e zdravănă, dar pe cînd îi sar braţele din loc de cîte ori dă plugul de-o piedică. Şi mai mult, trebuie să spargi cu toporul şi cu ranga; din cînd în cînd e nevoie să mai pui şi mîna. Bună ar fi dinamita, chiar dacă e ea mai primejdioasă decît pulberea... merge mai în adînc, spuse el fălindu-se.

— Cît ai lucrat din el? întrebă Pelle.

— Cu pajiştea şi grădina, cam la zece tone; dar pîn-o trece anul, o să fie el şi mai mult.

— Şi pentru astea zece tone s-au prăpădit două familii, spuse Karna, care tocmai venea să-i cheme la masă.

— Ei, Dumnezeu să-i ierte; pe munca lor vrem noi să ne ridicăm! După noi, n-o să mai aibă obştea nevoie să preia pămîntul, ca după ei. Lasse spuse cuvintele acestea cu o încredere în sine, pe care nu i-o mai văzuse Pelle niciodată.

— Mare bucurie tot nu-mi face, spuse Karna. Parcă ar fi pămînt de cimitir. Se spune că cel dintîi pe care l-a trimis obştea aici s-ar fi spînzurat.

— Îşi făcuse o colibă colo unde se vede socul ăla... s-a năruit de atunci. Bine că nu şi-a făcut seama chiar în casă. Lasse se cutremură.

— Oamenii spun că se arată cînd îi paşte vreun rău pe urmaşii lui.

— Va să zică asta de aici a fost ridicată mai tîrziu? întrebă Pelle mirat. Casa i se părea tare dărăpănată.

— Da, pe asta a clădit-o cel dinaintea mea. Obștea i-a dat pămîntul pe douăzeci de ani, fără nici o plată, numai să ridice casă, și să cultive cîte o tonă pe an; nu era chiar așa de greu. Numai că el a vrut să facă prea mult dintr-o dată; era din cei care încep să trudească de cu noapte și pînă la amiază cad frînți. Casa a făcut-o el bine. Lasse ciocăni în peretele subțire, lipit cu lut. Lemn mai bun nici că se poate. La iarnă am să cioplesc la pietre; și așa trebuie să le car de-aici și nu-i rău să iei pe ele cîteva sute de coroane. Și în doi trei ani, facem, Karna, hambar din casa asta și ne ridicăm una nouă! Te pomenești că-i facem și pivniță, peste tot, pe dedesubt și o scară înaltă, ca la Steinhof. O facem din bolovani de granit și am să înalț eu singur pereții.

Karnei îi străluceau ochii de bucurie, dar Pelle nu se înflăcăra cu nici un chip. Era dezamăgit, prea era mare prăpastia între cele ce-și închipuise și realitatea de-aici. Și apoi se mai ridica în el și o ciudă nedeslușită împotriva acestei trude amarnice cu pămîntul, o ciudă care — chiar așa copil cum era — tot o simțea înrădăcinată adînc în firea lui de zece, douăzeci de generații. El însuși nu luptase din greu cu pămîntul, dar pricepuse de la sine încă de pe cînd era de o șchioapă, toate cele ce priveau această muncă și apuca cu îndemînare fiecare unealtă. Numai dragostea de pămînt nu o moștenise. Firea lui luase altă cale! Această necurmată trudă cu pămîntul era înrădăcinată în el ca o ură care îi îngăduia să vadă mai departe decît Lasse. În privința aceasta avea capul limpede și nu se pierdea cu firea cînd se vorbea despre cincizeci de tone de pămînt, ci întreba ce anume puteau ele da. Nu-și dădea seama limpede despre ce era vorba, dar întreaga lui făptură se împotrivea să-și irosească puterile cu asemenea muncă. Și pe fața lui se citea atîta înțelepciune, încît ar fi fost cu cale să fie el tatăl lui Lasse.

— N-ar fi fost mai cuminte să fi cumpărat o gos-

podărie micuță de zece tone, cu pămînt bun și roditor ? întrebă el.

Lasse începu să se supere :

— Ca să nu fac toată viața alta decît să strîng și să-mi rup de la gură, fără să fac un pas înainte ; asta înseamnă să-ți iei din față ca să te cîrpești în dos, sau să mănînci fiecare lucru de două ori ! Ei, drăcie, atunci mai bine să fi rămas unde eram ! Se-nțelege că pămîntul de aici cere multă muncă și bătaie de cap ; dar în schimb, are viitor. Cînd va fi tot cultivat, o să fie o curte în rînd cu celelalte !

Lasse își roti mîndru privirile peste pămîntul lui ; parcă vedea unduind grînele ; avea și o mulțime de vite de cea mai bună rasă.

— Șase cai și cîteva duzini de vaci poate el să hrănească cu prisosință ! spuse Lasse tare. Asta e avere, nu glumă ! Ce zici Karna ?

— Eu zic că se răcește mîncarea, spuse Karna zîmbind. Era foarte fericită.

La masă, Lasse îi spuse lui Pelle să-și trimită acasă rufele la spălat și la cîrpit.

— Tu oi fi avînd și așa destulă treabă, adăugă el grijuliu. Măcelarul Jensen se duce în fiecare sîmbătă la tîrg ; cred că le-ar lua cu el pînă la biserică ; și nu se poate să nu se ducă vreunul de aici duminica la biserică, așa că o să aibă cine să ni le aducă.

Pelle se bosumflă deodată și nu mai scoase un cuvînt.

— Așa m-am gîndit eu, că te-oi fi săturat și tu să le tot speli și să le cîrpești singur, spuse Lasse îngăduitor. La oraș ai altele pe cap și nici nu-i muncă potrivită pentru un bărbat.

— Las-că am eu grijă de ele, bombăni Pelle îndărătnic. Voia să le arate că știe el să se țină curat. Și mai era și o răzbunare împotriva propriei lui neglijențe.

— Ei, nu-i nimic, spuse Lasse blînd. Am întrebat și eu așa. Nădăjduiesc că nu te-am supărat.

Oricît de voinică ar fi fost Karna și oricît ar fi vrut să ajute la toate, Lasse tot avea nevoie de o mînă de bărbat. Se adunase multă muncă, la care ar fi fost

nevoie de doi și știa că Pelle nu-și precupețește puterile. Mai toată ziua și-o petrecură scoțînd bolovani din pămînt și aruncîndu-i deoparte. Lasse își înjghebase o tălpoaie și înhămă cele două gloabe la ea.

— Nu te mai uita chiar așa cu de-amănuntul la ei, spuse mîngîind drăgăstos cei doi saci umpluți cu oase. Ai să vezi tu peste cîteva luni! Altminteri sînt inimoși foc.

Trudeau din greu și sudoarea le curgea șiroaie, dar erau veseli amîndoi. Lasse se minuna de puterea băiatului; ăsta era ajutor, nu glumă! Să fi avut doi-trei băieți ca el, s-ar prinde să pună toată pustietatea asta pe picioare. Și fără să vrea, oftă iar, la gîndul că nu-l mai avea acasă; dar Pelle se făcea că n-aude. Pînă să-și dea ei seama, Karna veni din nou să-i cheme la masa de seară.

— Eu aș spune să înhămăm și să-l ducem pe Pelle pînă la jumătatea drumului; așa, ca plată pentru munca lui, spuse Lasse vesel. Ni se cuvine și nouă o plimbare. Și așa se pomeniră mîrțoagele înhămate la căruță.

Era grozav să-l vezi pe Lasse cu hățurile în mîini; mîna cu grijă și ai fi jurat că are de-a face cu doi bidivii. Cînd le ieșea cineva în cale, strîngea grijuliu hățurile să fie gata dacă s-ar speria caii.

— Ar putea să ia vînt, spunea el făcînd pe grozavul. Cînd izbutea să-i avînte într-un trap mărunt, era fericit. E greu să-i ții, adăuga el și se făcea că are nevoie de multă putere. Fir-ar să fie, cred că ar trebui să le pun zăbală. Se simți dator să-și înfigă picioarele în furca căruței și să tragă cîtva timp de hățuri încoace și încolo.

Cînd ajunseră la jumătatea drumului, Lasse mai voi să meargă o bucată, și încă una și pe urmă — ce să mai vorbim — numai pînă la curtea de colo! Uitase că mai era și mîine o zi, cu muncă grea și pentru el și pentru cai. În cele din urmă, Pelle sări din căruță.

— Ei ce zici, facem așa cu rufele, cum am spus? întrebă Lasse.

— Nu! Pelle întoarse capul. Să-l slăbească o dată cu asta!

— Ei, atunci cu bine, băiatule. Şi mulţumesc că mi-ai dat o mînă de ajutor. Vii iar, de îndată ce ai să poţi, nu-i aşa ?

Pelle zîmbi, dar nu răspunse ; nu îndrăznea să deschidă gura, de teama slăbiciunii pe care o simţea cum i se urcă în gît. Dădu mîna tăcut şi o luă la goană spre oraş.

6

Ceilalţi ucenici îşi cumpărau îmbrăcăminte lucrînd în timpul liber pe socoteala lor ; primeau de lucru de pe la prieteni şi din cînd în cînd îi mai ştergeleau şi meşterului cîte un client, lăsîndu-i pe ascuns mai eftin. Îşi ţineau lucrul sub masă, şi cum întorcea meşterul spatele, îl scoteau şi începeau să lucreze de zor.

— Astă-seară vreau să mă întîlnesc cu drăguţa mea, spuneau rîzînd şi Nikas cel mărunţel se făcea că n-aude.

Pelle nu avea prieteni care să-i dea de lucru şi nici nu se pricepea încă prea bine la meserie. Cînd aveau ceilalţi vreun zor, seara sau duminicile, trebuia să le ajute ; dar din asta nu-i ieşea nimic. Nilen îi dăduse o dată ghetele să i le cîrpească de dragul vechii lor prietenii.

Vorbise el, Jeppe, multe despre bacşişuri, cînd se tocmise Pelle ; iar cetăţenii se supărau adesea din pricina acestei sarcini care le mărea cheltuielile şi vorbeau cu mînie împotriva acestui jug care îi apăsa şi care trebuia micşorat, sau chiar înlăturat cu totul. Toate astea le învăţaseră din ziarele de dincolo, căci doar nu voiau să rămînă mai prejos decît capitala ! Cînd Pelle le ducea încălţămintea acasă, nici unul nu uita să i le repete pe cînd se scormonea în pungă ; dacă se afla vreun şiling în ea, îl doseau cu degetul şi se arătau tare nenorociţi ; aveau să-i dea negreşit data viitoare, numai să le aducă aminte ! La început le amintea — căci îl rugaseră doar ; dar i se atrase atenţia lui Jeppe că noul ucenic ar trebui să se dezbare

de cerşit. Pelle nu pricepea treaba asta, dar în sufletul lui se înfuria împotriva oamenilor care erau în stare să facă asemenea scamatorii nerușinate ca să economisească o monedă de zece öre, pentru care nici măcar nu aveau de dat nimănui socoteală.

Pelle, care credea că se săturase pînă-n gît de lumea celor săraci şi că venise momentul să pătrundă în alte pături, începu acum să se bizuie iar pe sărăcime; se bucura de fiecare pereche de ghete pe care o aducea un sărac şi pe care meşterul le blestema pentru că erau prea scîlciate. Săracii nu şovăiau să dea un şiling cînd aveau; îl durea inima cînd îi vedea cum scotoceau prin toate ungherele şi goleau puşculiţele copiilor, ca să facă rost de cîteva öre, pe cînd micuţii priveau muţi şi amărîţi. Dacă nu voia să primească, se supărau. Puţinul pe care îl căpăta, venea de la nişte oameni tot atît de săraci ca şi el.

Pentru cei de jos, banii nu erau nişte obiecte rotunde şi fără însemnătate, pe care cei de sus le adunau cu grămada. Aici fiecare şiling însemna fie multă amărăciune, fie multă bucurie; o monedă mică şi murdară putea cuprinde atît izbucnirea furioasă a bărbatului. cît şi plînsul deznădăjduit al copilului, care cere demîncare. Văduva Höst îi dădu zece öre şi Pelle îşi spuse: „Mi-a dat prînzul ei pe două zile."

Intr-o zi, pe cînd trecea printre cocioabele cele dărăpănate de pe colinele dinspre mare, o femeie tînără ieşi în prag şi îl strigă; ţinea în mînă ceea ce mai rămăsese dintr-o pereche de ghete cu şireturi.

— Hei, cizmăraşule, fii aşa de bun şi cîrpeşte-mi-le pe astea puţin, îl rugă ea. Coase-mi-le doar atît cît să se ţină în picioare cîteva ceasuri, după-masă. Pietrarii au joi petrecere şi tare-aş vrea să merg şi eu! Pelle se uită la ghete — mare lucru nu se mai putea face; cu toate acestea, le luă şi le cîrpi în orele libere. De la Jens află că femeia era văduva unui pietrar, care pierise într-o explozie, îndată după căsătorie. Cînd i le duse, ghetele erau destul de arătoase.

— Bani n-am, dar îţi mulţumesc din inimă! îi spuse ea şi privi încîntată încălţămintea. Ce drăguţe s-au făcut! Să-ţi dea Dumnezeu noroc pentru asta!

— Tot de mulţumire s-a prăpădit şi pisica fierarului, spuse Pelle rîzînd. Veselia ei îl molipsise.

— Da, şi binecuvîntarea Domnului dă roade cînd doi oameni săraci împart culcuşul, răspunse femeia cea tînără în glumă. Eu, drept răsplată, îţi urez să-ţi meargă bine. Acum pot să dansez şi eu puţin.

Pelle plecă de acolo cu inima uşoară. Dar cîteva case mai departe, îl pîndea altă femeie ; auzise se vede despre norocul celeilalte şi acum aştepta cu o pereche de ghetuţe murdare de copil în mînă. Il rugă din inimă să i le cîrpească. Luă ghetele şi le cîrpi, deşi asta nu-l făcea de loc mai bogat; dar prea cunoştea el bine nevoia, ca să poată spune nu. Pentru prima oară, îl priveau oamenii în faţă, aici în oraş, recunoscîndu-l ca pe unul de-ai lor. Pelle se miră foarte mult: nu aflase încă pe atunci că sărăcia e internaţională.

Cînd ieşea, după ce isprăvea lucrul, umbla mai mult pe la marginea oraşului, stătea de vorbă cu băieţii cei mai săraci şi căuta să treacă cît mai neluat în seamă. Il cuprinsese un fel de desperare şi din cînd în cînd făcea cîte ceva care i-ar fi stors lacrimi lui Lasse dacă l-ar fi văzut — ca de pildă atunci cînd se aşezase anume pe un stîlp uns proaspăt cu catran, de care se prindeau odgoanele. Asta îl făcu eroul serii ; dar de cum rămase singur, se duse după gard şi îşi scoase abătut pantalonii, ca să vadă cît de mare era paguba. Ziua, îşi făcea drumurile în hainele cele bune. Şi nu era de glumă pentru el, pentru că Lasse săpase adînc în sufletul lui cumpătarea, învăţîndu-l să umble atît de grijuliu cu lucrurile, de parcă ar fi fost sfinte. Dar Pelle se simţea părăsit de zei şi acum îi provoca

Doar femeile sărace care-l cunoşteau de pe stradă se mai îngrijeau de el.

— Ce mai golan şi ăsta care poartă în zi de lucru hainele de la confirmare şi le face ca dracu' ! spuneau ele şi-l chemau înăuntru, ca să-i ţină o predică, dar în cele din urmă tot se apucau să i le cîrpească. Pelle nu se mai sinchisea de nimic, făcea şi el cum făcea şi oraşul, cînd îşi arăta ce avea mai frumos. El, cel puţin, avea o cămaşă, chiar aşa aspră cum era, pe cînd calfa cea nouă a bărbierului, care făcea pe grozavul în ja-

chetă și joben și era idealul tuturor ucenicilor, nu avea nici măcar cămașă pe el — asta o văzuse Pelle chiar cu ochii lui, o dată, cînd calfa dădea în scrînciob cîteva cucoane. Acasă, la țară, unde omul era prețuit după cîte cămăși are, unul ca el nici n-ar fi fost luat în seamă! Dar la oraș cui îi păsa de așa ceva?

Acum nu se mai mira că toți acei oameni — oameni așezați de altminteri — care nu-și aveau un loc stabil de muncă, ci hoinăreau tot anul, lucrînd pe unde apucau, păreau totuși mulțumiți, aveau soție și copii și ieșeau duminica împreună să se distreze; la urma urmei de ce să te pierzi cu firea numai pentru că nu te poți pregăti de iarnă, cu butoiul de carne de porc la sare și cu cartofii la pivniță? Nepăsarea era arma pe care o folosea acum și Pelle; cînd orice nădejde părea că pălește, povestea începea să se înfiripe din nou și lui Pelle i se părea că pînă și sărăcia lucie e o aventură. Pînă și foamea era o îndrăzneală — se poate oare muri de foame?

Pelle era atît de sărac încît mai avea totul înaintea lui, și mai avea și mintea deschisă a omului sărac; lumea largă și basmul erau aripile care îl purtau prin gol, cîntecul de viață care nu amuțea niciodată și-l însoțea fredonînd grijile și nepăsarea. Acum știa totul despre lume: lumea era ceva de necuprins și se învîrtea în jurul ei însăși; în optzeci de zile puteai să-i dai ocol, să ajungi unde umblau oamenii cu capul în jos și să vii și înapoi după ce ai cutreierat-o și i-ai văzut toate minunățiile. Pătrunsese și el în această lume de necuprins și nimerise în orășelul acesta, unde nu se găsea hrană pentru o închipuire înfometată nici cu cît ai putea sătura o păsărică, dar unde mișunau grijile mărunte. Se simțea pînă aici suflarea rece și vîltoarea venită de dincolo; cînd sosea ziarul cel mic, meșterii se repezeau în stradă, cu ochelarii pe nas, și începeau să discute cu mișcări largi despre întîmplările de afară. Spuneau „China", „America", și-și închipuiau că se află în mijlocul vîltoarei. Pelle dorea din tot sufletul să se rătăcească și pe aci vreun lucru din cele mari, de vreme ce și el se afla la fața locului!

Ar fi fost tare plăcut să simţi puţin vulcanul sub picioare, ca să înceapă casele să se clatine ; sau să vină o inundaţie, măcar atît cît să treacă vapoarele peste oraş şi să fie ancorate de cocoşul de pe turla bisericii. Simţea o dorinţă nebună să vadă întîmplîndu-se ceva, care să-i îngheţe sîngele în vine şi să-i facă părul măciucă ! Acum însă, avea destul de furcă cu ale lui ; la urma urmei, lumea să-şi vadă singură de ale ei, pînă cînd aveau să se mai îndrepte lucrurile.

Mai greu îi venea să renunţe la basm. Sărăcia însăşi i-l săpase în suflet, îngînîndu-i-l cu glasul tremurător al lui Lasse. „Adesea un om bogat a fost legănat în poala unei mame sărace", obişnuia să-i spună tată-său, cînd îi prorocea viitorul, şi vorba aceasta pătrunsese adînc în inima lui, ca un cîntec. Atîta lucru însă tot mai învăţase el — că pe aici nu existau elefanţi pe gîtul cărora să călărească vreun băiat viteaz şi să ucidă tigrul care voia să-l sfîşie pe regele Himalaiei, pentru ca fireşte, după aceea, să i se dea drept plată pentru vitejia lui pe fata regelui şi jumătate din împărăţie. Pelle îşi făcea mereu de lucru prin port, dar niciodată nu se întîmpla să cadă în apă vreo fetiţă bine îmbrăcată, pe care să o poată scăpa el, pentru ca mai tîrziu, cînd avea să fie mare, să ajungă nevasta lui. Şi chiar de s-ar fi întîmplat aşa ceva, ştia acum bine că părinţii ei l-ar fi tras pe sfoară cu bacşişul ! Părăsise de asemenea cu desăvîrşire gîndul la caleaşca de aur, care trebuia să-l calce, pentru ca cele două doamne în doliu să-l ia speriate cu ele şi să-l ducă la castelul lor cu şase caturi ; fireşte, ele îl vor ţine acolo toată viaţa, în locul fiului pe care abia îl pierduseră şi care — ciudată întîmplare — fusese tocmai de vîrsta lui. Pe-aici nici nu exista vreo caleaşcă de aur !

In lumea largă, pînă şi pe cel mai sărac băiat îl aşteptau lucruri mari. Toţi bărbaţii însemnaţi din cartea de citire fuseseră băieţi săraci ca şi el şi ajunseseră numai prin noroc şi îndrăzneală, pe cînd toţi cei de-aici, din oraş, care aveau oarecare stare, o agonisiseră trudind ceas de ceas şi storcînd sîngele celor săraci. Stăteau şi-şi cloceau zgîrciţi banii şi nu zvîrleau ni-

mic, ca să aibă ce prinde din zbor vreun norocos ; nici nu pierdeau nimic pe drum, ca să aibă ce găsi vreun băiat sărac ! Nimeni nu se sfia să se plece şi să culeagă dintre pietrele caldarîmului vreun nasture de pantalon, ca să-l poarte apoi sănătos.

Intr-o seară, Pelle dădu o fugă să cumpere o litră de canastru [1] pentru Jeppe. Cînd ajunse în dreptul casei negustorului de cărbuni, i se repezi cîinele între picioare, ca de obicei, şi pierdu cele douăzeci şi cinci de öre. Pe cînd le căuta, se apropie un om mai în vîrstă. Pelle îl ştia foarte bine. Era armatorul Monsen, cel mai bogat om din tîrg.

— Ai pierdut ceva, băiete? întrebă armatorul şi începu să caute şi el.

„Acum mă descoase, gîndi Pelle. Iar eu îi răspund fără teamă, el mă priveşte cu atenţie şi-apoi spune..." Pelle tot mai spera în minunile căzute din cer, care se abat dintr-o dată asupra unui băiat inimos, şi-l ridică în sus, spre fericire.

Armatorul însă, nu-l întrebă nimic, ci începu să caute foarte grijuliu. Apoi zise :

— Pe unde-ai fost? Pe-aici, nu-i aşa? Ţi-aduci bine aminte ?

— O să-mi dea măcar altă monedă de douăzeci şi cinci, gîndi Pelle. Ciudat, cu cîtă rîvnă caută ! La drept vorbind lui Pelle nu-i mai ardea de căutat, dar nu putea să se lase, cîtă vreme celălalt mai stătea plecat.

— S-a dus, spuse armatorul în cele din urmă. Poţi să le spui frumuşel adio celor douăzeci şi cinci de öre! Mare nătărău mai eşti ! şi se duse. Pelle privi multă vreme în urma lui, apoi vîrî mîna în buzunar ca să ia o piesă dintr-ale lui.

Mai tîrziu, cînd trecu din nou pe-acolo, văzu un om plecat peste caldarîm, cu un chibrit aprins în mînă. Era armatorul. Pelle simţi o rîcîială ciudată în stomac.

— Aţi pierdut ceva ? întrebă el răutăcios, gata s-o ia la goană dacă s-ar fi arătat primejdia unei palme.

[1] Un fel de tutun (n.t.).

— Da, da, o monedă de douăzeci şi cinci de öre, oftă armatorul. Nu vrei să-mi ajuţi s-o caut, băiete?

Pelle ştia de mult că Monsen ajunsese cel mai bogat om din oraş, aprovizionînd vapoarele cu alimente stricate şi asigurînd vase putrede pe sume mari. Ştia şi cine e hoţ şi cine e specialist în alimente şi că negustorul Lau nu putea să fie în relaţii decît cu meşterii mai mărunţi, pentru că fata lui păţise o ruşine. Pelle o mai cunoştea şi pe acea mîndrie nemărturisită a oraşului, „Goeleta“ [1] singura reprezentantă, aci în tîrg, a tentaţiilor de oraş mare; îi cunoştea şi pe cei doi escroci care înşelau ţăranii şi pe consulul cu boala de ruşine. Toate acestea îl ungeau la inimă pe un om disprețuit ca el.

Nu avea cîtuşi de puţin de gînd să-i mai ia din oraşului vreuna din minunăţiile cu care îl împodobise altădată; şi aşa cum hoinărea fără astîmpăr, îl dezbrăca de tot. Casele se înşirau frumuşele la stradă, unele mai ieşite în afară, altele mai înăuntru, cu uşi vechi minunate şi cu flori la toate ferestrele. Lemnăria era lustruită cu catran şi erau întotdeauna văruite proaspăt cu galben-ocru, sau în alb strălucitor, verzi ca marea, sau albastre ca cerul. Duminica, oraşul parcă era împodobit de sărbătoare cu steaguri multicolore! Dar Pelle fusese şi în spatele fiecărei case, unde erau jgheaburi de scurgere, care se prelingeau în băltoace cleioase, hîrdaie puturoase şi cîte o ladă mare de gunoi, peste care atîrnau crengile socului cu miros pătrunzător. Printre pietrele pavajului, zăceau solzi de scrumbii şi băşici de batog, iar zidurile erau pătate de muşchi verde.

Legătorul de cărţi şi cu nevastă-sa se ţineau de mînă cînd se duceau la adunările asociaţiei creştine. Acasă, se luau de păr; iar în sala de rugăciune cîntau de pe aceeaşi carte, pişcîndu-se unul pe altul de picioare.

— Ei — spuneau oamenii — drăguţă pereche!

[1] Corabie mică; aici în sens figurat, singura prostituată a oraşului (n.a.).

Dar lui Pelle nu-i mai puteau spune că e noapte cînd era zi ; îi ştia el pe toţi ! Măcar de-ar fi ştiut tot atît de bine de unde să-şi facă rost de o haină nouă !

Un singur lucru mai stătea în picioare, făcîndu-l să-şi păstreze iluziile : creditul ! La început îşi pierdea răsuflarea, văzînd cum îşi luau oamenii, aici la oraş, tot ce le trebuia, fără bani. Cînd veneau cu încălţămintea, spuneau : „Trece-o, te rog, la cont !" sau „Să se treacă-n cont !" Şi el spunea aşa cînd făcea cumpărături pentru meşter. Toţi rosteau aceeaşi formulă magică şi Pelle îşi amintea de tata Lasse, care număra şilingii de douăzeci de ori înainte de a cuteza să cumpere ceva. Îşi făgădui multe de pe urma descoperirii lui ; avea de gînd să se folosească cît putea mai mult de această formulă magică, cînd propriile lui mijloace vor fi secat.

Acum, firește, se deşteptase. Văzuse că tocmai cei mai săraci trebuiau să stea întotdeauna cu şilingul în mînă. De altminteri şi pentru ceilalţi venea ziua socotelilor. Meşterul vorbea de pe acum cu spaimă despre anul nou ; munca suferea din pricină că pielarul îl avea pe meşter la mînă, căci acesta nu-şi putea cumpăra materialul de unde era mai ieftin. Toţi meşterii cei mici oftau din pricina aceasta.

Dar iluzia nu se sfîrşea aci. Mai exista şi posibilitatea de a da o poliţă asupra fericirii, care se cam lăsa aşteptată, şi asupra viitorului, care onorează toate poliţele ! Creditul era o scînteie de poezie în toată această harababură ; pe aici umblau oameni săraci lipiţi pămîntului şi se fuduleau ca baronii. Şi Alfred era unul din aceşti fericiţi, nu cîştiga un ban, dar umbla gătit ca un băiat de prăvălie şi nu lăsa să-i scape nici o modă. Cînd îi plăcea ceva, se ducea pur şi simplu şi lua pe datorie — nu-l refuzau niciodată. Prietenii îl invidiau şi îl priveau ca pe un prinţ al norocului.

Pelle cocheta şi el cu norocul şi aşa, într-o bună zi, intră vesel într-o prăvălie să-şi cumpere rufe. Dar cînd le ceru pe datorie, se uitară la el de parcă n-ar fi fost în toate minţile. Plecă fără să fi izbutit ceva. „Se vede

treaba că aici e un secret pe care nu-l știu", gîndi Pelle. Își aminti de un băiat, care nici el nu fusese în stare să convingă oala să fiarbă ciorba și masa să se pună singură pentru el — și asta numai pentru că nu știa *cuvîntul.* Îl căută de îndată pe Alfred ca să se lămurească.

Alfred purta bretele noi cu patent și în picioare papuci garnisiți cu blană, ca niște porumbei gușați.

— Pe ăștia îi am de la o fată de meșter, spuse el arătîndu-și mîndru picioarele. E moartă după mine! Și e și dulce... dar n-are bani.

Pelle își povesti nenorocirea.

— Ei, cămăși! Cămăși! pufni Alfred în rîs, plesnindu-se cu palma peste frunte. Doamne Dumnezeule, auzi, cămăși pe datorie! Și să fi fost măcar cămăși cu manșete! Se prăpădea de rîs.

Pelle o luă de la capăt. Ca țăran ce era, se gîndise în primul rînd la cămăși; dar acum voia un pardesiu de vară și manșete de cauciuc.

— Și de ce vrei pe credit? îl întrebă negustorul șovăind. Aștepți bani de undeva? Sau ai pe cineva care să garanteze pentru tine?

Nu, Pelle voia să aranjeze el singur lucrurile, numai că, deocamdată, nu avea bani.

— Atunci așteaptă pînă ai să ai, bombăni bosumflat negustorul. Noi nu îmbrăcăm băieți săraci! Și Pelle plecă plouat ca un cățel.

— Ești un prost, i-o tăie Alfred scurt. Ești ca și Albinus. Nici lui nu-i intră nimic în cap!

— Tu cum faci? întrebă Pelle sfios.

— Fac... cum fac... Alfred nu putea da nici o lămurire, totul venea de la sine. Dar firește, eu nu strig în gura mare că sînt sărac. Mai bine las-o baltă, că tot n-o să-ți meargă!

— De ce te tot ciupești de buza de sus? întrebă Pelle morocănos.

— Cum mă ciupesc? Îmi răsucesc mustața, prostule!

7

Într-o sîmbătă după-masă, Pelle mătura strada. Era pe înserat şi în căsuţele din jur ardea focul în vatră ; se auzeau vreascurile trosnind la zidarul Rasmussen şi la suedezul Anders ; mirosul de scrumbie prăjită umplea strada. Femeile pregăteau lucruri mai bune ca de obicei ca să-şi momească bărbaţii care trebuiau să vină dintr-o clipă într-alta cu leafa pe o săptămînă. Dădeau apoi fuga la cîrciumă după ţuică şi bere, lăsînd uşile larg deschise în urma lor — aveau timp numai cît se prăjea scrumbia pe-o parte ! Pelle adulmecă îndelung — se vede că madam Rasmussen se luase cu vorba la negustor !

— Madam Rasmussen, ţi se arde scrumbia ! ţipă o voce şi ea se întoarse în goană acasă, lăsînd ruşinată capul în pămînt, cînd trecu pe lîngă vecini. Un fum albastru se lăsă printre case ; soarele bătea de-a curmezişul prin el, umplînd strada cu pulberi de aur.

Toată lumea ieşise în stradă să mănînce : brutarul Jörgen, spălătoreasa şi fetiţa controlorului ; de cealaltă parte a străzii, duzi grei îşi plecau crengile peste zid, întinzîndu-şi ultimele fructe coapte, cui voia să le culeagă. Dincolo de zid, în grădină, trebăluia fără îndoială Hans, negustorul cel bogat, care se însurase cu dădaca copiilor. Nu ieşea niciodată şi umbla vorba că nevastă-sa şi cu rudele ei îl ţineau sechestrat. Dar Pelle îşi lipise urechea de zid şi auzise o voce gîngavă de bătrîn, care repeta într-una aceleaşi dezmierdări, ca un cîntec de dragoste care nu se mai sfîrşeşte. Cînd se strecura afară, pe înserat, prin fereastra mansardei şi se căţăra pe acoperiş ca să arunce o privire asupra lumii, Pelle vedea un omuleţ cărunt, care se plimba prin grădină cu braţul petrecut pe după mijlocul unei femei mai tinere. Parcă erau doi tinerei fără griji şi se opreau mereu să se giugiulească. Umblau tot felul de vorbe despre negustorul Hans şi despre banii lui, despre averea întemeiată odinioară pe un pachet de ace cu gămălie, avere care ajunsese acum atît de

mare, încît nu se putea să nu atîrne vreun blestem asupra ei.

Sören, cu cartea de cîntece ploaie în mînă, se furişă afară din casa brutarului. Trecu repede drumul şi, la adăpostul zidului, o luă la goană ; bătrînul Jörgen se uită după el, chicotind cu mîinile sprijinite de mătură.

— Dumnezeule, ce mai bărbat e şi ăsta! îi strigă el lui Jeppe, care şedea la fereastră şi se bărbierea peste strachina de lapte. Ia te uită la el cum fuge! Acum se duce să-i ceară iertare lui Dumnezeu că a cutezat să pețească!

Jeppe scoase capul pe fereastră şi căută să-l astîmpere ; glasul piţigăiat al lui frate-său Jörgen se auzea în toată strada.

— Ce, se însoară ? întrebă Jeppe curios. Cum de-ai izbutit să-l faci să cuteze asemenea pas ?

— Ei, s-a întîmplat cînd eram la masă ; mă năpădiseră iar gîndurile şi nu-mi mai ieşea din minte chestia aia cu micul Jörgen. Ia te uită, îmi spuneam, n-o să vină niciodată un Jörgen mititel să-ţi poarte numele, pentru că Sören e un nevolnic şi alţi băieţi nu mai ai pe care să te poţi bizui. În oricare zi de la Dumnezeu poţi să te trezeşti cu faţa în sus, şi atunci degeaba ţi-a fost toată truda. Şi aşa mai departe, precum ştii tu că-mi spun, cînd încep să mă bată asemenea gînduri. Stăteam şi mă uitam supărat foc la Sören! Da, aşa am făcut... pentru că în faţa lui şedea o muiere, o dată muiere, şi el nici măcar nu se uita la ea. Şi deodată, am bătut cu pumnul în masă şi i-am spus : „Aşa, Sören, acum ia-o pe Marie de mînă şi întreab-o dacă vrea să fie nevasta ta... pentru că vreau să se isprăvească o dată cu povestea asta şi să ştiu dacă eşti bun de ceva!“ Sören a tresărit şi i-a întins mîna ; Marie nu-i mofturoasă. „Da, vreau!“ a spus ea şi l-a apucat de mînă, înainte să fi avut el timp să se răzgîndească. Aşa că, pe curînd, facem nuntă.

— Numai să iasă cizme din aşa piele, spuse Jeppe.

— Ei, asta-i femeie, nu glumă... nu te uiți cum e făcută? Îl dezgheață ea! Se pricep ele, femeile; n-o să degere el în pat!

Bătrînul Jörgen rîse mulțumit și-și văzu de treabă. Cînd ajunse în stradă, adăugă:

— Astea trezesc și morții din mormînt.

Ceilalți o ștergeau spilcuiți la petrecere, dar Pelle nu avea nici un chef. Nu era în apele lui. Hotărîrea de a se îngriji și singur nu o putuse duce la îndeplinire și gîndul că fusese înfrînt îl rodea. Găurile din ciorapi, care erau acum atît de mari, încît nici nu mai puteau fi cîrpite, se răzbunau pe el, de îi era și silă.

Acum ieșea tineretul la plimbare! De acolo de unde ședea Pelle, se vedea o fărîmă de mare la capătul străzii; așa liniștită cum era, lua din soare culorile apusului. Ceata se îndrepta spre port și spre colinele dinspre țărm; acolo aveau să danseze sau să se bată pentru fete! El nu voia să se ducă cu ei și să se lase batjocorit și gonit ca un cîine rîios. La urma urmei, nici nu se sinchisea de tovărășia lor!

Aruncă șorțul cît colo și se așeză pe un butoi de bere din fața ușii. Pe bancă ședeau bătrînii de pe strada lor, își fumau pipa și trăncăneau despre cîte-n lună și-n soare. Clopotele sunau de seară; madam Rasmussen începu să-și bată copilul, ocărîndu-l în ritm. Tăcerea se așternea încet peste toate; numai plînsul copilului mai dăinui un timp ca un cîntec blînd, de înserare.

Jeppe povestea despre Malaga:

— Pe cînd călătoream spre Malaga!...

Brutarul Jörgen tot mai suferea de ideea lui fixă și ofta:

— Ei, da, da... dacă ar ști omul ce-l așteaptă! Deodată începu să vorbească despre mormoni: La urma urmei, ar avea haz să vedem ce ne mai pot da și ăștia.

— Am crezut că ești de mult mormon, nene Jörgen, spuse meșterul Andres.

Bătrînul rîse.

— Ei, la vremea mea am trecut și eu prin multe, răspunse el privind în gol.

În capul străzii, ceasornicarul stătea pe treptele înalte de piatră; își ridicase fața spre cer, dînd drumul strigătelor lui smintite:

— Vremea nouă! Dă-ne nouă vremea noastră cea nouă, Doamne Dumnezeule!

Doi muncitori din port treceau osteniți.

— Vrea să alunge sărăcia de pe lume și să ne dăruiască o viață nouă — cu asta îl trudește pe el nebunia, spuse unul din ei cu un zîmbet șters.

— S-o fi gîndit poate la împărăția cea de o mie de ani, adăugă celălalt.

— Da de unde, latră la lună, strigă bătrînul Jörgen după ei. O să se schimbe vremea.

— Nu-i merge bine, săracul! observă Bjerregrav, scuturat de un fior. Cam la vremea asta și-a pierdut mințile.

Pelle auzea o voce lăuntrică care îl îndemna: „Nu sta aici cu mîinile-n poală, du-te mai bine sus și vezi-ți de lucruri!“ Dar nu se putea urni, nu mai era în stare de nimic. Mama și celelalte îl vor chema mîine dimineață și el nu va putea sări gardul la ele; începuseră să strîmbe din nas. Înțelegea foarte bine de ce; era un proscris, o tîrîtură, căruia nu-i mai venea nici să se spele ca lumea. La ce să-și mai bată capul? Tot nu putea lupta cu ceea ce era de neînvins! Nu-i atrăsese nimeni atenția la timp și orașul îl cuprinsese în mrejele lui, aruncîndu-i toată răspunderea în spinare. Era liber să și crape, dacă avea chef!

Nimeni nu se gîndea la el! Cînd se spălau rufele pentru meșteri, cucoanei nici nu-i da în gînd să-i spele și lui ceva, și Pelle nu era omul s-o ceară singur. Spălătoreasa era mai de treabă; cînd putea, lua pe furiș și din rufele lui, deși asta îi dădea mai mult de lucru. Și ea era săracă. Cît despre ceilalți, nu se gîndeau decît să tragă cît mai mult folos de pe urma lui! Nu era un singur om în tot orașul care să se gîndească la el măcar atît cît să-și dea osteneala să deschidă gura, ca să-i spună adevărul adevărat. Gîndul acesta ar fi fost în stare să moaie genunchii oricărui bărbat, chiar și ai unuia de cincisprezece ani, care

avusese curajul să înfrunte un taur turbat! Mai mult decît orice, îl descuraja singurătatea. Se simțea singur cuc; un copil care trebuia să se zbată și să o scoată singur la capăt cu toate cele ce se îngrămădeau de pretutindeni pe capul lui.

Se lăsa cuprins tot mai mult de mîhnire și începu să tragă numai cu jumătate de ureche la viața din jur. Deodată simți ceva în buzunarul hainei — bani! I se ridică o piatră de pe inimă; nu o luă la fugă, ci se furișă în dosul ușii, să-i numere: o coroană și jumătate! Era gata să-i ia ca pe-un dar căzut din cer, pe care Dumnezeu, în marea lui bunătate, i-l vîrîse în buzunar, cînd își aminti că erau banii meșterului. Îi încasase ieri pentru o pereche de pingele de damă și uitase să-i predea. Meșterul, nu știu cum se făcuse, că nu întrebase de ei.

Pelle se repezi ca fulgerul la fîntînă, se vîri în putină și începu să se frece de-l ustură pielea. Apoi, își puse hainele cele bune și își trase ghetele de-a dreptul pe picioarele goale, ca să scape de neplăcerea ciorapilor rupți. Își prinse gulerul de cauciuc pentru cea din urmă oară — de-a dreptul de cămașă. După o clipă, ajunse în fața unei prăvălii unde zăbovi puțin să privească în vitrină cravatele mari, care tocmai fuseseră expuse și care puteau fi purtate pe toate părțile, acoperind pieptul, așa ca să nu se vadă cămașa; acum nu-l va mai disprețui nimeni! Alergă o vreme încoace și încolo, trăgînd aerul proaspăt în piept; adulmecă apoi urma celorlalți și o porni în galop spre colinele dinspre mare, unde tinerii petreceau în noaptea de vară, care se întindea străvezie peste ape.

Îi luase doar cu împrumut! Pelle primise la tălpuit o pereche de ghete de la un ucenic brutar, care lucra împreună cu Nilen; cînd vor fi gata, va da banii înapoi. I-ar fi putut pune în odaia meșterului, sub scîndura de croit; meșterul avea să-i găsească acolo, să facă ochi mari și să spună: ce dracu' mai e și asta? Va bate apoi în perete și-i va povesti lui Pelle vreo năzdrăvănie despre puterea lui vrăjitorească,

pentru ca după aceea să-l trimită în fugă să-i ia o jumătate de sticlă de porto.

Dar nu i se plăti nimic pentru tălpuitul ghetelor; jumătate din bani îi şi dăduse pe talpă, iar restul se lăsa greu, pentru că ucenicul brutar era sărac lipit. Pelle, însă, nu se îndoia de propria lui cinste — meşterul putea fi sigur de bani ca şi cînd i-ar fi avut la bancă. Pe urmă mai uită de vreo cîteva ori să-i predea sume mai mici, cînd îl apăsa vreo nevoie, care se cerea neapărat împlinită. Nu făcea decît să împrumute — pînă avea să vină vremea de aur, căci aceasta nu era niciodată departe.

Intr-o bună zi, cînd se întoarse acasă, meşterul cel tînăr stătea în uşă şi privea ţintă la norii care lunecau pe cer; îşi înfipse prietenos mîna în umărul lui Pelle:

— Ia spune, Kämmererii n-au plătit ieri ghetele?

Pelle se făcu roşu ca focul; mîna i se îndreptă de la sine spre buzunar.

— Am uitat de tot, îngînă el.

— Ei, da, da! Meşterul îl scutură prietenos. Nu că n-aş avea încredere în tine, dar pentru bună regulă, ştii!

Inima îi bătea să-i spargă pieptul; fusese cît pe-aci să dea banii pe o pereche de ciorapi, chiar acum pe drum; ce s-ar fi întîmplat atunci? Şi cită încredere avea meşterul în el! Deodată fapta lui îi apăru în adevărata ei lumină — o trădare ruşinoasă; era atît de tulburat, încît îşi pierdu capul. Prin toate cîte trecuse pînă acum, îşi păstrase neştirbit respectul de sine. Acum însă, se spulberase şi asta; nu exista pe lume nemernic ca el! Nici un om n-avea să-l mai creadă de-aci înainte şi n-ar mai fi putut privi pe nimeni în faţă, dacă nu se ducea pe loc la meşter să-i mărturisească, fie ce-o fi, toată ruşinea. Altă cale nu era, asta o ştia el prea bine.

Nu era sigur că meşterul avea să-l primească cu mărinimie şi că lucrurile se vor sfîrşi cu bine; renunţase de mult la basmele de odinioară. S-ar fi putut să-l gonească şi să pună chiar să-l biciuiască la primărie şi atunci ar fi fost un om sfîrşit.

Pelle hotărî să-şi păstreze taina şi suferi zile de-a rîndul din pricina propriei lui ticăloşii. Pe urmă, nevoia îi vîrî iar gheara în gît, înlăturînd orice scrupul; ca să facă faţă nevoilor, se văzu silit să aleagă altă cale, mai primejdioasă — cerea să se treacă în cont lucruri pentru care meşterul îi dăduse bani.

Deodată, totul se prăbuşi ca din senin. Băieţii făcură un tărăboi de răsturnară casa pe dos, îi aruncară lucrurile din odaie şi-i spuseră că-i un porc. Pelle plînse, era sigur că nu el era vinovatul, ci Peter, care umbla cu muierile cele mai nespălate; nimeni nu-i dădu ascultare. Atunci îşi luă lumea-n cap, hotărît să nu se mai întoarcă niciodată.

Sus, pe colinele dinspre mare, îl ajunseră din urmă Emil şi Peter, pe care-i trimisese Jeppe după el. Nu voi să se întoarcă acasă. Atunci îl trîntiră la pămînt şi-l luară pe sus; unul îl ţinea de cap şi celălalt de picioare. Oamenii ieşeau în prag, rîdeau şi întrebau, iar cei doi explicau; pentru Pelle, asta era o ruşine nemaipomenită.

Se îmbolnăvi. Zăcea sub acoperişul de ţiglă, unde îi azvîrliseră patul şi aiura scuturat de friguri.

— Ce, nu s-a sculat încă? întreba Jeppe mirat, cînd intra în atelier. Ei, o să se scoale el, cînd o să-l ajungă foamea! Nu avea obiceiul să le ducă ucenicilor bolnavi mîncarea la pat. Dar Pelle nu coborî.

Într-o bună zi, meşterul cel tînăr trecu peste toate şi îi duse mîncarea sus.

— Te faci de rîs, îşi bătu joc Jeppe de el. Aşa n-ai să poţi ţine oameni niciodată! Ocăra şi cucoana. Dar meşterul Andres fluieră tot timpul pînă nu-l mai putură auzi.

Bietul Pelle zăcea şi se perpelea aiurînd; căpşorul lui nu era în stare să cuprindă totul. Era toropit şi se desfăta în gînd, îngînîndu-şi lipsurile de care suferea.

Meşterul cel tînăr stătu multă vreme lîngă el şi se lămuri în multe privinţe. Nu era felul lui să impună ceva, dar izbuti ca de-aci înainte lucrurile lui Pelle să fie spălate în casă; şi mai purtă de grijă să se trimită după Lasse.

8

Jeppe se înrudea cam cu jumătate din insulă, dar nu-şi descurca toate spiţele de rudenie cu aceeaşi plăcere. Era floare la ureche pentru el să o pornească de la strămoşul familiei şi să meargă aşa vreo două sute de ani, aducîndu-i pe cîte unii de la ţară la oraş, trecîndu-i marea şi ducîndu-i iar înapoi, ca să dovedească în cele din urmă că Andres şi cu judecătorul erau, cu siguranţă, veri de-al doilea. Dar dacă vreun om mai neînsemnat spunea: „Oare tatăl meu şi cu meşterul, nu-s veri?“ Jeppe răspundea scurt: „O fi, dar prea se subţiază ciorba cu vremea... ce mai rubedenie şi asta!“

— Atunci să ştii că dumneata şi cu mine suntem veri de-al doilea şi înseamnă că eşti înrudit şi cu judecătorul, spunea meşterul Andres, gata întotdeauna să facă cuiva o plăcere. Cei săraci îl priveau cu recunoştinţă şi găseau că avea ochi tare buni; mare nenorocire că nu-i era dat să trăiască.

Pe lîngă aceasta, Jeppe mai era şi cel mai bătrîn meşteşugar din oraş şi avea cel mai mare atelier dintre toţi cizmarii. Era şi destoinic sau, mai bine zis, fusese; mai stăpînea încă şi acum îndeminarea de altădată cînd era vorba de vreo muncă mai anevoioasă, pe care progresul o ocolea bucuros, ori o înlocuia cu vreo invenţie. Ghetele cu limbă sau cu elastic făcuseră de prisos întinsul pieilor, dar meşteşugul de odinioară mai era şi acum la preţ. Dacă vreun bătrîn voia o pereche de ghete din piele netăbăcită, fără toate drăcoveniile alea de modă nouă, trebuia să vină neapărat la Jeppe, pentru că nimeni nu se pricepea ca el să tragă o tureatcă. Şi tot Jeppe era cel care ştia să prefacă pieile groase, netăbăcite, în cizme marinăreşti. Era încăpăţînat şi se îndărătnicea împotriva tuturor noutăţilor de care ceilalţi se lăsau ademeniţi. Aşa ajunse cu timpul reprezentantul vremurilor trecute, iar oamenii îi purtau respect.

Numai ucenicii nu-l respectau şi făceau tot ce le stătea în putere ca să-i scoată sufletul, drept răzbunare

pentru asprimea lui. Nu știau ce să mai născocească ca să-și bată joc de el ; pînă și cele mai simple lucruri le făceau așa ca să-l zgîndărească. Dacă bătrînul se apuca să-i spioneze și îi surprindea asupra unui fapt care se dovedea că era un fleac, se stricau de rîs.

— Ce-i asta ? Unde-o ștergi fără voie ? întreba Jeppe, cînd se scula vreunul să se ducă pînă în curte ; uita mereu că se schimbaseră vremurile. Nu-i răspundeau și atunci bătrînul se făcea foc.

— Vreau să fiu respectat ! striga el, bătînd cu piciorul în podea de stîrnea praful.

Meșterul Andres întorcea încet capul și întreba plictisit :

— Ce ți-e tată, ce ai iar ?

Atunci Jeppe se năpustea afară și tuna și fulgera împotriva vremurilor noi.

Cînd meșterul Andres și calfa nu erau de față, se desfătau aţîţîndu-l pe bătrîn ; nu le venea greu, pentru că bătrînul vedea răzmeriță pretutindeni. Punea mîna pe o curea și începea să dea în păcătos. Și păcătosul se schimonosea cît putea mai caraghios, scoțînd sunete ciudate.

— Na, să-ți ajungă... cu toate că-mi pare rău că trebuie să fiu aspru ! pufnea Jeppe. Ia-o și p-asta ! Și p-asta ! E nevoie și de așa ceva, dacă vrem să ținem meșteșugul în picioare ! Îi mai dădea băiatului una care nu aducea decît pe departe a lovitură de picior, pe cînd el însuși abia își mai trăgea sufletul. Ai pielea groasă... așa e, hai ?

— Maică-mea rupea la fiecare două zile cîte o mătură pe mine, răspundea ticălosul de Peter, oftînd.

— Ei, vezi ! Dar tot te mai pcți îndrepta ! Că băiat rău nu ești !

Jeppe umbla încoace și-ncolo cu pași mărunți și cu mîinile la spate. Se simțea tare și tot restul zilei se străduia să șteargă urmele pedepsei.

— E numai spre binele vostru ! repeta mereu împăciuitor.

Jeppe era văr bun cu Anker nebunul. De asta, însă, nu-i prea venea la îndemînă să-și aducă aminte. Omul nu avea nici o vină că era nebun, dar nu se sfia să

vîndă nisip pe stradă, deşi era meşteşugar în toată puterea cuvîntului. Îl puteai vedea în fiecare zi, aşa lung şi deşirat cum era, cu un sac de nisip în spinarea lui ţeapănă. Purta un costum albastru de bumbac şi ciorapi albi de lînă; faţa îi era galbenă, ca de mort. Nu avea pic de carne pe el.

— Asta din pricină că se frămîntă prea mult, spuneau oamenii. Ia uitaţi-vă la adjunct, ce bine arată!

În atelier nu venea niciodată cu sacul de nisip; se temea de Jeppe, care era acum capul familiei. Altminteri intra pretutindeni, bocănind din saboţi; oamenii cumpărau de la el, pentru că aveau în tot cazul nevoie de nisip să-l presare pe jos, şi al lui nu era mai rău decît al altora. Nu cheltuia aproape nimic pe mîncare; oamenii spuneau că nu mănîncă de loc. Se mulţumea cu cele sufleteşti. Din banii pe care îi cîştiga, cumpăra material pentru vremea cea nouă; iar ce-i prisosea, arunca din capul scărilor celor înalte de piatră cînd îl apuca scrînteala. Cînd îi auzeau chemarea, care vestea că îl apucase iar nebunia, băieţii de pe stradă se repezeau într-acolo.

El şi cu Bjerregrav erau prieteni din tinereţe; fuseseră nedespărţiţi altădată şi nici unul din ei nu voise să-şi facă datoria şi să se însoare, deşi ar fi fost în stare să ţină nevastă şi copii. La vîrsta cînd alţi băieţi dădeau tîrcoale fetelor, ei umblau cu capul în nori, plini de tot felul de gărgăuni despre dreptate, progres şi alte asemenea drăcovenii, care sucesc mintea omului. La fratele lui Bjerregrav locuia pe atunci un revoluţionar primejdios; stătuse închis mulţi ani la Christiansö, dar guvernul îi îngăduise să-şi facă aici restul pedepsei. Îl chema Dampe. Jeppe îl cunoştea de pe vremea uceniciei lui în capitală; voia să dea jos pe Dumnezeu şi pe rege. Dar lucrul acesta nu-i folosi fireşte la nimic, pentru că în cele din urmă, tot el fu cel doborît, ca Lucifer, şi dacă mai rămase cu capul pe umeri, aceasta se datoră doar milei pe care o avuseseră de el. Cei doi tineri se împrieteniră cu revoluţionarul, care le suci capul cu vorbele lui otrăvite, aşa că începură să se gîndească la lucruri de care oamenii în toată firea ar face mai bine să se ferească. Bjerre-

grav scăpă oarecum cu pielea curată, dar Anker își pierdu mințile. Deși amîndoi cîștigau destul de bine, își băteau tot timpul capul cu sărăcia, ca și cum s-ar mai fi putut descoperi ceva nou la ea!

Lucrul acesta se petrecuse cu mulți ani în urmă, pe timpul cînd prin țările de primprejur bîntuia nebunia libertății însoțită de răzvrătire și de fratricid. Cît despre ei, rău mare nu făcură, căci nici Anker, nici Bjerregrav nu prea erau războinici; dar așa, cel puțin, putea să vadă toată lumea că orașul lor nu rămăsese cu nimic mai prejos decît alte orașe. Meșterului Jeppe îi mergea și din acest punct de vedere la inimă prestigiul orașului; încolo, însă, era întotdeauna împotriva lor. Se mai întîmpla și acum să-i sară în cap lui Bjerregrav, cînd venea vorba de nenorocirea lui Anker.

— Dampe ăla — spunea Jeppe furios — v-a sucit capul la amîndoi.

— Ba minți, bîiguia Bjerregrav. Anker nu s-a scrîntit decît mai tîrziu, după ce ne-a dăruit regele Frederik libertatea. Cît despre mine, cu toate că sînt om slab, mintea, slavă Domnului, mi-i întreagă! Bjerregrav ducea solemn degetele mîinii drepte la buze, ca o ultimă rămășiță a semnului crucii.

— Tu și minte! pufnea Jeppe batjocoritor. Tu care-ți zvîrli banii celui dintîi vagabond ce-ți iese-n cale! Și-l mai și aperi pe un instigator scîrbos, care nu ieșea ziua, ca toți oamenii, ci își făcea mendrele numai noaptea!

— Îi era rușine de răutatea oamenilor; voia să facă lumea mai bună! Bjerregrav roșea pentru că îndrăznise să spună așa ceva.

Dar Jeppe își ieșea din fire de dispreț.

— Sigur, pe el îl păștea temnița și-i era rușine cu oamenii cumsecade! Aha, de aia se plimba el numai noaptea?! Frumoasă ar mai fi lumea, n-am ce zice, dacă ar fi plină numai de oameni ca tine și ca Dampe!

Era mare păcat de bietul Anker, căci fusese meseriaș tare destoinic. Moștenise ceasornicăria de la tatăl lui, care o moștenise și el de la tată-său. Pendulele lui cu bătaie — pendule de Bornholm — erau vestite în toată lumea; primea comenzi de peste tot, din Fio-

nia şi chiar din capitală. Cînd fu proclamată constituţia, se bucură ca un copil — de parcă n-ar fi fost ei şi înainte de capul lor pe insulă! Asta era vremea cea nouă, spunea el, şi de mare ce îi fu bucuria vru să facă în cinstea ei un ceasornic care să arate fazele lunii, ziua, anul şi luna în care te afli. Destoinic cum era, izbuti să ducă treaba la bun sfîrşit; apoi îi mai veni ideea că ceasul trebuie să arate şi ce fel de vreme e. Ca atîţia alţii, cărora le-a dat Domnul minte, cuteză prea mult şi voi să se ia la întrecere chiar cu el. Dar, de data asta, Dumnezeu strînse hăţurile şi totul era gata-gata să se năruiască. Multă vreme îşi puse lucrurile la inimă, însă cînd treaba fu isprăvită, se bucură grozav. I se oferiră mulţi bani pentru opera lui şi Jeppe îl sfătui să profite; dar sucit cum era, răspunse:

— Asta nu se poate plăti cu bani. Orice lucru are valoare bănească, dar asta nu. Ar putea oare cineva să mă cumpere chiar pe mine însumi?

Multă vreme se gîndi el ce să facă cu opera lui, dar într-o bună zi veni la Jeppe şi-i spuse:

— Acum ştiu, ceasul trebuie să aparţină celui mai bun dintre noi — îl trimit regelui. El ne-a dăruit vremea cea nouă pe care vreau să o arate acest ceasornic. Anker trimise ceasornicul şi după cîtăva vreme primi de la vistieria regală două sute de taleri.

Suma era mare, dar Anker nu era mulţumit. Se aşteptase la o scrisoare scrisă chiar de mîna regelui. Începu să se poarte ciudat, toate îi mergeau pe dos şi, încet-încet, se scrînti de tot. Împărţi banii săracilor şi începu să se jeluiască că vremea cea nouă tot nu venise. Se adîncea din ce în ce mai mult în nebunia care îi întuneca mintea şi oricît îl certa şi-i vorbea Jeppe, nu folosea la nimic. În cele din urmă ajunse atît de departe, încît îşi închipui că era chemat să zămislească chiar el vremea cea nouă; abia atunci se linişti.

Vreo trei-patru familii — cele mai sărace din oraş şi într-atît de prăpădite, încît nici măcar sectele nu mai voiau să aibă de-a face cu ele — veneau la Anker ca să asculte glasul Domnului.

— N-au ce pierde, chiar dacă se strîng în jurul unui nebun, spunea Jeppe în batjocură.

Anker nu se sinchisea de nimic. Își vedea mai departe de calea pe care apucase. Ba se închipuia un prinț travestit, căruia i se făgăduise mîna fiicei celei mari a regelui — și cînd se vor lua, avea să vină și vremea cea nouă! — ba, în clipele mai liniștite, lucra la un mecanism de ceas fără greș, care nu era menit să arate timpul, ci să fie el însuși timpul — adică vremea cea nouă.

Din cînd în cînd, venea la atelier ca să-i arate meșterului Andres — pentru care nutrea o dragoste nețărmurită — cum mai mergea invenția lui. De fiecare dată, în preajma Anului Nou, meșterul cel tînăr trebuia să-i scrie o cerere în căsătorie adresată fiicei celei mari a regelui și să-i făgăduiască că o va înmîna celor în drept. Din cînd în cînd, Anker venea cu sufletul la gură, să-l întrebe dacă sosise vreun răspuns; apoi, în anul următor, trimitea altă scrisoare. Meșterul Andres le punea pe toate deoparte.

Într-o seară, cînd tocmai isprăveau lucrul, cineva bătu tare în ușa atelierului. De afară se auzea un marș.

— Deschideți o dată! strigă un glas solemn. A sosit prințul!

— Pelle, deschide repede! spuse meșterul.

Pelle deschise ușa larg și Anker intră mărșăluind. Purta un coif de hîrtie cu penaje fluturînde și epoleți din franjuri de hîrtie; fața îi strălucea, iar el stătea cu mîna la coif, cîntînd ultimele măsuri ale marșului.

Meșterul cel tînăr se sculă sprinten și duse arma la umăr — bastonul.

— Majestate — spuse el — cum mai merge cu vremea cea nouă?

— Nu merge de loc, răspunse Anker grav. N-am niturі ca să prind bucățile între ele. Rămase cu privirile ațintite în jos: tîmplele îi zvîcneau ciudat.

— Și trebuie să fie numaidecît de aur? Ochii meșterului licăreau, dar fața îi era foarte serioasă.

— Ba trebuie să fie din materialul veşniciei ! răspunse Anker bosumflat. Şi acesta n-a fost încă inventat.

Rămase multă vreme aşa, privind în gol, cu ochii lui cenuşii, fără să rostească un cuvînt. Stătea nemişcat, numai tîmplele îi zvîcneau, ca şi cum s-ar fi zbătut acolo un vierme care ar fi voit să iasă afară. Din ce în ce, atmosfera devenea mai neplăcută ; tăcerea lui Anker era ca întunericul care începe să prindă viaţă. Lui Pelle îi bătea inima.

Nebunul se apropie şi se plecă la urechea meşterului cel tînăr.

— A venit răspuns de la rege ? întrebă el în şoaptă, dar aşa că toţi îl putură auzi.

— Nu, încă nu ! Dar îl aştept dintr-o clipă într-alta. N-ai nici o grijă, răspunse meşterul tot în şoaptă.

Anker mai tăcu un timp părînd că se gîndeşte în legea lui. Apoi făcu stînga-mprejur şi o porni mărşăluind afară.

— Du-te după el şi vezi să ajungă teafăr acasă, spuse meşterul. Glasul îi suna trist. Pelle o luă la vale pe stradă, după ceasornicar.

Era sîmbătă seara şi muncitorii se întorceau de la carierele cele mari de piatră şi de la fabricile de ceramică, care se aflau la o jumătate de milă de oraş. Veneau cete-cete, cu sacul de merinde în spate şi cu o sticlă de bere în faţă, ca să-i ţie echilibrul. Bastoanele loveau tare în caldarîm, iar de sub potcoavele de fier ale saboţilor săreau scîntei. Pelle cunoştea bine mersul acesta ostenit al oamenilor, care făcea să ţi se pară că însăşi oboseala şi greutatea se lasă peste oraş. Şi mai cunoştea şi sunetele care se ridicau din rîndurile tăcute — era un fel de mîrîit pe care îl scotea ba unul ba altul, cînd făcea o mişcare greşită cu braţele sau cu picioarele înţepenite şi fără să vrea gemea de durere. Astă-seară tot mai schimbau între ei cîte o vorbă şi ceva care aducea a zîmbet răzbătea prin praful de piatră care se aşezase ca o coajă pe feţele lor. Era reflexul celor nouă coroane pe care le aveau în buzunar, după munca istovitoare de o săptămînă. Cîţiva se îndreptară spre poştă ca să-şi înnoiască lozul sau să se

roage de o păsuire ; din cînd în cînd, cîte unul voia să intre în cîrciumă, dar era prins la vreme de o femeie cu un copil de mînă.

Pe cînd treceau, Anker stătea liniştit pe trotuar cu faţa spre ei. Îşi scosese pălăria ; penajele cele grozave atîrnau pînă la pămînt. Încremenise în loc, deşi parcă izvora din el ceva ce nu se putea tălmăci prin cuvinte şi care prindea formă în sunete pe care nu le înţelegeai. Cînd treceau pe lîngă el, muncitorii dădeau din cap cu amărăciune. Un tînăr îi aruncă o vorbă nelalocul ei :

— Pune-ţi pălăria pe cap, că doar nu sîntem la înmormîntare.

Cîţiva marinari străini veneau agale dinspre colina portului ; se bălăbăneau încoace şi-ncolo, scuipau la toate uşile şi rîdeau zgomotos de ispravă. Unul din ei se îndreptă cu braţul întins spre Anker, îi smulse pălăria şi plecă mai departe, cu braţul în sus, ca şi cum n-ar fi făcut nimic. Deodată se întoarse :

— Ce te tot grozăveşti ? şi se năpusti asupra lui Anker care se pregăti speriat, să se apere. Mai veni şi alt marinar în goană şi-i dădu una în genunchi ; nebunul căzu. Zăcea pe jos, ţipînd de spaimă şi izbea cu picioarele ; ceata se aruncă grămadă asupra lui.

Băieţii se răspîndiră în toate părţile să adune pietre şi să-i vină lui Anker în ajutor ; Pelle rămase încremenit. Începu să zvîcnească din tot trupul, ca şi cum boala lui cea veche era gata să-l apuce din nou. Încercă de cîteva ori să se repeadă, dar ceva îl ţintuia în loc — boala îi tăiase tot curajul.

Mai era acolo şi un băiat, palid şi uscăţiv, care nu ştia de frică. Se vîrî în mijlocul marinarilor, ca să-i alunge de lîngă nebunul pe care îl apucaseră furiile în mîinile lor.

— Nu e în toate minţile ! strigă băiatul, dar fu împins cît colo cu obrazul plin de sînge.

Era Morten, fratele lui Jens, cel din atelier. Îl podidise plînsul de mînie.

Un bărbat cît toate zilele se ivi, clătinîndu-se, din întuneric ; mergea bodogănind de unul singur.

— Ura ! strigară băieții. Vine Puterea ! Dar bărbatul nu-i auzi ; se opri lîngă bătăuși mormăind. Trupul lui uriaș se clătina deasupra lor ca bătut de vînt.

— Tată, scapă-l ! strigă Morten. Omul zîmbi prostește și începu într-o doară să-și scoată haina. Scapă-l tată ! urlă băiatul ca ieșit din minți și-l trase pe tată-său de braț. Jörgensen întinse mîna să mîngîie obrazul băiatului și atunci văzu că fața îi era plină de sînge. Bate-i ! strigă băiatul ca apucat. Uriașul tresări ; părea că se urnește o stîncă. Se clătină puțin, apoi se plecă și începu să-i zvîrle în lături pe marinari. O clipă marinarii rămaseră încremeniți, apoi își pipăiră locul de unde îi apucase și o rupseră la fugă spre port, cît îi țineau picioarele.

Jörgensen îl ridică pe nebun de jos și-l însoți pînă acasă. Pelle și Morten veneau după ei, ținîn u-se de mînă. O mulțumire ciudată îl cuprinsese pe Pelle ; văzuse Puterea în carne și oase la treabă, și pe deasupra, mai cîștigase și un prieten.

Din ziua aceea rămaseră nedespărțiți ; nu mai era nevoie ca prietenia să fie întărită ; ea exista de la bun început și îi învăluia cu o putere magică, izvorîtă ca prin farmec, din inimile lor. Pe chipul frumos și palid al lui Morten plutea ceva care nu putea fi descris în cuvinte și care făcea să-i bată inima lui Pelle ; de altfel și ceilalți se pomeneau vorbind cu voce mai scăzută cînd i se adresau. Pelle n-ar fi putut spune ce anume îl atrăgea la Morten ; simțea că această prietenie îi desfată inima, ca o ploaie binefăcătoare care cădea asupra sufletului lui pustiit.

De îndată ce încetau lucrul, Morten venea la atelier sau stătea la colțul străzii și-l aștepta ; cînd trebuiau să se întîlnească, o porneau întotdeauna în goană unul spre celălalt. Cînd Pelle avea de lucru, seara tîrziu, Morten nu pleca ; rămînea cu el în atelier și îi ținea de urît. Îi plăcea foarte mult să citească, și-i povestea lui Pelle tot ce citea.

Prin Morten, Pelle se apropie și de Jens și descoperi că avea multe calități pe lîngă apucăturile lui ciudate. Jens era sfios și vlăguit și ceilalți copii simțeau povara mediului umil din care se trăgea. Pelle bănuise de

mult că erau ajutați din fondul săracilor; dar pe de altă parte nu pricepea cum de putea să-l doară că tatăl lui era un uriaș care vîra spaima în tot tîrgul. Jens avea nasul gros și părea cam tare de ureche.

— A mîncat multă bătaie, spunea Morten. Tata nu poate să-l sufere fiindcă e prost. Deștept nu era el, dar era în stare să fluiere cele mai grele cîntece, de rămîneau oamenii în loc să-l asculte.

După boala prin care trecuse, Pelle începu să vadă lucrurile cu alți ochi; nu mai lăsa să treacă valurile vieții peste el, nepăsător ca un copil, ci o pornea el însuși în întîmpinarea lor, de parcă ar fi căutat ceva. Pînă acum lucrurile se desfășuraseră mult prea simplu pentru el, visul lui despre fericire fusese neted ca-n palmă. De aceea era și firesc să se spulbere, iar în urma lui să nu rămînă nimic.

Acum simțea nevoia să se înfigă mai bine pe picioare și să cunoască și lucruri mai îndepărtate, iar sufletul îi era mereu gata să se avînte spre cele de nepătruns. Ca să poată prinde rădăcini, își întindea antenele tot mai departe, în necunoscut. Ținta dorului său se depărta mereu, iar spaima i se năzărea din tainica imensitate în care se ascundeau trăsăturile neștiute ale chipului lui Dumnezeu.

Pentru Pelle, Dumnezeul din biblie și al sectelor nu fusese decît un om cu barbă, cu dreptate, cu milă și cu toate celelalte. Nu era el rău, dar Puterea putea fi și mai tare decît el. Pînă acum Pelle nu avusese nevoie de Dumnezeu, căci nu simțise prea lămurit dragostea aceea atotcuprinzătoare ce se ridică pînă la cer din mormanele de zdrențe puturoase ale săracilor, dragostea ce sălășluiește în visele cele mai năstrușnice ale acestor oameni care izbutesc să încropească din mii de renunțări amarnice un pelerinaj spre țara sfîntă. Acuma, însă, căuta acel lucru la care nimeni nu putea ajunge, căci, „Împărăția de o mie de ani" suna cu totul altfel în urechile lui.

Anker era nebun, de vreme ce așa se spunea; cînd rîdeau de el, rîdea și Pelle — pe urmă, însă, îi rămînea o umbră în suflet; se căia că-și bătuse joc de el îm-

preună cu ceilalți. Doar și el ar fi vrut să poată arunca bani mulțimii lacome, din înaltul scărilor ; iar dacă Anker bolborosea cuvinte ciudate despre o vreme a fericirii pentru toți săracii — oare tata Lasse nu tot din pricina asta oftase de cînd se ținea Pelle minte ? În adîncul inimii lui, simțea aceeași înfiorare sfîntă, care îi împiedica pe Lasse și pe ceilalți de la țară să rîdă de nebuni ; căci ei erau atinși de mîna Domnului și sufletele lor pluteau prin ținuturi în care nu putea pătrunde nimeni. Pelle simțea chipul unui Dumnezeu necunoscut, ațintindu-și privirile asupra lui prin ceață.

Boala îl schimbase cu totul ; părea mai gînditor și pe chipul lui rotund de copil trăsăturile se conturau mai bine. Cele două săptămîni cît zăcuse, itase de griji ; acum era mai așezat. Umbla liniștit, se ținea deoparte și-l urmărea din ochi pe meșterul cel tînăr. I se părea că-l pune la încercare și asta îl durea. Știa el bine că ceea ce se întîmplase înainte de boală n-avea să se mai întîmple niciodată și se zbătea cumplit din pricina bănuielii.

Intr-o bună zi, nu mai putu răbda. Luă cele zece coroane pe care i le dăduse Lasse să-și cumpere cu ele un palton vechi, se duse la meșter în camera de croit și i le puse pe masă. Meșterul îl privi în felul lui, mirat, și lui Pelle i se păru că îl înțelege :

— Ce dracu' mai e și asta ? întrebă el tărăgănat.

— Sînt banii dumneavoastră, domnule meșter, spuse Pelle cu fața întoarsă.

Meșterul coborî asupra lui priviri visătoare. Privirile acestea păreau că vin de pe acum din altă lume și Pelle pricepu dintr-o dată ceea ce spuneau toți... că meșterul cel tînăr avea să moară ; izbucni în lacrimi.

Meșterul nu pricepea nimic.

— Lasă, frate, nu face nimic ! Apoi aruncă hîrtia de zece coroane în sus. Auzi ce de-a parale ! Dar zău că nu ești de loc modest ! Rămase încremenit

locului, fără să știe ce să facă ; ținea mîna pe umărul lui Pelle.

— Atîta face, șopti Pelle. Am socotit întocmai. Și domnul meșter să nu mă mai bănuiască de aci înainte... n-am să mai fac niciodată...

Meșterul Andres ridică mîna ca și cum ar fi vrut să spună ceva, dar în aceeași clipă îl apucă tusea.

— Drac împieliţat, icni el ; obrazul i se învineţise și se sprijini greoi de Pelle. Apoi începu să verse și fruntea i se broboni de sudoare. Rămase un timp așa, trăgîndu-și sufletul. Cînd își veni în fire, îi vîrî lui Pelle banii în mînă și-l împinse încetișor afară.

Pelle se simțea foarte abătut. Nu se făcuse dreptate ; și ce se alegea din toată explicația lui ? Se bucurase atît de mult la gîndul că avea să scape în sfîrșit de rușine ! Tîrziu, după-masă, meșterul îl chemă la el, în odaia de croit.

— Știi ce, Pelle — spuse el prietenește — aș vrea să-mi schimb lozul și nu am bani... N-ai putea să-mi împrumuți cele zece coroane pentru o săptămînă ? Și așa, ceea ce trebuia să se întîmple, se întîmplă : se scuturase de orice rușine.

Jens și Morten îi fură de mare ajutor ; erau acum trei și lui Pelle i se părea să are o armată întreagă în spatele lui. Înfrîngerile fără sfîrșit din anul acela nu făcuseră lumea nici mai mică, nici mai puțin atrăgătoare. Pelle cunoștea realitatea pînă în străfundurile ei, începînd de jos de tot și pînă unde se afla el în momentul de față ; dar cunoașterea aceasta era foarte amară. Colo, în fundul negurilor, nu se afla nimic ; iar băşicile care urcau din cînd în cînd și plesneau la suprafață, nu-l făceau să se mire și să se lase cuprins de spaimă în fața adîncurilor. Și nici nu se simțea apăsat de cele ce erau așa cum erau, căci la urma urmei, așa trebuia să fie. Deasupra lui se rotunjea cealaltă jumătate a lumii, într-o încîntare de cer albastru care îngîna într-una voiosul ei : „Inainte!“

9

In singurătatea lui, Pelle căuta adeseori refugiu la căsuța de lîngă cimitir, unde locuia, în două cămăruțe, familia lui Due. Simțea o mîngîiere cînd vedea chipuri cunoscute, că alt folos nu trăgea de la ei. Due era de treabă, dar Anna nu se gîndea decît la interesul ei și cum ar putea face să ajungă cît mai repede cineva. El lucra ca vizitiu la un antreprenor de transporturi cu căruța și se părea că nu duc lipsă de nimic.

— N-avem de gînd să mînăm cît lumea caii altora, spunea Anna. Dar ca să te poți ține pe picioare, trebuie mai întîi să te tîrăști. De țară, de unde plecase, nu-i era de loc dor.

— Acolo, oameni mărunți, care nu rîvnesc decît să-și umfle burta cu păsat și să aibă cîteva zdrențe pe trup, nu se pot aștepta la nimic. Acolo ai parte de tot atîta cinste cît are noroiul în care calci și nici nu poate fi vorba să-ți faci un viitor. N-o să-mi pară niciodată rău că am plecat de la țară.

Lui Due îi era dor de casă. Era deprins să știe că între casa lui și cea a vecinului e un sfert de milă; pe cînd aici auzeai prin pereții cei subțiri și cînd se sărutau vecinii, și cînd se băteau, și cînd își numărau banii.

— Aici e mare strîmtoare... și, pe urmă, mai duc și dorul pămîntului; tare mai e și caldarîmul ăsta!

— Îi lipsește gunoiul pe care să-l tragă după el în casă, spunea Anna dîndu-și ifose. Că doar ăsta e singurul lucru pe care îl ai din belșug la țară! La oraș pot și copiii să ajungă ceva; la țară, copiii oamenilor săraci n-au cum să învețe; trebuie să muncească și ei pentru pîinea cea de toate zilele. La țară e rău să fii sărac!

— Ba la oraș e și mai rău, spunea Pelle amărît. Că numai cei care au haine bune pe ei înseamnă ceva!

— Aici, în schimb, poți cîștiga banii în multe feluri; dacă nu merge într-un fel, încerci într-altul. Vezi pe cîte unul care a venit la oraș cu fundul gol și acuma e om în rînd cu lumea! Numai să vrei și

să năzuiești ; eu așa m-am gîndit : pe cei doi băieți, cînd s-or face mai mari, să-i dăm la liceu ; nu strică să ai carte cît mai multă.

— Și pe Marie nu ? întrebă Pelle.

— Ei, asta-i ! N-are ea cap pentru așa ceva. Și pe urmă ce, doar e fată !

Anna voia să ajungă departe, așa ca fratele ei Alfred ! Îi străluceau ochii cînd vorbea despre asta și n-avea cîtuși de puțin de gînd să dea înapoi. În casă ea era tare și mare, glasul ei se ridica deasupra celorlalte ; într-un cuvînt, ea ținea hățurile. Due se mulțumea numai să zîmbească îngăduitor. Dar în sinea lui părea că știe foarte bine ce vrea. La cîrciumă nu se ducea niciodată și după lucru venea de-a dreptul acasă ; seara nu era fericit decît cînd cei trei copii se zbenguiau în jurul lui ; nu făcea nici o deosebire între băieții lui și Marie, fetița de șase ani a Annei.

Și Pelle o iubea pe Marie, căreia îi mersese atît de bine pe vremea cînd o mai îngrijeau bunicii ei, care iubeau atît de mult copiii ; acum era slabă și nici destul de înaltă pentru vîrsta ei. Ochii ei păreau că cunosc prea bine viața. Te privea ca o biată mamă întotdeauna mîhnită ; lui Pelle îi era milă de ea. Cînd o certa Anna, își amintea de seara aceea din preajma Crăciunului, cînd se duseseră pentru întîia oară în vizită la Kalle și Anna se furișase în casă plînsă și rușinată, cu burta la nas. Biata Anna, cu firea ei vcioasă de copil, pe care toți o îndrăgeau... Unde rămăsese oare Anna de odinioară ?

Într-o seară, cînd Morten avea de lucru, Pelle dădu o fugă pînă la Due ; dar cînd voi să bată în ușă, o auzi pe Anna țipînd. Deodată ușa se deschise și Marie fu zvîrlită în gang. Copilul plîngea amarnic.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Pelle, îndrăzneț cum era.

— Ce s-a întîmplat, s-a întîmplat ! Secătura asta e încăpățînată și nu vrea să mănînce, numai pentru că nu-i dau ca și celorlalți ! Auzi vorbă, să stai să măsori și să potrivești pentru o scîrbă ca asta, pentru că altminteri nu se atinge de mîncare ! Ce-i pasă ei

ce le dau lor? Se măsoară cu ei? Orice ar face şi oricît am ascunde, tot copil din flori e!

— Şi ce-i vina ei? întrebă Pelle furios.

— Auzi, ce-i vina ei? Da' ce, e vina mea? E vina mea că n-a venit pe lume cum se cuvine, ca copil de chiabur, că trebuie să se mulţumească să fie din flori? Zău aşa, vecinele îmi scot tot timpul ochii cu ea... cică nu seamănă cu tată-său! Şi se uită chiorîş la mine. Da' ce, trebuie să port toată viaţa ponosul pentru că am ridicat şi eu o dată capul şi m-am lăsat ademenită pe căi care s-au înfundat? Uf, dracul ăsta împielităt! Şi arătă cu pumnul spre gangul de unde se mai auzea încă plînsul copilului. Nu mai ştim unde ne e capul şi ne dăm de ceasul morţii să ţinem casa cum se cuvine, să fim în rînd cu oamenii, şi tot de rîsul lumii sîntem... numai pentru că m-a n lăsat cîndva prostită!

Işi ieşise cu totul din fire.

— Dacă n-ai să te porţi bine cu Marie, să ştii că am să te spun unchiului Kalle, o ameninţă Pelle.

Ea pufni batjocoritor:

— Da, tu şi să spui! Unde nu dă Dumnezeu! Atunci poate că ar veni s-o ia la ei! N-aş mai putea de bucurie!

În aceeaşi clipă se auzi tropăitul lui Due pe lespezile din faţa uşii şi apoi cuvintele de mîngîiere adresate copilului. Intră cu fetiţa de mînă şi-i aruncă femeii o privire ameninţătoare, dar nu spuse nimic.

— Ei, ei, acum a trecut, repeta el într-una ca să stăvilească suspinele copilului; apoi îi şterse cu dosul palmei lui mari lacrimile murdare de pe obraz.

Anna îi puse îmbufnată mîncarea dinainte şi se duse bodogănind în bucătărie. Pe cînd Due îşi mînca cina, slănină rece şi pîine neagră, fetiţa stătea între genunchii lui şi-l privea cu ochi mari.

Due puse un pătrăţel de slănină pe o bucăţică de pîine.

— Călăreţ! spuse ea zîmbindu-i, ca să-l convingă. Călăreţ!

Trecea pe drum un călăreţ
Pe- un cal bălan, pe-un cal bălan, pe-un cal bălan...

Şi îngînînd cîntecul, sălta bucăţica pe piine, ca un căluţ... Pînă aproape de gura ei.

— Şi apoi ?

— Apoi — hop — intră călăreţul pe poartă ! spuse micuţa şi apucă calul cu călăreţ cu tot. Mesteca şi nu-şi lua ochii de la el, ochii aceia plini de o gravitate dureroasă care te seca la inimă. Din cînd în cînd se întîmpla să ajungă călăreţul pînă aproape de gura ei, şi apoi să se întoarcă cu o smucitură şi să pornească în galop înapoi, ca să dispară între dinţii albi ai lui Due. Atunci, o clipă, fetiţa rîdea.

— Ce rost are s-o îndopi ? întrebă Anna, care aducea cafea în cinstea musafirului. Îi dau cît poate să bage într-însa... nu rabdă ea de foame !

— Şi tot e flămîndă ! bombăni Due.

— Pentru că alege, strîmbă din nas la mîncarea noastră sărăcăcioasă. Seamănă cu tată-său cel nobil, ascultă-mă pe mine ! Să vezi tu cum o să fie cînd şi-o da seama că mai are şi cine s-o sprijine !

Due nu-i răspunse. Se întoarse spre Pelle şi-l întrebă :

— Va să zică, te-ai făcut bine ?

— Ce-ai făcut astăzi ? i-o tăie Anna, umplînd pipa cea lungă a lui bărbatu-său.

— Am dus un pădurar de dincolo, peste cîmpul înţelenit. Mi-a dat o coroană şi jumătate bacşiş.

— Pe ăştia dă-i încoace repede ! Due îi întinse banii şi ea îi puse într-o cutie veche de cafea. Astă-seară trebuie să cari gunoiul de la înspector, spuse ea.

Due se întinse obosit :

— Sînt de la trei şi jumătate dimineaţa în picioare.

— Dar le-am făgăduit neapărat, aşa că nu e nimic de făcut ! Şi pe urmă, mă gîndeam să le sapi tu pămîntul în toamna asta ; acum, cînd e lună plină, ai să vezi... şi restul, duminicile. Dacă nu-l luăm noi, îl ia altul, şi ăştia plătesc bine.

Due nu răspunse.

— Peste un an-doi ai să-ţi ai caii tăi şi-atunci n-o să mai trebuiască să te zbaţi pentru pîinea cea de toate zilele, spuse ea şi-i puse o mînă pe umăr. N-ai vrea să te duci chiar acum să le cari gunoiul ? Ca

să-ţi iei de grijă. Şi-mi mai trebuie surcele, înainte de te culci!

Due abia mai ţinea ochii deschişi. După mîncare, îl cuprinsese osteneala. Pica de somn. Marie îi întinse şapca; omul nu avu încotro. Ieşi o dată cu Pelle.

Casa în care locuia Due se afla în capul străzii celei lungi, care cobora de-a dreptul spre mare. Pe vremuri, fusese aici albia unui rîu şi chiar şi acum, cînd ploua tare, apa curgea cu furie la vale, printre cocioabe.

Jos, pe drumul de pe ţărm, întîlniră un grup de oameni care o porniseră cu felinarele în mînă. Erau înarmaţi cu bastoane groase; unul din ei ţinea o ghioagă şi purta o pălărie veche de piele — era paznicul de noapte. Mergea în frunte. În urma lor venea noul poliţist Pihl, într-o uniformă sclipitoare. Se ţinea la spatele celorlalţi, ca să-şi păzească uniforma şi pentru ca să bage de seamă ca nu cumva s-o ia careva dintre paznici la sănătoasa. Erau pe jumătate beţi şi nu se grăbeau; cum întîlneau pe cineva, se opreau să-i povestească pe-ndelete de ce ieşiseră la luptă. Puterea îşi făcuse iarăşi de cap. Băuse toată ziua şi sergentul le dăduse ordin să fie cu ochii pe el. Avea dreptate, pentru că aşa beat, îl întîlnise pe armatorul Monsen pe dealul bisericii şi se năpustise la el, ocărîndu-l şi lovindu-l:

— Îi iei unei văduve pîinea de la gură, hai? Îi îndrugi că „Trei Surori" a fost avariat şi îi răscumperi acţiunile pe nimic? Ai făcut-o numai din milă pentru ea... nu-i aşa, secătură? Cît despre vapor, n-are altceva decît că a mers foarte bine şi că o să aducă o grămadă de bani, aşa-i? Şi din pricina asta te-ai gîndit să faci şi tu o plăcere văduvei, nu? Din secătură nu-l scotea şi la fiecare întrebare îi dădea cîte una, pînă cînd îl doborî la pămînt.

— Sîntem cu toţii martori şi acum îl băgăm la gherlă. Să nu-şi facă de cap un nenorocit de pietrar ca el şi să împartă dreptate în ţară... Vino cu noi să ne ajuţi să-l prindem, Due, că eşti tare!

— N-am nimic de împărţit cu el, răspunse Due.

— Păi, cred şi eu că e mai bine să nu te bagi, spuse unul din ei, în bătaie de joc. Altminteri te pomeneşti că faci cunoştinţă cu pumnul lui!

Rîzînd bajocoritori o porniră mai departe, tropăind.

— Nu se prea bucură ei de treaba care li s-a dat, spuse Due rîzînd. De aceea au şi tras o duşcă, să prindă inimă. Puterea e un porc, dar n-aş vrea să fiu în pielea ăluia pe care-l loveşte!

— Numai de n-ar pune mîna pe el! spuse Pelle repede.

Due rîse.

— Las' că fac ei aşa să nimerească tocmai pe unde nu-i... Dar de ce nu şi-o fi văzînd de treabă şi se ţine de trăsnăi? N-are decît să se îmbete şi-apoi să se ducă acasă să se culce. Un coate-goale ca el să lase prostiile pe seama altora, mai mari!

Dar Pelle vedea altfel lucrurile. Cel sărac, cînd ieşea pe stradă, îşi scotea pălăria în faţa tuturor, de la meşterii cei mărunţi şi pînă la ultimul om care îi ieşea în cale; dacă îi răspundea cineva la salut, se umfla în pene şi îi povestea nevestei întîmplarea, noaptea, în pat, ca pe un lucru grozav.

— Ştii, copistul şi-a scos astăzi pălăria în faţa mea... zău aşa!

Dar pietrarul Jörgensen, cînd era treaz, nu privea nici în dreapta nici în stînga, iar la beţie, călca totul în picioare.

Pelle nu se sinchisea de cele ce spunea oraşul. La ţară, de unde venea el, totul era să ai putere, şi ăsta era în stare să-l vîre pînă şi pe Erik cel grozav în buzunar! Pelle îşi cerceta în taină încheieturile mîinii şi ridica obiecte grele, pentru că tare ar fi dorit să ajungă ca Puterea, care, de unul singur, făcea să se înfioare tot oraşul, şi cînd o lua razna, şi cînd zăcea beat-mort. Îl apuca ameţeala cînd se gîndea că era prieten cu Jens şi cu Morten şi nu înţelegea de ce îi amăra pe ei atît de mult părerea oraşului, care, la urma urmei, nu le scotea ochii că erau ajutaţi din fondul săracilor, ci numai că tatăl lor era vînjos. Jens băga capul între umeri cînd auzea numele lui tată-său pe buzele tuturor şi nu îndrăznea să li se uite

oamenilor în ochi, pe cînd în privirile deschise ale lui Morten, se oglindea o durere mută.

Intr-o seară, cînd lucrurile stăteau cum nu se poate mai rău, îl luară şi pe Pelle acasă la ei. Locuiau în partea de răsărit a oraşului, lîngă groapa cea mare de humă, unde se aruncau gunoaiele. Femeia încălzea masa de seară pe vatră; lîngă sobă şedea bunica, zbîrcită, şi împletea. Era mare sărăcie în casă.

— Am crezut că vine tata, spuse femeia clănţănind de frig. A auzit vreunul ceva despre el?

Băieţii îi povestiră cele ce auziseră; unii îl văzuseră ici, alţii colo.

— Oamenilor le face mare plăcere să ne spună tot, adăugă Jens cu amărăciune.

— E a patra seară de cînd îi încălzesc mîncarea degeaba, adăugă mama. De obicei, mai trece şi pe-acasă, oricît l-ar hăitui ei; dar poate că mai vine. Incercă să zîmbească ca să-i îmbărbăteze, dar deodată duse şorţul la ochi şi izbucni în lacrimi. Jens se plimba cu capul plecat şi nu ştia ce să facă; Morten o cuprinse pe după umerii obosiţi, apoi îi vorbi liniştit:

— Lasă, mamă, nu e mai rău decît altă dată... o mîngîie el peste omoplaţii care se vedeau de sub rochie.

— N-ar fi nimic, dar mă bucuram aşa de mult că am trecut-o cu bine şi pe asta! Aproape un an de zile nu s-a mişcat; îşi mînca liniştit mîncarea cînd se întorcea de la lucru şi apoi se vîra îndată în pat. Tot timpul ăsta n-a mai spart nimic, a dormit şi iar a dormit; în cele din urmă, am crezut că s-a prostit şi tare m-am bucurat pentru el... uite, zic, bine că l-au mai lăsat gîndurile celea în pace! Am crezut, zău, că s-a potolit, după toate înfrîngerile pe care le-a suferit... şi că acum s-a hotărît să ia viaţa aşa cum e... cum fac şi tovarăşii lui. Şi uite că iar s-a îndîrjit şi o ia de la-nceput! Vorbea şi se scutura de plîns.

Bunica şedea şi se uita cu ochii ei slăbiţi cînd la unul, cînd la altul, ca o pasăre de pradă, închisă într-o colivie. Apoi începu să-şi depene glasul, monoton şi fără patimă:

— Eşti proastă ca o oaie, asta e! A patra seară de cînd tot faci omletă pentru haimanaua ceea şi cînd vine îl mai şi îmbrăţişezi şi-l giugiuleşti! În locul tău nu i-aş mai îndulci eu bărbatului meu somnul ca tine, dacă s-ar purta aşa de urît şi dacă ar păcătui pînă într-atîta faţă de femeia şi de copiii lui. Din partea mea, n-ar avea decît să se culce şi să se scoale flămînd şi cu gura uscată, pînă la urmă tot s-ar învăţa el minte! Dar tu n-ai pic de mîndrie, asta e! Tu iei drept bune toate lăudăroşeniile lui.

— Dacă aş mai da şi eu cu pietre-n el, cine altul să-l mai aline, la nevoie, săracu'? Unde să-şi pună capul? Ar trebui să înţelegi, bunico, cîtă nevoie are el de-un om care să-l creadă... Că doar altceva, tot nu-i pot da.

— Sigur, du-te la lucru şi munceşte pe brînci, ca să aibă huiduma asta cît toate zilele ce face praf cînd îl apucă! Acum du-te de te culcă, că-l aştept eu pe Peter şi-i dau eu să mănînce cînd o veni; trebuie să fii moartă de oboseală, sărmana de tine.

— Vorba ceea: „Soacră, soacră, poamă acră!" Dar la dumneata nu se potriveşte, bunico, spuse blînd mama băieţilor. Totdeauna ţii cu mine, deşi nici nu-i nevoie de aşa ceva. Dar acum trebuie să te duci să te culci! E destul de tîrziu; cît despre Peter, lasă că am eu grijă! E uşor să te înţelegi cu el, cînd ştie că-i vrei binele.

Bătrîna se prefăcu că nu aude; împletea mai departe. Băieţii îşi amintiră că aveau ceva în buzunar; era o pungă cu boabe de cafea, puţin zahăr candel şi cîteva franzeluţe.

— Cheltuiţi pentru mine toţi banii, cîştigaţi din greu, spuse femeia cu reproş şi puse apă de cafea. Obrazul îi strălucea de bucurie.

— Ei, pentru că n-au încă logodnică cu care să-i risipească, spuse scurt bătrîna.

— Bunicii nu-i sînt boii acasă astă-seară, zise Morten. Îi scoase bătrînei ochelarii şi o privi zîmbind, în ochii cenuşii.

— Nu-mi sînt boii acasă... aşa o fi! Ehei, vremea trece, ascultă-mă pe mine, şi iată-mă cu un picior în

groapă, aşteptînd ca urmaşii mei să facă vreo scofală... dar de întîmplat nu se întîmplă nimic! Puterile se scurg şi se duc pe apa sîmbetei, iar anii se irosesc... nu cumva n-o fi aşa? Toţi vor să fie stăpîni, nimeni nu vrea să care sacul şi apoi calcă unii peste ceilalţi, numai să ajungă mai sus. În casă să fie veselie, dar nu se uită că sărăcia şi mizeria se lăfăiesc în toate ungherele! Cred că bunul Dumnezeu o să se satură şi el o dată de toate! Nu trece ceas să nu blestem ziua cînd m-am lăsat ademenită de-acasă, de la ţară; acolo piinea creşte pe cîmp şi pentru cel sărac; numai să fie el gata s-o culeagă, aşa cum se află. Dar aici trebuie să te duci cu şilingul în mînă chiar dacă nu-ţi trebuie decît o amărîtă de verdeaţă de supă. Ai bani, o iei; n-ai, pofta-n cui! Ei, aşa-i! Dar la oraş nu s-a putut să nu venim, că doar a trebuit să avem şi noi parte de norocul lui Peter! A făgăduit că o să se întîmple ceva grozav şi eu, proasta de mine, am dorit întotdeauna să-i văd în frunte pe cei din sîngele meu. Şi acum iată-mă aici, ca o prinţesă scăpătată. Grozavă treabă, ce vreţi, sînt mama celui mai mare vagabond din oraş!

— N-ar trebui să vorbeşti aşa, bunico! spuse mama.

— Aşa-i, dar tare-s ostenită şi de murit nici prin gînd nu-mi trece! Cum să mă duc eu să mă odihnesc, că atunci n-ar mai avea cine să-l ţină pe Peter, adică Puterea, în frîu! spuse ea în bătaie de joc.

— Poţi să te duci liniştită să te culci, bunico; cu Peter tot eu mă înţeleg cel mai bine, cînd sîntem singuri, spuse femeia, dar bătrîna nu se urni.

— Nu poţi s-o hotărăşti să se ducă, Morten? îi şopti mama. Tu eşti singurul de care ascultă.

Morten îi tot vorbi bătrînei, pînă o ademeni să vină cu el. Trebui să-i făgăduiască, că îi va înveli bine picioarele cu plapuma.

— Bine că am scăpat de ea, răsuflă mama uşurată. Mă tem întotdeauna că tata ar putea să nu-şi dea seama ce face cînd vine acasă în aşa hal şi ei nici prin gînd nu-i trece s-o lase mai moale; amîndoi sînt încăpăţînaţi. Cred că aţi face bine să vă duceţi pe

unde sînt cei de seama voastră şi să nu staţi pe aici aşa plouaţi!

— Stăm să vedem dacă vine tata, hotărî Morten.

— Auzi vorbă! Tatei puteţi să-i daţi bună ziua oricînd. Duceţi-vă acum, ascultaţi-mă! Îi place să mă găsească singură, cînd vine acasă cu chef. Atunci poate să mă ia în braţe ca pe o fată tînără şi să mă învîrtească pînă ameţesc. „Ehei, fetiţo, iată Puterea!" spune el şi rîde tare, ca în tinereţea lui cea vijelioasă. Ba, uneori, cînd i se suie bine la cap, e iar aşa de vînjos şi de vesel ca pe vremea cînd era în floarea puterii şi a măreţiei. Asta-mi face mare plăcere, chiar dacă îi trece repede; dar nu-i de voi, aşa că mai bine duceţi-vă. Îi privi rugător. Deodată cineva împinse uşa şi femeia tresări. Afară ploua cu găleata.

Cea mai mică se întorcea acasă de la serviciu. Trebuie să fi avut vreo zece-unsprezece ani şi era mică de stat, dar părea mult mai în vîrstă. Avea glasul aspru şi răguşit, iar trupuşorul butucănos şi ros de muncă. Era atît de întunecată, încît părea o făptură de pe alt tărîm, rătăcită pe pămînt. Trecu ca o stafie prin odaie şi se prăbuşi în jilţul bunicii; încremeni acolo plecată pe o parte, schimonosindu-şi din cînd în cînd obrazul, ca fulgerată de o durere.

— E vătămată la spate, spuse mama şi-i mîngîie părul subţire şi încîlcit. S-a ales cu asta, pentru că îl tot cară în braţe pe copilul cel mic al doctorului, care e umflat ca un butoi! Dar dacă doctorul nu spune nimic, se vede treaba că nu-i ceva primejdios. Ai ieşit cam prea de timpuriu din casă, fetiţo dragă, dar măcar ai mîncare bună şi mai şi înveţi cîte ceva. E tare destoinică; poartă numai ea singură de grijă celor trei copii ai doctorului! Cea mai mare e de o vîrstă cu ea, dar trebuie s-o îmbrace şi s-o dezbrace; la cei bogaţi, copiii nu învaţă să se ajute singuri.

Pelle o privi curios. Trecuse şi el prin multe; dar să se schilodească cărînd copii care erau poate mai voinici decît el... ei, aşa de prost nu era!

— Şi de ce-i cară pe îndopaţii ceia? întrebă el.

— Trebuie păziţi, răspunse femeia. Şi mama, care

ar fi cea mai nimerită pentru treaba asta, n-are chef! Doar pentru asta plătesc!

— Să fiu eu pe-acolo, zău de nu le-aş lăsa să cadă pe secăturile alea, spuse Pelle înfipt.

Fetiţa îşi întoarse ochii îndobitociţi spre el; parcă se trezise în ei o scînteie, dar obrazul îi rămase împietrit; avea o expresie atît de aspră şi de bătrînească, încît era cu neputinţă să ghiceşti ce gîndeşte.

— N-o învăţa lucruri rele, spuse mama. Are ea şi aşa destul de furcă pentru că-i îndărătnică din fire. Şi acum, du-te de te culcă, Karen, o mîngîie ea din nou. Ştii că tata nu poate suferi să te vadă înaintea ochilor, cînd i s-a urcat la cap. Te iubeşte aşa de mult, adăugă ea deznădăjduită.

Karen se feri de mîngîieri, fără să i se mişte măcar o cută a obrazului, apoi se urcă tăcută în p d, unde îşi avea culcuşul. Pelle nu auzise un singur sunet din gura ei.

—Aşa e ea, spuse mama strîngîndu-se de frig. Nici o vorbă, nici măcar noapte bună. Nimic n-o mai atinge, nici binele, nici răul... prea a deschis ochii de timpuriu. Şi eu trebuie să am grijă să nu dea tata cumva cu ochii de ea, cînd e în halul ăsta. E în stare să se înfurie ca un animal sălbatic împotriva lui însuşi şi a altora, cînd îşi dă seama cît e fetiţa de batjocorită. Privi nervoasă la ceas. Hai, acum duceţi-vă, zău aşa! Îmi faceţi o mare plăcere dacă plecaţi. Era gata să plîngă.

Morten se sculă şovăind; ceilalţi îl urmară.

— Ridicaţi-vă gulerele peste urechi şi luaţi-o la goană, spuse mama şi-i încheie la haină. Vijelia de octombrie zgîlţîia casa, biciuind geamurile cu picuri puternici de ploaie.

Pe cînd spuneau noapte bună, se auzi din nou zgomot afară. Uşa casei se dădu de perete şi auziră cum pătrunde vijelia în coridor.

— Ah, acum e prea tîrziu! le reproşă mama, văicărindu-se. De ce nu v-aţi dus cînd v-am rugat?

Se auzi un gîfîit puternic, ca al unui animal uriaş, care adulmecă la uşă şi caută clanţa cu laba umedă. Jens se repezi să deschidă.

— Nu! Nu-i voie! strigă mama înspăimîntată şi împinse zăvorul; stătea dreaptă şi tremura ca varga. Pelle simţi cum îl trec fiorii. I se părea că vijelia de afară pătrunsese în coridor ca o fiară mare şi fără formă, care îşi lingea blana umedă şi grohăia mulţumită aşteptîndu-i pe ei.

Femeia stătea aplecată şi asculta într-o încordare nebună.

— Ce-o să-i mai dea în gînd acum? şopti ea. E aşa de hazliu cîteodată! îngînă şi izbucni într-un hohot de plîns. De băieţi se vedea bine că uitase de tot în clipa aceea.

Apoi uşa casei fu zgîlţîită şi monstrul se sprijini în patru labe; hainele de pe el plescăiau de umezeală şi el începu s-o cheme, mormăind prietenos. Femeia se frămînta de desperare, mişca dezordonat mîinile, apoi le duse la obraz. Între timp, dihania îşi pierdu răbdarea, lovi scurt în uşă şi mîrîi ameninţător. Femeia tresări, ca şi cum ar fi vrut să se arunce şi ea în patru labe şi să-i răspundă. „Ah nu, nu!" se văietă apoi, răzgîndindu-se. Uşa sări din ţîţîni dintr-o lovitură şi moş Martin se rostogoli peste prag şi se îndreptă în salturi scurte spre ea, lăsîndu-şi capul puţin pe spate, de mirare că făptura aceea mică nu-i sărise în întîmpinare, lătrînd voioasă.

— Peter, Peter... copiii! şopti ea, plecîndu-se spre el. Dar el o trînti la pămînt şi-i puse mîrîind laba lui cea grea pe piept. Ea se smulse şi fugi pe un scaun.

— Cine sînt eu? întrebă el, cu un mormăit sinistru şi se opri în faţa ei.

— Puterea cea mare! răspunse ea zîmbind, deşi purtarea lui era ciudată şi grosolană.

— Şi tu?

— Cea mai voioasă femeie din lume! dar deodată glasul i se topi din nou în plîns.

— Şi unde să se odihnească Puterea peste noapte? O apucă de piept.

Femeia se feri în lături. Ochii îi scăpărau. Apoi strigă:

— Animalule, ah, animalule! şi, roşie de ruşine, îl lovi peste faţă.

După fiecare lovitură Puterea se ştergea mirat pe obraz.

— Doar ne jucăm, numai cît ne jucăm, spuse el. Apoi tresări. Îi zărise pe băieţi care se pitiseră într-un colţ. Aici sînteţi? şi izbucni într-un rîs tîmpit.

— Ei, mama şi cu mine ne jucăm şi noi, aşa, puţin! Nu-i aşa, mamă?

Dar femeia fugise afară şi stătea acum sub streaşina de paie, plîngînd în hohote.

Jörgensen se învîrtea neliniştit prin încăpere.

— Plînge — mormăi el. Nu-i de soi... ar fi trebuit să se mărite cu un ţărănoi. Fir-ar al dracului... dar ce să-i faci, că o dată şi o dată trebuie să răsufle şi Puterea, n-ai încotro! Şade aici sus şi apasă. Parcă mi-ar strînge cineva creierul în menghină. „Dă-i drumul, Putere! Dă-i drumul, ca să te linişteşti şi tu o dată!" aşa-mi spun în fiecare zi. „Adică nu, mai bine lasă, spun după aceea. Trebuie să te ţii în frîu, pentru că altminteri uite, umblă şi plînge! Şi de la ea doar n-ai văzut niciodată decît bine!" Dar, ce să-i faci dacă Puterea asta vrea cu orice preţ să iasă?! Pe urmă te duci să te culci şi-ţi spui: bine c-a trecut şi ziua asta, şi aia, şi toate celelalte! Ăia stau şi cască ochii şi aşteaptă; lasă-i să aştepte, că nu se întîmplă nimic, pentru că acum Puterea ştie să se stăpînească; şi deodată ţi se năzare aşa: „Dă-i! În grămadă! Trimite-i la dracu' pe toţi nemernicii!" Şi atunci trebuie să bei, ca să-ţi ţii puterile în frîu! Aşa, şi va să zică aici sînteţi? Cine poate să-mi împrumute o coroană?

— Eu nu, răspunse Jens.

— Nu, păi sigur că nu, mare prost ar trebui să fie ăla care să aştepte ceva de la tine! N-am spus eu totdeauna: ăsta a ieşit pe dos, seamănă cu maică-sa! Inimă aveţi voi, dar nu sînteţi în stare de nimic. La urma urmei, la ce te pricepi tu, Jens? Oare îţi dă meşterul haine frumoase? Se poartă el cu tine de parcă i-ai fi fecior şi are să-ţi dea parte la prăvălie ca unui ginere? La urma urmei, de ce nu, dacă-mi dai voie să te întreb? Tatăl tău e tot atît de bine văzut ca şi tatăl lui Morten.

— Dar nici Morten n-o să fie ginere, pentru că meşterul lui n-are fată, mormăi Jens.

— Nu? Dar ar fi putut să aibă, nu-i aşa? Răspunsul tău e limpede ca bună ziua; se vede că nu eşti în stare să gîndeşti. Ei, cu Morten e altceva; el are ceva aici! şi arătă cu degetul în dreptul frunţii.

— Să nu-mi fi tras tu una-n cap! răspunse Jens îmbufnat.

— In cap... de bună samă! Că doar mintea stă în cap, şi acolo trebuie să cauţi s-o bagi. La ce ar folosi, mă rog, dacă faci o prostie cu capul, să te bat la fund? Acolo nu-i nevoie de deşteptăciune! Dar tot ţi-a ajutat la ceva bătaia... că parcă te-ai mai deşteptat! Uite, de pildă, n-ai spus-o de loc rău acum: „Să nu-mi fi tras în cap!" Ei, dar uite aici cap, care ar putea să dea de furcă oricui... parc-ar fi noduri de copac, nu-i aşa? Noduri de deşteptăciune! Şi îi puse pe băieţi să-l pipăie în creştetul capului.

Părea un pom în bătaia vîntului, cum stătea aşa şi schimba feţe-feţe, ascultînd suspinele tot mai potolite ale femeii. Ea se apropiase de vatră, în dosul uşii.

— Plînge, spuse el cu milă. Aşa înţeleg muierile să petreacă. Viaţa a fost aspră cu noi şi ea, sărăcuţa, nu-i în stare să-i ţină piept. Pentru că, dacă de pildă, aş spune acum că am chef să dărîm soba asta — apucă un scaun greu şi începu să-l fluture în aer — atunci ar începe să urle. Urlă pentru orice. Cînd oi ajunge şi eu o dată sus, atunci o să-mi iau încă o femeie: una care să ştie să se poarte în lume! Pentru că asta tare miroase a sărăcie. Ştie ea să primească oaspeţi de seamă sau să vorbească cum trebuie? Ei! Dar la ce dracu' foloseşte că mă zbat să ieşim din noroi? Ce-ar fi să mă car... că aici, Doamne iartă-mă, nu-i de loc vesel!

Femeia intră repede în cameră:

— Vai, Peter, nu te du! Stai aici! îl rugă ea.

— Să stau aici şi să-ţi ascult bocetele? răspunse îmbufnat dînd din umeri. Parcă era un băiat mare şi blajin, care făcea pe grozavul.

— Doar nu bocesc, sînt așa de veselă! Numai să stai acasă. Se încleștă de el și îi zîmbi printre lacrimi. Uită-te la mine! Nu vezi că mă bucur că stai cu mine? Rămîi cu mine, Putere, îi șuflă fierbinte la ureche. Își alungase mihnirea și se înviorase, ba era chiar drăguță, așa aprinsă la față.

Puterea o privi îndrăgostit; rîse neghiob, parcă l-ar fi gîdilat cineva; se lăsa tras de ea încoace și-ncolo; îi maimuțărea șoaptele și strălucea de atîta haz. Își apropie viclean gura de urechea femeii și pe cînd ea se pregătea să asculte, scoase un strigăt puternic, ca o trompetă; femeia tresări cu un țipăt scurt.

— Rămîi cu mine, strengarule! spuse ea rîzînd. Nu te las cu nici un chip să pleci, că doar te-oi mai putea eu ține! Dar el se scutură zîmbind și ieși repede cu capul gol.

O clipă, păru că vrea să fugă după el, apoi mîinile îi căzură neputincioase de-a lungul trupului.

— Lăsați-l să se ducă, spuse ea obosită. Lăsați lucrurile așa cum sînt. Nu-i nimic de făcut. Beat turtă, așa ca azi, nu l-am mai văzut niciodată. Da, vă uitați voi la mine, dar să știți că el se poartă la beție altfel decît ceilalți; el e, de fapt, cu totul altfel decît alții. Rosti aceste cuvinte cu un fel de mîndrie în glas. N-ați văzut cum a pus mîna pe armator? Chiar și pe armator, de care nici măcar judecătorul nu îndrăznește să se atingă! Nici chiar bunul Dumnezeu nu-i mai drept ca Puterea.

10

Veniră și serile lungi și întunecoase, cu muncă la lumina lămpii. Calfa pleca de cum se întuneca, pentru că nu prea era de lucru. În noiembrie, ucenicul cel mai vechi termină stagiul. Îl lăsară singur în odaia meșterului, unde rămase o săptămînă întreagă să lucreze la proba de calfă — o pereche de cizme marinărești. Nimeni nu avea voie să intre la el și toți aș-

teptau cu încordare. Cînd cizmele fură gata, le cercetară cîţiva meşteri, apoi le umplură cu apă, pînă la gură şi le atîrnară în pod, stătură aşa cîteva zile, ca să se vadă dacă nu trecea apa prin ele ; apoi Emil fu declarat în chip solemn calfă şi trebui să cinstească tot atelierul. Ciocni frăţeşte cu Nikas cel mărunţel, iar seara făcu cinste şi altor calfe. Cînd ajunse acasă era beat turtă.

Toate se întîmplară după regulă.

A doua zi, Jeppe veni în atelier :

— Ei, Emil, va să zică eşti calfă. Şi ce planuri ai, mă rog ? Sigur că acum vrei să pleci ! o calfă proaspătă e bine s-o pornească în lume, să mai vadă şi să mai înveţe şi altele.

Emil nu răspunse, ci începu să-şi strîngă boarfele.

— Nu-i vorbă, că nu se prăpădeşte lumea ; afară nu te dăm. Pînă vei găsi ceva mai bun, poţi să vii la noi să profiţi de căldura şi de lumina de aici — nici că s-ar putea să fim mai de treabă cu tine. Pe vremea cînd am învăţat eu, ehei ! Un picior în spate şi ia-o din loc ! Şi pentru cei tineri, e mai bine aşa... e cum nu se poate mai bine !

I se îngădui să stea în atelier şi să-i numere pe degete pe toţi meşterii de pe insulă care ţineau calfă. Făcea asta aşa, într-o doară, pentru că nimeni nu angaja vreodată calfă nouă ; ba dimpotrivă, toată lumea ştia cîte calfe noi fuseseră date afară în toamna aceasta.

Emil nu-şi pierdu curajul. Peste două zile, îl conduseră la vaporul de Copenhaga.

— Acolo e destul de lucru ! spuse el nemaiîncăpîndu-şi în piele de bucurie.

— Făgăduieşte-mi că ai să-mi scrii la anul, spuse Peter, care avea să iasă şi el calfă.

Emil îi făgădui.

Nici nu trecuse luna şi auziră că Emil se şi întorsese. Îi era ruşine să se arate. Într-o dimineaţă însă, se strecură foarte stingherit în atelier. De lucru găsise el, chiar în mai multe locuri, dar fusese concediat îndată.

— N-am învățat nimic, spunea el abătut. Își făcu de lucru cîtva timp prin atelier — acolo era lumină și căldură și i se îngădui să lucreze la cîte o cîrpeală de care își făcea rost. Se ținu astfel pe apă cam pînă spre Crăciun, apoi lăsă toate baltă și-și făcu meseria de ris, apucîndu-se să muncească în port, ca hamal.

— Mi-am irosit de pomană cinci ani din viață, le spunea el, cînd îl întîlneau. Fugiți de acolo, cît mai e timp. Altfel o să pățiți ca mine.

Nu mai dădea pe la atelier, de frica lui Jeppe; Jeppe era foc, pentru că își făcea breasla de ris.

În atelier era plăcut cînd pîlpîia focul în sobă și întunericul se holba prin ferestrele negre, fără perdele. Masa fu trasă de la fereastră, așa că aveau acum loc toți patru în jurul ei: meșterul cu cartea lui și cei trei ucenici, fiecare cu cîrpeala la care luc . Lampa mocnea drept deasupra mesei. Abia de izbutea să răscolească puțin întunericul. Picul de lumină pe care îl răspîndea era înghițit de globurile lămpii, care îl adunau răsfrîngîndu-l peste lucru. Lampa se legăna încet și peticul de lumină înota ca o meduză, încoace și-ncolo; lucrul rămînea mereu în întuneric. Meșterul înjura și privea amărît la lampă.

Pe ceilalți îi dureau numai ochii, dar pe meșter întunericul îl îmbolnăvea de-a binelea. Mereu se tot îndrepta de spate cu un fior.

— Fir-ar să fie, dar întuneric mai e aici, parc-ai zăcea în groapă! Ce naiba, nu vrea să mai ardă astăseară de loc? Pelle începea să meșterească la lampă, dar lumină mai multă tot nu se făcea.

Cînd veni bătrînul Jeppe în atelier, meșterul Andres ridică ochii la el, fără să mai ascundă cartea; asta însemna că avea chef de ceartă.

— Cine-i acolo? întrebă el, privind țintă în întuneric. A, e tata!

— Ce, nu vezi bine? întrebă bătrînul în bătaie de joc. Îți trebuie cumva apă de ochi?

— Apa dumitale de ochi, nu, mulțumesc! Fir-ar a dracului de lumină... nici mîna nu ți-o mai poți vedea!

— Deschide gura, să lumineze dinții! pufni Jeppe furios. Lumina era veșnica lor pricină de ceartă.

— Nu-i om pe insula asta, zău aşa, tată, care să mai lucreze la o lumină aşa păcătoasă ca asta. Crede-mă !

— Pe vremea mea nu se plîngea nimeni de lampă, răspunse Jeppe. Şi lucrul care se făcea pe-atunci, era de-o mie de ori mai bun decît cel de astăzi, cu invenţiile lor cu tot. Vreţi cu tot dinadinsul să faceţi risipă, asta e ! Tineretul de azi nu cunoaşte plăcere mai mare decît să zvîrle banii pe fereastră, pentru cîte un rahat dintr-astea moderne.

— Ei, pe vremea dumitale toate erau grozave, spuse meşterul Andres. Pe atunci umblau cîinii cu covrigi în coadă.

Seara băgau capul pe uşă, ba unul, ba altul, ca să mai întrebe de noutăţi şi să mai povestească cîte ceva. Cînd meşterul cel tînăr era cu chef, rămîneau acolo. El era atoateştiutor — cum spunea bătrînul Bjerregrav. Citind atîta prin cărţi, ştia să le lămurească pe toate.

De cîte ori ridica ochii de pe lucru, lui Pelle i se părea că orbise.

Colo unde şedeau şi trăncăneau brutarul Jörgen şi ceilalţi, nu mai vedea decît pete de lumină jucăuşe, printre care plutea şi lucrul lui; băieţilor de lîngă el nu le vedea decît şorţul. În globul lămpii, lumina pilpîia ca o flacără şi lui i se părea că prin globul acesta se scurgea o lume întreagă.

— Astă-seară luminează straşnic, spunea Jeppe, cînd îl vedea pe vreunul din ei trebăluind la lampă.

— Da' ce, ai văzut-o vreodată să nu lumineze ? întrebă meşterul Andres, răstălmăcindu-i vorbele.

Într-o zi, slujitorul de la magazinul de fierărie aduse ceva într-un coş mare — o lampă de atîrnat, cu cilindru; cînd se întunecă, veni negustorul în persoană ca să fie de faţă cînd o vor aprinde şi să-l iniţieze pe Pelle în mecanismul minunăţiei. Se apucă foarte grijuliu de treabă.

— S-ar putea să şi explodeze, spuse el. Fireşte numai dacă nu te pricepi chiar de loc la maşinăria asta. Dacă umbli cu băgare de seamă, nu e nici o primejdie.

Pelle stătea lîngă el şi ţinea cilindrul; ceilalţi îşi traseră capul de lîngă masă, pe cînd meşterul cel ti-

năr se fiţiia încoace şi-ncolo, tocmai în fundul camerei.

— N-aş vrea s-o pornesc de viu spre cer, zău aşa! spuse el pe jumătate în glumă, cum îi era obiceiul. Cum dracu' ai tu atîta curaj, Pelle? Obraznică puşlama mai eşti! Şi îl privi cu ochii lui mari şi miraţi, în care se citea deopotrivă şi seriozitatea şi gluma.

În cele din urmă, lampa începu să împrăştie lumină şi nu era poliţă, cît de îndepărtată, pe care să nu se fi putut număra calapoadele.

— Asta e soare curat, spuse meşterul cel tînăr şi se apucă de obraji. Zău dacă nu încălzeşte! Se roşise de tot şi faţa îi strălucea de bucurie.

Meşterul cel bătrîn se ţinu deoparte pînă plecă negustorul; apoi se repezi înăuntru ca o furtună.

— Ei, n-aţi sărit încă în aer? întrebă el mirat. Scîrboasă lumină, scîrboasă de tot! Ptiu! Şi nici nu-i peste tot la fel; ba ţi se mai şi înfige în ochi de tare ce e. Mă rog, din partea mea n-aveţi decît să vă stricaţi ochii!

Pentru ceilalţi însă, lampa însemna un imbold nou; meşterul Andres se scălda în razele ei; părea o pasăre ameţită de soare. Stătea liniştit şi deodată începea să zburde de bucurie. Cînd veneau vecinii să vadă lampa şi să-i discute însuşirile, se pornea pe-o vorbărie fără sfîrşit, aşa că erau luminaţi de două ori. Veneau mai cu tragere de inimă acum, şi rămîneau vreme mai îndelungată. Meşterul strălucea, tot aşa cum strălucea şi lampa. Se adunau în jurul luminii ca musculiţele.

De douăzeci de ori pe zi meşterul ieşea în prag; se întorcea însă numaidecît şi se aşeza pe cerceveaua ferestrei să citească, îndreptînd spre spate piciorul încălţat în gheata cu tocul de lemn. Scuipa mult şi Pelle trebuia să pună zilnic nisip proaspăt lîngă locul unde şedea.

— Ia spune, nu cumva ai vreun animal în piept şi te roade? întreba unchiul Jörgen, cînd îl chinuia tusea mai tare pe Andres. Altminteri arăţi foarte bine. Pînă să ne dăm seama noi, o să te şi înzdrăveneşti la loc!

— Ei, mare e Dumnezeu! Meşterul rîdea voios între două accese de tuse.

— Așa, dă-i, nu lăsa fiara aia nici o clipă în pace, că atunci crapă la sigur. Ai doar aproape treizeci de ani și a venit vremea să-i faci de petrecanie. Ce-ar fi să-i dai niște coniac ?

Jörgen Kofod venea de obicei în saboți și Jeppe ocăra.

— Să nu-i vină omului să creadă că ai frate cizmar ! spunea el arțăgos. Și cînd te gîndești că luăm numai de la tine pîinea neagră de care avem nevoie.

— Ce să fac, dacă-mi îngheață picioarele în blestematele alea de ghete de piele ! Și colac peste pupăză, is plin de gută. Mare nenorocire ! Brutarul se suci pe scaun, gemînd de durere.

— Rea mai trebuie să fie și guta asta, spuse Bjerregrav. Eu n-am avut niciodată așa ceva.

— Croitorii n-au niciodată gută, răspunse brutarul Jörgen în batjocură. În trup de croitor n-are guta loc, că doară intră doisprezece croitori la kilogram !

Bjerregrav nu răspunse.

— Croitorii sînt cam pe dos, îi dădu înainte brutarul. Nu mă pot eu pune cu ei. Un croitor nu-i în putere, decît cînd e schilod.

— Ia lasă, croitorii sînt, la urma urmei, tot atît de breji ca și brutarii care fac pîine neagră ! bîigui nervos Bjerregrav. Că doar orice țărancă se pricepe să facă pîine neagră.

— Vezi bine, fir-ar să fie ! Cînd îți coase croitorul o șapcă, îi mai rămîne material de-o pereche de pantaloni ; de aceea sînt croitorii așa de bine înțoliți ! Brutarul o cam luase razna.

— Despre morari și despre brutari umblă vorba că înșală. Bătrînul Bjerregrav se întoarse spre meșterul Andres tremurînd de indignare. Dar meșterul cel tînăr privea voios de la unul la altul și-și legăna piciorul bolnav.

— „Unui croitor nu-i e frică de nimic — poate înghiți lumea întreagă !“ spunea o dată un croitor tocmai cînd se înneca cu un bob de mazăre. Sau cum zice altă vorbă : „Mare lucru, încă un croitor în iad și pace !“ Așa oameni zic și eu ! Știți doar povestea cu femeia

care a născut un croitor în toată firea, fără să fi apucat măcar să bage de seamă că e grea.

Jeppe rise :

— Haide, isprăviţi o dată ; nici unul nu-i mai breaz ca celălalt.

— Ei, nici n-am de gînd să calc în picioare vreun croitor, bineînţeles dacă îl văd că se află în calea mea ; numai că de multe ori nici nu-i poţi zări. Brutarul Jörgen îşi ridică cu grijă saboţii de pe podea. Nici nu sînt în rîndul lumii... arătaţi-mi un singur croitor de-aci, din oraş, care a trecut marea ! Şi nici n-a fost vreun bărbat de faţă cînd au fost zămisliţi croitorii ; a tras-o o dată curentul pe o femeie care sta în pragul uşii — şi gata, s-a şi pomenit cu croitorul în burtă !

Cînd începea să-şi bată joc de cîte unul, brutarul pierdea măsura. De cînd îl însurase pe Söre... îşi uitase de toate necazurile. Bjerregrav nu i se putea împotrivi.

— N-ai decît să spui ce poftești despre croitori, izbuti el să îngîne în cele din urmă. Dar pe brutarii ăştia, care fac pîine meagră, nu-i socoteşte nimeni meseriaşi... sînt ca şi spălătoresele ! Numai croitorii şi cizmarii fac parte din bresle adevărate, cu probe de calfă şi cu tot dichisul.

— Ei, cizmarii, cred şi eu, asta-i altceva, spuse Jeppe.

— Şi despre voi umblă vorba, întocmai ca şi despre noi, clipi Bjerregrav deznădăjduit din ochi.

— Aşa ? Păi nici nu-i anul de cînd s-a însurat meşterul Klausen cu o fată de tîmplar! Dar un croitor pe cine ia de nevastă ? Doar pe slujnica lui !

— Vai, tată, oftă meşterul Andres. Şi unul şi altul tot oameni sînt.

— Aşa întorci tu vorbele ! Eu vreau să fie respectată meseria mea ! Au început să se aşeze tot soiul de agenţi comerciali, de negustori de lînă şi de calici pe aici prin oraş şi fac pe grozavii. Altădată, meşteşugarii erau măduva ţării. Chiar şi regii trebuiau să înveţe o meserie pe vremea aceea. Eu mi-am făcut ucenicia în capitală şi în atelierul unde am lucrat eu, a învăţat odată meseria un prinţ ; dar să fiu al dracului

dacă, de cînd mă știu, am auzit de vreun rege care să fie croitor!

Ar fi fost în stare s-o țină așa, la nesfîrșit. Dar cînd era harța în toi, ușa se deschise deodată și Larsen-Picior de Lemn intră șontîc-șontîc înăuntru, aducînd un val de aer proaspăt în atelier. Pe cap purta o capelă marinărească de furtună și era îmbrăcat cu o tunică albastră de marinar.

— Bună seara, copii! spuse el voios, aruncînd o grămadă de tocuri de piele și cîteva cizme despereche ate pe pervazul ferestrei!

Toți se înviorară ca la un semn.

— Ia uite-l și pe muzicant! Bine-ai venit! Ei, cum a fost vara, bună?

Jeppe se apucă să cerceteze cele cinci cizme pentru piciorul drept, ridică pielea de pe ramă și privi talpa și tocul, ținîndu-le în linie dreaptă cu ochiul.

— Astea au încăput pe mîini de cîrpaci, bombăni el și se apucă să cerceteze și tocurile pentru piciorul de lemn. Ei, ți-a folosit la ceva stratul de pîslă? Larsen suferea de frig la piciorul amputat.

— Da, nu mi-a mai fost frig la picioare!

— La picioare! Brutarul se lovi peste șolduri și izbucni în rîs.

— Spune tu ce vrei, dar de cîte ori mi se udă piciorul de lemn, prind guturai.

— Uite-al dracului! exclamă Jörgen mișcîndu-și pieptul lui mare, ca de hipopotam. Curat caraghioslîc!

— Multe lucruri caraghioase mai sînt pe lume, biigui Bjerregrav. În clipa în care a murit fratele meu, mi-a stat ceasul... îl aveam de la el.

Larsen-Picior de Lemn străbătuse cu flașneta tot regatul și acum trebuia să povestească: despre trenurile care alergau atît de repede că începeau să se învîrtească priveliștile în fața ochilor, despre prăvăliile cele mari și despre localurile de petrecere din capitală.

— Fie ce-o fi — spuse meșterul Andres — la vară mă duc și eu să lucrez acolo.

— Aud că în Jutlanda sînt o mulțime de epave! spuse brutarul. Se spune că pe acolo nu e decît nisip!

Am auzit că pămîntul le fuge de sub picioare spre răsărit. E adevărat că au acolo un stîlp de care trebuie să te scarpini înainte de-a te aşeza?

— Soră-mea are un fiu care s-a însurat în Jutlanda şi s-a statornicit acolo, spuse Bjerregrav. Nu l-ai văzut cumva?

Brutarul rise:

— Ai dracului şi croitorii ăştia... ţin toată lumea în buzunarul vestei! Ei, şi Fionia? Ai fost de bună seamă pe-acolo. Se zice că femeile sînt foarte blajine! Am fost şi eu odată la Svendborg, să luăm apă, dar n-am avut vreme să coborîm pe ţărm, spuse el cu părere de rău.

— Cum poţi umbla atîta, nu oboseşti? întrebă Bjerregrav îngrijorat.

Larsen-Picior de Lemn privi cu dispreţ la piciorul lui Bjerregrav, schilod din născare. El se alesese cu beteşugul la Helgoland, din pricina unui glonte adevărat.

— Ei, cine are picioare zdravene... spuse el şi scuipă departe pe fereastră.

Apoi le veni rîndul şi celorlalţi să povestească ce se mai întîmplase prin oraş în timpul verii, de la goeleta finlandeză care se împotmolise la nord şi pînă la Puterea care făcuse prăpăd în jurul ei.

— Acum stă la răcoare şi-şi mişcă mîinile.

Bjerregrav protestă împotriva poreclei şi spuse că asta înseamnă să iei numele Domnului în deşert.

— Numai unul singur e Puterea, aşa cum scrie la carte şi vai de noi, sărmanii, dacă s-ar dezlănţui vreodată asupra capului nostru!

Dar Larsen-Picior de Lemn spuse că Puterea n-avea nimic a face cu Dumnezeu şi că era ceva pămîntesc; pe unde fusese el, o foloseau ca să pună în mişcare maşinile, în locul cailor.

— Mai că-mi vine să cred că puterea sînt muierile, spuse brutarul Jörgen. Să mă ierte Dumnezeu, că doar ele poartă lumea de nas şi să ferească sfîntul cînd îşi dau ele drumul!... Da' tu ce crezi, Andres, că doar ştii carte multă?

— Puterea e soarele, spuse meşterul Andres. El stăpîneşte viaţa şi ştiinţa a descoperit că de la el izvorăşte puterea. Dacă ar cădea în mare şi s-ar răci, s-ar preface tot pămîntul într-un sloi de gheaţă.

— Da, căci marea e adevărata putere, exclamă Jeppe sigur de sine. Mai cunoaşteţi voi oare ceva care să smulgă şi să ia totul cu sine aşa ca marea? Şi apoi, marea ni le dă pe toate înapoi. Pe cînd călătoream spre Malaga...

— Da, asta aşa e, spuse Bjerregrav. Căci mulţi îşi agonisesc hrana pe mare, şi mulţi îşi găsesc şi moartea pe ea. Iar oamenii bogaţi pe care-i avem, au scos banii tot din mare.

Jeppe se îndreptă mîndru; ochelarii începură să-i sticlească:

— Marea poate duce orice, şi piatră, şi fier, deşi ea însăşi e moale! Cele mai mari greutăţi umblă pe spinarea ei. Şi apoi deodată le înghite pe toate. Eu am văzut vapoare, care, cînd le-a venit sorocul, au intrat cu bompresul în valuri şi au dispărut fără urmă.

— Aş vrea să ştiu dacă ţările înoată sau dacă se sprijină de fundul mării. Tu nu ştii, Andres? întrebă Bjerregrav.

Meşterul Andres fu de părere că se sprijină adînc de fundul mării; unchiul Jörgen spuse:

— Doamne, că tare-i mare marea!

— Da, e mare, căci eu am călătorit pe insula asta în lung şi-n lat — spuse Bjerregrav dîndu-şi aere — şi n-am dat nicăieri de vreun loc de unde să nu se vadă. Toate parohiile din Bornholm se învecinează cu marea! Dar se vede treaba că asupra ţăranilor n-are nici o putere, că ei tot lipiţi de ogor rămîn.

— Marea are putere asupra noastră a tuturora, spuse Larsen. Pe unii îi dă deoparte: oameni care au umblat mulţi ani pe ea, capătă dintr-o dată la bătrîneţe, rău de mare, şi atunci înţeleg că asta e o prevestire. De aceea a rămas Căpitanul Andersen pe uscat. Pe alţii îi trage la ea tocmai de colo, de sus, de la ţară! Am umblat eu pe mare şi cu oameni din ăştia, care toată viaţa lor nu s-au învîrtit decît pe

uscat. Marea au văzut-o ei, dar pînă la ţărm n-au coborît niciodată şi, într-o bună zi, i-a înhăţat dracu' de guler, au lăsat plugul baltă, au coborît în goană şi s-au angajat! Şi au fost marinari buni, nu glumă.

— Da, spuse brutarul Jörgen. Toţi cei de-aici am umblat pe mare; pe toate mările pînă unde pot ajunge vapoarele, călătoresc oameni din Bornholm. Am întîlnit şi alţii, care n-au intrat în apă în viaţa lor şi, cu toate acestea, se simt pe apă ca la ei acasă. Pe vremea cînd conduceam bricul „Klara" pentru căpitanul Andersen, am văzut şi eu pe unul d-ăştia. Nu făcuse baie în viaţa lui şi într-o bună zi, după ce ancorasem şi ceilalţi se apucaseră să înoate, ce i-o fi venit, că a sărit şi el în apă, ca şi cum s-ar fi aruncat în braţele mamei; crezuse că înotul vine aşa de la sine. S-a dus ca o piatră la fund şi pînă să-l scoată n, era pe jumătate mort.

— Dracu' să mai priceapă marea! exclamă meşterul Andres, cu răsuflarea tăiată. O vezi cum se bolteşte rotundă, cum se ridică în picioare, şi cum stă dreaptă ca un zid, deşi nu-i decît apă! Şi pe lîngă asta, am mai şi citit într-o carte că în mare se află atîta argint, cît ar putea să îmbogăţească toţi oamenii din lume!

— Doamne Dumnezeule! exclamă Bjerregrav. Una ca asta n-am mai auzit pînă azi! Şi de unde s-o fi strîns atîta argint, oare de la vapoarele care s-au scufundat? Da, marea... fir-ar să fie, ea e puterea!

— E zece — spuse Jeppe — şi lampa înghite, naiba s-o ia de maşină!

Atunci sparseră adunarea şi Pelle stinse lampa. Multă vreme după ce se culcă, îi mai vîjîi capul de cele auzite. Sorbise cu nesaţ tot ce se vorbise şi în creier îi mişunau gîndurile ca puii într-un cuib înţesat; se grămădeau şi se ciocneau ca să-şi facă un locşor, unde să-şi găsească liniştea. Marea era puternică: acum, iarna, o auzea necontenit cum fierbe izbindu-se de stîncile ţărmului. Pelle nu se lămurise încă dacă trebuie sau nu să se ferească de ea! N-avea de loc poftă să-şi pună oprelişti şi, la urma urmei, puterea din pricina căreia se certaseră ceilalţi, sălăş-

luia în el ca un simţământ luminos, care te îndeamnă să nu te dai bătut, în ciuda tuturor înfrîngerilor.

Uneori, simţea acest lucru mai lămurit, şi atunci trecea ziua mai uşor. O dată, după ce înghiţiseră ca de obicei mîncarea în cinci minute, se aşezară din nou la lucru; calfa era singurul care îşi îngăduia să se odihnească puţin la prînz şi acum stătea şi citea ziarul. Deodată ridică capul şi se uită mirat la Pelle:

— Ia te uită, ce-o mai fi şi asta! Lasse Karlsson... păi ăsta e tatăl tău!

— Da, răspunse Pelle cu limba împleticită şi sîngele îi năvăli în obraz. Ce? A ajuns şi tata Lasse la ziar? Numai să nu i se fi întîmplat vreun accident! O fi ceva în legătură cu gospodăria lui! Pelle simţea că se îneacă de spaimă, dar nu îndrăzni să întrebe; Nikas cel mărunţel şedea liniştit şi nu părea că avea de gînd să mai spună ceva. Acum semăna leit cu meşterul cel tînăr.

Pe urmă însă citi cu glas tare:

— Dispărut! Un păduche cu trei cozi a fugit de-acasă şi poate fi înapoiat contra bună recompensă proprietarului Lasse Karlsson, Curtea Înţelenită. Tot aici se cumpără şi pîine neagră veche!

Ceilalţi începură să rîdă cu hohote, dar Pelle se făcu alb ca varul. Dintr-o săritură trecu peste masă şi-l trînti pe Nikas cel mărunţel la pămînt, strivindu-l sub trupul lui; îi vîrî degetele în gît, gata să-l sugrume, dar fu biruit de ceilalţi. Emil şi Peter îl ţinură, pentru ca cureaua să-şi poată îndeplini menirea.

Şi totuşi, se simţea mîndru: ce însemnau nişte amărîte de lovituri cînd el îl trîntise pe Nikas, calfa, la pămînt, înfrîngînd respectul care te înrobea! Să mai îndrăznească ei şi de aci înainte să mai umble cu subînţelesuri mincinoase despre ce fusese el odinioară, ori să-l ia pe tata Lasse în răspăr! Pelle n-avea de gînd să se tîrască prin viaţă pe burtă!

Se dovedi că avea dreptate. Oamenii începură să ia seama cînd era vorba de Pelle, pentru că nimeni

nu avea chef să se trezească cu el sau cu lucrurile lui în cap, chiar dacă după aceea ar fi avut dreptul să-l bată.

11

Grădina armatorului era pustie — tufişurile şi pomii desfrunziţi ; din atelier se vedea toată grădina, şi puteai zări chiar dincolo de ea alte grădini, pînă în spatele caselor din Oststrasse. Jocul încetase, spalierele din grădină zăceau în frig şi în zloată, iar crengile de coral şi scoicile cele mari, care cîntau în atîtea feluri despre mare, cu gurile lor trandafirii şi cu dinţii ascuţiţi ca de peşte, fuseseră duse în casă din pricina gerului.

Pe Manna o vedea des. Se repezea în atelier, cînd cu ghiozdanul, cînd cu ghetele de patinaj : ba se rupsese un nasture, ba îi smulseseră patinele un toc de la gheată. Părul şi faţa îi erau biciuite de vînt şi frigul îi încingea obrajii ca focul.

— Ăsta-i sînge ! spunea meşterul cel tînăr şi nu se mai sătura privind-o. Cînd venea fata în atelier începea să rîdă şi să glumească cu ea. Dar Manna se ţinea de umărul lui Pelle şi-şi arunca piciorul în poala lui, ca să-i încheie nasturii. Uneori îl mai şi ciupea în taină, furioasă — era geloasă pe Morten. Băiatul nu pricepea nimic ; firea înţeleaptă şi blîndă a lui Morten îl subjugase de tot şi se lăsa bucuros condus de el. Pelle era tare amărît ori de cîte ori avea un ceas liber şi nu-l putea petrece cu Morten. Fugea într-un suflet să-l caute şi nu se sinchisea de nimic alta.

Într-o duminică dimineaţă, pe cînd mătura zăpada din curte, fetiţele se jucau în grădină ; făceau un om de zăpadă.

— Hei, Pelle ! strigară ele şi începură să bată din palmele înmănuşate. Vino-ncoace ! Ajută-ne să facem o colibă de zăpadă. Îi zidim uşa şi pe urmă aprindem

lumînările de Crăciun — mai avem niște mucuri. Haide, vino!

— Să vină și Morten... stați că vine îndată!

Manna strîmbă din nas:

— Ba să nu vină, n-avem nevoie de el!

— De ce nu? E foarte drăguț, spuse Pelle supărat.

— Da, dar tatăl lui e groaznic... toți se tem de el. Și a stat și la răcoare.

— Din pricina unei păruieli... e mare treabă! I s-a întîmplat și tatei, cînd era tînăr. Nu face nimic, cîtă vreme nu-i pentru hoție!

Dar Manna îl privi întocmai ca Jeppe, cînd judeca pe cineva și își dădea ifose de burghez.

— Pelle, nu ți-e rușine? Așa judecă numai calicii care n-au obraz.

Pelle roși că putea gîndi așa.

— Dar ce-i de vină Morten? mai spuse el blajin.

— Nu, să nu vină Morten aici... nici mama nu îngăduie. Spune că, hai, treacă-meargă cu tine, dar atît. Noi sîntem din lumea bună, adăugă ea, ca să-l lămurească.

— Tata are o fermă mare; cred că asta face cel puțin cît rabla voastră de corabie, spuse Pelle de sus.

— Corabia tatei nu e rablă, răspunse Manna jignită. E cea mai bună de aici din port și are trei catarge.

— O fi! Dar tu tot nu ești decît o scîrbă de fată! Pelle scuipă peste gard.

— Ei, și tu ești un suedez! Ochii Mannei luciră triumfător; Dolores și Aina stăteau în spatele ei și scoteau limba la Pelle.

Pelle ar fi avut mare chef să sară gardul și să le tragă o mamă de bătaie, dar tocmai atunci bătrîna lui Jeppe îl strigă din bucătărie și băiatul se duse să-și vadă de treabă.

Acum, după Crăciun, nu era de lucru. Oamenii purtau ghetele pe care le aveau, sau umblau în saboți. Nikas cel mărunțel trecea numai arareori pe la atelier; venea la masă, pleca iar și umbla toată vremea cu hainele cele bune pe el.

— Asta îşi cîştigă uşor pîinea, spunea Jeppe. Dincolo, meşterii nu-şi îndoapă oamenii toată iarna; cum nu mai e de lucru, le dau cu piciorul.

Pe Pelle îl trimitea de cîteva ori pe zi să dea o raită prin port şi să vadă ce mai e pe vase. Meşterii stăteau pe ţărm cu şorţul dinainte şi vorbeau despre mare, sau se adunau în faţa uşii vreunuia din ei ca să mai trăncănească, ţinînd cîte o unealtă în mînă cum le era obiceiul.

Toată lumea răbda de foame; „sfinţii" ţineau adunări în fiecare zi, pentru că oamenii aveau destul timp să vină. De abia acum se vedea cît de şubred era oraşul. Nu era ca la ţară, unde te puteai culca pe-o ureche, fiindcă ştiai că pămîntul produce pentru tine. Aici toţi se ghemuiau ca să ocupe cît mai puţin loc şi mîncau pe sponci, ca să treacă cu bine sezonul mort.

In ateliere, ucenicii ciocăneau încălţăminte oftină pentru stoc; primăvara, cizmarii închiriau laolaltă un vas şi o expediau în Islanda; astfel mai izbuteau să iasă din impas.

— Daţi-i zor, repeta meşterul fără încetare. Că multe parale tot nu luăm pe ele.

O dată cu sezonul mort începură şi grijile. Mulţi dintre muncitori se aflau de pe acum în pragul mizeriei şi se spunea că numai cu foarte mare greu vor putea fi satisfăcuţi toţi cei care cereau ajutor. Filantropia era în floare.

— Şi cînd te gîndeşti că la noi nu e nimic faţă de ce e dincolo. Am auzit că acolo numărul celor care n-au de lucru se ridică la zeci de mii, spunea brutarul Jörgen.

— Din ce-or fi trăind toţi săracii ăştia, bieţii de ei, dacă n-au de lucru? întrebă Bjerregrav. Dacă aici la noi, unde fiecare meşter se îngrijeşte de pîine pentru oamenii lui şi tot ameninţă mizeria!

— Aici nu moare nimeni de foame, dacă nu vrea, spuse Jeppe. Avem o asistenţă foarte bine organizată.

— Se vede treaba că te-ai făcut social-democrat, Jeppe, spuse brutarul Jörgen. Vrei să arunci toată grija în spinare asistenţei săracilor!

Larsen-Picior de Lemn pufni în rîs : asta era o interpretare nouă !

— Dar la urma urmei, ce-or fi vrînd ? Că doar francmasoni nu sînt. Umblă vorba că dincolo au început iar să scoată capul.

— Ei, asta e de bună seamă ceva care vine şi pleacă o dată cu lipsa de lucru, spuse Jeppe. De ceva trebuie doar să se ţină oamenii ! Iarna trecută a venit acasă unul din fiii meşterului care face pînze de corabie ; făcea parte, în taină, din mişcare. Părinţii lui n-au vrut niciodată să recunoască asta, şi el a fost destul de deştept să se retragă la vreme.

— Să fi fost fiul meu, ar fi mîncat o mamă de bătaie ! spuse Jörgen.

— N-or fi şi ei din cei ce se pregătesc pentru împărăţia de o mie de ani ? Avem şi noi vreo cîţiva din ăştia, spuse modest Bjerregrav.

— Vrei să spui, nătărăii ăia care cred în ceasornicar şi în vremea lui cea nouă ? O fi — spuse Jeppe batjocoritor — dar am auzit că mult rău zace în ei. Cred mai degrabă că sînt antichristul pe care-l proroceşte şi biblia.

— Ei şi ce vor, la urma urmei ? întrebă Jörgen. Cum îşi arată nebunia ?

— Ce vor ? Larsen-Picior de Lemn căzu pe gînduri. Am văzut eu multă lume şi, după cîte am înţeles, vor să ia coroanei dreptul de a bate monedă şi să-l dea oamenilor de rînd. Şi-apoi sigur că vor să răstoarne toate orînduielile.

— Ce vor ei, spuse meşterul Andres, este după părerea mea, foarte bine... numai că n-au să izbutească niciodată. Mă pricep şi eu puţin la chestiile astea, încă de la Garibaldi.

— Dar ce naiba vor, dacă nu să răstoarne lumea ?

— Ce vor ? Ei, ce să vrea ?... Să fie toţi oamenii la fel, nu-i aşa ? Meşterul Andres nu prea era sigur.

— Va să zică să aibă cel din urmă marinar atît cît are şi căpitanul... ei nu, că asta-i bună, fir-ar al naibii ! Brutarul se lovi peste şolduri şi rîse.

— Vor să-l dea jos şi pe rege, se grăbi să spună Larsen-Picior de Lemn.

— Atunci cine dracu' să ne conducă, că neamțul atîta așteaptă, ca să se și repeadă-ncoace! Asta-i cel mai rău lucru; auzi, danezi care să dea ei înșiși țara pe mîna dușmanului! Ce mă mir pe mine e că nu sînt împușcați de-a dreptul, fără lege și fără judecată! Uite, vezi, aici, la Bornholm, n-o să prindă ei rădăcini niciodată.

— Asta nu se știe! rîse meșterul cel tînăr.

— Ba, să-i ia dracu', ne adunăm toți pe țărm și-i împușcăm pînă la unul! Nu pun ei piciorul aici!

— Nu-s decît niște haimanale și niște calici, spuse Jeppe. Aș vrea să știu dacă se află printre ei măcar un singur cetățean cumsecade.

— Se-nțelege că săracii se vaietă într-una de mizerie, spuse Bjerregrav. De aceea nici nu poate să se sfîrșească treaba asta vreodată.

Brutarul Jörgen era singurul care avea de lucru — rău mai trebuiau să meargă treburile, dacă nici pîine neagră n-ar mai fi putut cumpăra oamenii. Ba avea chiar mai mult de lucru decît înainte; cu cît economiseau mai mult carnea și celelalte, cu atît mîncau pîine mai multă. Jörgen împrumuta adeseori ucenicii de la Jeppe ca să-i ajute la frămîntat.

Dar mulțumit tot nu era. Îl ocăra mereu pe Sören, în gura mare, pentru că nu voia să se apropie de nevasta lui cea tînără și voinică. Bătrînul Jörgen îl vîrîse chiar cu mîna lui la ea în pat, dar Sören prinsese să tremure ca un vițel nou-născut și scăpă pentru că-l podidise plînsul.

— Te pomenești c-o fi vrăjit? îl întrebă meșterul cel bătrîn pe Andres.

— E tînără și drăguță, n-ai ce zice! Cît despre el, l-am îndopat toată iarna cu ouă, și cînd colo uite: ea se învîrte prin casă cu nasul în jos și el nici nu se atinge de ea. Maria, Sören, îi strig eu, ca să trezesc un pic de viață în ei... Ehei, dacă-ar fi și el așa de focos cum am fost eu la vremea mea! Ea rîde și roșește, dar prostul de Sören se ascunde. Mai mare rușinea, cînd o vezi cum e de rumenă și cît vino-ncoace are... De ce n-am avut eu parte de așa ceva în tinerețea mea!

— Dar te mai ţii încă destul de bine, unchiule Jörgen ! rîse meşterul Andres.

— Da, aproape că-ţi vine să te gîndeşti şi la asta... cînd stai şi te uiţi ce nedreptate se petrece chiar sub ochii tăi. Căci vezi tu, Andres, eu am fost cam porc în tinereţea mea, în multe privinţe... dar am fost şi un vlăjgan zdravăn ; pe bord oamenii voiau întotdeauna să fie împreună cu mine. Şi aveam putere, slavă Domnului, şi pentru băut, şi pentru fete, şi pentru munca grea pe furtună. Viaţa pe care am dus-o n-a fost rea de loc şi aş lua-o bucuros de la capăt. Dar Sören, ce mai zdreanţă, nici nu e în stare să-şi găsească loc ! Ce-ar fi să stai tu o dată de vorbă cu el... că doar pe tine te ascultă.

— Am să încerc bucuros.

— Mulţumesc ; mi se pare că îţi mai datorez nişte bani. Jörgen scoase zece coroane şi le puse pe masă ; apoi ieşi.

— Pelle, nătăraule, vrei să-mi cumperi ceva ? Meşterul cel tînăr porni şontîc-şontîc spre camera de croit, cu Pelle după el.

Andres ieşea mereu în pragul uşii, dar se întorcea numaidecît înapoi căci nu putea îndura frigul. Visa tot timpul la ţări mai calde şi vorbea despre cei doi fraţi ai lui, dintre care unul dispăruse în America de Sud — poate chiar ucis. Celălalt era în Australia şi păzea oile. Cîştiga cu treaba asta mai mult decît judecătorul de-aici şi era cel mai bun boxer din împrejurimi.

Meşterul îşi împreună mîinile lui albe ca varul şi le lăsă să cadă pe spinarea lui Pelle.

— Asta e boxul, spuse el cu convingere. Fratele meu Morten e în stare să schilodească un om dintr-o singură lovitură. Şi pentru treaba asta e plătit. Ptiu drace ! Meşterul se cutremură. Frate-său voise de multe ori să-i trimită un bilet de călătorie, dar din pricina afurisitului de picior... Spune-mi ce să fac eu acolo... hai Pelle, spune !

Pelle se ducea în fiecare zi să ia cărţi de la biblioteca de împrumut şi învăţă în curînd care erau scriitorii cei mai palpitanţi. Încercă să citească şi el,

dar nu prea izbutea ; îi plăcea mai mult să îngheţe la patinaj şi să privească cum aleargă oamenii pe gheaţă. Îl ruga pe Morten să-i spună ce cărţi sînt mai interesante ca să i le aducă meşterului şi aşa veni într-o zi cu *Olandezul zburător.*

— Asta e adevărată operă de poet, zău aşa, spuse meşterul şi povesti cuprinsul lui Bjerregrav, care îl luă drept adevărul adevărat.

— Păcat că nu te-ai dus în lumea largă, dragă Andres ; cît despre mine, mai bine să rămîn acasă. Ţie însă, ţi s-ar fi cuvenit asta... ascultă-mă pe mine !

— Lumea largă ! spuse meşterul batjocoritor. Pentru că nu putea avea parte de ea, nu i se părea nici destul de largă. Dacă aş pleca, aş căuta o intrare spre măruntaiele pămîntului — cică în Islanda ar exista. Nu-i vorbă că şi o călătorie în lună ar avea haz ; numai că asta nu se va înfăptui niciodată.

La începutul anului, veni Anker nebunul şi-i dictă meşterului o scrisoare de cerere în căsătorie către fata cea mare a regelui.

— Anul ăsta trebuie să răspundă, spuse el dus pe gînduri. Vremea trece şi norocul se duce, fără să aibă mulţi parte de el ; avem mare nevoie de vremea cea nouă.

— Asta aşa-i, răspunse meşterul Andres. Dar dacă s-ar întîmpla nenorocirea ca regele să nu vrea, atunci eşti destul de tare, Anker, ca să aranjezi treburile şi singur !

Treburile mergeau foarte prost, şi tocmai cînd mergeau mai prost ca oricînd, cizmarul Bohn îşi deschise prăvălie în piaţă. Fusese un an dincolo şi deprinsese mofturile la modă : în vitrina lui se afla o singură pereche de cizme, şi acestea erau chiar cizmele lui de duminică. În fiecare luni dimineaţă le lustruia şi le expunea din nou, ca să aibă prăvălia faţă. Cînd stătea de vorbă cu oamenii în prăvălie, nevastă-sa şedea în odaia de alături şi ciocănea într-o gheată ca să creadă lumea că are lucrători.

De la lăsata secului, Jeppe începu să capete de lucru. Meşterul Andres se întoarse într-o bună zi foarte vesel de la bodega lui Bierhansens ; făcuse cunoş-

tință cu cîțiva actori dintr-o trupă care tocmai sosise în oraș.

— Așa oameni mai zic și eu ! strigă el și se apucă de obraji. Călătoresc într-una, dintr-un oraș într-altul și dau spectacole ; ăștia văd lumea nu glumă ! Nu-și mai găsea locul.

In dimineața următoare sosiră gălăgioși și umplură atelierul cu glasurile lor care-ți luau auzul.

— Tălpi și tocuri, tălpi care nu se rup ! Dă-i cu ciocanul : una în gheată și două peste bot !

Gura le mergea ca o moară hodorogită și scoteau o mulțime de ghete de sub palton sau din niște buzunare fără fund. Le aruncau grămadă pe pervazul ferestrei, îndrugînd tot felul de snoave. Spuneau ghetelor „cetățeni", învîrteau și suceau cuvintele și le suflau ca pe niște baloane de la unul la altul pînă cînd nu mai rămînea nici pic de înțeles în ele.

Ucenicii uitară de toate și se tăvăleau de rîs, pe cînd meșterul cel tînăr sclipea de glumeț ce era, luîndu-se la întrecere cu toți. Acum se dovedea că nu erau minciuni și lăudăroșenie vorbele despre norocul pe care-l avea la femei. Tînăra actriță cu părul ca fuiorul nu-și mai lua ochii de la el, deși se vedea bine că-i duce pe toți de nas ; le făcea semn tovarășilor ei să privească la mustața cea grozavă a meșterului. Meșterul uitase de piciorul bolnav, aruncase bastonul cît colo și acum stătea în genunchi și-i lua măsură pentru o pereche de cizmulițe înalte, cu manșete de lac și cu încrețituri de armonică la carîmb. Avea o gaură în călcîiul ciorapului, dar ei nici că-i păsa ; unul din actori spuse : „Ochi la capac !" și ceilalți rîseră zgomotos.

Bătrînul Jeppe sosi ca o furtună, atras de veselia din atelier. Blonda îi spuse „bunicule" și voi să danseze cu el ; Jeppe își uită de demnitate și rîse.

— Vedeți, la noi vin cînd vor să aibă ceva ca lumea, spuse el mîndru. Am învățat și eu la Copenhaga și nu o dată am dus încălțăminte la artiști. Lucram pentru tot teatrul. Domnișoara Pätges, care a ajuns mai tîrziu vestită, și-a făcut primii pantofi de bal la noi.

— Așa oameni mai zic și eu! spuse meșterul Andres, după ce părăsiră zgomotoși atelierul. Fir-ar al dracului, așa oameni mai zic și eu! Jeppe nu putea pricepe în ruptul capului cum de nimeriseră la el; meșterul Andres nu găsi cu cale să-i spună că fusese la cîrciumă.

— Să-i fi trimis domnișoara Pätges la mine? se întrebă Jeppe dus pe gînduri. Se vede treaba că mă ține minte!

Ploua cu bilete de favoare. Meșterul cel tînăr se ducea în fiecare seară la teatru. De cîte ori le ducea o pereche de ghete, Pelle primea cîte un bilet la galerie. De spus nu avea ce să le spună nimic, căci prețul era scris limpede cu cretă pe talpă.

— Ți-au plătit? întreba meșterul nerăbdător. Stătea toată vremea pe scară și aștepta. Nu, i se spusese să dea multe salutări și cît despre plată, aveau să vină ei înșiși să achite totul. Ei, de oameni ca ăștia n-ai de ce să te temi, spunea meșterul.

Într-o bună zi în toiul acestor evenimente, apăru și Lasse în atelier; părea un adevărat chiabur, cu gulerul de blană tras peste urechi. Adusese un sac de cartofi; era un dar pentru meșter, pentru că băiatul lui învăța meseria bine. I se dădu voie lui Pelle în ziua aceea să plece cu taică-său. Băiatul trăgea mereu cu coada ochiului la gulerul lui de blană. În cele din urmă, nu se mai putu stăpîni și puse mîna pe el, ca să-l mai cerceteze mai de-aproape, dar îi dădu iar drumul dezamăgit.

— Ei, da, gulerul... hm, păi ăsta-i prins doar așa, la paltonul de caretaș! Dar arătos tot e și-mi ține cald la urechi. Dar ce, credeai că am și venit cu o blană adevărată? Ehei, pentru așa ceva nu ajung încă banii, dar vine ea și asta! Și aș putea să-ți înșir cîți chiaburi vrei, care nu poartă nici ei altceva.

Pelle era totuși cam dezamăgit, fu însă nevoit să recunoască că nu era nici o deosebire la prima vedere între haina aceasta și o blană de urs adevărată.

— Altminteri cum vă merge? întrebă el.

— Ei, acum cioplesc pietre. Trebuie să cioplesc douăzeci de stînjeni dacă vreau să plătesc de ziua

dracului[1] fiecăruia ce i se cuvine. Numai de nu ne-am îmbolnăvi, Karna şi cu mine.

Se duseră la han să-şi lase caii. Lui Pelle i se păru că oamenii nu se ploconeau în faţa lui Lasse, ca în faţa adevăraţilor chiaburi; Lasse, însă, păşea foarte sigur de sine. Intră glonţ în odaia hangiului, aşa cum făceau şi ceilalţi, îşi îndesă tutun în pipa lui de pămînt şi-şi turnă un rachiu. Un val de aer proaspăt se răspîndea în jurul lui, pe cînd umbla de la birou la căruţă şi înapoi, cu paltonul descheiat; călca atît de îndesat pe pietrele caldarîmului de parcă ar fi avut şi el pietre în cizme.

Apoi se duseră la Due. Lasse dorea să vadă cum le merge.

— Nu e aşa de uşor cînd una din părţi vine de la bun început cu ceva străin în căsnicie.

Pelle îl lămuri cum stăteau lucrurile.

— Spune-i lui Kalle s-o ia pe Marie înapoi. Anna o prigoneşte. Altminteri le merge bine; acum vor să-şi cumpere cai şi căruţă şi să facă singuri cărăuşie.

— Aşa poamă e ea? Ei, da, cine nu are inimă izbuteşte mai repede. Lasse oftă.

— Ascultă tată, spuse Pelle deodată. Avem teatru aici şi eu îi cunosc pe toţi actorii. Le duc încălţămintea şi îmi dau în fiecare seară cîte un bilet. Am văzut toate piesele, zău aşa!

— Ce tot îndrugi? Lasse rămase locului ca să-l poată descoase mai bine pe băiat. Va să zică ai fost la un teatru adevărat? Aşa e, cine şade la oraş, are dracu' grijă să-l facă mai deştept decît pe ţăran; aici poţi să ai tot ce-ţi doreşte inima.

— Vrei să vii şi tu deseară? Fac eu rost de bilete!

Lasse se scărpină în cap. Chef ar fi avut el, dar prea era ceva neobişnuit.

Se înţeleseră să doarmă în noaptea asta la Due, şi seara se duseră împreună la teatru.

[1] Ziua scadenţelor, 11 decembrie.

— Aici e? întrebă Lasse mirat, cînd ajunseră în faţa unei magazii mari, unde se îngrămădeau oamenii.

Înăuntru, însă, era strașnic. Se aşezară sus de tot, în spate, ca pe o muche de deal; de-acolo puteau vedea peste tot. Jos în rîndul întîi, şedeau cîteva doamne, care, pe cît putea vedea Lasse, erau aproape goale.

— Astea sînt actriţele? întrebă el.

Pelle rîse:

— Nu, astea sînt cele mai mari cucoane din oraş: soţia doctorului, primăreasa, nevasta domnului inspector şi tot din astea.

— Şi de mari ce sînt n-au nici măcar ce pune pe ele! făcu Lasse. La noi asta se cheamă sărăcie curată. Dar unde sînt ăia care joacă?

— Colo, după perdea.

— Dar ce, a început?

— Nu, nu vezi că n-a început? Trebuie doar să se ridice întîi cortina!

În cortină era o gaură prin care ieşi un deget şi începu să se învîrtească spre spectatori. Lasse rîse.

— A naibii comedie! spuse el şi cînd se repetă, se lovi peste şale, de haz mare ce făcea.

— Nici n-a început încă, spuse Pelle.

— Păi da. Şi Lasse se potoli.

Candelabrul începu deodată să se ridice spre gaura cea mare din tavan, acolo şedeau cîţiva băieţi în genunchi şi stinseră lămpile suflînd în ele. Cortina se ridică, lăsînd să se vadă o cameră mare, frumos luminată, în care se învîrteau o mulţime de fete tinere şi frumoase, îmbrăcate cum nu mai văzuse Lasse niciodată — şi cum mai vorbeau! Lasse era din cale-afară de mirat că pricepea ce spun, cu toate că se simţea atît de străin; era ca şi cum ar fi tras cu ochiul în ţara visurilor. Printre ele era şi una, care stătea singură deoparte şi torcea; asta era cea mai frumoasă dintre toate.

— Se vede cît colo că e cucoană mare, spuse el.

Dar Pelle îi şopti că era doar o biată fetiţă de pădurar, pe care o răpise stăpînul castelului şi acum

voia s-o silească să-i fie iubită. Toate celelalte se strînseseră în jurul ei, îi pieptănau părul de aur şi se aşezau în genunchi; ea însă era tare nenorocită. Uneori durerea ei părea atît de adîncă, încît deschidea buzele cele frumoase şi-şi plîngea amarul, cîntînd un cîntec; Lasse se tulbură atît de tare, încît abia de mai putea respira.

Apoi veni un bărbat înalt cu o barbă lungă şi roşie; Lasse fu de părere că era îmbrăcat ca o paiaţă.

— Ăsta şi-a comandat la noi cizmele cele frumoase, şopti Pelle. E stăpînul castelului, care vrea s-o ademenească pe fată.

— Ptiu drace, dar scîrbos mai e, spuse Lasse scuipînd. Stăpînul Steinhof-ului e un înger faţă de ăsta. Pelle îi făcu semn să tacă.

Stăpînul castelului le goni pe fete, apoi începu să se învîrtească ca un leu în cuşcă, privind chiorîş la fată şi rostogolindu-şi ochii în cap.

— Ei, te-ai hotărît o dată? urlă el pufăind ca un taur furios. Se repezi la ea, ca s-o înşface.

Dar fata pădurii se ridică drept în picioare, cu un pumnal lucitor în mînă.

— Stai! Să nu mă atingi! strigă ea. Sau, martor mi-e Dumnezeu, că îmi împlînt acest pumnal în inimă! Crezi că poţi să cumperi nevinovăţia mea, pentru că sînt săracă? Cinstea omului sărman nu se vinde pe bani!

— Asta aşa e! spuse Lasse tare.

Dar castelanul rîse viclean şi începu să se tragă de barba lui roşie; vorbea pronunţat cu „r".

— Nu ţi-e de-ajuns ce-ţi dăruiesc? Fie! Rămîi noaptea asta la mine şi-ţi dau un conac şi zece capete de vite, ca să te poţi înfăţişa chiar mîine la altar cu vînătorul tău!

— Ţine-ţi gura, curvarule! strigă Lasse furios.

Cei din jur încercară să-l potolească şi-l înghiontiră din toate părţile.

— Ce naiba, nu mai are omul voie nici să deschidă gura? se întoarse el către Pelle, supărat. Nu-s eu uşă de biserică, dar dacă nu vrea fata, s-o lase

în pace! Şi dacă l-au apucat căldurile, ce, nu-i e ruşine să-l vadă lumea în aşa hal? Auzi porcul! Lasse vorbea tare şi vorbele lui părură să facă efect asupra castelanului: rămase o clipă privind cruciş înainte, apoi chemă un om şi-i porunci să ducă fata înapoi în pădure.

Lasse răsuflă uşurat cînd căzu cortina. Băieţii de sus aprinseră lămpile şi coborîră din nou candelabrul.

— Pînă acum a scăpat ea, îi spuse el lui Pelle. Dar n-am încredere în ticălosul ăsta de castelan! Era tot o apă şi nu părea să-i fi priit spectacolul.

Priveliştea care li se arăta acum, ca prin farmec, era o pădure. Era o pădure minunată cu muşcate şi cu un izvor care ieşea şopotind din ceva verde.

— E un butoi de bere acoperit! şopti Pelle şi atunci îi descoperi şi Lasse cepul. Ai fi putut jura că e aievea. In fund de tot se vedea castelul pe o stîncă, iar în faţă se afla un trunchi de copac doborît; doi vînători îmbrăcaţi în verde şedeau călare pe el şi unelteau. Lasse dădu din cap — cunoştea el vicleniile lumii!

Se vede că cei doi auziră ceva, căci se pitiră în dosul trunchiului, cu cuţitul în mînă. Urmă o clipă de tăcere. Apoi apăru fata cu vînătorul ei, coborînd mînă-n mînă, fără să bănuiască nimic, pe poteca pădurii; la izvor îşi luară drăgăstos rămas bun şi el o porni înainte spre spectatori — ducîndu-se la moarte sigură.

Asta era prea de tot! Lasse se sculă în picioare.

— Păzea! strigă el cu glas înăbuşit. Păzea!

Cei care şedeau în spatele lui îl traseră de haină, ocărînd.

— Ba, fir-ar al dracului, că acum nu mai tac fie ce-o fi! spuse Lasse începînd să lovească în jurul lui. Apoi se plecă înainte cît putu de tare: Bagă de seamă, hei, de colo! Te omoară! Vezi că s-au ascuns după trunchi!

Vînătorul încremeni locului cu ochii holbaţi la spectatori; cei doi ucigaşi se ridicară căscînd şi ei ochii; din culise începură să iasă actorii şi actri-

ţele, rîzînd cu hohote şi privind în sală. Lasse ştia acum că omul scăpase ; cît despre el, nu-i merse prea bine, pentru că paznicul veni să-l dea afară.

— Plec eu şi singur, spuse el. Că un om cinstit n-are ce căuta între oameni ca ăştia. Cînd ajunse în stradă începu să vorbească de unul singur cu glas tare. Era supărat nevoie mare.

— N-a fost decît o comèdie, tată, spuse Pelle încet ; în taină, se cam ruşina de taică-său.

— Nu trebuie să mă înveţi tu ! Ştiu bine că asta s-a întîmplat de mult şi că orice aş face nu se mai poate îndrepta, chiar de-ar fi să mă pun cu capul în jos şi cu picioarele în sus. Dar auzi îndrăzneală, să scormonească asemenea porcării ? Să fi fost şi ceilalţi ca mine, am fi pus mîna pe castelanul ăla şi l-am fi făcut praf, chiar şi aşa cu o sută de ani mai tîrziu !

— Pe el ?... Păi ăsta e actorul West, care vine în fiecare zi la noi în atelier !

— Aşa ? Actorul West ?... Păi atunci se vede treaba că tu eşti actorul Prostilă dacă îngădui să-ţi arate aşa ceva. Am mai văzut eu oameni care aveau darul să cadă la pămînt şi să cheme în locul lor duhul celor morţi de mult... firește că nu chiar aşa în carne şi oase ca aici ! Dacă ai fi stat colo, după perdea, ai fi văzut că West zăcea ca mort. Celălalt — dracul — era cel care îşi făcea de cap. Să-ţi spun cinstit, n-aş vrea să am un asemenea dar ; e un joc primejdios. Dacă se întîmplă, de pildă, să uite ceilalţi cuvîntul care să-l învie pe West, atunci s-a isprăvit cu el, pe cînd celălalt trăieşte mai departe în locul lui.

— Asta-i superstiţie curată ! Ştiu eu foarte bine că West joacă ! L-am recunoscut numaidecît, tată, ce naiba !

— Păi da, firește ! Tu faci întotdeauna pe deşteptul ; ai fi în stare să te iei în orice minut la harţă şi cu dracu' !... Şi zici că a fost numai o panoramă ? N-ai văzut cum îşi rostogolea ochii în cap de poftă ?! Ascultă-mă pe mine, dacă n-ar fi avut fata cuţitul în mînă, s-ar fi repezit la ea şi şi-ar fi făcut cheful în

faţa tuturor! Că dacă învii vremurile de odinioară, apoi trebuie să se desfăşoare şi întîmplările după cum le-a fost rostul pe atunci; chiar dacă sînt mulţi oameni de faţă. Dar auzi vorbă, să facă aşa ceva pentru bani, ptiu drace! Şi acum, mă duc acasă. Lasse nu voi să mai audă nimic şi îşi înhămă caii.

— Ar fi mai bine să nu te mai duci pe acolo, spuse el la despărţire. Dar dacă a apucat să te prindă în mreje, cel puţin bagă-ţi în buzunar vreun lucru sfinţit, care să te ferească de rele. Aşa, şi ţine minte că îţi trimitem rufele, în sîmbăta dintîi a fiecărei luni, cu măcelarul Jensen.

Pelle continuă să meargă la teatru ca şi mai înainte; ştia el bine că nu era decît comèdie. Dar ceva tainic tot se ascundea în ea; oamenii aceia aveau un dar dumnezeiesc, dacă erau în stare să-şi schimbe înfăţişarea seară de seară şi să intre cu totul în pielea celor pe care îi jucau. Mai că ar fi vrut să se facă şi el cîndva actor.

Stîrneau vîlvă mare cînd treceau pe străzi cu hainele lor largi şi cu pălăriile lor caraghioase; oamenii se repezeau la ferestre să-i vadă; bătrînii scuipau după ei. Oraşul părea cu totul schimbat, cîtă vreme rămaseră pe-acolo. Parcă le luaseră oamenilor minţile. Fetele ţipau din somn şi visau despre răpiri, dar nu uitau să lase ferestrele puţin crăpate; iar băieţii erau gata s-o pornească cu trupa. Cei ce nu înnebuniseră de tot după teatru se duceau la adunările creştine, ca să lupte împotriva lui.

Intr-o bună zi, actorii se făcură nevăzuţi aşa cum veniseră şi lăsară în urma lor o mulţime de datorii.

— Adunătura dracului! spuse meşterul abătut. Frumos şi-au mai bătut joc de noi!... Şi cu toate astea, grozavi oameni, în felul lor! Şi cîte ţări au văzut!

Dar după toată povestea aceasta, nu se mai putu ţine pe picioare. Se băgă în pat şi zăcu aşa aproape o lună.

Se întîmpla uneori să fie şi plăcut în aceste seri de iarnă, cînd stătea acasă, în atelier, fără nici o treabă, pentru că afară era întuneric şi frig, şi pentru că nici nu aveai unde să te duci. Pelle se săturase să se tot ducă la patinaj şi să îngheţe privind cum se avîntau alţii pe gheaţă. Nici hoinăreala pe stradă, în sus şi-n jos, tot în sus şi-n jos, pe acelaşi drum, pînă cînd se făcea zece, nu avea nici un haz dacă nu aveai haine bune şi călduroase şi dacă nu ţineai o fată pe după mijloc. Nici Morten nu voia să se fîţîie pe-afară; îi era frig şi îi plăcea mai mult la căldură.

Şi aşa, de îndată ce începea să se întunece, se strecurau amîndoi în atelier, scoteau cheia şi o atîrnau în cuiul de la intrare, ca să nu bage Jeppe de seamă; apoi făceau pe ascuns foc în sobă şi puneau ceva în faţă, ca să nu vadă Jeppe pîlpîirea flăcărilor, cînd îşi făcea rondul pe la ferestrele atelierului. Pe urmă se înghesuiau amîndoi lîngă sobă, ţinîndu-se de gît, şi Morten povestea din cărţile pe care le citea.

— De ce-ţi pierzi vremea cu cărţile astea neroade? întrebă Pelle, după ce-l ascultase cîtva timp.

— Pentru că vreau să aflu totul despre viaţă şi despre lume, răspunse Morten din întuneric.

— Despre lume, făcu Pelle cu dispreţ. Ba vreau să mă duc chiar eu în lume, să văd ce se petrece peacolo. Ce-i în cărţi e numai minciună. Ei, şi-apoi?

Apoi Morten vorbi blajin mai departe. Dar în mijlocul povestirii îşi aminti deodată de ceva şi scoase o bucăţică de hîrtie din buzunarul de la piept.

— Asta e ciocolată de la Bodil, şi rupse bucăţica în două.

— Unde a pus-o? întrebă Pelle.

— Sub cearşaf. Am simţit ceva tare la spate, cînd m-am culcat.

Băieţii ronţăiră ciocolata rîzînd. Deodată, Pelle exclamă:

— Bodil asta sucește capul la copii! L-a ademe-

nit şi pe Hans Peter, de la Steinhof, să plece cu ea, şi el n-avea, frate, decît cincisprezece ani!

Morten nu răspunse. Dar deodată tresări şi capul i se lăsă pe umărul lui Pelle.

— Tu ai şaptesprezece ani, îl mîngîie acesta. Dar rău tot e, căci ar putea să-ţi fie mamă, chiar lăsînd la o parte vîrsta. Apoi, rîseră amîndoi.

În serile obişnuite era şi mai plăcut. Focul ardea în sobă şi după ora opt, în văzul tuturor, şi lampa era aprinsă. Morten era şi el acolo. Veneau de pretutindeni să trăncănească, iar frigul care îi gonea încoace le trezea amintiri grozave, de ţi se părea că o lume întreagă se ghemuia în atelier la căldură. Jeppe vorbea despre anii lui de ucenicie petrecuţi în capitală, şi despre falimentul acela grozav. Îi poartă aşa, înapoi, pînă la începutul veacului, într-o capitală veche şi ciudată, unde bătrînii umblau cu peruci pe cap şi unde rachiaşul era întotdeauna la îndemînă ca să te dezgheţe, dar unde ucenicii îşi cîştigau pîinea cerşind duminica pe la uşile oamenilor. Ehei, alea erau vremuri! Apoi se întoarce acasă, şi vrea să se aşeze ca meşter, dar breasla nu-i îngăduie pentru că prea e tînăr. Atunci pleacă pe mare, ca bucătar, şi ajunge tocmai acolo unde soarele arde atît de tare, încît fierbe smoala în crăpături şi puntea îţi frige tălpile. Sînt toţi o ceată veselă şi Jeppe nu-i cu nimic mai prejos, chiar aşa tînăr cum e. La Malaga iau cu asalt o cîrciumă, îi aruncă pe fereastră pe toţi spaniolii şi petrec cu fetele, pînă cînd năvăleşte tot oraşul grămadă peste ei şi sînt siliţi să fugă pe corabie. Jeppe nu izbuteşte să se ţină de ceilalţi şi barca se depărtează de mal. Trebuie să sară în apă şi să înoate. Cuţitele cad ca grindina în jurul lui, plescăind în apă, ba unul chiar i se înfige în omoplat. Cînd ajunge Jeppe aici, se apucă întotdeauna să-şi lepede haina ca să le arate semnul. Meşterul Andres îl opreşte. Pelle şi Morten au auzit de multe ori povestea, dar o ascultă de fiecare dată cu plăcere.

Brutarul Jörgen, care şi-a petrecut mai toată viaţa ca marinar de cursă lungă în mările nordului şi ale

sudului, se făleşte cu scripeţii de mînă, cu urşii polari şi cu negresele cele frumoase din Indiile de Vest. Jörgen porneşte scripetele şi puternicul vas cu trei catarge din rada Havanei ridică pînzele; cei din atelier răsuflă uşuraţi.

Hai, hai, porniţi băieţi
La scripete fiţi gata!
Cu cîntecul de jale,
Să plîngă-ncet şi fata!

Doisprezece bărbaţi se învîrtesc aşa, cu pieptul gol, lipit de pîrghia scripetelui celui greu, care ridică ancora; ancora se ridică, pînzele se umflă de vînt, şi îndărătul cuvintelor lui licăreşte, în fiecare port, faţa altei drăguţe. Bjerregrav se cruceşte, căci de cînd se ştia îl înduioşează suferinţa altora; dar în ochii meşterului celui tînăr totul se roteşte în jurul lumii... în jurul lumii! Iar Larsen-Picior de Lemn, care iarna trăieşte ca un rentier înstărit, cu haină albastră de marinar şi cu căciulă de blană, şi cum vine primăvara o porneşte în lumea largă ca un biet flaşnetar, părăsindu-şi casa lui durată temeinic, povesteşte acum despre colina grădinii zoologice, despre Holmstrasse cea plină de aventuri şi despre făpturile cele ciudate din capitală, care-şi găsesc hrana în lăzile de gunoi din fundul curţilor.

Trupul lui Pelle trozneşte din toate încheieturile de cum face o mişcare; oasele se îndeasă unele-n altele, căci vor să se lungească; fiecare părticică a trupului este cuprinsă de nelinişte. La el vine cel dintîi primăvara, şi într-o bună zi i se năzare să ştie cum îi e trupul. Pelle nu-şi mai pusese niciodată întrebarea aceasta, iar ciobul de oglindă, cerşit de la sticlarul care le dădea sticlă de răzuit, nu-l lămureşte. De fapt i se pare că arată îngrozitor şi începe să ţină seamă şi de părerea pe care o au ceilalţi despre înfăţişarea lui. Din cînd în cînd, se întîmplă să întoarcă vreo fată capul după el. Obrajii nu-i mai sînt atît de dolofani încît să stîrnească glume, părul blond e numai cîrlionţi şi bucla cea norocoasă din

frunte tot neastîmpărată e; urechile îi mai sînt şi acum grozav de mari şi nu foloseşte la nimic să le bage sub şapcă, ca să le ţină lipite de cap. Dar e bine făcut şi mare pentru vîrsta lui; aerul din atelier n-a izbutit să-i învingă tinereţea; şi nu e lucru pe lumea asta de care să se teamă — mai ales cînd se înfurie. Născoceşte sute de jocuri ca să-şi mulţumească trupul, dar nimic nu-l satură. Chiar cînd se apleacă numai ca să ridice ciocanul de jos, pare că o face din tot trupul.

Intr-o bună zi, gheaţa începu să pleznească şi sloiurile o porniră în larg. Vasele echipate şi aprovizionate o luară pe urma sloiurilor; orăşenii începură să viseze la o viaţă nouă şi să se gîndească la păduri înverzite şi la găteala de vară.

Iată că sosesc şi vasele de pescari! Alunecă pe mare, venind de la Hellavik, de la Nogesund şi din alte locuri ale coastei suedeze. Străbat ţanţoşe apele, cu pînzele lor ciudate, întinse pieziş, asemenea unor păsări de apă flămînde, care ating marea cu vîrful aripilor, în goană după pradă. De la o milă depărtare de ţărm, pescarii din oraş îi primesc cu gloanţe. Nu li se îngăduie să ancoreze în port. Trebuie să-şi închirieze un loc în portul cel vechi pentru corăbii şi să-şi întindă uneltele de pescuit la uscat, spre nord! Meşteşugarii se adună grămadă şi vorbesc despre aceşti tîlhari străini, care vin dintr-o ţară mai săracă decît a lor şi care, fără ruşine, cutează să iasă în larg pe orice vreme, luîndu-le copiilor de-aici pîinea de la gură. Aşa fac meşteşugarii în fiecare primăvară, dar cînd vor să cumpere scrumbii, le tîrguiesc de la suedezi, care vînd mai ieftin decît localnicii.

— Şi credeţi că pescarii noştri poartă încălţăminte de piele? întreba Jeppe. Ba umblă în saboţi şi-n zi de lucru şi duminica, zău aşa. N-au decît să tîrguiască de la ei, cei care fac saboţi — eu cumpăr unde-i mai ieftin.

Parcă ar sosi primăvara în persoană, cînd trec cîntînd pe străzi oamenii aceia slăbănogi, dar vînjoşi, trezind invidia oraşului. Vin şi femei pe aceste vase,

ca să cureţe şi să cîrpească uneltele şi acum trec cete-cete prin faţa atelierului, în drum spre locuinţele vechi din cartierul săracilor, de la marginea oraşului. Lui Pelle i se topeşte inima la vederea acestor fete, cu pantofi frumoşi în picioare, cu basmale negre care le încadrează obrajii ovali şi cu rochii de toate culorile. În mintea lui se trezesc lucruri de mult uitate — amintiri din copilărie. N-au mai rămas de pe urma lor decît nişte legende stinse, care se risipesc ca fumul, despre lucruri pe care le-a trăit şi de care nu-şi mai poate aminti ; pentru el, toate acestea sînt ca o suflare caldă, venită dintr-o altă viaţă, despre care nu mai ştie nimic.

Dacă se mai şi întîmplă ca vreuna să ţină un copil în braţe, atunci are oraşul ce trăncăni. Tot comerciantul Lund o fi — aşa ca anul trecut — căruia de atunci nu i se mai spune decît negustorul de scrumbii ? Sau o fi vreun ucenic de şaisprezece ani, o ruşine pentru pastor şi pentru învăţător, din a căror mînă de-abia a ieşit ?...

Jens pleacă în astfel de împrejurări cu armonica şi Pelle îi dă zor cu dereticatul ; o iau la goană, el şi cu Morten, spre Dealul Spînzurătorii, ţinîndu-se de mînă, căci Morten nu poate fugi singur atît de repede. Tot tineretul fără fasoane al oraşului se adună aci ; fetele suedeze sînt acum în frunte şi joacă de le zboară pantofii din picioare. Se mai iscă şi păruieli pentru ele. Sîmbătă, vasele de pescari nu mai ies în larg şi bărbaţii vin cu ochi aprinşi să-şi ia înapoi femeile ; atunci abia se încing bătăi în lege.

Pelle se amestecă din tot sufletul — aici găseşte în sfîrşit mişcarea de care trupul lui duce atîta lipsă din pricina meseriei. E flămînd de fapte mari şi atîta se bagă printre cei care se bat, încît din cînd în cînd se mai alege şi el cu cîte o palmă zdravănă. De dansat, dansează doar cu Morten ; are însă cîteodată curajul să invite şi cîte o fată ; dar se fîstîceşte şi, pe cînd dansează, începe să sară ca un ţap ca să prindă inimă ; iar cînd e dansul în toi, o ia la sănătoasa şi lasă fata baltă. „Maimuţoiul dracului", spun cei mari, rîzînd în urma lui. Pelle are un fel al lui de-a

uita de grija zilei de mîine sau de-a anilor ce vor să vină; altminteri i s-ar întuneca dorul de viaţă. Dacă pune vreo femeie ochii pe el, atrasă de tinereţea lui, o şterge din cîteva sărituri, ca un mînz, şi se face nevăzut. Dar îi place şi lui să cînte din toată inima cu femeile şi bărbaţii care se întorc agale spre casă, ţinîndu-se strîns la braţ; vine cu Morten la urmă, tot la braţ. Luna îşi ţese puntea de lumină peste ape şi în pădurea de brazi, unde ceaţa albă pluteşte deasupra vîrfurilor, cîntecul unduieşte pe toate suişurile, prefăcîndu-se într-o legănare, în ritmul paşilor perechilor ce se plimbă; e un cîntec trist, dar purtat de inimile cele voioase se preface într-o melodie, pe care se poate cînta şi fericirea:

Ridică-ţi părul cel bălai, iubita mea,
Pînă-ntr-un an un fiu tu vei avea..
De ce mai plîngi şi mai suspini din greu
Pînă la anul mă întorc şi eu.
— Credinţa, dragă, să mi-o porţi mereu...
Dar lunile trecut-au rînd pe rînd.
Priveşte-n zare fata aşteptînd.
E tristă şi amarnic plînge azi,
De lacrimi e scăldat al ei obraz...

Şi astfel rătăcesc prin oraş, perechi-perechi, după pofta inimii. Străzile strîmbe şi liniştite răsună de cîntece de moarte şi de dragoste, care-i trezesc pe bătrîni din somn. Îşi potrivesc scufiţa de noapte şi clatină serioşi din cap, cu gîndul la atîta nesocotinţă. Dar tinerilor puţin le pasă, chiuie şi se zbenguie mai departe, purtaţi de clocotul sîngelui. Într-o bună zi, se dovedeşte că bătrînii au avut dreptate; clocotul s-a potolit şi acum se văd urmările; paternitatea şi întreţinerea copiilor. „N-am spus c-o să fie aşa?" se bucură bătrînii; dar tinerii pleacă capul la gîndul vieţii lor sfărîmate, a căsătoriei pripite, sau a banilor pe care trebuie să-i dea unei femei străine. Toată viaţa îi va apăsa umbra batjocurii şi a umilinţii, a căsătoriei şi a unor prietenii care nu-s de seama lor. Nu mai pomenesc acum despre plecare în lumea lar-

gă, ca să-şi croiască drum; dacă altădată se obrăzniceau în faţa bătrînilor, cerîndu-şi anume locul la care le dădea drept tinereţea, acum umblă iarăşi smeriţi, cu capul plecat, clipind din ochi, ruşinaţi de isprava lor. Iar cei ce nu vor să îndure aşa ceva, trebuie să părăsească ţara, noaptea pe furiş, sau să jure că nu e adevărat.

Meşterul cel tînăr avea un fel al lui de a fi în toate. Nu lua parte la tărăboiul cu fetele şi, cînd bătea soarele, se aşeza la fereastra atelierului să-şi încălzească spatele.

— Ah, e grozav de bine, spunea el atunci şi-l punea pe Pelle să-i pipăe cojocelul ca să vadă şi el cît de tare arde soarele. Ei, Doamne, a venit iar primăvara!

In atelier băieţii fluieră şi cîntă în ritmul ciocanelor; sînt clipe în care dugheana cea întunecoasă pare să fie prăvălia unui negustor de păsărele.

— Ei, Doamne, a venit iar primăvara, repetă mereu meşterul Andres.

Dar solul primăverii nu vrea de loc să se arate anul ăsta.

— Te pomeneşti c-o fi murit, spune Nikas cel mărunţel.

— Garibaldi şi mort! Ehei, nu moare ăsta cu una cu două! De cînd îl ţin eu minte, tot aşa a fost şi tot atîta a băut. Dumnezeule mare, că mult a mai tras omul ăsta pe gît în viaţa lui! Dar ca cizmar, n-are seamăn pe lume.

Intr-o dimineaţă, puţin după sosirea vaporului, un om înalt, cu umeri colţuroşi şi adus de spate, intră pe uşa atelierului. Mîinile şi faţa îi sînt vinete de frigul dimineţii, iar obrajii îi atîrnă ca nişte pungi. In ochii lui, însă, arde o văpaie nestinsă.

— 'mneaţa, băieţi, spune el unduind prin aer mîna. Ei, cum ne mai merge? Meşterul e bine?

Intră dansînd în atelier, cu pălăria strînsă ghem sub braţul sting. Haina şi pantalonul i se lipesc de trup, arătînd lămurit că dedesubt nu poartă nimic; e cu picioarele goale de-a dreptul în ghete şi la gît poartă o basma groasă. Şi totuşi Pelle n-a mai vă-

zut de cînd e el o ţinută atît de măreaţă şi o purtare atît de distinsă la un meşteşugar. Pînă şi glasul lui răsună ca un dangăt de clopot.

— Ei, fiule, spune el şi-l bate uşor pe Pelle pe umăr. Ce zici, te duci să-mi aduci băutură ? Dar cît ai clipi din ochi, auzi, că sînt turbat de sete. Are meşterul credit !... Pst ! Vezi de ia mai bine o jumătate, de la început, ca să nu mai faci un drum !

Pelle o ia la goană. Într-o jumătate de minut e înapoi ; Garibaldi se pricepe să-l pună pe jeratic pe om. Şi-a şi pus şorţul dinainte şi e gata să-şi dea cu părerea asupra muncii din atelier. Ia sticla din mîna lui Pelle, o aruncă peste umăr şi o prinde cu mîna cealaltă ; îşi potriveşte unghia la jumătatea sticlei şi bea. Apoi le arată celorlalţi sticla ; exact pînă la unghie, aşa-i ?

— Asta zic şi eu băut, nu glumă ! spune Nikas cel mărunţel.

— Ei, asta merge şi noaptea, în somn ! Garibaldi face o mişcare de superioritate cu mîna. Bătrînul Jeppe mai trăieşte ?... Straşnic băiat !

Meşterul Andres bate în perete.

— A venit... e afară ! strigă el bucuros. Într-o clipă s-a şi îmbrăcat şi a intrat în atelier ; trăncăneşte vesel ; Garibaldi, însă, îl priveşte cam de sus — nu s-a desmeticit încă bine după somn.

Parcă i-au cuprins frigurile pe toţi ; le e teamă să nu le scape ceva. Plictiseala care învăluie de obicei lucrul s-a spulberat, fiecare vrea să arate ce ştie. Garibaldi vine din lumea largă şi pînă şi hainele lui subţiate miroase a aventură.

— De-ar începe o dată să povestească, îi şopteşte Pelle lui Jens, nemaigăsindu-şi astîmpăr. Sînt toţi numai ochi şi urechi ; dacă tace, apoi e numai pentru că aşa a binevoit el să hotărască. Nici chiar meşterul nu-l zoreşte, ci se pleacă în faţa zgîrceniei lui la vorbă ; Nikas cel mărunţel îi îngăduie să-i vorbească ca unui ucenic.

Garibaldi ridică capul.

— Doar n-am venit aici să lenevesc ! exclamă el vioi. E de lucru, meştere ?

— Prea mult nu e, dar pentru tine se găseşte întotdeauna ceva, răspunde meşterul Andres. De altminteri, avem o comandă pentru o pereche de pantofi de mireasă. Atlaz alb, cu tighel galben. N-am prea îndrăznit să ne apucăm de ei. Meşterul privi cu coada ochiului spre Nikas.

— Nu merge tighel galben la atlaz alb, meştere... tot mătase albă, fireşte! Ba şi croiala albă!

— Aşa-i moda la Paris acum? întrebă meşterul Andres curios.

Garibaldi dă din umeri.

— Să lăsăm Parisul în pace, meştere Andres, că n-avem aici nici pielea, nici uneltele cu care să facem pantofi ca la Paris... şi nici picioare ca acolo, ca să le băgăm în ei.

— Nu mai spune!... Aşa nostime sînt?

— Nostime... cred şi eu! Aş putea să ţin în palmă piciorul unei parizience bine făcute. Calcă de nici n-ating pavajul, zău aşa! Unei parizience îi poţi face încălţăminte şi din frişcă, şi tot ţine! Dar dacă ai vrea să-i pui în picioare ghete obişnuite de femeie, s-ar arunca numaidecît în canal de supărare!

— Ei, fir-ar să fie! Meşterul se grăbeşte să taie pielea. Asta e lucrul dracului!

Nu se află om pe lume care să se simtă atît de repede ca acasă la el; Garibaldi îşi trage un scăunel lîngă masă şi-i dă drumul. Nici nu caută uneltele; mîna nimereşte de la sine locul unde se găsesc cele trebuincioase, ca şi cum între mînă şi unelte ar duce căi nevăzute. Mîinile lucrează singure, liniştit, cu mişcări uşoare, pe cînd ochii privesc în toate părţile; afară în grădină la lucrul ucenicilor, sau la meşterul cel tînăr. Pelle şi ceilalţi, care privesc întotdeauna ţintă lucrul ca să-l vadă bine, se minunează. Şi pînă să-şi dea ei seama, Garibaldi le-a şi pus pe toate la locul lor şi acum stă şi priveşte la meşter care azi coase chiar cu mîna lui.

Apoi intră şi Jeppe, ca o furtună, furios, că nu l-a anunţat nimeni de sosirea lui Garibaldi.

— Bună ziua, meştere... meştere de breaslă! spune Garibaldi, se scoală şi se înclină.

— Da, spune Jeppe mîndru. Dacă mai există vreun meşter de breaslă, apoi eu sînt acela. Azi e o nenorocire cu meseria, respect nu mai există de loc şi, la urma urmei, de la cine să-l aştepţi, cînd nu se mai pricepe omul să se respecte nici măcar pe sine.

— E vorba de meşterul cel tînăr, aşa-i ? spune Garibaldi rîzînd. Ehei, s-au schimbat vremurile, meştere Jeppe, cureaua şi respectul şi-au trăit traiul, astea au fost odată ! La şapte încep, la şase termină — gata ! Aşa-i în oraşele mari.

— O fi socirlizmu' ăla ? spune Jeppe batjocoritor.

— Ce-mi pasă mie ce e... că Garibaldi tot începe şi termină cînd vrea el ! Şi dacă cere mai mult pentru lucrul lui — mă rog ! Iar dacă nu-ţi convine, atunci adio, meştere ! Sînt destule fete pe ume — a spus băiatul, cînd nu i s-a dat de mîncare !

Ceilalţi nu prea lucrează ; le ajunge să-l observe cum lucrează. A golit sticla şi gura nu-i mai stă. Meşterul cel tînăr se pricepe să-l descoase ; Garibaldi povesteşte, povesteşte al naibii de bine, cu gesturi grozave. Mîinile nu-i zăbovesc prea mult la lucru şi totuşi treaba merge repede şi frumos — o minunăţie — ca şi cum lucrul lui s-ar înfăptui de la sine. Acum se uită la ce lucrează ei, se amestecă la ţanc, îi mustră cînd greşesc, ba pune chiar mîna ca să dea tocului şi pingelei linia cuvenită. Ochiul lui e pretutindeni şi îi simte de îndată cum fac ceva anapoda.

— Na, uite, aşa se face la Paris, spune el. Aşa, la Nürnberg.

Vorbeşte despre Viena şi Grecia atît de firesc, ca şi cum s-ar afla doar dincolo de pomii armatorului Elleby. La Atena se duce la palat şi dă mîna cu regele grecilor, fiindcă în străinătate compatrioţii sînt solidari.

— De altminteri a fost foarte drăguţ, numai că apucase să-şi ia dejunul. Pentru hoinăreală, e o ţară a dracului de păcătoasă, fiindcă acolo nu sînt cizmari. Cît despre Italia, n-am decît cuvinte de laudă ; acolo sînt cizmari, dar nu e de lucru — poţi să-ţi vezi

foarte liniştit de treabă şi să-ţi croieşti drum dintr-un oraş într-altul. Nu fac ca harnicii ceia de nemţi, care, dacă le ceri ceva, spun: poftiţi mă rog, că vă dăm noi de lucru! Şi e şi cald acolo, de poţi dormi şi pe pămîntul gol. Vinul curge şiroaie, vorba ceea!

Garibaldi ridică sticla goală şi priveşte mirat sub fund; meşterul cel tînăr îi face cu ochiul lui Pelle, care o porneşte în galop şi mai aduce o jumătate.

Lui Pelle îi vîjîie în urechi. Trebuie s-o pornească în lume, să se ducă şi el, ca Garibaldi, să se ascundă de jandarmi prin vii şi să fure şunci de prin hornuri, pe cînd oamenii sînt la cîmp. Şi pe el şi pe ceilalţi i-a cuprins duhul breslei; unealta şi pielea parcă îţi mîngîie degetele cînd le atingi, fiecare lucru capătă culoare şi parcă spune ceva. Ea ca şi cum toate cele prăfuite, cunoscute şi răscunoscute din atelier s-ar fi făcut nevăzute; obiectele de pe poliţe le par mai deosebite şi pînă şi cele mai urîcioase lucruri prind viaţă. Lumea largă se întinde înaintea ochilor minunată, luminoasă. O străbat şosele nesfîrşite, de pe care se înalţă colbul alb; Garibaldi le-a străbătut pe toate. Şi-a vîndut paşaportul pentru o bucată de pîine şi a rămas fără acte; jandarmii germani îl hăituiesc; Garibaldi umblă timp de paisprezece zile de-a buşilea prin vii, hrănindu-se doar cu struguri, care îl îmbolnăvesc; de-abia îşi mai trage sufletul. In cele din urmă, hainele îi sînt atît de pline de insecte, încît umblă singure, fără ca el să mai facă vreo mişcare. Se întinde liniştit, se lasă dus şi ajunge într-un orăşel. „Ce e aici, un han?“ întreabă Garibaldi. „Da, un han“. Atunci îndrugă o poveste despre un jaf; oameni cumsecade, îl bagă în pat, fac focul şi-i pun hainele la uscat pe un scaun. Garibaldi sforăie şi împinge scaunul mai aproape de sobă, sforăie şi îl împinge tot mai aproape, şi cînd flăcările cuprind hainele, începe să urle, să înjure, să plîngă cuprins de desperare. Atunci i se dau haine noi şi curate, alte acte şi iată-l din nou la drum; lupta începe din nou, dealurile îi ies înainte şi rămîn în urmă, se ivesc oraşe mari, oraşe aşezate pe fluvii largi. Sînt oraşe în care meseriaşul ambulant nu

are voie să cerşească, ci trebuie să muncească — oraşe blestemate şi hanuri nemţeşti, unde se poartă cu tine ca la puşcărie şi unde trebuie să te dezbraci într-un coridor lung, pînă şi de cămaşă ; oamenii te cercetează şi-ţi iau totul în păstrare. Apoi, treizeci pînă la patruzeci de bărbaţi, în pielea goală, sînt băgaţi unul după altul într-o sală de dormit.

Paris... la auzul acestui nume parcă îţi plesnesc timpanele ! Garibaldi a lucrat acolo doi ani şi de douăzeci de ori a trecut pe acolo în drumul lui. Parisul înseamnă măreţia întregii lumi îngrămădită la un loc, dar şi toate aşezările înţelepte ale lumii răsturnate cu capul în jos.

— In oraşul vostru nici un meşter cinstit nu vrea să repare ghetele scîlciate ale „Corăbiei" ; umblă sărmana de ea, cu ştaifurile turtite şi cînd e răresc călătoriile pe mare, umblă chiar şi în saboţi pe cînd la Paris sînt muieri care poartă pantofi de cinci sute de franci perechea ; umblă ca reginele, cîştigă un milion pe an şi cu toate acestea nici ele nu sînt altceva decît tot femei de stradă.

Un milion ! Dacă ar povesti asta oricine altul decît Garibaldi, s-ar trezi cu toate calapoadele în cap.

Pelle nu mai aude ce-i spune meşterul, iar Jens se grăbeşte dintr-o dată cu smoala, pentru că lucrînd la nişte pingele, a tăiat din greşeală şi în piele. Sînt năuciţi de vraja făpturii ciudate, care toarnă neîncetat rachiu pe gît, prefăcînd afurisita de băutură într-un vîrtej al lumii întregi, în timp ce o operă fără pereche iese din mîna lui.

Zvonul s-a răspîndit ; oamenii vin în goană să-l vadă pe Garibaldi şi poate se vor încumeta să-i şi strîngă mîna. Klausen vrea să împrumute ştifturi, iar Marker lasă toată ruşinea la o parte şi vine în persoană să împrumute cele mai mari calapoade bărbăteşti. Bătrînul cîrpaci Drejer stă umil într-un colţ, mormăind doar „da, da", în timp ce vorbesc ceilalţi. Garibaldi i-a întins mîna şi acum se poate întoarce liniştit la prăvălioara posomorîtă, la încălţămintea murdară şi la singurătatea lui de om bătrîn. Geniul

breslei l-a atins, răspîndind lumină asupra sărmanei lui munci de cîrpaci, pentru tot restul zilelor. A dat mîna cu omul care a făcut cizmele de plută ale împăratului germanilor, cînd s-a dus să-i bată pe franţuji. A venit şi Anker nebunul, dar stă pe-afară pentru că e sfios cu străinii. Se plimbă prin curte, pe dinaintea ferestrelor atelierului şi trage cu coada ochiului înăuntru. Garibaldi ridică degetul la frunte şi dă din cap, Anker face la fel. Se prăpădeşte de rîs în sinea lui, ca de o glumă bună, apoi fuge ca un copil, care trebuie să se ascundă într-un colţ ca să-şi guste nestingherit bucuria. Brutarul Jörgen stă aplecat înainte, cu mîinile în şolduri şi cu gura căscată.

— Doamne, Doamne! strigă din cînd în cînd. Cine a mai auzit una ca asta!

Priveşte cum trece mătasea albă prin talpă şi cum se aşază pe margine, boabă cu boabă, un şir de mărgele strălucitoare de argint. Mîinile lui Garibaldi zboară şi ating şoldul brutarului.

— Îţi stau în cale? întreabă bătrînul Jörgen.

— Nu, Doamne fereşte, stai liniştit locului!

Şi braţele îi zboară iar, pe cînd mînerul sulei îl loveşte pe brutar de se aude limpede plesnitura.

— Ba, tot stau eu în drum! spune Jörgen şi se dă puţin în lături.

— De loc, răspunde Garibaldi şi trage aţa. Lucrează de zor şi, pe neaşteptate, îndreaptă vîrful sulei spre brutar.

— Văd eu bine, că stau în drum! spune Jörgen şi-şi freacă şoldul.

— Nici vorbă de aşa ceva! răspunde Garibaldi politicos şi îl învită cu o mişcare largă a mîinii. Poftim, Jörgen Kofod!

— Nu, mulţumesc! Nu, mulţumesc! Bătrînul Jörgen giftiie şi, cu un zîmbet silit, coboară anevoie de pe scaunul înalt. Altminteri, Garibaldi îi lasă să vină, să caşte ochii şi să plece, după cum poftesc. Nici nu-i pasă că e o fiinţă mare şi minunată; duce fără sfială sticla de rachiu la gură şi bea după pofta inimii. Stă la locul lui, cu gîndurile aiurea şi se joacă cu pielea,

cu cuțitul și cu mătasea, ca și cum ar ședea de cînd lumea pe scăunelul acesta și n-ar fi picat ca din lună de-abia acum cîteva ceasuri. Iar către mijlocul după-amiezii, opera fără seamăn a mîinilor sale e gata; o pereche de pantofi minunați de atlaz, mlădioși ca un șarpe, orbitor de albi, ca și cum ar fi răsărit chiar acum din poveste și ar aștepta piciorul prințesei.

— Ia priviți-i, fir-ar să fie! spune meșterul și întinde pantofii lui Nikas cel mărunțel care îi trece mai departe celorlalți, pe rînd.

Garibaldi își dă capul cărunt, tuns scurt, pe spate:

— Nu e nevoie să spuneți cine i-a făcut... că se vede de la o poștă. Să spunem că pantofii ăștia au să ajungă în Jutlanda, că au să fie purtați pînă au să nimerească la lada de gunoi. Într-o bună zi, după cîțiva ani, o să treacă un amărît pe-acolo și o să răscolească gunoiul; atunci o să iasă la iveală o bucată de căptușă. Vreo calfă ambulantă, care șade pe marginea șanțului și-și mănîncă pîinea, o s-o tragă spre el cu vîrful bățului. „Să fiu al dracului, o să spună el, dacă bucățica asta de căptușă nu e de la un pantof făcut de Garibaldi! Al dracului să fiu dacă nu-i așa!" Calfa poate fi de la Nürnberg, de la Paris, sau chiar din Hamburg — tot una e, mă-nțelegeți. Ori poate nu-i așa, meștere?

Ba meșterul Andres poate jura că așa e, căci l-a însoțit din fragedă-i copilărie pe Garibaldi pe toate drumurile și prin orașele cele mari; l-a urmat voios cu piciorul lui beteag peste tot, și-și amintește vitejiile lui mai bine chiar decît el însuși.

— Dar acum, chiar c-ar trebui să rămîii aici, spune el, căutînd să-l convingă. O să dăm avînt prăvăliei — toate comenzile de încălțăminte fină din insulă o să vină la noi.

Garibaldi n-are nimic împotrivă. S-a săturat să tot bată drumurile.

Klausen ar vrea bucuros să fie și el tovarăș; în ochii tuturor trece o undă de vis — visul de a înălța din nou meseria, de a o duce atît de departe, încît să concureze poate chiar și cu capitala.

— Ia spune, cîte medalii ai căpătat pînă acum? întreabă Jeppe, ținînd în mînă o diplomă mare, înrămată.

Garibaldi dă din umeri:

— Nu știu, bătrîne meșter, omul îmbătrînește și mîna își pierde îndemînarea. Dar ce e aia? Ai primit și dumneata medalia de argint?

Jeppe rîde:

— Da, și mulțumită unui pierde-vară, pe care-l cheamă Garibaldi. A fost aici acum patru ani și mi-a făcut rost și mie de medalia de argint. De asta uitase Garibaldi de mult! Pe tot drumul lui sînt răspîndite medalii.

— Da, sînt cam vreo sută de meșteri care se laudă fiecare cu cîte o distincție: „Atelier de primul rang", doar vedeți și dumneavoastră — medalia de argint. Dar acela care a făcut treaba, a primit leafa pe o zi, un rachiu pe deasupra și apoi... gata, Garibaldi! Cu ce te alegi pînă la urmă, meștere Jeppe? Copaci sînt ei destui îndărătul cărora să-ți schimbi cămașa — dar cămașa, meștere, de unde o iei? O clipă, îl cuprinde mîhnirea. Lorrain, la Paris, mi-a dat două sute de franci pentru medalia de aur de care i-am făcut rost; dar altminteri nu aud decît: „Privește și tu în buzunarul meu, suflă vîntul!" Sau: „Am un pantalon vechi pentru tine, Garibaldi!" Dar toate astea s-au sfîrșit, ascultați-mă pe mine. Garibaldi nu mai cară apă la moara burghejilor, fiindcă acum e socialist! Dă cu pumnul în masă, de sar cioburile de sticlă cît colo. Ultima dată am fost la Franz, la Colonia. Cizme bărbătești, cu talonete de plută. Era zgîrcit, cum vă spun, și atunci lui Garibaldi i-a sărit mustarul. „Mă tem meștere — îi spun — că n-o să iasă cu medalie, prea e multă zarvă pe-aici." Atunci mi-a oferit mai mult, dar eu nu spuneam decît atît: „Nu-i destul, zău așa, pentru medalie." În cele din urmă a trimis-o pe nevastă-sa cu cafea și cu cozonac la mine — altminteri era cucoană mare și nu ieșea decît cu lacheul pe capră. Dar ce era să facă, nu-și mai găsea locul de necaz! Ei, și pînă la urmă, tot a luat el un premiu ca lumea, de dragul cucoanei.

— Are multe calfe? întreabă Jeppe.

— Ca la treizeci, patruzeci.

— Atunci se vede treaba că tot e ceva de capul lui, spune Jeppe mustrător.

— Ceva... da! Un ticălos, asta e! Ce-mi pasă mie dacă are multe calfe, că doar nu vreau să le iau eu pîinea de la gură.

Lui Garibaldi i-a pierit cheful, își scoate șorțul, își pune pălăria pe-o ureche și o pornește spre oraș.

— Acum se duce să-și caute o mireasă, spune meșterul cel tînăr. Are în fiecare oraș cîte una!

La opt nimerește iarăși în atelier.

— Ce, mai sînteți încă pe-aici? le spune el ucenicilor. În oricare altă parte a lumii au isprăvit lucrul de două ceasuri. Parcă ați fi robi! Stați aici și vă spetiți paisprezece ore în șir! Faceți grevă, dracu' să vă ia!

Ucenicii se uită prostește unii la alții. Grevă... ce-o mai fi și asta?

Apoi vine și meșterul cel tînăr.

— Acum ne-ar prinde bine să ne mai odihnim puțin, spune Garibaldi.

— Ți-am făcut patul în camera de croit, spune meșterul. Dar Garibaldi își face haina sul și și-o vîră sub cap, pe pervazul ferestrei.

— Dacă sforăi, trage-mă de nas, îi spune lui Pelle și adoarme.

A doua zi face două perechi de cizme din piele de capră, cu tighel galben; pentru Nikas cel mărunțel, asta ar fi fost treabă de trei zile. Meșterul Andres și-a făcut toate socotelile; Garibaldi va fi tovarăș.

— Lărgim încăperea cu un perete de scînduri și facem o vitrină mare!

Garibaldi e de acord — simte nevoia să ducă, în sfîrșit, o viață tihnită.

— Mai bine să nu începem în stil mare, spune el. Că aici nu sîntem la Paris.

Bea mai mult ca de obicei și vorbește puțin, ochii lui urmăresc norii pe cer.

A treia zi, Garibaldi începe să-și arate dibăcia. Nu se mai ține de lucru; frînge un băț gros dintr-o în-

vîrtitură în aer, şi sare peste un baston, pe care-l ţine cu amîndouă mîinile.

— Am nevoie de mişcare, spune el nervos. Ţine un cui în echilibru pe capul ciocanului şi dintr-o lovitură îl bate într-o gaură din talpă.

Deodată, aruncă lucrul cît colo.

— Împrumută-mi zece coroane, meştere, spune el. Trebuie să mă duc să-mi cumpăr nişte haine mai cumsecade. Acum că sînt om aşezat şi tovarăş la prăvălie, nu mai pot umbla aşa ca un porc.

— Ar fi bine să termini dumneata treaba asta, spune liniştit meşterul şi-i împinge lui Nikas cel mărunţel lucrul început de Garibaldi. Pe ăsta nu-l mai vedem noi!

Pelle trage cu urechea. Ultimele cuvinte i se par mai ciudate decît tot ce s-a petrecut pînă acum.

Asta e chiar ca în poveşti: să te duci în oraş cu dorinţa cinstită de a-ţi cumpăra ceva şi să te apuce deodată dorul s-o iei razna în lumea largă, aşa, într-o doară, hăt departe!

— Acum o fi pe vreun vapor, în drum spre Germania, spune meşterul.

— Dar nici nu şi-a luat rămas bun! Meşterul ridică din umeri.

Trecuse ca un meteor! Pentru Pelle, ca şi pentru ceilalţi, asta era ceva cu totul nou; în trei zile învăţaseră mai mult decît în toată ucenicia lor şi mai rămăseseră şi cu o imagine luminoasă despre meserie, care acum nu mai era în ochii lor o îndeletnicire neînsemnată; Garibaldi le trecuse pe dinainte toate minunăţiile lumii. Lui Pelle îi clocotea sîngele de dor de ducă. Acum ştia ce voia; să fie destoinic ca Garibaldi, să întruchipeze geniul ca el şi să cutreiere marile oraşe, cu raniţa şi cu bastonul, ca o fanfară!

Vizita lui fugară lăsase urme în toate sufletele. Parcă se descătuşaseră — mişcările le erau mai libere, mai cutezătoare; meseria trecuse sub ochii lor, îndeplinită ca un ritual artistic. Mai pluti în aer multă vreme, o fluturare de păsări mari, peste atelierul cel mic şi îmbibat de cumsecădenie burgheză.

Curentul de aer proaspăt care le mîngîia frunţile era însuşi duhul meseriei, purtat de ale sale două mari aripi: geniul şi dezmăţul.

Totuşi, în inima lui Pelle rămase ceva, ca o fărîmă neînţeleasă — cuvîntul grevă. Asta ce însemna oare?

13

Aici nu te puteai simţi atît de sigur şi de voios ca acasă, la ţară; întotdeauna se găsea cîte ceva, care să te roadă şi să te împiedice să-ţi uiţi necazurile. Cei mai mulţi veniseră să-şi caute norocul, ăci din pricina sărăciei nu mai cutezau să se lase la voia întîmplării; erau oameni care se săturaseră să tot aştepte şi îşi luaseră soarta în mîini. Şi acum şedeau aici, împotmoliţi în mizerie. Şi nu numai că nu izbuteau să facă un pas înainte, dar se cufundau tot mai adînc în ea; totuşi munceau din răsputeri, pînă se prăbuşeau. N-aveau încotro, căci dorul li se înfipsese în inimă.

Pelle se mirase adesea cît de mare era numărul săracilor de-aici; de ce nu-şi dădeau osteneala să se îmbogăţească? Nu ştia că toţi năzuiseră acest lucru, dar că, pînă la urmă, nu se aleseseră cu nimic. De ce oare? Asta nu pricepeau nici ei şi îşi plecau în tăcere fruntea, ca sub apăsarea unui blestem. Dacă o mai ridicau vreodată, apoi o făceau numai ca să-şi caute mîngîierea în rachiu, refugiul săracilor, sau ca să se înscrie în rîndurile misionarilor.

Nici asta nu pricepea Pelle. Simţea nelămurit că există o bucurie vijelioasă, care se naşte din mizerie şi tinde spre lumină, ca un vis tulbure dar puternic. Nici el nu înţelegea de ce dădea visul greş, simţea numai că nu se poate împotrivi îndemnului care-l mîna necontenit, un îndemn care sălăşluia în el şi-l aprindea tot mai tare. Încolo, ştia o mulţime de lucruri: un ochi de fereastră astupat cu hîrtie, sau un

cap bubos de copil însemnau pentru el povîrnișul spre lumea pe care o cunoștea foarte bine din copilărie și în care era în stare să se miște și cu ochii închiși. Știa din ce în ce mai multe lucruri în această privință, deși nu punea mare preț pe ele ; cu oamenii săraci se tutuia din primul moment și cunoștea povestea jalnică a fiecărei cocioabe în parte. Tot ceea ce vedea și auzea se prefăcea într-un refren al acelorași veșnice și neschimbate dorințe și al acelorași înfrîngeri. Nu-și prea bătea el capul cu toate astea, dar sufletul tot i-l apăsau, răpindu-i voioiciunea și nepăsarea. Cînd se culca, clocotul sîngelui îi suna în urechi ca pașii nesfîrșiți ai convoaielor ostenite, orbecăind în căutarea drumului care să-i ducă spre lumină și fericire. Nu era conștient de cele ce se petreceau în el, dar a doua zi își simțea mădularele grele ca plumbul.

Societatea burgheză îi era și acum tot atît de străină ca odinioară. Majoritatea erau săraci lipiți pămîntului, dar își ascundeau sărăcia cu îndemînare, neavînd altă dorință decît să îmbrobodească lumea.

— Banii ?! spunea meșterul Andres. Toți meșterii din orașul ăsta, la un loc, nu au decît o singură hîrtie de zece coroane, care trece din mînă-n mînă. Dacă zăbovește la vreunul mai mult, noi ceilalți ne și poticnim.

Cînd lipsa de capital îi gîtuia, se lăudau cu banii armatorului Monsen, ca să nu uite că tot mai existau oameni bogați în oraș ! Toți trăiau din munca lor ; unul trimisese încălțăminte pînă în India de vest, altul făcuse patul de mireasă pentru fata primarului. Se considerau o clasă aparte și priveau poporul de sus.

Pelle se hotărîse s-o apuce pe același drum — să zîmbească celor de sus și să arunce vina pe cei de jos pentru ca să se poată urca și el ca Alfred. Dar în sinea lui simțea imbolduri care îl împingeau înapoi, mînîndu-l necontenit către aceia din rîndul cărora făcea și el parte. Încăierările lui pe stradă cu băieții încetară de la sine, pentru că n-aveau nici un rost ; Pelle se ducea pe la casele oamenilor și se îm-

prietenea cu băieții, pe măsură ce aceștia erau confirmați.

Domnea o luptă neîmpăcată între băieții de pe stradă și cei care urmau gimnaziul sau liceul. Acestora li se spunea purcei, pentru că duceau „troaca" în spate. Pelle se afla între două focuri, dar lua ironia și bătaia de joc a celor de sus ca și Lasse, ca pe ceva firesc. „Unii sînt născuți să poruncească, iar alții să asculte", cum spunea Lasse.

Într-o bună zi, însă, se pomeni că ridică mîna la unul din ei. Și numai după ce îl bătu măr pe fiul șefului poștei, așa că nu mai rămase locșor zdravăn pe trupul lui, descoperi că avea de fapt o socoteală cu toți băieții celor de sus, chiar dacă nu și-ar fi bătut joc de el. Simțea că îl mănîncă palmele să le ardă cîte una în obraji și că era o plăcere nesp să să le poți tăvăli în noroi hainele cele frumoase. De cîte ori avea prilejul să bată pe vreunul dintre purcei, era grozav de fericit și rîdea la gîndul cum s-ar mai cruci tata Lasse, dacă l-ar vedea.

Într-o zi, întîlni trei elevi de la gimnaziu, care, cum îl văzură, tăbărîră asupra lui. Dădeau în el cu sete. Pelle se sprijini cu spatele de zid, apărîndu-se cu cureaua de la pantaloni, dar nu o putu scoate la capăt cu trei deodată. Atunci, îi repezi celui mai mare un picior în burtă și o luă la goană. Băiatul se zvîrcolea pe caldarîm și țipa. Pelle văzu din capul străzii cum se osteneau ceilalți doi să-l ridice. Avea și el un ochi vînăt.

— Iar te-ai bătut, împielițatule? îl întrebă meșterul.

— Nu! Pelle căzuse doar și se lovise.

Seara, își făcu de lucru prin port, ca să vadă cum pleacă vaporul și să-și ia rămas bun de la Peter. Nu se simțea în apele lui. Știa el că-l paște un necaz.

Vaporul mișuna de oameni. Peste balustradă stăteau aplecați cîțiva, proaspăt ieșiți calfe anul acesta — cei mai îndrăzneți din seria lor. Ceilalți trecuseră de mult la alte meserii, angajîndu-se ca factori poștali de țară sau argați.

— În meseria noastră nu-i loc şi pentru noi, spuneau ei amărîţi, lunecînd tot mai jos. Cum dădeau proba de calfă, îşi luau rămas bun de la meşteşug şi în locul lor veneau alţi ucenici. Cei de pe vaper voiau să se ducă în capitală ca să-şi vadă mai departe de meserie. Erau de faţă sute de ucenici care strigau „ura", fiindcă cei de pe vas erau eroii care plecau să cucerească ţara făgăduinţei.

— Venim după voi! strigau ei. Fă-mi rost de un loc! Fă-mi rost de un loc!

Emil stătea lîngă magazie, cu cîţiva muncitori din port şi privea după ei; lui îi trecuse vremea de mult. Cel mai mare dintre ucenici nu avusese îndrăzneala să-şi ia zborul; se făcuse factor rural în sud şi noaptea cîrpea ghete ca să poată trăi. Acum, pleca Peter. Jens şi Pelle îi priveau cu admiraţie.

— Adio, Pelle! striga el. Dă-i salutări lui Jeppe şi spune-i să mă pupe undeva!

Cîţiva meşteri se plimbau încoace şi-ncolo, cu ochii în patru, ca nu cumva s-o ia la sănătoasa şi vreun ucenic.

Jens vedea foarte limpede că vine şi vremea lui să moară de foame.

— Să-mi trimiţi adresa! strigă el. Şi poate că-mi faci rost de ceva pe-acolo!

— Şi mie! spuse Pelle.

Peter scuipă.

— Ptiu, drace! Asta-i un pic din ciorba cea acră de azi... duceţi-o frumuşel acasă, salutaţi-l pe Jeppe şi spuneţi-i poftă bună! Meşterului Andres daţi-i multe salutări! Şi cînd vă scriu, veniţi şi voi, că aici, în gaura asta, nu-i rost de făcut ceva!

— Vedeţi să nu vă mănînce social-democraţii fripţi! strigă cineva către cei care plecau. Cuvîntul social-democrat se afla pe atunci pe buzele tuturor. Nimeni, însă, nu ştia ce înseamnă. Toţi îl rosteau ca pe-o ocară.

— Dacă vin la mine cu trăsnăile lor, le dau eu una peste bot! spuse Peter ţanţoş. Vaporul se puse încet în mişcare; cea din urmă urare îi ajunse tocmai din capătul digului. Lui Pelle îi venea să se arunce în

mare, atît îl ardea dorința să întoarcă spatele la toate cîte erau aici. Se lăsă dus de curentul de oameni din piața portului, pînă la cortul circului. Pe drum prinse cîteva cuvinte, care făcură să-i bată inima. Doi cetățeni mergeau înaintea lui și vorbeau.

— Cică i-a dat o lovitură de picior, de varsă sînge, spuse unul din ei.

— Lepădăturile astea-s nemaipomenite! Las-că pun ei mîna pe secătură!

Pelle se furișă pe după cort, pînă unde se afla deschizătura. Stătea acolo în fiecare seară, sorbind cu nesaț pînă și mirosul care venea dinăuntru. Bani să intre nu avea, dar de cîte ori se ridica pînza ca să treacă vreun spectator întîrziat, vedea o bună parte din minunățiile de-acolo. Albinus intra și ieșea după pofta inimii — ca întotdeauna cînd veneau saltimbanci în oraș. Îi cunoștea pe toți, chiar înainte să fi dat ochi cu ei. Cînd vedea vreun număr deosebit, se strecura afară pe sub pînză, ca să le arate băieților că știa și el să-l facă. Aci se simțea la largul lui; mergea în mîini pe digul îngust și-și lăsa trupul să atîrne deasupra apei.

Pelle avea chef să se ducă acasă să se culce și să uite de toate; dar tocmai atunci îi ieși în cale o pereche fericită — o femeie care pășea în ritm de dans, ținînd strîns de braț un muncitor tînăr și cam stingherit.

— Ascultă, Hans — spuse ea — ăsta e Pelle. El e de vină că ne-am cunoscut.

Rîdea tare de bucurie și Hans îi întinse lui Pelle mîna, zîmbind.

— Îți mulțumesc, spuse el.

— Da, din pricina serbării celeia, adăugă ea. Dacă n-aș fi avut pantofii, Hans ar fi șters-o cu alta! Apoi îl apucă pe Pelle de braț și-o porniră veseli împreună. Pelle se înviora puțin. Va să zică era și el în stare să facă scamatorii!

A doua zi, Pelle fu trimis la brutarul Jörgen să ajute la frămîntat; brutarul primise o comandă urgentă de pesmeți marinărești pentru „Trei Surori".

— Daţi-i zor, daţi-i zor! le striga Jörgen într-una celor doi băieţi, care îşi scoseseră ciorapii şi se cocoţaseră în albia cea mare de frămîntat; călcau aluatul cu picioarele, ţinîndu-se cu mîinile de stinghia prinsă de grinzi. Tavanul era negru şi unsuros; pe pereţi se prelingea aburul, praful şi coca murdară, amestecate într-o mîzgă scîrboasă. Cînd se lăsau prea greu pe stinghie, brutarul striga:

— Lăsaţi-vă-n jos, în aluat! Hai, că vă faceţi picioare de prinţesă! Nu vă mai rămîne nici urmă de bătături!

Sören se învîrtea pe-acolo, cu capul în piept ca întotdeauna, scoţînd din cînd în cînd cîte un oftat. Atunci bătrînul Jörgen o ghiontea pe Marie şi rîdeau amîndoi. Stăteau lipiţi unul de altul; cînd întindeau coca, mîinile li se atingeau; rîdeau şi glumeau toată vremea. Băiatul nici nu se uita la ei.

— Nu-i vezi? îi şoptea mama, îmbrîncindu-l; era toată vremea cu ochii la ei, furioasă.

— Lasă-mă-n pace, spunea băiatul, ferindu-se.

Dar ea umbla după el:

— Du-te de-o strînge-n braţe, că doar asta vrea! De ce crezi că-şi ţine pieptul aşa de ţanţoş! Ia-o în braţe! Să-ţi simtă mîinile pe şolduri; îmbrînceşte-l pe moşneag cît colo!

— Lasă-mă-n pace! răspundea Sören şi se depărta iar de lîngă ea.

— Îl împingi pe taică-tău în păcat... că ştii doar cum e! Cît despre ea, nu se mai poate stăpîni, acum cînd are pretenţia să aibă cuvînt în casă, vrei să-ţi încarci sufletul de aşa păcat? Du-te şi ia-ţi-o! Bate-o, dacă n-o poţi suferi... numai fă-o să simtă că eşti bărbat!

— Ei, ce faceţi acolo? striga bătrînul Jörgen în sus, către băieţi, întorcîndu-se de la Marie, cu zîmbetul pe buze.

— Călcaţi cît mai tare! Vă scoate el, aluatul, putregaiul din trup! Şi tu, Sören, mişcă-te!

— Da, mişcă-te, nu sta aici ca un bleg! îi tot da mama înainte.

— Ia mai lăsați-mă-n pace! Că n-am făcut nimănui nimic. Dați-mi pace!

— Ptiu! Bătrîna scuipa după el. Bărbat ești tu? Lași pe alții să-ți pipăie femeia? Trebuie să se mulțumească cu hodorogul ăsta de gutos! Ptiu, zău așa!... Te pomenești că ăi fi muiere? Am făcut eu odată și-o fată, dar pe cît știu, a murit... te pomenești c-ăi fi tu!... Da, ciuliți urechile! le strigă ea celor doi băieți. Ce se întîmplă aici n-ați văzut de cînd sînteți! Fiu e ăsta, care-l lasă pe taică-său să facă toată treaba singur?!

— Ei, ce faceți acolo? strigă bătrînul Jörgen voios. Hei, mamă, nu le mai suci băieților capul!

Marie rîdea cu hohote.

Jeppe veni să-l cheme pe Pelle. Cînd ajunseră în atelier, îi spuse:

— Trebuie să te duci la primărie să-ți iei bătaia!

Pelle se făcu alb ca varul.

— Ce poznă ai mai făcut? întrebă meșterul Andres, privindu-l mîhnit.

— Da, și tocmai unui client! spuse Jeppe. Meriți asta cu vîrf și îndesat!

— N-ai putea, tată, să răscumperi pedeapsa? întrebă meșterul cel tînăr.

— Am propus să-i dăm o bătaie zdravănă aici, în atelier, față de adjunct și de fecioru-său, dar adjunctul nu vrea cu nici un chip. Vrea să se facă dreptate.

Pelle simți că se frînge ceva în el. Știa el ce era pentru un băiat sărac să ajungă la primărie și să fie însemnat pe toată viața. Căuta deznădăjduit o ieșire. Dar nu exista decît una — moartea. Și-ar fi putut băga pe ascuns cureaua de lucru sub haină, să se ducă la closet și să se spînzure. Urechea îi prinse un zgomot monoton; Jeppe îi făcea morală, dar el nu auzea cuvintele — sufletul lui o și pornise spre altă lume. Cînd încetă zgomotul, se ridică încetișor.

— Încotro? sări Jeppe.

— În curte, vorbi el ca prin vis.

— Și vrei să iei și cureaua cu tine?

Jeppe și meșterul se priviră cu înțeles. Meșterul Andres se apropie de el.

— Doar n-ăi fi atît de prost, spuse el şi-l privi adînc în ochi. Apoi se îmbrăcă şi plecă în oraş.

— Pelle, drac împielițat ce eşti, spuse el cînd se întoarse. Am umblat de la Ana la Caiafa şi am aranjat să scapi, dacă ceri iertare. La unu, trebuie să te duci la gimnaziu. Dar gîndeşte-te bine ce ai de spus, că o să te asculte toată clasa.

— Nu vreau să cer iertare! Cuvintele îi scăpară ca un strigăt.

Meşterul îl privi şovăitor.

— Doar nu-i ruşine... dacă n-ai avut dreptate.

— Ba am avut dreptate! Ei au început... de mult îşi bat ei joc de mine!

— Ai lovit, Pelle, şi pe cei de sus n-ai voie să-i loveşti; au un certificat medical care poate să te facă să dai de dracu'. Ce, taică-tău e prieten cu judecătorul? Au puterea să te facă de rîs pentru toată viaţa şi cred că ar fi bine să alegi răul cel mai mic.

Pelle nu se putea hotărî.

— Mai bine să mă biciuiască! spuse el îndîrjit.

— Bine, atunci să te duci la primărie, la ora trei, spuse meşterul scurt şi ochii i se umplură de lacrimi.

Pelle înţelese deodată cît de mult îl durea pe meşter încăpăţînarea lui; aşa schilod şi bolnav cum era, alergase prin tot oraşul pentru el.

— Bine, am s-o fac, spuse el. Am s-o fac!

— Sigur că da, răspunse liniştit meşterul Andres. Spre binele tău. Cred că poţi începe să te pregăteşti.

Pelle se strecură afară; cum nu avea de gînd să ceară iertare, nu avea nici de ce se grăbi. Mergea ca prin vis. Totul părea mort în sufletul lui. Gîndurile i se agăţau de lucrurile cele mai neînsemnate, cercetîndu-le îndeaproape, de parcă ar fi încercat să-şi omoare timpul cu fleacuri. Anker cel nebun trecu în josul străzii cu sacul de nisip în spinare; îi tremurau picioarele. „Ar trebui să-i ajut, gîndi el smerit, trecînd mai departe. Ar trebui să-i ajut la cărat." Îl zări pe Alfred; se plimba cu bastonaşul în mînă şi purta mănuşi, deşi era în orele de lucru. „Cînd m-o vedea, o să dea colţul la negustorul de cărbuni, gîndi Pelle cu amărăciune. N-ar fi bine să-l rog să pună o vorbă

bună pentru mine? Doară-i om cu vază! Și afară de asta, îmi mai și datorează bani pentru niște pingele." Dar Alfred veni de-a dreptul la el.

— Nu l-ai văzut pe Albinus? A dispărut! spuse el. Pe obrazul lui ras proaspăt părea să treacă cîte un fior slab. Își răsucea mustața, ca oamenii distinși cînd cad pe gînduri.

— Trebuie să mă duc la primărie, spuse Pelle.

— Da, știu... ca să te biciuiască. Dar de Albinus, nu știi nimic? Alfred îl trăsese sub poarta negustorului de cărbuni, ca să nu-i vadă cineva împreună.

— Albinus, Albinus... Pelle parcă își amintea ceva. Parcă era vorba... Stai! Să știi că a fugit cu circul! Așa cred!

Alfred se întoarse deodată și o luă la goană — fugea așa, cu hainele cele bune pe el!

Firește că Albinus o ștersese. Pelle înțelegea asta foarte bine. Se strecurase aseară pe bordul iahtului lui Ole Hansen, care trebuia să-i treacă pe arliști noaptea dincolo, în Suedia. Acum avea să ducă o viață minunată, să facă ceea ce îi plăcea. S-o ștergi, aceasta era singura ieșire! Și pînă să-și dea seama, Pelle se și afla în port, cu ochii la un vas gata de plecare. Se învîrtea de colo-colo, căutînd un prilej de plecare; dar nu găsi nici unul.

Se așeză pe țărm și începu să se joace în apă cu o așchie. Își spunea că e un vas cu trei catarge și îi dădea cîte o încărcătură; dar de fiecare dată cînd trebuia să o pornească, se răsturna, și Pelle îl încărca din nou. În jurul lui mișunau dulgherii și pietratrii care lucrau la construirea noului port. Și mai încolo lucra Puterea, singur ca de obicei; cîțiva oameni își pierdeau vremea holbîndu-se la el, așteptînd nerăbdători să se întîmple ceva. Și cum ședea așa și bălăcea cu mîinile-n apă să-și scoată vasul în larg, Pelle simțea că îl paște ceva. Dacă Jörgensen ar fi înnebunit acum, în fața lui, aceasta ar fi fost o manifestare firească a celui mai sfînt principiu de viață.

Dar pietrarul puse ciocanul jos ca să-și scoată sticla de rachiu de sub piatră și să tragă o dușcă; stătea atît de liniștit, plecat asupra granitului, ca și cum

n-ar mai fi existat alte forțe pe lume decît piatra și cu el. Pe oamenii care căscau ochii, gata s-o ia la sănătoasa la cea mai mică mișcare, nici nu-i vedea.

Lovea de șuiera aerul și cînd se ridica, privirile îi lunecau peste capetele lor. Pelle începu să-și pună toată nădejdea în acest om, care îi obseda pe toți, dar căruia nu-i păsa de ura orașului. În închipuirea lui, Puterea se prefăcea într-o mină gata să explodeze; stăteai așa și nu știai dacă era aprins fitilul sau nu. Din clipă în clipă putea să sară în aer. Era un vulcan și numai din mila lui mai rămăsese orașul în picioare. Din cînd în cînd, Pelle împingea puțin vulcanul, doar atît cît să se clatine toate în jur.

Acum mai exista și o legătură tainică între ei — Puterea fusese și el pedepsit, pentru că ridicase mîna împotriva unuia din cei de sus! Pelle nu-și pierdea vremea, ci cugeta la cele ce se puteau întîmpla. Cel de colo nu era oare un cetățean care stătea de pază și-i urmărea mișcările? Căci acum era și el o spaimă a tîrgului. Dacă s-ar fi putut uni cu Puterea, n-ar mai fi rămas piatră pe piatră din oraș! Ziua ar sta ascunși între stînci, iar noaptea ar coborî să prade orașul. Ar ataca numai pe cei ce adunaseră averi, sugînd sîngele săracilor; cînd auzeau că Pelle și cu Puterea au ieșit la drum, toți se ascundeau prin pivnițe și în pod. Monsen, armatorul cel bogat, fusese spînzurat de turnul bisericii și se bălăbănea de frînghie ca pildă pentru toți. Dar săracii veneau ca niște mieluței, fără teamă la ei, și le mîncau din palmă. Le dădeau tot ce le dorea inima, izgonind sărăcia din oraș, iar Pelle o putea lua pe drumul gloriei, ușor și fără să i se pară că înșală pe cineva.

Ochii îi căzură pe ceasornicul portului; era aproape trei. Sări ca fript și privi nehotărît în jur — în larg, peste mare, și apoi în apa adîncă din port, ca și cum ar fi căutat ajutor. De aci înainte Manna și surorile ei aveau să-i întoarcă spatele cu dispreț dezonoratului Pelle și să nu se mai uite la el. Oamenii aveau să-l arate cu degetul, sau să gîndească de îndată ce dădeau cu ochii de el: „Ia te uită, ăsta a fost biciuit la primărie!“ Oriunde în lume s-ar fi dus, avea să-l

urmărească ca o umbră faptul că fusese biciuit în copilărie; aşa ceva se vedea de la o poştă pe faţa omului! Cunoscuse argaţi şi slujnice, şi bătrîni tăcuţi; care veneau la Steinhof de prin locuri de pe unde nu mai fusese nimeni vreodată. Nimeni nu-i ştia, şi totuşi dacă aveau ceva pe suflet, tot se afla pînă la urmă şi vestea trecea în şoaptă, din gură în gură.

Se învîrtea pe-acolo pierdut, şi în deznădejdea lui nimeri fără să vrea lîngă pietrarul Jörgensen.

— Ei — spuse; Puterea, punînd ciocanul jos — care va să zică te-ai certat cu boierii? Şi crezi că ai să ştii să te ţii tare? Apoi apucă iar ciocanul. Dar Pelle se şi hotărîse şi o porni în goană, gîfîind, spre primărie.

14

Pedeapsa în sine nu era mare lucru. Cele cîteva lovituri peste pantaloni cu bâtul paznicului celui bătrîn al închisorii erau chiar caraghioase. Mîncase el şi alte bătăi, mai rele. Dar bătaia asta era ca şi cum te-ar fi însemnat cu fierul roşu şi te scotea pînă şi din rîndul celor mai săraci. Îşi dădea seama de lucrul acesta din mila cu care îl priveau oamenii, cînd le ducea încălţămintea acasă. „Vai de capul lui, de haimana nenorocită! Unde a ajuns!" li se citea în ochi. Se holbau la el şi cînd ieşea pe stradă, le vedea mutrele peste tot. „Uite-l pe ucenicul cizmarului!" Meşterul cel tînăr era singurul om care se purta cu el ca mai înainte; iar Pelle îl răsplătea cu un devotament fără margini. Cumpăra pe credit şi încasa toate bobîrnacele. Dacă meşterul făgăduise, fără să-şi dea seama, că o comandă va fi gata şi uitase de ea, Pelle lucra pînă tîrziu noaptea, ca s-o termine. „Ce-i treaba noastră!" spunea Jens. Dar Pelle nu voia ca din pricina lui să-i facă clienţii capul calendar meşterului

Andres, sau să ducă lipsă, bietul de el, de ceea ce-l ţinea pe picioare.

Se împrieteni şi mai tare cu Jens şi cu Morten. Sufereau doar de aceeaşi pacoste! Îi întovărăşea adesea acasă, deşi în coliba aceea sărăcăcioasă nu-i aştepta nici o bucurie. Erau dintre cei mai săraci oameni din oraş, căci, deşi toţi din casă lucrau, tot nu le ajungea.

— Tot nu foloseşte la nimic, spunea Puterea, cînd avea chef de vorbă. Sărăcia e ca o sită; nu se ţine nimic pe ea. Dacă astupăm o gaură, trece prin alte zece. Se spune că sînt un porc — şi, mă rog, de ce n-aş fi? Muncesc cît trei — dar mi se plăteşte oare cît pentru trei? Nu mi se dă decît o leafă de zilier! Restul intră în buzunarul celui care mă angajează. La ce ar folosi dacă m-aş purta ca lumea? Poate oare o familie să aibă locuinţă cumsecade, mîncare cumsecade şi haine cumsecade, cu nouă coroane pe săptămînă? Îi îngăduie oare muncitorului mijloacele să locuiască în altă parte decît lîngă groapa de gunoi, unde se bălăcesc porcii? Şi adică de ce, dacă locuiesc şi trăiesc ca un porc, să nu mă şi port ca un porc? Ce rost ar avea? Nevasta şi copiii trebuie să muncească şi ei, dacă vrem să avem şi noi puţină faţă. Dar cum să ai faţă dacă femeia şi copiii se duc să le facă altora faţă? Aşa că vedeţi şi voi! O sticluţă de rachiu le îndreaptă pe toate cum e mai bine. Şi dacă nu ajunge, ei, atunci o sticlă mare!

Aşa vorbea, cînd trăgea cîte o duşcă; altminteri, nu scotea o vorbă.

Pelle cunoştea acum toată povestea Puterii din trăncăneala oamenilor. Viaţa lui era mai tristă ca a altora. I se părea că s-a spulberat tot mitul fericirii.

Din vorbele care umblau fără încetare despre pietrarul Jörgensen, aflase că în tinereţe coborîse dintre stînci în pantaloni de pînză cîrpiţi, cu saboţii plesniţi şi cu capul în nori, ca şi cum toată lumea ar fi fost a lui. De rachiu nu se atingea. Avea el altă treabă — spunea sigur de sine. Ardea de dorinţa de a face ceva neobişnuit. Nici nu te puteai aştepta la atîta destoinicie de la un om sărac. Voia să răstoarne rînduiala lucrurilor. Şi pentru că se născuse

între stînci, dintr-un pietrar bătrîn și încovoiat de muncă, se credea mai mare peste piatră, îndreptățit să înlăture experiența cea veche și bine întemeiată și s-o înlocuiască cu metode noi, născocite de el. În mîinile lui piatra părea vrăjită; era destul să-i pui în față un desen, că și cioplea în piatră capete de draci, făpturi subpămîntene, chiar și pe balaurul mării — într-un cuvînt, tot ceea ce se trimitea de obicei spre înfăptuire artiștilor de dincolo, din capitală. Pietrari bătrîni și cu greutate în meseria lor se vedeau deodată dați la o parte; singurul lucru care le mai rămînea de făcut era să înceapă să sfărîme piatră, căci un băiețandru venit de te miri unde făcea frumușel praf din îndelungata lor experiență. Atunci încercară să se slujească de mijlocul cel vechi și anume, să-i bage tinereții mințile-n cap. Dar se lăsară curînd și de asta. Peter Jörgensen avea putere cît trei și curaj cît zece. Și nu era bine să te pui cu unul care furase îndemînarea chiar de la Dumnezeu și se înhăitase poate chiar și cu dracul. Așadar, plecară capul și se răzbunară, poreclindu-l Puterea. Nădăjduiau că o dată și o dată o să i se întîmple o nenorocire. Să te iei după el, însemna să-ți frîngi gîtul. Și ori de cîte ori cuteza vreunul să facă acest pas, rămînea năucit în urmă. Noaptea desena și socotea, de nu pricepea nimeni cînd mai apuca să doarmă; duminica, cînd oamenii cumsecade se duceau la biserică, era în stare să stea și să cioplească în piatră lucrurile cele mai năstrușnice, fără să-i dea cineva un ban pentru ele.

Era pe vremea cînd venise un sculptor renumit din capitala Germaniei să sculpteze un leu mare din granit, în cinstea libertății. Dar nu izbuti să facă nimic cu cuțitașele lui de tăiat unt; piatra era prea tare pentru cineva obișnuit să mînuiască marmura. Și chiar dacă spărgea vreodată un colțișor, se nimerea tocmai unde nu trebuia.

Puterea se înfățișă și preluă cioplitul leului, după modelul de lut pe care i-l plămădi sculptorul. Toți nădăjduiau că munca aceasta avea să-l nimicească. El, însă, era atît de sigur de însușirile lui, încît duse

treaba la bun sfîrşit. I se plăti foarte bine munca, dar nu se mulţumi cu asta, voia să aibă şi parte la cinste, să se vorbească şi despre el în gazete, ca şi despre artist. Cînd văzu că nu se alege nimic din toate acestea, aruncă uneltele cît colo şi nu mai voi să lucreze pentru alţii.

— Eu să muncesc şi alţii să culeagă roadele? spuse el şi se prezentă la licitaţii pentru lucrări în piatră. In trufia lui nemărginită voia să-i dea în lături pe aceia care, la urma urmei, erau făcuţi să stea în frunte. Dar trufia duce la prăbuşire — pedeapsa îl pîndea.

Făcuse cea mai ieftină ofertă pentru podul dinspre sud şi n-avea nimeni cum să i-o ia înainte. Atunci încercară să-i pună beţe în roate; îi ademeniră muncitorii şi-i făcură greutăţi la procurarea materialului. Judecătorul, care era şi el amestecat, ceru îndeplinirea întocmai a contractului; Puterea fu silit să muncească zi şi noapte cu cei cîţiva oameni care-i mai rămăseseră, ca să fie gata la timp. Şi într-adevăr, nu mai văzuse nimeni vreodată un pod atît de frumos. Dar trebui să-şi vîndă şi cămaşa de pe el, ca să facă faţă obligaţiilor.

Locuia pe atunci într-o căsuţă frumuşică, proprietatea lui, pe şoseaua dinspre răsărit. Căsuţa avea şi un turn la mansardă; acolo îşi petrecuseră Jens şi Morten primii ani ai copilăriei. In faţa casei era o grădiniţă, cu cărări curate şi cu o grotă în chip de masiv de stînci. Jörgensen făcuse totul cu mîna lui. Pierdu şi casa şi trebui să se mute în cartierul săracilor de care, la urma urmei, ţinea, şi să stea acolo cu chirie. Nici asta nu-l doborî. Tot mai era voios şi purta capul mai sus ca oricînd. Nu era uşor să-l nimereşti! Pe urmă, concură la o nouă comandă. Cum nu dispunea de capital, i s-ar fi putut refuza autorizaţia. Dar acum voiau să-l lovească o dată pentru totdeauna. Îi deschiseră credit la casa de economie ca s-o pornească temeinic şi îi puseră la dispoziţie oameni şi material. După ce intră însă bine în joc, începu aceeaşi poveste. De data aceasta voiau ca el să-şi fringă gî-

tul de-a binelea. Toţi, bogaţi şi săraci, doreau acelaşi lucru — să vadă întărîte vechile aşezări lăsate de la Dumnezeu, care a împărţit lumea în cei de sus şi în cei de jos, în cei aleşi şi în cei mărunţi. Puterea se ridicase de jos de tot ; să facă bine să se întoarcă de unde venise !

De data aceasta se prăbuşi. Constructorul cel adevărat preluă pe nimic o bună parte din lucrări, iar pietrarul Jörgensen rămase cu o pereche de saboţi crăpaţi în picioare şi cu datorii pe care n-avea să le mai poată plăti vreodată. Toată lumea era bucuroasă să-l vadă întorcîndu-se la vechea lui muncă de zilier. Dar el nu se linişti, ci se puse pe băut. Din cînd în cînd, îşi ieşea din fire ca un cîine turbat şi tot nu scăpară de el. Parcă apăsa greu pe cugetul tuturor cu mîrîitul lui surd, căci îi obseda chiar şi cîn.. îşi vedea liniştit de treabă. Ajuns în aşa hal, prăpădi şi ultimele lucruri pe care le mai avea şi se mutară în coliba de lîngă groapa cu gunoi, unde nimeni altcineva nu voia să locuiască.

In ultima vreme se schimbase de tot, şi anume de cînd se încuviinţase proiectul cel mare pentru construirea portului. Nu mai punea gura pe rachiu. De cîte ori venea Pelle la ei, îl găsea şezînd la fereastră, aplecat peste desene şi cifre. Femeia umbla de colo-colo, plîngînd în tăcere, pe cînd bătrîna ocăra. Dar Jörgensen le întorcea spatele lui lat şi îşi vedea în linişte de treabă. Nimic nu-i putea zdruncina siguranţa şi încrederea în sine.

Mama îi întîmpina în bucătărie, cînd îi auzea sosind gălăgioşi.

— Umblaţi mai încet, tata îşi sparge capul tot socotind, săracu' de el ! Nu-şi mai găseşte linişte de cînd cu portul. Toată vremea îl muncesc gîndurile. „Asta trebuie să fie aşa — spune el — şi asta aşa !" Doamne, de s-ar linişti o dată, ca cei de seama lui, şi i-ar lăsa pe cei mari să-şi vadă singuri de treburile lor !

Cît despre el, şedea la fereastră, în dimineaţa aceea însorită de duminică şi făcea socoteli complicate;

mormăia şi-şi plimba arătătorul ciuntit — din care fusese smulsă cîndva o falangă — pe coloana de cifre. Din cînd în cînd lovea cu pumnul în masă.

— Ah !... Rău mai e de cine m-a învăţat ! gemea el. Soarele i se juca în barba întunecată ; truda nu izbutise nici să-i înţepenească mădularele, nici să-l doboare. Nici băutura nu-i lăsase urme ; părea că în faţa ochilor îţi sta puterea însăşi ; fruntea lui mare şi gîtul puternic îi erau arse de soare.

— Vino-încoace, Morten ! strigă el, întorcîndu-se spre băieţi. Ia te uită puţin la cifrele astea !

Morten se uită la ele.

— Ce-i asta, tată ?

— Ce-i asta ! Cîştigul nostru pe ultima săptămînă! Nu vezi că sînt cifre mari ?

— Haide, tată, spune ce e ? Morten îl apucă de barbă cu mîna lui fină.

Ochii Puterii se muiară sub această mîngîiere.

— E o propunere de modificare ; vor să facă intrarea în port pe vechiul loc şi nu-i bine. Cînd bate vîntul dinspre mare, nu se poate intra în port. Intrarea trebuie să fie pe aici, iar capătul digului trebuie să cotească aşa, şi arăta cu degetul pe planurile făcute de el. Orice pescar şi orice marinar mi-ar da dreptate. Dar dumnealor, inginerii, fac pe deştepţii !

— Iar vrei să faci ofertă ? Morten îl privi înspăimîntat. Tatăl încuviinţă din cap. Doar ştii că nu le eşti pe plac. Ştii prea bine că îşi bat joc de tine !

— Lasă, că acum am să rîd eu de ei, răspunse Jörgensen cam supărat, căci nu-i plăcea să i se amintească de batjocura prin care trecuse.

— Vezi bine că au să rîdă de el, spuse bătrîna din colţul de lîngă sobă şi întoarse spre ei capul care semăna cu al unei păsări de pradă. Bine că are cu ce se juca ! Peter trebuie să facă doar pe grozavul.

Fiul nu-i răspunse.

— Am auzit că te pricepi la desen, Pelle, spuse el liniştit. N-ai putea să îndrepţi puţin planul ăsta ? Uite, dacă dăm apa de-o parte, aici e stăvilarul de care se

spang valurile, iar acesta ar fi bazinul — tăiat prin mijloc, înțelegi? Numai că eu nu izbutesc să le fac să semene. Măsurile sînt întocmai! Aici, deasupra apei, vin niște blocuri mari de piatră, iar dedesubt este suprafața stăvilarului.

Pelle se apucă de lucru, dar se arăta prea meticulos.

— Nu chiar așa precis — spuse Jörgensen — ci în linii mari!

— Firește, în linii mari, îl maimuțări bătrîna.

De cîte ori veneau, îl găseau așa. Aflară de la nevastă-sa că nu înaintase ofertă separată și că voia să se ducă la cel care va lua lucrarea, să-i supună planurile și să-i propună colaborarea. Ea nu avea încredere în planurile lui și era tare îngrijorată.

— Se poartă foarte ciudat, nu se mai gîndește decît la asta, spunea ea scuturată de un fior. Nu mai bea de loc. Și nici nu se mai mînie împotriva oamenilor, ca pînă acum.

— Asta e foarte bine, spunea Morten, căutînd s-o liniștească.

— Da, ție ți-e ușor să vorbești, ce știi tu? Cînd își vede de treaba lui de fiecare zi, atunci cel puțin știm pe ce lume sîntem. Dar așa, mă tem de ce-o să se întîmple, după ce-o primi iar o lovitură. Să nu crezi că s-a schimbat. E numai amorțit. Cu Karen se poartă ca de obicei; nu poate suferi să-i vadă trupul pipernicit, că prea-i amintește de toate cîte nu sînt așa cum ar trebui să fie. „Să nu se ducă la lucru", spune el, dar cum s-o scoatem la capăt fără ajutorul ei? Că doar trebuie să trăim! Îmi vine s-o ascund de ochii lui. E furios împotriva lui însuși; copilul însă suferă de pe urma asta. Și cînd te gîndești că fata nu se sinchisește de nimeni, decît de el.

Karen nu crescuse de loc în ultimii ani și se cocoșase și mai tare. Vocea îi era uscată și aspră. Părea că trecuse prin pustiuri înțelenite ca să vină pe lume. Îi plăcea cînd venea Pelle la ei și îi asculta cu atenție glasul. Cînd își închipuia că va veni, se grăbea să se întoarcă acasă mai devreme. Nu se amesteca

însă niciodată în vorbă și nu lua parte la nimic. Nimeni nu știa ce se petrece în sufletul ei. Cînd o privea din întîmplare pe mama, aceasta tresărea și izbucnea în plîns.

— De fapt ar trebui să plece imediat din serviciul ăsta, spunea mama adesea. Dar nevasta doctorului face mereu cîte un copil și o roagă din inimă să mai rămînă măcar o jumătate de an. Țin foarte mult la ea, pentru că pot lăsa copiii fără grijă pe mîna ei.

— Dacă ar fi Pelle în locul meu, sigur că i-ar lăsa să cadă, rîse Karen răgușit. Altceva nu spunea, nici nu se ruga să plece din servici și nici nu se plîngea. Tăcerea ei era ca o învinuire mută și orice elan încremenea cînd era ea de față.

Într-o bună zi, veni acasă și aruncă cîteva monede mărunte pe masă.

— Nu e nevoie să mă mai duc acolo!

— Ce s-a întîmplat? Ce-ai făcut? întrebă mama înspăimîntată.

— Doctorul mi-a tras una, pentru că n-am dus-o pe Anna în brațe prin curte... tare-i grea!

— Doar nu te-o fi gonit pentru că te-a bătut. Se vede că i-ai răspuns obraznic... că te știu eu cît ești de dîrză!

— Ba nu, dar pe urmă am răsturnat din greșală căruciorul cu Erik și mititelul a căzut... are capul cît o baniță. Fața ei era împietrită.

Mama izbucni în plîns.

— Dar cum ai putut să faci una ca asta, fată? Karen o înfruntă cu privirea, fără să răspundă. Deodată mama o apucă de braț. Doar n-ai făcut-o anume? Spune, ai făcut-o cu bună știință?

Karen dădu din umeri, îi întoarse spatele și o porni spre odaia din pod, fără să spună noapte bună. Mama se repezi după ea.

— Las-o-n pace, spuse bătrîna; glasul ei părea că vine de departe. Asupra ăsteia n-ai nici un drept! Au luat-o în primire necazurile de cum a venit pe lume!

Jens își unse toată iarna buza de sus cu găinaț. Acum îi mijea mustața și-și găsise și o logodnică; era fată la copii în casa consulului.

— Grozav lucru să ai așa ceva! spunea el. Fă-ți și tu rost de una. Cînd sărută, scoate limba ca un copil.

Dar lui Pelle nu-i ardea de mireasă; mai întîi, pentru că, așa stigmatizat cum era, de bună seamă că n-ar fi vrut nici una să se uite la el și apoi era și amărît.

Cînd ridica capul de la lucru și-și arunca privirile peste grămada de gunoi și peste cocina porcului, vedea colo, sub măr, o lumină slabă de amurg verzui, care-l făcea să viseze. Era o lume de vrajă, cu umbre verzi și cu mișcări mute; omizile atîrnau legănîndu-se fiecare pe firicelul ei subțire; presurile și cintezoii zburau fără astîmpăr din cracă în cracă, înghițind cîte o omidă cu fiecare săritură. Și totuși, omizile nu se împuținau. Alunecau necontenit de pe ramuri, atîrnau ademenitoare, se legănau în adierea ușoară a zilei și așteptau să fie mîncate.

Mai în fund, în mijlocul luminii celei verzi, se mișcau și se jucau ca pe fundul unui lac, trei fetițe cu rochii de culoare deschisă. Din cînd în cînd, cele două mai mici trăgeau cu coada ochiului spre locul unde se afla el, dar cum îi întîlneau privirile, întorceau capul; Manna se plimba serioasă și rezervată, ca și cum el nici n-ar fi existat. Fusese de mult confirmată. Purta o rochiță ceva mai lungă și umbla liniștită pe stradă, la brațul prietenelor. Nu se mai juca; părea să-și dea seama că nu-i mai șade bine să se joace. În numai cîteva zile, trecuse de lîngă Pelle în rîndul celor mari. Cînd intra în atelier, nici nu se uita la el, iar cînd o saluta pe stradă, privea în altă parte. Manna nu mai venea țopăind ca o pisică sălbatică să-l smulgă de pe scăunel, cînd cerea să i se facă vreo reparație, ci se ducea cuviincios pînă la locul unde ședea maistrul cel tînăr și îi întindea gheata îm-

pachetată în hîrtie. Dar, în taină, tot îl mai cunoştea pe vechiul ei tovarăş de joacă ; cînd credea că n-o vede nimeni, îl ciupea zdravăn de braţ, sau strîngea din buze cînd trecea pe lîngă el.

Pelle, însă, nu era destul de isteţ ca să priceapă această schimbare şi prea copilăros ca să îndrăznească să cerceteze cele de nepătruns ; rămase aşadar singur, spărgîndu-şi capul să înţeleagă noua stare de lucruri.

Şi-acum iată că nu-l mai cunoştea — nici măcar în taină ; pentru ea părea că nici nu mai există. Dolores şi Aina se răciseră şi ele ; cînd privea într-acolo, întorceau capul şi dădeau din umeri ! Ei ! Le era ruşine că avuseseră vreodată de-a face cu asemenea băiat ; ştia el bine de ce.

Îi plăcuse să fie atins de mîini atît de gingaşe şi de grijulii ; trăise multe clipe plăcute cu fetele. Ce bine era cînd stătea cu gura deschisă şi toate trei i-o îndopau cu dulciuri de mai-mai să se înece ! N-avea voie să înghită ; voiau să vadă cît poate intra în ea. Pe urmă rîdeau, ţopăiau în jurul lui şi-i trăgeau capul cu mîinile lor grăsuţe, fiecare de partea ei, ca să-i astupe gura. Pelle mai crescuse de un cot şi îşi dădea seama foarte bine că era dintr-un aluat mai grosolan decît ele şi că lucrurile s-ar fi isprăvit oricum o dată şi o dată, chiar dacă nu s-ar fi întîmplat cele de la primărie.

Dar de durut tot îl durea, căci i se părea că a fost tras pe sfoară — ba poate ar fi trebuit nici să nu mai mănînce de jale ! La urma urmei, nu fusese Manna logodnica lui ? La asta nu se gîndise niciodată. Poate că acestea erau chinurile dragostei... Va să zică aşa te durea ! Aşa simţeau oare cei ce-şi curmau firul vieţii din pricina unei dragoste nefericite ? Ei, dar chiar atît de nenorocit nu era el ! Cînd făcea meşterul cel tînăr vreo glumă, sau ocăra în felul lui plin de haz, Pelle mai era în stare să rîdă din toată inima. Mai rău îl făcea să sufere ruşinea pe care o păţise !

— Ar trebui să-ţi faci rost de o logodnică ! spunea Jens. E moale ca un puişor. Căldura ei te pătrunde prin haine şi-ţi trece prin tot trupul.

Dar Pelle avea altceva în gînd; voia să învețe să înoate. Voia să știe tot ce știau și ceilalți băieți și să-și recucerească locul printre ei. Nu mai visa să fie conducător. Se ținea de ceată, rămînea mai la coadă cînd se întreceau prea de tot cu zeflemelele și se apropia apoi din nou. În cele din urmă, se obișnuiră cu el.

În fiecare seară se repezea în port. La capătul bazinului celui mare, pe care îl goleau acum cu pompele, mișunau ucenicii pe-nserat. Săreau în pielea goală printre pietre și înotau în cete gălăgioase spre apus, unde mai străluceau încă cele din urmă raze ale soarelui. Puțin mai încolo era o stîncă sub apă, pe care o puteai ajunge cu piciorul; acolo se odihneau, înainte să pornească înapoi; capetele lor întunecate ieșeau deasupra apei roșietice ca niște păsări gălăgioase de mare.

Pelle înota în același timp cu ei spre larg, ca să se obișnuiască cu adîncul, căci tot i se mai părea că-l trage cineva la fund de picioare. Cînd străluceа marea, înotai ca printre trandafiri. Sclipirea unduioasă, care părea că se ridică din adînouri, scînteia în amurg și îi luneca din în jurul umerilor; în depărtare, spre apus, în dosul unei porți uriașe de lumină, se afla țara fericirii, cu nesfîrșite plaiuri de aur, de unde izvora o ademenire tainică. Pelle pierdea măsura și înota mai departe decît s-ar fi căzut. Cînd se întorcea și dădea în lături cu mișcări prea iuți stratul înflorit, apele negre se holbau la el și-l cuprindea din nou spaima de adînc.

Într-o seară, băieții se arătară dușmănoși; ba, unul din ei îi spuse chiar că se mai văd încă dungile lăsate de bici pe spinarea lui.

— Dar nici n-a fost bătut vreodată cu biciul, strigă Morten indignat.

Pelle nu scoase o vorbă, ci o luă îndîrjit pe urma cetei.

Marea era cam agitată, sau poate că nivelul apei era mai înalt ca de obicei, căci pierdură direcția și nu mai izbutiră să găsească stînca pe care se odihneau. Se învîrtiră citva timp în loc, ca să-și adune puterile, apoi porniră din nou spre țărm. Pelle privea mirat după ei.

— Culcă-te pe spate și odihnește-te! îi strigară băieții, cînd trecură pe lîngă el, înotînd spre mal; îi cuprinsese și pe ei spaima. Pelle încercă să se odihnească, dar nu prea știa cum; valurile îi treceau mereu peste obraz. Se luă după ceilalți. Pe țărm domnea o frămîntare grozavă și Pelle se întreba ce se întîmplase oare acolo? Morten, care nu intra niciodată în apă, se urcase pe o piatră și striga.

Cîțiva dintre înotători se și aflau în siguranță.

— Aici dai de pămînt! strigau ei, ridicînd brațele cu apa pînă la gură.

Pelle înota din răsputeri, dar știa bine că era în zadar. Înainta foarte încet și se cufunda tot mai adînc. Îl acoperea mereu cîte un val, umplîndu-i gura cu apă. Cei mai voinici porniră înapoi și acum înotau în jurul lui, încercînd să-l ajute, dar nu izbuteau decît să-l încurce și mai mult. Îl văzu pe Morten țipînd și intrînd în apă cu hainele pe el. Asta îi dădu puteri noi. Deodată simți cum îi înțepenesc brațele; nu mai putea face nici o mișcare; se învîrtea pe loc; doar ochii îi mai rămăseseră deasupra apei. Pelle visa adesea că zboară, dar întotdeauna îl ținea ceva de picioare, zădărnicindu-i avîntul. Acum lucrurile se întîmplau aievea: atîrna în aer și plutea cu aripile întinse, și de sus, din întuneric, auzea glasuri. „Pelle — păreau ele să-l strige — băiatule!“ „Da, tată Lasse“, răspunse el, strîngîndu-și ușurat aripile ostenite; se cufunda cu repeziciune și urechile îi vîjîiau.

Simți deodată o durere ascuțită în fluierul piciorului. Mîinile apucară niște plante încîlcite. Dintr-o smucitură se înălță drept ca o lumînare; aerul și lumina se revărsară asupra lui, ca peste un nou-născut. Băieții alergau înnebuniți pe mal, cu cîte un picior vîrît într-un crac de pantalon, iar el, înălțîndu-se afară din apă pînă la piept pe o stîncă submarină, vărsă pe gură găleți întregi de apă sărată. În jurul lui bălăceau înotătorii, care se băgau mereu cu capul sub apă, încercînd să-l găsească pe fund și să-l tragă la suprafață. La urma urmei, toată întîmplarea era hazlie... Pelle ridică atunci brațele deasupra capului, ca și cum ar fi trimis vieții un salut și sări cu capul înainte

în apă. Ieşi mai încolo, tăind valurile în salturi sprintene, ca un delfin. Ajuns la ţărm, căzu într-un somn adînc, în pielea goală, aşa cum îl făcuse Dumnezeu; abia apucase să-şi tragă un ciorap pînă peste degetul mare.

Din ziua aceea, băieţii îl luară din nou în seamă. Nu făcuse el, firește, nici o vitejie, dar soarta îi surisese o clipă şi asta era de ajuns! De-aci înainte, Pelle lua întotdeauna cu el bucăţica de lamă de oţel pe care i-o dăduse Lasse şi o lăsa pe mal, cu vîrful spre pămînt; la urma urmei, mai avea chef să trăiască. Încolo, era neînfricat şi le lua pe toate pieptiş.

Cînd marea bătea furioasă ţărmul şi nu se încumetau să înoate în larg, se aşezau pe mal ca să-i rostogolească valurile. Marea întreagă se năpustea asupra lor dinspre apus, măturînd tot ce găsea în cale, ca o herghelie de cai albi, cu coamele cenuşii fluturînd în vînt, care păreau că se ridică în două picioare, atingînd marea cu cozile lor albe. Loveau sălbatic aerul cu copitele şi în cele din urmă se cufundau. Veneau în rînduri strînse şi săreau unii peste alţii, luîndu-şi unul altuia locul. Stăteau întinşi pe apă şi goneau fără încetare. Furtuna le smulgea spuma albă de pe bot şi o arunca pe ţărm, agăţînd-o de plante, unde se topea strălucind. Împroşcau pînă la mal şi, ajunşi acolo, se prăbuşeau ca morţi. Dar din larg năvăleau mereu alţi cai, ca şi cum întreg pămîntul trebuia frămîntat sub copite; se înălţau înspumaţi, ciocnîndu-se unii de alţii, săreau sforăind şi fremătau în salturi prin aer; în cele din urmă, lunecau în jos înspăimîntaţi şi totul începea de la capăt. Colo, departe, soarele apunea învăluit într-un abur roşietic, ca o vîlvătaie. Un brîu de nori îl încingea, lărgindu-se departe, în zare. Tot orizontul era luminat, ca şi cum un incendiu uriaş în stepă ar fi gonit herghelille înfricoşate, în timp ce pe ţărm, ceata de băieţi chiuia în pielea goală. Din cînd în cînd, săreau cu braţele larg deschise şi fugăreau, strigînd, caii sălbateci, alungîndu-i îndărăt în mare.

Acasă la băieți, lucrurile nu mergeau de loc bine. Jörgensen nu făcuse nimic cu planurile lui. De fapt, toți știuseră, afară de el, că avea să se întîmple așa. Oamenii mai știau de asemeni că inginerul îi oferise o sută de coroane pentru ele și că atunci cînd el refuzase, cerînd să ia parte la conducerea lucrărilor și la cinste, fusese dat pe ușă afară.

Niciodată nu luase el lucrurile atît de ușor ; nu-și mai dădu drumul cu scandalurile și cu înjurăturile, ci își văzu de munca lui de toate zilele, din port, ca oricare alt muncitor. Nu pomenea nimic despre înfrîngere și nu îngăduia nimănui să vorbească de ea. Față de nevastă-sa se purta ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Dar ea vedea cum se închide din nou în sinea lui și nu știa ce se petrece în el ; bănuia că se va întîmpla ceva groaznic și se jeluia mereu băieților. Nu făcea scene, deși se îmbăta cîteodată ; mînca în tăcere și se băga în pat. Cînd nu lucra, dormea.

Dar cînd lucrurile înaintară destul ca să poată vedea oricine că erau făcute după planurile lui, lăsă munca baltă și nu mai puse mîna pe nimic. Se vedea cît colo că inginerul luase din planurile lui Jörgensen tot ceea ce îi putuse fi de folos. Puterea rămăsese cu buzele umflate numai pentru că se încăpățînase să se întindă mai mult decît îi era plapuma. Mulți se bucurau de asta și discutau lucrurile pe larg ; orașul era obișnuit să-și uite de necazuri, ca să se năpustească asupra lui. Așadar, iată-l doborît în țărînă ; se duceau toți în port să vadă cum lucrează Puterea, cărînd pămînt ca orice ziler pentru realizarea propriului său plan măreț. Se mirau doar de faptul că ia lucrurile atît de liniștit ; ba chiar le părea rău că nu se frămîntă, sau că nu spumegă de mînie.

Se mulțumea să bea... dar bea vîrtos ; umbla cu mintea încețoșată de alcool și muncea doar atît cît îi trebuia ca să-și întrețină beția.

— De cînd îl știu n-a fost așa, spunea femeia, văicărindu-se. Nu urlă, nu face scandal, dar e atît de

supărat, că nici nu-ți vine să mai stai în casă. Te omoară cu burzuluiala lui și-o ocărăște pe biata Karen de ți se rupe inima. Nu se sfiește de nimeni decît de maică-sa și Dumnezeu știe cît o să mai țină și asta. Nu muncește și bea tot timpul. Îmi fură din buzunar banii pe care numai eu știu cum îi cîștig și-și cumpără rachiu. Nu-i mai e rușine de nimic — și cînd te gîndești cît ținea el la cinste! Nici la beție n-o mai duce ca altădată. Se poticnește și cade mereu. A venit într-o zi acasă plin de sînge; își spărsese capul. Cu ce-om fi păcătuit noi față de bunul Dumnezeu, de ne pedepsește așa de crunt?

Bătrîna nu scotea o vorbă, ci își plimba privirile de la unul la altul, cu gîndul la ale ei.

Așa trecea săptămînă după săptămînă. Băieții se plictisiră să tot asculte văicărelile mamei și începură să nu mai dea pe-acasă.

Într-o zi, Karen se duse să tîrguiască ceva pentru mamă-sa și nu se mai întoarse. Nu veni nici a doua zi. Pelle află despre asta în portul pescarilor, unde fusese văzută pentru ultima oară. O căutau pe-acolo cu năvoadele, dar nimeni nu cuteza să-i pomenească ceva lui Jörgensen. A doua zi, la prînz, trecură cu ea prin fața atelierului. Pelle înțelese de cum auzi pașii cei mulți și apăsați, afară, pe stradă. Era întinsă pe o targă și o duceau doi oameni; vîntul de toamnă legăna în aer, înaintea ei, cele dintîi frunze căzute; brațele subțiri îi atîrnau pînă pe pavaj, ca și cum ar fi vrut să le prindă. Din părul încîlcit picura apa. În urma tărgii venea Puterea, beat. Ținea mîna în fața ochilor și mormăia ceva, ca o rugăciune, ridicînd mereu arătătorul în sus.

— Și-a găsit pacea, bombănea el, voind să facă pe deșteptul. Pacea, care e mai presus de... Nu izbutea să găsească cuvîntul.

Jens și Pelle înlocuiră oamenii care țineau targa și o duseră acasă. Se temeau de cele ce aveau să se întîmple. Dar mama stătea în ușă și-i primi liniștită, ca și cum i-ar fi așteptat; numai fața îi era ca varul.

— N-a mai putut să îndure! le șopti ea, îngenunchind lîngă fetiță.

Își sprijini capul de trupul mic și schilod și începu să îngîne șoapte nelămurite ; din cînd în cînd încerca să-și înăbușe suspinele, vîrîndu-și degetele copilului în gură.

— Doar trebuia să-mi cumperi ceva, spuse ea, clătinînd din cap și zîmbind. Halal fetiță, ce să zic, nici măcar două mosoare de ață nu ești în stare să-mi cumperi ! Și banii pe care ți i-am dat, se vede treaba, că i-ai aruncat ! Cuvintele erau șoptite între hohote de rîs și de plîns, îngînate ca un cîntec ușor. Ai aruncat banii ? Nu-i nimic, nu e vina ta. Fetița mamii, fetiță! Apoi o părăsiră puterile. Gura încleștată i se deschidea și se închidea iar la loc, mișcîndu-se într-una, în timp ce capul i se bălăbănea fără încetare. Mîinile ei cotrobăiau nervoase în buzunarul copilei. Și n-ai cumpărat ce ți-a spus mama ? se văicărea ea, simțind nevoia să se lege de ceva ce-ar fi putut-o mîhni, ceva, indiferent ce. Scormoni în punguță. Găsi cîteva ore și o bucățică de hîrtie.

Atunci se ridică deodată. Se întoarse cu fața înspăimîntător de aspră către bărbatul ei, care se rezemase de perete, legănîndu-se.

— Peter ! țipă ea îngrozită. Peter ! Îți dai seama ce-ai făcut ? „Iartă-mă, mamă !" scrie aici pe hîrtie. Patru din cele treisprezece ore le-a dat pe zahăr candel. Uite, privește aici, mîna îi mai e încă lipicioasă ! Deschise mîna fetiței, care strîngea în pumn o bucățică de hîrtie lipicioasă. Ah, sărmana năpăstuită ! Simțea nevoia să-și îndulcească viața. Zahăr candel, de patru ore, și apoi, în apă ! Asta-i bucuria de care a avut parte un copil în casa noastră ! „Iartă-mă, mamă !" mai spune, ca și cînd ea ar fi păcătuit. Nimic din ce făcea nu era bine, așa că a trebuit să-și vadă de drum, în legea ei. Karen, Karen ! Nu sînt de loc supărată pe tine ; firește c-ai avut voie să-ți cumperi ; ce importanță au cele cîteva ore ! Eu nu m-am gîndit la nimic rău cînd te certam că-ți pierzi vremea pe acasă. Dar nu mai știam nici eu unde mi-e capul. Nu aveam nimic de mîncare în casă. Puținul pe care-l cîștig îl bea ăla de colo ! spuse ea întorcînd

obrazul moartei către tată şi arătîndu-i-l. Pentru prima oară, femeia Puterii se ridica împotriva lui, acuzîndu-l.

Dar el nu pricepea nimic.

— Şi-a găsit pacea, mormăia într-una. Încercă să se ridice puţin. Pacea care...

Dar atunci se ridică din colţul ei bătrîna, care pînă atunci nu se clintise.

— Taci o dată! spuse ea aspru, înfigîndu-i cîrja bastonului în piept. Că de nu, bătrîna ta mamă o să blesteme ziua cînd te-a făcut! Bărbatul o privi cu o licărire de parcă i s-ar fi ridicat o ceaţă de pe ochi. Mai rămase cîtva timp încremenit, fără să-şi poată lua ochii de la moartă. Părea că vrea să se arunce lîngă nevasta lui, care stătea iarăşi plecată şi şoptea. Apoi se duse cu capul în piept, să se culce.

17

Cînd se întoarse Pelle acasă, lucrul se isprăvise; dar nu avea chef să se ducă la ţărm să se scalde. Îl urmărea chipul fetiţei înecate; văzuse pentru întîia oară chipul sumbru al morţii, în faţa lui. Nu şi-l putea lămuri şi, treptat, luîndu-se cu altele, uită de el. Dar îi rămase un fel de neliniştе în adîncul sufletului, tulburîndu-l fără temei şi făcîndu-l să se cufunde în atmosfera amurgului, ca într-o taină. Forţele nelămurite, care izvorau din cer şi din pămînt, în clipa în care lumina se întîlneşte cu întunericul, îl cuprindeau şi pe el în mrejele nepătrunsei lor neliniştі; se zbătea fără odihnă, ca şi cum ar fi trebuit să se afle pretutindeni, ca să se pomenească în sfîrşit faţă în faţă cu necunoscutul, care stătea ghemuit ameninţător îndărătul fiecărui lucru. Pentru întîia oară simţea neînduplecarea hîdă din cîte un lucru făptuit chiar de el; niciodată pînă acum nu se ciocnise atît de tare şi de nemijlocit de viaţă.

Lui Pelle i se părea mereu că-l cheamă ceva, dar nu ştia ce. Se căţăra de pe fereastră pe acoperiş şi

de acolo pe coama casei, poate că ceea ce vedea era lumea. Înaintea ochilor lui se întindeau sutele de acoperişuri de ţiglă ale oraşului, sorbind purpura cerului de seară. În văzduh se înălţa un fum albăstrui ; din întunericul cald de sub acoperişuri izbucneau glasuri. Auzea şi strigătele lui Anker nebunul. Nesfîrşitele lui preziceri, pe care nimeni nu le pricepea, răsunau ca gemetele unui animal sălbatic. Şi marea, de colo, de jos, şi pădurile bătrîne de brazi din nord şi din sud — pe toate le cunoştea de mult.

Deodată îi răsună în urechi un cîntec, un cîntec venit de departe. La spatele lui stătea cineva şi-i simţea răsuflarea caldă în ceafă. Se întoarse încetişor. Nu se mai temea de întuneric şi ştia dinainte că în spatele lui nu era nimeni. În mintea lui limpede se strecurase amurgul cu învălmăşeala de umbre, care nu pot fi deslușite de simțuri.

Coborî în curte şi începu să se plimbe. Totul era învăluit într-o tăcere adîncă. Cotoiul Peers şedea pe butoiul de apă de ploaie şi mieuna tînjind după o vrabie, cocoţată pe frînghia de rufe. Meşterul cel tînăr se şi băgase în pat şi tuşea. Pelle se plecă peste marginea fîntînii privind în neştire grădinirile din jur. Îi era cald şi se simţea ameţit, dar din fîntînă se ridica o boare care îi răcorea fruntea. Liliecii lunecau ca nişte duhuri prin aer şi se apropiau atît de mult de obrazul lui, încît le simţea bătaia aripilor. Îi venea să plîngă, ca să-şi verse amarul.

Între tufele înalte de agrişe, se mişcă ceva şi deodată se ivi capul domnişoarei Sjermanna. Păşea cu băgare de seamă şi privea în jurul ei. Cînd îl zări pe Pelle, se apropie repede.

— Bună seara ! şopti ea.

— Bună seara ! răspunse el tare, încîntat că relua o relaţie.

— Ssst ! Mai încet ! porunci ea.

— De ce ? De data aceasta vorbi şi Pelle în şoaptă. Simţea că-l cuprinde teama.

— Pentru că... aşa ! Prostule ! Vino să-ţi arăt ceva. Nu, mai aproape !

Pelle vîrî capul în tufişul cel înalt de mălini; fata îl apucă deodată cu amîndouă mîinile, îl sărută apăsat şi-l îmbrînci. Băiatul pipăi cu mîinile în jurul lui, ca să se sprijine de ceva; ea rămase locului rîzînd. Obrazul îi ardea în întuneric.

— Nici n-ai auzit, şopti ea. Vino, să-ţi spun!

De data asta rise şi Pelle din toată inima şi-o împinse în tufa de mălin. În aceeaşi clipă, simţi pumnul fetei în obraz. Ea rîdea batjocoritor; el încremenise locului ca năuc; ţinea gura întinsă ca şi cum ar fi aşteptat să-l mai sărute.

— De ce mă baţi? întrebă el, privind-o copleşit.

— Pentru că nu pot să te sufăr! Eşti un puşti scîrbos şi grosolan.

— Dar ce ţi-am făcut?

— Aşa? Cine te-a pus să mă săruţi?

Pelle încremeni şi începu să se bîlbîie. Toată experienţa lui de pînă acum se prăbuşea.

— Nici n-am făcut aşa ceva! spuse el în cele din urmă. Făcu o mutră cum nu se poate mai idioată. Manna îl maimuţări.

— Hee! Bee! Vezi să nu încremeneşti, că te lipeşti de pămînt şi ajungi stîlp de gard! Aici la gard nu e nimic care te-ar putea face mai deştept.

Dintr-o săritură Pelle sări gardul. Manna îl luă iute de mînă şi-l trase printre tufişuri.

— Aina şi Dolores vin numaidecît să ne jucăm, spuse ea.

— Credeam că nu mai au voie să iasă seara, spuse Pelle şi se lăsă dus de mînă. Ea nu răspunse şi privi în jur, ca şi cum ar fi căutat ceva cu care să-l îndoape, ca pe vremuri. Dar cum nu găsi nimic, culese o mînă de frunze de agrişe de pe lujere şi i le vîrî în gură. Ia asta şi ţine-ţi gura!

Era iarăşi Manna cea de odinioară şi Pelle rise.

Ajunseră în chioşc. Pe cînd stăteau aşa, Manna îi răcori obrazul cu pămînt umed.

— Te-a durut rău? întrebă ea cu milă, trecîndu-şi braţul în jurul umerilor lui.

— Nu face nimic. Mare lucru o palmă! răspunse el bărbăteşte.

— Nu-i vorba de asta. Știi tu... te-a durut rău?

Pelle o privi întunecat. Fata părea curioasă.

— Unde, aici? făcu ea și-i trecu mîna de-a lungul spatelui. El se ridică liniștit, gata să plece. Dar ea îl apucă de încheietura mîinii. Iartă-mă, șopti.

— Fetele nu mai vin o dată? întrebă Pelle aspru; avea de gînd să se arate mîndros, ca odinioară.

— Nu, nu vin. Te-am păcălit. Voiam să stau de vorbă cu tine! Mama trase aerul în piept cu putere.

— Credeam că nu mai vrei să ai de-a face cu mine.

— Nici nu vreau! Vreau... Cum nu găsi cuvîntul, bătu furioasă cu piciorul în pămînt. Apoi spuse încet, cu o seriozitate copilărească: Știi ce cred? Cred că te iubesc!

— Atunci să ne căsătorim, cînd o să fim destul de mari, spuse Pelle bucuros.

Ea îl cîntări o clipă din ochi. „Primăria, bătaia", gîndi Pelle. Simțea limpede că acum avea s-o pocnească, dar fata își bătu joc de el.

— Mare prost mai ești! spuse ea și, ca dusă pe gînduri, îi băgă pămînt umed în deschizătura cămășii.

Pelle se gîndi o clipă să se răzbune. Apoi, însă, vîrî obraznic mîna în sînul fetei. Ea căzu moale, dibuind cu mîinile mirată și umilă. Băiatul înțelese dintr-o dată cum trebuia să se poată și o cuprinse cu putere.

Fata îl privi în ochi și încercă să-i îndepărteze blînd mîna. Era însă prea tîrziu, băiatul făcuse marele salt spre ea.

Pe cînd se strecura acasă, Pelle se simțea copleșit, dar nu și fericit. Inima îi bătea cu putere și i se învîrtea capul. Mergea tiptil, din instinct. Stătu multă vreme culcat, zvîrcolindu-se, fără să poată adormi. Mintea lui pătrunsese taina lucrurilor. Băiatul își descoperea clocotul din vin — îi cînta în urechi, i se urca în inimă și în obraji și îi trecea prin mădulare, de-i zbîrnîia tot trupul; îl răscolea adînc și tainic, umplîndu-l de mirare. Nu mai simțise niciodată așa ceva.

Din ziua aceea, sîngele îi fu complice; simțea ca o mîngîiere cînd îi năvălea în trup și făcea să i se încordeze gîtul și încheieturile mîinii. Își avea acum

taina lui şi nici o cută a obrazului nu trăda că o cunoscuse vreodată pe Sjemmanna. Zilele cele senine se prefăcură deodată în nopţi senine. Deşi era încă destul de copilăros ca să-i mai fie dor de jocurile la lumina zilei, totuşi ceva îl îndemna să tragă cu urechea în viitor şi să-şi plece sufletul în întîmpinarea necunoscutului. Noaptea îl iniţiase în misterele ei. Cu Manna nu mai vorbi niciodată. Nu mai venea în grădină, iar dacă o întîlnea pe stradă, fata îl ocolea. Obrazul ei ardea ca însemnat cu fierul roşu. Curînd după aceea, plecă la o fermă în răsărit, la un unchi al ei.

Pelle nu se sinchisea de nimic şi nimic nu-l putea mîhni. Umbla ca năuc şi privea totul ca printr-o ceaţă. Era uluit de cele ce se petreceau în el. În trupul lui domnea o frămîntare şi o neliniştе neîntrerupt... Imaginile cele plăpînde se fărîmiţau şi în locul lor se ridicau altele mai puternice. Braţele şi picioarele i se întăriră, muşchii i se oţeliră ; i se părea că creşte şi că o forţă nouă mocneşte în el. Din cînd în cînd se trezea din toropeală, minunîndu-se că este bărbat în toată puterea cuvîntului. Aşa, bunăoară, ca într-o zi, cînd îşi auzi glasul. Căpătase o rezonanţă adîncă, cu totul străină urechii lui, care-l făcu să se asculte, ca şi cum ar fi vorbit altcineva.

18

Pelle era amărît, pentru că în atelier rămînea veşnic în urma celorlalţi. Venise un ucenic nou, dar ce era mai greu de făcut, cădea, ca şi pînă acum, tot în sarcina lui. El se ducea să împrumute şi să cumpere pe credit ; şi tot el trebuia să-i împace pe clienţii care-şi pierdeau răbdarea. Umbla toată ziua şi nu învăţa nimic ca lumea.

— Repede-te în port, spunea meşterul. Poate găseşti ceva de lucru pe-acolo ! Pe meşter însă, îl în-

teresau mai mult ştirile pe care le aducea Pelle din port.

Pelle se repezea într-acolo şi fără să-l rogi. Nu era om să nu coboare în port, de cum ieşea din casă; portul era inima oraşului; prin el treceau toate — şi banii, şi năzuinţele, şi împlinirea lor. Toţi fuseseră pe mare; de acolo îşi trăgeau cele mai plăcute amintiri şi acolo dăduseră cele mai aspre lupte. Visele lor o luau spre larg: marea era una cu viaţa lor; ea absorbea gîndurile tinerilor care voiau să-şi ia zborul şi ale bătrînilor care trăiau din amintiri. Ea stăruia ca un cîntec în inimi şi ca un Dumnezeu în fundul sufletelor: prisosul vieţii, tot ceea ce era tainic şi de neînţeles, rătăcea colo, în depărtare. Marea băuse sîngele a mii de oameni, fără să-şi schimbe culoarea; misterul vieţii clocea în apele ei frămîntate.

Din adîncuri se ridica soarta şi îşi alegea omul, dîndu-i doar o scurtă păsuire: acesta, fie că se salva pe ţărm, ca brutarul Jörgensen, care nu mai plecase niciodată pe mare după ce fusese prevenit, fie că se trezea din somn şi o lua peste balustrada vaporului, ca marinarul Jensen. Colo jos, şedeau înecaţii şi vapoarele se scufundau ca să le ducă cele de trebuinţă; copiii storşi de sînge ai mării se ridicau din cînd în cînd pe ţărm, să se joace cu copiii născuţi duminica şi să le aducă fericire sau moarte.

Vaporul de dincolo venea de trei ori pe săptămînă cu veşti de la Copenhaga; mai soseau vase acoperite de gheaţă, altele cu cîte o spărtură mare sau cu morţi la bord; veneau şi vase mari, care călătoriseră spre ţările calde şi aveau în echipajul lor chiar şi negri adevăraţi.

Pe mal şedeau bătrînii care părăsiseră marea. Priveau, cît e ziua de lungă, spre largul în care-şi petrecuseră anii bărbăţiei, pînă cînd îi secera moartea. Marea le vîrîse podagră în oase şi-i strîmbase, schimbîndu-le înfăţişarea; în nopţile de iarnă îi auzeai urlînd de durere, ca animalele sălbatice. Tot pe-aici trîndăveau naufragiaţii, invalizii, infirmii şi tot felul de pierde-vară, iar oamenii dornici de afaceri mişunau, cu hainele în vînt, adulmecînd cîştigul.

Tinerii se învîrteau şi ei tot timpul pe-aci. Se jucau pe malul mării, ca şi cum aşa s-ar fi aflat mai aproape de viitor. Mulţi nici nu plecau vreodată mai departe, pe cînd alţii se lăsau prinşi în mreje, aruncîndu-se în vîltoarea necunoscutului, ca Nilen. Cînd vasele se pregătiră să iasă în larg, nu mai avu astîmpăr. Jertfi doi ani de ucenicie şi-o şterse pe bordul unei corăbii, care pornea în cursă lungă. Acum era departe, în zona alizeelor, pe drumul care înconjura America de Sud. Cu fiecare vapor se duceau cîţiva. Fetele erau cele mai curajoase cînd era vorba să se desprindă de-aici; o ştergeau fără să stea mult la gînd şi tirau după ele pe tinerii îndrăgostiţi orbeşte. Bărbaţii năzuiau spre larg, în căutarea unui lucru care să le dea mai mult decît aveau acasă.

Pelle trecuse şi el odată prin asta; simţise acelaşi dor, pe care îl mai simţea şi acum. La ţară, visul lui fusese acelaşi ca al tuturor săracilor şi anume să-şi facă drum la oraş. Cei mai destoinici îşi luau într-o bună zi inima-n dinţi, cu obrajii încinşi, pe cînd bătrînii le vorbeau despre cuminţenie şi despre stricăciunea oraşului. Iar la oraş, visul îi purta spre capitală, spre Copenhaga: acolo era fericirea! Cine avea îndrăzneală, se pomenea într-o zi sprijinit de balustrada vasului, făcînd semne de adio cu mîna, pe cînd în ochi îi juca o sclipire, de parcă acolo unde se ducea l-ar fi aşteptat lozul cel mare; acolo, voiau să se ia la întrecere cu cei mai destoinici. Dar bătrînii clătinau din cap şi vorbeau despre ispitele şi stricăciunea capitalei...

Din cînd în cînd, cîte unul venea înapoi, dîndu-le astfel dreptate. Atunci alergau din uşă în uşă, spunînd cu satisfacţie: „Ei, n-am spus eu?!" Alţii, însă, cînd veneau acasă de sărbători erau atît de gătiţi, încît nici nu pridideai să le vezi toate hainele. Cîte uneia din fete îi mergea chiar prea bine, aşa încît se vedeau nevoiţi să ceară şi părerea lui Larsen-Picior de Lemn despre ea.

Fetele care se măritaseră dincolo — ei da — astea se căpătuiseră bine. Veneau arareori să-şi vadă părinţii, călătoreau pe punte, laolaltă cu vitele şi vi-

rau stewardessei cincizeci de öre bacşiş ca să le dea la jurnal printre călătorii de cabine. Erau ele bine îmbrăcate, nu-i vorbă, dar feţele lor supte spuneau multe. „N-o fi destulă mîncare pentru toţi, pe-acolo!“ bombăneau bătrînele.

Pelle nu se sinchisea de cei care se întorceau.

Era cu gîndul numai la cei ce plecau şi inima i se strîngea de dor. Marea, fie că era zbuciumată, fie că-şi întindea molatic apele, îi umplea fără încetare sufletul cu zgomotul lumii de dincolo, ca un cîntec înăbuşit şi tainic despre fericire.

Într-o zi, pe cînd se ducea în port, îl întîlni pe bătrînul Holm, care făcea acoperişuri de case la Steinhof. Holm se holba pe-acolo, măsurînd din ochi casele de sus pînă jos ; călca îndesat, se mira şi vorbea singur. Pe braţ purta un coş cu pîine cu unt, ţuică şi bere.

— Ia te uită şi unul de-ai noştri! spuse Holm, întinzîndu-i mîna. Umblu pe aici şi mă mir unde or fi cei care au tot venit încoace de ani de zile... or fi izbutit oare să facă ceva? Baba şi cu mine vorbim mereu că ar fi frumos să ştim ce s-a ales de capul lor. Azi-dimineaţă ce mi-a venit? Mi-am zis că mai bine să nu mai stau mult pe gînduri şi să viu încoace înainte de a apuca să uit de tot cum să mă descurc pe străzile astea. De zece ani n-am mai dat pe-aci... După cîte am văzut pînă acum, n-are ce să ne pară rău, babei şi mie, că am rămas acasă. Pe-aici nu cresc decît stîlpi de felinar şi de bună seamă că ea nu s-ar pricepe să le poarte de grijă. Nici acoperişuri de paie nu se văd pe-aici. La oraş nu-i lasă inima să-i dea prilej şi celui care face acoperişuri să cîştige o bucată de pîine. Dar portul tot aş vrea să-l văd, înainte de-a mă-ntoarce acasă.

— Hai cu mine, spuse Pelle. Se bucura cînd întîlnea oameni de pe-acasă. Locurile de pe lîngă Steinhof mai erau şi acum în ochii lui meleagurile copilăriei. Vorbea tot timpul şi arăta.

— Am mai fost eu şi altă dată prin port — spuse Holm — dar vaporul nu l-am văzut niciodată. Oame-

nii spun lucruri grozave despre el; cică duce toată recolta noastră în capitală.

— Azi este aici, spuse Pelle bucuros. Pleacă deseară.

Lui Holm îi străluceau ochii de bucurie.

— Atunci am să apuc să-l văd şi eu! Fumul l-am văzut eu de multe ori şi de acasă, de pe coline. Plutea pe mare şi asta m-a mirat foarte mult. Oamenii spun că vaporul e din fier şi că înghite cărbuni. Aruncă o privire plină de îndoială către Pelle.

Bazinul cel mare şi gol al portului, în care lucrau cîteva sute de oameni, îl interesă foarte mult. Pelle îi arătă Puterea, care trudea ca un nebun, luînd asupră-şi muncile cele mai grele.

— Aşa, ăsta e? exclamă Holm. L-am cunoscut pe tată-său; năzuia să-i întreacă pe toţi, dar n-a izbutit să facă nimic. Şi lui taică-tău, cum îi merge? Nu prea bine, pe cît am auzit?

Pelle fusese de curînd pe-acasă; lucrurile nu mergeau bine, dar nu pomeni nimic despre asta.

— Karna e cam bolnavă, doar atît spuse. N-a prea ţinut socoteală de puterile ei şi s-a întrecut cu munca.

— Oamenii spun c-o să le fie greu s-o scoată la capăt. Şi-au luat prea multe pe cap, asta e, vorbi Holm mai departe.

Pelle nu răspunse. Vaporul îi absorbi cu totul. Holm uită să mai deschidă gura, deşi era vorbăreţ din fire.

Tocmai încărcau baloturi de marfă; scripetele cu aburi scîrţiia în dreptul celor două ferestruici şi pufăia de cîte ori era îndreptat în altă parte. Lui Holm i se muiară picioarele; stătea ca pe ace şi cînd întoarseră macaraua deasupra cheiului şi mai alunecară şi lanţurile zornăind în jos, o luă la goană şi se opri tocmai lîngă magazie. Pelle voi să-l ducă pe bord, dar nici vorbă nu putu fi de aşa ceva.

— Asta-i dracu' gol! spuse el. Nu-l vezi cum strănută şi îşi face de cap?

Pe chei, în faţa deschizăturii vasului, se afla un morman de boarfe, îngrămădite unele peste altele. Un bărbat ţinea în braţe o oglindă de mahon, singurul lucru mai de preţ din toată grămada; părea foarte

amărît. Din felul cum îşi sufla nasul — nu cu vîrfurile, ci cu încheieturile degetelor — se vedea că are de gînd să facă ceva neobişnuit. Urmărea tot timpul din ochi avutul lui sărăcăcios şi însoţea cu teamă fiecare lucru care zbura prin aer şi se făcea nevăzut în pîntecul vaporului. Femeia şi copiii şedeau pe parapet şi mîncau din coşurile cu merinde. Se cunoştea că aşteptau de mult aici. Copiii smiorcăiau osteniţi; mama încerca să-i potolească şi-i culca pe caldarîm.

— Nu plecăm o dată? întrebau mereu, miorlăind.

— Ba da, uite că pleacă vaporul îndată, numai că trebuie să fiţi foarte cuminţi, pentru că altfel nu ne ia! Şi apoi o să ajungem în capitală, unde se mănîncă pîine albă şi se poartă ghete de piele. Acolo locuieşte regele şi la prăvălii găseşti tot ce-ţi doreşte inima.

Le vîrî broboada ei sub cap.

— Asta e feciorul lui Per Anker din Blaaholt! strigă Holm, după ce-l privi cîtva timp pe omul de pe chei. Da' ce, pleci din ţară?

— Da, aşa m-am gîndit, răspunse omul umil, trecîndu-şi palma peste obraz.

— Credeam că-ţi merge foarte bine! Parcă te duseseşi în Ostland şi preluaseşi acolo un han?

— Ei, m-au ademenit... şi am pierdut tot ce-am avut.

— Ar fi trebuit să deschizi ochii, că doar asta nu costă parale.

— Ce era să fac; mi-au arătat registre false, din care reieşea un venit mai mare decît cel adevărat! Cred că în treaba asta a fost amestecat şi armatorul Monsen împreună cu berarul de peste drum, care a preluat hanul pentru banii pe care-i datorez.

— Cum de te-au putut duce ăştia mari aşa de nas? Holm se scărpină în cap; nu pricepea nimic.

— Se vede că auziseră de cele zece mii pe care le-am moştenit de la tata. După asta umblă ei, ca să-şi poată arunca năvodul. Într-o bună zi, mi-au trimis un misit pe cap. Zece mii abia au ajuns pentru acont. Şi acum au preluat tot ei hanul. Numai de milă m-au lăsat să-mi iau catrafusele astea. Acuma

nu-mi mai pasă de nimic! Întoarse deodată capul şi începu să plîngă. Femeia se apropie repede de el.

Holm îl trase pe Pelle de-acolo.

— Lasă-i, nu vezi că vor să scape de noi? şopti el. Apoi, pe cînd umblau de-a lungul digului, începu să vorbească despre soarta amarnică a bietului om. Pelle nu-l asculta, descoperise o goeletă mică, colo în larg, îndreptîndu-se spre port. Era din ce în ce mai nerăbdător să vadă de unde vine.

— Cred că e goeleta de Islanda, spuse el în cele din urmă. Trebuie s-o şterg acasă!

— Da, fugi, spuse Holm. Şi mulţumesc că m-ai condus! Salutări lui Lasse şi Karnei din partea mea!

Sus, pe mal, Pelle îl întîlni pe meşterul Jeppe şi mai încolo pe Drejer, pe Klausen şi pe Blom. De cîteva luni tot aşteptau întoarcerea vasului din Island. Zvonul că se afla în rada portului se răspîndi repede. Toţi cizmarii din oraş se grăbeau să afle, încă înainte de a se fi coborît puntea, dacă făcuse treabă bună.

— A venit vasul din Islanda! strigau negustorii şi pielarii, trecînd în goană. Să le facem repede socotelile cizmarilor, că acum pun mîna pe bani.

Dar cea mai mare parte din încălţăminte mai era pe bord; căpitanul aduse vestea îngrozitoare că în Islanda nu se mai poate vinde încălţăminte. Industria de iarnă a cizmarilor se dusese de rîpă!

— Ce-o mai fi şi asta? întrebă Jeppe amărît. Că doar ai stat destul; ai încercat vreo metodă nouă? In alţi ani ai vîndut toată încărcătura!

— Am făcut şi eu ce-am putut, răspunse căpitanul morocănos. Le-am oferit negustorilor partide mari de marfă şi am vîndut şi cu fîrîita, de pe vapor. Am străbătut toată coasta de vest, dar nu mai e nimic de făcut!

— Cum aşa?! întrebă Jeppe speriat. Da' ce, islandezii au de gînd să umble desculţi?

— Fabricile! răspunse scurt căpitanul.

— Ei, fabricile, fabricile! rîse Jeppe batjocoritor, dar cu inima îndoită. Doar n-ai vrea să-mi bagi în cap că pot să facă ghete de maşină? Să le croiască, să le tragă pe calapod, să le bată în cuie, să le coase

tălpile şi toate cele? Fir-ar al dracului, că asta nu poate face decît mîna omului, pe care-o conduce tot minte de om! Ghetele... asta-i muncă de om. Auzi vorbă, va să zică să mă înlocuieşti pe mine cu o maşină; cîteva roţi care se învîrtesc şi gata! Maşina e ceva mort, asta ştiu eu bine. Nu poate nici să gîndească, nici să-şi vadă ca lumea de treabă; alta e să lucrezi anume pentru un picior cu degete mai delicate, să croieşti aşa ca să cadă frumos, să bagi de seamă să nu intri cu cuţitul în pielea feţei...

— Există maşini care fac ghete şi le fac mai ieftine decît voi, asta e! spuse căpitanul tîfnos.

— Aş vrea s-o văd şi pe asta! Poţi să-mi arăţi o gheată care nu e făcută de mînă de om? îşi bătu Jeppe joc. Nu, aici e altceva la mijloc. Dumnezeu ştie ce! Se vede că ne paşte careva. Căpitanul îşi văzu jignit de drum.

Lui Jeppe nu-i putea scoate nimeni din cap că era ceva necurat la mijloc; chestiunea cu maşina îl frămînta tot timpul. Nu vorbea decît de asta.

— Să vezi că au să-i facă în curînd şi pe oameni tot cu maşina, izbucni el furios.

— Ba, cred că aici o să se păstreze tot vechea metodă, spuse brutarul Jörgen.

Intr-o zi, căpitanul intră în atelier, aruncă o pereche de ghete pe pervazul ferestrei şi ieşi. Le cumpărase în Anglia cîrmaciul unui remorcher, care tocmai intrase în port. Meşterul cel tînăr se uită la ele, le suci pe toate părţile şi le privi cu atenţie. Apoi îl strigă pe Jeppe. Erau cusute. Ghete pentru oameni în toată firea şi cusute! Şi se mai vedea şi stampila fabricii pe talpă!

Jeppe nu dădea doi bani pe ele. Dar nu avu ce face, trebui să admită că sînt aievea.

— Va să zică, iată-ne de prisos, spuse el tremurînd; i se risipise toată măreţia. Fiindcă dacă pot să facă aşa ceva cu maşina, atunci pot să facă şi altele, şi meşteşugul e condamnat la moarte; într-o bună zi o să ne pomenim cu toţii pe drumuri. Mulţumesc lui Dumnezeu că nu mai am mult de trăit! Jeppe recu-

noştea pentru prima oară că avea să moară şi el o dată.

De cum intra în atelier, începea să vorbească despre acelaşi lucru ; învîrtea în mîini gheata cea năpăstuită, vorbind-o de rău.

— La iarnă trebuie să ne dăm mai multă osteneală !

— Tata uită că s-a sfîrşit cu noi ! spuse meşterul cel tînăr plictisit.

Bătrînul nu-i răspundea şi ieşea tîrşind picioarele. După un timp se întorcea şi începea iar să pipăie gheata ca să-i mai găsească vreun cusur. Gîndurile i se învîrteau fără încetare în jurul acestei noutăţi şi din gura lui nu se mai auzea nici o vorbă de slavă despre meşteşug. Cînd veneau meşterii mai tineri şi-l rugau să le dea ajutor la o treabă mai grea, refuza ; nu mai simţea nevoia să le arate celor tineri de ce era în stare, ci se tîra de colo-colo, tot mai prăpădit.

— Şi ce rămîne din tot ce-am preţuit noi ? întreba el din cînd în cînd. Că doar maşinile nu pot face treabă de meşter, care să merite să fie premiată. Cum rămîne cu priceperea ?!

Meşterul cel tînăr nu-şi bătea capul cu de-astea, ci se gîndea doar că nu mai aveau bani.

— Cum dracu' s-o scoatem la capăt, Pelle ? întreba el amărît. Nikas cel mărunţel trebui să-şi caute de lucru altundeva, căci nu le mai îngăduiau mijloacele să ţină calfă. Se hotărî deci să se însoare şi să se stabilească în partea de nord a oraşului, ca meşter. Cizmarul comunităţii baptiştilor tocmai murise şi ar fi avut destui clienţi, dacă intra şi el în sectă ; se ducea regulat pe la adunările lor.

— Ia-o binişor, îi spuse Jeppe. Altminteri s-ar putea să-ţi iasă pe dos.

Toţi fuseseră greu loviţi ; Klausen dădu faliment şi începu să lucreze în port. Blom fugi, părăsindu-şi nevasta şi copiii, care fură nevoiţi să se ducă acasă, la părinţi. În atelier lucrurile mergeau oricum de multă vreme anapoda. Mai veni şi întîmplarea aceasta, să

dea peste cap atelierul, care şi aşa se ducea de rîpă. Dar meşterul cel tînăr se prefăcea că nu-şi dă seama.

— Las' că mă fac eu bine — spunea el — şi atunci o să vedeţi voi cum am să ridic iar prăvălia! Zăcea mai tot timpul în pat şi simţea în oase orice schimbare de vreme. Pelle trebuia să aibă grijă de toate.

— Trage o fugă şi împrumută, atît spunea meşterul; iar cînd Pelle se întorcea fără să fi izbutit, îl privea cu ochii lui mari şi miraţi. Ce scîrboşi! exclama el. Atunci să batem pingelele în cuie.

— La pantofi de lac pentru doamne, nu merge, răspunse Pelle cu hotărîre.

— Ei, pe dracu', trebuie să meargă! Dăm cu ceară neagră pe deasupra.

Dar cînd se şterse negreala, domnişoara Lund şi ceilalţi clienţi se supărară. Nu erau deprinşi să umble cu ghete bătute în cuie.

— S-a întîmplat din greşală, se scuza meşterul cel tînăr, cu fruntea brobonată de sudoare. Alteori se ascundea şi-l lăsa pe Pelle să se descurce. După ce trecea furtuna, gîfîia de slăbit ce era şi întindea mîna spre poliţă. Nu poţi să-mi faci rost de o înghiţitură, Pelle? şoptea el.

Intr-o zi, cînd erau numai ei doi, Pelle îşi luă inima-n dinţi şi-i spuse că nu credea că-i bine să bea atîta spirt; meşterul se cam întrecuse!

— Bine! spuse meşterul. Sigur că nu-i bine! Dar aşa vor bestiile! La început nu puteam bea de loc, nici măcar bere, dar acum m-am obişnuit. Dacă nu le-aş hrăni, m-ar dobori şi m-ar mînca de viu.

— Cum aşa, ele înghit băutura?

— Te cred şi eu! Oricît le-ai turna pe gît! Că doar nu m-ai văzut niciodată beat. Tuberculii înghit tot. Şi asta-i otravă curată pentru ei. In ziua cînd mă voi îmbăta iar, am să-i mulţumesc lui Dumnezeu, pentru că înseamnă că bestiile au crăpat şi că spirtul are iarăşi putere asupra mea. Atunci, însă, va trebui să nu mai beau, că altfel se duce mintea dracului.

De cînd plecase calfa, mîncau şi mai prost. Meşterul nu avusese bani în primăvară să-şi cumpere purcel, aşa că nu aveau cui să dea resturile de mîncare

și atunci le dădeau ucenicilor. Meșterul Andres nu venea niciodată la masă. Nu mai mînca aproape de loc; cînd și cînd cîteva felii de pîine cu unt, atîta tot. Dimineața, la șapte și jumătate, stăteau singuri la masă. Li se dădea scrumbie sărată, pîine cu untură de porc și ciorbă. Asta era făcută din tot felul de resturi de pîine și de papară, peste care turnau puțină bere slabă. Era fermentată și de nemîncat. Resturile de la masă se adunau într-un vas mare de pămînt, pe care-l țineau pe jos, într-un colț al bucătăriei; a doua zi adăugau puțină bere și-i spuneau ciorbă. Așa merse tot anul. Numai atunci se făcea ciorbă proaspătă, cînd lovea vreunul vasul și-l spărgea. Băieții se bizuiau numai pe scrumbie și pe untură; cu ciorba numai cît se jucau; aruncau în ea vreun obiect ca să vadă dacă le va nimeri vreodată în farfurie.

Cînd veneau la masă, Jeppe mai dormea încă în firidă, cu scufița de noapte lunecîndu-i pe un ochi. Chiar și în somn mai păstra un aer caraghios de trufie. Odaia era îmbîcsită de duhori; bătrînul trăgea aerul pe nas tare caraghios; inspira cu un sforăit prelung și-apoi gîlgîia de cîteva ori la rînd. Cînd se îngroșa gluma, băieții făceau gălăgie și atunci se trezea și ocăra.

Masa de prînz o așteptau cu nerăbdare. Cum striga Jeppe din ușă „mîncarea!" aruncau toate cît colo, se înșirau la rînd, după vîrstă, la spatele bătrînului și o porneau repede după el. Se țineau unul de altul de poala hainei și se strîmbau. Sus, în capul mesei, trona Jeppe cu scufița pe cap, ostenindu-se să înscăuneze buna-cuviință. Nimeni nu avea voie să înceapă înaintea lui sau să mai mănînce după ce isprăvea el. Apucau lingura, ridicau ochii înspăimîntați la bătrîn și o puneau iarăși jos, gata-gata să plesnească de rîs.

— Da, azi mi-e tare foame, dar să nu vă luați după asta! îi prevenea el, cînd se porneau prea lacomi pe mîncat. Pelle le făcea cu ochiul și ei înghițeau înainte, fără să le pese; goleau strachină după strachină, mai voioși ca oricînd.

— Nu mai e respect pe lumea asta ! urla Jeppe izbind în masă. Cînd rîgîia bătrînul, îi apuca deodată disciplina şi începeau să rîgîie şi ei pe rînd. Cînd se îngroşa gluma, sosea meşterul Andres şi-şi făcea de lucru prin odaie.

Ceasurile nesfîrşite de lucru, mîncarea proastă şi aerul închis din atelier, lăsară urme asupra lui Pelle. Devotamentul lui faţă de Andres era nemărginit ; putea să stea şi să lucreze pînă la miezul nopţii fără nici o răsplată, dacă meşterul făgăduise să termine o comandă. Incolo, se lăsa tîrît, fără să-şi dea seama, de nepăsarea celor din jurul lui. Începuse şi el să creadă că ziua de lucru e ceva foarte neplăcut, de care e mai bine să scapi cît mai repede. Trebuia să facă sforţări mari ca să poată lucra, căci se moleşise ; nu mai avea chef de nimic şi stătea mai tot timpul dus pe gînduri. Întunecimea din atelierul fără soare îi ofilise obrajii, făcînd să-i treacă prin cap tot felul de vise bolnăvicioase.

Bacşişuri nu-i prea picau, dar învăţase să se gospodărească cu puţin. De cîte ori făcea rost de o monedă de zece öre, cumpăra o marcă de economie şi aşa izbutea să adune şilingii, ca să încropească ceva bani. Din cînd în cînd mai primea şi cîte un ajutor de la Lasse, căruia îi venea tot mai greu să-i dea ceva. Se deprinsese, însă, să-şi găsească liniştea în muncă.

19

Anker cel nebun deschise deodată uşa atelierului :

— A murit Bjerregrav ! spuse el solemn. N-a mai rămas decît unul singur care să jelească mizeria ! Plecă apoi să ducă vestea mai departe. Intră la brutarul Jörgen şi-l auziră trecînd apoi din casă în casă, de-a lungul străzii.

Bjerregrav a murit ? Chiar aseară şezuse aici, pe scaunul din firida ferestrei ; lăsase cîrjele în colţ, lîngă uşă ; dăduse mîna cu toţi, ca un copil, mîna aceea

prea moale a cărei atingere te făcea să te înfiori, pentru că era prea caldă; ţi se părea că nici nu-i acoperită cu piele sau că atingi din greşeală un trup gol. De cîte ori îl vedea pe Bjerregrav, Pelle se gîndea la tata Lasse, care nici el nu învăţase să-şi apere pielea şi rămăsese acelaşi suflet simplu şi încrezător, pe care nenorocirile nu-l puteau doborî.

Brutarul cel gras îl luase ca de obicei peste picior, căci de cum dădea cu ochii de acest om delicat ca un copilaş, căruia, cînd îţi întindea mîna, parcă-i simţeai inima în palmă, devenea grosolan.

— Ei, Bjerregrav, ai încercat treaba aia, ştii tu care, de atunci de cînd ne-am văzut ultima oară? îl întrebase el, făcînd cu ochiul către ceilalţi.

Bjerregrav roşise ca focul.

— Mă mulţumesc cu cît mi-a îngăduit Don nul să ştiu, răspunsese el clipind repede din ochi.

— Nu ştiu dacă o să mă credeţi, are peste şaptezeci de ani şi încă nu ştie cum arată o femeie!

— Ce să fac, aşa îmi place mie, să fiu singur... Şi mai sînt şi schilod...

— De aia umblă şi întreabă despre toate cîte le ştie orice copil, spusese Jeppe de sus. Bjerregrav a rămas nevinovat ca un prunc.

Aseară, cînd plecase acasă şi Pelle îl ajutase să coboare de pe trotuar, se oprise minunîndu-se ca întotdeauna.

— Ce stea o fi aia? întrebase el. Străluceşte altfel decît celelalte. Ce roşie e! Numai să n-avem iarnă grea, cu pămînt îngheţat şi să-i coste scump încălzitul pe săraci! oftase Bjerregrav.

— Nu e bine să te uiţi aşa de mult la lună! Căpitanul Andersen s-a scrîntit numai pentru că dormea pe punte şi lăsa luna să-i bată drept în obraz; acum s-a tîmpit de tot!

Chiar aseară, fusese la ei ca de obicei... şi acum e mort! Nimeni nu bănuise şi nu se gîndise să fie măcar în ultima clipă mai îngăduitor cu el. Murise în patul lui, cu gîndul la grosolăniile lor şi acum nu mai puteau trimite să-i spună: „Lasă Bjerregrav, nu te supăra, că am glumit.“ Poate că asta îi amărise ulti-

mele ceasuri ; oricum, Jeppe şi cu frate-său Jörgen nu îndrăzneau să se uite unul în ochii celuilalt, căci simţeau aceeaşi apăsare pe inimă.

Pierderea lui însemna un gol — cam ca acela pe care-l simţi cînd se opreşte ceasul. Duduitul cunoscut al cîrjelor lui nu se mai îndrepta acum pe la şase, spre atelier. Către ora aceasta, meşterul cel tînăr începea să se frămînte, căci nu se putea obişnui cu gîndul că nu va mai veni.

— Urîtă mai e şi moartea, spunea el, cînd îşi dădea seama de realitate. Tare mai e nesuferită. De ce trebuie să se şteargă omul fără urmă ? Uite, acum caut să prind zgomotul cîrjelor lui Bjerregrav şi-n urechi îmi sună doar golul, iar după cîtva timp, nici măcar asta. Pe urmă se va aşterne uitarea peste el — şi poate că şi peste altul şi altul, care se duc după el. Tot aşa merg lucrurile mai departe, într-una. Spune şi tu, Pelle, ce rost au toate astea ? Să-i ia dracu' ! Îi tot auzi vorbind despre cer ; şi la ce folos să ajung pe un nor umed, să stau călare pe el şi să cînt aleluia ? Mi-ar plăcea mai mult să mă învîrtesc pe-aici şi să mă cherchelesc ; mai ales dacă aş avea picioare zdravene !

Ucenicii îl însoţiră la groapă — aşa porunci Jeppe, ca să dreagă nedreptatea. Jeppe şi cu brutarul Jörgen merseră chiar în urma sicriului. Purtau joben. Afară de ei nu mai urmau dricul decît nişte femei sărmane şi cîţiva copii, care veniseră din curiozitate. Due mîna caii dricului. Îşi cumpărase de curînd o pereche de cai şi acesta era primul lui drum oficial.

Încolo, viaţa se scurgea monoton şi leneş. Venise iar iarna, aducînd sezon mort pentru afaceri, căci pierduseră piaţa islandeză. Cizmarii nu mai lucrau la lumina lămpii ; nu aveau destulă treabă ca să se îndure de petrol. Dădură deoparte lampa de tavan şi scoaseră iar la iveală vechea lampă de tinichea ; era destul de bună, ca să şadă şi să trăncănească în jurul ei. Vecinii veneau de obicei în amurg ; cînd se ducea meşterul Andres să se culce, se strecurau şi ei pe uşă, sau mai întîrziau pe-acolo, pînă spunea Jeppe că a venit şi ora culcării. Pelle începuse iar să cioplească ; se

strecura cît mai aproape de lampă şi trăgea cu urechea la cele ce se vorbeau. Lucra la un nasture pe care voia să-l prefacă într-o monedă de douăzeci şi cinci de öre, s-o poarte Morten ca ac de cravată.

Vorbeau despre vreme şi despre cît de bine era că nu venise încă înghetul să stînjenească munca din port. Alunecau pe nesimţite la Putere, şi de la el, la Anker nebunul, şi apoi, la sărăcie şi la nemulţumire. De multă vreme se frămîntau cu gîndul la socialdemocraţii de dincolo. În timpul verii, pătrunseseră pînă aici veşti neliniştitoare; se vedea limpede că făceau paşi repezi — dar, la urma urmei, ce aveau de gînd? În tot cazul, ceva bun nu.

Se zice că se răzvrătesc numai cei mai săraci, spuse Larsen-Picior de Lemn. Numărul lor trebuie să fie atunci foarte mare!

Era ca şi cum s-ar fi auzit bubuituri din depărtare, fără să se ştie ce se întîmpla acolo. Vestea despre ridicarea claselor de jos ajungea pînă aici schimonosită de toţi; nu izbuteau să priceapă altceva, decît că cei săraci voiau să răstoarne cu capul în jos orînduirea lăsată de Dumnezeu, ca să ajungă ei mari şi tari; fără să vrea, începuseră toţi să-i privească chiorîş pe săracii din oraş. Dar aceştia se învîrteau ca şi pînă acum, pe jumătate adormiţi, lucrau cînd aveau de lucru şi cu asta se potoleau.

— Atîta ne-ar mai trebui! spunea Jeppe. Tocmai aici, unde asistenţa săracilor e aşa de bine organizată!

Brutarul Jörgen era cel mai înflăcărat. În fiecare zi aducea o veste nouă. Acum ameninţau însăşi viaţa regelui. Armata a fost nevoită să intervină.

— Armata!... meşterul cel tînăr făcu o mişcare plină de dispreţ. Nu face nici două parale! Numai să arunci o mînă de dinamită printre soldaţi că nu mai rămîne din ei nici un nasture de pantaloni! Ei, şi acum au să cucerească capitala! Obrajii îi ardeau; vedea înaintea ochilor ce avea să se întîmple.

— Şi, ce-o să fie? Au să jefuiască vistieria regală!

— Ba, au să vină-ncoace... toată gloata!

— Aici la noi? Dracu' să-i ia! Sculăm în picioare garda civică şi-i împuşcăm de pe ţărm! Eu mi-am şi pregătit puşca!

Într-o zi veni Marker cu sufletul la gură.

— Cofetarul a angajat o calfă nouă, de dincolo, şi-i social-democrat! strigă el cu răsuflarea tăiată. A sosit aseară cu vaporul. Şi brutarul Jörgen auzise despre asta.

— Aşa, acum ne-au sosit pe cap! spuse Jeppe, ca şi cum ar fi prevestit o nenorocire.

— Aţi crezut cu toţii că-i de joacă cu spiritul cel nou al vremii... De altminteri, treaba asta ar fi fost numai bună pentru Bjerregrav, cu mila lui pentru cei săraci!

— Daţi-i pace croitorului să zacă în groapa lui, spuse împăciuitor Larsen-Picior de Lemn. Ce-i el de vină că se ridică astăzi duhurile astea rele? El nu voia decît binele... şi poate că şi ei tot asta vor!

— Binele!... spuse Jeppe batjocoritor. Vor să răstoarne legea şi orînduiala şi să vîndă nemţilor ţara! Se zice că au şi numărat banii!

— Umblă vorba că o să le dea drumul să intre în capitală noaptea, în timp ce ai noştri dorm, spuse Marker.

— Da! spuse meşterul Andres sentenţios. Impieliţaţii au dezvăluit nemţilor secretul că cheia e ascunsă sub rogojina din faţa uşii!

La auzul acestor cuvinte, brutarul Jörgen izbucni într-un hohot de rîs; cînd îşi dădea drumul, umplea tot atelierul cu hohotele lui.

Se tot sfătuiră ce fel de om să fie calfa cea nouă. Nu-l văzuse încă nimeni.

— Fără îndoială că are părul şi barba roşie, îşi dădu cu părerea brutarul Jörgen. Aşa îi place lui Dumnezeu să-i însemne pe cei ce şi-au vîndut sufletul dracului.

— Dumnezeu ştie ce gînduri mai are şi cofetarul, spuse Jeppe. Oameni de soiul ăsta nu sînt buni de nici o treabă şi nu ştiu decît să vină cu pretenţii. Am auzit că toţi sînt liber-cugetători.

— A dracului comedie! Meşterul cel tînăr rise în-

cîntat. Ştiu bine că ăsta n-o să îmbătrînească aici în oraş.

— Să îmbătrînească ? Brutarul îşi îndreptă trupul lui greoi. Mîine dimineaţă mă şi duc la cofetar şi-i cer să-l dea afară. Eu sînt comandantul gărzii civice şi ştiu că toţi cetăţenii gîndesc ca mine.

Drejer fu de părere că ar fi bine să se spună rugăciuni de pe amvon, ca pe vremea ciumei, sau ca în anul acela rău, cînd dăduseră năvală şoarecii de cîmp.

A doua zi înainte de amiază, Jörgen Kofod trecu pe la atelier, în drum spre cofetar. Îşi pusese haina cea veche de uniformă a gărzii civice; la centiron mai atîrna încă punga de piele în care se ţinea, pe vremuri, cremenea pentru puşcă. Era arătos nevoie mare, dar se întoarse fără să fi făcut vreo ispravă. Cofetarul îşi lăudase grozav noua calfă şi nici nu voia să audă să se despartă de el. Parcă i-ar fi sucit capul!

— Dar nici noi să nu mai tîrguim de la el... să fim uniţi! Nici o familie cumsecade nu are voie să mai stea de vorbă cu trădătorul ăsta de ţară.

— Ai văzut calfa cea nouă, unchiule Jörgen? întrebă curios meşterul Andres.

— Fireşte că l-am văzut... adică, de departe! Are o pereche de ochi grozav de iscoditori; dar pe mine nu mă vrăjeşte el cu ochii ceia de şarpe.

Seara, Pelle se plimbă cu ceilalţi ucenici ca să arunce măcar o privire la calfa cea nouă. Mai erau şi alţi oameni pe-acolo; se plimbau cu toţii, în sus şi în jos, în acelaşi scop. Dar se vede treaba că omul stătea înadins în casă.

Într-o bună zi, către seară, meşterul se repezi în atelier.

— Repede, fir-ar al dracului strigă el abia trăgîndu-şi sufletul. Trece pe-aici! Aruncară cît colo ce aveau în mîini şi se repeziră grămadă prin coridor, în odaia în care altminteri nu avea nimeni voie să calce. Calfa era un bărbat voinic, cu obrajii plini şi cu mustaţa mare şi ascuţită, întocmai ca aceea a meşterului. Umbla cu nările în vînt şi cu pieptul scos

înainte. Purta vesta și haina descheiate, ca și cum ar fi avut nevoie de aer. După el veneau tiptil cîțiva golani, în nădejdea că se va întîmpla ceva ; umblau cu sufletul la gură, fără să scoată o vorbă.

— Pășește de parcă tot orașul e al lui ! spuse Jeppe batjocoritor. Dar o să-și ia el repede tălpășița de-aici !

20

Pe stradă trecu un om, apoi altul și altul și pașii lor se prefăcură curînd în tropot. Meșterul cel tînăr bătu în perete, căci în ziua aceea nu avea de gînd să se scoale din pat.

— Ce naiba mai e și asta, Pelle ?

Pelle ieși în goană să afle ce se întîmplase.

— L-au apucat năbădăile pe tatăl lui Jens... a curățat tot portul de oameni și acum amenință să-i ucidă pe toți !

Meșterul ridică puțin capul de pe pernă.

— Fie ce-o fi... dar cred că e mai bine să mă scol ! Ochii îi străluceau ; se îmbrăcă repede și ieși șchiopătînd ; îl auziră tușind tare din pricina frigului.

Bătrînul Jeppe își băgă capela în buzunar, înainte să o pornească într-acolo ; poate că va fi nevoie de autoritatea lui. Ucenicii rămaseră cîtva timp cu ochii țintă la ușă, ca niște păsări care tînjesc, apoi o luară și ei la goană.

Afară era zarvă mare. Circulau cele mai teribile zvonuri despre cîte făcuse pietrarul Jörgensen. N-ar fi fost tărăboi mai mare, dacă ar fi ancorat o escadră inamică în fața orașului și ar fi început să-l bombardeze. Toată lumea arunca cît colo ce avea în mînă și o pornea în goană spre port. Străzile înguste se prefăcuseră într-un șuvoi de copii, de babe și de meșteri cu șorțul de piele pe dinainte. Marinari închirciți de podagră se treziră din piroteala lor bătrînească și-o

porniră șchiopătînd, cu obrazul schimonosit de durere și ținîndu-se cu mîna de șold.

Ptiu, ptiu, ce schimonosit!
E cizmarul cu botul smolit!

Cîteva puștlamale își îngăduiră această mică împunsătură cînd trecu Pelle în goană, împreună cu camarazii lui; altminteri toată atenția era îndreptată asupra unui singur om: Puterea se năpustise iarăși! Pe fețele oamenilor care alergau într-acolo, se citea încordarea, parc-ar fi așteptat ceva. Prea nu se mai vorbise de mult despre pietrar: muncea ca o vită uriașă de povară. Deși părea stins și sfîrșit, trudea ca un urs și seara ducea liniștit cele două coroane acasă. Te simțeai stînjenit cînd îl vedeai cum muncește. O tăcere plină de dezamăgire începuse să se așternă peste numele lui. Și uite că deodată sfărîma totul în jurul lui, făcîndu-i pe toți să ia aminte.

Fiecare avea ceva de spus despre el, pe cînd se grăbeau într-acolo. Știuseră ei că avea să se întîmple așa; de multă vreme părea că se petrece ceva cu el. Își adunase tot veninul în inimă și era de mirare că nu izbucnise mai de mult. Așa oameni nici n-ar trebui lăsați să umble în libertate, ci ar trebui închiși o dată pentru totdeauna! Oamenii îi puricau viața pentru a suta oară — tocmai din ziua cînd venise tînăr și îndrăzneț, îmbrăcat în zdrențe, ca să-și arăte puterea și pînă își împinsese copilul la moarte, ca să cadă apoi într-o liniște de om cu mintea întunecată.

În port, mișuna lumea; veniseră cu toții, cîți se puteau mișca sau tîrî. Erau veseli, în ciuda frigului și a lipsurilor; băteau din picioare și făceau glume. Orașul se scuturase dintr-odată din piroteală; oamenii se cățărau pe blocurile de piatră sau ședeau îngrămădiți pe cadrele de lemn îmbinate, gata să fie scufundate pentru stăvilare. Lungeau gîtul și tresăreau nervoși, de parcă s-ar fi așteptat să le cadă deodată ceva în cap. Jens și Morten veniseră și ei; se țineau deoparte și vorbeau în șoaptă; păreau triști, sfioși și frămîntați. Colo unde scara cea lungă cobora pieziș

spre fundul bazinului, stăteau muncitorii cete-cete; ca să facă şi ei ceva, îşi trăgeau brăcinarii în sus, trăgeau stingheriţi cu coada ochiului unii la alţii, şi ocărau.

Jos, pe fundul bazinului celui mare, domnea Puterea. Părea că nu-şi dă seama de cele ce se petrec în jurul lui, întocmai ca un copil absorbit de joc; avea el socotelile lui. Dar ce anume socoteli, mai bine nici să nu ştii. Intr-o mînă ţinea un mănunchi de cartuşe de dinamită şi cu cealaltă se sprijinea pe o rangă grea de fier. Se mişca agale, cu pas măsurat şi greoi ca un urs. Cînd se îndrepta de spate, tovarăşii îi strigau veninoşi că au să vină la el să-l facă bucăţi, să-i spintece burta ca să-şi miroase el singur măruntaiele, să-l ciopîrţească cu cuţitele şi să-i frece rănile cu piatra iadului, dacă nu avea de gînd să arunce numai decît armele cît colo şi să-i lase să se apuce de treabă.

Puterea nu-i învrednicea nici măcar cu o privire. Poate că nici nu-i auzea. Cînd îşi ridică faţa, ochii îi rătăceau în depărtare, încărcaţi de o forţă ciudată, supraomenească. Ochii lui înfiorător de osteniţi priveau atît de departe, încît nimeni nu era în stare să-l urmeze.

— E nebun, şopteau ei. I-a luat Dumnezeu minţile!

Puterea se aplecă din nou să-şi vadă de treabă; părea că vrea să vîre cartuşele sub digul cel mare, al cărui plan il făcuse chiar el. Incepu să le scoată din toate buzunarele. De aceea fuseseră ele atît de umflate!

— Ce dracu' are de gînd? Să arunce digul în aer? se întrebau, încercînd să-i sară în spate, ca să-i vie de hac. Dar el era cu ochii-n patru; la cea mai mică mişcare pe care o făceau, se şi întorcea la ei cu ranga de fier.

Lăsaseră munca baltă! Două sute de oameni stăteau de ore întregi cu braţele încrucişate, bombănind şi ameninţînd, fără să îndrăznească să se mişte. Vătafii alergau zăpăciţi în toate părţile; pînă şi inginerul îşi pierduse capul; parcă se destrăma totul. Judecătorul umbla pe-acolo în uniformă şi nu puteai în-

ţelege ce avea de gînd. Prezenţa lui avu darul să liniştească spiritele, dar de făcut nu făcea nimic.

Fiecare dădea cîte o idee, una mai năstrușnică decît alta. Voiau să construiască un fel de umbrelă puternică, ca să-l împingă cu ea de acolo — sau un cleşte uriaş, din grinzi lungi, ca să-l prindă. Nimeni, însă, nu încerca să le pună în practică; la urma urmei să fie bucuroşi că-i lăsa să stea unde stăteau. Puterea era în stare să arunce un cartuş de dinamită cu asemenea forţă, încît să facă praf totul din jurul lui.

— Vagonetele! strigă unul. Propunerea aceasta era în sfîrşit cu cap şi cît ai clipi din ochi, fură încărcate cu muncitori înarmaţi. Scoaseră piedicile, dar vagonetele nu se urniră. Puterea, cu mintea lui îndrăcită, le-o luase înainte; lanţul fără sfîrşit nu se urnea, pentru că îl înţepenise în cuie. Acum se apucă să dea deoparte proptelele cîtorva traverse, ca să nu se poată împinge vagonetele nici cu mîna.

Astea numai năbădăi nu erau — în tot cazul nu mai văzuse nimeni vreodată asemenea năbădăi — şi-apoi nici nu se atinsese de spirt din ziua cînd îi aduseseră fata pe targă. Nu, aceasta era o hotărîre luată cu cel mai mare sînge rece din lume; cînd se ridicaseră de la gustarea de dimineaţă şi se îndreptaseră spre carieră, le ieşise înainte cu o rangă de fier în mînă, poftindu-i liniştit să se care de-acolo... pentru că portul era al lui! Fusese nevoit să dea cîteva palme pînă să priceapă ei că era treabă serioasă; dar încolo, nu le arătă nici pic de duşmănie — se vedea limpede că îl durea că trebuie să-i lovească. Intrase dracu' în el, fără voia lui.

Dar, oricare ar fi fost pricina, se întrecuse cu gluma! Deodată începu să sune clopotul cel mare din port, de prînz, ca şi cum şi-ar fi bătut joc de nişte oameni cinstiţi, care nu voiau altceva decît să-şi vadă de lucru. N-aveau chef să-şi piardă ziua şi nici nu voiau să-şi pună viaţa şi sănătatea în primejdie de dragul unui smintit. Nici voinicosul de Bergendal nu mai făcea azi pe grozavul, ci se mulţumea doar să bombăne ca şi ceilalţi.

— Să facem o spărtură în dig, spunea el. N-are decît să piară fiara în valuri!

Luară uneltele ca să se apuce de treabă. Inginerul îi amenință cu tribunalul și cu autoritățile; ar fi costat mii de coroane să golească iar portul, dacă năvălea apa. Nici n-auzeau ce spune; cum să se sinchisească de el, dacă nu era în stare nici măcar să aranjeze treaba ca să poată lucra în tihnă.

Înaintară înarmați cu tîrnăcoape și cu răngi de fier, ca să facă o spărtură în dig; inginerul și paznicii fură împinși în lături. Nu se mai gîndeau la muncă, ci voiau să arate că două sute de oameni nu se lasă călcați în picioare de un nebun! Scaraoțchi trebuia afumat: ori ieșea Puterea de bunăvoie de-acolo, ori pierea în valuri!

— Vă plătim pentru toată ziua! striga inginerul ca să-i oprească. Dar ei nu auzeau nimic. Cînd ajunseră jos, Puterea se și afla la piciorul digului și izbea cu tîrnăcopul de răsunau pereții bazinului! Le dădea o mînă de ajutor și-i strălucea fața de bucurie la fiecare lovitură; alesese locul cel mai slab, prin care mustea apa și vedeau înspăimîntați cît de bine nimereau loviturile lui. Era curată nebunie ce făcea el acum!

— Ne umple portul cu apă, diavolul ăsta! strigară ei și-i aruncară cu o piatră în cap. Și cîtă muncă a costat să-l golim!

Puterea se adăposti după un stîlp, lovind înainte. Nu le mai rămînea alta decît să-l împuște, înainte de a-și fi atins scopul; cel puțin o împușcătură de alice în picioare, ca să-l paralizeze. Judecătorul dădea din colț în colț; dar Larsen-Picior de Lemn se și repezise acasă să-și aducă pușca. Acum se întorcea, șchiopătînd, urmat de o ceată de băieți.

— Am încărcat-o cu boabe de sare — spuse el ca să-l audă judecătorul.

— Să știi că te împușcăm! îi strigară oamenii. Drept răspuns, Puterea izbi cu tîrnăcopul în piciorul digului așa de tare, încît lutul îndesat scrîșni și ume-

zeala le ajunse pînă sub picioare; un trosnet prelung arătase că prima scîndură fusese spartă.

Hotărîrea venise de la sine. Vorbeau de împuşcare ca de o sentinţă pronunţată de mult şi pe care abia aşteptau s-o vadă îndeplinită. Îl urau pe cel de colo cu o ură tainică, care nu era nevoie să mai fie şi lămurită; dîrzenia şi nesupunerea lui însemna o palmă pentru ei. Dacă ar fi putut, l-ar fi călcat bucuroşi în picioare.

Îi strigau vorbe de ocară, îi aruncau în obraz că din pricina trufiei lui îşi nenorocise familia şi că-şi mînase copilul la moarte şi-i mai scoteau ochii şi cu atacul grosolan împotriva binefăcătorului oraşului, bogatul armator Monsen. Se smulgeau un moment din amorţeală, ca să ia parte la doborîrea lui. Lucrul ăsta trebuia făcut temeinic, căci voiau să-i lase o dată în pace acest om care nu era în stare să-şi poarte liniştit lanţurile, ci le zornăia, ca un protest împotriva sărăciei şi a împilării.

Judecătorul înaintă, legănîndu-se, pe chei, ca să-i vestească Puterii sentinţa; trebuia avertizat de trei ori, ca să aibă timp să se retragă. Judecătorul era alb ca varul, şi la al doilea avertisment îl apucă un tremur. Dar Puterea nu aruncă cu dinamită în el, ci-şi duse doar mîna la cap, ca şi cum ar fi vrut să salute, şi împunse de cîteva ori în aer cu două degete, pe care le ţinea în dreptul frunţii ca două coarne. Din locul unde stătea farmacistul, în cercul unor doamne din înalta societate, se auziră chicote de rîs. Toate privirile se îndreptară către locul unde nevasta primarului şedea impunătoare pe o piatră. Privea ţintă la Putere, ca şi cum l-ar fi văzut pentru întîia oară.

Îndrăzneala Puterii avu efectul unei bombe asupra primarului.

— Împuşcaţi-l! urlă el vînăt la faţă şi o luă la fugă pe dig. Împuşcă-l, Larsen!

Dar nimeni nu-i lua ţipetele în seamă. Se grămădeau toţi spre carieră, unde o băbuţă ofilită îşi pipăia drumul spre fundul bazinului.

— Asta e mama Puterii! trecu vestea din gură-n gură. Ia te uită, cît e de bătrînă şi de mică! Cum a adus ea pe lume asemenea uriaş!

O urmăreau cu privirea încordată, pe cînd păşea anevoie pe terenul plin de sfărîmături de pe urma exploziilor, care păreau bucăţi de gheaţă; înainta cu greu şi părea gata-gata să-şi frîngă picioarele. Dar bătrîna îşi vedea de drum, aşa strîmbă şi ofilită cum era, privind drept înainte, cu ochii ei miopi.

Deodată îl zări pe fiu-său, care stătea locului, cîntărind ranga de fier în mînă.

— Aruncă băţul, Peter! strigă ea aspru, pe cînd el lăsă mecanic să-i cadă ranga de fier. Se dădea înapoi din faţa ei. Ea îl înghesui într-un colţ şi vru să pună mîna pe el; atunci o împinse binişor la o parte, ca pe ceva care i-ar fi stat în cale.

Un geamăt străbătu mulţimea ca un fior, trecînd din grup în grup.

— O bate pe mamă-sa, să ştiţi c-a înnebunit de tot! spuseră cutremurîndu-se.

Dar bătrîna se şi îndreptă de spate.

— O baţi pe mama ta, Peter? strigă ea foarte mirată şi întinse mîna spre urechea lui, la care nu putea ajunge; Puterea se plecă, ca şi cum i s-ar fi lăsat o povară în spinare, şi-i întinse urechea. Bătrîna începu să-l tragă de ureche după ea, peste sfărîmături, sus pe scară, unde oamenii făcuseră zid. Mergea încovoiat, ca un animal mare, tras de mîna băbuţei.

Sus, poliţia aştepta cu frînghiile pregătite, gata să se arunce asupra lui; dar cînd pricepu ce vor, bătrîna se făcu foc şi pară.

— Căraţi-vă de aici, că de nu îl asmut la voi! gîfîi ea. Nu vedeţi că şi-a pierdut minţile? Vreţi să puneţi mîna pe un om pe care l-a judecat Dumnezeu?

— Da, e nebun, spuseră oamenii împăciuitori. Să-l pedepsească maică-sa; la urma urmei, ea are în primul rînd dreptul s-o facă.

Pelle şi cu cel mai nou ucenic trebuiau să facă acum singuri faţă la toate; în noiembrie, Jens isprăvise ucenicia şi fusese concediat pe dată. Nu avusese curajul să plece la Copenhaga, să-şi caute acolo norocul. Închiriase o cămăruţă în cartierul săracilor şi se mutase acolo cu drăguţa lui. De însurat, nu se putea însura, pentru că nu împlinise decît nouăsprezece ani. Cînd avea Pelle treabă în partea de nord a oraşului, trecea şi pe la ei. Între pat şi fereastră era o masă la care şedea Jens şi cîrpea cîte o pereche de ghete de-a vecinilor celor săraci. Cînd avea ceva de lucru, fata stătea plecată peste umărul lui şi aştepta încordată să termine, ca să se poată duce să tîrguiască de mîncare. Pe urmă, gătea ceva şi atunci stătea Jens şi o privea cu ochi aprinşi, pînă îi pica iar ceva de lucru. Slăbise şi-şi lăsase barbă, o bărbuţă lungă şi ascuţită. Li se citea foamea pe faţă. Dar se iubeau şi se ajutau unul pe altul la toate, neîndemînatici ca doi copii care se joacă de-a tata şi de-a mama. Cartierul în care se mutaseră era foarte trist; strada cobora pieptiş spre mare şi era plină de gunoaie; cîini răioşi şi pisici costelive ţi se încurcau printre picioare, tîrau mărunţaie de peşte pînă pe treptele caselor şi le lăsau acolo. În faţa fiecărei uşi, scormoneau în gunoi copii murdari.

Într-o duminică dimineaţă, pe cînd se întorcea de la ei îndreptîndu-se spre casă, Pelle auzi ţipete şi zgomot de scaune răsturnate ieşind dintr-o cocioabă. Rămase locului încremenit.

— Ei, nu-i nimic, e Johann chiorul, care-şi snopeşte nevasta, spuse o fetiţă de opt ani. Asta face el aproape în fiecare zi.

În faţa uşii, şedea un bătrîn pe un scăunel şi privea neclintit la un băieţel care se învîrtea în cerc. Deodată, copilul se opri din vîrtej, puse mîinile pe genunchii bătrînului şi spuse încîntat:

— Tata fuge împrejurul mesei, mama fuge împrejurul mesei, tata o bate pe mama, mama fuge împre-

jurul mesei... țipă. Maimuțărea țipătul, rîdea tîmpit și-i curgeau balele. Bătrînul repeta într-una:

— Firește, așa, așa! Băiatul nu avea sprîncene și fruntea îi era teșită adînc deasupra ochilor. Alerga în cerc, fericit, țopăia, și maimuțărea cele ce se petreceau în casă.

— Firește, așa, așa! spunea netulburat bătrînul. Așa, așa!

La fereastra unei cocioabe, ședea o femeie și privea îngîndurată afară, cu fruntea lipită de stinghia geamului. Pelle o recunoscu și o salută cu bucurie. Ea îi făcu semn să intre-n casă. Pieptul îi mai era și acum țanțoș, dar peste obraz i se așternuse o umbră de amărăciune.

— Ei, Hans, strigă ea nesigură. Uite-l pe Pelle! Pelle, care e vinovat că ne-am întîlnit!

Tînărul din casă izbucni furios:

— Atunci să facă bine să se care de aici, și cît mai repede!

Meșterul Andres zăcea mai tot timpul în pat, deși iarna era blîndă. Pelle trebuia să aibă singur grijă de toate și, pe cît putea, să-l și înlocuiască. Încălțăminte nouă nu mai făceau, ci doar reparații. Meșterul ciocănea mereu în perete, ca să mai stea puțin de vorbă cu el.

— Mîine mă scol, spunea, și-i sticleau ochii de bucurie. Să știi, Pelle! Fă-mi rost de o rază de soare, diavol împielițat ce ești... că acum mă aflu la răscruce; toată făptura mi se primenește. Cum trec și hopul ăsta, am să fiu iar sănătos tun! Simt cum îmi fierbe sîngele în vine, că acum se dă război la cuțite în trupul meu... dar sucurile cele bune vor învinge! Ai să vezi tu atunci... am să pun iarăși afacerea pe picioare, că acum nu mai face doi bani; și vezi, nu uita să împrumuți lista de tragere.

Nu voia să și-o spună, dar îi mergea din ce în ce mai rău. Pe popi nu-i mai ocăra și într-o bună zi, Jeppe trimise în taină după pastor. Cînd plecă pastorul, meșterul Andres ciocăni în perete.

— A dracului comedie mai e și asta, spuse el. Ce te faci dacă tot o fi ceva dincolo? La urma urmei,

pastorul ăsta e aşa de bătrîn, că ar face mai bine să se gîndească la el!

Meşterul zăcea dus pe gînduri şi privea cu ochii ţintă în tavan. Stătea aşa zile întregi şi nu mai avea chef nici de citit. Uneori, spunea pe neaşteptate:

— De fapt, Jens e băiat bun. Nu l-am putut suferi niciodată, dar e bun la inimă... Şi crezi că am să mă mai fac eu om vreodată?

— Da, cînd s-o face iar cald, răspundea Pelle.

Din cînd în cînd venea Anker nebunul şi întreba de meşterul Andres. Meşterul ciocănea în perete:

— Lasă-l să intre — spunea el lui Pelle — că tare mă mai plictisesc. Anker renunţase la căsătoria cu fiica cea mai mare a regelui şi îşi vedea singur de treabă. Lucra la un ceas care să fie el însuşi vremea nouă şi să meargă în tact cu fericirea poporului. Aducea cu el rotiţe, arătătoare şi toată maşinăria, dînd lămuriri, în timp ce ochii îi jucau în cap şi-i rotea de la un lucru la altul. Nu privea niciodată la ceea ce-ţi arătau mîinile lui. Ca toţi ceilalţi, avea şi el încredere oarbă în meşterul cel tînăr şi-i explica pe larg: ceasul urma să fie în aşa fel construit, încît să arate ora numai cînd toţi oamenii din ţară vor avea tot ce le trebuia.

— Atunci se va putea vedea şi şti dacă îndură cineva lipsuri, şi nici n-o să poată nimeni ascunde asta, căci timpul trece şi trece... şi nimeni nu le dă de mîncare. Într-o zi va bate şi pentru ei — şi atunci se vor duce la groapă flămînzi.

Tîmplele îi zvîcneau ca întotdeauna, iar lui Pelle i se părea că acolo se zbate un suflet care nu-şi găseşte linişte. Ochii îi jucau în cap cu expresia lor cenuşie, de nedescris.

Meşterul era în stare să se înflăcăreze atîta timp cît era Anker de faţă, dar de cum ieşea pe uşă, se scutura de toate.

— Palavre de nebun, spunea el, mirîndu-se cum de putuse asculta aşa ceva.

Anker venea iar şi avea altceva de arătat. De data asta era un cuc. Trebuia să iasă din ceas, la fiecare

zece mii de ani o dată şi să facă cucu! Ceasul nici nu mai avea să arate timpul, ci numai scurgerea fără sfîrşit a timpului... veşnicia. Meşterul îl privea uluit.

— Ia-l de aici, Pelle, şoptea el apoi, ştergîndu-şi fruntea brobonată de sudoare. Mă apucă ameţeala, ăsta mă înnebuneşte de tot cu trăncăneala lui!

De fapt, Pelle ar fi trebuit să petreacă sărbătorile Crăciunului acasă; dar meşterul nu voi să-l lase să plece.

— Cine să stea de vorbă cu mine şi să aibă grijă de toate? spuse el.

E adevărat că nici lui Pelle nu-i prea ardea de mers acasă; nu era mare plăcere să te duci acolo. Karna bolea, iar tata Lasse avea destul de furcă să-i dea curaj. Bătrînul nu părea să-şi fi pierdut nădejdea, dar Pelle vedea bine că de fiecare dată îl găsea şi mai înecat în greutăţi. La scadenţă nu plătise şi din cioplitul pietrei de peste iarnă, care-l ajutase an de an să înfrunte greutăţile cele mai mari, nu se alesese nimic. Nu mai avea putere pentru toate cîte le purta în circă, dar era inimos.

— Ce-are a face că am rămas în urmă cu cîteva sute; doar am ridicat valoarea proprietăţii cu cîteva mii de coroane, spunea el.

Asta trebuia să recunoască şi Pelle, care-i dădu ideea:

— Fă un împrumut.

Lasse o încercă şi pe asta. De cîte ori venea la oraş, alerga pe la avocaţi şi pe la casele de economie. Dar nu i se putea da împrumut pe bucata lui de pămînt, pentru că pe hîrtie aparţinea comunităţii, pînă ce, după trecea unui număr de ani, avea să fi plătit sumele la care se obligase. De lăsata secului venise iar în oraş; de data aceasta nu mai avea nici un chef.

— Ar fi mai bine să lăsăm lucrurile baltă, spuse el descurajat. S-a arătat Olle Jensen... ştii, ăla care a avut pămînt înaintea mea şi s-a spînzurat pentru că n-a putut să-şi plătească ratele! L-a văzut Karna noaptea!

— Prostii, spuse Pelle. Nu mai crede în fleacuri de-astea! Nu se putea însă împiedica să nu creadă şi el puţin.

— Aşa zici tu? Dar nu vezi că ne merge tot mai greu... şi tocmai acum, cînd am scos toate la lumină şi ar trebui să culegem roadele... Şi Karna nu se mai face bine! Lasse era foarte abătut.

— Mai ştii, se prea poate să nu fie decît superstiţie! făcu el deodată. Se simţea în stare să încerce din nou.

Meşterul Andres nu se mai dădea jos din pat, dar voia bună nu-l părăsea; cu cît era mai prăpădit, cu atît îi erau vorbele mai cutezătoare. Era ciudat să-l auzi vorbind aşa pompos şi să-l vezi în acelaşi timp gata s-o pornească în orice clipă în călătoria cea mare.

Către sfîrşitul lui februarie vremea se arătă aşa de blîndă, încît oamenii începură să caute din ochi primii soli ai primăverii. Dar, din senin, într-o noapte, iarna se rostogoli peste insulă, adusă de un puhoi puternic de gheţari din nord. De pe ţărm, părea că toate corăbiile din lume ar fi fost împodobite cu pînze albe noi şi s-ar fi îndreptat spre Bornholm să-i dea bună ziua, înainte de-a o porni în larg după ce se odihniseră o iarnă întreagă. Nu le fu dat să se bucure multă vreme; în douăzeci şi patru de ore, insula fu cuprinsă din toate părţile de gheaţă şi nu se mai văzu nici un petic de apă.

Apoi începu viscolul.

— Şi cînd te gîndeşti că ne pregăteam să începem munca cîmpului, spuneau oamenii. Pe urmă se liniştiră. Mai aveau vreme. Se apucară să se joace cu bulgări de zăpadă şi să-şi pregătească săniile — toată iarna nu fusese pîrtie de sanie. Curînd, le ajunse zăpada pînă la glezne şi săniuşul era gata. Acum, însă, ar fi putut să înceteze ninsoarea; numai să ţie zăpada o săptămînă-două, căci aşa, ar fi putut organiza cîteva baluri. Dar zăpada cădea într-una şi le ajunse pînă la genunchi şi chiar pînă la brîu. Cînd se duseră oamenii la culcare, abia îşi mai putură croi drum pînă acasă. Şi cei ce nu fuseseră neapărat nevoiţi să se scoale la lumina lămpii, cît pe ce să nu se mai

poată scula de loc, căci în timpul nopții se dezlănțuise un viscol grozav. A doua zi dimineața, zăpada ajungea pînă la acoperiș și astupa toate ferestrele. Vijelia se auzea șuierînd în coșuri; în casă, însă, era destul de cald. Ucenicii trebuiră să treacă prin odaie ca să ajungă în atelier. Zăpada se așezase greoaie, închizînd toate ieșirile.

— Ce dracu' o mai fi și asta? întrebă meșterul Andres, privindu-l înspăimîntat pe Pelle. Se prăpădește lumea?

Lumea poate că se și prăpădise; nu venea nici un sunet de afară și nu știau dacă alții mai trăiau ori dacă au murit de mult. Lumina arse toată ziua; cărbunii erau pe sfîrșite. Încercară să ajungă la hambar. Împinseră cu toții partea de sus a ușii de la bucătărie și izbutiră să o deschidă atîta, încît să se poată strecura Pelle afară. Dar nu-i fu cu putință să se miște mai departe, ci se adînci în masa de zăpadă. Trebuiră să-și facă drum cu lopata pînă la fîntînă și pînă la șopronul unde țineau cărbunii; cu mîncarea se descurcară ei deocamdată cumva. La amiază, ieși soarele și topi zăpada în partea de sud așa fel, încît prin marginea de sus a ferestrelor începu să străbată puțină lumină. Pătrundea prin zăpadă, ca o licărire slabă, lăptoasă. Dar nu-ți puteai da seama dacă mai exista urmă de viață pe-afară, sau nu.

— Să știi că o să murim de foame ca exploratorii de la Polul Nord, spuse meșterul încovrigîndu-se de încordare. Ochii îi ardeau de febră. Trăiau în plină vrajă.

Seara sfredeliră și săpară pînă la jumătatea drumului, care ducea la brutarul Jörgen. Trebuiau să-și asigure cel puțin legătura cu pîinea. Jeppe umbla cu o lumină în mînă.

— Băgați de seamă, să nu se prăbușească peste voi, repeta el într-una. Lumina făcea să scînteieze zăpada și băieții petreceau de minune. Meșterul cel tînăr striga atît de tare, ori de cîte ori pătrundea pînă la el vreun zgomot de afară, încît începea să-l zguduie tusea. Nu-și putea înfrîna curiozitatea.

— Vreau să mă scol şi eu, ce Dumnezeu, vreau să văd hruba hoţilor, strigă el deodată. Jeppe îl ocărî, dar el nu se lăsă. Învinse şi i se dădură pantalonii şi haina de blană. Îl înfăşurară bine într-o pătură. Nu se putea ţine însă pe picioare şi, cu un strigăt deznădăjduit, căzu înapoi în pat.

Pelle îl privi pînă simţi că i se aprinde inima de milă. Îl luă în braţe şi-l duse cu băgare de seamă afară, în tunelul de zăpadă.

— Tare mai eşti, măi băiete! Meşterul se ţinea cu un braţ pe după gîtul lui Pelle, pe cînd pe celălalt îl flutura în aer sfidător ca un atlet de circ. Îl molipsise puterea lui Pelle. Privi încordat pe sub bolta strălucitoare; ochii îi scînteiau ca nişte cristale de gheaţă, pe cînd trupul îi ardea ca focul. Pelle simţea fierbinţeala aceea mistuitoare prin haine.

A doua zi dimineaţă, săpară tunelul mai departe, chiar pînă la scara brutarului Jörgen şi din momentul acela fu stabilită legătura cu lumea înconjurătoare. Acolo, se întîmplaseră lucruri mari în decursul ultimelor douăzeci şi patru de ore: la gîndul că se sfîrşeşte lumea, Marie se speriase atît de tare, încît îl născuse la repezeală pe Jörgen cel mititel. Bătrînul Jörgen era în al şaptelea cer; veni numaidecît dincoace să povestească.

— E un diavol împieliţat — şi-mi seamănă leit!

— Cred şi eu! exclamă meşterul Andres şi începu să rîdă. Ei, acum eşti mulţumit, unchiule?

Jeppe primi vestea cu foarte mare răceală. Nu-i erau de loc pe plac cele ce se petreceau la frate-său.

— Dar Sören? se bucură şi el de băiat? întrebă cu băgare de seamă.

— Sören? Brutarul izbucni într-un rîs zgomotos. Ăsta se gîndeşte numai la judecata de apoi şi se roagă lui Dumnezeu!

Mai tîrziu, în cursul zilei, se auzi zgomot de lopeţi. Muncitorii se apucaseră să cureţe unul din trotuare, aşa ca să te poţi măcar strecura; drumul de căruţă era tocmai sus, în dreptul acoperişurilor.

Se puteau duce iarăşi în port. Era ca şi cum îţi puteai trage sufletul, după ce te înăbuşiseşi. Gheaţa se

întindea cît cuprindeai cu ochii : încremenise pe marginea înaltă a digului, în brazde prelungi, după cum izbiseră şi valurile. Un uragan era gata să se dezlănţuie.

— Slavă Domnului, spuneau marinarii cei bătrîni. O să mături gheaţa de-aci ! Dar nimic nu se clinti. Abia atunci îşi dădură oamenii seama, că marea întreagă era îngheţată şi că nu exista pe faţa ei un petic de apă, nici cît o stinghie de masă, de unde să se fi putut agăţa furtuna. Era ciudat să vezi marea asta moartă, zăcînd nemişcată, în mijlocul furtunii pustiitoare.

Într-o bună zi, veni un ţăran şi aduse veşti de la ţară. Curţile erau înzăpezite ; fuseseră nevoiţi să-şi croiască un tunel spre cîmp şi să treacă caii prin el, unul cîte unul ; nu auzise însă, să se fi întîmplat vreo nenorocire.

Lăsaseră toţi treburile baltă. Nimeni nu se încumeta să se apuce de ceva ; mai trebuiau să facă şi economie — mai ales cu cărbunii şi petrolul, care erau pe sfîrşite. Negustorii le-o spuseseră încă de la începutul celei de a doua săptămîni. Oamenii se apucară de lucruri fără rost — să construiască tot felul de ciudăţenii din zăpadă, sau s-o pornească pe gheaţă, de la un oraş la altul.

Într-o zi, cîţiva oameni se pregătiră s-o pornească cu spărgătorul de gheaţă spre Suedia, ca să aducă de acolo poşta ; nu se mai puteau lipsi de veşti din lumea largă. La Christiansö ridicaseră steagurile de alarmă ; adunară provizii, ici un pic, colo un pic şi se pregăteau să trimită o expediţie într-acolo.

Pe urmă răsăriră şi lipsurile ca din pămînt. Nu se mai vorbea decît despre ele. Şi totuşi, despre ele nu vorbeau decît cei ce erau oarecum la adăpost, pentru că nevoiaşii tăceau. Se făcu apel la filantropie ; existau doar cele cinci mii de coroane ale lui Bjerregrav în casa de bani. Dar banii nu fură găsiţi. Armatorul Monsen spunea că Bjerregrav îi luase înapoi, pe cînd mai era încă în viaţă. Printre lucrurile rămase de la el nu se găsi nici o probă contrarie. Oamenii nu aveau nici o dovadă şi chestiunea continua

să se dezbată cu aprindere. In tot cazul, Monsen se arătă şi de data asta generos ca de obicei şi dădu o mie de coroane din buzunarul lui în folosul nevoiaşilor.

Ochii pîndeau marea, dar spărgătorul nu se întorcea; tainica depărtare îl înghiţise. Era ca şi cum restul lumii s-ar fi scufundat în mare: prăpastia zăcea acum hăt departe, dincolo de fişia zgrunţuroasă de gheaţă, care se întindea pînă la orizont.

Numai „Sfinţii" se mai agitau; ţineau adunări la care se îngrămădeau oamenii şi vorbeau despre sfîrşitul lumii. Restul zăcea ca mort; cui îi mai păsa în asemenea clipe de viitor? In atelier stăteau cu paltonul pe ei şi cu căciula în cap, dîrdîind de frig. Puţinii cărbuni pe care îi mai aveau trebuiau păstraţi pentru meşter. Pelle intra mereu la el. Meşterul nu mai vorbea aproape de loc, zăcea şi se zvîrcolea cu ochii în tavan; cum pleca Pelle, ciocănea iar.

— Ce mai e nou? întreba el ostenit. Dă o fugă în port şi vezi dacă nu cumva începe să se risipească gheaţa, că prea e frig; dacă merge aşa, o să se prefacă tot pămîntul într-un sloi de gheaţă... Deseară au să ţină cu siguranţă o adunare despre judecata de apoi. Dă o fugă şi vezi ce gîndesc ei despre asta.

Pelle dădea o fugă şi venea înapoi cu vestea, dar meşterul uitase de ce-l trimisese. Din cînd în cînd, îl anunţa că se vede o licărire albastră pe mare, departe, tocmai dincolo de gheţuri. Atunci ochii meşterului se luminau. Dar cînd îi spunea din nou acelaşi lucru, nu se mai bucura.

— Ai să vezi tu că marea o să înghită gheaţa, spunea meşterul Andres cu un glas care parcă venea din depărtări. Dar poate nu-i în stare să mistuie tot. Atunci o să învingă frigul şi s-a isprăvit cu noi!...

Intr-o dimineaţă, masa de gheaţă o porni pe mare şi o sută de oameni se pregătiră să cureţe cu dinamită intrarea portului. Trecuseră trei săptămîni de cînd primiseră ultima poştă de afară şi vaporul pornea spre Suedia ca să aducă veşti. Cînd ajunse în larg, îl cuprinseră gheţurile şi începură să-l împingă

spre sud ; din port îl văzură zile de-a rîndul, rătăcind printre sloiuri, cînd spre nord, cînd spre sud.

In cele din urmă, cătușele grele ale iernii plesniră. Dar și oamenilor și pămîntului le venea greu să se întoarcă la viață. Toate parcă fuseseră lovite în creștet. Meșterul nu putea lupta cu trecerea de la gerul cel aspru la vremea cea blajină. Cînd nu-l măcina tusea, zăcea liniștit.

— Vai, Pelle, tare mai sufăr ! se văieta el în șoaptă. Dureri n-am... dar sufăr amarnic, Pelle !

Intr-o dimineață, se arătă iarăși bine dispus.

— Am trecut hopul, spuse el cu vocea slabă, dar solemnă. Ai să vezi acum ce repede mă pun pe picioare ! De fapt, ce zi e azi ? Joi ? Era să uit, trebuie doar să-mi reînnoiesc lozul. Mă simt ca un fulg, toată noaptea am plutit prin aer și nu închid bine ochii, că iar încep să plutesc. Asta e puterea din sîngele cel nou... la vară am să fiu sănătos tun și atunci o s-o pornesc în lume, s-o văd și eu ! Fir-ar al dracului, că ce-i mai frumos tot nu apucă omul să vadă. Văzduhul, și stelele, și toate ! Ar trebui să știm zbura. In noaptea asta, tot am fost eu pe-acolo, pe sus...

Tusea îl cuprinse din nou. Pelle trebui să-l ridice. La fiecare acces de tuse parcă plescăia apa în el. Ținea o mînă pe umărul lui Pelle și-și sprijinea fruntea de pieptul lui. Deodată tusea amuți ; mîna albă și osoasă se înfipse dureros în umărul lui Pelle.

— Pelle, Pelle ! gîfîi meșterul și-l privi, înspăimîntat, cu ochii pierduți.

— Ce-o fi văzînd acum ? se gîndi Pelle, înfiorîndu-se, și-l așeză încet pe perne.

22

Pelle avusese adeseori prilejul să-i pară rău că se tocmise ucenic pe cinci ani. Văzuse sute de ucenici, care de cum treceau în rîndul calfelor, erau aruncați pe drumuri, iar locul lor era luat de alți ucenici de

la țară sau de la oraș. Calfele trebuiau să se descurce cum puteau. De cele mai multe ori, nu apucaseră să învețe aproape nimic, ci încurcaseră doar locul degeaba, trudind pentru meșter : și așa, se trezeau deodată cu toată răspunderea meseriei în spate. Emil se dusese de rîpă ; Peter ajunsese factor rural și cîștiga o coroană pe zi pentru care trebuia să străbată cinci mile. Cînd se întorcea acasă, n-avea altă soluție decît să se apuce să lucreze cu sula și cu sîrma smolită cît era noaptea de lungă ca să cîștige și restul de bani cît îi mai trebuiau ca să-și țină zilele. Mulți părăsiseră meseria cu totul după ce își pierduseră cu ea cei mai frumoși ani ai tinereții.

Nici lui Jens nu-i mergea mai bine. Se îndeletnicea cu cîrpeli de cizmar mărunt ; murea aproape de foame. Fata avortase de curînd și nu avea nici de unele. Cînd se ducea Pelle pe la ei, îi găsea șezînd și privind unul la altul, cu ochii roșii ; peste capetele lor înspăimîntate plutea amenințarea poliției, pentru că nu erau căsătoriți.

— Dacă m-aș pricepe să lucrez pămîntul — spunea Jens — m-aș duce la țară să slujesc la vreun chiabur.

Cu toată nepăsarea lui, Pelle nu putea să nu vadă la ceilalți ce-l așepta și pe el. Numai devotamentul față de meșterul Andres îl oprise să-și ia lumea-n cap și să se apuce de altceva.

Deodată lucrurile se dezlegară de la sine: bătrînul Jeppe vîndu prăvălia cu ucenici cu tot. Pelle nu vru să se lase vîndut; se ivise acum prilejul și luă în pripă hotărîrea să pună capăt și acestui capitol din viața lui.

— N-ai să pleci, îl amenință Jeppe. Mai ai încă un an de ucenicie ! Te reclam la poliție... și ai mai văzut tu și altă dată ce înseamnă asta.

Pelle plecă. N-aveau decît să se ducă la poliție ! Bucuros și fără nici o grijă, închirie o odăiță la mansardă, sus, pe colina portului, și-și mută boarfele acolo. I se părea că-și întinde oasele după o robie îndelungată ; nu mai avea pe nimeni pe cap, nici o greutate și nici o obligație. Luptase ani de-a rîn-

dul să se țină la suprafață și nu s-ar fi putut spune că lupta asta îl călise cu adevărat. Zadarnic își irosise puterile în atelier zi de zi, căci tot nu izbutise să împiedice mersul lucrurilor, și alunecase tot mai mult la vale. Din rostogolirea aceasta se alesese deocamdată cu oarecare pricepere în a se resemna și cu prea multă răbdare pentru cei optsprezece ani ai lui. Dar acum toate zăceau colo jos, la picioarele colinei și el putea să încerce să ridice iar capul. O conștiință curată și bucuria oarecum nelămurită că era liber, iată tot ce agonisise. Bani de drum nu avea, iar hainele îi erau într-o stare de plîns ; deocamdată nu se sinchisea de asta. Răsufla doar ușurat.

Moartea meșterului îi lăsase un mare gol în suflet. Îi lipsea privirea aceea plină de omenie, care-l făcuse să creadă că și el e în slujba unei idei. Acum, că privirea aceea pe jumătate limpede, pe jumătate de nepătruns, nu se mai oprea asupra lui, și glasul care-i mergea întotdeauna la inimă — și cînd era mînios și cînd era nespus de blînd sau plin de haz — amuțise, toate i se păreau pustii ! În locul acestui glas, urechile nu mai prindeau acum decît singurătatea.

Nu făcea nimic ca să-și vie în fire, ci lenevea. Cînd unul, cînd altul dintre meșteri, umblară după el ; îl știau toți destoinic și de nădejde și l-ar fi luat bucuros ucenic, pentru masă și o coroană pe săptămînă. Dar Pelle nu voia. Simțea că nu acolo se afla viitorul lui. Și nu știa de ce alta ar mai fi putut să se apuce ; aștepta cu un simțămînt nelămurit să se întîmple ceva — orice. Fusese smuls din viața lui obișnuită și nu simțea nevoia să facă ceva. De la fereastră se vedea portul : după iarna cea grea, lucrările din port prinseseră iar viață. Zumzetul muncii urca pînă la el. Loveau, găureau și aruncau în aer ; vagonetele urcau în șiruri lungi de-a lungul șinelor, își vărsau cuprinsul pe țărm și se întorceau. Palmele îi ardeau de dorul muncii aspre cu lopata și cu tîrnăcopul, dar gîndurile lui nu luau același drum.

Cînd ieșea pe stradă, oamenii întorceau capul după el și schimbau păreri destul de tare ca să le audă și el :

— Uite-l pe ucenicul meșterului Jeppe, își pierde vremea degeaba, spuneau unul altuia. E tînăr și voinic, dar de lucrat n-are chef. Ăsta o să devină un pierde-vară, o să vedeți... Știți că a și mîncat o dată bătaie la primărie, din pricina grosolăniei lui. La ce te poți aștepta de la el ?

Și așa, Pelle stătea mai bine acasă. Din cînd în cînd, prietenii sau oamenii săraci pe care-i cunoștea îi dădeau cîte ceva de lucru. Se necăjea fără unelte, sau cînd nu se mai putea, se ducea pînă la Jens — pentru că Jens avea calapoade și fală. Încolo ședea la fereastră, tremura de frig și privea spre port și spre mare. Vedea cum se pregăteau vasele pentru călătorie, cum despicau marea, și cu fiecare vapor care ieșea din port și se făcea nevăzut la orizont, simțea că-i piere o ultimă nădejde ; simțea așa, dar nu-i păsa. Pe Morten îl părăsi cu totul și nici cu alții nu se vedea. Îi era rușine să umble fără nici o treabă, pe cînd ceilalți munceau.

Cît despre mîncare, își luase de-o grijă, trăia cu lapte și cu pîine și îi trebuiau cîteva „öre pe zi" ; de altfel izbutea să nu umble chiar lihnit de foame. La căldură, nici nu se putea gîndi. Cînd ședea fără nici o treabă, își gusta liniștea cam rușinat. Altminteri, însă, nici nu se sinchisea.

Cînd era frumos afară, se scula devreme și se strecura afară din oraș. Colinda prin pădurile de brad de prin împrejurimi, ori stătea lungit pe colinele de pe țărm, ascultînd, ca prin vis, mugetul mării. Mînca ca un cîine tot ce găsea la îndemînă, fără să-și bată capul ce anume era. Sclipirea soarelui pe ape, mireasma puternică a brazilor și duhoarea putreziciunilor răscolite de primăvară, îl amețeau, împuindu-i capul cu închipuiri fantastice. Animalele nu se fereau de el ; se opreau o clipă locului, să-l admire. Apoi își vedeau mai departe de drum și își trăiau viața, chiar sub ochii lui. Faptul acesta nu-i stingherea toropeala ; dar cînd zărea oameni, se furișa

de acolo şi se ascundea duşmănos, aproape cu ură. Numai în aer liber se simţea bine. Adeseori îl bătea gîndul să părăsească odăiţa din oraş şi să doarmă noaptea aici, pe sub brazi.

Numai după ce se lăsa întunericul, care îl ascundea de ochii oamenilor, se întorcea acasă; se trîntea îmbrăcat pe pat şi adormea. Îl auzea ca prin vis pe vecinul lui, scafandrul Ström, care păşea cam nesigur pe podelele camerei de-alături şi făcea zgomot cu tacîmurile. Mirosul de mîncare pătrundea prin peretele de scînduri o dată cu aerul îmbîcsit al odăii în care Ström dormea, precum şi cu fumul de ţigară, apăsîndu-l greu ; îl simţea din ce în ce mai tare, pînă cînd se înăbuşea aproape. Îi lăsa gura apă. Închidea ochii şi încerca să-şi îndrepte gîndul în altă parte, ca să-şi înşele foamea. Deodată se auziră paşi cunoscuţi, uşori, care urcau scara spre pod şi cineva ciocăni la uşă — era Morten.

— Eşti acasă, Pelle ? întrebă el. Dar Pelle nu se mişcă.

Pelle auzea cum muşca Ström lacom din pîine şi cum plescăia mestecînd din fălci. Deodată se auzi un sunet ciudat, ca un urlet înăbuşit, amestecat cu un clefăit, care se întrerupea cînd omul lua o nouă îmbucătură. Semăna cu zgomotul pe care-l fac copiii cînd mănîncă şi plîng în acelaşi timp. Faptul că şi alt om plîngea, îl mişcă pe Pelle, înviorîndu-i inima ; se ridică în cot şi ascultă : îl trecură fiorii, auzind cum lupta Ström cu ceva înfiorător.

Se spunea că Ström venise aici pentru că în tinereţe făcuse o poznă acasă. Pelle îşi uită de necazuri şi începu să tragă cu urechea, încremenit de spaimă, la lupta aceasta cu duhurile pe care o ducea Ström. Scafandrul rostea cu răbdare, ca o rugă înlăcrimată, cuvinte din biblie împotriva împieliţaţilor ce mişunau în jurul lui.

— Las' că vă fac eu s-o ştergeţi cu coada-ntre picioare ! izbucnea el, după ce citea cîtva timp. Glasul lui avea o siguranţă ciudată, simţeai că vrea linişte.

— Va să zică aşa, striga el apoi. Nu vă ajunge, fir-aţi voi să fiţi de ticăloşi ! Dar de asta ce mai spu-

neţi ? Eu, Domnul Dumnezeul tău, Dumnezeul lui Abraham, Dumnezeul lui Isac, Dumnezeul lui Iacob !... Ström pronunţa cuvintele tare, glasul însă începea să-i tremure şi deodată îşi pierdea răbdarea. Atunci da cu cartea de pămînt.

— Să vă ia dracul ! striga el şi începea să se bată cu mobilele.

Pe Pelle îl treceau sudorile la auzul acestei zbînţuieli smintite. Apoi, cînd auzea cum deschide Ström fereastra şi îi zvîrle pe draci peste acoperişuri se simţea uşurat. Cînd lupta era pe sfîrşite scafandrul mai făcea şi haz. Se ducea într-un colţ şi ademenea pe cineva linguşitor.

— Ah, puiule, drăcuşorule dulce, ce blăniţă pufoasă ai... lasă-l pe Ström să te mîngîie p ţin ! Ei, la aşa ceva nu te-ai aşteptat ; şmecher am mai fost, nu-i aşa ? Aha ? Vrei să mai şi minţi, diavol împieliţat ?... Aşa, vezi să nu-ţi frîngi gîtul ! Ström închidea fereastra cu un chiot de bucurie.

Se plimba cîtva timp prin cameră, foarte satisfăcut.

— Tot mai e Ström în stare să cureţe iadul, rostea el mulţumit.

Pelle îl auzea culcîndu-se şi adormea şi el. Dar în timpul nopţii se trezea, pentru că Ström se lovea ritmic cu capul de peretele de scînduri şi cînta plîngînd în hohote *Pe malurile Babilonului !* În mijlocul cînteculuí, scafandrul amuţea şi se culca. Pelle îl auzea pipăind prin întuneric şi intrînd în pod. Înspăimîntat sărea din pat şi aprindea lampa. Ström stătea afară, gata să petreacă un laţ peste grindă.

— Ce faci aici ? întreba el furios. Nici tu nu-mi dai pace ?

— De ce vrei să te omori ? îl întrebă o dată Pelle în şoaptă.

— O femeie şi un copilaş îmi plîng tot timpul în cap. Nu mai pot să îndur, răspunse Ström, înnodînd laţul.

— Atunci gîndeşte-te la copilaş, spuse Pelle hotărît şi smulse laţul. Ström nu se împotrivi şi se lăsă împins înapoi în odaie. Apoi se vîrî în pat. Pelle ră-

mase lîngă el, căci Ströom nu îndrăznea să stingă lumina şi să rămînă singur în întuneric.

— Diavolii nu-ţi dau pace? întrebă Pelle.

— Ce diavoli? Ström nici nu se gîndise la aşa ceva. Ba căinţa, răspunse el. Copilul şi mama mă învinovăţesc mereu că i-am părăsit.

Peste un minut era în stare să sară iar din pat şi să fluiere, ca şi cum ar fi vrut să ademenească un cîine. Cu o mişcare iute, prindea ceva de ceafă, deschidea fereastra şi-l zvîrlea afară.

— Aşa, ăsta era, spunea el uşurat. Acum n-a mai rămas nici urmă de sămînţa dracului! Şi întindea mîna după sticla de rachiu.

— Las-o-ncolo, spunea Pelle luîndu-i sticla. Voinţa i se întărea în faţa nenorocirii altuia.

Ström se vîra iar în pat; se zvîrcolea încoace şi-ncolo, cu dinţii clănţănind.

— Măcar o înghiţitură, se ruga el. Ce rău poate să-mi facă? Doar e singurul lucru care-mi mai ajută! La ce bun să mă tot chinuiesc şi să fac pe omul de treabă, cînd se poate cîştiga pacea sufletului aşa de ieftin? Dă-mi o înghiţitură!

Pelle îi întindea sticla.

— Ar trebui să iei şi tu una, te pune pe picioare! Ce, crezi că nu te văd că ai naufragiat? Omul sărac se împotmoleşte repede; apa în care pluteşte vasul lui nu-i de loc adîncă. Şi cine crezi că-l scoate la mal, cînd îşi înşală singurul prieten pe care-l are? Ia şi tu o înghiţitură, asta mai pune pe picioare pe diavolul din noi şi ne dă curaj să trăim.

Nu, Pelle nu avea altă dorinţă decît să se culce.

— De ce vrei să pleci? Stai aici, că doar e plăcut. Povesteşte-mi ceva, ca să-mi mai alungi zgomotul ăsta al dracului din urechi... O femeie tînără şi un copilaş îmi urlă mereu în cap.

Pelle se aşeză din nou şi încercă să-l distreze pe scafandru. Începu să-şi scormonească sufletul pustiit, fără să ştie ce să scoată de-acolo. Îi povesti despre tata Lasse şi despre viaţa lor de la Steinhof, de-a valma, aşa cum îi venea la gură. Pe cînd vorbea, amintirile prindeau viaţă. Erau atît de triste aceste amin-

tiri, încît inima lui amorţită începu să bată mai repede. Deodată se înduioşă pentru el însuşi şi nu mai putu să se stăpînească.

— Ei, ei, spuse Ström ridicînd capul. Ce, ţi-a venit şi ţie rîndul? Te căieşti şi tu de vreo mîrşăvie? Ori ce ai?

— Nu ştiu.

— Cum nu ştii? Faci ca muierile cînd urlă. Asta e un fel de plăcere de-a lor. Dar Ström nu-i curcă plouată! Ehei, el ar fi foarte vesel dacă nu l-ar privi toată ziua mustrător o pereche de ochi de copil şi nu l-ar învinovăţi o femeie tînără!... Amîndoi sînt în Suedia, şi-şi frîng oasele pentru o bucată de pîine. Cel ce ar trebui să le poarte de grijă, se află aici, şi-şi zvîrle cîştigul prin circiumi. Poate că s-au şi prăpădit, pentrucă i-am părăsit eu. Vezi tu, asta-i o durere adevărată, nu e smiorcăiala ceea copilărească de florile mărului!... Dar un rachiu tot e bine să dai pe gît!

Pelle nu-l auzea. Şedea şi privea în gol. Deodată, scaunul începu să se clatine sub el, era cît pe ce să-i vină leşin de foame.

— Ei, hai, dă-mi un rachiu, că tot n-am luat nimic în gură azi! Zîmbi ruşinat de asemenea mărturisire.

Ström sări din pat ca fript.

— Stai să-ţi dau ceva să mănînci, spuse el iute şi aduse d-ale mîncării. N-am mai văzut una ca asta! Auzi împieliţatul, să vrea să-şi toarne rachiu pe burta goală! Mănîncă şi pe urmă n-ai decît să te duci să te îmbeţi unde-i vrea! Are Ström destule pe cuget şi n-are nevoie de-un tovarăş de beţie! Va să zică aşa, începuseşi să bizii de foame? Mi se păruse mie că-i plîns de copil!

Pelle mai petrecu şi-n alte rînduri asemenea nopţi, care-i îndreptau gîndurile spre cele de nepătruns. Cînd se întorcea tîrziu acasă şi-şi pipăia cu băgare de seamă drumul prin pod, înainta mut de spaimă să nu dea de trupul neînsufleţit al lui Ström; nu răsufla liniştit decît după ce-l auzea sforăind sau făcîn-

du-şi de lucru prin odaie. Înainte de culcare, mai trecea citeodată pe la el.

Ström se bucura cînd îl vedea şi-i dădea de mîncare, dar nu mai scotea rachiul la iveală.

— Ăsta nu-i bun pentru un băiat tînăr ca tine! Mai ai destulă vreme să-i dai de gust.

— Dar tu bei, spunea Pelle încăpăţînat.

— Sigur că beau... ca să-mi amorţesc cugetul. Dar tu n-ai nevoie de asta.

— Ah, mi-e sufletul pustiu, spunea Pelle. Poate că rachiul mi-ar da curaj. Parcă nici n-aş fi om, ci un lucru mort — o masă de pildă.

— Să te apuci să lucrezi — altfel ajungi un trîntor! Am văzut eu de-alde noi ducîndu-se de rîpă; că nu prea sîntem în stare să ţinem piept.

— Nu-mi pasă ce s-o alege de mine! răspundea Pelle nepăsător. Atîta pagubă!

23

Era duminică şi Pelle simţea nevoia să facă ceva neobişnuit. Mai întîi se duse la Jens; dar tînăra pereche se certase şi se luase şi de păr. Fata scăpase tigaia cu mîncarea de prînz în foc şi Jens îi trăsese o palmă. Era încă palidă şi slabă de pe urma avortului. Acum şedeau fiecare în alt colţ, bosumflaţi ca nişte copii. Le părea rău la amîndoi, dar nici unul nu voia să facă primul pas. Pelle izbuti să-i împace şi încercară să-l oprească la masă.

— Cartofi şi sare mai avem noi, şi chiar o duşcă de rachiu împrumutat de la vecin! Pelle plecă însă; nu putea suferi să-i vadă agăţîndu-se scîncind unul de celălalt, sărutîndu-se, fiecărind şi tot cerîndu-şi iertare.

Se duse, deci, la Due. Se mutaseră într-o casă veche de negustor, unde era loc destul pentru caii lui Due. Părea că le merge foarte bine. Se spunea că bătrînul consul se interesează de ei şi-i ajută într-una.

Pelle nu intra niciodată în casă, ci îl căuta pe Due în grajd; dacă nu era acolo, pleca. Anna nu-l primea cu plăcere, dar Due era bucuros să-l vadă. Cînd n-avea treabă în oraş, îşi făcea de lucru prin grajd şi vedea de cai; nu-i plăcea să stea în casă. Pelle îi dădea o mînă de ajutor la orice şi îi toca paie. Apoi intrau amîndoi în casă. Cînd era Pelle de faţă, Due devenea alt om — parcă păşea mai îndesat. Anna îl stăpînea tot mai mult. Era tot atît de sigură de sine ca pe vremuri şi ţinea bine casa. Pe Marie cea mititică n-o mai avea la ea. Băieţii erau bine îmbrăcaţi şi mergeau la o grădiniţă, unde plăteau taxă. Era drăguţă şi ştia să se gătească, dar nu putea suferi să-i meargă şi altuia bine. Pelle nu era destul de arătos în ochii ei; strîmba din nas cînd îi vedea hainele ponosite şi, ca să-şi bată joc de el, vorbea într-una de logodna distinsă a lui Alfred cu fata negustorului Lau.

— Asta nu hoinăreşte şi nu-şi pierde vremea. Şi nici nu adulmecă pe la uşile altora pentru o farfurie de mîncare, spunea ea.

Pelle zîmbea, căci nimic nu-l mai atingea.

Băieţii se jucau pe-afară şi se plictiseau în hainele cele bune, pentru că nu aveau voie să le murdărească.

— Hai, joacă-te puţin cu noi, unchiule Pelle, spuseră ei, trăgîndu-l de haină. Nu eşti şi tu unchiul nostru? Auzi, mama spune că nu eşti unchiul nostru! Vrea să-i spunem unchi numai consulului, dar noi o ştergem cînd vine el. Are nasul roş ca o pătlăgică.

— Da' ce, consulul vine pe la voi? întrebă Pelle.

— Da, vine des... şi acum e aici!

Pelle privi în curte; careta cea bună nu era acolo.

— Tata a plecat, spuseră băieţii.

Atunci o luă înapoi spre casă. Şterpeli o îmbucătură de pîine şi un rachiu din camera lui Ström, şi se aruncă pe pat. Cînd se întunecă, ieşi iar şi începu să hoinărească, zgribulit de frig, pe la colţurile străzilor. Îl rodea nevoia înăbuşită să facă şi el ceva. Oamenii se plimbau pe stradă în sus şi-n jos, spilcuiţi — şi mulţi cunoscuţi de-ai lui îşi scoseseră şi logodnicele la plimbare; se ferea să-i salute şi-i auzea vor-

bind încet și rîzînd. Chiar așa amorțit, tot mai era în stare să le prindă vorbele din zbor; rămăsese cu obiceiul acesta, de pe vremea cînd fusese însemnat la primărie. Oamenii șopteau cîte ceva cînd treceau pe lîngă el, și lui îi tremurau genunchii cînd îi auzea rîzînd, ca și cum abia s-ar fi ținut să n-o ia la goană.

Se strecură pe o stradă lăturalnică. Își încheiase bine haina subțire și-și ridicase gulerul. Băieți și slujnice stăteau șoptind în penumbra porților. Fețele erau înfierbîntate și șorțurile lor cu pieptar se zăreau albe în întuneric. Pelle rătăcea prin frig și știa acum mai puțin decît oricînd de ce să se apuce; îl bătea gîndul să-și facă și el rost de o drăguță.

În piață se întîlni cu Alfred, care se plimba la braț cu domnișoara Lau; purta un bastonaș elegant, mănuși cafenii și joben. „Ticălosul, mi-e dator două coroane și jumătate... pe astea nu le mai văd eu niciodată!“ gîndi Pelle și o clipă simți nevoia să se repeadă la el și să-l tăvălească în noroi cu hainele cele elegante cu tot. Alfred întoarse capul în altă parte. „Asta mă cunoaște numai cînd vrea să-i lucrez ceva și n-are bani“, cugetă Pelle cu amărăciune.

O luă la goană de-a lungul unei străzi, ca să se mai încălzească, cu ochii țintă la ferestre. Colo locuia familia legătorului de cărți. Acum cîntau cîntece religioase; omul ținea și acasă capul strîmb, după cum se zărea limpede prin perdea. La negustorul de lînă se și așezaseră la masă.

Mai sus, la scroafă, era ca întotdeauna chef mare. Prin fereastră, răzbăteau gălăgia și valurile de fum. Ținea un local pentru marinari burlaci și cîștiga multe parale. Pelle fusese adesea invitat să-i facă o vizită, dar se ținuse mîndru. Și-apoi nu-l putea suferi pe Rud. Astă-seară se agăță cu lăcomie de invitație și intră în nădejdea că se va alege cu vreo îmbucătură de mîncare.

În jurul unei mese rotunde ședeau cîțiva marinari amețiți și strigau asurzitor. Scroafa ședea pe genunchii unui băiat, pe jumătate plecată peste masă și se juca cu degetele într-o băltoacă de bere; din cînd

în cînd țipa la cei care strigau prea tare. În anii din urmă se îngrășase și mai mult.

— Ia te uită... Pelle, tu ești ! spuse și se ridică să-i dea mîna. Nu prea era trează și trecu o vreme pînă să-i dibuiască mîna. Drăguț din partea ta că vii și pe la mine... începusem să cred că nu te socotești de nasul nostru... Haide, așază-te aici și ia o înghițitură, că nu te costă nimic. Îl sili să ia loc.

Marinarii amuțiseră. Ședeau, prostiți, cu ochii holbați la Pelle. Dădeau din cap fără rost.

— Ăsta e un client nou ? întrebă unul și ceilalți rîseră. Rise și scroafa, dar deodată deveni serioasă.

— Pe ăsta lăsați-l în pace, că e prea cumsecade ca să-l tîrîți în așa ceva. Să vă intre-n cap ! Se lăsă pe un scaun lîngă Pelle și începu să-l privească, trecîndu-și mîna peste obrazul puhav.

— Te-ai făcut mare și arătos, dar hainele sînt cam ponosite ! Și nici sătul nu pari tu să fii ! Ehei, te cunosc de cînd ai venit cu tatăl tău prin părțile astea. Erai numai de-o șchioapă... Și Lasse mi-a adus cartea de cîntece de la mama.

Deodată tăcu și ochii i se înroșiră.

Unul din marinari șopti ceva celorlalți și se porniră pe rîs.

— Ia mai lăsați rîsul, porcilor ! strigă ea furioasă și se îndreptă spre ei. Pe ăsta să nu-l bîrfiți, că-i ca o amintire de pe vremea cînd eram și eu în rînd cu oamenii. Tatăl lui e singurul care mai trăiește și poate dovedi că am fost și eu odată o fetiță frumoasă și nevinovată, de care și-au bătut oamenii joc. Mă ținea în brațe și-mi cînta cîntece de copii. Își rotea ochii sfidător, pe cînd obrazul îi tremura.

— Pe vremea aceea nu cîntăreai cît azi, hai ? întrebă unul și o cuprinse cu brațul.

— Nu-ți bate joc de fetiță ! strigă altul. Nu vezi că plînge ? Ia-o mai bine pe genunchi și zi-i un cîntec de leagăn, să creadă că e Lasse !

Furioasă, femeia puse mîna pe o sticlă.

— Isprăviți o dată cu batjocura, că vă treziți acuși cu asta-n cap ! Fața îi era descompusă de mînie.

O lăsară în pace și ea începu să plîngă, cu obrazul în palme.

— Mai trăiește tata, băiete? îl întrebă pe Pelle. Atunci, salută-l din partea mea... din partea scroafei, poți să-mi spui scroafa fără nici o grijă! Și spune-i că e singurul om pe lume căruia îi sînt datoare ceva. N-a gîndit rău despre mine și mi-a adus și vestea c-a murit mama.

Pelle ședea și asculta vorbele ei plîngărețe, zîmbind absent. Îi chiorăiau mațele de foame și berea i se urcase la cap. Își aducea foarte bine aminte cînd o văzuse pentru prima oară pe femeia aceasta, la Steinhof, și auzise cum îi amintea Lasse cu reproș căminul copilăriei. Dar mai departe nu-l ducea gîndul; trecuse mult de atunci și... o fi avînd oare de gînd să-mi dea ceva de mîncare? se gîndea el, ascultîndu-i suspinele cu nepăsare.

Marinarii o priveau încordați; o tăcere solemnă se așternuse peste fețele lor amorțite, parcă erau niște oameni beți, în jurul unui mormînt.

— Isprăvește o dată cu spălatul covertei și dă-ne ceva de băut, spuse în cele din urmă unul mai bătrîn. Am mai avut și noi cîteodată prilej să ne aducem aminte de nevinovăția copilăriei și e, zău așa, frumos din partea unei tîrfe bătrîne ca tine că te mai gîndești la asta. Dar nu mai da apă la șoareci, ascultă-mă pe mine! Cu cît freci mai mult o barcă veche, cu atît îi ies mai mult beteșugurile la iveală!... Mai bine dă-ne ceva de băut, cucoană, și-apoi cărțile!

Ea se sculă și le umplu paharele; se mai potolise, dar picioarele tot îi mai tremurau.

— Bravo! acum vrem să știm și noi că e duminică azi! Arată-ți repede specialitatea, madam!

— Dar știți că asta costă o coroană, răspunse ea rîzînd. Oamenii scoaseră banii și femeia trecu după tejghea și se dezbrăcă. Se întoarse numai în cămașă și cu o lumînare aprinsă în mînă. Pelle privi ca prin ceață cum i se scutura trupul gras, cu cămașa murdară și auzi strigătele răgușite și rîsul marinarilor; în urechi îi vibra un sunet nesfîrșit și sîngele îi zvîcnea cu putere. Capul îi vîjîia de un zgomot venit de

pe altă lume, făcîndu-l să-şi piardă echilibrul. Trebui să se ţină de masă ca să nu cadă. Văzu ca în vis, ca şi cum nici n-ar fi fost de faţă, cum se caţără scroafa pe un scaun şi-şi ridică cămaşa la spate.

Un marinar îi ţinea lumînarea sub cămaşă şi ea le arăta cum arde năduşeala, cu flacără albăstruie.

Pe cînd toţi erau absorbiţi de cele ce vedeau, Pelle se strecură afară. Era zăpăcit de-a binelea de foame şi de urîciunea celor ce văzuse. Simţea cum îl înăbuşă ruşinea. Porni la întîmplare, mai departe, fără să ştie ce face. Îl stăpînea un singur gînd: că nu-i mai 'păsa de nimic, că îi era totuna, oricum i-ar fi mers, fie că s-ar fi ostenit să trăiască mai departe cinstit, fie că s-ar fi prăpădit în beţie! Ce rost mai avea! Nimănui nu-i păsa de el, nici măcar lui. Nimeni nu se sinchisea dacă-l lua dracul... adică da, unul singur: Lasse, bătrînul tata Lasse! Dar nici acasă nu se putea duce, în halul în care se găsea, cînd se aşteptau la aşa de mult la el... nu, nu se putea. Mai avea el atîta obraz să se împotrivească unui asemenea gînd. Şi de muncit... de ce-ar munci? Visul i se spulberase şi i se părea că ajunsese la marginea prăpastiei, lucru întotdeauna primejdios pentru cei de rînd. De bine, de rău, se ţinuse ani de zile la suprafaţă, încordîndu-şi din ce în ce mai mult voinţa şi închipuindu-şi că merge înainte. Acum dăduse aproape de fund. Era grozav de ostenit. De ce să nu mai alunece o bucăţică, de ce să nu lase soarta să-şi urmeze calea? După lupta dîrză pe care o purtase împotriva forţelor de neînvins, părea că-şi găseşte alinare în această hotărîre.

Un cîntec bisericesc pătrunse pînă la el, trezindu-l puţin din amorţeală. O luase pe o uliţă şi înaintea lui se ridica o casă înaltă şi largă, cu faţada spre stradă şi cu o cruce în vîrful acoperişului. Sute de glasuri încercaseră de-a lungul vremii să-l ademenească aici; dar, în trufia lui, nu găsise cu cale să le dea ascultare; ce să caute aici un tînăr destoinic ca el?... Şi iată că acum tot aici naufragiase! Simţea nevoia să-i poarte cineva cît de cît de grijă şi i se părea că o mînă nevăzută îl îndreptase anume încoace.

Sala era plină de săraci. Şedeau înghesuiţi în bănci, pe familii; bărbaţii moţăiau, pe cînd femeile aveau de furcă cu copiii, străduindu-se să-i potolească şi să-i facă să stea cuminţi, să nu dea din picioare. Oamenii veniseră să guste pe gratis puţină lumină şi căldură, de care altfel nu prea aveau parte în viaţa lor amărîtă. Credeau că au măcar duminica dreptul să ceară aşa ceva. În sală se adunaseră cei mai oropsiţi din oraş. Se adăposteau aici, unde nu numai că nu-i judeca nimeni, dar unde li se mai făgăduia şi parte la împărăţia de o mie de ani. Pelle îi cunoştea pe toţi, pe cei pe care-i mai văzuse şi altă dată, ca şi pe ceilalţi, pe care îi vedea pentru prima oară şi care purtau întipărită pe faţă o expresie ca a înecaţilor. Se simţea tot mai bine printre aceste păsărele zgribulite, pe care vijelia la purtase peste mare şi pe care valurile le împingeau acum la ţărm.

Un bărbat voinic, cu barbă lungă şi cu ochi blînzi de copil, se sculă din bancă şi începu să cînte. Era fierarul Dam. Cînta şi-şi îndoia genunchii în tact; ceilalţi cîntau după el cu un tremur în glas, fiecare melodia lui proprie, despre toate cîte se abătuseră peste capul lor. Sunetele ieşeau chinuite din gîtlejurile secate şi răvăşite, îmbinîndu-se anevoie de parcă erau ruşinate că ieşeau la lumină. Îşi desfăceau şovăind aripile străvezii şi se ridicau în văzduh, de pe buzele tremurînde. Sub tavan se întîlneau cu fraţii şi surorile lor, lepădîndu-se de mizerie. Se prefăceau într-un imn măreţ care preamărea ceva nespus de bogat — ţara fericirii, care era pe-aproape. Lui Pelle i se părea că aerul e plin de fluturi, scînteind în bătaia soarelui...

Noi cîndva afla-vom fericirea
De nevoi şi suferinţi despovărată
Cu Isus cel Sfînt legînd unirea
In a Cerului Împărăţie minunată.

— Mamă, mi-e foame, scînci un glas de copil cînd încetă cîntecul. Mama, o femeie istovită, încercă, jig-

nită, să-l potolească şi privi mirată în jurul ei; auzi prostie!

— Doar abia ai mîncat, spuse ea mai tare decît ar fi fost nevoie. Copilul, însă, nu tăcea de loc:

— Mamă, mi-e tare foame!

Atunci se apropie de copil Sören al brutarului Jörgen şi-i dădu un corn. Avea un coş plin de franzeluţe.

— Mai sînt copii cărora le e foame? întrebă el tare. Aici privea drept în ochi şi era altfel decît acasă. Aici, nu-şi bătea nimeni joc de el că e fratele propriului său fiu.

Un bătrîn cu barbă albă urcă la tribuna din fundul sălii.

— Uite-l, şopteau cei din jur, grăbindu-se să tuşească pentru ultima oară şi încercînd să-i hotărască pe copii să înghită mai repede. Vorbitorul luă p nsul copilului drept punct de plecare. „Mamă, mi- tare foame!" Acesta era glasul întregii omeniri, strigătul cel puternic şi înspăimîntător, pus în gura unui copil.

— Dar — spunea el — nu cred să existe un singur om, care să nu se fi cutremurat la auzul acestui strigăt ieşit din gura alor lui, şi care, de teamă să nu-l audă iar, să nu fi încercat să le asigure pîinea pentru tot viaţa; dar, s-a pomenit îmbrîncit cît colo.

Numai că ei nu văd mîna Domnului care preface foamea sadea în foame pentru fericire. Ei sînt cei săraci, iar săracii sînt poporul ales. De aceea trebuie să rătăcească prin pustiu şi să întrebe orbeşte: „Unde se află ţara?" Raza de lumină după care se iau cu încredere nu e fericirea pămîntească. Dumnezeu însuşi îi îndrumează în rătăcirea lor, pînă ce foamea li se purifică, prefăcîndu-se în foamea cea adevărată, în foamea sufletului, după fericirea veşnică!

Nu pricepeau ei mult din cele ce spunea bătrînul; dar cuvintele lui le descătuşară sufletele şi se pomeniră vorbind aprins între ei despre lucruri de toate zilele. Şoaptele se opriră ca prin farmec cînd un om mic de statură şi cocoşat se urcă pe o bancă şi privi cu ochi scînteietori peste capetele lor. Era Sort, cizmarul ambulant, care locuia la marginea oraşului.

— Să fim veseli, spuse el cu o mutră poznașă. Copiii Domnului sînt întotdeauna veseli, ori cu cîte rele ar avea ei de luptat, căci nici o nenorocire nu-i poate lovi — Dumnezeu e bucuria noastră.

Începu să rîdă, zglobiu ca un copil. Toți rîdeau, molipsindu-se unul de la altul. Nu se puteau stăpîni, ca și cum i-ar fi apucat o veselie grozavă. Copiii priveau la cei mari și rîdeau de le gîlgîia flegma și tusea în gît.

— Ăsta-i măscărici, nu alta, spuneau bărbații către femei, cu obrazul luminat de zîmbet. Dar are inimă bună!

Pe bancă, lîngă Pelle, ședea o familie liniștită, bărbat, nevastă și trei copii, care respirau cuviincios prin 'năsucurile lor jupuite. Părinții erau oameni neînsemnați și se părea că tac numai ca să fie mai ușor trecuți cu vederea. Pelle îi cunoștea și intră în vorbă cu ei. Bărbatul era olar și locuiau lîngă Putere, într-o colibă aproape dărîmată.

— Să știi că vorba asta despre fericire e adevărată, spuse femeia. Am visat și noi pe vremuri să ajungem ceva și să ne avem venitul nostru asigurat; ba adunasem chiar și ceva bani, pe care ni-i împrumutaseră oameni de inimă și încropisem pînă și o prăvălioară. Eu serveam clienții, pe cînd tata se ducea la lucru. Dar n-a mers; nimeni nu ne dădea o mînă de ajutor... ne trimiteau mărfurile cele mai proaste, pentru că eram săraci. Și cui îi trecea prin gînd să cumpere de la săraci? A trebuit să ne lăsăm păgubași, înglodați în datorii, pe care le mai plătim și azi: cincizeci de ăre pe săptămînă. Și așa o să meargă toată viața, pentru că dobînzile cresc într-una. Dar încolo, slavă Domnului, sîntem oameni cinstiți! încheie ea. Bărbatul nu se amestecă în vorbă.

Poate că rostise ultimele cuvinte din pricina omului care intrase sfios și se așezase pe o bancă din fund. Acesta nu era om cinstit, căci stătuse la răcoare din pricina unui furt. Era Iakob-Hoțul, care acum

vreo zece ani spărsese fereastra de la odaia cea bună a meşterului Jeppe şi furase o pereche de pantofi de lac pentru nevastă-sa. Auzise despre un boier care-i dăduse logodnicei aşa o pereche şi voise să vadă şi el cum e cînd dăruieşti ceva frumos, ceva care făcea cît cîştigul pe două săptămîni — aşa declarase el la judecată.

— Idiotul! spunea Jeppe, încă multă vreme după aceea, cînd venea vorba de întîmplare. Aşa i se urcă deodată la cap unui păduche nenorocit ca ăsta şi vrea să facă pe grozavul. Măcar să fi fost pentru logodnică, dar chiar pentru nevastă! Ei, dar şi-a făcut el pedeapsa pînă la ultima zi... în ciuda lui Andres.

Da, îşi sorbise paharul amărăciunii pînă-n fund şi nici măcar aici nu voia nimeni să şadă lîngă el! Pelle îl privi, mirîndu-se cum scăpase el aşa uşor de urmările pedepsei lui. Nici nu-şi mai amintea de ea, decît atunci cînd o ghicea în privirile celor cu care stătea de vorbă. Fierarul Dam se duse de se aşeză lîngă Iakob-Hoţul şi, mînă-n mînă, începură să vorbească pe şoptite.

Se mai afla aici şi cineva care-i făcea lui Pelle semne prietenești — era femeia cu pantofii de dans; bărbatul o părăsise şi femeia nimerise aici; se isprăvise cu dansul. Totuşi, îi era recunoscătoare lui Pelle. Vederea lui îi trezea amintiri dragi; asta i se citea pe faţă şi în ochi.

Chiar şi Pelle se simţea mai uşurat de cînd intrase aici. Parcă se topise ceva într-însul şi în suflet i se strecurase un sinţămînt molcom de fericire. Iată pe cineva care i se socotea îndatorat, cu toate că şi ei îi ieşiseră toate pe dos.

Cînd se sparse adunarea, pe la nouă şi jumătate, o văzu stînd de vorbă afară cu o femeie. Veni la el şi-i dădu mîna.

— Nu vrei să mergem o bucată împreună? îl întrebă ea. De bună seamă că ştia cum îi merge, căci îl privea cu milă. Vino cu mine, spuse ea la despărţire. Am o bucăţică de cîrnat pe care trebuie să-l mănînce cineva... şi sîntem amîndoi singuri.

Plecă cu ea șovăind și oarecum îmbufnat, din pricina acestei întîmplări neobișnuite. Dar cînd se văzu în odăița ei, se simți foarte bine. Patul era lîngă perete, strîns frumos și alb. Femeia umbla de colocolo prin odaie, prăjea cîrnatul în sobă și vorbea cu inima deschisă. „Așteia nu i se înfundă cu una cu două", gîndi Pelle, privind-o cu plăcere.

Mîncară voioși și, de recunoștință, Pelle voi să o îmbrățișeze, dar ea îi dădu mîinile la o parte.

— Lasă, nu e nevoie de astea, spuse ea zîmbind. Eu sînt o văduvă în toată firea și tu nu ești decît un copil. Dacă vrei să-mi faci plăcere, atunci vino-ți în fire. Nu e bine ca un băiat tînăr și drăguț ca tine să umble fără nici un rost! Acum, du-te acasă, că mîine trebuie să mă scol devreme, să plec la lucru.

Pelle venea la ea aproape în fiecare seară. Femeia avea prostul obicei să-l scuture din amorțeală; în același timp, însă, îl înviora cu felul ei simplu de-a primi și cele bune și cele rele. Din cînd în cînd, îi făcea rost de lucru și se bucura întotdeauna cînd putea să împartă cu el masa ei sărăcăcioasă.

— Una ca mine simte nevoia să mai aibă din cînd în cînd și un bărbat la masă, spunea ea. Dar ia-ți mîna de-aici, că nu-mi ești dator cu nimic.

Se lega și de hainele lui.

— Curînd ai să rămîi fără pantaloni! Pune altceva pe tine ca să ți-i cîrpesc puțin!

— Dar n-am altceva, spunea Pelle rușinat.

Sîmbătă seara, trebui să-și scoată zdrențele de pe el și să se vîre în pat, gol pușcă; codeala nu-i folosi la nimic; îi luă cămașa și cîte avea pe el și le muie în albie.

Pe urmă își pierdu jumătate de noapte ca să le spele ca lumea. Pelle stătea în pat, cu plapuma trasă pînă sub bărbie și privea la ea. I se părea foarte ciudat; după ce isprăvi, femeia puse lucrurile la uscat lîngă sobă și-și făcu un culcuș pe scaune. Cînd se trezi Pelle a doua zi, pe la amiază, o văzu șezînd la fereastră și cîrpindu-i hainele.

— Cum ai dormit ? o întrebă Pelle, cam îngrijorat.

— Foarte bine ! Ştii ce m-am gîndit azi-dimineaţă ? Să-ţi laşi odaia ta şi să rămîi aici pînă ai să-ţi vii în fire — să te simţi şi tu o dată şi o dată odihnit ca lumea, spuse ea rizînd. O odaie înseamnă pentru tine o cheltuială de prisos. Vezi, doar, că aici e loc destul pentru doi.

Pelle nu putea primi aşa ceva. Doar nu era să se lase întreţinut de o femeie.

— Or să creadă oamenii că e ceva între noi şi au să înceapă să bîrfească, spuse el.

— Dă-i încolo, răspunse ea zîmbind ca întotdeauna. Dacă mi-i cugetul curat, mi-e totuna ce gîndesc oamenii.

Pe cînd vorbea, îi dădea zor cu cîrpitul rufelor, pe care i le arunca în cap pe măsură ce erau gata. Apoi îi călcă şi costumul.

— Acum eşti pus la punct, spuse ea cînd îl văzu îmbrăcat. Îl privea cu căldură. Parcă ai fi alt om. Dacă aş fi cu zece, cincisprezece ani mai tînără, aş ieşi bucuroasă cu tine la braţ pe stradă. Dar de sărutat tot trebuie să mă săruţi... că te-am făcut fercheş de parcă ai fi copilul meu ! Îl sărută apăsat şi apoi se întoarse cu faţa la sobă.

— Şi acum cred că n-avem alta de făcut decît să mîncăm ceva uscături. Apoi îşi vede fiecare de treaba lui, spuse ea cu faţa întoarsă. Toţi cărbunii s-au dus azi-noapte, ca să-ţi usuc lucrurile — şi în frig nu putem sta. Cred că am să mă duc să fac o vizită, să treacă şi ziua de azi... găseşte-ţi şi tu un loc, unde să te duci.

— Mie mi-e totuna unde mă aflu, spuse Pelle nepăsător.

Femeia îl privi cu un zîmbet ciudat.

— Ai de gînd să tot hoinăreşti aşa ? întrebă ea. Ce mai făpturi sînteţi şi voi, bărbaţii ! Dacă se întîmplă să vă iasă ceva pe dos, atunci vă apucaţi ori de beţie, ori de altceva ; nu sînteţi mai breji ca copiii de ţîţă ! Oricum ne-ar merge, trebuie să ne vedem liniştiţi de treabă !

Își pusese pălăria și paltonul, dar mai șovăia încă.

— Uite douăzeci și cinci de öre, spuse ea. Ți-ajunge de o ceașcă de cafea, ca să te poți încălzi!

Pelle nu voi să primească.

— N-am nevoie de banii tăi! mormăi el. Ține-ți-i!

— Ba ia-i! Știu și eu că e foarte puțin, dar n-am mai mult și doar nu trebuie să ne fie rușine unul de altul. Apoi îi vîrî moneda în buzunarul hainei și plecă grăbită. Pelle o luă agale, spre pădure. N-avea chef să se ducă acasă, să înceapă iar lupta lui zadarnică cu Ström. Rătăcea pe cărările pustii și simți o ușoară undă de plăcere de cum băgă de seamă că primăvara începea să se arate. Mai era încă zăpadă pe sub brazii cei bătrîni, acoperiți de mușchi cenușiu, dar ciupercile scoteau capul printre acele de brazi de pe jos; cînd mergea, avea senzația că pășește pe un aluat care începe să dospească.

Se pomeni deodată gîndindu-se la întîmplările prin care trecuse și se trezi din amorțeală. I se părea că-l privește cineva zîmbind — poate că-l înviorase gîndul că, ar putea să se ducă totuși la ea și să se aranjeze ca Jens cu drăguța lui. Și-ar fi putut face rost de cîteva calapoade, ca să lucreze acasă, pînă aveau să vină vremuri mai bune. Cîștiga doar și ea ceva și era și blajină din fire.

Dar cînd se gîndi mai bine, simți o mare amărăciune. Profitase destul de sărăcia și de bunătatea inimii ei. Îi luase pînă și ultimul cărbune cu care ar fi putut să se încălzească și acum trebuia să umble pe drumuri să cerșească căldură și ceva de mîncare. I se deschiseră deodată ochii și se simți necăjit și rușinat. Sentimentul acesta îl însoți tot timpul și nu-l părăsi nici cînd se culcă. Cu toată bunătatea ei, simțea că îl disprețuiește, pentru că nu încerca să se scuture din mizerie, prin muncă, ca orice om cumsecade.

A doua zi se sculă dis-de-dimineață și se prezentă la lucru în port. Din punctul lui de vedere, nu era convins de necesitatea acestui pas, dar nu voia să rămînă dator unei femei. Voia să-i întoarcă sîmbătă, tot ce cheltuise pentru el.

Pelle lucra pe fundul bazinului din port, încărcînd bucăţi mari de piatră în vagonete. Cînd vagonetul era plin, îl împingea împreună cu tovarăşul lui pe linia principală; după ce se golea, se agăţau de el şi alunecau înapoi. Din cînd în cînd, lucrătorii lăsau toate baltă ca să privească cum lucra. Făcea treabă bună pentru un cizmar! Ştia să apuce piatra cum se cuvine! Cînd voia să încarce o bucată mai mare, o ridica mai întîi pînă în dreptul genunchilor, ardea o înjurătură şi-apoi sălta piatra cu tot trupul; după aceea, îşi ştergea fruntea de sudoare şi trăgea o duşcă de rachiu sau de bere. Nu rămînea în urma nimănui.

Nu se gîndea la nimic; gusta din plin munca şi oboseala. Truda îi descătuşase sufletul, umplîndu-l de o mulţumire curată, aproape animalică. „Mi-o ajunge oare berea şi pentru după-masă?" se gîndea din cînd în cînd. Atît şi nimic mai mult. Pentru el nu exista viitor şi nici nu simţea lipsa acestui gînd. Nu-i părea rău de nimic din cele cîte poate că le uitase sau le pierduse; munca aspră îi alunga orice simţire. În faţa ochilor nu avea decît piatra aceasta care trebuia dusă de aici — şi apoi alta şi iarăşi alta; nu vedea decît vagonetul acesta care trebuia încărcat — şi apoi altul şi iar altul! Dacă piatra nu se ridica la cea dintîi opintire, scrîşnea din dinţi; lucra ca un apucat.

— E încă tînăr, spuneau ceilalţi. Las' că-i piere lui cheful! Pelle voia să-şi arate puterea; aceasta era singura lui ambiţie. Tovarăşul îl lăsa să se osteneasă în voie, căci nu avea de loc chef să facă la fel. Îl lăuda din cînd în cînd, ca să-i întreţină elanul.

Aceasta era cea mai proastă muncă din port; oricine putea ajunge la ea, fără nici o pregătire. Cei mai mulţi dintre tovarăşii lui Pelle erau oameni care isprăviseră cu viaţa şi acum se lăsau luaţi de curent; se simţea bine în mijlocul lor. Cuvintele care ar fi putut trezi la viaţă sau arunca sămînţa în min-

ţile goale, nu coborau pînă aici; în faţa viitorului lor se lăsase o perdea de nepătruns, pe cînd fericirea o aveau la îndemînă; osteneala zilei se putea transforma pe loc într-o voioasă beţie.

Pelle îşi petrecea timpul liber cu tovarăşii de lucru. Trăiau toţi de azi pe mîine; fuseseră ademeniţi încoace de zvonul că se făcea o lucrare mare; mulţi erau neinsuraţi; unii, însă, aveau pe undeva femeie şi copii, de care nu pomeneau — poate că şi uitaseră de ei. Locuinţă propriu-zisă nu aveau, ci dormeau în şopronul cel părăsit de lîngă port, al caretaşului Köller. Nu se dezbrăcau niciodată; dormeau pe paie şi se spălau într-o găleată cu apă, pe care o schimbau arareori. Hrana lor de căpetenie consta dintr-o coajă de pîine şi ochiuri, pe care le prăjeau pe un foc aprins între două pietre.

Lui Pelle îi plăcea viaţa aceasta şi se amesteca bucuros printre ei. Duminica beau şi mîncau toată ziua, zăceau în hambarul înecat de fum, cufundaţi în paie şi spuneau poveşti înfiorătoare despre tineri care ridicau securea şi-şi omorau tatăl, mama şi fraţii, pentru că se credeau traşi pe sfoară la moştenire; despre copii care se pregăteau de confirmare şi făceau dragoste, iar cînd venea pruncul, li se tăia capul; despre femei care nu voiau să facă copii, aşa cum le e menirea şi cărora li se zăvorea burta, drept pedeapsă!

De cînd lucra aici, nu se mai dusese pe la Marie Nielsen.

— Te crede prost, îi spuneau oamenii, cînd le povestea despre ea. Vrea să facă pe femeia cumsecade, ca să pună mîna pe tine. Femeile au întotdeauna ceva de gînd... şi trebuie să fii cu ochii în patru. Văduvele astea tinere sînt date dracului, le-ar plăcea mai degrabă doi, decît unul singur! Trebuie să fii cineva, ca să le poţi ţine piept!

Pelle era bărbat şi nu se lăsa dus de nas de-o femeie. Ori erai prieten — şi fără multă vorbă — ori nimic! Asta voia el să i-o spună simbătă, şi să-i arunce zece coroane pe masă! Şi cu asta, basta! Iar dacă face nazuri, îi mai arde şi o pereche de

palme. Chestia cu cărbunii care se isprăviseră, aşa fel că fusese nevoită să bată drumurile duminica din pricina lui, nu putea să i-o ierte — îl frigea la inimă. N-avea chef să-i îngăduie să facă pe martira pe socoteala lui.

Intr-o zi, la amiază, şedea împreună cu artificierii pe şantier; se întorsese tocmai cu Emil din şopron, unde înghiţiseră la repezeală ceva; renunţau la somnul de prînz ca să vadă explozia cea mare. Trebuia să fie declanşată în timpul pauzei de prînz, cînd era portul gol. Fusese evacuat tot terenul şi ferestrele caselor dimprejur fuseseră deschise, ca să nu le spargă presiunea aerului. Se şi pusese foc minei, şi acum stăteau cu toţii la adăpost, îndărătul maldărului de pietre, tăifăsuind şi aşteptînd explozia. Era şi Puterea de faţă. Se învîrtea şi el pe-acolo ca întotdeauna şi căsca ochii nepăsător, fără să se amestece. Nu se sinchiseau de el, ci îl lăsau în plata Domnului.

— Fereşte-te mai bine, Pelle! spuse Emil. Acu' îi dă drumul!

— Unde or fi Olsen şi Ström? întrebă deodată cineva. Se uitară uluiţi unii la alţii.

— Or fi dormind, spuse Emil. Au băut zdravăn azi-dimineaţă.

— Unde sînt, urlă meşterul şi sări din apăpost. Toţi bănuiau, însă nimeni nu spunea o vorbă. Simţeau că trebuie să facă ceva, dar nici unul nu se mişca.

— Sfinte Isuse, strigă Bergendal şi lovi cu pumnul în zidul de piatră. Sfinte Isuse!

Puterea ieşi din adăpost; se repezi în goană pe fundul bazinului, sărind cu paşi mari de pe o piatră pe alta, de-i bubuiau saboţii.

— Vrea să smulgă fitilul, strigă Bergendal. Nu mai ajunge la timp, trebuie să fi ars aproape tot! Vorbele lui izbucniră o dată ca un strigăt de spaimă, care ajunse mult mai departe decît cei cărora le era adresat. Îi urmăreau mişcările cu sufletul la gură; ieşiseră toţi de prin adăposturi. Pelle se simţi cuprins

de un fior nelămurit. Sări de la locul lui; cineva îl prinse de ceafă.

— Unul ajunge, spuse Bergendal şi-l zvîrli înapoi

Puterea ajunsese la ţintă şi întinsese braţul, dar o mînă nevăzută îl ridică deodată de lîngă fitil, îl purtă uşor înapoi prin aer, ca pe un balon, şi-i dădu drumul pe spate. Bubuitul exploziei acoperi totul.

După ce căzură şi cele din urmă sfărîmături, alergară într-acolo. Puterea zăcea întins pe spate şi privea liniştit, cu ochii la cer. Îi sîngerau puţin colţurile gurii şi dintr-o gaură mică de după ureche ţîşnea sîngele. Cei doi beţivi nu păţiseră nimic. Se ridicară amîndoi zăpăciţi, la cîţiva paşi de locul exploziei. Puterea fu dus în şopron şi, pe cînd trimiteau după doctor, Emil îşi rupse o fîşie din cămaşă, turnă rachiu pe ea şi i-o apăsă pe rană.

Deschise ochii şi îi privi. Privirea îi era atît de iluminată, încît pricepură numaidecît că nu mai avea mult de trăit.

— Miroase a rachiu pe-aici, spuse el. Cine face cinste?

Emil îi întinse sticla şi el dădu rachiul pe gît.

— E bun, spuse încet. Nu mai ştiu de cînd n-am mai pus gura pe rachiu; dar ce folos? Cel sărac trebuie să bea, că altminteri nu face doi bani. Nu-i glumă să fii sărac! Pentru el nu există altă scăpare; aţi văzut doar şi voi la Olsen şi Ström — beţivilor nu li se întîmplă niciodată nimic. Au păţit oare ceva? Încercă să-şi ridice capul.

Ström făcu un pas spre el:

— Sîntem aici, spuse înecîndu-se. Aş fi dat nu ştiu cît, să ne fi dus mai bine amîndoi dracului, decît să se întîmple ce s-a întîmplat. Nimeni nu s-a purtat cum trebuie cu tine! Îi întinse mîna.

Puterea n-o putu ridica pe a lui; zăcea şi privea cu ochii ţintă spre tavanul de paie găurit.

— Mi-a venit tare, tare greu să fiu sărac, spuse el. Şi acum, bine că a trecut. Voi nu-mi datoraţi nimic. De ce v-aş fi părăsit pe voi ca să-mi iau totul mie? Oare aşa face Puterea? Planul a fost fireşte al meu! Dar l-aş fi putut eu duce oare singur la ca-

păt? Nu, ţineţi-vă banii. I-aţi cîştigat cinstit! Puterea nu cere mai mult decît ceilalţi, că doar toţi am muncit deopotrivă. Ridică mîna anevoie şi făcu o mişcare generoasă.

— Crede că e constructorul portului, spuse Ström. Aiurează. Nu i-ar face bine o compresă rece? Emil luă căldarea să aducă apă proaspătă. Puterea zăcea cu ochii închişi şi pe buze îi flutura un zîmbet slab; părea un orb, care trage cu urechea.

— Mai ţineţi minte — spuse el fără să deschidă ochii — cum am muncit şi am tot muncit şi abia de ne puteam agonisi pîinea? Cei mari şedeau şi înghiţeau toată munca noastră; iar cînd puneam şi noi uneltele jos şi voiam să ne astîmpărăm foamea, nu mai găseam nimic. Pînă şi gîndurile ni le-au furat şi dacă aveam o logodnică drăguţă sau o fată tînără, găseau şi pentru ea întrebuinţare! Nici măcar schilozii noştri nu ni-i lăsau în pace. Dar acum au trecut toate. Să ne bucurăm că am văzut-o şi pe asta; ar mai fi putut să dureze cine ştie cît. Nici mama nu voia să creadă cînd îi spuneam că în curînd au să treacă zilele cele rele. Şi acum vedeţi! Nu mi se plăteşte oare, pentru munca mea, tot atît cît şi doctorului pentru a lui? Nu pot eu să-mi ţin nevasta şi fata cum trebuie, să-mi cumpăr cărţi şi să-mi iau un pian, ca şi el? Oare munca mîinilor nu-i şi ea măreaţă? Karen ia acum lecţii de pian, aşa cum mi-am dorit întotdeauna, pentru că e slăbuţă şi nu o duce la muncă grea. Veniţi cu mine acasă s-o auziţi cîntînd... nici nu ştiţi ce repede prinde! Şi copiii săracilor au talent, numai că nu-i bagă nimeni în seamă.

— Doamne, cum mai vorbeşte! spuse Ström plîngînd. Parcă aiurează!

Pelle se plecă spre Putere.

— Acum fii cuminte şi taci, îi spuse el, punîndu-i ceva umed pe frunte. Sîngele îi ţîşnea repede de după ureche.

— Lăsaţi-l să vorbească, spuse Olsen. N-a mai scos o vorbă de luni de zile şi de bună seamă că simte nevoia să-şi verse focul, că mult n-o mai duce!

Puterea abia își mai mișca buzele ; viața se scurgea cu încetul din el.

— Te-ai udat, Karen fetițo, mormăi el. Nu face nimic, se usucă iar ! Și acum îți merge bine, nu mai ai de ce să te vaieți... așa-i că e bine să fii domnișoară ? Spune-mi tot ce-ți dorești. De ce să fii cumpătată ? Am fost destulă vreme cumpătați ! Mănuși pentru degetele cele ostenite, da, da. Dar să-mi și cînți ceva. Cîntă-mi cîntecul cela frumos despre călătoria voioasă... pe tot cuprinsul pămîntului. Acela despre „Împărăția de o mie de ani" !

Începu să îngîne cîntecul încetișor. Nu-și mai putea mișca capul în ritm, ci clipea numai din ochi ; mormăitul se prefăcu treptat în cuvinte.

Ceva îi îmboldi și pe ceilalți fără putință de împotrivire să cînte o dată cu el ; poate pentrucă era un cîntec bisericesc. Pelle îi conducea cu vocea lui limpede ; tot el știa cuvintele mai bine :

Tare-i frumos pămîntul,
Cerul e Dumnezeiască minune,
Calea sufletului nespus de senină
Trecem prin împărățiile dragi
Din această lume
Slăvind a Sfîntului Rai lumină.

Puterea cînta tot mai tare, parcă ar fi vrut să-l întreacă pe Pelle. Picioarele începuseră să i se miște, ca și cum ar fi pășit în tact. Zăcea cu ochii închiși, mișca orb capul în ritmul cîntecului, ca un om care în timpul unei beții mai vrea să arate ce poate, înainte de a cădea sub masă. Pe la colțurile gurii se prelingea salivă amestecată cu sînge.

Vremile se duc și vremile vin,
Omu-i pe pămînt călător.
Nu amuțește nici cînd
Glasul Cerului Sfînt
In suiletul tău, fericit pelerin.

Puterea amuți, capul îi alunecă într-o parte ; în aceeași clipă, tăcură și ceilalți.

Şedeau pe paie cu ochii aţintiţi la el — ultimul cuvînt le mai răsuna încă în urechi ca un vis nesăbuit, care se amesteca în chip ciudat cu melodia triumfătoare a cîntecului. Simţeau toţi ca o învinuire mută din partea celui mort şi, în spaima momentului, o lua fiecare asupră-şi.

— Da, cine ştie unde am fi putut ajunge, spuse un băiat zdrenţăros, mestecînd, dus pe gînduri, un fir de pai.

— De mine tot nu se va alege nimic, spuse Emil amărît. Mie mi-au mers toate pe dos. Am fost ucenic şi cînd am ajuns calfă, mi-au dat cu piciorul; mi-am irosit cinci ani din viaţă fără să învăţ nimic. Dar Pelle ăsta o să ajungă departe.

Pelle ridică mirat capul şi-l privi fără să priceapă.

— La ce bun să încerce un biet calic să se caţere, că tot îl împing ceilalţi înapoi, spuse Olsen. Iată, de pildă, Puterea — există oare cineva care să fi avut drepturi mai mari decît el? Nu, cei mari nu ne îngăduie să ajungem şi noi mari!

— Dar oare noi am îngăduit aşa ceva? mormăi Ström. Şi noi ne temem ca nu cumva să se avînte vreunul.

— Nu pricep de ce nu ţin săracii între ei, împotriva celorlalţi, că doar avem toţi parte de acelaşi amar, spuse Bergendal. Dacă ne-am aduna lalolată şi am rupe-o cu cei ce ne vor răul, atunci s-ar vedea că din sărăcia noastră se naşte bogăţia celorlalţi... După cîte am auzit, tocmai cu asta se îndeletnicesc acum oamenii de prin alte părţi.

— Aşa-i... nu ne înţelegem niciodată între noi! spuse mîhnit un pietrar bătrîn. E destul să ne bată pe umăr vreun domn, că ne şi plecăm la picioarele lui şi ne lăsăm aţiţaţi împotriva propriilor noştri fraţi; să fi fost şi noi ca Puterea, ei, atunci era altceva!

Priveau mortul în tăcere, ca şi cum ar fi vrut să-i ceară iertare.

— Da, prea tîrziu! oftă Ström. Vîrî mîna sub paie şi scoase o sticlă.

Se învîrteau pe-acolo şi-şi făceau de lucru, căci

nu izbuteau să mai scoată nici un cuvînt. Apoi veni doctorul. Își luară sticlele de bere și se duseră tăcuți la treabă.

Pelle își adună lucrurile și se duse la meșter, să-l roage să-i facă socoteala.

— Cum, așa deodată? întrebă meșterul. Începuse să meargă bine! Și de ce vrei să te apuci?

— Nu vreau decît să-mi faceți socoteala, răspunse Pelle. Ce anume alta mai voia, nu știa nici el. Se duse acasă și începu să deretice prin cameră. Parcă era o cocină de porci; nu pricepea cum de putuse trăi în asemenea murdărie. Pe cînd făcea curățenie, se întreba posomorît de ce să se apuce. Fusese simplu să știe că face parte din drojdia omenirii și că mai jos nu poate să cadă; dar oare nu mai exista nici o ieșire? La ce s-o fi gîndit Emil cînd spusese vorbele acelea prostești: „Pelle ăsta o să ajungă departe!" Ei... ce știa Emil de nevoile altora? Avea el destule ale lui pe cap!

Pelle ieși să-și cumpere puțin lapte; apoi voia să se culce, pentrucă simțea nevoia să uite de toate cîte îl frămîntau.

Pe stradă, se ciocni de cizmarul ambulant Sort.

— Ei, bine că te întîlnesc! exclamă Sort. Tocmai treceam pe-aici și mă întrebam cum aș putea să dau de tine. Voiam să-ți spun că mîine pornesc la drum. Vii cu mine? Tare-i frumos acum, primăvara, să umbli de la o curte la alta. Dacă rămîi aici, te duci dracului! Acum știi despre ce e vorba și poți să hotărăști singur ce ai de făcut. La șase plec! Mai mult nu mai amîn!

Sort îl văzuse pe Pelle în seara aceea la casa de rugăciune și de-atunci intrase de cîteva ori în vorbă cu el, ca să-l facă să-și vină în fire. „Va să zică și-a amînat plecarea cu paisprezece zile numai de dragul meu", se îngîmfă el. De mers, însă, nu voia să meargă. Numai cît se gîndea la cerșetoria aceea de la o curte la alta, în căutare de lucru, că-i și pierea cheful! Pelle învățase meseria în atelier și se uita de sus la cizmarul ambulant, care mergea din casă în casă ca o haimana, își face rost de piele și de sîrmă

smolită pe unde poate și mănîncă cu slugile din aceeași oală. Atîta mîndrie mai avea el! Fusese obișnuit, încă din atelier, să-l privească pe Sort ca pe un fel de rămășiță jalnică a trecutului, de pe vremea iobăgiei.

— Ai să te prăpădești! spunea Sort.

Și Marie Nielsen tot așa gîndea, ori de cîte ori îi vorbea cu tîlc. Ei și? Poate că se și dusese dracului! Și dacă nu mai era altă scăpare? Acum, însă, voia să doarmă și să nu se mai gîndească la nimic.

Bău sticla de lapte, mîncă o bucățică de pîine și se culcă. Auzii bătînd ceasul de la biserică; era ziua-n amiaza mare și o vreme minunată. Dar Pelle voia să doarmă, nimic altă decît să doarmă! Inima îi era ca plumbul.

A doua zi se trezi dis-de-dimineață și sări din pat ca fript; soarele umplea încăperea și el se simțea plin de energie. Se îmbrăcă repede, căci mai avea multe de făcut! Apoi deschise fereastra și trase în piept aerul dimineții de primăvară, care-i pătrunse în trup, înviorîndu-l. Pe mare, vasele se îndreptau spre port; soarele bătea în pînzele dezumflate și le făcea să strălucească; luntrile înaintau anevoie numai cu ajutorul vîslelor. Pelle dormise buștean, de cînd pusese capul jos și pînă acum. Somnul despărțea ca o prăpastie ziua de ieri de cea de azi. Inginînd un cîntec, își strînse lucrurile și o porni la drum, cu o legăturică sub braț. O luă spre biserică, să se uite la ceas: abia trecuse de cinci. Se îndreptă spre marginea orașului, vesel și călcînd apăsat, ca și cum ar fi pornit să întîmpine norocul.

25

Doi oameni ieșiră din pădure și trecură șoseaua. Unul din ei era mic și cocoșat și căra în spate o masă de cizmar, legată bine cu o curea. Marginea mesei se sprijinea de cocoașă pe o perniță vîrîtă

anume acolo, ca să nu apese prea tare. Celălalt era tînăr şi bine legat, cam slăbuţ, dar sănătos şi cu obrajii roşii. Ducea o legătură mare de calapoade în spinare. O lădiţă care-i atîrna pe piept şi în care, după zgomot, trebuie să fi fost unelte, îi ţinea cumpăna. Cînd ajunseră la marginea drumului, tînărul aruncă sarcina din spate şi-i desfăcu şi cocoşatului masa. Se lungiră pe iarbă şi-şi aţintiră ochii pe cerul albastru. Era o dimineaţă minunată; păsările zburau zglobii încoace şi-ncolo, ciripind, pe cînd vitele păşeau agale prin trifoiul ud de rouă, lăsînd cărări lungi în urma lor.

— Şi cu toate astea eşti întotdeauna vesel! spuse Pelle. Sort îi istorisise povestea tristă a copilăriei lui.

— Mă supăr şi eu cîteodată că le iau pe toate aşa de uşor... dar ce să fac, dacă nu-mi dă în gînd nimic de care să mă întristez! Cînd cuget bine, dau întotdeauna de cîte ceva care mă înveseleşte grozav. De pildă, acum, cu tine. Eşti tînăr şi sănătos. Pe unde trecem, fetele prind viaţă şi mi se pare că eu le pricinuiesc bucuria asta.

— Da' ia spune-mi, de unde ştii tu atîtea? întrebă Pelle.

— Crezi că ştiu aşa de multe? rîse Sort voios. Umblu mult şi văd obiceiuri multe şi de tot felul, văd case în care bărbatul şi femeia se iubesc, altele unde trăiesc ca şoarecele şi pisica. Am de-a face cu tot soiul de oameni. Şi mai aflu multe şi pentru că nu sînt ca toată lumea; ehei, cîte fete mi-au povestit mie amarul! Iarna, cînd şed singur, mă gîndesc la toate astea. Şi biblia e o carte bună, din care poţi trage învăţătură. Ea te face să înţelegi miezul lucrurilor; şi cînd apuci să afli că toate mai au şi altă faţă, atunci înveţi să foloseşti mintea cum trebuie. Începi să ştii pătrunde fiecare lucru pe care vrei să-l înţelegi, căci toate te duc spre aceeaşi ţintă — spre Dumnezeu; că de la el au şi pornit toate. Există o legătură, vezi tu; şi dacă ai apucat să o înţelegi, atunci eşti întotdeauna fericit. Grozav de bine ar fi să poţi pătrunde şi mai adînc firea lucrurilor — pînă acolo unde fiecare ia altă cale, căci aşa ai putea dovedi că,

la urma urmei, tot la Dumnezeu se adună toate! Dar pînă acolo nu-s în stare să ajung.

— Haide să mergem! Pelle căscă şi începu să se mişte.

— De ce? E foarte bine aici... şi avem destulă vreme să tot facem ce ne-am pus în gînd! Dacă s-ar întîmpla să se mai afle pe undeva vreo pereche de ghete pe care Sort şi Pelle n-au apucat să le pingelească înainte de a muri, atunci o să aibă altul grijă de ele!

Pelle se trînti iar pe spate şi-şi trase şapca peste ochi. Nu avea nici un zor. Era o lună de cînd pornise cu Sort şi umblase pe drumuri aproape tot atîta cît şezuse pe scăunelul de lucru. Sort nu avea răbdare să stea locului; dacă se opreau undeva cîteva zile, îl apuca zorul s-o pornească îndată mai departe! Iubea marginea pădurii şi şanţurile din cîmp şi era în stare să zacă lungit în ele cîte o jumătate de zi. Şi Pelle se simţea înrudit cu viaţa aceasta trîndavă, în aer liber, căci aşa îşi petrecuse doar toată copilăria. Putea să stea întins ceasuri întregi şi să morfolească un fir de iarbă în gură — răbdător, ca după o boală grea — pe cînd soarele şi aerul îl tămăduiau.

— Cum de nu-mi ţii nici o predică? spuse el din senin şi trase strengăreşte cu ochiul de sub şapcă.

— Şi de ce ţi-aş ţine predici? Pentru că sînt cucernic? Şi tu, şi orice om care e bucuros şi mulţumit, e cucernic.

— Dar nu-s de loc mulţumit! răspunse Pelle şi se tăvăli pe spate, cu mîinile şi cu picioarele-n aer. Nu pricep cum de nu-ţi aduni credincioşi în jurul tău, că doar ştii să vorbeşti frumos.

— Dacă aş fi ca tine, aş face-o. Dar sînt cocoşat.

— Şi ce-are a face? Tot nu-ţi pasă de femei.

— Nu, dar fără ele nu poţi face nimic, căci trag bărbaţii şi copiii după ele. Mă mir şi eu că tocmai ele fac treaba asta... că altfel nu şi-l pun de loc la inimă pe Dumnezeu! Nu sînt în stare să pătrundă firea lucrurilor, aleg numai după înfăţişare şi le socotesc pe toate — chiar şi pe bărbaţi — ba chiar şi pe bunul Dumnezeu, ca pe un fel de îmbrăcă-

minte cu care se gătesc. Au ele întrebuințare pentru toate cele.

Pelle tăcu o bucată de vreme, scormonindu-și amintirile.

— Dar Marie Nielsen nu-i așa, spuse el pe gînduri. Și-ar fi dat bucuroasă și cămașa, fără să ceară nimic în schimb. Nu m-am purtat frumos! Nici măcar nu mi-am luat rămas bun la plecare.

— Trebuie să te duci pe la ea, cînd ne întoarcem, și să-ți recunoști greșeala. Va să zică n-a fost dragoste între voi?

— S-a purtat cu mine ca și cum aș fi fost copilul ei, ți-am mai spus.

Sort rămase un timp pe gînduri:

— Dacă m-ai ajuta, am putea întemeia o comunitate! Le citesc în ochi cîtă putere ai asupra lor cînd vrei, ca de pildă la Weidenhof. Ne-ar urma cu miile.

Pelle nu răspunse. Gîndurile i se întoarseră la Weidenhof, unde lucrase de curînd cu Sort; se văzu iar în încăperea aceea rece și umedă, cu un pat foarte mare, în care fața palidă a fetei se pierdea aproape. Stătea nemișcată cu cosița groasă cuprinsă în mîna străvezie și îl privea; în spatele lui, cineva închisese ușa încet.

— Nu înțeleg ce s-a întîmplat, spuse el răsuflînd adînc. Că doar nu mă văzuse niciodată pînă atunci! Îmi vine să plîng, cînd îmi aduc aminte.

— Părinții îi spuseseră fetei că sîntem acolo, întrebînd-o dacă nu vrea să-i vorbesc despre cuvîntul Domnului. Sînt credincioși. Ea a cerut să te vadă pe tine. Tatăl s-a supărat și n-a vrut să îngăduie. „Pînă acum nu s-a gîndit niciodată la băieți", spunea el și voia ca fata să ajungă neprihănită în fața tronului ceresc și a mielului. Dar eu i-am spus: „De unde știi tu, Ole Jensen, că bunul Dumnezeu pune preț pe ceea ce numești tu neprihănire? Lasă-i să se întîlnească, dacă așa ceva poate să-i facă plăcere! Și după aceea am închis ușa și... și apoi ce s-a întîmplat? Sort privi în altă parte.

— Doar ştii, răspunse Pelle plictisit. Stătea şi se uita la mine, ca şi cum s-ar fi gîndit: va să zică aşa arată — şi cum a mai decăzut! Am citit în ochii ei că vorbiseţi despre mine şi că cunoştea toate ticăloşiile mele.

Sort încuviinţă din cap.

— Apoi mi-a întins mîna. Uite, mă gîndeam, cum seamănă de pe acum cu îngerii Domnului. Dar tot e păcat de o fată tînără ca ea. Pe urmă, m-am apropiat şi i-am luat mîna.

— Şi-apoi ce-a mai fost? Sort se trase mai aproape de el. Îi sorbea cuvintele.

— Pe urmă, mi-a întins puţin gura... şi eu am uitat ce porc fusesem! Şi am sărutat-o!

— Nu ţi-a spus nimic... nici o vorbă?

— Numai cît se uita la mine cu ochii aceia de nepătruns. Atunci n-am mai ştiut ce... ce trebuie să mai fac şi am şters-o!

— Nu ţi-a fost teamă că ea poate să treacă moartea asupra ta?

— Cum? La aşa ceva nici nu m-am gîndit. Nici n-aş crede-o în stare de una ca asta... că prea pare copilăroasă!

Stătură cîtva timp aşa, duşi pe gînduri.

— Ai tu ceva, care îi îngenunchează pe toţi! spuse Sort într-un tîrziu. Numai dacă ai vrea să mă ajuţi... cît despre cuvînt, asta ar fi grija mea.

Pelle se întinse alene... n-avea chef să propovăduiască credinţe noi.

— Ba acum vreau să mă duc în lume, spuse el. Cică ar fi locuri pe lume unde au şi început să dea în cei mari... acolo vreau să mă duc!

— Cu răul nu faci nimic bun; mai bine rămîi tu aici — aici ştii pe ce să te bizui — şi dacă am lucra împreună...

— Ba, dacă eşti sărac, nu faci nici o scofală aici! Dacă rămîn, mă înfund din nou în mocirlă. Vreau să iau şi eu parte la socoteala asta, chiar de-ar fi să ucid pentru asta pe vreunul din cei ce ne sug sîngele — de bună seamă că asta n-o fi mare păcat! Ce-ar fi s-o luăm din loc? E o lună de cînd tot batem drumurile

pe la curţile din sud. Şi mi-ai făgăduit c-o să trecem şi prin hăţiş. N-am mai auzit nimic despre tata Lasse şi despre Karna de cîteva luni. Cît mi-a mers rău, parcă i-am uitat cu totul!

Sort se ridică repede.

— Bine că te mai gîndeşti şi la altele, decît să-i omori pe cei care sug sîngele! Cît e pînă la Heidenhof?

— Mai bine de-o milă!

— Haide chiar acum. Tot n-am chef să mă mai apuc azi de ceva!

Luară lucrurile la spinare şi-o porniră flecărind voioşi. Sort îşi închipuia cum au să sosească:

— Mai întîi intru eu şi-i întreb dacă n-au cumva încălţăminte veche sau hamuri de cîrpit; şi apoi, cînd om fi în mijlocul tocmelii, soseşti tu!

Pelle rîse:

— Nu vrei să-ţi duc eu masa? O leg peste celelalte.

— Lasă, nu mai asuda şi tu pentru mine! răspunse Sort rîzînd. Că te pomeneşti că-ţi vine să-ţi scoţi şi pantalonii.

Se săturaseră de vorbit şi acum umblau tăcuţi. Pelle mergea fără grijă, trăgînd în piept aerul proaspăt. Simţea cum i se revarsă puteri noi în trup; încolo, nu se gîndea la nimic şi se bucura, fără să-şi dea seama, de vizita pe care avea s-o facă acasă. Mereu îşi domolea paşii, ca să nu rămînă Sort în urmă.

— La ce te gîndeşti? întrebă el deodată. Îl sîcîia că de îndată ce tăceau, Sort se şi gîndea la ceva: cînd deschidea gura nu ştiai niciodată despre ce o să înceapă să vorbească.

— Uite aşa întreabă şi copiii! răspundea Sort rîzînd. Şi ei vor să ştie ce e înăuntru!

— Haide, spune-mi, că doar nu-i secret!

— Ei, mă gîndeam la viaţă. Uite, acum umbli alături de mine, voinic şi sigur de victorie, ca tînărul David, şi nu-i nici o lună de cînd erai drojdia omenirii!

— Da, adevărat că-i cam ciudat! spuse Pelle şi căzu pe gînduri.

— Dar cum de te-ai dat aşa la fund? Te-ai fi putut foarte bine ţine deasupra, numai să fi vrut.

— Zău că nu știu nici eu. Mi-era, așa, cum să-ți spun, ca și cum m-ar fi pălit cineva cu un ciomag în cap și mă bălăbăneam fără să știu ce fac. E greu pînă ajungi așa, că apoi nu-ți mai pasă. Muncești de te spetești, te îmbeți și pe urmă-ți dai cu sticlele-n cap.

— Vorbești foarte liniștit despre lucrurile astea, pentru că nu vezi ce se ascunde în dosul lor, asta e! Eu am văzut foarte mulți oameni ducîndu-se de rîpă; pentru cel sărac un singur pas greșit, și s-a și isprăvit cu el, ba se mai crede și dat dracului... Tot ai avut tu noroc că ai scăpat! Nu pot pricepe cum de vă dă pace căința?

— Rachiul îi vine și căinței de hac! răspunse Pelle sigur de sine. E în stare el să alunge și altele, mai rele.

— Se vede treaba că are și el partea lui b nă... te ajută să aștepți mai ușor!

— Și chiar crezi că o să vină o împărăție de o mie de ani, cu timpuri bune pentru toți, și pentru cei săraci și pentru cei obijduiți?

Sort încuviință din cap.

— Așa a făgăduit Dumnezeu și trebuie să dau crezare cuvintelor lui. Și dincolo se pare că se pregătește ceva, dar nu știm dacă e tocmai ceea ce vrem noi!

Vorbeau așa, mergînd înainte. Drumul era pietros și pustiu; pe de lături începeau să se vadă capete de stîncă printre ogoare; în fața ochilor se ridica întinderea albăstruie a cîmpiei sterpe.

— Numai să văd ce-i pe-acasă, și o și pornesc la drum; trebuie să trec marea, să aflu și eu ce fac cei de dincolo! spuse Pelle.

— N-am dreptul să te opresc, răspunse Sort liniștit. Dar tare o să-mi fie urît să umblu singur; o să mi se pară că mi-am pierdut fiul. Dar tu o să ai fără îndoială altceva de făcut decît să te gîndești la bietul cocoșat! Lumea îți este deschisă. Mai ales cînd o să te simți la adăpost, n-ai să te mai gîndești chiar de loc la bietul Sort!

— Ba am să mă gîndesc la tine, răspunse Pelle. Și cum mi-o merge mai bine, vin să văd ce mai faci... dar înainte nu! Tata o să fie împotriva planurilor mele de

ducă ; el ar vrea să preiau Heidenhof... așa că trebuie să mă ajuți. N-am de loc chef să mă fac țăran.

— Las' pe mine, n-ai grijă !

— Ia te uită aici ! Nimic alta decît piatră peste piatră, cu buruieni și tufișuri printre ele — așa a fost Heidenhofui acum patru ani și acum e o curte frumușică. Asta au făcut-o numai ei amindoi... fără nici un ajutor !

— Sînteți soi bun, spuse Sort. Dar cine o fi amărîtul ăla de colo, de pe colină ? Cară un sac în spinare și merge de parcă-i gata să se prăbușească.

— Ăsta e tata Lasse ! Hei ! Pelle flutură șapca.

Lasse se îndreptă, împleticindu-se, spre ei. Lăsă să-i cadă sacul și le dădu mîna fără să-i privească.

— Ce faci pe-aici ! exclamă Pelle bucuros. Veneam tocmai la voi să vă vedem !

— Ei, nu te mai osteni ! Ai fost zgîrcit cu vizitele. Acum nu mai e nevoie să te osenești ! spuse Lasse cu glas înăbușit.

Pelle încremeni cu ochii la el.

— Da' ce e ? Plecați de la curte ?

— Da, plecăm ! rîse Lasse a pagubă. Plecăm... da, da !... Am și plecat... fiecare pe drumul lui. Karna s-a dus unde nu mai sînt griji... iar Lasse e aci cu tot ce i-a mai rămas. Dădu cu picioru! în sac și încremeni tăcut, pe jumătate întors și cu privirile în pămînt.

Din obrazul lui Pelle pierise orice urmă de viață. Privea înspăimîntat la tată-său, mișca buzele, dar nu putea scoate o vorbă.

— Și iată că acum trebuie să întîlnesc din întîmplare pe propriul meu băiat, aici în bălării ! Oricît te-am căutat și oricît am întrebat, n-am putut afla nimic, căci nimeni nu știa ce-i cu tine. Carnei din carnea ta și sînge din sîngele tău și te-a părăsit ! Așa mă gîndeam... Dar Karnei a trebuit să-i spun că ești bolnav. Era sigură că o să te mai vadă înainte de a trece în lumea cealaltă. „Atunci să-i dai salutări — a spus ea — dea Domnul să-i meargă bine !“ Se gîndea la tine mai mult decît o mamă adevărată ! Și rău ai răsplătit-o ! E mai bine de un an de cînd n-ai mai pus piciorul pe la noi !

Pelle nu scotea o vorbă ; se clătina pe picioare ; cuvintele tatălui îl loveau ca o măciucă.

— Nu fi prea aspru cu el, spuse Sort. Că doar nu-i vina lui... a fost bolnav.

— Va să zică așa, ai trecut și tu prin vremuri grele și te-ai zbătut și tu ? Atunci, ca tată, ar trebui să fiu ultimul care să te iau la rost. Lasse îl mîngîie pe braț și mîngîierea aceasta îl făcu pe Pelle să-și dea drumul. Plîngi, fiule, asta ușurează sufletul! În mine lacrimile au secat de mult. Trebuie să văd cum s-o scot la capăt cu nenorocirea asta : a fost o vreme amarnică pentru mine, crede-mă. Multe nopți am vegheat lîngă Karna fără să știu încotro s-o iau... nu puteam s-o las singură, să mă duc după ajutor, și uite că așa s-a prăbușit totul peste noi. Poate că ți-am dorit răul neori ! Că la urma urmei, tu erai acela care ar fi trebuit să te gîndești la noi și să ne trimiți măcar o veste. Dar acum toate s-au sfîrșit !

— Vrei să părăsești Heidenhoful, tată ? întrebă Pelle încet.

— Mi l-au luat, se jeli Lasse. Cu toate cîte le-am avut pe cap, n-am putut face rost de bani la scadență și și-au pierdut răbdarea. Numai de milă mi-au mai îngăduit să rămîn pînă s-a sfîrșit Karna, de-am așezat-o în pămînt... vedea doar oricine că nu mai avea multe zile...

— Dacă e vorba numai de dobînzi — spuse Sort — am eu cîteva sute de coroane pe care le-am pus deoparte pentru bătrînețe.

— Acum e prea tîrziu, gospodăria a fost predată altuia. Și chiar dacă n-ar sta lucrurile așa, ce-aș mai face eu acum aici, fără Karna ? Nu mai sînt bun de nimic !

— Să plecăm împreună în lume, tată ! spuse Pelle ridicînd capul.

— Nu, nu mai plec nicăieri decît la cimitir. Nu mai sînt bun de nimic. Mi-au luat gospodăria și Karna s-a prăpădit muncind. Chiar și eu mi-am dat ultimul strop de vlagă pentru ea... și uite că tot mi-au luat-o !

— Lasă că am să muncesc eu pentru amîndoi; o să-ţi fie bine şi ai să te bucuri de bătrîneţe. Pelle privea limpede în depărtări.

Lasse clătină din cap.

— Nu mai am ce să-mi smulg din suflet ca să pot păşi uşurat mai departe!

— Haideţi să mergem la oraş, spuse Sort. Găsim noi la biserică o căruţă care să ne ia.

Îşi strînseră lucrurile şi porniră la drum. Lasse mergea în urma lor, vorbind singur. Din cînd în cînd, începea să se văicărească; Pelle se apropia de el şi-l apuca de mînă.

— Nu-i nimeni căruia să-i fie milă de noi şi să ne dea sfaturi... dimpotrivă, abia aşteaptă să ne nimicim viaţa şi norocul, ca să le iasă lor cîţiva şilingi. Nici stăpînirii nu-i pasă de cel sărac. Săracul nu-i pe lume decît ca să se repeadă toţi la el, să-i smulgă cîte ceva şi s-o şteargă cu prada. Ce le pasă că aduc nevoia, nenorocirea şi prăpădul pe capul nostru? Numai să-şi poată încasa impozitele şi dobînzile! Le-aş înfige cuţitul în gîtlej fără să clipesc!

Mai vorbi aşa un timp, oţărîndu-se tot mai mult şi apoi se potoli, ca un copil.

26

Locuiau la Sort, care avea o căsuţă la marginea oraşului; bietul om nu mai ştia ce să le dea. Lasse se învîrtea fără rost. Nu-şi găsea liniştea şi nu-şi putea veni în fire. Din cînd în cînd, începea să se văicărească. Se şubrezise de tot şi nici lingura nu o mai putea duce la gură fără s-o verse. Cînd încercau să-l mai înveselească, se încăpăţîna.

— Trebuie să ne ducem să-ţi aducem lucrurile, spuneau mereu cei doi. N-are nici un rost să-ţi dăruieşti avutul comunităţii.

Dar Lasse nici nu voia să audă.

— Mi-au luat tot ce-am avut şi n-au decît să le ia

şi pe astea, spunea el. Nici nu vreau să mai trec pe-acolo... ca să le fie la toţi milă de mine.

— Aşa te aduci singur la sapă de lemn, spunea Sort.

— Asta au şi vrut. Facă-se voia lor! Au să dea ei o dată socoteală.

Pelle îşi făcu rost de un car şi se duse singur să-i ia lucrurile. Umplu cu ele toată căruţa. Găsi în pod lada verde a mamei Bengta, plină cu mosorele de aţă. I se părea ciudat s-o vadă iarăşi... de mulţi ani nu se mai gîndise la mama lui.

— Pe asta o iau cu mine ca ladă de călătorie, îşi spuse el şi o luă.

Cînd sosi cu căruţa, Lasse stătea în uşă.

— Ia te uită ce-ţi aduc, tată! strigă Pelle şi pocni vesel din bici. Dar Lasse intră în casă fără o vorbă. După ce descărcară lucrurile, se duseră la el; îl găsiră în pat. Se întorsese cu faţa la perete şi nu voia să vorbească.

Pelle povesti tot soiul de noutăţi de la Heidenhof, ca să-l înveioreze:

— Comunitatea a vîndut chiaburului de pe colină proprietatea cu cinci mii de coroane. Şi oamenii zic că a făcut o afacere bună. Cică pămîntul ar face de două ori atîta. Chiaburul vrea să locuiască chiar el la Heidenhof şi să-i lase lui fecioru-su gospodăria de pe colină.

Lasse întoarse capul pe jumătate.

— Da, acum creşte ceva acolo. Acum au să culeagă mii de coroane... şi pune, firește, chiaburul mîna pe ele, spuse el cu amărăciune. Ştiu eu că e pămînt bine îngrăşat. Ne-am spetit amîndoi; biata Karna s-a vătămat şi s-a dus! S-a dus şi mia ei de coroane... şi eu am rămas o zdreanţă. Toate astea au intrat în pămîntul acela pietros şi pustiu, ca să-l facă bun şi roditor. Şi acum uite că vine chiaburul şi poate că şi locuieşte acolo; săracii de noi, i-am deschis calea. Că doar de altceva nu sîntem buni. Sîntem nerozi că ne mai supărăm pentru atîta lucru!... Ah, şi cît am mai iubit eu peticul acela de pămînt. Lasse izbucni deodată în lacrimi.

— Acum trebuie să fii cuminte și să uiți, îi spuse Sort. În curînd s-or duce și vremurile rele. O să vină un timp cînd nimeni n-o să se mai omoare muncind pentru alții și cînd fiecare o să culeagă ceea ce a semănat cu mîna lui. Și la urma urmei, ce ai pierdut? Ia gîndește-te: nu ești tu oare de partea cea bună? Și n-ai adunat tu mii de coroane cu care poți face ce pofteşti? Ar fi mai rău dacă ai fi tu dator altora!

— Nu mai apuc eu vremurile acelea, răspunse Lasse, ridicîndu-se într-un cot.

— Poate că tu și cu mine nu, pentru că cei ce rătăcesc trebuie să piară în pustiu! Cu toate astea, tot noi săracii sîntem aleșii lui Dumnezeu. Pelle o să mai apuce să vadă țara făgăduinței!

— Vino-ncoace, tată, să vezi cum le-am orînduit, spuse Pelle.

Lasse se sculă ostenit și se duse după el. Băgase lucrurile într-una din odăițele goale ale lui Sort. Părea foarte plăcut.

— Ne-am gîndit să rămîi să locuiești aici, pînă cînd o să se pună Pelle bine pe roate, dincolo, spuse Sort. Nu, nu trebuie să-mi mulțumești pentru asta! Vezi și tu că sînt bucuros de tovărășie.

— Dumnezeu o să te răsplătească! spuse Lasse cu glas tremurat. Noi săracii n-avem pe altul decît pe el.

Pelle nu-și mai găsea locul; nu se mai putea stăpîni, trebuia să plece în lume.

— Dacă îmi dai cît costă biletul de drum pentru cît ți-am ajutat, îi spuse el lui Sort, plec chiar în astă-seară.

Sort îi dădu treizeci de coroane. Asta e jumătate din ce-am cîștigat împreună.

— Nu mi se cuvine atît, spuse Pelle. Tu ești doar meșterul și ale tale sînt sculele și toate de cîte am avut nevoie.

— Nu vreau să trăiesc din munca altora, ci numai dintr-a mîinilor mele, răspunse Sort și-i întinse banii. Și vrei să pleci așa, cum te afli?

— Ei, acum am o groază de bani, spuse Pelle bucuros. Atîția bani dintr-o dată n-am avut eu de cînd sînt. Mi-aș putea cumpăra și ceva haine din ei.

— De banii ăştia n-ai voie să te atingi. Poţi da cinci coroane pentru bilet şi ce-ţi mai trebuie, dar restul trebuie să-l păstrezi, ca să poţi aştepta liniştit viitorul!

— Am să cîştig eu destule parale la Copenhaga!

— Aşa uşuratic a fost el de cînd îl ştiu, spuse Lasse mîhnit. Cînd a pornit la oraş, la ucenicie, a avut cinci coroane la el... şi pe ce le-a cheltuit, n-a fost niciodată în stare să dea lămurit socoteala.

Sort rîse.

— Atunci plec aşa cum mă aflu! strigă Pelle hotărît.

Dar nici aşa nu era bine! Nu ştia cum să le mai intre în voie; umblau pe lîngă el ca două cloşti.

Rufărie avea destulă, mai ales după ce-şi amintiră Lasse de-ale lui. Karna îl îngrijise bine. Numai că or să fie prea scurte pentru un lungan ca tine. Nu-i ca atunci, cînd ai plecat de la Steinhof... atunci a trebuit să-ţi facem tiv la cămăşile mele.

Cu încălţămintea nu stătea bine; nu se cădea ca o calfă de cizmar să umble după lucru cu asemenea bărci în picioare. Sort şi Pelle se apucară să facă o pereche de ghete cumsecade.

— Trebuie s-o luăm binişor, spuse Sort. Gîndeşte-te c-o să se uite capitala la ele! Dar Pelle nu mai avea răbdare şi ar fi vrut să dea lucrul cît mai repede peste cap.

Pe urmă veni şi rîndul hainelor.

— Astea le iei tu de gata, pe datorie, spuse Sort. Lasse şi cu mine sîntem destulă garanţie pentru costum.

Seara, în ajunul plecării, se duse cu Lasse să-i facă o vizită lui Due. Potriviră aşa ca să-l găsească acasă. Anna nu-i interesa. Cînd ajunseră în faţa casei, văzură un domn bătrîn şi elegant care tocmai intra.

— Ăsta e consulul care îi ajută tot timpul, spuse Pelle. Înseamnă că Due e plecat cu caii; cu siguranţă că nu sîntem bine-veniţi.

— Va să zică aşa merge treaba la ei? spuse Lasse şi rămase ţintuit în loc. Îmi pare rău de Due. Cînd o să afle cum stau lucrurile, o să găsească fireşte că şi-a

plătit prea scump libertatea! Ah, da, scump mai trebuie să plătească cel care vrea s-o ia înainte... Numai de ţi-ar merge bine acolo unde te duci, băiatule!

Ajunseră la biserică. O căruţă cu ghivece de flori oprise în apropiere; doi oameni le cărau într-o locuinţă.

— Ce sărbătoare e pe-aici? întrebă Pelle.

— Mîine e nuntă mare, răspunse unul dintre bărbaţi. Fata negustorului Lau se mărită cu îngîmfatul ăla... îl cheamă Karlsson şi e un coate-goale ca şi noi. Dar să nu crezi cumva că ne bagă în seamă. I s-a urcat la cap de nici nu te mai vede. Acum l-au luat tovarăş la prăvălie.

— La nunta asta vreau să mă duc şi eu, spuse Lasse repede, pe cînd se depărtau. E interesant să vezi cînd ajunge cineva cîte unul din familie.

Lui Pelle i se păru că în vorbele lui se ascundea un reproş, dar nu spuse nimic.

— N-ai vrea să mergem să vedem portul cel nou? întrebă el.

— Nu, că apune soarele şi vreau să mă duc acasă să mă culc. Sînt bătrîn, dar tu, du-te! Nimeresc eu acasă.

Pelle o luă în jos, apoi schimbă drumul şi se îndreptă spre nord — voia să-şi ia rămas bun de la Marie Nielsen. I se simţea îndatorat pentru bunătatea pe care i-o arătase. Şi afară de asta, ţinea să-l vadă şi ea o dată bine îmbrăcat. Femeia tocmai venise de la lucru şi-şi pregătea cina.

— Ia te uită, Pelle, tu eşti! exclamă ea bucuroasă. Şi cît eşti de elegant... parcă ai fi un prinţ! Pelle trebui să rămînă şi să mănînce cu ea.

— De fapt, am venit numai să-ţi mulţumesc pentru bunătate şi să-mi iau rămas bun. Mîine plec la Copenhaga.

Ea îl privi serioasă.

— Atunci eşti bucuros!

Pelle trebui să-i povestească ce făcuse de cînd se văzuseră ultima oară. Şedea şi privea cu recunoştinţă încăperea sărăcăcioasă şi curată, cu patul acela fecio-

relnic lipit de perete, acoperit cu o cuvertură ca zăpada. Mirosul de săpun și de curățenie, și firea simplă a Mariei i se întipăriră pentru totdeauna în minte. Îl primise cînd se afla în culmea mizeriei și îi oferise patul ei alb, pe cînd curăța murdăria de pe el. Se gîndi să-i trimeată fotografia cînd o ajunge în capitală.

— Și cum trăiești acum ? o întrebă el mișcat.

— Întocmai ca atunci cînd m-ai văzut pentru ultima oară. Numai că și mai stingheră, răspunse ea serioasă.

Pe urmă trebui să plece.

— Rămîi cu bine... și să-ți meargă toate din plin, spuse el și-i scutură mîna. Și-ți mulțumesc din inimă pentru toate !

Ea rămase țintuită locului, privindu-l mută, cu un zîmbet nelămurit.

— Dar și eu nu sînt decît tot numai un om ! izbucni ea deodată, cuprinzîndu-l în brațe.

Veni și ziua cea mare ! Pelle se trezise cu noaptea-n cap și-și împachetase lucrurile în lada cea verde cu mult înainte de a se fi trezit ceilalți. Acum se învîrtea de colo-colo, neștiind ce să mai facă de nerăbdare. Vorbea singur, privind în gol. Înainte de masă duse lada la vapor cu tata Lasse, ca să aibă seara mîinile libere. De acolo se duseră la biserică, să asiste la cununia lui Alfred. Pelle nu avusese chef să meargă — pentru că avea el și așa destule pe cap și nici nu-l interesau treburile lui Alfred — dar Lasse insistă.

Soarele dogorea peste străzile strîmbe ; smoala cu care erau date scîndurile caselor se muiase și jgheaburile miroseau urît ; dinspre port se auzeau strigările tobosarului, care anunța o vînzare publică de scrumbii. Oamenii se scurgeau spre biserică, discutînd aprins despre norocul lui Alfred, care izbutise să ajungă atît de departe.

Biserica era plină. Fusese împodobită de sărbătoare, iar sus, în jurul orgii, stăteau opt fecioare în alb, care aveau să cînte : „E-așa de frumos să fii împreună". Lasse nu mai văzuse în viața lui asemenea cununie.

— Sînt foarte mîndru, spuse el.

— Ei, un fluieră-vînt! răspunse Pelle. N-o ia decît din interes.

Apoi perechea apăru în fața altarului.

— Grozav și-a mai pomădat Alfred părul, șopti Lasse. Parcă l-ar fi lins vaca! Dar ea e drăguță. Mă mir numai că nu i-au pus coroniță de mirt pe cap... că doar nu s-o fi întîmplat ceva.

— A făcut un copil, răspunse Pelle în șoaptă. Altminteri n-ar fi pus el mîna pe ea niciodată.

— Așa? Dar tot e dat dracului că a pus mîna pe-o astfel de femeie.

Apoi fecioarele începură să cînte de parcă ar fi pogorît îngerii din cer să pecetluiască legătura.

— Trebuie să ne așezăm așa ca să-i putem felicita, spuse Lasse și voi să-și facă drum spre mijlocul bisericii; dar Pelle îl opri.

— Mă tem că azi n-o să ne cunoască... dar uite-l colo pe unchiul Kalle!

Kalle ședea îngrămădit pe scaunul cel mai din fund, unde fu nevoit să stea pînă ce ieșiră toți.

— Da, am vrut și eu să fiu de față la ziua asta mare, spuse el. De fapt avusesem de gînd s-o iau și pe mama cu mine, dar ea zice că n-are o rochie destul de bună. Kalle purta un costum nou, cenușiu, cumpărat de gata; cu vremea se făcuse mai mic și mai strîmb.

— De ce stai tocmai aici la fund, în colț, de unde nu poți vedea nimic! Ca tatăl mirelui, locul tău ar fi chiar în prima bancă, spuse Lasse.

— Păi acolo am și stat... nu m-ai văzut lîngă negustorul Lau? Am cîntat din aceeași carte de cîntece amîndoi. Aici m-a împins înghesuiala. Trebuie să mă duc și la ospățul de nuntă, că sînt poftit cu toată cinstea. Numai că nu prea știu... Apoi privi în jos. Deodată, făcu o mișcare și rîse cu amărăciunea lui obișnuită: Ei, bat cîmpii și îndrug minciuni la oameni care tot nu le cred! Nu, porcii n-au ce căuta în amvon! Te pomenești că mai și miroase rău! Că doar sudoarea noastră nu miroase a parfum!

— Ah, așa! S-a ajuns și nu-și mai cunoaște tatăl! Ptiu, drace! Atunci vino cu noi, ca să nu pleci flămînd de-aici.

— Ba nu, că sînt îndopat pînă-n gît cu friptură, cu vin şi cu cozonac, că nici nu mai încape nimic în mine. Trebuie să mă duc acasă să-i povestesc şi mamei toată minunăţia. Am de mers douăzeci de kilometri.

— Şi ai venit pe jos pînă aici ? Patruzeci de kilometri ? Asta e prea mult pentru vîrsta ta.

— Crezusem că am să rămîn peste noapte, nu-mi închipuiesc că... ei, dă-i încolo ! Doar mai sus decît să nu-şi mai cunoască tatăl, tot nu pot ajunge copiii. Anna a pornit-o şi ea acum pe drumul cel bun să ajungă cucoană. Mă întreb cîtă vreme am să mă mai recunosc eu însumi ! Ptiu drace, Kalle Karlsson, te tragi din neam mare, nu glumă ! Ei, atunci rămîneţi cu bine !

Ostenit, o porni la drum. Jalnică îi mai era dezamăgirea.

— Atît de nenorocit n-a fost el de cînd îl ştiu ! spuse Lasse cu ochii ţintă după frate-său. Şi trebuie să ştiţi că fratele Kalle nu e din cei care se dau bătuţi cu una, cu două.

Pe seară, străbătură oraşul, în drum spre vapor. Pelle făcea paşi mari şi tăcea de emoţie. Lasse tropăia lîngă el adus de spate. Se simţea foarte amărît.

Din cînd în cînd spunea :

— Cred că n-ai să-l uiţi şi tu pe tatăl tău.

— Fii fără grijă, răspunse Sort. Pelle nu auzea nimic. Cu gîndul o şi pornise la drum.

Fumul vetrelor se lăsa albăstriu peste strada îngustă. Bătrînii şedeau afară, pe trepte, şi sporovăiau despre noutăţile zilei. Razele soarelui care apunea căzdeau pe ochelarii rotunzi, de parcă feţele cele veştede priveau cu ochi mari de foc. Liniştea adîncă de seară învăluia strada. Numai pe ulicioarele întunecoase mocnea viaţa, cu neliniştea ei veşnic înăbuşită, ca aceea a unui animal care se sucşte şi se răsucşte fără să poată adormi. Din cînd în cînd, izbucnea cîte un scîncet de copil şi apoi se auzea iar ceva ca o răsuflare greoaie şi ostenită. Pelle cunoştea prea bine răsuflarea aceasta nedesluşită, ce se ridica într-una din culcuşul amărît al săracului. Erau grijile mizeriei adunate în visurile cele rele de peste noapte. Dar în mintea lui, lumea aceasta a sărăciei tăcute şi nebăgate în

seamă începea să se stingă ca un cîntec trist, căci privirile îi erau aţintite spre marea care se zărea purpurie la capătul străzii. Acum se ducea în lume.

Anker nebunul stătea în capul treptelor înalte.

— Rămîi cu bine! îi strigă Pelle, dar Anker nu pricepu. Îşi ridică faţa spre cer şi trimise în văzduh strigătul lui smintit. Pelle aruncă o ultimă privire asupra atelierului. „Am petrecut acolo şi ceasuri frumoase!" îşi spuse el cu gîndul la meşterul cel tînăr. Bătrînul Jörgen stătea la fereastră şi se juca cu Jörgen cel mititel, care şedea pe pervaz.

— Cucu, cucu, puiule! striga cu vocea lui groasă, ascunzîndu-se şi scoţînd iar capul. Femeia sprijinea copilul, roşie de bucurie.

— Să ne scrii, mai spuse Lasse o dată, pe cînd Pelle şedea rezemat de balustradă. Nu-l uita pe tata! Părea pierdut ca un copil.

— Am să-ţi scriu, cum o să înceapă să-mi meargă bine, răspunse Pelle, pentru a douăzecea oară. Nu-ţi fie teamă! Îi zîmbea bătrînului, sigur de victorie. Altminteri, şedeau tăcuţi şi se uitau unul la altul.

În sfîrşit, vaporul se puse în mişcare.

— Rămîi cu bine! îi mai strigă o dată Pelle după ce cotiră şi, cîtă vreme îl mai putu vedea, îşi flutură şapca în aer. Apoi se duse chiar în faţă şi se aşeză pe un colac de odgon.

Uitase tot ce lăsase în urmă. Privea ţintă înainte ca şi cum lumea largă ar fi putut ţîşni în orice clipă în faţa bompresului. Nu-şi bătea capul cu cele ce aveau să vină, şi nici cu cele ce avea să facă... năzuia doar, şi atîta tot!

SFIRŞITUL VOLUMULUI INTII

T. 1.934

Responsabil de carte : L. Costin
Tehnoredactor : I. Gheorghiu
Corector : M. Şufaru

Dat la cules 29.06.956. Bun de tipar 21.09.956. Tiraj 16.000+4100 ex. Hîrtie semi velină de 65 gr. m.p. Fi. 840×1080/32. Coli ed. 31,74. Coli de tipar 18,75. Ediţia I. Comanda 1.088. Planşe tiefdruk I. A. nr. 01463. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 A—31=R.

Tiparul executat sub com. nr. 876 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Bucureşti R.P.R.

NEXÖ

PELLE CUCERITORUL

★